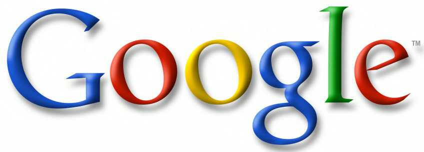
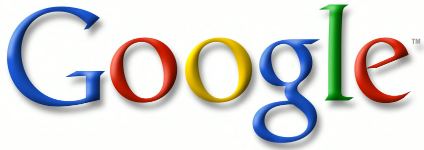

EX LIBRIS

N. Petroff

Andaktsstunder

eller

Christeliga Betraktelser

för hwar dag i året.

Fjerde Bandet.

Andaktsstunder
eller
Christeliga Betraktelser
för hwar dag i året
öfwer de för menniskan wigtigaste föremål.

En daglig Andaktsbok för Christeliga hushåll, till beförderande af sann Gudaktighet.

Öfwersättning
från
Tolfte Tyska Upplagan.

Fjerde Bandet.
Oktober, November, December.

Örebro,
Tryckt hos N. M. Lindh, 1830.
På eget Förlag.

Innehåll af Fjerde Bandet.

Oktober.

November.

Innehåll.

Den 1 Oktober.

En Kristens känslor på en höstdag.

Ps. 65: 10—14.

Hwilken ändlös rikedom Du breder
I naturen ut, o gode Gud!
At allt lefwande Du spis bereder:
Jordens skördar mogna på ditt bud!
Med Din godhets håfwor Du oß gläder,
Herrligt fruktbar är naturen gjord.
Hösten som ditt sändebud framträder
Bjuder warelserna till ditt bord.
Men när fulla kärfwar rikt betala
Menskans flit, ack! kan hon glömma då
Att, utaf sitt öfwerflöd, hugswala
Nödens barn, som inga skördar få!

Många menniskor, som tro sig böra förakta allt jordiskt, samt endast och allenast hafwa sina tankar fästade på det himmelska, kalla af öfwerdrifwen, falskt förstådd fromhet, denna werld en jemmerdal, tårarnes och uselhetens land.

Men deras fromhet är blott tillgjord, emedan de, äfwen mot sin wilja, älska denna werld och deß retelser. De wilja nedsätta denna wistelseort med namn af sorgens och nödens boning, men hwarje glad dag beslår dem med osanning. Deras egen känsla, och naturens röst, äro mäktigare än deras utaf falska religionsbegrepp och förwända föreställningar uppkomna mening.

Wäl manar oß den heliga Skrift, att förakta werlden och deß fåfänglighet; dermed förstås likwäl icke den gudomliga skapelsen, utan de förderfwade menniskornas syndiga och lastfulla lefnad. Wäl förbjuder oß den heliga Skrift, att icke fästa wåra hjertan wid det jordiska, utan blott eftersöka det himmelska och oförgängliga; likwäl menas icke dermed, att man skall förakta och alldeles försaka all lifwets glädje: utan man skall blott icke göra sitt jordiska lif, sina borgerliga syßelsättningar, sitt sträfwande efter rikedom, ära och högbet, till hufwudföremål för sina tankar, man skall blott icke så innerligt fästa sitt hjerta wid ting och personer, såsom kunde man aldrig förlora dem, såsom blefwe allt detta ewigt för oß närwarande. Jesus sjelf uppmanar ju att njuta lifwets glädje, då han säger: Sörj ej för den kommande dagen med öfwerdrifwen fruktan, hwarje dag har sin egen plåga. Likaså uppmuntrade Apostlarne sina trosförwanter: Waren alltid glade, fröjden Eder i Herren på alla Edra wägar.

Intet gör likwäl ett så allmänt och skönt intryck på menskligheten, som omwexlingen af årstider. Denna omwexling, ehuru den öfwerhufwud erinrar oß om de jordiska tingens förgänglighet, har dock för de dödliga sina egna behag. Menni-

skan, sjelf af jordiskt natur, älskar, såsom sådan, det föränderliga i naturen, samt finner sig wäl deri. Och i alla naturens förwandlingar ligger för henne aningen och hoppet om hennes egen bestämmelse förborgad. Uti deßa ewiga, orubbliga lagar, efter hwilka allt skapadt rörer sig, förswinner och återkommer, ser hon en säker borgen, ett ewigt himmelskt löfte, om ett fortfarande herrligare lif efter detta.

Den afwexlande, alltid återkommande förändringen af årstider är för det menskliga lifwet en rik källa till glädje. Denna glädje är ej häftig, utan stilla; men den genomtränger själen till deß innersta. Den består ej blott utaf det angenämt retande begäret efter nyhet och mångfald; ej blott utaf känslan för den skönhet, hwarmed en herrligare årstid omgifwer oß; utan af många ljufwa minnen, som framblicka ur det förflutna, och utaf angenäma förhoppningar, som leende winka till oß ur det tillkommandes dunkla sköte.

Intet uppwäcker hos själen en så skön och stilla wällust, som naturen, som den sig ewigt lika, gudomliga skapelsen. Menniskans samhällslefnad har wäl äfwen sina skönare ögonblick, men den är stormig, kort, föränderlig och osäker. I naturen lefwer och röres allt efter ewiga lagar, som alltid äro wisa och wälgörande. I det menskliga lifwet ändra menniskorna ej blott sina tänkesätt, utan äfwen deras lagar och författningar upphäfwas och förändras dagligen. — I naturen är ewig sanning, trygghet, pålitlighet och enfald. I det menskliga lifwet finne wi ofta otrohet, bedrägeri, obeständighet och illwilja. I naturens sköte känne wi ett ljuft sinneslugn, som ej störes af girighet eller ärelystnad, nycker eller begär. Medan wi njute af naturen, antage wi deß enfald och höghet; wårt hjerta känner sig renare och oskyldigare; wi stå liksom närmare Gud, och en mild wälwilja för menskligheten genomtränger wår själ.

Den sanne kristne drager sig ofta undan det stojande sällskapslifwet; han flyktar, såsom Jesus ofta gjorde, derutur, att i stilla ensamhet betrakta naturen, fri ifrån de låga begärens inflytande; han wederquicker sitt af menniskors ondska, af mångfaldiga mißöden och af egna lidelser sönderslitna hjerta i naturens ewiga öfwerensstämmelse och lugn.

Derföre will jag äfwen wederquicka min själ genom betraktande af Guds herrlighet i den höstliga naturen. Ty liksom hwar och en utaf årstiderna, har äfwen hösten sina egna behag och fördelar; den frambringar belöningens dag efter mödans och sorgens.

Före detta njöt min själ, efter de långa wintermånadernes förlopp, wid Guds återuppblomstrande skapelse en öfwerjordisk hög wällust. Jag såg kullar och dälder i sin gröna klädnad glänsa af morgon- och aftonrådnadens skimmer. Jag såg fröet till ett nytt lif utweckla sig ur winterns sköte. I de blomstrande grenarnes sus, i fågelns sånger, hörde jag Guds röst, som talade till den åter uppwaknade naturen. Jag utgjöt stumma glädjetårar wid millioner warelsers hänryckande fröjderop. — Men hösten kommer — blommorna wißna — tu-

sende wäsen bereda sig till den långa wintersömnen, — millioner underbara örter förlora sina krafter och dö. Hösten är inne, och månne den är mindre wärd en sann kristens uppmärksamhet, än den blomsterrika wåren och den förtjusande sommaren?

Nej, min Gud, Du kärlekens ewiga urkälla, nej, hwarje dag, hwarje årstid utwecklar för mig en ny herrlighet och förkunnar din barmhertighet med tusende nya bewis. Uti otaliga frukter och frön, af trän, buskar och örter, som af stormens hand utsås kring werlden, wisar mig hösten tydligt den ewigt fortfarande skapelsens orubbliga ordning. Den gudomliga försynen will widmakthålla såwäl hwarje enskilt warelse, som naturen i sin helhet. Här inträffar ingen tillfällighet, ingen oförmodad omständighet, utan allt hwad som händer, utgör en länk i naturens kedja.

Blott för några weckor sedan prålade fälten med sädesaxens gyllene frukt — nu äro de toma och rikedomen är inbergad i ladorna. Oändligt många menniskor hafwa genom Guds wälsignelse blifwit rike och glädja sig nu åt sitt öfwerflöd. Fruktträden nedsänka sina med mogna frukter belastade grenar mot wåra händer. Fursten och tiggaren, alla skola fröjda sig åt ymnigheten. Och äfwen för den minsta mask i stoftet är anstalt fogad, att han icke skall förgås, utan finna sin näring af det öfwerallt kringspridda öfwerflödet.

Du, o Fader, war den, som hörde wår bön och wälsignade wår flit. Derföre sjunger jag med David: **Du besöker landet och wattnar det och gör det mycket rikt; Guds källa hafwer watten tillfyllest; Du låter deß korn wäl triswas; ty alltså brukar Du landet. Du wattnar deß forar och fuktar det upplöjdt är; med regn gör Du det blött och wälsignar deß wäxt. Du kröner året med ditt goda och dina fotspår drypa af fetma.** Ps. 65: 10-12.

Dock är icke skördefröjden det enda goda, som hösten gifwer oß. Den uppfyller oß med ännu andra, outsägliga känslor. Sommarens quäfwande hetta är förbi. Luften blir swalare, och wid naturens allmänna, sköna förwandling genomströmmar oß ett underbart lugn, en wiß hög, oförklarlig känsla. Medan wi se jordens prakt förswinna, och hela skapelsen synes nedsjunka i wintrens dwala, är det, liksom kände sig wår själ på ett utmärkt sätt upphöjd öfwer allt jordiskt. Det förekommer oß, liksom de förwißnande blommorna, de löffällande skogarne, de flyktande fåglarne sade: O menniska, wi förswinna och återgå till stoft, men du förgås ej; du står ännu quar, och ser oß dö; du fortfar ewigt att wara; du hör ej till wårt wanskliga rike; du är i wår krets en främmande gestalt, ty wi dö och du fortfar att lefwa. Då wåra barn engång utur frökornen frambringas i ljuset af wårsolens strålar, då äro wi ej mera till; men du är ännu i lifwet och ser wåra afkomlingar. Likwäl, o menniska, utgör stoftet äfwen för dig en beståndsdel. Äfwen för din kroppsliga warelse skall en höst komma, och en winter, som med sin snö skall försilfra ditt hår och afkyla

din blod. Din kropp skall förtyna; dina krafter skola upphöra. Men då stoftet upplöses, skall du se deß omgifning bortfalla från dig och oförgänglig skall du ännu fortfara att lefwa. Själen utgör ditt rätta wäsende, och stoftet omgifwer den blott till en tid. Derföre är du bland oß härnedre en främling. Du tillhör ej wår, utan en annan högre werld; och i döden återgår du renad ur stoftet till ditt rätta fäderneslànd, till din himmelske Faders boning, hwarifrån du har ditt ursprung."

Med sådana intryck, som hösten uppwäcker i den känslofulla själen, förenar sig äfwen åtankan på winterns kommande dag, på det husliga lifwets stilla fröjd, på de nöjen, som då wänta oß, i en förtrolig krets af wänner; ty wintern, som afkyler wår kärlek för den yttre werlden, förer menniskorna närmare till hwarandra, stämmer deras sinnen till wänskap och förtrolighet, samt upplifwar deras kärlek till hembygden.

Hwarje land, hwarje menniskoålder, hwarje årstid har sin egen prydnad, sitt eget behag. Den fruktbara hösten, som i så ymniga mått utdelar bland menniskoslägtet Guds gåfwor, uppwäcker ockå tacksamhetens fromma känslor i den kristnes själ.

Tacksamhet för Guds beständiga godhet är af alla känslor, hwilka hösten uppwäcker, den som lifligast intager wårt hjerta. Hösten framställer Guds wälgerningar närmare för wåra ögon. Skördemannens tillfredsställelse är äfwen för stadsboen en orsak till glädje. Emot jordens frukter utbyter handtwerkaren sina tillwerkningar. Den ena behöfwer bistånd af den andra. Guds wälsignelse sprider sig till alla, och gemensamt upphöja de sina tacksamma blickar till Gifwaren af alla goda och fullkomliga gåfwor. Äfwen den fattige som ej har något att så, ej något att skörda, är af Gud ihågkommen. Han skall ej omkomma af brist: Guds gifna öfwerflöd är tillräckligt för alla, jemwäl för de maskar och djur, om hwilka menniskan ej har någon wård. — Se fåglarne under himmelen, utropar Jesus Christus, de så icke, de skörda icke, de samla intet i ladorna, och likwäl föder eder himmelske Fader dem.

Derföre uppwäcker hwarje ankommande höst i den kristnes själ ett nytt förtroende till Guds omwårdnad. Den hulda Fadershanden, som äfwen denna höst på jorden utspridt så många tusende wälgerningar, är densamma, som alltid gifwit dig hjelp och alltid skall fortfara dermed. Du klentrogne, som på ett ängsligt och dåraktigt sätt bekymrar dig för ditt eget bröd eller dina barns uppehälle efter din död: kan icke denna höga tanke upplyfta din själ, och upplifwa ditt mod? — Frukta icke; arbeta redligt, uppfyll dina pligter, och anförtro för öfrigt dina bekymmer åt den, som har omsorg om allt. Han glömmer ingen, ej en gång den minsta af sina skapade warelser. — Så nedkastar landtmannen, full af förtroende, sitt utsäde i jordens sköte, afbidande framtiden med lugn. Han kan icke göra mer; på Gud beror, huru hans möda blir lönad. Sedan kommer hösten och uppfyller hwad

han hoppades samt belönar hans förtroende!

Hösten öfwerhopar menniskoslägtet med glädje och tillfredsställelse. Den osynliga fadershanden tillskickar oß oräkneliga skänker. Ack, denna fröjd, denna tillfredsställelse, som Gud utsprider, är den renaste lofsång öfwer Hans oändliga nåd.

Det är icke nog, att wi sjelfwe äre nöjde och tillfredsställde genom Guds godhet, utan hwarje sann kristen bör äfwen deruti efterfölja den Högstes efterdöme, att han ingifwer andra samma känslor. Hösten uppmanar oß till denna sköna dygd. Wi skole ej blott tänka på oß sjelfwa, utan gifmilda i det ringa, liksom Gud i det oändliga, skole wi skydda de behöfwande och öfwergifna, som wi känna, och med wälgörande handlingar fira hwarje höst som wi öfwerlefwe.

Fader, Du gifware af allt godt, Du oändlige i rikedom, makt och godhet; ack, låt mig betänka wigten af mina lefnadsdagar; låt mig wäl anwända hwarje minut af min härwaro, så att jag ej låter någon framflyta obegagnad, eller får orsak att ångra det jag upplefwat den.

Hwarje fröjd, som Du förskaffar mig, skall jag med hjertlig tacksamhet emottaga, och ej sjelf förbittra någon genom egna swagheter, nycker eller begär. Och denna sköna, denna gudomligaste af all fröjd, o min Gud, att handla likt Dig, att efterfölja Dig i wälgörenhet och mildhet, ack denna ädlaste af all jordisk glädje, låt mig ofta få känna den. Då skall jag, wid betraktande af Din werld, ofta full af förtjusning utropa: O min Gud, huru herrligt skön är den icke — och den werld, hwars salighet Du från begynnelsen åt mig beredt och som redan nu, i kraft af Jesu löften, glädjer mig: huru herrlig, huru skön skall den icke blifwa för mig!

Den 2 Oktober.

Werldens undergång.

Matth. 24: 36.

Allt jordiskt skall förgås. Glöm ej de orden,
O menniska! Förrän du skapad war
Den högstes dom war affagd öfwer jorden,
Och allt hwad den uti sitt sköte bar.
Allt jordiskt, äfwen Du, skall intet blifwa',
Men själen renad hem till himlen gå,
Att der i saligt skydd de frukter gifwa',
Som den beredt i jordens gömda wrå.

Ofta står jag tankfull och betraktar den gudomliga skapelsens utomordentliga mångfald äfwen der, hwarest man minst kunde

förmoda den. Hwilken omwexlande olikhet af jordarter, som landtmannens plog genomtränger; här lös sand, der fast lera, der åter fruktbärande swartmylla, som uppkommit genom wäxters och. och djurs förruttnelse! — Omätliga trakter utgöras af oförgängliga granitklippor. Derhörda berg af schiffer utgöra andra sträckor. Åter andra bilda widsträckta lager af sandsten eller kalk! — Huru skulle jag likgiltigt öfwerskåda detta? Af allt hwad Gud skapat, är intet likgiltigt, intet ringa, huru litet och enkelt det än må synas. För den wises öga uppenbara sig det högsta Wäsendets allmakt och storhet äfwen i de minsta föremål. Han efterforskar, wid betraktandet af de olika bergarter och jordlager, hwaraf jordklotet är sammansatt, de äldsta ombildningar uti denna werldskropp, hwilken dock han sjelf endast har några få år att bebo.

Ty det är afgjordt, att denna werldskropp ej händelsewis blifwit sammansatt, eller af en enda likartad maßa; — intet halmstrå, intet sandkorn är danadt af den blinda slumpen! Jemwäl är det uppenbart, att jorden, i sin närwarande gestalt, ej plötsligt och på engång kunnat uppstå; ty wi finne i alla werldsdelar de säkraste och tydligaste spår af en långsam utbildning och förändring, till dß den uppnått den fullkomlighet, som den för närwarande äger. Wäl måste menniskoslägtet hafwa bebott den mycket längre än sextusende år. Men huru många tusende år gingo ej förbi, innan Gud skapade menniskan och jordens utbildning nått den fullkomlighet, att den af menniskor kunde bebos! Wäl säger Moses: I begynnelsen skapade Gud himmel och jord — men **när** war denna begynnelse? Hwem ser wäl tillbaka i ewigheten af det förflutna? — Hwad äro millioner af årtusenden emot en ewighet? — Ack, knappt ett flyktigt ögonblick!

"Och jorden war öde och tom," säger Moses i sin beskrifning öfwer skapelsen. Men huru länge war den det? Många årtusenden måste hafwa förflutit, innan de kämpande elementerna affsöndrade sig från hwarandra; innan ljuset skiljde sig från mörkret, och wattnet ifrån de fastare delarne; innan wäxter framträdde ur den befruktade jorden; innan maskar, fåglar och djur kunde finna skygd och näring.

Hwad war detta jordklot, innan de första menniskorna der erhöllo af Gud sin boningsplats? Huru länge stod det, innan en dödlig förwånades öfwer deß under och i deß stoft nedböjde sig, för att tillbedja Skaparen af så mycken herrlighet?

Om wi nu för tiden betrakte jorden, om wi forske så djupt man med all ansträngning har kunnat genomtränga deß yta: så finne wi att detta jordklot, hwars innersta kärna alltid skall blifwa oß förborgad, är sammansatt af åtskilliga, öfwer hwarandra småningom bildade lager af jord och sten. Innan ett sådant lager hårdnade och innan ett annat och ett tredje lade sig öfwer detta, förflöto sannolikt många århundraden, ja kanske årtusenden.

Med förundran finna resande på de högsta jordens berg, i de hårdaste klippor, skal och lem-

ningar af sådane snäckor och sjö-djur inneslutna, som i wåra tider antingen bo i de haf, hwilka ligga på en långt aflägsen, motsatt sida af jordklotet, eller hwilka nu mer äro utdöde. Lika upptäckter gör man äfwen i jordens sköte, hwarest i kalk-lagren, många hundrade famnar djupt under jordytan, lemningar af främmande djurarter, från en fjerran förswunnen werldsålder, ligga förstenade och nedgrafde i tjocka, omätliga stenlager, för hwilkas bildande en tid af flera århundraden eller årtusenden erfordrats.

Alltså war detta jordklot redan bebodt af lefwande warelser på en tid, som för oß är alldeles obekant. Och hwad som då war utbildadt, blef åter, genom en okänd kraft under en förskräcklig omhwälfning i den redan danade naturen, begrafwet i gruset. Och detta allt skedde förrän menniskan war till; ty bland alla oförstenade snäckskal och djurlemningar från fornwerlden, som innerst uti stenlager blifwit upptäckta, har man ännu aldrig funnit den minsta lemning efter en ren menskling gestalt.

Sådana förwandlingar måste jorden flera gånger hafwa undergått. Ty för det mesta finner man i de djupaste och äldsta klippmaßor helt andra lemningar, än i de derutöfwer liggande, följakteligen senare bildade bergarter. Således blef en redan andra och tredje gången upplifwad och blomstrande werld åter förstörd.

I de berglager, som ligga närmast under jordens yta och hwilka följäkteligen sist blifwit bildade, warseblifwer man, utom quarlefwor af djurarter, äfwen förstenade trädslag och örte hwilka wi igenkänne mång nu finnas wärande på jord Men äfwen mera underbara mål möta oß i deßa bergen te. Wi se nemligen der lemningar efter wärter och som lefwa nu förtiden en helt andra werldsdelar. S som blott äro skapade att le warma luftstreck, ligga för de, djupt under den jord, nu betäckes af en snö, h aldrig bortsmälter; och förs palmer uppgräfwas i de hwarest man nu förtiden genom berättelser känner, a dana träd finnas till i we Hwilken kraft har så rubbat klotet, att det förändrat sin na ställning emot solen; a allt är stelnadt af en ewig i de trakter, hwarest fordom ro heta sandöcknar? — Ack, på ka tider skedde allt detta? S berättelse från forntiden derom. Ingen menniska le och lemnade något minnes efter sig!

Om jordytans sist under na förändring, genom syn den, förmäler Moses, äfw de äldsta folkslagens urål sagor. Men denna förwå öfwerswämning fortfor blo kort tid; ej heller blef allt g densamma förstörd. Denna ordentliga händelse skedd femtusende och etthundrade dan. Tilläfwentyrs utdogo eller genom andra derefter de öfwerswämningar, de jettelika djur, hwilkas ben i wåra tider funnit liggan långt under jordytan.

Wid betraktandet af all ta, intages jag af en helig man. Jag tänker på den

sna fornwerlden, och på detta jordklots öden, innan ännu någon mensklig warelse bebodde det — och jag förskräckes derwid. O Gud, huru outgrundliga äro Dina werk! Hwad war förrän jag; och, hwad skall ske då jag icke mera är till? Allt förwandlas, allt upplöses i tidens hwirflande flod, o Gud, blott Du blir ewig, såsom Du warit, och hos Dig finnes ingen förwandling!

Har denna jord i obekanta, fjerran flydda tider redan flere gånger, med sina för mig obekanta inwånare, undergått förwandling: så drager jag med förskräckelse derutaf den slutsats, att den förr eller senare åter kan undergå samma öde. Ja, denna möjlighet blifwer för mig en sannolikhet, till och med en wißhet, då jag besinnar, att allt skapadt är förgängligt, och ej ständigt förblifwer, hwad det är. Jesus Christus förkunnade sjelf en sådan werldens undergång och nästan alla folkslag tro på densamma.

Alltså skall äfwen denna jord, som jag bebor, engång förwandlas, ja kanhända förgås och kanhända alldeles förswinna. Och då den förswinner bland myriader werldar i den gränslösa rymden, hwem skulle då sakna den? Den är ju blott en bland de minsta werldskroppar; den är ej mer än ett grand i skapelsens omätliga allt! Inwånarne på andra werldskroppar skola, då wår jord upphör att wara, blott se en stjerna mindre! — Hwilken förkroßande tanke?

Med wördnad för den Allsmäktiges majestät måste min bäfwande själ erkänna, att denna jord icke warit från ewighet och ej heller skall till ewighet förblifwa! En dag skall komma, hwilken blifwer den sista för denna jord — denna dag nalkas allt närmare med hwarje flyende minut. Gud känner denna stora dag, och hade redan anwist den sin plats i tidens kedja, innan han ännu ordnade skapelsens gränslösa allt. Då förutsåg Han och bestämde det wigtiga ögonblick, då stjernorna skola gå utur sitt wanliga lopp och då detta jordklot, kanhända genom en sammanstötning med någon främmande werldskropp, skall alldeles söndersplittras och upplösas. Äro ej tilläfwentyrs de små werldskroppar, som först för några år sedan af wåra stjernkunniga upptäcktes, och som nära inwid hwarandra, liksom wår jord, swäfwa omkring solen, — äro ej tilläfwentyrs deßa äfwen lemningar efter förgångna större werldskroppar? Lära de oß icke, att ett lika öde äfwen kan träffa wår jord?

Deßa haf, deßa sjöar och strömmar skola således engång kanhända sönderbrista eller bortdunsta; deßa himmelshöga berg skakas på deras grundfästen och sammanstörta; deßa dalar, deßa kullar, för hwilka wåren nu bereder sina praktfulla blomsterkransar; skola förgås och blifwa till intet; deßa otaliga byar med deras lyckliga inwånare, deßa städer med deras prunkande palatser och stolta konstwerk, skola en gång förswinna, såsom hade de aldrig warit. — Förstörelsens dag, du som skall återbringa tingen till sitt förra intet, du är redan af Gud förberedd och tiden för din ankomst är längesedan bestämd!

Redan för årtusenden sedan

trodde många att denna dag war ganska nära. Den har likwäl ännu icke inbrutit. Äfwen i wåra dagar äro många öfwertygade, att den snart skall inträffa. De wilja gissa till werldens upplösning, emedan de dertill anse sig wara föranledda, dels af Profeternas dunkla skildringar i gamla testamentet, dels af bilder utur Johannis uppenbarelse. Hwad göra wäl dessa folk? Af nyfikenhet drifwa de ett onyttigt och tillika fräckt spel. De uppelda sin inbillningskraft med förskräckande drömmar, och anse sin fåfänga smickrad, om någon will sätta tro till dessa dåraktiga gissningar. De hafwa ej fått omedelbara uppenbarelser af Gud, och anse sig likwäl kunna uppenbara Hans himmelska rådslag. De hafwa ej högre förstånd än deras dödlige likar, och tro sig likwäl kunna utgrunda det, som den Allwetande har sig ensamt förbehållet. Akten Eder för dessa falska Propheter, dessa swärmare, som i alla tider finnas i werlden och som aldrig med deras swärmande inbillningar stifta något godt! Hållen Eder ej till dem, utan till Eder gudomliga Lärare, till Jesu ewigt sanna ord! **Om den dagen och den stunden wet ingen,** sade Han till sina lärjungar, **icke Englarne i himmelen, utan min Fader allena!** Matth. 24: 36.

Denna fruktan för en kommande dag, som oroar många menniskor, denna fruktan, uppwäckt genom swärmares willoläror, är derföre icke endast fåfäng, utan äfwen syndig. De menniskor som låta sig så bedragas, sätta större tro till förmätna gissningar af en swag dödlig, än till återlösarens försäkran.

Och hwarföre denna dåraktiga fruktan för werldens undergång? Hwad är werldens upplösning mer än döden? Hwad är döden mer än en förwandling, som jag lika wäl måste undergå, antingen den öfriga werlden med mig förgås, eller fortfar att wara? Hwad båtar det mitt stelnade hjerta, hwad mitt hwilande stoft, om ännu en wårsol deröfwer sprider sina strålar, eller ej? Det ligger medwetslöst i jordens sköte, men min själ lefwer och är odödlig!

Allt, allt, som jordiskt heter, skall förgås; men Du, Ewige, som från Din thron ser och ordnar den stora förwandlingen, Du är Ewig och Oföränderlig! — Allt skall förgås, allt förwandlas, som af stoft är bildadt: men krafterna fortfara, och lifwa stoftet i alla dess förändrade gestalter. — Min kropp skall upplösas; men dess högre kraft, den lefwande anden, är oförgänglig.

Huru frambringar icke hwarje dag en mängd af förändringar; ser jag icke beständigt, huru allt hwad som är, hastar till sin förwandling, huru allt förflyttas till sitt förra intet, sedan det fullbordat den bana, som Försynen utstakat för dess werksamhet!

Bort, o fåfänga sträfwande efter jordiskt ära och höghet! Hwilken wet, efter årtusendens förlopp, om jag någonsin funnits på jorden, och hwad jag gjort? — Min själ skall ej låta dåra sig af jordens ytliga, lockande behag; den skall ej dåraktigt fästa sig wid det låga och förgängliga, utan med helig längtan

sträfwa att närma sig till det ewiga!

Till Dig, till Dig, werldarnes Fader, tingens upphof, ljusets urkälla, Allsmäktige, kärleksrike Gud, till Dig will jag fly, o nådens herrlige Fader! — Jag will förgäta allt jordiskt, då jag på Dig, Ewige, fäster mina tankar. Jag will wara blind för jordens retelser och behag. Jag will försaka den rikedom, som der erbjudes mig — ty hwad båtar den mig i en annan werld, hwad förmån gifwer den mig, sedan min liflösa kropp blifwit öfwerlemnad åt jorden? Nej blott den skatt, som kan blifwa mig nyttig i en annan werld — i en blifwande ewighet, blott denna skatt skall jag söka att hopsamla på jorden! Jag skall med all min förmåga söka att förädla min själ, att närma den till likhet med sitt gudomliga upphof, till hwars afbild den blifwit skapad. Denna själens förädling, denna andans rening från allt jordiskt, är den rikedom, som jag skall söka förwärfwa mig, och som en gång insamlad warar i ewighet.

Den 3 Oktober.

Jesu ungdom.

1 Tim. 6: 12.

På krubbans strå man lade dig,
O Jesu! himlens Förste!
Och menniskor ej kände dig,
Fastän du är den störste.
Du bådades af stjernors gång,
Du prisades af englars sång;
För werlden war du ringa.

Med kydigt sinne tog du an
Det kall, hwartill du waldes.
I armas hyddor man dig fann,
Med syndare du dwaldes.
Dig låg om hjertat, Helige!
Att ej ett får bortappadt se
Af dem dig anförtroddes.

Döden swäfwade redan omkring Jesu wagga. Hans föräldrar måste med honom fly genom öcknar till Egypten, att dölja honom för den känslolöse Herodes' mordswärd. Först då de fått underrättelse, att den grymme Konungen blifwit död i Jericho, och att hans son Archelaus bestigit fadrens blodstänkta thron, återwände de till det fredliga Nazareth.

Så mycket utomordentligt än utmärkte Jesu inträde på den jordiska banan, blef dock allt detta snart bortglömdt af folket. Man wäntade att Messias skulle uppenbara sig, och wißte ej, att han redan war i fäderneslandet, i barndomens oskuld, lekande bland Nazareths blomster. Det första ryktet om hans ankomst hade förlorat sig. Många började att ej sätta tro till hwad man förut berättat derom.

Hwad som ännu mer gjorde att Jesus blef obemärkt, war det låga stånd i hwilket han lefde med sin fosterfader Josef, hwilken war en timmerman och med arbete

måste förtjena sitt bröd. Detta swarade ej emot Judarnes föreställningar om Messias, en Gudason, som i framtiden skulle besegra det mäktiga Rom.

De inbillade sig, att han skulle wara omgifwen af en owanlig glans och betjenad af himmelens Englar; att hwar och en af hans handlingar, hwart och ett af hans steg skulle wara beledsagadt af underbara omständigheter. Af allt detta erforo de intet. Till och med inwånarne i staden märkte ej något öfwernaturligt i Jesu lefnad såsom barn. Hade de warseblifwit något sådant, skulle deras uppmärksamhet snart blifwit wäckt, och ryktet derom hafwa genljudat kring hela landet.

Men dertill war Jesus icke sänd. Han skulle ej wäcka ett sådant uppseende, ej med underwerk förnöja de nyfiknas blickar. Han skulle lära menniskoslägtet, att äfwen menniskonaturen kan upphöja sig till en wiß höghet, helighet och kraft. Blott hans gudomliga förstånd, blott den i honom sig uppenbarande gudomligheten, skulle draga själar till sig, och genom Honom det himmelska blifwa uppenbaradt på jorden. Så hade forntidens profeter förebådat, så måste det, efter den Ewiges rådslag, blifwa. Jesus Christus lefde på jorden i menniskohamn, på det att wi af hans heliga wandel skulle förtjusas och lifwas till efterföljd. Hade Återlösaren i en öfwerjordisk, himmelsk gestalt wisat sig på jorden, så skulle, i fall den warit åskådlig för dödligas blickar, många syndare hafwa föreburit: wi äro blott swage, dödlige warelser, och wår jordiska natur urskuldar wåra förseelser; det är icke möjligt att wi, såsom blott menniskor, kunne uppnå en sådan oskuld och renhet, som Han, hwilken uppmanat oß att blifwa hans efterföljare. Men ehuru till sin jordiska gestalt en menniska, war Jesus gudomlig till sin själ och sina handlingar, och man måste säga, att gudomligheten war hos Honom blifwen mensklig, för att genom Honom för werlden uppenbara sig.

Af Matthäi beskrifning om Jesu lefwerne finne wi herrliga bewis derpå, huru tidigt hans sträfwande efter det himmelska tydligt wisade sig. Hans föräldrar, som wanligen gjorde en resa hwarje år till Jerusalem, togo Honom engång med sig dit, då han war tolf år gammal, och förde Honom upp till templet. Här ingaf ställets helighet hans själ en hög andakt. Här afhörde Han med begärlighet lärarne och här fann man Honom sittande ibland dessa, än afhörande hwad de sade, än frågande dem i de stycken, hwaröfwer han äskade deras upplysning. Men sjelfwa hans frågor förrådde, att Han med andakt och skarpsinnighet redan förut i sina ensamma stunder öfwertänkt ämnet. **Och alla, som Honom hörde, förundrade sig öfwer hans förstånd och swar.** Luc. 2: 47. Han bortglömde, under deßa lärorika samtal, sin fader och moder; ty blott den ewige Fadren, blott Gud war föremål för hans tankar. Tre dagar sökte hans föräldrar Honom förgäfwes. De tänkte i början, att Han med andra fränder och bekanta begifwit sig på återresan. Men då de, efter en dagsresa, bland återresande be-

kanka ej någonstädes igenfunno Honom, återwände de sorgsna till Jerusalem.

De funno Honom slutligen ännu quar i templet. Blott den ewige Fadren, blott Gud war föremålet för Hans tankar. Och då Hans moder med hjertliga förebråelser tillsporde Honom: "min Son, hwarföre gjorde Du oß detta? Din fader och jag hafwa med beständig oro sökt Dig;" uppwaknade Han från sina djupa betraktelser och swarade blott: "hwad är det, att I söken mig. Westen I icke, att uti de styckeu, som min Fader tillhöra, bör mig wara?" — De förstodo ej hwad Han sade och togo Honom med sig till sin hemort. Dock tänkte Maria ofta på deßa dunkla, men betydelsefulla ord. Det kom ock så snart en tid, då hon ganska wäl insåg meningen deraf.

I den ålder, hwaruti den tillwärande ynglingens wishetsbegär uppwaknar ur den barnsliga bekymmerslösheten, ligger i oskulden af en själfull goßes första forskande, äfwen så mycket behag, som ofta något öfwerraskande. Jesus återwände till Nazareth lika obemärkt, som förut. Hans höga anlag utwecklade sig allt mer och mer, och **Han wäxte till i wisdom, ålder och nåd för Gud och menniskor. Luc. 2: 52.**

Hans barnålder förflöt i stilla sedighet. Wi känne ej något mer derom. Förmodligen lärde Han af sin fosterfader Josef dennes handtwerk. Åtminstone war detta en wäl bekant sägen bland de första kristne. Äfwen finne wi detta anfördt af de kyrkofäder, som lefde närmast efter Christi födelse. Och hwarföre skulle wi sätta det i twifwelsmål? Josef war mera fattig än rik och Jesus uppfyllde, bland andra en god sons pligter, äfwen den, att understödja sina föräldrar. Han sörjde, såsom hwarje annan, för sina kroppsliga behof, för att aktad och oberoende synas bland sina likar. Men omtankan för hans kroppsliga bergning upptog ej hela hans tid. Någon del af sina jordiska stunder egnade han wäl åt det jordiska, men en annan och större del anwände han på utbildningen af sin själ, genom inhämtande af nyttiga kunskaper. Han arbetade ej för att kunna på sina lediga stunder förskaffa sig nöjen, utan han wille blott förskaffa sig det nödwändigaste till fyllande af sina oundgängliga behof.

Hwilken kan wäl betwifla, att Jesus på det wisaste och sorgfälligaste sätt anwände sin tid? Ty då Han någon gång framträdde i det allmänna lifwet, hwilken rikedom af kunskaper, hwilken själskraft wisade Han ej då sig äga! Hwilken noga kännedom af det Judiska fornfolkets skrifter och omwexlande öden hade han ej förwärfwat sig; ja, så stor, att ingen af Jerusalems största skriftlärde deruti uppgick emot Honom! Hwilken grundlig kännedom om menniskohjertat, deß goda och onda böjelser, hade Han ej genom noggrann forskning inhämtat! Huru noga kände Han ej statens inrättningar, deß brister och ofullkomligheter, samt nationens tänkesätt, deß kraft och deß försämring; huru bestämdt förutsåg Han ej deß blifwande undergång! Huru förtrogen war Han ej med den natur, i hwilken den ewige Fadren

uppenbarar sig i kärlek, wishet och makt; huru förtrogen med krafterna i naturen, med de wäsenden som finnas i werldsrymden, i Hans Faders oändliga hus! Huru ren och fri war Han ej från alla folkets, ja från hela tidehwarfwets fördomar!

Hwilken utmärkt lefnad måtte ej Jesus hafwa fört, redan innan Han begynte sitt stora läroembete och återlösningswärf. Ifrån den dag, då Han, döpt af Johannes, steg ur Jordans wågor, war hans bana full af wälsignelse och under; men det tiotal af år, som förflöt innan denna tid inträffade, måtte wäl äfwen i sin mån hafwa warit utmärkt af underbara handlingar. Ingen har wisare än Han anwändt den lefnadstid, som Gud Honom förlänat; derföre kunde Han också utan förebråelse se tillbaka på sina flydda dagar.

O, kunde jag det, såsom Du, min Frälsare, Du, hwilken sitter upphöjd på din Faders högra hand! — Men min blick fördunklas, då jag ser tillbaka på min förflutna lefnad; och hwad kunde jag icke wara, om jag ej så obetänksamt följt mina böjelsers ingifwelser, utan med alfwar tänkt på min förädling, wisare anwändt mina dagar och oftare sökt tillfällen att handla heligt, utan egennytta och weklighet, såsom Han, hwilken är min Förebild, och hwars efterföljare jag borde wara! Men, I förswunna dagar, I förflutna år, anklagen mig dock ej inför Gud!

Det är sant, att jag redligt sträfwat för att anständigt underhålla och försörja mig med de mina, att jag ej sparat någon möda att förbättra, eller till det minsta icke försämra mitt förmögenhetstillstånd. Detta beröm måste man wäl medgifwa mig. Deruti fullgör jag min pligt. — Men hwilken pligt är då detta? Det är en den lättaste af alla. Dertill uppmanade mig ej min kärlek till Gud, utan mitt hopp om egen fördel i det borgerliga lifwet. Dertill fordrades ingen kristendom, ty hwarje hedning gör det likasåwäl som jag, och ofta bättre, om han är mer arbetsam, sparsam och försigtig, än jag stundom plägar wara. Ja, djuren göra jemwäl detsamma, emedan de för sig och sin affköda, så länge den behöfwer deras bistånd, söka näring, bygga nästen och för den långa wintern insamla förråd af lifsmedel i sina boningar.

Men har jag wäl beständigt med tillbörlig redlighet och trohet uppfyllt denna pligt? Har ej stundom afundens låga känsla plågat mig? Har jag wäl alltid wetat, att på ett wist och ändamålsenligt sätt anwända mitt öfwerflöd till andras bästa? Har jag wäl någonsin försakat det, som jag bestämt att anwända till mina nöjen, för att derigenom uppfylla andras mest trängande och oumbärliga behof? — Missbrukade dagar och stunder, obegagnade tillfällen, anklagen mig ej inför Gud!

Så gjorde ej Jesus, den gudomlige menniskowännen. Han arbetade mer för andra än för sig sjelf. Hans egna behof woro alltid ringa, ty han wille wara så oberoende, som möjligt, af det som hade gemenskap med Hans sinnliga lif. Derigenom utwecklade Han hos sig det gudomliga anlag, den himmelska

kraft, med hwilken han utstod de swåraste lidanden, icke på det att Han, utan att jag, genom Honom skulle blifwa salig.

Likwäl tror jag mig måhända kunna lemna mig sjelf det wittnesbörd, att jag sällan försummat ett tillfälle att förädla mitt hjerta och föra det närmare gudomligheten. Jag har biwistat den allmänna gudstjensten, ofta med hänryckning, men alltid med andakt; jag har wid umgänget med förståndiga menniskor alltid lagt deras lärdomar på minnet, jag har flitigt läst nyttiga och uppbyggliga skrifter. Häruti har jag följt Jesu efterdöme. Jag har utsått kunskapens frö i min själ och kärleken i mitt hjerta. Men huru hafwa de wäl framskjutit någon brådd? Hwarest äro frukterne af en bättre kännedom? Hwarest synes hos mig det godas utöfning? — Ännu, we mig, har jag många fel, som jag redan för ett år sedan kände. Nu har jag noga erfarit, att felen äro desto swårare att besegra, ju äldre de äro, ju djupare de rotat sig. Jag tillstår jemwäl, att jag ej en gång kämpat, för att helt och hållet aflägsna dem ifrån mig. Och om jag stundom försökt det, så har jag ej derwid brukat något ståndaktigt alfwar. Min lättsinnighet har tröstat mig än dermed, att jag omkring mig ser menniskor som äro ännu felaktigare än jag, och än med det usla, allt godt förquäfwande ordspråket: Hwar menniska har sina fel. Ofta, då jag genom någon omständighet blifwit wäckt till större uppmärksamhet på mina böjelsers försämrade tillstånd, har jag blifwit ganska förtretad och tänkt: jag är nu så, och will äfwen fortfara, emedan jag en gång så är. — Eller har jag med stolt egensinnighet sagt till mig sjelf: Hwad angår mig allt tadel och alla wrånga omdömen, alla förmaningar och lärdomar? Jag har wäl sjelf tillräckligt förstånd, och wet hwad jag har att göra, för att komma fram i werlden. — Emellertid förblifwer jag sådan, som jag warit; och behåller min ofullkomlighet. Jag hoppas på Gud i min owerksamhet; jag söker efter den barmhertighet, hwaraf jag ej will göra mig wärdig; jag tror på Jesu förtjenst, utan att kunna förmå mig att, genom efterföljande af Jesu exempel, blifwa delaktig derutaf; jag inbillar mig att genom förböner hos Gud winna Hans öfwerseende, liksom kunde den alltid Rättwise genom böner bewekas att blifwa orättwis; jag blickar in i Ewigheten med hemlig längtan till en salig lott efter detta lifwet, och gör intet för att bereda mig denna ewiga salighet. Så är jag nu blifwen äldre, utan att hafwa förwärfwat mig någon sannare wishet, utan att hafwa wunnit mera nåd inför Gud och menniskor.

Jesu kärleksrika förmaningar inträngde wäl i mitt hjerta, då i plågsamma ögonblick fruktan, sorg och ångest hemsökte mig. Många af desa bittra stunder woro följder af mina egna förseelser; lidna straff woro följder af mina fel. Men andra motgångar hade åter utan mitt förwållande träffat mig, på det att jag skulle wända mina tankar på den af mig förgätna Guden, werldens Herre, och ej wänta min salighet af det förgängliga, som denna werlden

tillbjuder mig; men så snart denna smärta fått en öfwergång, så snart denna sorg förswunnit, woro äfwen alla Jesu förmaningar, alla gudaktiga uppsåt bortglömda. Jag blef åter hwad jag förut war. Tiden har ofta tröstat mig mer än min tro, och jag har ofta mer förtröstat på min egen klokhet än på Guds kärlek och makt. En betydlig del af den tid, som jag fått mig bestämd att använda till förberedande af mitt öde i en annan werld, har förflutit utan winning för min själ. Jag är ej hwad jag borde wara, hwad jag kunde wara. Ewigheten wäntar mig. Domaren lefwer!

Flyktade och mißbrukade dagar af min lefnad, anklagen mig ej inför Gud. Ännu är jag ej alldeles förderfwad, ännu känner jag mig äga wördnad för den Allraheligaste, samt grämelse öfwer min stora ofullkomlighet. Hwad hindrar mig, att ändtligen en gång börja med ett bättre användande af den tid, som ännu återstår för mitt jordiska lif; att blifwa mera god och rättwis än jag hittils warit? Såsom min gudomlige Återlösare under den största delen af sina dagar förberedde sig till sina stora, gudomliga wärf, så förbered dig äfwen, min själ, här på jorden till ett högre lif. Ty din jordiska lefnad är blott begynnelsen till din rätta lefnad, är blott en flyktig ungdomstid, som snart skall förswinna.

Kämpa en god trones kamp: fatta ewinnerligt lif, till hwilket Du ock kallad är. Deßa ord, yttrade af en Jesu lärjunge till hans wän Timotheus, ware jemwäl den ewigt Barmhertiges röst till dig, ware en säker lösen i din strid emot orena böjelser och syndiga begär. Kämpa en god trones kamp, såsom Jesus; öfwerwinn det jordiska hos dig, såsom Jesus det öfwerwann, för att tänka gudomligt och handla stort.

Jag will, o Gud, med din hjelp, härefter taga Din sons, Jesu Christi lefnadslopp till ett efterdöme för mig och, genom deß jemförande med min wandel, söka utforska mina fel. Men det gör ej tillfyllest, att jag upptäcker mina fel; jag skall äfwen söka att öfwerwinna dem, så widt min förmåga medgifwer. — Och wid betraktandet af Jesu lefnad skall min själ känna sig upphöjd, skall den hämta förökad styrka att närma sig den förädling, som gör mig mäktig att i handlingar likna den kärleksrike Försonaren.

Och då, när jag, efter mina krafter, gjort dem lyckliga, som här på jorden stå med mig i förbindelse; då jag dermed grundat min egen, orubbliga lycka, kalla mig då hädan, o Fader, när Du hälst behagar. Glad öfwergår jag då till Dig i ewigheten, utan bekymmer för de älskade, som jag på jorden lemnar efter mig. Du är ju deras Fader, deras Gud! Och skulle Du kalla mig ur werlden förr än dem, hwilka mitt hjerta har kärast på jorden, — så ske Din wilja! Jag wet, att de skola lefwa, och att äfwen jag med dem skall lefwa der, hwarest ingen skiljsmäßa mer skall inträffa.

Huru mäktigt känner jag mig ej redan stärkt genom tron och den barnsliga förtröstan på Dig! Jag wet, att om jag ifrån mina förwillelser återwänder till dig, Du will glömma mina begångna synder och återgifwa mig din hela kärlek.

Fader, i Dina händer befaller jag min anda. Jag fruktar ej nu för det tillkommande. Du är min Gud, mitt wäl. Jag skall nu liksom börja en ny lefnad, och mina bättre böjelser skola härefter komma att wisa sig. Jag will nu kämpa en god trones kamp, och fatta det ewiga lif, till hwilket Du, o Gud, mig kallat hafwer. Amen.

Den 4 Oktober.

Jesu tolf Lärjungar.

Matth. 4: 19.

Nu stormen, o tider!
Hans kyrka står fast.
Som ljuset, sig sprider
Hans lära med hast.
Ut gå i all werlden
Hans sändningabud,
Och wittna, bland swärden
Och bålen om Gud,
Och wittna om honom,
O tröst i all nöd!
Som, död för wår synd,
Blef genom sin död
En Förstling till lifwet.

Christus wandrade i stilla ödmjukhet omkring i Galileen, och lärde folket. Det han talade rörde med en oemotståndlig makt allas sinnen. Så enkla och höga sanningar hade aldrig tillförne någon Profet uttalat. En sådan underbar kraft i ord och gerningar hade ännu ingen dödlig före honom wisat; och derjemte spridde enkelheten i Hans seder, anspråkslösheten i Hans uppförande, en i sanning gudomlig glans öfwer hela Hans wäsende. Hwar och en, äfwen den fattigaste och den uslaste, fann i Honom en like, och likwäl kunde ingen förneka Hans själs majestät, som upphöjde Honom öfwer hwarje dödlig. Då man såg honom, uppfylldes man med kärlek, men äfwen med förwåning; med förtroende, men jemwäl med wördnad. Många af folket nedkastade sig för Honom och ropade: Du är Guds Son!

Redan en lång tid hade Han lärt i Skolor, på offentliga platser, i städer och i enskiltas boningar. Öfwerallt samlade sig mycket folk till Honom. Dock saknade Han länge bland dem några männer och förtrogna medarbetare. Ändtligen utwalde Han sig några, hwilka skulle blifwa wittnen till Hans gerningar, skulle djupt inwigas i Hans lära, skulle bidraga till deß utspridande, och fortplanta Hans uppenbarelser, då Han en gång lemnade denna werld.

Han utkorade några torftiga, werksamma och förståndiga unga män, som woro skicklige och fördomsfrie, men utan all lärdom. Han wille stifta Guds rike på jorden, icke ett nytt werldsligt rike. Derföre måste Han utwälja män, hwilkas hjertan ej woro fångslade af rikedom eller äregirighet, eller af andra loc-

kande jordiska förhållanden, och hwilkas själar ej woro uppfyllde af främmande åsigter och meningar.

Det är icke bekant, wid hwilka tillfällen Han kallade hwar och en af dem till sig. Men wisserligen kände de fleste Honom redan innan de följde Honom såsom lärjungar, och wisserligen war Han förtrogen med allas sinnelag, innan Han utwalde dem till sitt dagliga umgänge. Först utwalde Han tolf förtrogna; derefter ännu sjuttio andra. De förstas antal hade måhända afseende på det Judiska folkets fördelning i tolf stammar.

De första af Sina dagliga följeslagare tog Han till sig wid sjön Genezareth. Här war en dag mycket folk församladt, att se den Gudomliges under och höra Hans lärdomar. För att af alla bättre kunna ses, bad Han twenne fiskare, som wid stranden sköljde sina nät, att på deras båt föra Honom något ifrån landet. De gjorde det, och Jesus predikade ifrån båten till det på stranden samlade folket.

Sedan Han hade slutat, syntes Han wilja wisa sig tacksam emot de goda fiskrarne, och sade dem, att om de wille fara ut åt sjön och lägga ned sina nät, skulle de göra en god fiskfångst. Ehuru de redan förut hade arbetat hela natten utan att få något, leto de dock på Hans ord, och utkastade ännu engång sina nät. Med förwåning funno de snart näten wara så rikt uppfyllda af fisk, att de, af fruktan att de skulle sönderbrista, ej wågade draga dem längre åt stranden, utan näste ditkalla några kamrater, som der hade sin båt, att de skulle komma till deras hjelp.

Aldrig, under hela deras lefnad, hade sådant förut händt dem. De kommo åter till stranden; men med häpnad och wördnad betraktade de Jesus. En af dem, wid namn Simon, nedsjönk darrande af förwåning inwid Jesu fötter och ropade: Herre, bortgå ifrån mig; jag är owärdig att wara Dig så nära, ty jag är en syndig menniska! Alla de öfriga betygade lika känslor af helig förwåning och from ödmjukhet. Sådana tänkesätt fordrade Jesus af sina blifwande medhjelpare; blott utur en sådan wördnad, sådan tro, sådan blygsamhet, kunde den trognaste och renaste kärlek utweckla sig. Men ännu ett annat prof fordrade Han af dem. Han wände sig till Simon och sade: följer mig; jag will göra eder till menniskors fiskare, Matth. 4: 19. Och Simon och hans broder Andreas, begge bördige från Bethsaida, samt Jacob och Johannes, Zebedei söner, lemnade näten och följde Honom med helig tillförsigt.

Ingen af dem alla wisade så stor lislighet, som Simon. I beständig werksamhet, ej med likgiltighet behandlande något, syntes han wara den, på hwilkens biträde Jesus förnämligast grundade hoppet om framgång. Retligoch af en brinnande inbillningskraft, war denne unge man sig sjelf sällan lik, än försagd, än tilltagsen, än hoppades han på allt, än war han om allt förtwiflande. Men Christus, som kände menniskornas hjertan, wißte att Simon äfwen genom denna lislighet, efter högre utbildning, och

wid mognare ålder, skulle blifwa Hans säkraste och förnämsta werktyg att utbreda Guds rike. Derföre kallade Han denne man sin klippa, Guds hälleberg hwilket på Grekiska språket heter Petrus och på det Syriska Kephas. Och han blef ett Guds hälleberg.

Fastän Petrus icke alldeles förändrade sitt lifliga sinnelag, så länge han lefde i Återlösarens sällskap, och än, med swärdet i hand, wille skydda sin Herre och Mästare för dem, som kommo att gripa Honom, än, i öfwerdrifwen fruktan, trenne gånger förnekade Honom, syntes dock plötsligt en annan anda intaga Petrus, sedan Christus fulländat sin bana på jorden. På den ewigt märkwärdiga Pingstdagen predikade Han med ett sådant eftertryck om Jesu uppståndelse, att på en enda dag tretusende menniskor omwände sig. Utan att känna någon fruktan för de förföljelser, för hwilka han sedermera war ett mål, för de hojor hwarmed man hotade honom, predikade han Guds ord både i Asien och Europa, och stiftade kristna församlingar i deßa båda werldsdelar. Eldigheten af hans inbillningskraft och lifligheten i hans känslor framlyser äfwen i de begge bref, som han skref till de kristna Judarne i Asien. Deßa ord i hans bref: **Wi hafwe ett fast profetiskt ord, och I gören wäl att i akten derpå, liksom på ett ljus, som lyser i ett mörkt rum, tills det dagas och morgonstjernan uppgår i Edra hjertan;** (2 Petr. 1: 19.) deßa ord afspegla troget hans hjerta, och bära det mest fullkomliga och ojäfaktiga wittnesbörd om hans tänkesätt, och hans djupa känsla.

Det går en sägen, hwilken härstammar från Kristna kyrkans första århundraden; det går en sägen, att Petrus äfwen warit i Rom, och der stiftat en kristen församling. Ehuru denna sägen icke kan bewisas, är den likwäl sannolik, likson den, genom hwilken wi underrättas, att han wistats i Rom under den grymma Kejsaren Neros regering, då de kristna allmänt förföljdes, och att han der blifwit korsfäst. Ty huru kan man tro, att de första kristna icke skulle hafwa omtalat Jesu lärjungars öden för sina efterkommande, då de hade att tacka deßa lärjungar för sin tro, sin förädling, sitt högsta goda?

Man säger äfwen att Andreas, Petri broder, haft en lika död; dock wet ingen af äldre skriftställare något derom. Hans lefnad och hela hans werksamhetskrets är helt och hållet obekant för oß, äfwensom han ej, så widt wi känna, lemnat efter sig några skrifter.

Jakob, kallad den äldre, Zebedei son, är icke heller, i afseende på sitt lefnadslopp, mera bekant för oß. I Apostlagerningarne omtalas blott, att han war den förste af Jesu tolf lärjungar, som mottagit martyrkronan, då Herodes Agrippa, knappt fyra och tjugu år efter Christi födelse, lät afrätta honom i Judeen.

Aposteln och Evangelisten Johannes, Jakobs broder, känna wi närmare genom de skrifter han lemnat efter sig. Hwem rördes icke af det stilla majestät, med hwilket han talade, af hans mildhet, hans grannlagenhet, hans lifliga inbillningskraft och hans

upphöjda uttryck? Han hade uppfattat det högsta och det djupaste af Jesu lära och lefnad, och sammansmält allt i ordet: kärlek. Utan kärlek är icke tron, icke dygden lefwande, utan död. Sjelf andades han blott kärlek. Såsom en yngling af omkring fem och tjugu år kom han till sin gudomlige wän, och blef hans lärjunge, hans förtrogne. Jesus behandlade honom med utmärkt ömhet och godhet. Det war Johannes, som ensam bland Jesu lärjungar hwilade wid mästarens bröst; det war Johannes, som den lidande Frälsaren, uti sin dödsångest på oljoberget, önskade att hafwa hos sig, och det war han, som ensam bland lärjungarne följde Jesus till korset.

Och han utgick i werlden, för att förkunna den ewiga barmhertigheten. De trenne bref han efterlemnat, hans lefwernesbeskrifning öfwer Jesus, ja äfwen den profetiska skrift, som wi känne under namn af Johannis uppenbarelse, utwisa, huru han utan konst, utan wältalighet, endast genom den gudomliga anda hwilken upplifwade honom, upplyste folket och rörde deras hjertan. Utan wankelmod utstod han sedermera den swåraste förföljelse, uppehöll sig en lång tid såsom landsflyktig på den lilla ön Patmos och dog, wid en hög ålder, i staden Ephesus. Det är honom wärdigt, att tro hwad ålderdomen säger om hans sista dagar, att man nemligen måste utbära den ålderstigne bland folket, på det hans trogne skulle se och höra honom, och att då hela hans predikan bestod i deßa ord: "Mina barn, älsken hwarandra inbördes; det är Herrens bud, och hwilken det håller, han warder delaktig af den ewiga saligheten."

Philippus från Bethsaida har ej lemnat efter sig några skrifter, och man känner intet om hans lefnadsomständigheter. Men från de kristna i första århundradet har man den underrättelse, att han wid åtta och sjuttio års ålder blifwit stenad och korsfäst uti Hieropolis.

Samma mörker herrskar öfwer Bartholomei senare öden. I första århundradet gick om honom ett allmänt tal, att han blifwit Indiernas Apostel. Äfwen skall Thomas, bördig ifrån Galileen, senare hafwa framträngt genom Parthernas, Medernas och Persernas land till Indien. Huru mycket är det icke att beklaga, att wi icke äga några skrifter quar efter denne fromme och nitiske Jesu lärjunge, som långt ifrån att beherrskas af lättrohet, allwarligt pröfwade Evangelii sanningar; som så länge twislade på Christi seger öfwer döden, till deß han kunde med sin hand känna såren på den återuppståndne korsfästes lekamen, men då häpen och öfwertygad ropade: Min Herre och min Gud!

Lyckligare äro wi i hänseende till Aposteln Mattheus eller Levi, hwilken såsom tullnär öfwergaf tjensten, och full af helig tillförsigt följde Meßias. Om wi ej känne hwad som händt honom, sedan han och de andra lärjungarne skiljdes, så äga wi likwäl en beskrifning af honom om Jesu gerningar och lära, som nogare än alla andra intränger i betraktandet af hwar och en utaf Jesu handlingar. Enkelt men fullständigt omtalar han hwad

hans gudomliga Mästare lärt och huru Han lefwat. Allt framställer han utan bemödande och konst, öfwertygande och trowärdigt, som det egnar ett ögonwittne. I hans berättelser finner man den största rikedom af wishet och gudomlig uppenbarelse, och den djupaste kännedom af Gud och werlden.

Hans förtrogne wän war den yngre Jakob, som för sina dygder förwärfwade tillnamnet af den rättfärdige. Hos honom herrskade samma enkelhet, samma lugn och säkerhet, som hos Mattheus. Med lugn eftertanka uppfattade han Mästarens heliga ord, och meddelade dem åt andra så som de blifwit uttalade, utan några tillsatser. Kärlek, ödmjukhet, själs-storhet under lidandets ögonblick, sannfärdighet och fromhet, war hwad han predikade och hwad han, liksom Jesus, fordrade. För honom war det ej nog, att man hade namn af kristen, att man trodde på Jesum och med trägen men owerksam andakt hoppades, i grund af Återlösarens förtjenst, blifwa salig och rättfärdig inför Gud. Nej, han wederlade på det kraftigaste Judarnes willfarelse, som uppkommit genom mißförstånd af några Pauli ord, och hwilken Jesus redan hade bestridt, då han sade: Ej skola alla de som ropa till mig: "Herre, Herre" ingå i himmelriket, utan blott de som göra min Faders wilja i himmelen. I denna anda talade äfwen Jakob: **Menniskan blifwer genom gerningarna rättfärdig, ej genom tron allena; ty liksom kroppen utan anda är död, så är ock tron utan gerningar död**, Jak. 2: 26. Han skall på det sextiondeandra året efter Christi födelse, för sitt oförskräckta predikande om Frälsaren, under ett upplopp i Jerusalem blifwit mördad.

Ingen känner Jesu lärjunge Simons tänkesätt och gerningar, han, som war den första, för hwilken Frälsaren wisade sig efter uppståndelsen. Men tillnamnet nitälskare, som blef honom gifwet, hade wißerligen afseende på hans ifwer för det heliga ibland Judar och hedningar. Samma tillnamn hade äfwen Judas Thaddäus, den yngre Jakobs broder, erhållit. Om hans resa genom Syrien och Arabien, der han förkunnade Evangelium, och om den martyrdöd, som han skall hafwa undergått, hafwe wi blott otillförlitliga berättelser. Men att han wäl gjort sig förtjent af namnet nitälskare, antyder oß sjelfwa det korta bref, som man under hans namn finner bland nya testamentets böcker.

En annan Judas, wid namn Iscarioth, war den olycksaligaste bland alla de heligt förbundne, som omgåfwo Meßias. Bländad af det orena begäret efter penningar, blef han sin gudomliga wäns förrädare.

Deße äro de första tolf utwalde, med hwilka Meßias omgaf sig och i hwilkas bröst Han nedlade sin uppenbarelses heliga skatt. Så olika de än alla i hänseende till deras själs anlag och tankesätt eljest woro; så olika en Jakobs kalla förnuft war med en Johannis höga inbillningskraft; en Petri lätt upplågande känsla med Thomas allwarliga pröfwande: så woro dock alla ense i det wigtigaste, i kärlek och wörd-

nad för den enda, som de följde.

Och Christus, hwilken så djupt genomblickade menniskornas innersta, deras höghet, deras låghet, som öfwerallt och ständigt wißte att så ändamålsenligt tala till dem och behandla dem, Han hade ej förgäfwes gjort detta urwal. Ingen af de utwalda stod förgäfwes i kretsen omkring Honom; ej sjelfwa den olycksalige Judas Iscarioth! Och ehuru någras läror och gerningar äro oß obekanta, hafwa de alla, hwar och en på sitt sätt, hwar och en i den werksamhetskrets, som Försynen föreskref, uppnått ändamålet för sin kallelse. Fråga icke: hwarföre har någon berättelse derom ej kommit till oß? Hwarföre på det högsta en mörk otillförlitlig sägen? — Känner du wäl den ewiga Försynens affigter? Menar du, att allt är till, blott för ditt wetande; att i Guds styrelse af werlden icke affigter finnas, om hwilka menniskan ej kan hysa den minsta aning? I hafwets djupa afgrund bilda sig wärter, högt öfwer himmelens skyar på otillgängliga klippspetsar wära blomster, som intet menniskoöga sett. Tror du, att de wära utan ändamål, fastän du ej känner dem? I Guds oändliga hushållning äro ej wi de enda Allfaderns barn.

Full af kärlek, tro och wördnad, flyr jag i tankarne till Dig, o min Meßias, likson de förSta Dina lärjungar. Tillbedjande Gud i Dig, sjunker jag, såsom Petrus, för Dina fötter. Afwen min Lärare, min Förbarmare är Du, min Saliggörare, min Wän och min Broder. O tag mig engång upp till Dig, till Gud den ewige Fadren, att jag må blifwa delaktig af den salighet, som äfwen för mig warit beredd, innan tingens begynnelse. Min själ förklarar sig i Dig, genom Ditt ord, samt i kärlek till det heliga och goda, i bannlysande af mina jordiska begär. War Du med mig, min Frälsare, till deß jag engång med Dig hos Gud skall förenas. Amen.

Den 5 Oktober.

Huru Jesus lärde.

Luc. 4: 32.

Du mild, af hjertat ödmjuk war;
Ditt ord gaf ro i själen.
At alla samma tröst Du bar,
At konungen och trälen.
Ett hopp, en tro, en mildrik far,
Och, hwem botfärdigt hjerta har,
Förlåtelse, försoning.

Knappt hade Jesus offentligen uppträdt, förrän Han blef ett mål för allmän uppmärksamhet. Det war ingen brist på lärda eller wältaliga männer der i landet, och likwäl fäste man wid dem mindre uppmärksamhet, än wid Jesus. Att Han ej hade någon wiß boningsort, utan lärande reste från det ena stället till det andra, ansägs icke för anstötligt. Flera Judiska lärare

på samma tid gjorde likaså. Johannes döparen predikade äfwen på fria fälten, lärde med stor frimodighet, angrep utan skonsamhet laster hos alla stånd, så wäl hos de förnäma, som hos de mindre ansedda; och likwäl wäckte det ej så stort uppseende. Christus hade flere lärjungar och anhängare än Johannes. Fariseerne erforo det ganska snart, isynnerhet då Han lemnat Galileen och genomtågat Judeen, hwärifrån ryktet om den underbara kraften af Hans ord snart utspridde sig ända till hufwudstaden. Men Christus sökte en längre tid att undwika ett allt för stort uppseende. Han wille ej förr uppträda emot sin läras blifwande fiender, än den hade fattat något djupare rötter ibland hans landsmän. Derföre drog Han sig åter ur Judeen tillbaka åt det från Jerusalem aflägsna Galileen. Och likwäl kunde Han ej alldeles förebygga, att ryktet af Hans predikande om Guds rike widt kringspriddes. Man kom; man hörde Honom, och lät genom dopet inwiga sig till Hans bekännare och efterföljare. **Han sjelf döpte wäl icke, men lät sina Lärjungar göra det**, Joh. 4: 2.

Hwaraf härledde sig nu det stora uppseende, och den stora rörelse, som uppkom bland folket för Hans skull? Hwarutaf de skriftlärdas förskräckelse? — Här war en annan, än Johannes döparen; här en annan, än den wisaste och rättfärdigaste i Jerusalem! Hwad Han talade, uppwäckte mångas förwåning, men allas beundran: **ty Hans tal war kraftigt**, Luc. 4: 32.

Wäl måste det uppwäcka förwåning eller beundran. Med gudomliga uppenbarelser upplyste Han sina åhörares förmörkade begrepp. Han war den förste, som utredde Gudomlighetens förhållande till menniskan och werlden; Han den förste, som förklarade menniskans förhållande till sig sjelf och till ewigheten; Han den förste, som utwecklade hemligheten af menniskosjälens närmande i fullkomlighet till Gud. Och det, som tillförene endast warit aningar och de största menskliga lärdas dunkelt funna upptäckter, hwad som i skolorna hölls förborgadt såsom en wettenskaplig helgedom, hwilken man blott genom mångåriga bemödanden kunde nalkas; detta allt framställde Han för det obildade folket med underbar tydlighet, och de okunnige wißte snart mer, än fordom landets wisaste. Så gällde i bokstaflig mening, hwad som Evangelisterne sade om Honom: H a n s t a l w a r k r a f t i g t.

Ej blott uti h w a d Han lärde war Han kraftig, utan i det s ä t t på hwilket Han lärde, och framstälde det gudomliga för menniskorna.

Fariseerne kunde wäl utdela almosor, och genom basuner förkunna det; de kunde wäl ställa sig wid gathörnen för att bedja; kunde med prunkande ord förkunna sina läror — men Christus war helt annorlunda; Hans glans war den största sedlighet. Så fordrade Han äfwen att alla Hans lärjungar skulle wara. Aldrig såg man Honom omgifwen af bländande ceremonier, aldrig af yttre prakt. Han uppträdde ej som en Furste i kostliga kläder, Han under=

höll ej någon betjening; utan genom sig sjelf och i sig sjelf wille Han synas stor. Han wille öfwertyga genom sanningens egen makt; ej tjusa den enfaldiga hopens inbillningskraft, och genom yttre bländwerk förwilla deras syn. Från sitt hjerta till deras, från själ till själ, talade Han, utan att uppblanda uttrycken med andra tillsatser. Huru skulle wäl yttre prål derwid kunnat anwändas? Han wille lära, ej befalla och herrska; Han wille förbättra, icke behaga. Hwad som är gudomligt, är wäl genom sig sjelft herrligt, och har ej af nöden att låna hjelpmedel från det jordiska. Derföre war Hans tal kraftigt genom en himmelsk blygsamhet.

Och ändamålet med Hans sändning till jorden, och Hans lärarekall, war hufwudsaken för Hans lif; allt öfrigt blott ett tillägg. Så fordrade Han det äfwen af sina lärjungar och efterföljare. Att rädda själar och återföra dem till Gud, war för Honom af större wigt, än alla andra lifwets angelägenheter. Han wille ej dermed förwärfwa sig jordiska ägodelar, ej winna jordisk ära, eller folkets bifall och beundran. Guds ords herrlighet war i sig sjelf större, än allt hwad menniskor kunde erbjuda Honom. Derföre att Han ej war som de skriftlärde, eller som den låga föraktliga hopen af prester eller såkallade Guds tjenare, hwilka, oaktadt detta namn, icke tjenade Gud, utan blott sig sjelfwa i och för sin äregirighet, högmod och winningslystnad — derföre lärde Han kraftigt, men ej såsom de skriftlärde. Deras lära borde wäl blifwa utan kraft, då man insåg, att de ej åtagit sig detta kall för lärans, utan för tjenstens skull, föga bekymrade, huruwida de förbättrade några hjertan, blott de förbättrade sina egna inkomster. Hwad skulle wäl folket fatta af religionen, då den sålunda behandlades af deras lärare. På ett annat sätt borde Guds ord framkomma ur Jesu mun, då hwar och en wißte, att hela Hans lefnad, hela Hans wäsen dermed hade samband; att Han blott för detsamma andades; och att Han ansåg allt utom det såsom lågt och obetydligt.

Christus, som hade ett oinskränkt förtroende till de himmelska sanningar, dem Han framförde till menniskorna, kände dock wäl de menniskor, som Han meddelade desamma. Derföre war det ej nog för Honom, att uttala det heliga ordet; han måste äfwen wara uppmärksam på det sätt, hwarpå det borde uttalas. Han predikade med sorgfällig omtanka och klokhet. I början skonade Han länge J u d a r n a s n a t i o n l i g a f ö r d o m a r. Han kände deras hat emot hedningarna, deras inrotade förakt emot Samariterna. Och då Han nu en gång först bland Judarne wille begynna med Evangelii förkunnande, undwek Han att göra det på ett för dem anstötligt sätt. Derföre böd Han sjelf sina lärjungar, då Han först utsände dem att förkunna sin lära, att blott gå i Judiska landsorterna. *Gån ej, sade Han, på hedningarnas wägar, och ej i Samariternas städer, utan gån hellre till de borttap-*

pade får af Israels hus, Matth. 10: 5, 6. Först då Han såg sitt stora werk försäkradt om framgång, angrep Han med ord och gerningar äfwen denna fördom, liksom mycket annat, hwilket kunde förorsaka hinder emot utspridandet af Evangelii lära, och förklarade att Samaritanerne woro Gud behagligare för sin dygd, än Judarne för sin kyrkotjenst.

Han bestraffade ofta folkets och sin tids förderfliga sedwanor, — men Han tillämpade ej denna bestraffning på serskildta personer. Han ifrade emot presters, skriftlärdas och Phariseers skenhelighet och praktlystnad; men aldrig gjorde Han hela det andliga ståndet, aldrig en werldslig eller andelig öfwerhet föraktlig. Ståndet war wärdt Hans aktning, den felaktiga menniskan Hans medlidande; blott ståndens laster funno i Honom en oförsonlig fiende.

Då Han talade till folket, nyttjade Han deras framställningssätt och språkbruk. Derföre må man dock aldrig tro, att Han sjelf gillade alla deßa föreställningar. Hade Han talat till Romare, Greker eller några andra hedniska folkslag, som ej wißte af Moses, ej hört talas om englar eller djeflar, så skulle Han framställt sina lärdomar på annat och för dem fattligt sätt. Till hela kedjan af deras herrskande begrepp fogade Han de nya, som Han ingaf dem. Så wille den ewiga Försynen. Derföre hade förutsägelser skett hos detta folk om en kommande Meßias, att de i Honom skulle uppfyllas. Så förkunnade Han sig såsom den utlofwade Meßias, och Han war det, men ej i den låga, jordiska och inskränkta mening, som Judarna hyst om Honom. De kallade sin Meßias en Guds Son; äfwen Jesus kallade sig Son till den ewige Fadren, men ej i den grofwa, jordiska betydelse, hwilken en af quinna född son har en jordisk fader. De wäntade att Meßias skulle blifwa en Judarnes konung; så kallade sig Jesus, och Han war det äfwen, fastän icke i ordets allmänna jordiska betydelse. Jag är, sade Han till Pilatus, Judarnas Konung. Men mitt rike är icke af denna werlden. Om mitt rike wore af denna werlden, så stridde ju mine tjenare derom, att jag ej blefwe åt Judarne öfwerantwardad. Jag är en Konung, dertill är jag född och är dertill kommen i werlden, att jag skall wittna om sanningen. **Hwar och en som är af sanningen, han hörer min röst,** Joh. 18: 36, 37.

Judarnas framställningssätt och deras bibliska språkbruk, anwände Han mycket till betecknande af de nya förhållanden, i hwilka Han ställde menniskoslägtet till Gud. Offren, hwilka Moses hade infört, såsom tjenliga i de obildade folkslagens första barndom, hade redan af forntidens wisa befunnits Gud owärdiga. Redan David, redan Esaias hade lärt, att icke offer kunde behaga Gud, utan att ett heligt sinne och en rättskaffens wandel inför Herran har större wärde än hwarje offer af kreatur. I denna anda talade äfwen Jesus; och på ett bildligt sätt kallade Han sig sjelf det sista offret, som skulle dö för werldens

synder. Judarne trodde, att genom det årliga offerlammets blod Guds wrede skulle mildras, och Jehova försonas. Derföre anwände äfwen Jesus denna bildliga beteckning. Han kallade sig inför Judarne, ty endast de fattade helt och hållet uttrycket, det lam, som skulle offra sig sjelf; Han kallade sig werldens Försonare; Han kallade sig den sanne Medlaren emellan Gud och menniskorna, liksom i Jerusalems tempel Öfwerstepresten war medlare mellan Jehovah och Judiska folket. Och Han war det lam, som blef offradt för werldens synder; Han war Medlare, Försonare och Öfwerstepresten; men ej i jordisk mening, såsom Judarna tänkte sig det, utan i en högre betydelse. Bildligt och endast i åsyftning på det Judiska offerlammet, sade Han om sitt blod, att det renade från synden; kallade Han sig lifsens bröd och werldens ljus.

Många sådana bildliga, men af Judarne i början riktigt fattade uttryck, som uppkommit af deras språkbruk, blefwo i följande århundradet, stundom af de omwände hedniske kristne, som ej hade kännedom af den Mosaiska offertjensten, ord ifrån ord och alldeles bokstafligt antagna. De sökte ej i de af Jesus nyttjade bilder, den mening Han dermed åsyftade, utan de gjorde bilden till sjelfwa saken. Derigenom uppstodo dunkla och inwecklade begrepp om de kristna troslärorna, hwilka dock af Frälsaren blifwit så tydligt uttalade, att de enfaldigaste i Judeen och Galileen förstodo dem. Derigenom råkade man i motsägelser, och förföljde ömsesidigt hwarandra. Man förlorade sig i en irrgång af obegripligheter, hwilka man utaf okunnighet, twistebegär och sjelfklokhet framkallat och ansåg för stora troshemligheter, för hwilka en oinskränkt aktning borde wisas. Liksom Jesus Christus, med allt hwad Han för sina lärjungar sagt om det Mosaiska presterskapet, offerwäsendet och försoningsblodet, afsett en högre, andelig mening; så fattade menniskorna sedermera af mißförstånd detsamma i en sinnlig betydelse. Det syntes, som wore för dem Frälsarens lära ej nog gudomlig, hög och underbar. Derföre wille de göra det bättre än Jesus Christus sjelf, och råkade i twist med sitt eget förnuft; fördunklade ljuset; de klädde Guds Majestät i jordiska begrepp och bildade nya kyrkor samt en ny kristendom.

Många ting, som woro i Jesu Christi dagar, finnas ännu till i wåra. Men Han behandlade dem efter Judarnas föreställningssätt. Wi göre det icke och göre wäl deruti. Ännu i wåra dagar finner man nervsjukdomar, som äro förbundne med utomordentliga handlingar och werkningar hos de sjuka. Wid Frälsarens tid trodde man sådana sjuka wara besatte af djefwulen; och de sjuka sjelfwe förklarade sig besatta, emedan detta begrepp då war allmänt herrskande. I senare tider har man kallat sådana personer trollpackor, eller af djefwulen plågade eller med honom i förbund lefwande; ja deße sjelfwa kunde, efter den tidens herrskande föreställningar, ej på annat sätt förklara sitt tillstånd, än att

det berodde på djefwulens inwerkning. De sade ofta inför domstolarne, att de woro med satan i förbund, och hade till honom förskrifwit sina själar. I wåra tider är likwäl denna utaf okunnighet härledda föreställning förswunnen.

Men då Jesus botade sjuka, betjenade Han sig af den tidens språkbruk: Han utdref djeflar. Är det nu mindre underbart, om Frälsaren blott genom ett ord, genom en släkt af sin anda, genom ett widrörande med sin hand, fördref de swåraste af alla sjukdomar; eller behöfs det en ringare själskraft, att genom blotta widrörandet återgifwa en blind sin förlorade syn, och en lam de saknade kroppskrafterna; än att utdrifwa djeflar?

Eller ansen I det wara owärdigt, att tro om Jesus, det Han antog deras språkbruk till hwilka Han talade? Tron I derföre att Han war en bedragare? — Wi wete i wåra tider ganska wäl, att jorden rörer sig omkring den stilla stående solen, och likwäl är det brukligt att säga, det solen går upp eller ned på himmelen. Är då den en bedragare, som talar landets språk? Nej, äfwen derigenom war Återlösaren werksam och mäktig, att Han wißte att tala om det gudomligaste och högsta efter folkets enfaldiga föreställningssätt och med deras inskränkta språkbruk.

Alltid lämpade Han sitt framställningssätt efter tiden, omständigheterna och sina åhörare; från det ringaste uppswingade Han sig till det högsta, från det jordiska till det himmelska; och från det kroppsliga till det andliga. Huru öfwerraskande och skönt wisade Han detta, då Han en gång kom till brunnen wid Sichar och af en Samaritisk quinna, som der hämtade watten, bad att få dricka. Quinnan, som wäl wißte, att hwarje Jude ansåg sig wara orenad, om han emottagit något af en Samaritan, förundrade sig att Han såsom Jude bad henne om watten. Då sade Christus: *Wißte du hwilken som begär watten af dig, så bad du honom och han gaf dig lefwande watten.* Hon förstod Honom icke. Men Han fortfor; *Hwilken som dricker af detta watten, han warder törstig igen. Men hwilken som dricker af det watten som jag honom gifwer, han skall icke törsta till ewig tid,* Joh. 4: 5, 14.

På detta sätt talade Jesus till folket; så wißte Han att begagna hwarje tillfälle för sitt ändamål, och ringa omständigheter gåfwo Honom ämne till utweckling af de wigtigaste sanningar.

Detta bildliga talesätt, som fordom warit och ännu är brukligt i österlandet, war äfwen hos Judarna wanligt. Derföre talade Jesus gerna till folket genom liknelser. Han gjorde ej blott derigenom wißa högre begrepp mer fattliga för det obildade folkets inskränkta förstånd, utan äfwen på detta sätt minnet af dem waraktigare. Lätt går en enkel tanke åter ur minnet, så wäl den än genom sin sanning motswarar förnuftets fordringar; men icke så en bildlig framställning af densamma, då den är tagen ur lifwets wanliga förhållanden.

Och deruti bestod den under-

bara kraften af Jesu Christi ord, att det för det mesta tog förhållanden ur allmänna lifwet till bilder och erinringsmedel om de högsta och wigtigaste sanningar. Så blefwo slutligen genom Honom alla jordiska ting förebilder af det öfwerjordiska.

O Jesu, jag will följa den wink Du gifwit mig. Jag will i alla lifwets skiften hålla mitt hjerta öppet för de föreställningar, som de yttre tingen kunna gifwa mig om det högre och öfwersinnliga. De ringaste föremål skola hos mig wäcka påminnelser om din läras höga och ewigt gällande sanningar. I kärlek till Dig skall jag söka att wandra i dina fotspår. Och måtte Du, om den menskliga swagheten skulle förleda mig, att träda derutur, och glömma de föreskrifter Du gifwit, med mildhet återföra det irrande fåret på den rätta stig, som allena leder till himmelen. Amen.

Den 6 Oktober.

Hwad har Jesus lärt?

Marc. 13: 31.

I en werld, der lustar strida,
Föddes brott och spriddes we.
Christus kom; och wid hans sida
Kärlek gick och helgelse:
Helgelse blef hjertats yrke,
Kärlek slöt begärens strid.
Så fick jorden dygd och frid.

Sälle äro de, som höra
Hwad den ewigt Gode lärt;
De som älska, de som göra,
Hwad den Helige begärt;
De som, ledde af hans Anda,
Lyste af hans milda ljus,
Nalka sig till Fadrens hus!

Jesus hade en egen, sällsynt förmåga att framställa det dunkla på ett klart sätt, och för de okunnigaste göra höga begrepp tydliga. Detta allt war blott medel att först bereda ordet framgång och insteg.

Äfwen andra personer hafwa haft en så stor förmåga att framställa sina läror, att de genom densamma kunnat werka på folket. Men deras werk har warit förgängligt; deras ord hafwa wid förändrade tidsomständigheter blifwit bortglömde; till det högsta har man sedermera prisat den skicklighet med hwilken de talat och hwarigenom de beredt framgång för sin sak. Det har funnits personer, som genom sin menniskokännedom, sitt sätt att umgås med menniskor, sitt djupa genomskådande af omständigheterna, hafwa med sina ord kunnat sätta nationer i en gäsande rörelse. Dock allt detta har aldrig haft någon waraktighet.

Jesus Christus deremot kunde med fullkomlig wißhet förutsäga: himmel och jord skola förgås; men min ord skola icke förgås. Marc. 13: 31. Så har aldrig någon annan bland de dödliga kunnat säga om sig och

sina werk. Det har wäl äfwen funnits andra religionsstiftare, hwilka med stor klokhet förkunnat en ny lära, och med skarpsinnigt begagnande af yttre omständigheter wetat att kringsprida den öfwer stora länder. Mahomeds lära är, jemte den kristna, ännu i tre werldsdelar ganska utbredd. I Asien och Afrika är den nu förtiden till och med allmännare än den Kristna. Och likwäl skall den Mohamedanska trosbekännelsen ej blifwa af ewig waraktighet, utan tillika med den Judiska och den hedniska, framdeles engång alldeles upphöra.

De andra religionsarter, som finnas jemte den kristna, träffar man blott hos obildade barbariska folkslag, hwilkas förnuft ej ännu blifwit utwecklad till någon högre fullkomlighet. Sådana folkslag, hwilka äro mer eller mindre djuriska, och hwilka mest älska det, som behagar de yttre sinnena, hafwa böjelse för de religioner, som tillåta eller öfwerse med deras sinnliga begär och lidelser. Men ju mer upplysningen i andra länder tilltager, deß mer låga och föraktliga måste de råa trossatserna förekomma dem. Derföre bemöda sig presterne hos deßa folkslag att i det allralängsta afhålla wettenskapers och den bättre kännedomens ljus ifrån deras länder. De förutse, att ju mer folket sjelft lär att tänka samt känner sig mäktigt att afkasta okunnighetens och den blinda wantrons slaf-ok från sina skuldror, deß förr skola deras hedniska tempel störtas, altaren nederfalla och tron på Jesu heliga ord få insteg.

Deremot skola den Kristna religionen med ett folkslags wäxande upplysning alltid slå djupare rötter och alltid synas högre, sanningsrikare och mer tillfredsställande. Hon är den trosbekännelse, som de mest bildade folkslag på jorden dyrka. Hon är oskiljaktigt sammanhängande med det menskliga slägtets högre förädling och fullkomlighet. Och äfwen detta bewisar deß gudomlighet.

I det, som Jesus Christus lärt, är ännu intet ändradt eller förbättradt. Hwarje förment förbättring, war försämring, war menniskowerk; hwarje nygjord tillsats ett owäsendtligt öfwerflöd. Men hwad Jesus sjelf hade lärt, förgick aldrig och blef ewigt. Fördenskull öfwerensstämma alla kristna religionssekter i hwad som Jesus sjelf lärt; men icke i menniskors lära om honom, icke i kyrkobruk och ceremonier. Emot allt, som är gudomligt, kan ingalunda någon förnuftig motsägelse wara tänkbar; men hwarest motsägelse eller en annan tydning är möjlig, der är blott menniskowerk för handen, hwilket, liksom allt jordiskt, är underkastadt förändringar.

De hafwa alltså en oriktig föreställning om den sanna och allena saliggörande tron, hwilka inbilla sig, att wettenskaper och en större upplysning äro för dem skadliga. Nej, Guds ord warar ewinnerligen, och kan endast winna af den menskliga själsodlingens förkofran. Genom folkets nedsjunkande i okunnighet och barbari fördunklas den blott, men släckes aldrig. Ju mer menniskornas kännedom tillwäxer, deß mer skola de bewekta af reli-

gionens kraftfulla sanningar närma sig till hwarandra. De mest redliga och bildade personer bland Katoliker, Reformerta, Lutheraner, Greker och andra trosförwandter öfwerensstämma wäsendtligt i kristendomens grundsanningar. De äro i ordets stränga betydelse ej så mycket Greker, Lutheraner, Reformerta och Katoliker, som icke mera Kristne. Judiska religionen och hedendomen, måste tillika med Mohamedanernas lära med tiden nödwändigt upphöra, allt eftersom menniskoförnuftet blir klarare. Och i sanning finnas redan många upplyste Judar, hwilka i sitt inre äro werkligen kristne, fastän de fortfara att deltaga i sina gamla religionsbruk. De hafwa i sina hjertan redan antagit Kristna läran, ehuruwäl de icke hafwa en wiß Kristen religionssekts kyrkobruk och lärosatser.

Liksom en högre utbildning af menniskosjälen slutligen sammanförer alla olika trosförwandter till den allena sanna tron, och samlar dem omkring Jesus, som uppenbarat denna tro: så är det endast okunnighet och barbari, som i trosläror aflägsna menniskorna från hwarandra, och frambringa olika sekter. I de råaste och wildaste tider uppstodo talrika söndringar från den sanna tron. Sådana skola nödwändigt finnas, likasåwäl som olikhet i upplysning bland olika folkslag. Mångfaldighet i kyrkobruk och sätt att dyrka Gud skola finnas, såwäl som olikhet i luftstreck, i folkslagens tänkesätt och sinnelag. I det jordiska kan ej wara waraktighet och öfwerensstämmelse; men med det gudomliga är förhållandet helt annorlunda. Det skall komma en tid, då religionssekterne af sig sjelfwa upphöra, och då allt upplöser och förenar sig i en tro, en lära, och det är den tro, den lära, som Jesus Christus uppenbarat. Det är denna oß utlofwade, ehuru ännu långt aflägsna tid, om hwilken Christus säger: **allt skall blifwa blott en herde och en hjord! Ty himmel och jord skola förgås; men mina ord skola aldrig förgås.**

Således will jag äfwen här icke fråga: hwad lärer den eller den kyrkan? Utan jag will fråga: hwad lärde Christus? — Hwad kyrkan lärer, är måhända afmätt efter enskilta nationers omständigheter. Men hwad Jesus har lärt, hwad som i sjelfwa werket är gudomligt, det måste wara tjenligt för alla tider, alla omständigheter och alla folkslag, så sant, som Gud är ewigt oföränderlig och alla folkslags herre.

Jag frågar: hwad har Jesus lärt? Hwad är det Honom egna, som före Honom ingen annan, på detta sanna och tydliga sätt, hade lärt, och som ingen efter Honom bättre kunnat framställa? Hwad är det, som, då himmel och jord förgås, ännu skall äga ett oförgängligt bestånd?

Det är Jesu uppenbarelse om Gudomligheten och Deß förhållande till alla skapade wäsenden. Det är uppenbarelsen om menniskosjälens wärde och wäsende, samt deß förhållande till gudomligheten och alla skapade ting. Derföre kan med rätta sägas om Christus: Han tände åt werlden ett ljus; Han war werldens

ljus. Ty Han upplyste werlden, och lät oß sjelfwa se wår ställning i den samma; då menniskoslägtet förut war försänkt i mörker och ej kände sitt eget wärde och betydelse.

Christus uppenbarade för oß Gudomligheten och Deß förhållande till alla skapade warelser. Han upplyste oß derom, att det ej finnes flere gudar, såsom hedendomen trodde, utan att blott en enda sann Gud, som är urkällan till all fullkomlighet, beherrskar det oändliga Allt. Detta högsta wäsende är icke jordiskt, och derföre ej föränderligt eller förgängligt, utan en Ande, som gifwer lif åt allt genom sin nåd. I Honom lefwe wi, röras och hafwe warelse; Han är äfwen i oß. Han är ej stängd inom gränsor, derföre kan man dyrka och tillbedja Honom öfwerallt, och ej företrädeswis i några enskilta tempel. Såsom en Ande, kan han blott med själen dyrkas; man kan ej ära och tillbedja Honom såsom en jordisk warelse, med skänker, offer och dylikt. Han är den enda, den lefwande Guden; det will säga, såsom den wisaste och fullkomligaste, äger Han ensamt förmåga att frambringa det wisaste och fullkomligaste.

Och denna oändlige, allt beherrskande Ande, är den ewiga kärleken. Hans bud äro: alla af Honom skapade warelsers salighet. Han wakar öfwer den synliga och den osynliga naturen. Med Hans ledning swäfwa i den gränslösa himlarymden werldarne, hwilkas oändlighet ingen dödlig hwarken känner eller ens kan ana; och ingen sparf nedfaller till jorden utan Hans wilja. Alla wåra hufwudhår äro räknade. Det största, det minsta, det högsta, det lägsta, det wigtigaste och det ringaste, allt omfattas af Hans ewiga kärlek.

Och liksom Han är det högsta af allt som är till, så är Han äfwen alla tingens Fader. Han beherrskar werlden, som är hans egendom, hans werk. Han har ingen utwald werld, intet utwaldt folk. Han är alla werldars Gud och alla folkslags Fader, ty Han har skapat dem alla.

Han är Fader! — Andarna skola bedja till den allrahögsta Anden, liksom barn till sin fader. I detta naturliga, ensamt möjliga, och följakteligen ensamt sanna förhållande, föreställde sig icke engång de wisaste Gudomligheten innan Christi födelse, så höga än några enskiltas föreställningar om densamma woro. De kunde med bäfwan och undergifwenhet tänka på Gud, och med fruktan tillbedja Honom. Men wi hafwe genom Christus fått ett barnsligt sinne, med hwilket wi till jordens och himmelens allsmäktige Konung kunne ropa: Abba, käre Fader!

Såsom Fader uppenbarade sig Gud i naturen för menniskoslägtet, och likwäl förstodo de Honom icke. De ärade och tillbedde werldens Skapare med slafwisk fruktan. De tänkte sig ej Honom såsom den ewiga kärleken. De föreställde sig Gud för mycket menslig och jordisk; de tänkte sig Honom såsom en Konung, hwilken efter sina nycker skapar och förstör, utan nåd, blott efter ingifwelsen af sina begär. Christus war den förste, hwilken

för oß framställde Gud såsom gudomlig.

Till Gud, wår Fader, bedje wi genom Christus; det will säga: genom Christus hafwe wi hunnit så långt, att wi lärt känna och älska den allsmäktige Skaparen såsom en Fader. Först genom Christus har tanken på Gud för oß blifwit tröstande, lugnande och upplyftande. Först genom Christus hafwa menniskorna funnit sig wara barn af en gemensam Fader, och följakteligen betraktat hwarandra inbördes såsom syskon.

Hwilken kan wäl med sundt förnuft neka sanningen och werkligheten af deßa förhållanden? — Du säger måhända: detta hade wäl slutligen menniskoförnuftet kunnat upptäcka. Men hwarföre förflöto årtusenden, utan att denna upptäckt gjordes? Och war det icke Guds werk, att allt måste förena sig omkring Jesus och i Jesus, så att Han underbart skulle bringa allt till fullkomlighet? Liksom Gud genom naturen uppenbarade sig såsom wår Skapare: så uppenbarade Han sig genom Jesus såsom den ewiga kärleken. Gud talade genom Christus till menniskoslägtet. Derföre kan med rätta sägas om Christus: Gudomens fullhet war hos Honom lekamligen; derföre är Han äfwen såsom Guds Son medlare emellan Gud och menniskor; derföre tillbedje wi Gud i Christus, i hwilken, och genom hwilken Han uppenbarade sig för oß. Derföre, är Gud Jesu Christi fader; derföre kallar oß Christus sina bröder, emedan wi alle äre Guds barn.

Wi äre det. Wår Fader är Gud; wår boningsort är ej denna jorden, utan hela werldsrymden. Wi stå i samband med hela oändligheten, emedan Gud är wår Fader. Äfwen jag kan nu säga: **I min Faders hus äro många boningar!** Joh. 14: 2. Jag är ej blott skapad för den korta lifstid jag tillbringar här på jorden; Gud lefwer i ewighet; äfwen jag i Honom. På detta sätt har Christus för oß uppenbarat Gudomligheten i deß mångfaldiga förhållanden till alla skapade wäsenden och följaktligen isynnerhet till menniskorna.

Jemwäl har Christus gifwit oß en uppenbarelse om menniskosjälens wärde och wäsende, samt om densammas förhållande till Gudomligheten och werlden. Han lärde oß att känna wårt eget wärde: wi äre Guds barn. Han lärde oß känna wårt wäsende: wi äre Andar, som oförgängliga och tillhörande den ewige Fadren, skola ewigt lefwa och ewigt fortfara att werka. Wi hafwe en herrligare bestämmelse, än att i likhet med djuren födas och dö. — Att nalkas det allraheligaste och förenas med Gud, det är wår bestämmelse.

Dertill wisar oß Jesus Christus wägen. Hans dygdelära är sanningens och lifwets wäg. Liksom Han wisade oß wår ståndpunkt i werlden, wårt förhållande till Gud, så uppenbarade Han äfwen för oß hwad wi hade att göra, för att kunna blifwa wärdige namnet af Guds barn och delaktige af deras arfslott i en annan, herrligare werld. Derföre sade Christus: **Hwilken som hörer mitt tal och tror Honom, som mig sändt hafwer, han hafwer ewinnerligt lif och kom-**

mer icke under domen, utan är gången ifrån döden till lifwet. Joh. 5: 24. Och död är den, som, aflägsnad ifrån Gud, liksom djuret endast öfwerlemnar sig åt det jordiska och förgängliga. Och ur denna död har Jesu röst kallat oß till lifwet.

Hwad lärer oß Christus om wårt förhållande till Gud och werlden? — Han lärer: att emedan Gud är en ande, måste wi blott såsom andar närma oß till Honom; emedan wår Fader i himmelen är fullkomlig, måste wi såsom Hans barn efterstråfwa att blifwa fullkomlige. Salige blifwa blott renade, förädlade själar, ty endast de kunna åskåda Gud och fatta sanna begrepp om Hans herrlighet.

Hwaruti består då den fullkomlighet, genom hwilken wi kunne närma oß till Gud? Eller den renhet, genom hwars besittande wi blifwa mäktige att åskåda Gud? Deruti att wi lösa de band som förena oß med det jordiska; att wi rena oß från de omättliga och farliga begär, hwilkas ändamål alltid är sinnliga förnöjelser. — Genom dygden kunne wi nalkas Gud.

Gud är den ewiga kärleken. Derföre bör menniskosjälen i kärlek söka att likna Honom. Liksom Gud har älskat, och nu älskar oß, så böre wi älska Honom tillbaka. Ja, wi böre älska Gud öfwer allt, och wåra medmenniskor såsom oß sjelfwa; detta är den högsta lagen!

Den genom Christus helgade själen ser i Gud sin Fader, i medmenniskor sina syskon och i werldsrymden sin Faders hus. Med en gudomlig hänryckning älskar den sin Fader; derföre kan den icke älska annat, än det som är godt och fullkomligt. Den anser sina medmenniskor för bröder och systrar, derföre kan den ej annat än göra dem godt, och för dem uppoffra sig. Den är Guds barn, den känner sitt wärde såsom sådant, och utaf aktning för detta namn kan den aldrig handla lågt.

Detta är den uppenbarelse, som Jesus Christus gifwit oß om Gud, werlden och oß sjelfwa. Detta är det ljus, hwilket för oß upplyser den wäg, som wi hafwe att framwandra, för att nalkas lifwets sanna mål. Detta är den lära, som Jesus Christus förkunnat menniskan, på det att hon skulle få kännedom om sig sjelf, upptäcka sina egna låga böjelser, genom föreställning om deras förderflighet besegra dem och stråfwa efter en förädling, som kan göra henne wärdig att på andra sidan grafwen dela de saligas herrligare lif!

Den

Den 7 Oktober.

Meßie underwerk.

Luc. 6: 19.

Wid ditt bud de blinde skåda,
På din wink de lame gå;
Dumbar för de döfwe båda,
Att de döfwe lifwet få.
Underbar uti naturen,
Men i nåden ännu mer,
Dig i allt jag rörd tillber.

Då Jesus Christus kringwandrade på jorden och lärde, samt med en mer än mensklig kunskap talade om Gud och werlden, på ett sätt som för och efter Honom ingen annan menniskoson kunnat åstadkomma — wisade han wäl tillräckligt gudomligheten af sin beskickning, och att Han ej blott kom utaf sig sielf, eller för jordiska ändamål.

I sielfwa werket är det ganska besynnerligt, att i senare tider funnits lärda, skarpsinniga och insigtsfulla menniskor, som inbillat sig, att läran om Jesu gudomliga sändning skulle kunna wara blott en fördom eller widskepelse, owärdig deras upplysta förstånd. De framsöka allt, hwad deras skarpsinnighet kan uppfinna, för att wederlägga denna lära; men de känna ej i detta ögonblick, att allt hwad de säga, innefattar bewis om Jesu Gudom. Ty hwarje ord, som de tala om Guds Majestät, om Gudomlighetens förhållande till werlden, om själens odödlighet, om förnuftets krafter: med ett ord, deras renaste och djupaste kunskap om gudomliga ting, allt hafwa de inhemtat af Jesu uppenbarelse, allt weta de blott genom den ende, emot hwilken de wilja påstå, att Gudomens fullhet ej warit hos Honom lekamligen. De hafwa ifrån sin första ungdom blifwit uppfostrade i Hans lära. Hwad de weta om Gudomligheten, synes dem så enkelt och naturligt, som hade de uppgjort allt af sig sielfwa, och likwäl kom kännedomen deraf endast ifrån Honom. Hade ingen Jesus lefwat, så skulle deras insigter swårligen hafwa warit större, än hos forntidens wisaste hedningar.

Ej allenast med sin öfwerjordiska själshöghet, ej blott med sin rena kärlek för det sanna och goda, hwilken af inga motgångar kunde släckas, framställde sig Jesus för dem, bland hwilka Han lefde, såsom ett sändebud ifrån Gud. Medan Han lärde bland folket, gjorde Han äfwen underwerk, som ingen wanlig dödlig kan åstadkomma. Han botade sjuka, gaf de döfwa hörsel, de stumma förmåga att tala, de blindfödde att se, de lama ett fritt bruk af sina förtynade lemmar; de spetälske befriade Han ifrån deras lidande, och ifrån de besatta utdref Han, såsom Evangelisterna säga, djeflar. Han gjorde detta innom ett ögonblick, endast med sitt ord, sin wink, utan att behöfwa afwakta den tid, som sjukdomarnas beskaffenhet eljest kunde föreskrifwa. Han gjorde under, och allt folket for efter att få taga på Honom; ty af

Honom gick kraft, som alla botade, Luc. 6: 19.

Att Jesus gjorde underwerk, war nödwändigt derföre, att Han för sina samtida wille göra sin gudomliga sändning otwifwelaktig, att Han wille wisa sig wara den Meßias, hwilken Propheterna hade förkunnat. Ty om denne Meßias herrskade bland Judarne den tankan, att han skulle wara utrustad med himmelska och underbara egenskaper.

Jesu under woro således tjenliga för Hans samtida. Derigenom, att Han återgaf blinda deras förlorade syn och döfwa deras hörsel, bewektes folket att tro på Hans Gudom, emedan de icke kunde förneka det, hwartill de woro wittnen. För oß måste andra under ske, till hwilka wi nu förtiden äro åsyna wittnen, och hwilkas sanning wi lika så litet, som de förre, kunne sätta i fråga.

Hade Christus på sin tid äfwen icke utfört några underbara gerningar, och wore för oß derom intet i Evangelii ord omtaladt; så skulle wi likwäl i de under, som ända intill detta ögonblick fortfara, finna den omißkännligaste borgen för gudomligheten af Hans beskickning. —

Det wigtigaste af deßa intill wåra dagar fortfarande under, är det gudomliga af sjelfwa Hans lära, hwilken för oß upplöser hela gåtan af wår tillwarelse. Ganska många wise och upplyste män hafwa före Christus funnits i werlden, och likwäl har ingen bland dem kunnat gifwa oß ett sådant ljus i andliga ting, som Han allena gaf. Eller hwarigenom hafwa wi kommit till en så stor kännedom af det högsta och gudomliga, att wi deruti öfwerträffe forntidens wisaste tänkare? Ej genom wår egen kraft, utan genom den underwisning, som wi erhållit. Ej derigenom att folkslagen gradwis framskridit i kunskap och insigt; ty efter Christus är ingen annan kommen, som tänkt eller lärt högre än Han. Från Honom ensamt hafwa således de högre åsigter kommit, som wi nu äge om Gud, naturen, wår egen själ och deß inre wärde. Allt hwad Han gaf, skänkte Han oß i en sådan fullkomlighet, att intet deruti felas.

Hwem war då den ende, från hwilken hela menniskoslägtets högre andliga utbildning leder sin upprinnelse? War Han en wanlig menniska: hwarföre finnes då icke i hela werldshistorien någon omtalad, som före eller efter Honom lefwat och warit Hans like? Hwarföre fans Han icke bland Greker och Romare, hwilka ägde så många lärde, utan bland Judarna? Hwarföre uppstod ej sedermera en sådan i Indien eller andra werldstrakter, hwarföre ej bland Turkar eller Araber? Hwad är det skönaste och sannaste, som Mahomed har i sin religionsbyggnad? Är det icke det, som han bibehåller af Jesu lära, och består ej det öfriga af irrmeningar och willfarelser, för hwilka fördomsfria menniskor blygas.

Detta fullkomliga, i Jesu lära om det heligaste och högsta af menskliga angelägenheter, är det under, den obegripliga sanning, som ännu i wåra tider wittnar om gudomligheten af Hans beskickning. Han står framför oß, ojemförlig och ensam i sitt slag.

Ett annat under, som bewisar Hans gudom, är den för:

beredda ordning i werldshändelserna och det sammanhang emellan alla folkslags öden, som inträffade wid Hans tid, och som woro tjenliga för utbredandet af Hans lära.

Hans uppenbarelse i werlden war medelpunkten för alla händelser i werldshistorien. Derföre skulle Propheterna förutsäga tillkommande händelser; derföre skulle Romarne mödosamt eröfra en half werld; derföre skulle de borgerliga oroligheterna i Italien upphöra; derföre skulle friden och gemensamma lagar beherrska de då kända folkslag. Och då allt war förberedt, kom han wid det tjenligaste ögonblicket; intet är för tidigt eller för sent. Det war oundwikligt. Hans lära borde nödwändigt utspridas ikring hela werlden; Hedendomens altaren borde nödwändigt störtas. Hwilken som känner kristendomens historia, de förföljelser den utstått och de segrar den wunnit, nödgas tillbedjande och förwånad erkänna: att denna Religion måste wara menniskoslägtets högsta goda och deß högsta wetande. Denna religion är det under, som ännu i wåra dagar fullkomligt intygar gudomligheten af Jesu beskickning. Eller will du kanhända anse detta allt för en förwånande frukt utaf gynnande omständigheter, för ett werk af den blinda slumpen? Då kallar du ju sielfwa din Gud för slump, och denna slump måste wäl wara allsmäktig, allwis samt full af godhet och nåd.

Men de menniskor, som lefde på Christi tid, kunde, då de blott styckewis hörde Hans läror, icke såsom wi, öfwerse dem i hela deras sammanhang, ej heller kunde de förutse, huruwida den uppenbarelse, som Han meddelade om himmelska och andliga ting, skulle utspridas öfwer hela werlden. Det, som följaktligen för oß synes wara bewis på Jesu Gudom, kunde omöjligen för Hans samtida wara det. För dem måste andra under ske, som wäckte deras uppmärksamhet och fångslade deras öfwertygelse. Men för alla dem, som föddes, sedan Jesus redan fulländat sin jordiska bana, och hwilka följakteligen icke personligen kände honom, för dem gällde icke deßa underwerk såsom bewis, att Jesus war Guds Son. För dem måste Jesu Gudom bewisas genom förutsägelser, som på deras tid skulle gå i fullbordan. Ett sådant bewis war Jerusalems undergång, hwilken Jesus, med alla biomständigheter förutsagt; ett sådant bewis war äfwen hela Judiska folkets upplösning och förskingring, hwilket han äfwen förut lika tydligt förkunnat.

Deßa förskräckliga prophetior kunde icke öfwertyga de menniskor, som hörde dem, om Hans höghet. De hade rätt att säga: hwilken wet om allt detta skall ske? Öfwer sanningen af Hans förutsägelser kunde blott de dömma, som lefde wid den tidpunkt, då de uppfylldes. Jesus måste derföre framställa sin Gudom och sin högre kraft på ett helt annat sätt för de menniskor, som omgåfwo Honom, än för dem, som långt efter Honom blefwo födde. Och Han gjorde detta på ett för Hans wärde och Hans menniskokärlek afpaßadt sätt. Han gjorde de sjuka helbregda, de spetälska rena, återgaf de blinda deras syn, och de lama förmåga

att åter fritt bruka sina lemmar. Och alla sökte att få widröra Honom; ty från Honom utgick en kraft, som botade alla. De utaf Evangelisterna upptecknade berättelser om deßa underwerk hafwa mycket sysselsatt både Evangelii wänners och deß motståndares uppmärksamhet. De dödligas sjelfklokhet sysselsätter sig helst med det, som den minst begriper. Wi kunna wara öfwertygade, och Evangelisterne säga det sjelfwe, att wißt icke alla Jesu utomordentliga gerningar äro af dem upptecknade; men om de det också wore, skulle de likwäl hwarken föröka eller minska sanningen af Hans ord och högheten af Hans kall. De skedde öfwerhufwud icke för oß, utan omedelbart för Hans samtida och på ett efter deras behof afpaßadt sätt.

Hwad Jesus gjorde för sina samtida, förekom och borde förekomma dem såsom underwerk. De lärde ibland Judarne wille dock twifla; men de kunde swårligen förneka det, hwartill de med förwåning woro wittnen; utan de påstodo blott, att Christus tillwägabragte sådana under med tillhjelp af djeflar. Det är otwifwelaktigt, att Jesus gjorde mycket, som öfwergick alla de personers fattningsförmåga, hwilka dertill woro wittnen; och lika otwifwelaktigt är det äfwen, att Han dermed alltid åsyftade wälgörande ändamål. Den, som will twifla härpå, måste äfwen förneka Evangelisterne och Apostlarne all kärlek för sanning och rättwisa. Och är icke det, som de upptecknat om Jesu Christi lära, mera underbart, än deras berättelser, huru Han innom få ögonblick botat de swåraste sjukdomar, och annat sådant.

Det är möjligt, att många af wår dyre Frälsares gerningar synas oß underbara, ehuru de ej i sjelfwa werket woro det, utan endast förekomma oß så genom det österländska framställningssättet. Ty mycket, hwaröfwer Hans samtida ej wisade den minsta förundran, synes oß utomordentligt. Så botade Han på en menniska en borttwinad hand. Han sade: **sträck ut din hand!** Den sjuke gjorde det. Och wardt honom, heter det, **hans hand färdig såsom den andra**, Luc. 6: 10. Men Fariseerne och de Skriftlärde yttrade deröfwer ingen förwåning. De blefwo blott wrede deröfwer, att Han botade på Sabbaten, då intet arbete, ingen sysselsättning war tillåten. Men ett under, som frambringas blott genom några ord, är ej något arbete.

De, som tilltro sig, att kunna förklara sådana ting på ett naturligt sätt, måste dock känna alla de förborgade krafter, hwilka Gud nedlagt i naturen. Men hwilken känner dem? Och den, som icke känner dem, kan han likwäl utaf det och med det, som Han icke känner, förklara en sådan handling.

Twiflare, om jag medgifwer dig, att det, som Jesus på ett underbart sätt åstadkom, war ganska naturligt; hwad är dermed wunnit, hwad förloradt? Att det oerhörda jordklot, som du nu bebor, kringswäfwar fritt i toma himlarymden, såsom en lätt fjäder, är naturenligt. Men är det derföre mindre ett under af Allmakten? Känner du wäl de krafter, som åstadkomma det? Är du mäktig, att med wißhet förklara detta under?

I den menskliga naturen ligga wißerligen underbara krafter förborgade. Men alla menniskor hafwa icke lika krafter i ett lika mått. Sällan upphöja de sig öfwer det wanliga. Wi se här och der strödda spår efter deßa krafter. De uppwäcka wår förwåning, liksom allt owanligt. Af fruktan att erhålla namn af lättrogna, anse wi oß berättigade att twifla på werkningarne af sådana krafter. Det gifwes menniskor, som genom sin fintlighet upptäcka djupt ner i jorden förborgade källor. Det gifwes menniskor, hwilka äro i tillstånd att werkligen förut ana det tillkommande. Det gifwes menniskor, som stundom wid sömnwandringar, med hwilande yttre sinnen, förrätta otroliga ting, dem de under sitt wakna tillstånd ej kunna åstadkomma. Det gifwes djur, som hafwa den äfwenså öfwerraskande egenskapen, att dagar och weckor förut känna och bereda sig på den wäderlek, som skall inträffa; eller hwilka utan kännedom af jordens länder, begifwa sig på de närmaste wägar till de orter, som de önska uppnå. Alla deßa utomordentliga egenskaper, dem wi finna kringspridda i naturen, äro naturenliga. Men äro de derföre mindre underbara, eller mer begripliga för menniskoförståndet?

Twiflare, detta allt nekar du icke, emedan din erfarenhet besegrar dina twifwelsmål; du twiflar ej, att många menniskor hafwa en högre kraft än andra; eller att en menniska har högre själsförmåga att fatta, än en annan. Detta allt är naturligt, för dig oförklarligt, och allt är Guds kraft.

Om genom naturens gudomliga kraft, som ej af oß kan fattas eller begripas, det högsta är förenadt hos en utwald, omkring hwilken werldens händelser och århundradens öden samla sig, liksom de spridda strålarna i en brännpunkt: Twiflare, om ålderdomens sammanstämmande wittnesbörd säger dig: denne utwalde war Christus, werldens ljus! — hwilken tydning förmår du wäl då göra af Hans krafter och Hans gerningar? Är en förening af gudakraften hos denna ende underbarare än Hans höga själ, hwilken ingen annan liknat i inre fullkomlighet och kraft, eller underbarare än werkningarne af Hans ord på stora folkslags öden i följande årtusenden? — Huru är det då osannolikt, att folket begärde få widröra Honom? Hwarföre är det omöjligt, att en kraft utgick ifrån Honom, som botade alla?

Gud, den ewige Fadren, hade utkorat Honom till sin Son. Gud bodde i Honom och uppenbarade sig genom Honom för menniskoslägtet. Derföre, helige Frälsare! tror jag på Dig; genom Dig har den Allrahögste uppenbarat sig till menniskornas wäl. Utur Din mun yttrade sig Gud för mig. Du sjelf sade: **Min lära är icke min, utan Hans som mig sändt hafwer. Hwilken, som will lyda Hans wilja, Han warder förnimmandes, om denna lärdom är af Gudi eller om jag talar af mig sjelf**, Joh. 7: 16, 17. Jag will handla efter Din heliga wilja, ty den är min Faders, som bor i himmelen. Amen.

Den 8 Oktober.

Jesu husliga och borgerliga lefnad.

Joh. 5: 41.

Dig jag ödmjukt will betrakta,
Jesu! i ditt lefnadslopp,
Och på dina fotspår akta,
Som till himlen leda opp.
Lagens bud du uppfyllt hans;
Helighet ditt wäsen war;
Uti dig, sin bild på jorden,
Fadren är förklarad worden.

Den, hwilken utrustad med en i sanning gudomlig själ och de sällsyntaste egenskaper, fullbordade de största wärf, som kunna företagas; — den, med hwars framträdande på jorden hela menskligheteus historia erhöll en annan gestalt, war likwäl anspråkslös och okonstlad. Han war i torftiga omständigheter, utan något yttre, som kunde tillwinna Honom företräde; och war i sitt umgänge med menniskor, liksom i sitt husliga lif, ganska enkel. Hwar och en ansåg Honom för sin like. Också begärde Han ej något annat. Jag tager intet pris af menniskor! sade han. Joh. 5: 41. Gick Han allena, så märkte Honom knappt någon. Ryktet om Honom war wida större, än Han sjelf syntes wara. Derföre, då en mängd af nyfikne samlade sig, för att se Honom, om hwilken man hört så mycket sägas, blef man förundrad, att se en man, helt olika med den, man wäntade sig att få se. Han kunde ofta bortgå midt ibland sina förföljare, eller genom den största trängsel af folk, utan att man på Honom gaf akt, om man ej redan förut personligen kände Honom.

Så litet kommer wid gudomlighetens rådslag det i betraktande, hwilket menniskan wanligen plägar anse wara utaf wigt och betydenhet. Hos Jesus fans intet yttre prål, intet lysande lefnadssätt. Det, på hwilket menniskorne mest se och hwarefter de mest söka, detta allt felades Honom. Det stilla, det lugna sinnet, som war inneboende hos Jesus, förrådde sig äfwen i hela hans yttre.

Det är högst angenämt, att betrakta Jesus i hans husliga och borgerliga lefnad. Äfwen i dessa, jemförelsewis små omständigheter, uppenbarade sig ofta hans själ på det mest bestämda och tydliga sätt. Det rent menskliga, som wi bemärke hos Jesus, förer Honom närmare till oss eller oss liksom närmare till Honom, än wi wanligen komme, wid betraktande af hans själs höghet. Wi igenkänne i Honom wår broder; wi känne oss wara hans anförwandter, och winne derwid större förtroende till oss sjelfwa, att i höga tänkesätt kunna närma oss till likhet med Honom.

Man ser wäl, att Maria, hans moder, alltid wäntade sig af Honom något utomordentligt, ehuru hon egentligen icke hade någon tydlig föreställning om hwad Han ernade företaga sig i werlden. Det hade icke undfallit henne, att Han i wishet och insigter war alla andra menni-

stor olik. För henne war det ögonblick högst efterlängtadt, då Han skulle uppträda; och när Han ändtligen återkom ifrån Jordan, hwarest Johannes hade döpt Honom, och Han redan hade antagit de första af sina Lärjungar, trodde hon, att Han för alla folkslag nu skulle komma att wisa sig såsom ett högre wäsende. Derföre, då hon tillika med Honom war bjuden till bröllopet i Kana, uti Galileen, och der felades win, trodde hon det wara nog att derom wända sig till Honom, som nog wißte råd derför. Hon uppmuntrade Honom derföre och sade: "De hafwa intet win mera." Jesus syntes mißnöjd med denna uppfordran. Hwartill det? sade Han. Hwad will Du? Min tid är ännu icke kommen. Dock uppfyllde Han sin moders önskan, men med det sorgfälligaste undwikande att wäcka någons uppmärksamhet, på det att ingen skulle få weta, hwarifrån det kostliga winet kom, som Han så underbart förskaffade.

Äfwenså synas hans öfrige Anförwandter wäntat något owanligt af Honom. Utan twifwel hade Han, medan Han ännu bodde i sina föräldrars hus, stundom för sin slägt yttrat något om sitt förehafwande och sin blifwande lefnadsplan. Men hans okonstlade, stilla och indragna lefnadssätt gjorde dem alltid åter twiflande. Deras twifwel ökades ännu mer, då Han bortgick ifrån dem, började sitt lärarekall och blott uppehöll sig i de aflägsnaste småstäder och byar i Galileen, hwarifrån man ej hörde något om Honom. Derföre blefwo de slutligen otålige och började förlora de stora förhoppningar, som de gjort sig om Honom. De wille att Han skulle gå till Jerusalem och wisa sig wid Judarnes löfhyddohögtid; men de kunde ej lida att Han skulle wara på afstånd derifrån, och ej wäcka folkets uppmärksamhet (Joh. 7: 3—5). Christus deremot, blef sig sjelf trogen. Han wille ej wäcka något uppseende. Hans klokhet förbjöd Honom det. Han såg sitt öde förut, i händelse Han af Fariseerne och de Skriftlärde skulle blifwit ansedd för en Nyhetsstiftare. Det war tid att wåga det yttersta, sedan Han i stillhet och lugn stadgadt och fulländadt de grunder, som Han ansåg nödwändiga för sitt tillämnade werks bestånd. Ty för sig sjelf fruktade Han intet, men wäl för framgången af sitt stora företag. Blott för detta wille Han lefwa. Derföre undwek Han ofta sina förföljare, och undflydde dem, då de lade sig i försåt för Honom. Men, sedan Han fulländat hwad Han önskade på jorden, ansåg Han ej mera sitt lif äga så högt wärde, utan gaf det utan saknad, med frimodighet, åt sina förföljare. Med hans blod måste hela hans werk blifwa helgadt och beseglad.

Sedan Han först begifwit sig ifrån sitt fädernehem, hade Han icke mer någon waraktig wistelseort: utan befann sig nästan beständigt på resor. Lika enkel som hans tänkesätt, war äfwen hans lefnad. Han hade ej behof af penningar. Sin törst stillade Han med watten utur källor och brunnar; sin hunger med den enklaste och torftigaste måltid. Till en sådan försakelse wande Han äfwen sina lärjungar; dem felades icke sällan de

oumbärligaste förkommen. Då de en dag framwandrade förbi mogna sädesfält, togo de kornen ut ur axen och åto. "Låtom oss," sade Han, "wara nöjde med de kläder och den föda, som wi hafwe!" Han wille tidigt och kraftigt wänja dem att umbära allt; ty Han wißte, till hwilken bestämmelse Han hade utwalt dem. Blott derigenom, att de härdade sig och iakttogo stränghet mot sig sjelfwa, kunde de engång blifwa Herrans hjeltar i werldens hotande stormar, och utan fruktan för mödor och swårigheter, oberoende af sjelfskapade behof, blifwa det förföljda Evangelii förkunnare.

Utaf detta skäl undwek Han, att wälja sådana personer till sina följeslagare, som blifwit wande wid ett bequämligare lefnadssätt. Han wißte ganska wäl, att weklighet förslöar själen och gör den oförmögen till stora ting. Och att följa Jesus i werkställigheten af hans planer, dertill fordrades i sanning ett högre mod, en kraftigare själsstyrka, än som behöfwes för en krigares lefnadssätt eller till utförande af ett krigiskt wågstycke. Ty att, liksom krigaren, den ena dagen kunna swälta och den andra froßa, eller oförskräckt och wild gå den hotande döden till mötes, är ej något werkligen stort. Många tusende menniskor hafwa dertill mod och finna deruti förnöjelse. Men att se framför sig en hel lefnad full af uppoffringar; en lefnad full af fattigdom, förakt och fasa; en lefnad utan wederquickelse, utan säkerhet, med utsigt — blott åt fängelset och döden; och att för detta allt icke hafwa någon annan ersättning, än att ljust medwetande: dertill fordras sannerligen en beslutsamhet af högre art. Denna beslutsamhet hade ej den rike ynglingen, som gerna will blifwa Meßie lärjunge; men bedröfwad undandrog sig det, då han fick höra, att han måste sälja sina egodelar och utdela sin förmögenhet åt de nödlidande, om han wille blifwa upptagen i Jesu sällskap. Fördenskull wisade Jesus jemwäl den Skriftlärde ifrån sig, som rörd af hans lära i en skön hänryckning utropade: "Mästare, jag will följa dig, ehwart Du går." Räfwarne hafwa kulor, sade Jesus till honom, och foglarne under himmelen hafwa nästen; men menniskones Son hafwer intet, der han må luta sitt hufwud intill. Matth. 8: 20.

Det ringa, som hans följeslagare och medbröder kunde förtjena med sina händer eller hwad tacksamma menniskor gåfwo Honom, såsom deras lärare, måste wara tillräckligt för honom och hans lärjungar. Han förde med dem liksom en gemensam hushållning; hwad den ena hade eller fick, tillhörde alla gemensamt. Hwad i penningar war gifwit åt Honom, togo lärjungarne om händer. En af dem förde för alla den gemensamma kaßan, och utaf deßa inkomster bestredos utgifterne för sällskapets oumbärligaste behof.

Deßa woro, såsom sagdt är, ganska små. Christus sjelf war renligt klädd, men utan prål. Då Han war fången och fördes inför rätta, bar Han, efter Österländsk sed, öfwer sina underkläder en wid rock, som, utan några sömmar, war hel och hållen wirkad. Detta gaf anledning dertill, att

krigsknektarne, hwilka delade hans kläder emellan sig, kastade lott derom, hwilken skulle blifwa ägare till denna rock.

Man har wäl ännu åtskilliga underrättelser angående Jesu person, utom dem, som äro upptecknade hos de fyra Evangelisterne. Men man tror sig för ingen del kunna anse dem för tillförlitliga. Det kan wara troligt, att i första århundradet efter Jesu jordiska lefnad, åtskillige beskrifningar funnos om hans gestalt, hans barndomshändelser och hans lefnadssätt. Äfwen är det icke osannolikt, att ibland de första kristne månghanda sagor derom gingo; men några sådana underrättelser finner man ingenstädes i skrifter från den Kristna kyrkans första trenne århundraden; först i det fjerde och efterföljande århundraden uppteknades sådana föreställningar, som man gjort sig om Honom, jemte de sagor, som, till största delen grundade på gißningar, blifwit med flerfaldiga tillsatser bibehållna. Christus har ej låtit afbilda sig. Men huru lätt skulle det icke hafwa warit för Honom, isynnerhet under en tid, då ingenstädes war brist på skickliga konstnärer! Han kände den menskliga swagheten, och wille blifwa ärad i anda och sanning, men ej uti döda bilder, hwilka lätt kunde gifwa anledning till widskepelse och andra mångfaldiga mißbruk. Han war upphöjd öfwer de dödligas låga fåfänga. "Jag tager intet pris af menniskor!" sade Han.

Under det Han sorgfälligt undwek de minsta omständigheter, som kunnat göra Honom och Hans sanna afsigter mißtänkta, eller reta de mäktigas illwilja, såg man Honom öfwerallt wisa sig undergifwen den Romerska werldsliga och den Judiska andliga Öfwerheten. Aldrig, så högt Han än tadlade tidens förderfliga wanor, upphöjde Han sin röst att tala emot Öfwerheten. Ingenstädes skulle detta warit farligare, än ibland ett för uppror så benäget folk, som det Judiska då war, för ingen skulle det warit rikare på följder, än för Honom, som å ena sidan af folket tillbjöds att blifwa deß Konung, och å andra sidan hade de Judiska Presternas oförsonliga hat emot sig.

Men så samwetsgrant Han än iakttog de Mosaiska föreskrifterna, frikallade Han sig dock ifrån många små biomständigheter, hwilka egentligen icke så mycket woro Mosis föreskrifter, som icke mera sednare tiders uppfinningar.

Deßa bisaker, deßa kyrkoföreskrifter och bruk, om hwilka Moses icke lärt, betraktades likwäl af Prester, Fariseer och Skriftlärda såsom hufwudsaken. För deßa war det lättare, att med stränghet iakttaga yttre förrättningar inom och utom Templet, än att förbättra sin wandel, handla redligt, och efter Mosis samt Propheternas föreskrifter tjena Gud med heliga gerningar.

Hwarföre öfwerträda Dina lärjungar de äldstas föreskrifter? sade de till Honom: hwarföre twå de icke sina händer, när de skola äta bröd? — Christus beswarade deßa deras spörsmål med en för dem swår fråga: Hwi bryten ock I Guds lag för Edra stadgars skull? Gud har befallt: Du skall älska din Fader och din

Moder! Men I beröfwen edra föräldrar det nödwändigaste, och sägen: om wi offre, så är det dem nyttigare. I skrymtare! Esaias hafwer sålunda spådt om Eder: **Detta folk nalkas mig med sin mun och hedra mig med läpparne, men deras hjerta är fjerran ifrån Gud. Men de tjena Honom, fåfängt lärande den lärdom, som är menniskobud**, (Matth. 15: 2—9). En annan gång trodde de sig göra Honom en icke mindre wälgrundad förebråelse, dermed att de kallade Honom en Sabbatsbrytare, emedan Han tillät sina lärjungar, att arbeta på Sabbaten. Han swarade dem: **Sabbaten är gjord för menniskans skull, men icke menniskan för Sabbatens skull**, (Marc. 2: 27.)

Christus skonade gerna oskadliga fördomar, eller sådana, som icke hade ett omedelbart, förderfligt inflytande på folkets tänkesätt. Deremot satte Han sig modigt öfwer alla folkets fördomar och omdömen, då det kom i fråga att handla ädelt och rättwist. Hwarje Jude war stolt öfwer sitt Jerusalem, sitt tempel och sina Propheter, stolt öfwer att kunna räkna sig till Guds folk. Med förakt blickade de på Samaritiska halfjudar, med afsky på hedningar. Redan genom ett umgänge på afstånd med dem trodde de sig blifwa orenade. Helt olika war det med Jesus. Äfwen de föraktade woro för Honom menniskor. Äfwen de skulle omwändas från sina synder. Han såg och förnöjdes af förste Tullnären Zachei goda wilja; Han gick med Honom hem, bodde i hans hus och åt wid hans ord, så mycket Han än wiste sig blifwa föraktad af dem, hwilka ansågo det oanständigt och wanhedrande för en Meßias, att umgås med en hedning. Han gaf dermed sina lärjungar ett efterdöme, huru de skulle bemöta hedningarne, då Han lemnade jordens skådeplats.

Han prålade ej mycket med yttre fromhet. Han undwek icke att umgås med de werldsligt sinnade menniskorna. Han åt och drack med dem, föga gifwande akt derpå, att de, som kallade sig fromma, drogo på axlarne och ropade: Se, Han will wara en helig man, och sitter med syndare till bords! Han är en drinkare, en froßare! — Han wägrade icke att deltaga i glada gästabud, och twekade ej att taga en plats wid deras bord. Så gjorde Han uti Kana; så gjorde Han, då Tullnären Levis tillställde en stor måltid för Honom och dertill bjöd mycket folk; och så gjorde Han deßutom wid flere andra tillfällen.

Deremot fordrade Han inre fromhet af alla dem, som wille med Honom hafwa samband: Och Han sjelf war deruti den största, den oöfwerträffligaste af alla. Detta fromma sinne wisade Han emot Gud, i stilla förtrolighet med Honom, i ödmjuk wördnad för Hans rådslag, och i innerligt andäktiga böner; emot menniskor wisade Han det uti kärlek och wälgörande. — Bön och kärlek war det, som utgjorde hela Hans lifs inre werksamhet! Bön och kärlek, med deßa ord låter Hans husliga och borgerliga lefnad beskrifwa sig. Hwilken bad wäl så innerligt till Gud, eller underkastade sig Guds wilja så förnöjd,

som Jesus. Hwilken älskade så troget, så ogennyttigt, som Han!

Han älskade; äfwen Hans hjerta gjorde åtskilnad emellan personer. Han war en gudomlig menniska i ordets högsta, skönaste betydelse. Han war sina medmenniskors wän, deras hjelp och bistånd, så wäl de ädlas, som syndares; men alla woro icke Hans förtrogne, och blott wid ganska få fäste Han sig med en hjertlig böjelse. Till deßa så kan man räkna Lazarus wid Byn Bethania, hwilken Han ofta besökte, och hwilken Han loßade från grafwens band samt wäckte ur dödens slummer åter till lifwet. Äfwen Johannes syntes wara Hans hjerta närmare, än någon af de andre lärjungarne. Han behandlade honom alltid med utmärkt huldhet. Likwäl förledde ej deßa innerligare känslor Honom till obillighet emot andra eller till swaghet emot den älskade. Den höga själ, och det rena, fromma sinne, som Johannes ägde, war det, som fäste Jesus så lifligt wid honom. Ty den ädle känner sig oemotståndeligt dragen till de ädla; derföre älskade också Christus barnen så hjertligt. Gerna församlade Han omkring sig dem, som woro oförderfwade af de äldres fördomar, lidelser och dårskaper. Hwilken betänker icke de ord, som Han en gång utsade om den rena, skuldfria barndomen: Låter barnen komma till mig och förmener dem icke; ty sådana höra Guds rike till. Och om I icke omwänder Eder och blifwen såsom deße, så skolen I ej ingå i Guds rike.

Och kärlek fordrade Han tillbaka af alla dem, som omgåfwo Honom. Kärlek, wänskap och förtrolighet underhöll Han alltid ibland de sina. Han förmanade dem och sade: **Ett nytt bud gifwer jag Eder, att I älsken Eder inbördes, såsom jag hafwer älskat Eder. Deraf skola alle förstå, att I áren mina lärjungar, om I hafwen kärlek inbördes.** Joh. 13: 34, 35.

Huru wördnadswärd synes mig icke Jesus öfwerallt, huru alldeles egen i sina sköna sjelfständiga tänkesätt, som Han så tydligt wisade i sina handlingar! — Hwarföre kan då icke äfwen jag wara så enkel, så ädel, som Han? Jag har icke så hög bestämmelse; jag har icke orsak att öfwergifwa alla jordiska fördelar, såsom Han gjorde för sitt himmelska kall. Men jag har ju, liksom Han, ofta tillfällen att dela med mig af mitt öfwerflöd åt nödlidande, jag har ju, liksom Han, äfwen wänner och älskade. Werlden är ännu sådan som Han såg den. Hwad hindrar då, o Gud, ditt barn, att kunna göra såsom Han? Ack måtte Din heliga anda, som uppfyllde Honom, äfwen nedgjutas i mitt hjerta, och gifwa mig styrka till allt heligt och godt. Amen.

Den 9 Oktober.

Hwad Lärjungarne tänkte om Jesus.

Luc. 7 : 25.

Din spira Jesu! sträckes ut,
Så långt som dagen hinner.
Ditt ricke står till tidens slut;
Det står, då allt förswinner.
Ditt namn bekännes med himmelskt mod,
Och för ditt kors, din segerstod,
Nedfalla folk och kungar.

Genom den stora enkelhet, den stilla anspråkslöshet, hwarmed Jesus uppträdde, lärde och lefde, blef Han länge okänd och obemärkt. Detta war äfwen efter Hans plan. Liksom ett frö nedfaller i jorden och förborgas för menniskors ögon; men under jorden obemärkt framskjuter sina brodbar, utbreder sina rötter, uppskjuter den späda stängeln i skuggan af gräset och småningom gifwer den näring, till deß att den med egen kraft, fast rotad i jorden, reser sig högt öfwer densamma och slutligen utgör en widsträckt, majestätisk ek: så uppstod äfwen Jesu lära.

Wäl wäckte alltid Hans gerningar uppseende, men minnet deraf förlorades snart. Öfwerhufwud war redan blotta namnet, Messias, tillräckligt att bringa det Judiska folket i jäsning, samt reta deß begär efter nyheter och uppror. Ofta församlade det sig talrikt omkring Jesum, hastigt upptändt af dessa begär. Men äfwen så hastigt skingrade det sig, af honom lugnadt. Liksom en wirfwelwind hastigt sammanför och åter skingrar det lätta stoftet, så samlades det Judiska folket och skiljde sig åter lika snart ifrån Jesu person. Man fann dessutom icke hos denne Meßias, hwad både gamla och unga wäntade sig.

Äfwen de, som närmare kände Honom, bedrogo sig i de föreställningar, som de gjort sig om Honom. För att wara en Christus, som Han wille wara, syntes Hän för sina blodsförwandter wara alltför litet djerf och tilltagsen. Efter deras mening måste den, som skulle återupprätta Davids thron, och öfwerwinna det Romerska wäldet, wara mera werksam, än att obemärkt kringwandra i landet.

Jemwäl Hans lärjungar, som dock beständigt woro ögonwittnen till Hans gerningar, woro länge owiße, huru de skulle anse Honom. De älskade Honom: och hwilken skulle icke hafwa älskat en sådan person? Utaf kärlek och tillförsigt trodde de Hans ord, och likwäl hade de alldeles skiljaktiga och icke sällan oriktiga föreställningar om Honom. Äfwen för dem war Han en annan, än de trodde att Han skulle wara.

Tillförsigt och tro hade Han ingifwit de första, som utgjorde Hans sällskap, genom underwerk, som Han frambragte inför deras ögon. Petrus och Andreas, Jakob och Johannes, hade på detta sätt slutit sig till Honom. På samma sätt wunnos för Honom äfwen flere. Hwar och en, som förenat sig med Honom, uppmanade sina wänner, att

följa den Helige, och på detta sätt ökades lärjungarnes antal mer och mer.

Ju längre de wore i den store Lärarens sällskap, och hade tillfälle att beundra Hans obegripliga gerningar, desto fastare blef deras förtroende till Honom. Man tänke sig goda, enfaldiga, olärda män, som, skiljande sig ifrån sitt okonstlade och enformiga lefnadssätt, hastigt woro utan fäderneslandd, utan hemwist, utan anförwandter, alltid på resor, och endast beroende af den ende, åt hwilken de egnat sig. Man föreställe sig huru deße män dagligen rördes af Dennes wishet och höga dygder; huru de öfwerraskades af Hans underwerk. Man tänke sig deras hemliga tillfredsställelse, deras stolthet, att tillhöra en sådan man, som sjelf kallade sig Meßias, och hwilken, efter Judarnes föreställning, skulle blifwa stiftare af ett stort werldsligt rike. Allt förenade sig, att nära fästa dem wid Honom. Men enkelheten i Hans seder, torftigheten i Hans lefnadssätt, samt den försigtighet, med hwilken Han undwek alla upplopp ibland folket, syntes för dem stå i motsägelse med Hans bestämmelse. Den högre tolkning af Mosaiska lagen, som Han gjorde dem, och den gudomligare föreställning Han gaf dem om Meßias, gjorde att de länge icke förstodo Honom. De wäntade, att Han, som af Gud war begåfwad med en öfwerjordisk makt, skulle förr eller senare uppträda i kunglig wärdighet och göra deras land till den förnämsta bland stater. I deß ställe felades ofta för dem det nödwändigaste bröd, hwarmed de kunde stilla sin hunger. Han botade wäl sjuka på ett underbart sätt; Han utdref djeflar. Dock funno de, att det icke war han ensam som kunde förmå sådant. De träffade en dag en man, hwilken jemwäl utdref djeflar i Guds namn, fastän han icke hörde till Jesu förbund. Johannes hade trott, att denna makt öfwer djeflar blott war gifwen åt Jesus, och alla lärjungarne förenade sig i den mening, att man måste förbjuda hwarje annan att försöka det. Men Jesus sade: förbjuder dem det icke; ty den, som icke är emot oß, han är med oß.

Detta allt måste slutligen göra dem mer eller mindre wacklande i sina tankar om Jesus. Hans ord blefwo allt dunklare, emedan Han alltid framställde sig såsom den utlofwade Meßias och Gud såsom en ewig Fader, utan att uppenbara sig i fulla glansen af sitt majestät.

Om I kännen mig, sade Han en dag till de sina, så kännen I äfwen min Fader. Och från denna tid kännen I äfwen Honom, och hafwen sett Honom. Philippus, en af deßa Jesu lärjungar, uppfattade deßa ord och sade: Herre, låt oß se Fadren, så hafwe wi nog. Redan detta hastiga inkast utwisade den hemliga längtan, som lefde hos Jesu lärjungar, att slutligen en gång fullkomligen blifwa öfwertygade om den kommande Israels Konungs öfwerjordiska höghet. Jesus war bedröfwad öfwer den falska föreställning, som Hans lärjungar ännu alltid gjorde sig om Honom. "Jag war så lång tid när Eder" sade Han, "och I kännen mig icke: Den mig ser, han ser Fadren; och huru säger du, Philippus: låt oß se Fadren. Tror du icke, att jag

är i Fadren och Fadren i mig? De ord, som jag talar till Eder, talar jag icke af mig sjelf: Fadren, som är i mig, Han gör gerningarne! Joh. 14: 7—10.

På det tydligaste uppenbarade sig lärjungarnes tanke om Jesus, då en gång Jakobs och Johannis Moder framkom till Jesus och nedföll för Hans fötter. Hon bad med moderlig ömhet, att Christus wille, i sitt blifwande Meßianska rike, låta deßa båda bekläda de högsta embeten, eller såsom hon på Österländskt sätt uttryckte sig: "Låt deßa båda sitta i Ditt rike, den ena på Din högra hand och den andra på den wenstra!" Matth. 20: 21. Då de andra tio lärjungarne detta hörde, blefwo de afundsjuke och owillige. De ansågo sig hafwa lika stora anspråk på högsta wärdigheterna, som Zebedei söner. Jesus swarade dertill: "I weten alla icke hwarom I bedjen. Werldsliga furstar herrska och öfwerherrar hafwa makt. Men jag är icke kommen att låta tjena mig, utan att tjena andra, och för att gifwa mitt lif till en återlösning för werlden. Den som bland Eder will wara den förnämste, han ware de andras tjenare!"

Genom deßa och dylika yttranden wederlade Jesus å ena sidan tydligt de förhoppningar, som Hans lärjungar gjorde sig om ett blifwande jordiskt rike. Han kände intet annat, än Guds himmelska rike. Han kände ingen annan höghet, än den anspråkslösa dygden, den innerliga kärleken och sträfwandet att likna Gud. Å andra sidan bemärkte man deremot äfwen så tydligt, hurú Jesus ihärdigt och fast wille upprätthålla den tanken, att löftet om en Meßias uppfylldes i Hans person. Ty Han war den, om hwilken alla Profeternas spådomar förenade sig. Kunde denna tanke om Honom icke bibehållas hos folket; så skulle det ej heller länge fästa så stor uppmärksamhet wid honom; det skulle då hoppats, att någon annan Meßias wore att förwänta, och allt hans bemödande för sitt ändamål skulle hafwa blifwit fruktlöst. Blott såsom Meßias kunde Han uppfylla Israeliternas föreställningar och förhoppningar. Att willfarelsen om hans werldsliga wälde skulle skingras; att hans yttranden i afseende på det Meßianska riket skulle uppfattas i en högre, andelig betydelse: detta måste Han öfwerlemna åt framtiden och åt sina förtrognas blifwande erfarenhet.

Jesus meddelade äfwen sina lärjungar underwisning och kraft, att göra samma wälgörande under som Han sjelf: att bota de sjuka, göra de spetälske rena, uppwäcka ifrån döden och utdrifwa djeflar. Han utsände dem, att förkunna Hans lära och predika, att Han war Meßias. Ännu war det egentligen Judar, för hwilka de isynnerhet skulle predika. Han afrådde dem, att underwisa ibland Samariter och Hedningar, för att icke på något sätt stöta Judarnes stolthet och inrotade fördomar emot deßa. Han uppmanade dem, att bannlysa ifrån sig all egennytta, och med oinskränkt förtroende till Fadren i himmelen wandra från den ena orten till den andra; att icke hafwa några penningar med sig eller samla några sådane under wägen;

men wäl quarblifwa i de hus, der de blefwo wänligt emottagne, samt äta och dricka. Ty en arbetare är sin lön wärd. Han uppmanade dem, att utan fruktan för menniskor, frimodigt förkunna Evangelium, det will säga, det goda budskapet om Guds rike. "Ty," sade han, "det är icke Edra ord, som I talen, utan det är Eder Faders anda, som talar i Eder." Han förteg icke för dem, att de skulle blottställa sig för många faror och blifwa förföljde; att man skulle föra dem inför Öfwerheten och mißhandla dem. Men emellertid skulle de helt och hållet förtro sig åt den ewiga försynen, utan hwars wilja intet ondt kunde dem wederfaras. Så sände han dem ut, tillade Han, i den förderfwade werlden, liksom får ibland ulfwar. Friwilligt skulle de ej störta sig i någon fara, eller af förwett och swärmeri ådraga sig något lidande; utan de skulle bland menniskor wara kloka som ormar; men derjemte, såsom dufwor, utan falskhet. Blefwo de förföljde i det ena landet, så skulle de begifwa sig derifrån till ett annat.

De skildes frimodigt ifrån sin gudomliga lärare, och gingo att träda i Hans fotspår. Hwad som syntes dem blifwa det angenämaste af deras wärf, war måhända icke så mycket framställningen af heliga sanningar om menniskans förhållande till Gud, och hennes förädling för ewigheten, som icke mera de lyckliga werkningar, hwilka de wäntade sig af den åt dem förlänade förmåga, att göra sjuke helbregda. Ty derom war det, som de wid sin återkomst först talade. De kommo med glädje, heter det Evangelisten Lucas 10: 17, sade: "Herre, äfwen wi ku utdrifwa djeflar i Ditt nan

Denna håg för det sinnli som föll dem i ögonen, förråt att de ännu icke hade förw wat sig Meßie anda, att ännu icke inträngt i djupe Hans lära. Äfwen uppenb de sig tydligt, ju mera de s ningom skilde sig från sina f na föreställningar, om S afsigt att stifta ett werlds konungarike, att de förlora mod, tillgifwenhet och förtr de för Honom. Så länge de nu bibehöllo denna föreställn woro de oförskräckte. De tr då, att intet ondt kunde hä dem, och att i alla händ den skulle wara deras rädd som kunde befalla hafwets s lande wågor att stilla sig. S då de ändtligen insågo, h som war ändamålet med S sändning, samt huru länge oförmodadt de bedragit sig i föreställningar derom: då swann nästan alldeles deras r Att nu blott anwända sina e krafter emot allt yttre motst som folket eller öfwerheten de göra, ansågo de wara för wanmäktigt. De bibeh wäl sin kärlek för den helige raren och Mästaren; men de ste icke mer samma tillförsigt Honom. Och en ibland dem, das nemligen, förlorade jem kärleken till Jesus, då han t de sig icke finna mera hos nom, än hos en wanlig me ska. Han bortgick, lät n sig och förrådde sin himm Lärare. Några ibland dem l pades måhända intill de sist gonblicken, att Gud skulle

ett förskräckande underwerk till den förrådde Meßie räddning. Men då de sågo Honom wärnlös och utan hjelp blifwa omringad och gripen af gemena krigsknektar, och Han ej förmådde att förswara sig emot dem, stodo de häpne stilla och råkade i en stum förtwiflan. Ängest och fruktan angrepo dem. Och lärjungarne öfwergåfwo Honom alla och flydde bort, säger Evangelisten Marcus (14: 40.) sjelf. Ingen hade numera mod, att fritt bekänna sig till Honom. Ännu färre hade så mycken kraft och beslutsamhet, att de offentligen förswarade Honom inför Hans anklagare.

Detta lärjungarnes modfällda uppförande måste alltid hos hwarje fördomsfri uppwäcka förwåning. Werkliga wänner hafwa ju i nöden för hwarandra gjort wida mer än här skedde. Den ena förrådde Honom. De öfrige öfwergåfwo och förnekade Honom. Huru många rörande exempel hafwe wi icke deremot af andra personer, som friwilligt, blott utaf kärlek, kastat sig i faran för en olycklig wän, antagit sig Hans förswar, eller åtminstone bett för Honom! Ingen talade, ingen bad för Jesus. De lemnade Honom alla och flydde.

Detta war werkan af deras oförmodade upptäckt att hafwa bedragit sig, och af den fullkomliga tillintetgörelsen af deras gamla föreställningar om Jesus, dem de ännu i Hans sista stunder icke alldeles öfwergifwit. Men nu woro deras falska föreställningar och förhoppningar upplöste, och de stodo främmande för sig sjelfwe, liksom kastade i en annan werld. Ty hwad de förut ansett wara alldeles omöjligt, inträffade nu.

Jag will likwäl icke så hårdt tadla Jesu lärjungar, då jag betänker, att samma föreställningar, som de hade om Jesu wäsende och höghet, då woro herrskande i hela Israel, och under århundraden hade blifwit fortplantade ifrån förfäderne till deras barn och barnabarn.

Wi se, huru ännu i wåra dagar, bland en stor del af menniskor, isynnerhet obildade, som ej hafwa förmåga att tänka grundligt, deras så kallade wishet förnämligast består i fördomar. På fördomar beror ofta den stora hopens sedlighet, deß wördnad för lagarne och Öfwerheten, ja stundom hela deras gudaktighet. Man har erfarit de bedröfliga werkningar, som stormande lärares sanslösa ifwer åstadkommit, om de welat utan förskoning nedrifwa allt, som genom ålderdomen för menniskorne fått anseende och wärde. Det som af ålder har warit, får för menniskorna en så hög betydelse, att de icke engång anse sig kunna sätta riktigheten deraf i fråga.

Din lära, o Jesus, är dock så klar, att den bör skingra alla fördomar i wåra föreställningar, Ack, så länge Du lefde, funnos wäl många, som wredgades på Dig, emedan Du icke uppfyllde deras werldsliga förhoppningar. Först sedan Du genomgått Ditt jordiska lif, syntes Din anda klar, Dina werk omißkänliga. Då Dina lärjungar wid Ditt sista lidande öfwergåfwo Dig och flydde, hade de icke ännu känt Dig i din fulländning. Sedermera fingo de denna sköna lott,

och

och då öfwergåfwo de Dig icke mer. Äfwen jag, o Du helige Guds son, ser Dig i din fullkomlighet. Kan jag då wäl öfwergifwa Dig? — Nej, o nej! H ge Du mig blott alltid i sanning; Ditt ord är sanni Amen.

—oooo—

Den 10 Oktober.

Christus och det Judiska folket.

Matth. 10: 22.

Dig jag ödmjukt will betrakta,
Jesu, i ditt lefnadslopp,
Och på dina fotspår akta,
Som till himlen leda opp!
Lagens bud Du uppfyllt har;
Helighet ditt wäsen war;
Uti dig, sin bild på jorden,
Fadren är förklarad worden.

Gode Herde, Du för fåren
Sjelf ditt lif till offer bar!
Menskokärlek tecknar spåren,
På den wäg', Du wandrat har,
För det folk, Dig döden ger,
Kärleksrikt till Gud Du ber.
Kärlek, när ditt hufwud böjes,
Än i sista blicken röjes.

Wid betraktande af Jesu lefnad, uppfylles jag af bedröfwelse och beundran, då jag föreställer mig Honom med Hans för menniskoslägtet ömmande hjerta, då jag betraktar heligheten af Hans utomordentliga företag. Samma känslor intaga mig äfwen, då jag tänker mig Honom, huru Han mißkänd och mißförstådd, blott af några få wärderad, stod ensam, omgifwen och förföljd af werldsliga lidelser, samt huru Han under alla stormar lugn, alfwarlig och ståndaktig i sina gudomliga syftemål, framhärdade till sitt sista ögonblick! Hwilken af alla dödlige, som någonsin inwigt sig till ett stort wärf, har wäl så ädelt begynt och fullbordat det; och hwilken har wäl sett sig så omgifwen af förfärande omständigheter, som Christus? Likwäl twekade Han ej ett enda ögonblick. De tröstande ord, som Han meddelade sina lärjungar, hwilken, sc står fast intill ändan, han sk salig warda (Matth. 10: 22 tröstade och lifwade äfwen H nom sjelf.

Af allt war det måhända Honom mest smärtande, att Ha egna förtrogne wänner och l jungar, förblindade af egenn tans retelser, ej wille eller kr de förstå Honom. Många af de som i början med stor begärl het och liflig hänryckning fästa sig wid Honom; många af Ha sjuttio Lärjungar, hwilka H redan börjat att begagna sås biträden och sändebud, kallad åter för Honom. Deras ho war, att Han engång skulle u stiga till werldslig höghet, att de då skulle få blifwa Ha förnämste rådgifware och St hållare. Då Han nu med alfw lig kraft tog dem utur denna w farelse; då Han tydligt sade de

 D

att de ej skulle anse Hans rike för ett jordiskt, utan för ett andligt, då Han förklarade dem: de ord, som jag säger Eder äro ande och lif; anden är den, som gör lifaktig; köttet är icke nyttigt!— så bortgingo många ifrån Honom, och kommo ej mer åter. Joh. 6: 63, 66.

Detta affall måste nödwändigt hafwa förefallit Honom ganska smärtande. Sorgsen wände Han sig till de ännu öfrige tolf af sina förtrogne och sade: Wiljen I äfwen gå bort? Men den tillgifne Petrus swarade Honom på allas wägnar: Hwart skulle wi gå? Du hafwer ewiga lifsens ord; och wi tro och hafwe förnummit, att Du är Christus, lefwande Guds Son.

Wacklade de redan, hwilka dock så nära kände Honom: hwad war då att hoppas af det folk, som blott någon gång såg och hörde Honom?

I sanning woro folkets omdömen om Jesus en lång tid alldeles förwända. Hwarken Hans lära eller Hans underwerk, än mindre Hans dygder gjorde på dem något kraftigt intryck. Och huru kunde det wara annorlunda? Detta folk hade nedsjunkit i ett allmänt sedeförderf; endast några få hade nog själskraft för att kunna höja sig öfwer sitt tidehwarfs fördomar, laster och förwillelser.

Judiska folket saknade i allmänhet en inre kraft till sjelfständighet, men sträfwade dock beständigt efter anseende och rang framför andra folkslag. Det war stolt öfwer sin forntid, öfwer sina förfäders ära, utan att dock äga deras dygder. Det såg med föraktliga blickar på andra nationer, höll sig för Guds utwalda folk, och märkte ej, förblindadt af denna stolthet, huru långt det blef efter andra folkslag, såwäl i tapperhet, inre ordning och skick, som i konster och wettenskaper.

Här såg man den offentliga uppfostran alldeles försummad; i skolorna hade endast de förnämares barn tillträde, och desse blefwo icke sysselsatte med något, som wäsendtligt kunde bidraga till deras förädling. De lägre folkklasserne lät man behålla sina fördomar, sin öfwertro, och desse woro derigenom känslolöse för allt bättre och förhärdade i sina falska begrepp; de affkydde kunskaper och motstodo införandet af det nyttiga och sanna, såsom skadliga nyheter, hwartill kom, att Prester och Fariseer, blott betraktande sin egen fördel, stärkte dem i denna öfwertygelse. — Här såg man rikedom och yppighet i outtömligt mått på ena sidan, samt på andra sidan den största fattigdom och brist. Den werldsliga och andliga öfwerheten, höfdingar och prester bekymrade sig föga om menighetens wäl, och drogo endast försorg om sina inkomster. Man utskref endast skatter och afgifter; hwarje höfding sökte derwid sin winst; i öfrigt lät man folket bibehålla sina gamla bruk och plägseder, om de än woro aldrig så förderfliga, och trodde sig dermed hafwa gjort tillfyllest. Att utaf enskilt hat förfölja en oskyldig ända intill döden, war för de egenmäktige höfdingarne och de orättwise domarne ej något betänkligt. Att lemna Jesus till korsfästning syntes dem icke wara någon grym gerning; men att fullfölja domen

mot Barabbas, som war en uppenbar upprorsstiftare, en mördare, syntes dem oloftigt, emedan det stred mot ett gammalt bruk, som bjöd, att wid den då innewarande högtiden frigifwa en brottsling. — Här såg man statskroppen redan upplöst af egennyttan; den ena slägten mißunsam emot den andra; den ena staden stolt och afundsjuk emot den andra; det ena landskapet i strid med det andra; Juda med Galileen, detta med Samarien, och Samarien med begge. — Man insåg wäl den allmänna oredan; men ingen hade nog beslutsamhet och dygd att återwända till forntidens endrägt och sedlighet, till deß medborgerliga samfundsanda och fromhet. Hellre wäntade man af det omöjliga allt; en Meßias, som utan möda skulle, blott genom under och tecken, ändra och förbättra allt. Då ett land är moget för sin undergång, intränga sig i lärares ställe hycklare, som befrämja egna fördelar, men icke folkets förbättring. Då föredragas de plägseder och lagar, som af menniskor föreskrifwas, framför gudomliga sanningar. Då förmörkas förståndet, genom falska satser, och de makthafwandes lustar i styresmännens bedrägeri och presternes fräcka hyckleri finna öfwerallt förswarare. Då äro rikedom, börd och rang offentliga förtjenster; fattigdom och wärnlöshet offentliga skamfläckar; ärlighet, blygsamhet och gudsfruktan löjliga dårskaper. Då har man föraktliga dygder och älskwärda laster. Då sitta bedragare, menedare och förrädare i domaresätet högre än deras redlige jemlikar. Då ropa alla: frid, rättwisa, fosterlandskärlek och endrägt! Men ofred, orättwisa, partisinne och egennytta herrska öfwerallt. Allt är gjordt blott för det yttre skenet; för sanningens egen skull det minsta. Allt hwad den maktägande företager, är rätt och länder till hans ära, allt hwad den undertryckte gör är förbrytelse. Det Judiska folket war moget för sin undergång. Despotismen herrskade jemte tygellöshet hos folket, yppighet jemte uselhet, öfwertro jemte råhet, högfärd jemte sedeförderf, hat emot öfwerheten jemte slafwiskt feghet och upprorsbegär; — men kärlek ingenstädes.

Folket kunde blott genom föryngrande af sin kraft, genom återställande af sina dygder åter blifwa stort. Meßias war kommen och wisade det enda, sanna räddningsmedlet. Men somlige förlöjligade Honom såsom en wälmenande swärmare; andre hatade Honom derföre, att Han blottade skändligheten. De mildare kallade Honom en from, wältänkande man, utan att widare bekymra sig om Honom. Blott den höll sig till Honom, som af Honom hoppades nytta. Att Han war en oumbärlig räddare, det trodde ingen.

Då Han första gången kom till Jerusalem och ryktet om Hans gerningar redan dit föregått Honom, war ett stort rop om Honom bland folket. Några sade: "Han är god." — Somlige sade: "Nej, utan Han förförer folket." — Men af ömsesidig fruktan för hwarandra, talade ingen uppenbarligen om Honom. (Joh. 7: 12, 13.)

Då Han botade deras sjuke, deras blinde, besatte och spetälske, då ljödo bifallsrop öf-

werallt. Men sedan wälgerningarne woro utöfwade, gick man hem till sitt, utan att känna sig rörd af Hans heliga lärdomar, och Han sjelf samt Hans gerning war alldeles förgäten. Otacksamheten följer alltid i egennyttans fotspår. De Gergesener befallte Honom, sedan Han botat twenne besatte bland dem, att aflägsna sig från deras land. Endast Christus blef sig alltid lik. Hwilken, som framhärdar intill ändan, han skall salig warda! Han förolämpade ej menniskornas wankelmod. Han gladdes äfwen så litet öfwer det smicker, med hwilket man ofta öfwerhopade Honom; Han framgick emot sitt mål, med sina tankar endast fästade wid Gud, sin ewige fader, och Hans kärlek till menniskoslägtet kunde ej förswagas af deß otacksamhet. Han wißte ganska wäl hwad det upprorista, mot lagar och öfwerhet sträfwande folket af Honom begärde; men detta kunde Han ej wilja. Så länge Han ej fann, att Hans förtrognaste lärjungar insåg betydelsen af hans uppenbarelser och lärdomar, drog Han i betänkande att offentligen inför folket tillkännagifwa sig såsom den af Israel wäntade Meßias. Han förutsåg de farliga werkningar, som detta namn för det allmänna lugnet eller för Hans egen frihet och säkerhet kunde medföra.

Han forskade beständigt efter det omdöme man i landet hade om Honom. "Hwem säga folket menniskones son wara?" frågade Han en dag sina lärjungar, då Han med dem uppehöll sig wid foten af berget Libanon i Galileen. De swarade Honom: "somlige säga, att Du är Johannes döparen; andra, att Du är Elias; andre åter, att Du är Jeremias eller annars en profet." Jesus syntes med deßa folkets omdömen wara tillfredsställd; gerna wille Han wara så wäl ansedd, som deße Guds lärare och sedeförbättrare. Han wille först låta denna mening blifwa herrskande, på det man deß förr skulle inse, att han ej wille grundlägga någon werldslig thron, utan ett Guds rike, skildt från allt jordiskt. Han nöjde sig med att blott wara känd af dem, som woro Hans inwigde och utwalde. Derföre ställde Han till dem denna fråga: "och hwilken sägen då I, att jag är?" — Petrus swarade: "Du är Christus, den lefwande Guds son." — Men derjemte bad Han sina lärjungar, det de för ingen säga skulle, att Han war Jesus Christus eller Meßias. (Matth. 16: 20.)

Denna warsamhet och försigtighet i utförandet af hans stora wärf försäkrade Honom om framgång deruti. Först då, när en fast grund war lagd till den gudomliga byggnaden, som skulle blifwa mer waraktig än alla werldens då bestående riken som skulle wara i alla årtusenden; då först war det tid att trotsa werldens omdömen, och de egennyttige presternes wrede, samt med döden bekräfta sina ord.

Sådana tänkesätt hyste Han, då Han swarade sina anförwandter, hwilka uppmanade Honom, att offentligen i Jerusalem wid en den folkrikaste fest uppträda såsom den länge förwäntade Israels frälsare: Min tid är ännu icke kommen; men eder är alltid redo. Werlden kan icke hata Eder, — ty I gån med den, I ären liksom den — men mig

hatar den, ty jag bär wittne om den, att deß werk äro onda (Joh. 7: 6, 7.).

Han mißtog sig ej. Hans fiender blefwo snart uppmärksamme och orolige. Huru kunde de sjuke, hwars helsa Han återställt, tiga? Huru kunde de tusende tiga, för hwilka Han predikade om åtskillnaden mellan sin lära och den Mosaiska borgerliga lagen, eller de, som Han bespisade i öknen? Huru kunde de nysikne tiga, hwilka ju mer Han sökte förborga sig, deß begärligare forskade efter Hans underwerk; huru kunde de tiga, som sett och hört Honom, samt med den alfwarligaste hänryckning och beundran prisat Gud, som gifwit en menniska så stor förmåga? Allt hos folket talade för Honom; Prester och Skriftlärde blefwo först hätske emot Honom, ty deras seder och hyckleri bemärktes nu tydligare, deras anseende hos folket war i fara att utplånas genom den strid, som Jesus wille föra med den otrogne werlden. Harmfull, men med stolt säkerhet såg den werldsliga regeringen denna sinnesstämning hos folket. Så länge ej några bewis på uppror eller kränkningar af borgerliga lagarne försporde, förblef den obekymrad.

Och ingen war mindre än Jesus benägen att öfwerändakasta borgerliga statsförfattningen. Än mer, då femtusende menniskor, quinnor och barn oberäknade, som Han bespisade i öknen, inwid hafwet, utropade Honom till Konung af Judeen, sägande: Han är sannerligen den profet, som i werlden komma skulle, samt alla omringade Honom, för att twinga Honom att träda i spetsen för sig och med swärdet i hand bana sig wägen till Davids fordna thron, smög Han sig bort, gömde sig ensam mellan bergen och undwek all delaktighet i deras obetänksamma företag.

Och ibland samma folk, som tillbjöd Honom rikets krona, uppstodo åter tusende för att döda Honom, så snart Han blott syntes yttra någon owilja mot deras förfarande. Mer än en gång upptogo de med grymt uppsåt stenar för att kasta på Honom. Med swårighet undkom Han då deras wrede och aflägsnade sig. Deras kärlek till Honom war lika fruktanswärd som deras hat. Han wille hwarken winna deras gunst på det sätt, som de bewisa densamma; ej eller ådraga sig deras fiendskap och förföljelse. Alltid och öfwerallt mißkänd, upphörde Han likwäl icke att wara kärleksrik, wälgörande och saktmodig. **Den, som frambärdar intill ändan, han skall warda salig.**

Den saktmodighet, som Jesus Christus alltid wisade uti alla öden, såwäl då Han gynnades af folkets gunst, som då Han förföljdes af deß hat, är det skönaste och i sanning ett gudomligt drag i Hans lefnad. Han bibehöll den äfwen ända intill sitt sista ögonblick. Alltid war Han såsom seende ibland blinda, nykter ibland rusiga, högt tänkande ibland förwillade. Han war och blef en förklarad fiende till willfarelser och synder, en wän och förswarare af menniskoslägtets rättigheter och pligter. Ädelmodig kunde Han ännu från korset bedja: **Fader, förlåt dem, ty de weta icke hwad de göra!**

Denna själsstorhet blifwer i ewighet beundranswärd. Wi wete

utaf Evangelisternes efterlemnade berättelser, att Jesus hade ett utmärkt finkänsligt sinne, att Hans känslor woro högst starka, så i glädje som i bedröfwelse. Men deruti syntes Han stor, emedan deßa känslor alltid wäcktes af de ädlaste orsaker. Jesus kunde ej glädja sig öfwer mindre wigtiga omständigheter, än framgången af Hans återlösningswerk. Ära, rikedom, låftal, och allt hwad hopen tillbjöd Honom, nedtryckte djupt Hans himmelska sinne. Jesus kunde ej bedröfwas öfwer något annat än egennyttige hycklares framhärdande förmätenhet och den fräckhet hos brottslingar, med hwilken de fördömde dygden och förwillade det enfaldigare folkets förstånd. Jesus kunde ej utgjuta tårar öfwer något af mindre wigt, än werldens synder.

Han fruktade aldrig för sitt lif, utan endast för Guds sak och mensklighetens wäl. Med fördragsamhet lät Han sig försmädas och bespottas, med wederwilja hörde Han folkets bifallsrop. Han war upphöjd öfwer alla jordiska omständigheter, öfwer alla ödets skickelser, och större än hwarje fara, men äfwen större än det kostliga och dyrbara, som werlden Honom erbjöd. I denna andliga förening med Gud, detta ringa wärderande af allt wanskligt, kunde Han med själsstorhet och lislig öfwertygelse säga: **Jag och Fadren äro ett.**

Men detta tal war för Judarne liksom ett språk från en annan werld. De fattade ej den höga andan af Hans ord. De fattade allt på ett sinnligt sätt, i den påtagligaste bokstaflighet. De kunde ej förklara, att Han ofta kallat sig menniskones son. De upptogo stenar att kasta på Honom. **Jag har**, sade Jesus med ett öfwerjordiskt lugn, **Jag har wisat Eder många goda werk af min Fader, och för hwilket af dem wiljen I nu stena mig?** Detta mod, denna sinnesstyrka gjorde den råa hopen bestört, och i samma ögonblick sansade de sig. **För dina goda werk wilje wi icke stena Dig**, ropade de, **utan för ditt hädande och derföre, att Du sjelf gör Dig till en Gud, fastän Du är en menniska.** — "Huru", swarade Jesus tåligt, återförande dem från deras mißförstånd, "har Asaph sagt i edra psalmer: **Gud står i Guds församling och är Domare ibland Gudarne. Jag hafwer wäl sagt: I ären gudar och allesammans den Högstes barn** (Ps. 82: 1, 6). Hafwer Han nu kallat dem gudar, till hwilka Guds ord skedde (och skriften kan icke warda om intet), hwarföre sägen I då till Honom, som Fadren helgat hafwer och sändt i werlden: Du hädar Gud; derföre att jag säger: Jag är Guds son? Gör jag icke min Faders gerningar, så tron mig intet. Men gör jag dem, tron då, att Fadren är i mig och jag i Honom."

Christus och Judiska folket stodo således i stark strid med hwarandra. Och likwäl wille Jesus bland dem fullända sitt återlösningswärf, såsom Han det begynt. Om man hatade eller prisade Honom; om Prester, Fariseer och Skriftlärde fördömde Honom, om de dagligen för Honom utlade snaror, för att finna orsaker eller åtminstone falska grunder, på hwilka de kunde an=

klaga Honom inför Öfwerheten; och om Han ändtligen sjelf skulle blifwa ett hjelplöst offer, det förändrade ej något i Hans tänkesätt eller i Hans handlingar. Hwilken, som framhärdar intill ändan, han skall salig warda. Amen.

Den 11 Oktober.

Faran af sinnligheten och deß inflytande på religionen.

Luc. 17: 20, 21.

O Herre, för allt godt Du mig
Har wärdigats bewisa,
Mitt hjerta ödmjukt tackar Dig
Och skall Dig ewigt prisa:
Men när din wishet fann behof,
Mig förelägga korsets prof,
Du ock mitt lof förtjente!

Af lyckans gunst i blindhet förd,
Jag lärde älska werlden.
Din warning war ej mera hörd:
Min håg blef fäst wid flärden.
Jag fortgick blind på willans stig,
Till deß din tuktan sökte mig
Och från förderfwet frälste.

Ehuruwäl den prydnad, med hwilken man smyckar Herrans tempel, eller den prakt och högtidlighet, som plägar åtfölja de kristliga andaktsöfningarne, ej utgöra wäsendtliga beståndsdelar, hwarken i tron eller i den sanna gudsdyrkan, så tjena de likwäl ganska ändamålsenligt till uppwäckande af högre känslor. Men det är här ganska swårt att träffa den rätta medelwägen, så att den yttre högtidligheten icke störer den uppmärksamhet, som skall tillhöra den inre gudstjensten. Ja, man måste medgifwa, att samma kyrkobruk ej skulle wara lika wälgörande för alla folkslag och i alla delar af werlden, emedan för dem, som bo i warmare länder och följaktligen hafwa en eldigare inbillningskraft, en större yttre glans är af nöden, då deremot i de milda luftstrecken och hos folkslag, som isynnerhet wilja hafwa sysselsättning för förståndet, allt för mycket prål är widrigt.

Derutaf låter sig äfwen den stridighet förklaras, som råder mellan de ännu bestående kristliga kyrkor, i hänseende till den yttre inrättningen af gudstjensten. Då den kristna kyrkan söndrade sig i åtskilliga partier, woro deße ganska förbittrade emot hwarandra, och gingo kanhända alla så långt, som wanligen händer, då man låter sig hänföras af lidelsernes ingifwelser. I wåra tider, då man dömmer lugnare, medgifwa de wisare och billigare, att högtidligheten wid gudstjensten hos somliga är af stort behof, men hos andra åter öfwerflödig. Det är äfwen ganska möjligt, att behofwet af sinnliga prydnader wid gudstjensten med tiden kan förändras hos samma folkslag, då det allt mer aflägsnar sig från sin bildnings barndom, och förståndet mer utwecklas.

Jesus Christus införde wäl i den gudstjenst Han jemte sina lärjungar höll, en wiß yttre

högtidlighet, för att lifligare framställa öfwersinnliga ting. Han gjorde det, emedan Han kände de sinnliga menniskornas behof; men han undwek likwäl derwid en farlig öfwerdrift. Hans efterföljares inre wäsende, deras tro, deras dygd war för Honom wäsendtligare än allt annat. Det rike, som Han wille grunda på jorden, war ett osynligt, andligt rike: Han talade ofta och tydligt i detta ämne, men aldrig bestämdare än då Han en dag blef tillfrågad af Fariseerne: När kommer Guds rike? Och swarade: *Guds rike kommer ej med yttre tecken. Man skall ocksä icke säga: Se här eller der är det! Ty sen, Guds rike är inwändigt i Eder.* Luc. 17: 20, 21.

Wid kristna kyrkans stora, allmänna seger, då den, efter att hafwa länge lidit förtryck, ändtligen undandrog sig det hedniska wäldet, och segrade i trenne werldsdelar, tänkte man knappt på deßa wigtiga ord. Man ansåg sig icke kunna göra denna triumf nog lysande och sade: Se här är de heliges samfund! Här är Guds rike på jorden!

Men det war wißerligen icke blott mensklig fåfänga eller stolthet hos dåwarande andlige, eller såsom man gerna will tro, deras herrsklystnad, hwarigenom den kristna gudstjensten öfwerhopades af prakt och blef nästan helt och hållet försinnligad. Nej, det war en nödwändighet, som åstadkom det. Hos nästan alla nationer war den stora hopen ännu rå och sinnlig. De upplyste och bildade woro ganska få. Folket för det mesta wandt wid den hedniska gudstjenstens prakt, wid herrliga tempel och lysande fester, skulle ej hafwa haft sinne för kristendomens enkla sanningar, om man icke dermed hade förenat några yttre behag, och derigenom ersatt dem, hwad de med den gamla religionen förlorat. Man gaf dem det sinnliga, för att derigenom kunna förklara det öfwersinnliga. Men detta war så mycket nödwändigare eller oundwikligare, som dels de förnämste och mest ansedde kyrkolärare härstammade från Europas, Asiens och Afrikas warmare länder, och dels de omwända folkslagen sjelfwe för det mesta bodde under deßa milda luftstreck, hwarest sinnet genom naturen är särdeles hågadt för det sköna och bländande.

Liksom kristendomen spreds från Judarne till hedningarne, och wördnaden för Gamla Testamentets skrifter öfwergick från detta folkslag till de första kristne och sammansmälte med deras lärobegrepp, liksom det, hwilket Aposteln Paulus skrifwit till åtskilliga Judiska sekter, med afseende på deras fördomar och deras mått af kunskaper, predikades för hedningarne såsom grundsanningar, ehuru deße ej hade någon föreställning om Judarnes fördomar eller seder; så öfwergick åter från de omwände hedningarne många tempelbruk, många högtidligheter och många föreställningar till kristna kyrkan. Jesu Christi religion blef wäl alltid densamma; men den blef genom menskliga tillsatser omgifwen af en tjock slöja, hwilken, ofta ogenomtränglig, förborgade den inneslutna kärnan.

Alla sådane från andra religioner härstammande begrepp och föreställningar, hwilka öfwergått till

den kristna, hade bort ånyo försinnligas, för att kunna fattas af det okunniga folket. Derigenom förökades kyrkobruken, ceremonierna och de högtidliga tillställningarne wid gudstjenstens utöfning, så att de första kristne, om de kunnat förutse kyrkans tillstånd några hundrade år efter deras tid, swårligen skulle kunnat öfwertyga sig, att de woro sina efterkommandes trosförwandter.

Isynnerhet blef korstecknet nästan till afguderi dyrkadt; och det fanns då flere tusende kristne, hwilka, sedan de undfått dopet, föga mer wißte om deras nya religion, än att man borde nedböja sig för korsets bild. Detta war i början det allmänna tecken, hwarpå de kristne igenkände hwarandra. Härefter trodde man, att i den blotta beteckningen af korset låg en underbar trollkraft emot allt ondt. Föga tänkte man på att efterfölja Jesus, att i en helig, menniskoälskande wandel likna Honom, utan mer derpå, att blifwa renade från synden genom Hans wid korsets fot utgjutna blod. Ändtligen, isynnerhet då man i kyrkorna fick af presterne mottaga försäkran om syndernas förlåtelse; och det stundom jemwäl för penningar, tänkte man mindre på Jesu blod och förtjenst, än på blotta korstecknets öfwernaturliga kraft. Det blef då icke mer ett medel till erinring om Jesu heliga bud, utan ett undergörande medel att anwända till enskilt nytta emot elaka andars werkningar och olyckshändelser af alla slag. Man såg korset på alla wägar, i alla kyrkor och i alla hus. Man bar det beständigt på kroppen; man fästade det wid dörrarne till sina boningar, ja äfwen i ladugårdarne för att afhålla all skada och sjukdom. Så öfwergick genom mißförstånd och okunnighet ett i sitt ursprung oskyldigt bruk till en werklig widskepelse.

Christus hade meddelat sina efterföljare helt andra tecken, hwarpå de af werlden kunde igenkännas att wara Hans lärjungar. Derpå, sade Han, skall hwar och en se, att I ären mine lärjungar, om I hafwen kärlek till hwarannan inbördes. Redan stod man ett steg lägre, då man i stället för kärlek walde korset till sitt kännetecken. Men då ändtligen den kristne, med korset i den wenstra handen och swärdet i den högra, upptänd af barbarisk förföljelseanda, mördade i den Korsfästes namn; då fanns ej hos honom något mer öfrigt af Jesu sanna religion.

Ursprungligen war den wördnad, som de förste kristne wisade dem, hwilka föllo såsom offer för den ståndaktighet, hwarmed de bekände Jesu lära, äfwensom den omsorg, hwarmed de förwarade deras quarlefwor eller andra minnen efter dem, ganska oskyldig och aktningswärd. Hwarje anda, som upptändes af dygdens rena känsla, förtjenar menniskors högaktning. Hwilken, som wördar sådant, han wärderar det gudomliga hos den dödlige. Eller hwarföre finne wi det icke anstötligt, då man ännu i wåra dagar med wördnad förwarar minnet af de store dödlige, som blifwit offer för deras menniskokärlek, eller dött en hjeltedöd för fäderneslandet, eller genom konster och wetenskaper, upptäckter, eller allmänt nyttiga stiftelser för-

wärfwat sig både sin samtids och sin efterwerlds högaktning? Så må då ingen tadla forntidens beundran och tacksamhet emot de fromma menniskor, som hellre walt att lida alla möjliga qual, än att afwika från sin tro på Jesum. Hwarje blodsdroppa, som utflöt ur en sådan martyrs sår, war ett säkert bewis för sanningen och den saliggörande kraften af Jesu religion; och martyrdöden war en förtjenst för hela menniskoslägtet, för Guds rike på jorden.

Ja, ursprungligen war den wördnad man hade för martyrernes minne och deras jordiska lemningar ganska oskyldig! Men tiderna blefwo mörkare och den menskligt sköna högaktningen för martyrer förlorade sig genom mißförstånd och okunnighet till ett werkligt afguderi. Deras ben woro icke mer för folket några dyrbara minnesmärken, utan underbara heliga skatter. Man önskade ej mer så lifligt, att lära känna och efterfölja sin troshjeltes fromhet, utan wille genom bön till Honom, och genom widröring af Hans ben afwärja sjukdomar och faror från sig, eller förskaffa sig andra personliga fördelar. Då öfwergick kristendomen nästan till en rå hedendom. Snart blef hwar och en af Jesu lärjungar och wänner förklarad helig och ett föremål för folkets dyrkan; snart hwar och en af de första eremiterne; snart hwar och en, som med swärmande ifwer, i den tanken att tjena Gud, öfwergaf werlden och genom försakande af lifwets yttersta nödtorft tillfogade sig sjelf döden. Man uppreste altaren, kyrkor, bilder och ansågo dem helige. Hwar och en af deße tillskref man underbara krafter för särskilta menskliga angelägenheter. Snart hade till och med hwarje kyrka, hwarje stad, hwarje by, hwarje handtwerk, hwarje hus ett eget skyddshelgon. Man bragte deßa helgon blommor och kostbara offer, liksom hedningarne offrade åt sina afgudar. Icke till den allena saliggörande Guden, icke till deras Fader i himmelen, utan till helgonen uppstego deras innerliga böner och suckar. Det war då icke mer någon kristendom. Det wär den gamla hedendomen, som återkommit i en annan gestalt. Nu dref den låga egennyttan och herrsklystnaden sitt spel med den råa widskepelsen hos folket. Nu uppdiktades berättelser om martyrer och kringspreddos bland folket. Nu framsöktes de dödas ben, omgåfwos med siden och guld, samt utgåfwos för ben efter helige, som måhända aldrig hade lefwat. Nu berättades mångfaldiga under om sådana ben, och de enfaldige ansågo deßa dikter för oemotsägliga sanningar. Alla gynnande tillfällen begagnades, för att göra naturliga händelser gällande såsom öfwernaturliga. Det uppstod en täflan deruti wid kyrkor och kloster, för att draga deß mer folk dit och rikta sig af deß offer. Ja, så långt steg oförskämdheten hos många Prester, att de aldrig förebrådde sig något sådant bedrägeri, utan i den mening, att ett godt ändamål kunde helga afskywärda medel, tillåto de sig hwarje såkalladt fromt bedrägeri.

Ganska naturligt war det, att man wid kristendomens förfall, och då man dyrkade flere helgon,

framför allt tänkte på Frälsarens moder. Ingen af de första lärjungarne, ingen af de kristne i första århundradet kunde utan rörelse och wördnad tänka på den gudomlige Frälsarens moder. Så prise wi ännu i dag föräldrarne till store förtjenstfulle män såsom lyckliga. Så war det en naturlig känsla, hwilken intog en quinna, som då hon första gången fick se Jesus utropade i helig ifwer: **salig är den kropp, som dig burit, och de bröst, som du diat!** — Men Christus, som ej kände detta jordiska sätt att uppskatta lyckan, swarade, utan att instämma i hennes tanke: **Ja, salige äro de, som höra Guds ord och bewara dem.** Luc. 11: 27, 28. — Salige äro ej menniskorna blott för jordiska förhållanden, utan de blifwa det allenast genom lydnad för Guds bud, och genom utöfningen af det goda.

De i den allmänna sinnligheten ännu allt mer och mer nedsjunkne kristne aktade mindre Frälsarens läror, än den beundrande quinnans ord. Man wisade Maria nästan helt och hållet lika ärebetygelser, som man wisade gudomligheten; man bad icke till Gud i Jesu Christo så ifrigt, som till henne, af hwilkens förord man wäntade sig större fördel, än af den ewiga barmhertigheten hos wår himmelske Fader, till hwilken allena Jesus lärt oss att bedja. Man uppställde hennes bild i alla kyrkor, tillskref den gudomliga krafter och kände sig ännu mer dragen till henne, då målares och bildhuggares konst bemödat sig, att hos henne uttrycka alla drag af sinnlig skönhet. Och så öfwergick det andliga till det jordiska, det öfwersin[...] liga blef genom alltför groft fö[...] sinnligande nästan alldeles kropp[...] ligt. En yttre religion fra[...] trädde i stället för en inre; m[...] tillade kyrkoceremonierne en [...] derlik kraft; man tog den blot[...] beteckningen af det högre i stäl[...] för detta högre sjelft; man glö[...] de dygden, men sökte sin saligh[...] uti efterlefwande af yttre kyrk[...] föreskrifter; man kallades krist[...] och hade blifwit hedning. M[...] hade redan dessa Jesu warnan[...] och sanna ord: **Guds rike ko[...] mer ej med yttre tecken, m[...] skall icke säga: se här eller d[...] är det! Ty se, Guds rike [...] inwändigt i Eder!**

Dock är det äfwen wisst, [...] i sjelfwa de förderfwade tider[...] icke alla kristne tänkte mer [...] kyrkan, än på tron och Jesu [...] ra, eller ansågo dagliga böne[...] messoffer, ceremonier, fastor [...] andra föreskrifna andaktsöfning[...] högre, än betraktandet af Åt[...] lösarens heliga föreskrifter. Må[...] ge aflägsnade sig från denna h[...] niska kristendom; och om de i[...] helt och hållet kunde undandra[...] sig kyrkobruk, woro de derfi[...] icke mindre fromma efterföl[...] re af allt det, som Jesus än[...] fallt alla dem, hwilka önska [...] wara Hans lärjungar.

Af försinnligande uttryck, [...] der, ceremonier och kyrkobruk [...] mycket från forntiden blifwit [...] waradt intill wåra dagar. [...] är ingen af de nu warande, je[...] te hwarandra bestående kyrk[...] som blifwit alldeles fri derifr[...] Dock äfwen i wåra dagar är [...] swårt, ofta farligt, att wi[...] förändra eller minska desamn[...] Den stora obildade folkhope[...] alltförmycket bunden wid wa[...]

och plägseder, förwexlar ännu alltid kyrkan med religionen och tror sig alltid uti förändringar af kyrkobruk se trosförändringar, emedan den icke förstår att åtskilja dem båda. Derföre böra inga wåldsamma förbättringar företagas. Det är mer wälgörande, såwäl för hjertat, som för den medborgerliga sammanlefnaden, att eftergifwa något för de obildade, än att beröfwa dem hwad de älska. Gifwen mjölk åt barnen, och åt de fullwäxte starkare spis. Men sörjen äfwen derföre att barnen icke wårdslösas, på det de icke i ewighet må quarblifwa i sin barndom. Antagen wisa och fromma lärare, och hållen Eder till dem, som för oß beteckna och tillkännagifwa **tron i stället för lagen, och den saliggörande andan i stället för den döda tron.** Wänjen folket först alfwarligen ifrån hedendomen, i hwilken det, ty wärr, till en del ännu i dag försmäktar!

Tadelwärd är den obetänksamma, fastän wälmenta ifwer hos sådane personer, som wilja draga folket ifrån deras döda ceremonier, innan det fått bättre begrepp om och fallenhet för den rena kristendomen. Men brottsligt inför Gud, werlden och efterwerlden är den skenhelighet hos dem, hwilka, för att sätta sig i anseende hos folket, mer tänka på ceremonierna, än den inre gudaktigheten, och hellre ursäkta en underlåten handling, ja lögn, bedrägeri, falskhet, hat och otukt, än den minsta afwikelse från de obetydligaste kyrko-föreskrifter. Denna förderfliga huggormars afföda i wåra tider är ännu densamma, som den war wid Jesu Christi tid. Den will nedtrycka folket i mörker och blindhet samt hålla det fångsladt i deß gamla okunnighet, för att bequämare kunna herrska öfwer detsamma och draga fördel af detta herrawälde. Denna förderfliga afföda i wåra tider är densamma, som Jesus ofta sålunda tilltalade: *We Eder hycklare, som betalen tionde af mynta, dill och kummin och derunder lemnen det wigtigaste inför lagen ouppfyldt, nemligen, domen, barmhertigheten och tron; J blinde ledare, som silen myggor och swäljen kameler; We Eder J skrymtare, som ären like de grafwar, som utantill äro hwitmenade, men innantill fulle med dödes ben och all orenlighet; J ormar, J huggormars afföda, huru skolen J undfly helfwetets fördömmelse.* Matth. 23: 23—33.

Sannerligen, jag kan icke tro, att någon finnes, som förnekar Gud; men gifwes det en sådan, så måste det wara den, som gör Jesu Christi religion till ett hedniskt gyckelspel för folket, för att dermed tillfredsställa sin egennytta eller sin äregirighet; eller den, hwilken gör det gudomliga till ett medel, hwarmed han kan leda pöbeln till allt hwad som instämmer med hans egna affigter, liksom man leder hunden med kopplet.

O Gud, o ljusets Fader, upplys wåra tiders Furstar och Öfwerheter, rör deras hjertan, som förkunna Dina heliga, saliggörande ord, att de wända sig till det enda, som wi behöfwa, och förgäta allt jordiskt! Blifwe hos oß din nåd, o Jesu Christe! Ifrigare, än förut, beder jag till Dig: **Komme till oß Ditt rike!** Amen.

Den 12 Oktober.

Jordiska lefnadens sammanhang med det ewiga lifwet.

Joh. Upp. 14: 13.

Min hwilotimme ljuder
En gång den sista gång,
Och mig i jorden bjuder
En bädd, så kall och trång.
Dock den mig ej förskräcker:
Så sött jag sofwer der,
Tills Herrans röst mig wäcker,
Då ingen natt mer är.

Men, Herre Gud, bewara
Min själ, till ewig tid,
För syndasömnens fara,
För werldens falska frid!
Här hjelp mig, att fullkomna
Mitt wärf med tro och hopp;
Se'n kan jag roligt somna
Och stå med glädje opp!

Hela den tidrymd, som wi kalle ett år, utgör en snabb följd af oändligt små ögonblick. Hwem känner det ringa, som är i den trånga rymden af flyktiga stunder, hwilken har förswunnit medan man tänker på henne? Sjelfwa året förekommer mig wid dess slut, såsom ett ögonblick. Jag ägde det, nu har jag det icke mer, — aldrig skall det komma åter.

Dagen förswinner, den ena efter den andra. Medan jag öppnar och åter tillsluter ögat, har jag tillbragt en minut. Weckan, månaden, årstiden, hwad äro de? Sammanlagde ögonblick.

Jag skönjer hos tingen en ständig werling, och likwäl blifwer allt i sjelfwa werket enahanda. För flera tusende år tillbaka war allt såsom det nu är. Det wanskliga låg alltid i det owanskliga. — Jag urskiljer ögonblick, weckor, månader. Men det är blott förståndet, som urskiljer och sönderdelar samt gifwer åtskilliga benämningar. I det hela utgör dock alltsammman en enda tid. Hwad jag kallar årstider, det är blott werling i förhållandet af jordklotets ställning till solen. Tiden är oföränderlig.

Allt måste blott wara e t t genom strängaste sammanhang, emedan blott en werldsbyggnad finnes. Twenne till sina ordningar särskilta eller hwarandra motsatte finnas ej. Det gifwes blott e n Gud, som genom sin egna wishet och lagstiftning framkallar den stora sammanfattningen af lif till ett e n d a, till ett s a m m a n s a t t h e l t. Det särskilta framstår i sammansättningen, i delarnes jemförande med hwarandra. Betraktar jag lemmarne i en kropp hwar för sig, så synas de mig hwarandra olika; hwar för sig utgör något särskilt, men samfält bilda de det hela. Det ena kan ej bestå utan det andra; hwart för sig, söndradt, är dödt.

Är nu allt blott ett helt, så wißt som det hela blott är skapadt af en enda Gud, — är det hela ett oförstörbart urwerk, — hur talar man då om tid och ewighet, liksom frågan wore om twå särskilta sammanfattningar af lif?

Huru däraktig är ej den, som tror, att från en dag till den

andra, — skuggan af en natt skiljer dem begge — twå särskilta lefnader äga rum! Hwem inbillar sig wäl, när om höstens alla wäxter wißna och förmultna, att med den kommande wåren, då nya wäxter uppspira, en ny werld tager sin början? — Det senare är ej annat än det förra, allt åter det fordna ewiga.

När wäxten förtorkar och såsom stoft bortblåses af winden, tror du, att den fordna wäxtens beståndsdelar förswunnit ur skapelsen och blifwit till intet? De må wara förenade i en ört eller som solgrand swäfwa i luften, alltid äro de dock till: de äro oförgängliga och kunna ej förswinna utur det stora hela. Den dolda lifskraft, som förenade jordämnena till stora, grönskande, blomstrande wäxter, fortfar än att lefwa utan desamma, fortsätter om wintern, som under sommartiden, sina werkningar, i frökornet, i det stora hela. Återför wårsolen de af Skaparen fastställda wilkor, enligt hwilka lifskraften inwerkar på den omgifwande jordmaßan, så uteblifwer ej heller deß werkan: en ny wäxt gror, uppskjuter ur jordens sköte, grönskar och blomstrar i dagen. Så är allt ewigt det fordna och samma, så nytt det städse ock må synas menniskan.

Hwad wi kalle nytt och gammalt, det är endast förståndets distinktioner, nödfallsmedel för wår swaga fattningsförmåga. I werkligheten finnes hwarken nytt eller gammalt; ty Guds skaparewerk är ewigt. I det ewiga är intet nytt, intet som föråldras; ty det är beständigt enahanda. Tingens förbindelser undergå blott förändring, och detta är hwad wi kalle timligt. Om nu en blomma wißnar, sönderfaller och upplöses i stoft och dunster, eller om, i den stora sammanfattningen af ting, en af millioner warelser bebodd werldskropp, sådan som wårt jordklot, upplöses och förgås: det är enahanda. Lika litet som blommans beståndsdelar, kunna werldskroppens förswinna utur Guds skapelse. Deras förbindelser hafwa blott undergått förändring. Wi göre åtskillnad mellan blomman och werldskroppen, emedan den ena förefaller oß liten, den andra ofantlig, i förhållande till wåra sinnen. För den oändlige, allestädes närwarande Guden är intet stort eller litet. Derför är den ringaste mask och den wäldigaste menniska för Honom lika wigtiga: utan åtskillnad omfattas de begge såsom Hans werk, af Hans försyn och kärlek.

Wi böre ingalunda inbilla oß, att allt hwad wi, under wårt korta lefnadslopp, med wår knapphändiga måttstock, med wår begränsade föreställningsförmåga, inom den inskränkta rymd, som wi med kortsynt blick kunne öfwerse, är så beskaffadt som wi nämne det, emedan wi genom ord måste göra oß begriplige för hwarandra. Wi göre skillnader, då inga sådane i naturen finnas. För oß är det osynliga, som wi på jorden ej kunne skönja, så godt som icke till. Intet existerar på jorden, hwars första beståndsdelar icke finnas i luften, såsom för oß omärkbare partiklar. Hela den werld, hwilken wi såsom dödlige bebo, har framgått ur luftens beståndsdelar. Ur luften nedfaller watten; af luften mottaga wäxterna sina bestånds-

delar; djuren af luften och wärterne; wi menniskor af dem alla. Berg, skogar, haf, wärter o. s. w., alla äro liksom luftens barn, och kunna åter omärkligt bortswäfwa i luft. Allt är ett!

Allt är ett. Derföre är allt i det tätaste, i ett knappt urskiljbart sammanhang. I det ewiga finnes hwarken gårdag eller morgondag, utan blott för oß menniskor, hwilka bebo den lilla werldskropp, som kallas jordklot och genom sitt omlopp kring solen förorsakar en flyktig werling af ljus och skugga, köld och wärme, den wi kalle dygn och årstid. I det ewiga finnes ej något tingens slut, allt är blott en yttring af deras förbindelser: denna yttring kallas lif; men ewig, såsom tingen sjelfwe, deße gudomens werk, är ock yttringen af deras werlande förhållanden till hwarandra. Följaktligen eristerar en oafbruten wäfnad af lif. Arten af wißa delars förening kan wäl upphöra, men det som är till, upphör sjelft aldrig; lika så litet werlingen af förbindelserne, eller lifwet. Följaktligen förblifwer det, som är till. Det, som förekommer oß såsom början och upphörande, det wi kalle blomstring och wißnande, morgon och afton, födelse och död, det wi kalle nytt och gammalt, är blott en yttring af tingens förbindelser i det stora hela, eller lif i skapelsen. Hwad wi kalle död, det är således sjelft en lifwets bekräftelsehäfd, en lifwets handling, ja, sjelft lif!

Tid och ewighet äro för Gud enahanda. Men de äro det ock för mig. Hwartill deßa distinktioner? Allt är blott ett ewigt helt. Jag kommer ej först efter döden i ewigheten, jag är nu redan stadd i densamma. Jag kommer ej först efter döden till Gud; jag är redan nu hos Gud, med, genom, i Honom!

Blott med den stora yttring af lif, som jag kallar död, börjar ett kraftigt spel af mina beståndsdelars söndring, förening och werling. Likt den kraft, som öfwergifwer den wißnande blomman om hösten, skiljer sig det andliga eller okroppsliga (immateriella) hos mig från det kroppsliga (materiella), som jag kallar jordiskt. Mitt Gud tänkande Jag ingår med andra ämnen och ting förbindelse uti det stora helas omätliga, alltid werksamma yttring af lif. Men min affallne, till stoft wordna kropp fortfar uti Guds skapelse under andra förbindelseformer; den tillhör mig ej mer än hela den gudomliga skapelsen. Och jag sjelf, den Gud tänkande själen, den skapelsen fattande, åskådande anden, såsom stoftet fortfar äfwen jag att lefwa i det ewiga.

Är jag då ett annat wäsende, om jag i dag kläder mig på annat sätt än i går? Fastän jag i går bar dåliga, men i dag har bättre kläder på mig, så war och är jag likwäl samma person i båda. Det är samma förhållande med klädnaden, hwilken jag tager på mig, som med kroppen, hwilken jag såsom en själens slöja aflägger: begge höra lika litet till mitt egentliga wäsende. Jag blifwer i andra förbindelser densamme, som jag war under min förening med kroppen. Ty liksom kroppen förblifwer samma stoftalster, hwilket han war, så är och förblifwer äfwen min själ samma andliga wäsende.

Således för jag, från det ögonblick, som kallas jordiskt lefnad, mig sjelf och mitt wärde öfwer till högre eller lägre, herrligare eller sorgligare förbindelser. Således blifwer det sannt, hwad den heliga Skrift säger: mina werk följa mig efter.

Salige äro de döde, som i Herranom dö härefter. Ja, Anden säger, att de skola hwila sig ifrån sitt arbete: ty deras gerningar följa dem efter. Joh. Upp. 14: 13.

Wåra werk följa oß efter! Ty mellan tid och ewighet råder ett oupplösligt, innerligt sammanhang: innerligare än det, som äger rum mellan wattendroppen och det honom mottagande hafwet. — Allt är ett.

Detta sammanhang äger rum, ty det finnes blott en werldsbyggnad, i hwilken jag redan nu lefwer. Framdeles kan jag ej heller annorstädes lefwa, än i detta min Faders hus. Det gifwes blott en tid, en ewighet, som alltid war och äfwen städse skall förblifwa. I denna ewighet är jag redan stadd. Huru kunde således, i detta ena och hela, sammanhanget någonsin upphöra? Oförgänglig, såsom ock det minsta solgrand, är min förnuftiga, efter fulländning trängtande själ. Tingen undergå werlingar, men upphöra ej att wara till. Mina omgifningar äro ock werlande, men jag förblifwer i det stora och oändliga werldslifwet. Om jag sjelf förblifwer: huru kan sammanhanget mellan det närwarande och tillkommande, mellan tid och ewighet afbrytas? Det gifwes blott en Gud, som danat, ordnat och omfattar allt, som skapade allt till fullkomlighet; icke såsom afbrutet styckwerk, utan såsom ett enda, sammanflätadt, i alla förbindelser, i alla orsaker och werkningar den fullkomligaste motswarighet ägande helt. Denne min Gud äger jag redan nu; Han skall äfwen tillhöra mig, när jag lemnat de jordiska omgifningarne, trädt i andra förhållanden och ingått nya förbindelser.

Derför äro de döde, som i Herranom aflida, salige, ty deras werk följa dem efter. De följa, ty i tingens stora kedja är intet afbrott. Det ena härflyter från det andra; i det ringaste, som i det största; i det jordiska och sinnliga, som i det andliga och moraliska. Du står så högt som du uppswingat dig; du ligger så djupt som du sjunkit. Det, som tilldragit sig, kan ej utplånas från händelsernas ordning. Dina werk följa dig.

Det gifwes menniskor, hwilka till den grad sjunkit, att de nästan blifwit djur. Deßa wilja ej till fulländning utweckla deras inneboende själskraft. Allt, hwad de förnimma om dygden, — denna Guds ewiga lag, — synes dem dåraktigt. Att bära präktiga kläder, att hwila på mjuka bäddar, att bo i prydliga hus, att njuta kostbar mat och dryck, att äga ett widsträckt inflytande och wälde, att weta mycket och wara kloke, att kunna listigt beräkna och oemotståndligt werka, — se der hwad de, såsom ett slags fullkomligare djur, hålla för det högsta. Om högre ting sakna de all föreställning, till den grad hafwa de urartat. Talar man för dem om dygd och religion, så finna de det löjligt. Säger man dem, att de för själens sanna wärde

böra

böra uppoffra allt jordiskt, så tro de sig höra en wansinnig.

Så beskaffade personer hafwa en stor böjelse, om de ock icke kunna bortresonera Skaparen utur skapelsen, att förneka dygdens ewiga, allmänt herrskande lag. De wilja gerna inbilla sig sjelfwe, att Gud ej gifwer akt på wåra handlingar; att religiositet och dygd öfwerhufwud äro skoluppfinningar, fördomar från barnåren, band, dem herrskare pålägga folken. Det nyttiga anse de såsom klokt, det kloka såsom sannt och godt. Det fördelaktiga hålla de för rätt; det ofördelaktiga för orätt. De anse hwarje medel, som swarar mot ändamålet, tillåtet, men hålla icke hwarje sådant för klokt.

De blifwa dock förfärade, när de märka, att bland werldens åtskilliga nationer, det wäl finnes mångahanda religioner, men blott enahanda dygd. Det, som rör själens bestämmelse, som angår deß handling och tänkesätt, samwetets dom öfwer egna och andras gerningar, — detta allt är något för menniskoanden blifwande eller oförgängligt. Dygden (eller Guds wilja) är således icke något föränderligt eller tillfälligt? Den gudfruktiga, redliga menniskan blifwer allestädes, såwäl bland upplysta som wilda folkslag, hedrad, och winner långt mer, än den klokt beräknande, sina likars förtroende. Deremot är bofwen, som saknar tro och heder, den sjelfkäre, som tillåter sig allt, öfwerallt hatad. Så är det nu, så har det alltid warit. Statsförfattningar, kyrkobruk, språk, seder, wetenskaper, begrepp om det nyttiga och skadliga, hafwa undergått förändring; men Guds lagar uti andans werld, lagarne för samt begreppen om religiositet och dygd äro så gamla som sjelfwa menniskoslägtet. Dygden är lika oumbärlig för den odödliga själen som födan för den dödliga kroppen. Beröfwa kroppen sin näring, och han aftynar; beröfwa själen dygden, och hon förderfwas.

Hwarföre, om redlighet wore något tillfälligt, om den icke omedelbart hörde till själens natur, hwarföre äro då dygdens wärsta försmädare ofta nog rädda för brottet, äfwen om de icke hafwa att frukta någon jordisk domare öfwer sig. Hwarföre wåga de ej, att tillåta sig allt? Eller, om de tillåta sig det onda: hwarföre önska de dölja det för sig sjelfwa?

Dygd är intet annat än själens fullkomlighet, mognad och fulländning till deß bestämmelse i det stora hela. Den döende syndaren är en omogen, skämd frukt på det stora lifsens träd. Men själens fulländning är intet annat än deß egen befrielse från inflytandet af den jordiska naturen; frihet från den djuriska sinnligheten, förnuftswälde och enlighet med Guds uppenbarade wilja; ett uppsträfwande ur den lägre naturen till högre andars wärdighet. Dygd är själens egen förklaring.

Det är således icke konstfärdighet och skicklighet; icke klokhet i beräknande och behandlande af omständigheterna; icke lärdom och stor insigt, som bilda den sanna själsstorheten: utan gudsfruktan, dygd! Hwad som båtar denna werlden, det quarblifwer, när wi engång lemne densamma. Det

härflöt från det timliga, war för detsamma, och förblifwer städse inom deß sfer. Men den efter Guds wilja allt uppoffrande dygden, denna werldsförsakande själskraft, är ej egentligen för denna werld, utan ofta med densamma i öppen motsägelse; hon är ej för det jordiska, ty hon bekämpar detta, och dämpar deß wåld. Hon är följaktligen endast för anden. Från henne flyta deßa heliga werk, som följa den rättfärdige efter.

Den werldsförsakande dygden är ej för tiden, hon är således för ewigheten. Hennes ursprung är ej jordiskt, hon härstammar från Gud. Hennes werkningar äro följaktligen icke inskränkte inom timlighetens gräns, — de utsträcka sig i det oändliga. Allt kan på jorden belönas; men dygden är i sig sjelf höjd öfwer hwarje belöning, det gifwes i sinnlighetens werld ingen måttstock för bestämmandet af deß wärde. Det som sker med afseende på belöning är ej dygd, utan en jordiskt nyttig handling. Den rättfärdige afser icke blott fördelen, som han i detta lif kan skörda: hans blick är rigtad på det ewiga. Hans syftemål är själens fulländning; hans sträfwande är ett lif i Gud, och med Honom. Så lefwer han, så afsomnar han i Herranom, utan afseende på smärta och fröjd, låf och tadel af denna werld. Salige äro de döde, som i Herranom dö härefter. Ja, Anden säger, att de skola hwila sig ifrån sitt arbete: ty deras gerningar följa dem efter.

Allfadrens hand knöt sambandet mellan detta lif och ewigheten: hwilken slutkonst skulle wäl kunna bortresonera, hwilket wåld bryta detta obestridliga, synbara sammanhang?

En angenäm rysning genomtränger mig med den saliggörande tanke, som förkunnaren af Gudomens uppenbarelse, wår odödlige Meßias, så högt yttrat: tid och ewighet äro ett: Min närwarande och tillkommande existens är ett oafbrutet helt, så wißt som det blott gifwes en werldsbyggnad och en Gud. Och mina werk följa mig efter.

Salig, outsägligt salig är jag, som will och skall i Herranom dö: ty hwem kan skilja mig från Guds kärlek?

Salige, outsägligt salige äro de, som i Herranom dogo; deras werk följde dem efter! — O, I mine älsklingar, som tidigt hafwen fulländat, I som quarlemnaden mig, eder är nu den bättre lott, efter hwilken jag ännu sträfwar; aldrig kände jag lifligare det sammanhang, som råder mellan tid och ewighet, än då jag gråtande stod wid de dyrbara lemningarne, då jag, med brännande läppar, kyßte edra kalla, bleknade kinder. I dogen i Herranom och saligt. I woren införlifwade med Gud, derföre tog Han Eder till sig. Ack, hwad jag icke wißte och såg, det såg och wißte Han, huru ofta I kämpat i tysthet med Eder sjelfwa; huru ångern öfwer små felsteg ofta oroat Eder; huru I ofta förtröstansfullt höjt eder blick till himlen; huru uti ensligheten I ofta umgåtts med Honom under heliga, brinnande böner. Nu hafwen I öfwerwunnit. Eder gudsfruktan, eder oskuld; eder godhet, eder kärlek, de följa Eder efter. Förlåtande skådade Förbarmaren ned på de felsteg, som Hans barn ej wißte att undwi-

ka. I ären icke de ringaste bland dem, som Han kärleksfullt slöt till sitt fadershjerta, — Han, som will att sjelfwa syndaren skall lefwa.

Hwi sörjer min själ wid de aflidnes grifter? O I förklarade, engång skall jag, och kanske snart, aflägga min jordiska slöja, såsom I hafwen aflagt eder, och blifwa herrligare iklädd, såsom I nu ären. Wi skole återse hwarandra. Ack, kärleken är för ewigheten såsom dygden; och är icke wår Gud sjelf kärleken? Älskande wäsendens förening liknar det oafbrutna sammanhang, som råder mellan tid och ewighet. Jag har icke helt och hållet förlorat Eder, I dyre wänner, som Herren gaf och Herren tog. Wi tillhöre äfwen nu hwarandra. Wi lefwe än tillsammans i Guds hus, ehuru i särskilta boningar. Jag lefwer i ewigheten, såsom I; I lefwen endast uti högre förbindelser, som äfwen wänta mig. Lefnadsögonblicket på jorden är kort, ewigheten erbjuder en oändlig förening.

Salige, outsägligt salige äro de, som i Herranom dö, ty deras werk följa dem efter. Äfwen mig skola de mina följa! Allgode, rättfärdige Gud, Du lifwets Herre, äfwen mig skola de mina följa, de onda jemte de goda! Med fasa kastar jag en återblick på de förflutna dagar. Ho känner huru ofta han felat hafwer? — Nådige Gud, warkunna Dig! Om Du will gå till doms med mig, huru skall jag bestå för ditt ansigte? Det goda hos mig war ett swagt wiljande, men lättsinnighet, öfwerilning, lidelser af alla slag öfwerwäldigade åter det goda hos mig; fåfänga beröfwade äfwen mången god gerning, hwilken jag hade mod att fullborda, sitt wärde. Huru ofta saknade jag dygdens kärlek, ståndaktighet, ödmjukhet!

Fräls mig, o Gud, från den rädda modlöshet, i hwilken jag nedsjunker, när jag tänker på mina fel och swagheter, på allt, som jag uppenbarligen och i lönndom brutit mot Dig och nästan; ty, i min dystra förtwiflan ser jag en omöjlighet att någonsin ernå den kraft, som fordras till uppfyllandet af din lag, till en med Jesu lära öfwerensstämmande lefnad. Och kunde jag ej trygga mitt hopp wid din nåd: hwad kunde då trösta mig, hwad tillfredsställa mig i anseende till framtiden och döden, som wänta mig på andra sidan grafwen? Men Du, ewige Förbarmare, är min tröst, min tillförsigt! Ack, wärdes anse min wilja såsom en till hälften fullbordad gerning, mitt bemödande såsom ett till hälften uppnådt mål, min strid såsom en till hälften wunnen seger. Tillgif mig min skuld! Huru ofta sträfwar jag ej uppåt, och sjunker wanmäktig tillbaka!

Kanske är hela lifwet blott en strid mot det onda; och den, som aldrig med föresats, berådt mod och uppsåt dukade under i striden mot synden, han har redan nåd för Dig, ehuru han icke alltid kunde segra. Kanske har den, som ägde nog mod att strida efter förmåga, redan nåd för Dig.

Aldrig will jag tröttna i detta sträfwande efter fulländning. Såsom din kämpe will jag dö, i förhoppning och tro på ditt förbarmande, o Du, som alltid gifwer mer än wi kunne förtjena!

Den 13 Oktober.

Förklatingen efter döden.

1 Cor. 15: 36—50.

Ej mer, med blicken skum och swag,
Jag leta skall Guds anletsdrag
I werldens dunkla spegel,
Men Herrans klarhet ohöljd se,
Bland dem som äro tecknade
Med Herrans Guds insegel.
Salig,
Salig,
Skall jag röna
Allt det sköna,
Sanna, höga,
Som här doldes för mitt öga.

Äger jag borgarerätt i twenne werldar; hör jag ej blott till detta jordiska lif, utan äfwen kanske snart till ett högre: o, så är wäl ursäktligt, att jag stundom gerna sysselsätter mig med undersökning af mitt förestående öde, att jag stundom egnar det obekanta land, till hwilket en hemlig trängtan mig leder, någon tanke! För mig är tanken på de förklarade wänner lika ljuf som umgänget med dem, hwilka här på jorden utgöra min glädje. Ty de förre lefwa ock, ehuru ej mer i jordiska kroppen. Dennes upplösning är ej själens. Ännu älskar jag Eder, I salige andar! Wågar jag twifla, att jag än är ett föremål för eder kärlek? Ej mäktar den dödlige, ej den mörka grafwen att skilja de af Gud förenade själar.

Wäl är det mig doldt det kommande ödet; wäl är jag okunnig om beskaffenheten af min blifwande tillwarelse; men det är dock ursäktligt, om jag stundom på aningens wingar intränger i det fördolda, om jag af min jordiska erfarenhet söker att draga slutföljder för ewighetens skickelser. Wi wandre här ännu icke i skådandet, utan i tron. Men Jesus sjelf utlät sig stundom i höga bilder om det öfwerjordiska tillståndet efter kroppens död; Hans lärjungar talade äfwen gerna om deßa föremål med sina wänner, eller med dem, som yttrade twifwel angående möjligheten af de dödes uppståndelse.

Ty läran om uppståndelsen hade länge warit inhemsk bland Judafolket. Fariseerne yrkade densamma, men på ett groft, sinnligt sätt, liksom de begrafne kroppsdelarne åter nödwändigt borde blifwa själens omklädnad och werktyg, — en sats, hwilken af en annan Judisk sekt, nemligen Sadduceernes, blef helt och hållet bestridd. Uppmanad att slita denna meningsstrid, ådagalade Christus, att deßa begge sekter på afwägar kommit till helt motsatta willfarelser; att odödlighet, eller lif i ewigheten, eller uppståndelse ifrån de döda, kan och skall äga rum, utan att derföre kropparnes groft sinnliga uppståndelse är nödwändig, utan att den befriade själen åter måste inneslutas i denna jordiska lekamen, behäftad med alla sinnliga behof, närings- och fortplantnings-drifterne. Sadduceerne kände sanningen af hans ord. De sade: Mästare, Du sade rätt! Luc. 20: 27—39.

Hwad Jesus offentligen endast sällan med större omständlighet framställde, det synes Han haf-

wa utwecklat i heliga samtal med sina lärjungar. De hade samma föreställningar, som Han, om själens tillstånd efter döden, och om Judiska uppståndelseläran. Du dåre, säger Paulus, det du sår, det får icke lif, utan det blifwer dödt. Och det du sår, är ju icke den kroppen, som warda skall, utan ett blott korn, nemligen hwete, eller annat sådant. Men Gud gifwer thy en kropp, såsom Han will, och hwarjo och eno af säden sin egen kropp. Icke är allt kött enahanda kött; utan menniskors kött är annat, annat är fäs, annat är fisks och annat är fogels. Och de äro himmelska kroppar, och jordiska kroppar: men en annor herlighet hafwa de himmelska, och en annor de jordiska. En annor klarhet hafwer solen, och en annan klarhet hafwer månen, och en annan klarhet stjernorna; ty en stjerna går öfwer den andra i klarheten. Sammaledes ock de dödas uppståndelse: det warder sådt förgängligt, och skall uppstå oförgängligt: det warder sådt i snöplighet, och skall uppstå i herrlighet; det warder sådt i skröplighet, och skall uppstå uti kraft; det warder sådt ett naturligt lekamen, och skall uppstå ett andligt lekamen. Man hafwer ett naturligt lekamen; man hafwer ock ett andligt lekamen. Såsom skrifwet är: den första menniskan Adam är gjord till naturligt lif; och den ytterste Adam till andligt lif. Men den andlige lekamen är icke den förste, utan den naturlige; sedan den andlige. Den första menniskan är af jordene jordisk; den andra menniskan är Herren af himmelen. Hurudana den jordiske är, sådana äro ock de jordiske: och hurudana den himmelske är, sådana äro ock de himmelske. Och som wi hafwe den jordiskas liknelse, så skole wi ock bära den himmelskas liknelse. Men detta säger jag, käre bröder, att kött och blod kunna icke ärfwa Guds rike. Och det förgängliga skall icke ärfwa oförgängligbet. 1 Cor. 15: 36—50.

Denna Skriftens lära, sådan som den utgick ur Jesu anda, och uppenbarades hans lärjungar, öfwerensstämmer på ett undranswärdt sätt med den erfarenhet om menniskonaturen, som wi redan här äro i stånd att inhämta. Det är omisskännligt, att själen, redan nu, icke blott är omgifwen med en jordisk kropp, utan ock werkligen med en jordisk lekamen, hwilken, såsom blomman ur det multnade frökornet, förloßas genom den naturliga döden.

Stundom kallar man liknelsewis sömnen, en dödens broder. Han är det i sjelfwa werket. Inslumrandet är ej annat än en själens eller andens återgående till sig sjelf; ett öfwergifwande af de yttre gröfre kroppsdelarne. Så sker det ock i döden. Under sömnen quarblifwer ännu det vegeterande lifwet i de yttre, af wårt högre Sjelf lemnade kroppsdelar. Känslolös ligger menniskan försänkt i dwala; men deß blod flyter än genom ådrorna, deß andedrägt är ännu ohämmad; allt, som hörer till deß wäxtartade lif, är ännu i werksamhet, såsom ett dylikt lif äfwen spörjes hos känslolösa blommor. Ett sådant det andligas återgående till

sig sjelft, synes tidtals wara nödwändigt för det jordiska, emedan detta genom fortsatt bruk liksom förtäres och till sin duglighet för själen förswagas. Är hos menniskan kroppens vegeterande lif fullkomligt ostördt af själens werksamhet, åt sig sjelft öfwerlemnadt: så kan det arbeta friare efter sina lagar, och stärka sig. Derför finna wi, att kroppen efter hwarje sund sömn blifwer mera wederquickt och sinnet uppmuntradt. — Men i döden flyr ock det wäxtartade lifwet från de ämnen, som endast igenom detsamma warit förenade; af deßa ämnen är kroppen sammansatt: de upplösas.

Anda och själ kunna redan hafwa öfwergifwit kroppen, utan att denne derför synes oß död, ehuru den werkliga döden dock redan gått i fullbordan, när det bättre hos menniskan icke mer är inneboende. Men den af själen öfwergifna kroppen andas än, deß pulsar röra sig än, man säger: än är ej lifwet slocknadt. — Å andra sidan kan stundom tima, att lifskraften redan werkligen öfwergifwit särskilta kroppsdelar, att de aftyna, medan anda och själ ännu werkligen blifwit i förening med de öfriga delarne.

Sömnen är en af de största hemligheter i menniskonaturen, den är wärdig de mest ihärdiga och djupa betraktelser. Likwäl äro deßa betraktelser just derföre swåra, emedan den forskande själen måste underkasta dem den jordiska naturens lagar, och låta denna ostörd werka, så att hon deß lättare må till deß bruk sig ordna. Hwarje sömn är liksom ett mättande af lifskraften. Själen har intet att dertill bidraga; den är af henne så fullkomligt oberoende som födeämnenas smältning eller förwandling till näringssaft, eller hårwäxten, eller affsöndrandet af onyttiga wätskor, det äro. Wakandet är en lifskraftens förbrukning; en densammas utströmmande och werkande inifrån utåt; sömnen ett insamlande af densamma utifrån inåt. Derföre märke wi, såsom hos menniskor och djur, sömnen äfwen hos wäxterne, hwilka med nattens inbrott sluta sina kronor, eller sloka sina hopwecklade blad.

Men hurudant är tillståndet af wårt högre sjelf i denna slutenhet? Det kan ej mer mottaga intryck utifrån genom öga, öra, genom smak- och känselwerktygen. Men hwem lär säga, att wår själskraft i deßa ögonblick är tillintetgjord? Om hon det wore, så skulle en ny ande, en ny själ hwarje morgon tillhöra wår kropp, i stället för den tillintetgjorda. Men själen wet ganska wäl, att hon alltid är en och densamma. Hon har dragit sig tillbaka från sinnena, men fortfar än att werka, ehuru hon blott yttrar sig ganska ofullkomligt, emedan hon till en tid umbär de werktyg, genom hwilka hon plägar yttra sig.

Drömmarne äro bewis för den alltid fortfarande werksamheten. Wid hwilken timme menniskan ock wäckes, skall hon alltid komma ihåg, att hon drömt. Men deßa minnen blifwa wanligen mycket förswagade af de starkare intryck, hwilka plötsligt, genom de wid uppwaknandet öppnade sinnen, inströmma i deß andliga wäsende. Och om hon wid ett plötsligt uppwaknande icke wet, med

hwilka föreställningar hon under sömnen sig sysselsatte, så känner hon likwäl ganska bestämdt, att hon först måste lösrycka sin uppmärksamhet, hwilken man utifrån påfordrar, från något, som fängslat den.

I drömmen finnas föreställningar, begär och känslor. Men alldenstund de yttre sinnen äro slutne, så bildas äfwen de förra helt oberoende af utwärtes föremål. De quarlemna sällan något lifligt, waraktigt intryck i minnet. Det oaktadt funnos de. — Anda och själ woro följaktligen äfwen då werksamme, fastän wi sjelfwe sedermera icke alltid erinra oß arten af deras werksamhet. Hwilken menniska kan wäl påminna sig de tusende snabba föreställningar, som hon i det wakande tillståndet haft wid den eller den timme på dagen? Men skall hon derföre påstå, att hennes själ just under denna timme, då den kanske war mest werksam och eftersinnande, ej haft några föreställningar?

I hwarje dröm har själen, likawäl som under wakandet, medwetande, d. w. s. en sjelfkänsla af sin tillwarelse. Äfwen i drömmen urskiljer hon sig sjelf fullkomligt från det hon sig föreställer. Utan detta medwetande, utan denna Jagets affsöndring från föreställningens, utom detsamma liksom lefwande wäsnader, kunde hon icke drömma. Hwarje gång wi åter erinre oß en hafd dröm, skole wi finna, att det war wårt Jag, hwilket, med fullkomlig sjelfkänsla, kringswäfwade i inbillningskraftens skapelser. Wi kunne, jemte alla deras biomständigheter, förgäta drömmar, hwilka gjorde ett alltför swagt intryck, i hwilka själen, genom begärelser och känslor icke starkare återwerkade på den sofwande kroppen; följaktligen kunne wi ock glömma, att wi då ägde medwetande af oß sjelfwe: men derföre, att wi ej mer tydligt erinre oß wårt medwetande, — sjelfkänslan af wår tillwarelse, — har det intet ögonblick upphört. Det gifwes menniskor, hwilka med tankekraftens spänning, äfwen under det wakande tillståndet, icke weta hwad som tilldrager sig omkring dem. Deras själ, som lemnat de yttre kroppsdelarne och sinnena, är helt och hållet med sig sjelf sysselsatt; att dömma efter utseendet, tyckas de drömma eller sofwa med öppna ögon. Men hwem kan neka, att de, under deßa den djupsinnigaste öfwerläggnings stunder, hade fullkomligt medwetande, oaktadt de med sina öron icke hörde, med sina ögon icke sågo? Sjelfwa den omständighet, att menniskan, om hon företagit sig det, är istånd att sjelfmant på bestämd tid kunna wakna, bewisar äfwen att wårt medwetande beständigt fortwarar.

Man kan således, om en i lätt eller tung sömn liggande menniska, icke säga, att hon förlorat medwetandet; hon bär sjelfkänslan af sin tillwaro inom sig, men utan att yttra den. Ty anden förlorar aldrig detta medwetande, aldrig själen sin sjelfkänsla, fastän erinringarne, wid förnyandet af den yttre sinneswerksamheten, förswinna. Detta är äfwen fallet wid wanmäktighetstillstånd, hwarest, genom ett öfwergående, delwis skeende störande af vegetativa lifskraften, det andliga drager sig tillbaka inom

ig sjelft. Ty, anden flyr det dö-
ia, och är blott, genom bandet
if denna kraft, förenad med det,
om i sig sjelft är ett dödt äm-
ie. Ehuru den bortdånade icke
gifwer några yttringar af sjelf-
nedwetandet, saknar han det dock,
inder detta tillstånd, lika litet
om under sömnen. Många wan-
näktige bibehålla, likawäl som
ofwande, hågkomst af några fö-
eställningar; hwilka de haft i
en dödslika dwalan; andra icke.
Ja, det gifwes tillstånd af wan-
nakt, då hela kroppen, blek, kall,
itan andedrägt, har utseende af
tt lik, under det att själen till
och med står i förbindelse med
wißa sinnen, förnimmer allt, som
den yttre omgifningen tillbrä-
ger sig, men, såsom t. e. i slag-
irtade anfall och deraf härröran-
de skendöd, ej kan gifwa något
yttre tecken till lif eller medwe-
ande. På detta sätt torde mån-
ga personer blifwit lefwande be-
grafne, och haft fullkomlig kän-
nedom om det, som deras wän-
ner och anhörige, hwilka woro
bedragne af utseendet, föranstal-
at wid deras jordfästning. Det
gifwes ännu ett märkwärdigt till-
stånd, som öfwertygar oß om sjä-
lens oafbrutna werksamhet och deß
aldrig utplånade medwetande, äf-
ven om hon sedermera icke erin-
rar sig det. Hwem har ej hört
talas om såkallade sömngångare
eller nattwandrare? En sådan
inslumrar till den wanliga hwi-
lan. De yttre sinnena äro slut-
na. Personen hwarken hör, ser
eller känner. Men plötsligt sy-
nes han wakna, icke ur sömnen,
men inom densamma. Han hör,
likwäl icke med öronen; han ser,
likwäl icke med ögonen; han ä-
ger känsel, likwäl icke genom de
intryck, som huden mottager.
Han går; han talar; han för-
rättar åtskilligt, ja ofta, till
åskådares förwåning, med större
försigtighet och fullkomlighet, än
han waken plägar iakttaga och
ådagalägga. Han erinrar sig i
detta tillstånd ganska noga de hän-
delser, i hwilka han wakande spe-
lade en rôl, ja ofta sådana, hwil-
ka han ofta icke mer ihågkommer,
när han med öppna sinnen lef-
wer i werkligheten. Sedan han
en tid warit i detta tillstånd,
sjunker han åter tillbaka i den
wanliga sömnen, och när han om-
sider uppstår från hwilan, min-
nes han alldeles icke hwad som
förefallit. Han har glömt hwad
han talat och gjort; han tror till
och med icke hwad åskådarne
berätta om hans egna handlin-
gar i det sällsamma tillståndet.
Men bör man derföre frånkän-
na honom själens medwetande och
undranswärda werksamhet under
sömnen? Men återgår nattwan-
draren ytterligare till den yttre
sömnen, till det inre wakandet,
så ihågkommer han uti detta, för
honom sjelf obegripliga tillstånd,
allt, hwad han tillförene i ett dy-
likt gjort och tänkt, och om hwil-
ket han wid de yttre sinnenas wa-
kande ej mer haft någon före-
ställning.

Huru skole wi förklara detta?
Huru kan den sofwande, med
slutne yttre sinnen, icke blott se
och höra, utan mycket bestämda-
re, ja, fullkomligare, än såsom
waken? — En förklaringsgrund
kan hemtas deraf, att kroppen ej
är något annat än själens slöja
— den omgifwer henne, såsom
skalet sin kärna: — att kroppen
i sig sjelf ej äger känsel, utom i
förening med själen; att det själ-

lösa likets öga lika litet ser, som ögat på en marmorstod. Således är det själen allena, hwilken känner, ser och hör hwad som tilldrager sig utom henne. Ögat, örat och de öfriga sinnenas werktyg äro endast fördelaktiga inrättningar i kroppsbyggnaden, ämnade att mottaga intryck från den yttre omgifningen, och återföra dem till det tänkande wäsendet. Men tillstånd gifwes, då den kroppsliga hyddan är i oskick och bristfällig; då själen liksom framtränger ur densamma, fortsätter sitt wärf, utan att derwid begagna de yttre sinnenas werktyg. Hon inwerkar ock kraftigare på helt andra slags nerver, än i det wanliga eller wakande tillståndet, och förenar sin werksamhet, med den uti desamma förhöjda vegetativa lifskraften, mot det i sig sjelft hos menniskan liflösa.

Själen är således den kännande delen af menniskan. Hon är således andens sanna, egentliga gestalt, och kroppen synes endast wara deß yttre beklädnad. Då wi af oräkneliga exempel och rön wete, att det andliga wäsendet aldrig förlorar sin werksamhet, sitt medwetande, icke ens, när den från hwarje särskilt ögonblick ej erinrar sig det hafda medwetandet; då wi wete, att detta andliga wäsende, wid tankekraftens spänning, kan wara känslolöst för hwarje intryck från kroppen och omgifningarne; eller under wißa sjukdomar alldeles icke är i stånd att inwerka på de kroppsliga lemmarne; ja, till och med, såsom sömngångaren, är i stånd att till sina förrättningar fullkomligt umbära sinnenas werktyg: så begripe wi, huru den odödlige anden, äfwen om hans gröfre omgifning, det förgängliga, från honom affaller, likwäl bibehåller sjelfkänsla och medwetande, ehuru han icke mer yttrar det genom kroppen, emedan densamme icke mer tillhör honom. Wi begripe hwad den andlige lekamen är, om hwilken Aposteln Paulus talar, hwad det oförgängliga är, som skall uppstå utur det förgängliga (1 Cor. 15: 42, 43); huru det skröpliga affaller och blifwer sådt i grafwen, men huru kraften uppstår och, mogen för ett högre lif, swingar sig till det himmelska (1 Cor. 15: 43.). Detta är således förklaringen efter döden; detta är den andliga uppståndelsen. Det, som hos oß är af jordiskt ursprung, måste återwända till jord; men anden, iklädd en förklarad lekamen, bär i detta förhållande den himmelskas liknelse, såsom han förut burit den jordiskas liknelse (1 Cor. 15: 49.). Den jordiska kroppen, förmultnad i grafwen, känner intet mer; men den har ju aldrig kännt något genom sig sjelf. Det war ju den andlige lekamen, nemligen själen, hwilken egentligen warseblef och kände allt. Denna förmåga skall hon ock bibehålla, sedan hon lemnat sitt brustna skal: och oändligt finare, oändligt snabbare skall hon då werka! Det andliga wäsendet, ägande fullkomligt sjelfmedwetande i sin förklarade form, skall äfwen då beundra Guds majestät i skapelsens prakt, skall äfwen då warseblifwa och älska de wid griften förjande wänner. Men nu är det befriadt från sinnliga, kroppsliga behof; nu hör det ej mer smär-

tans jemmerrop. Det lefwer i en omgifning, der inga tårar flyta, i glädjens paradis. Så bär menniskan den himmelska liknelse; hon har återgått till sitt ursprung!

Den 14 Oktober.

Lifwets in- och utgång.

Ps. 103: 15, 16.

Tiden oß, uti sitt sköte,
In en mängd af dagar bär,
Dem wi skole gå till möte,
Om det Herrans wilja är.
Hwem blir mulen? hwem blir klar?
Gud oß det förborgat har.

Dock begär ej, mask i gruset!
Att hans dolda råd förstå:
Hwarje morgon wäckt med ljuset
Goda gåfwor till oß gå;
Hwarje natt, wid hwilans bädd,
Wakar Gud, i mörker klädd.

Herrans nåd i solens låga
Sprids från himlens klara fält,
Skiftar härlig i den båga,
Han i molnen hafwer ställt;
Ty han tänker hwarje stund
Uppå oß och sitt förbund.

Jag kan trygg wid Herran hwila,
Så i glädje, som i sorg,
Medan tidens stunder ila:
Ty han är min fasta borg.
Han min starkhets klippa är:
Trygg mitt hus jag bygger der.

Huru omätlig, huru outtömlig synes ej för barn och ynglingar den tidrymd, som innefattar alla de år, af hwilka en mansålder består; men huru kort, huru inskränkt för dem, som nalkats midten af en wanlig lifslängd, eller redan öfwerskridit densamma! För de förra synes tiden långsamt och med tunga steg framskrida; för de senare tyckes han undanfly med blixtens snabbhet.

Ett år är förflutet, sedan den ymniga höstens nöjen förlidet år bjödo mig farwäl, — en dröm af tolf månader! Och det förefaller mig dock, såsom hade det warit för få dagar sedan. Huru litet skiljes ej det dåwarande och det nuwarande!

Litet? — O, många glada ögonblick hafwa under denna mellantid förflutit! Huru många suckar hafwa ej uppstigit ur beklämda hjertan, huru många tårar icke strömmat från förgråtna ögon, huru mycket lidande hafwa ej sorgens söner uthärdat! Huru många grafwar sträcka ej mellan det dåwarande och det nuwarande sina swalg! Men de glada ögonblicken äro njutne och förgätne, suckarne hafwa förklingat, tårarne äro aftorkade, lidandet har öfwergått, grafwarne insjunkit — hwad har jag öfrigt? — Ett såradt hjerta, ett lugnadt mod och förnämligast en erfarenhet, riktad med mångfaldig lärdom.

Farwäl, förflutna tid! Hwad jag hade, det får jag ej åter. Du har tagit med dig mina fröjder och qual. Jag wäntar andra af framtiden. Min tillwarelse är ej någon hwila, utan en

resa, en flygt genom lefnadens timmar, en flygt till ewigheten. Jag wände mig efter mången bedaglig blomma, som blomstrade wid den kommande stundens barm; och knappt hade jag ryckt henne från den karga stunden, förrän jag blef skild från mitt byte; det wißnade, innan jag kände det.

Lefwen wäl, o I mine älskade hängångne wänner! Ack, den sista blick, som I sänden mig, det sista ordet från edra dyra läppar, eder älskande själs sista tanke på mig — huru aflägset är icke allt detta redan för mig? — — Timmar, dagar, weckor, månader trängde sig mellan eder sista suck och mig. I lefwen nu i en främmande, bättre werld. Men min kärlek ledsagar Eder, följer Eder genom ewighetens rymder. Jag är Eder nära; I blifwen ej heller fjerran från mig. Ännu några timmar, dagar, weckor eller månader, och wi skole återförenas; jag har fulländat, såsom I!

Jag står med hwarje dag min graf närmare; denna dag, nästkommande år, äro mina ögon kanske redan slutne, har mitt hjerta kanske redan brustit; då fälla kanske andra ögon tårar öfwer mig, och andra hjertan förja min hädangång. **En menniska är i sitt lefwande såsom gräs: hon blomstrar såsom ett blomster på marken. När wädret deröfwer går, så är det icke mera der, och deß rum känner det icke mer! Ps. 103: 15, 16.**

Allt blomstrar en liten tid och wißnar åter. Såsom dagar och nätter omwexla menniskornas, folkens och rikenas fenomener på jorden. Wi kunne tro, att hwarje minut på dagen är någon oß närra eller aflägsen menniskas döds- eller födelsestund. Denna minut är lika mörk för den döende, som för den, hwilken gör sitt inträde i lifwet.

Födelse och död, i hwilken hög grad likna ej deßa båda wigtiga ögonblick hwarandra! Blott och bar inträder den dödlige i werlden; blott och bar går han dädan. Hwad här är, det tillhör oß icke. Den odödliga själen har intet utom Gud och sig sjelf; men då äger hon ock allt. Derför skall hon skatta det timliga ringa, ty huru flyktig är ej den jordiska tillwarelsen. Den kortaste och längsta rymd mellan waggan och grafwen äro knappt skilda från hwarandra. Kan man då säga, att den hundraårige gubben, hwilken nedlägger sitt böjda, silfwerhåriga hufwud till den sista sömnen, har längre lefwat än det nyßfödda dibarnet, som wid en gråtande moders bröst för alltid sluter ögat för ljuset af den dag, som det knappt skådat? — Ett wegeterande lif af några minuter eller af ett århundrade äro lika betydande; tiden war ej olika, utan blott lifwets spelrum. D i b a r n e t s s j ä l, l i k a o d ö d l i g, s o m g r å h å r s m a n n e n s, f o r t f a r a t t l e f w a s å s o m d e n n e; h u n d r a d e å r p å j o r d e n e l l e r h u n d r a d e å r i a n d r a f ö r b i n d e l s e r, i a n d r a H e r r a n s b o n i n g a r, ä r o e n a h a n d a t i d.

Födelse och död, omkring begge hwilar ett hemlighetsfullt mörker. Ingen wet hwarifrån han kom, när Gud kallade honom; ingen wet, hwarthän han går, när Gud kallar honom. Hwem wet, om jag icke kanske redan war till,

innan jag antog denna kropp? Hwad är då denna kropp, som i så ringa mån hör till mitt Jag, att den under en femtieårig lifstid flere gånger förändras, såsom en klädnad? Samma kött och blod, hwilket jag såsom dibarn hade, det har jag icke mer i de senare ungdomsåren, och under min manliga ålder hafwa de kroppsdelar, som jag fordom kallade mina, längesedan bortdunstat. Själen blifwer sig allena lik, under sin jordiska hyddas omwexlingar. Hos henne lefwer medwetandet af hennes ständiga likadanhet, från början till slut. Kroppen, denna kropp, som ännu i dag utgör min omklädnad, kan således icke anses såsom nödwändig för min själs fortwarande; när jag uppnått ålderdomens dagar, har han redan åter förwandlat sig till en annan. Hwarför skulle då den kropp, hwilken jag såsom dibarn hade, hafwa warit nödwändig för min tillwarelse? — Men om jag existerade före den — hwar lefde jag då? Och när jag har aflagt min nuwarande klädnad, hwarest skall jag då lefwa? Ingen swarar. Jag wäcktes till lif, liksom framkallad af en trollkraft; så förswinner jag ock. Födelse och död påminna menniskan om den ofta förgätna sanning, att hon beror af Gud.

Denna sanning är dock min tröst. Guds makt är wishetens wälde, kärlekens trollkraft. Att jag finner lifwets början, såsom dess slut, höljde i mörker, är wisserligen för mig en lika så stor wälgerning, som allt annat godt, hwilket jag i Guds skapelse och lefwande försyn beundrar. När allt förherrligar Hans wishet och huldhet, — jag må kasta mina blickar åt hwilket håll som helst, och forska så mycket möjligt är: skulle då mörkret, som höljer waggan och grafwen, ensamt ej härflyta från Guds wisa kärlek? Skulle jag hafwa warit till innan jag kom hit till werlden, kanske undergått flere förwandlingar? Hwem känner andewerldens hemligheter? Skulle ej min jordiska lefnad kunna wara en punkt i den ewiga tillwarelsen? Ser jag icke kanske här redan min gång ifrån det ewiga till det ewiga, såsom uti en mörk spegel?

Dibarnet waknar, ler och gråter; ljuft leker modren med detsamma; under skämt och smekningar söker hon att draga barnets själ till sig, att utweckla dess anlag; hela naturen, jord och himmel werka på sinnena, och genom dem på barnets själ, så att hon wäckes. Ty af trötthet inslumrar den späde, waknar änyo, gläder sig åter åt lifwet och inslumrar ännu en gång. Men så ofta den lille waknar om morgonen, har han förgätit gårdagens intryck; och likwäl har han tillbragt och njutit denna dag. Så är månget uppwaknande och inslumrande beskaffadt, innan barnets själ wunnit någon kraft, lärt känna sina föräldrar och lekkamrater, samt erinrar sig det förflutna; innan den blifwit mognare, samt i tanken till och med omfattar de hafde drömmar; innan den slutligen med samma dristighet beräknar framtiden och öfwerskådar kedjan af förflutna sekler, innan den förnimmer de gamle Profeters stämma, Moses' ord, Davids psalmer och Jesu lära.

Wågar jag låta underbara aningar hänföra mig? Är detta

jordiska lif en afbild i smått utaf den oändliga tillwarelsen? Huru, om jag redan flere gånger existerat? Huru, om hwarje särskilt existens warit en sömnlös själens barndomsstund, och hwarje kroppens förwandling, hwarje werling af deß förhållanden, om med ett ord det man kallar död är ett inslumrande till uppwaknande med nya krafter? Wäl är jag fullkomligt okunnig om detta slags förutgående existens; men wet då dibarnet mer, om deß tidigare lefnadsmomenter, än jag om mina? — Är deß förlust synnerligen stor, då det icke mer erinrar sig sitt första leende, sina första tårar? När det engång blifwit äldre, skall det ock ej mera påminna sig dem; men dock weta hwad det i sina spåda år warit, att det lett, gråtit, lekt, waknat, slumrat och drömt såsom andra. Då detta är möjligt här i werlden, hwarför kunde icke min odödliga själ, wid en högre mognad, blifwa i stånd att öfwerskåda hela sin wädjobana och sina förra tillstånd i åtskilliga förhållanden? — Och hwilken grad af ålder kan jag då nu äga? Ännu liknar jag dibarnet, som den ena timmen förgäter den andras tilldragelser; som ännu icke bibehåller drömmen, hwilken, genom sömnen söndrad från det yttre lifwet, skiljer detsamma från det föregående waknandet. Men jag liknar dibarnet, som det oaktadt redan lär igenkänna sina föräldrar. Det glömmer förflutna ögonblickets nöjen och qual, men wid hwarje uppwaknande igenkänner det föräldrarnes älskliga anlete. — Så känner jag äfwen min Fader, min Gud, i det ewiga. Jag skulle hafwa sökt Honom, om ock ingen nämt Honom för mig. Ty man säger, att tanken på den himmelske Fadren är menniskan medfödd. Alla folkslag, äfwen de wildaste, hafwa denna tanke; folkslag, till hwilkas ensamma dar i werldshafwet ingen resande af högre bildning förr någonsin anländt. Medfödd, säger man. Kanske borde man säga, att den utgör en menniskans tillhörighet, som hon, — lik det späda barnet, hwilket, från ett förutgående uppwaknande, wid ett senare äger tanken på sin moder—medfört från en tidigare tillwarelse.

Dock uti hwilka drömmar fördjupar jag mig? Hwem kan bekräfta eller förkasta dem? De likna det första dunkla, swaga medwetandet hos barnet. Detta ser ofta något föreswäfwa sin inbillningskraft, det der tyckes haft werklighet uti fordna ögonblick under det wakna tillståndet. Wåra djerfwaste gißningar äro, om de ock besannas, endast en flyktig, förwirrad gryning i det mörka kaos af hågkomster, dem glömskan inswept i sin slöja. Jag förebrår mig dem icke. Låt wara, att de endast bero af en sjelfförblindelse; de äro likwäl uppbyggliga. Ty om detta jordiska lif endast bör liknas wid det öfwergående tillstånd, hwari ett dibarn sig befinner; o, hwilken utsigt åt ewighetens gränslösa fjerran öppnar sig ej då för mig! Hurudan skall då min högre ynglingsålder, min odödliga själs fulländade manlighet blifwa, när jag ännu mången gång waknat, slumrat och skridit genom mången förädlings grad?

Således blifwer min tillkommande dödsdag blott ett kraf-

tigare, fullkomligare lifs födelsedag; blott ett insomnande till ett härligare uppwaknande, och deri skall Guds huldhet le mot mig, ljufligare än den jordiska modrens kärlek ler mot barnet, i detsamma som detta uppläter ögonen.

Jag står nu ett år närmare min dödsdag än då jag, förlidet år, uti trädens fallande löf såg en bild af min egen, förr eller senare, till stoft fallande jordiska omklädnad. Wår, sommar och höst hafwa förflutit. Tigande ligger naturen snart åter försänkt i den dödslika winterdwalan, men äfwen i det döda swäfwar anden i oföränderligt lif. När engång min jordiska lefnads höst förflutit, då gläda mig ej mer den flydda wårens rosor, ej de praktfulla, bullersamma sommartimmar: då börjar det gudomliga!

Är hela detta lif blott en dag ur min oändliga tillwarelse och en bild, i smått, af densamma: så är deremot tidrymden af ett jordiskt år, med sina wår-, sommar- och höstdagar ett motstycke till mitt hela jordiska lefnadslopp. Jag öfwerskådar det tillryggalagda; jag höjer min blick till det blifwande högre.

Deßa eller dylika känslor hade jag redan flere gånger i fordna tider; men hwilka följder ägde de? Skola de tankar, som i detta ögonblick hos mig wäckas, lika owerksamt förswinna, som deßa tidigare? Är det första gången jag högtidligt helgar mig åt Jesus? Är det första gången jag lofwar, att med Jesum och i Honom låta pånyttföda mig? Hwad har jag gjort? Har jag blifwit en annan, en högre menniska? Kan jag i dag med gladare tillförsigt bedja min Gud? Äger jag det ljufwa medwetandet, att trognare, än för ett eller flere år sedan, hafwa uppfyllt mina pligter, såsom menniska och Kristen? Hwarföre har jag lefwat, om jag icke lefwat för min själ och deß fulländning? Har hela denna tidrymd warit fruktlös för min ewiga lycksalighet? Ack, hwad skall jag göra mig för ett hopp om min återstående lefnad! Kanske har jag redan tillryggalagt mer än hälften af min bana från waggan till grafwen!

Må jag då wälja denna dag att kasta en pröfwande blick på det förflutna af min lefnad! Men huru uthärdar jag denna granskning? — Allwetande Gud, jag tänker ej utan en hemlig fruktan på denna räkenskap! Darrande söker jag mina dygder, — och möter endast felsteg.

Min owärdighet skall likwäl icke förfära mig, utan uppmana mig att blifwa bättre. Utan att låta blända mig af egenkärlek, skall jag modigt upptäcka mitt inre tillstånd. Nu will jag förelägga mig de frågor, som jag önskar kunna tillfredsställande beswara i dödsstunden. Obestickliga samwete, må du swara!

Har jag alltid på det nyttigaste sätt anwändt min tid? Har jag med samma lust och ifwer arbetat på min själs förädling, som på förwärfwandet af timliga färdigheter och ägodelar? Har jag städse i tankar, ord och gerningar ådagalagt kärlek och wördnad för Gud? Hade jag äfwen i mina bedröfligaste stunder det innerligaste förtroende till Honom, till Hans försyn, till Hans trogna kärlek? War jag förnöjsam och

måttlig? Qualdes jag ej af oroliga önskningar, tärdes jag ej utaf afund? War jag werkligen genom förnöjsamhet och god hushållning så rik, att jag af det förwärfwade kunde afsätta något för mina behöfwande likar? Har jag, icke blott utkastat flyktiga almosor, utan också werkligen lemnat nödställde personer wäsendtlig hjelp, äfwen om det kostade mig möda och uppoffring? Och hwilka äro alla deße olyckliga, hwilkas lidande jag åtminstone mildrat, om jag ock icke kunde fullkomligt upphäfwa det? War jag alltid fri från äregirighet, fåfänga och biaffigter, när jag utöfwade något godt? Uppfyllde jag mina pligter af kärlek till Gud; af kärlek till Jesum, af kärlek till det gudomliga, eller af hopp om jordiskt fördel? Har jag warit en sträng wän af rättwisan; har jag icke gjort någon orätt? Har jag ej genom bedrägeri riktat mig på andras bekostnad? Har jag uti allt ådagalagt och iakttagit den strängaste redlighet och samwetsgrannhet? Har jag öfwerallt talat och handlat på ett kärleksfullt och öfwerseende sätt mot min nästa? Höjde jag städse min röst till den swärtade oskuldens förswar? Bewisade jag alltid mina wälgörare tacksamhet; war jag städse erkänsam mot hwar och en, som lät mig erfara prof af wälwilja? Störde jag ej min själs frid, wanärade jag ej mig sjelf genom wrede och ett stridlystet wäsende? War jag alltid sedesam, kysk, återhållsam och måttlig? Oskärade jag aldrig mitt hjertas helgedom genom orena begär? Gaf jag alltid andra ett wärdigt efterdöme? Wäckte jag aldrig genom lättsinnighet och öfwerilning förargelse?

Förkroßad af blygsel neddignar jag, allwetande Gud! Nej, jag är ännu icke den jag borde wara. Förgäfwes har din långmodighet och nåd skänkt mig den förflutna tiden: ack, att jag måste säga det, för min själ, för min salighet war den nästan förspilld! Huru owärdig är jag icke din nåd och trofasthet?

Helige Gud, gå ej med mig till doms! Låt nåd gå för rätt! Jag will fördubbla uppmärksamheten på mig sjelf, öka min flit i förwärfwandet af kunskap om din heliga sanning, mitt bemödande att utplåna hwarje fel. När jag åter företager denna sjelfpröfning, o, att jag då med större hugnad kan uthärda, och med gladare tillförsigt höja min blick till Dig, förbarmande Gud!

Den 15 Oktober.

Huru Gud dömmer jordens folk.

Första Betraktelsen.

Sal. Ordspr. 14: 34.

O Gud! som hämden hörer till!
Hur länge will
Du skona dem dig gäcka?
Bete Dig, werlbars Domare!
Din makt bete,
Som trotsas af de fräcka.
Din arm uträck
Till deras fräck;
Låt deras brott,
Ditt namn till spott,
Ej wäldet längre sträcka.

Med wåld och swek de gå omkring,
Och arga ting
De ständse eftertrakta;
För oskuld lägga de försåt,
Och enkors gråt
Och spädas rop förakta;
Och rof och kif
Är deras lif;
"Gud", säga de,
"Ej det kan se,
Ej Jakobs Gud det akta".

Men märken dock, ogerningsmän,
Att Hämnaren
Har både syn och öra!
Skall Han, som ögat gjort, ej se?
Den Helige,
Som örat gjort, ej höra?
Allt hwad här sker,
Han hör, han ser,
Och kommer snart,
Med stormens fart,
Att mörksens werk förstöra.

Ifrån den tro jag aldrig går,
Att Herren står
Uppå de frommas sida.
När jag till sanningens förswar
Min kraft ej spar,
Skall Han ock för mig strida.
I lif och död
Är Han mitt stöd,
Min Frälsare,
Min Hjelpare:
Wäl dem Hans hjelp förbida!

Det är tid att wi gifwe akt på Guds domar, som Han låter öfwergå jordens folk. — Wanmäktige dödlige beswärja ej det allswåldiga ödets härjande storm. Menniskor föranledde icke deßa stora werkningar; icke deßa tider, utan längst förflutna, hafwa ur sitt sköte framfödt det allmänna eländet. Det upprörda werldshafwet hwälfwer ändtligen sina wågor till de aflägsnaste stränder. Hwad som i wåra dagar tilldrager sig, det skall ännu wid seklets slut yttra sin werkan.

Det är tid, att wi höje wår blick från blodswallen på slagfälten, från brandskadade byar, plundrade städer, förpestade trakter, till Honom, utan hwars wilja intet sker. Religionen fordrar det af oß. Härarnes segrar och nederlag, folkens ansträngningar, Konungarikenas och Furstendömenas inbördes förhållanden, deras förbund, deras fördrag, deras lagar, deras inre författningar, äro föremål, wärdige en sann kristens religiösa uppmärksamhet. Ty såsom den wida luftkretsen omfattar jordklotet: så omfattar ock religionen med de winkar hon gifwer, med de pligter, hon ålägger, allt, hwad menniskan på jorden

den gör, Religionen är för menniskosjälen, hwad lifsluften är för menskliga kroppen. Hon andas blott i henne, hämtar blott af henne sitt lif, är allt, blott genom henne.

Det är af wigt, att jag, under den ensliga stund, som jag helgat åt fromma betraktelser, äfwen kastar en blick på min nations öde, och på den dom, som Gud densamma bestämt; ty är jag icke en medlem af denna nation, och genom hem, förmögenhet, yrke och blodsband på det innerligaste med densamma förenad? Hwem wågar förblifwa likgiltig? Hwem kan söndra sitt eget wäl eller we från sin nations?

Det är tid, att jag kastar en blick på Guds domar i dagarnes händelser, och betraktar dem ifrån en högre ståndpunkt än den wanliga. Man måste kunna öfwerskåda det hela, för att rätt kunna bedömma det enskilta uti tidshändelserne. Men religionen erbjuder mig isynnerhet den upphöjdaste ståndpunkt, emedan hon höjer menniskosjälen öfwer werlden, och förenar henne med Gud, det högsta af alla wäsenden. För den, som i omständigheternas otaliga myckenhet will bedömma desamma, för honom ligger uti tilldragelsernas förwirrade kaos något oändligen tröstlöst. Han ser intet slut på det onda. Han finner ingen nyckel till de blodiga gåtorna. Han drifwes omkring i hwirfweln af tillfälligheternas ström; han kämpar sig trött mot de närmaste wågorna, utan ändamål, utan hopp, utan tro på sig sielf; han ser blott wågorna, men icke stranden. Han kan ej widtaga några bestämda åtgärder till sin räddning, till sitt lugnande.

Det är tid, att wi gifwe akt på Guds domar i werldshändelserne. Ty okunnighet, djuriskhet och paßioner förderfwa dagligen sanningen. Förblindade af egenkärlek inbilla sig de dåraktiga menniskorna, att de frambringa allt som tilldrager sig. De förguda sig sielfwe. När de glädjas öfwer en seger, så tillskrifwa de honom härskarornas tapperhet, fältherrarnes klokhet; ack, de äro blinda för det sanna, ty de känna icke omständigheternas sammanflätning, icke gången och ytringen af de såkallade tillfälligheter, hwilka Försynens dolda arm leder, och hwarwid en obemärkt, ringa sak kan afgöra de största slagtningars utgång, de betydligaste folkslags lycka eller olycka. Öfwermodige efter segrar, hwilka de tillräkna sig och sin kraft, hålla de sig plötsligt för oöfwerwinneliga, och ana ej, att näst kommande dag kan förändra allt, emedan en Högre bestämt en annan lott åt segrare och besegrade. Klenmodige i motgången anklaga de sina anförares oklokhet och förräderi, sina Furstars swaghet; de förtwifla och störta sig, genom modlös slapphet, i långt större förderf.

Nej, I dårade, det I sen, är icke menniskowerk, utan Guds dom öfwer folken! Liksom den enskilta menniskan har sitt eget lefnadslopp, så har ock hwarje nation ett dylikt; liksom den enskilta menniskan genom wishet, förnöjsamhet, återhållsamhet, måttlighet, flit, mod och redlighet blifwer aktningswärd och lycklig: så

kan och bör ett helt folkslag blifwa lyckligt genom sin dygd, olyckligt genom sina fel. En nation förhåller sig till andra nationer, såsom den ena menniskan till den andra. Den utgör för sig sjelf ett helt. Den njuter och lider såsom ett helt. Den belönas inom sig, för det goda, som den stiftar; den straffas inom sig sjelf för sina felsteg. På jorden har det goda och det onda, som den enskilta menniskan föröfwar, sina bestämda följder: så har ock i en nations lif, dygden sin belöning, lasten sitt oundwikliga straff. Ty allt, det största som det minsta, är förenadt genom ett ewigt samband af orsaker och werkningar. Ett dåligt träd kan ej bära god frukt; den, som sår hwete, han skördar ej tistel.

Derför finnes hufwudsumman af furstewishet och statsklokhet innesluten i deßa den hel. Skrifts ord: **rättfärdighet upphöjer ett folk, men synd är folks förderf.** Sal. Ordspr. 14: 34. Artusenden hafwa redan förflutit, sedan denna stora och owanskliga sanning förkunnades werlden: men så djupt har menniskoslägtet sjunkit, att det ej mer tror på densamma, utan hellre låter blända sig af den willfarelse, att allt, genom guld, list och härsmakt kan betwingas. Årtusenden hafwa förflutit, under hwilka folkslagens häfder, deras uppblomstrande ära, undergång och wanära, med en förfärlig werklighet gifwit högtidlig bekräftelse åt det gudomliga ordet. Men ännu i dag blifwa de enklaste grundsatser hånade: förgäfwes warnar och förmanar fornwerlden. Häfderna äro nästan döde för dem, som isynnerhet behöfwa deras underwisning.

Rättfärdighet upphöjer ett folk; icke de stores statskonst; icke mängden af deras härar; icke landets rikedom; icke en widsträckt handel och ett blomstrande samfunds-tillstånd; icke det för krigets bragder och fredens wärf förbelaktiga läget! — Hwem drister wäl påstå, att en gudlöst tänkande menniska, genom sin klokhet, kroppsstyrka och rikedom, kan wara werkligt säll, fri och aktningswärd? Hennes klokhet gäckas af oförsedda omständigheters mellankomst och motwerkan; yppighet och utswäfningar måste omsider förstöra deß helsa och kroppskraft, slösaktighet, wällefnad och fiendskap kunna bringa en millionär till tiggarstafwen. Hwar är då hans sällhet, hwar hans frihet och anseende?

Den största olycka för menniskor, såwäl af högre som lägre stånd, är, att de, i det hwardagliga lifwets äflande, med otroligt oförstånd, wanligen hålla blotta medlen för ändamål, och för anskaffandet af medel glömma ändamålen. Detta kan ej blott tillämpas på enskilta personer, utan ock på hela folkslag; ty de senare bestå af de förra.

De maktägandes statskonst kan wißerligen, till en wiß tid, försätta ett land i ett lysande tillstånd. Men om en inre, högre sinneskraft till det ädla, icke finnes hos sjelfwa nationen, så förfaller denna, efter de första illa afpaßade ansträngningarne, snart i en deß större swaghet och förslappning. En regents snille och lycka gå ej heller i arf till hans ef-

tertrådare. Derföre blifwer frukten af den enas statsklokhet utan nytta genom den andras oskicklighet; hwad den ene förwärfwade, det bortslöses af den andra. — Och hwarpå är gemenligen de styrandes blick rigtad, hwilka genom sin egen klokhet wilja upphöja ett folk? Har deras konst nationens sanna wäl till föremål? Månne befrämjandet af enkelhet i seder, medborgerlig dygd, frihet, rättskänsla, obestickligbet, fosterlandskärlek, förtjenstens wärderande? Göres deremot ej oftare affseende på områdets utwidgande, på grundläggandet af ett stort wälde; på statsinkomsternes ökande, på praktfulla inrättningar och lysande företag, på förwärfwandet af ett namn såsom eröfrare, m. m.? — Men hwartill deßa medel, om de föranleda glömska af deras ändamål? — Hwartill deßa medel, hwilka, äfwen när de blifwit förwärfwade, lika wäl kunna anwändas till det onda som till det goda?

Det är blott rättfärdighet, som upphöjer ett folk, — icke härarnes makt och antal, icke deras skicklighet, färdighet och mod. Det kan wäl icke nekas, att krigets styrka är nödwändig för ett land, som will och bör trygga sin frihet, sjelfständighet och inre sällhet, likssom kroppsstyrka tjenar den enskilte mannen till företräde och egen säkerhet: men en krigisk anda kan ensam hwarken upphöja ett folk eller göra det lyckligt. Den blir blott alltför lätt af äregirighet eller winningslystnad mißbrukad till störande af andra nationers fred. När främjade någonsin ett stridslystet folk menniskoslägtets wäl? Och huru länge bibehöll ett sådant sin makt och sin ära? Omsider blifwa äfwen de fruktanswärdaste stridskrafter, genom oafbrutna och omåttliga ansträngningar, uttömda eller, genom eröfrade skatters njutning, upplösta. Slutligen rusta sig ock de swagaste folkslag till hämd och rädbande af deras osäkra rättigheter; då ersätter förtwiflan hjeltemod och makt: de segersällaste och största härskaror måste falla.

Det är blott rättfärdighet, som upphöjer ett folk, — icke rikedom, näringsflit och handel. Ty den är ännu icke stor, som blott förwärfwat medlen till storhet; eljest skulle hwar och en, som simmar i öfwerflöd, hafwa wunnit en waraktig och fullkomlig sällhet. Likssom ytterlig nöd och omåttlig rikedom äro lika farliga för en enskilt familj, emedan båda förlama själens kraft: så äro ytterlighet af elände och öfwermått af wälstånd det ock för en hel nation. Öfwerflödet förswagar deß styrka, gör den sorglösare, förderfwar sederna och retar grannarnes afund. Den, som genom öfwerflöd och wällefnad engång blifwit slaf af oräkneliga behof, han blifwer utan stor swårighet träl åt den, som lofwar att bättre tillfredsställa dem. Så gingo de mest utmärkta och rika stater i forntiden under. — Detta är folkslagens olycksaliga kretslopp, att de genom torftighet och fruktan för faror woro tappre, genom tapperheten blefwo mer krigiskt sinnade och uppfinningsrika, genom eröfringar och handel wälmående — för att åter genom öfwerflödet förslappas, utarmas och

underkasta sig främmande wälde.

Ty synd är folks förderf. Nationernas synder äro missbruk af de medel, som Gud dem förlånat.

Ännu har intet land gått under genom gudsfruktan och religiositet; ett religiöst folk är rättrådigt, samt i förtröstan på sin rättwisa sak starkt och mäktigt; det utmärker sig genom lydnad för lagar och öfwerhet: iakttager den obrottsligaste trohet i sina fördrag med främmande nationer. Derför njuter det andra staters aktning; man täflar att bewisa det trohet och benägenhet. Men det folk, som, förwilladt af en falsk och ensidig upplysning, affaller från sin religion och kränker menskliglighetens heligaste lagar, det upplöses genom osedlighet. Huru skall det kunna wörda sin öfwerhet, då det ej fruktar Gud, ej bär aktning för pligt och rätt? Lagarnes stadganden äro fruktlösa, när hjertat hånar dem, de kunna framtwinga ett yttre sken af tukt, men icke sedlighetens wäsende. I ett sådant land blifwer ändtligen hwar och en sin egen Gud, sin egen werld; — det allmänna tillståndet blifwer ett hemligt inbördes krig, som leder till upplösning eller slafweri.

Synd är folks förderf. Enighet har ännu icke förstört en nation, men wäl gjort mången, som warit ringa och obetydlig, stor och herrlig. Men när medborgarnes sjelfkärlek söndrade landet, bröt krafterne, och förswagade alla, — då war slafkedjan smidd åt alla. — Sedernas stränghet har ännu icke störtat något folk uti olycka, men wäl bland små nationer alstrat fosterlandskärlek och ett härdadt mod, hwarmed de största faror segersällt blefwo trotsade. Deremot hafwa yppighet, wällust, lättsinnigt gäckeri med dygden, skonande flathet för lasten, omåttligt slöseri jemte ytterligt armod, redan flere gånger utödt ett lands folkmängd, bragt det under främmande eröfrares wälde, eller slitit alla samhällsband, genom blodiga skakningar i det inre.

Sådan är den ewiga werldsordningen, sådan Guds dom öfwer werlden, i det hwarje synd stöter dolken i utöfwarens hjerta, och inwiger honom till slagtoffer för sin egen lusta.

Skåda omkring dig — lär att känna Guds dom! Som ett folks dygder äfwen sprida den allmänna wälsignelsen till enskilta gudlöses hyddor, så nedkalla ock nationens synder förbannelsen öfwer den oskyldiges tjäll. Då måste den rättfärdige lida med de orättfärdige, ty han är medlem af samma nation.

Jag är ock en medlem af en nation, del af ett helt: kan jag förblifwa likgiltig wid åsynen af det oerhörda lidandet, de hårda straffdomarne? — Aldrig! Hwar och en är pligtig att medwerka till befrämjande af det bättre; således är äfwen jag pligtig dertill. Hwar och en måste göra början dertill i sitt hus, i sina medborgerliga förhållanden; så äfwen jag. Liksom ett folk är

sammansatt af enskilta familjer, så består det helas dygd och rättfärdighet, samt den af desamma härflytande sällhet, endast af allas dygd och sällhet. — Om alla hjertan brinna af modets och fosterlandskärlekens heliga låga; om hwar och en gifwer efterdöme af lydnad mot förmän och öfwerhet, af hörsamhet för lagarne, af sambrägt och försonlighet i det inre, af tukt och sedlighet i husliga lefnaden, af ädel wrede mot orätt, wåld och penningfalhet, då äro alla räddade!

Än hafwe wi ej upplefwat slutet på de stora widrigheterna! Konungars fredsslut ändra ej Guds skickelser. Folkens synder skola föda ny split, nya hwälfningar, ny jemmer. Ännu hafwe wi ej upplefwat slutet på de stora widrigheterna; ty ännu ser jag, i stället för wis återhållsamhet, det stolta öfwermodet; i stället för kärlek till allmänt wäl, ärelystnadens, hämdbegärets och afundens wansinnighet; i stället för fosterlandskärlek den ängsliga sjelfkärleken; i stället för owäldigt alfwar, feg penningfalhet; förswagande twedrägt i stället för lifwande enighet; wanhederlig slapphet i stället för håg och mod att wåga lif och gods för sanning och rätt! — Än hafwe wi icke upplefwat slutet af de stora widrigheterna; wi skole ej heller komma derhän, så framt wi ej hafwe mod att förstöra sjelfwa källorna till det onda. Det är blott rättfärdighet, som upphöjer ett folk; men synd är folks förderf.

Gud, förfärlig är Du i dina domar, men oändligt wis och wälgörande i dina skickelser! O, att jag wore nog wis och modig, för att gifwa andra ett efterdöme af rättfärdighet, ädelmod och medborgerliga dygder! — Min pligt bjuder det; beröfwa mig ej ditt nådiga bistånd, så att min wilja ej må blifwa en död wilja. Må Din heliga andas kraft lifwa mig till allt godt! Amen.

Den 16 Oktober.

Huru Gud dömmer jordens folk.

Andra Betraktelsen.

Sal. Ordspr. 14: 34.

Du, o Gud, om Du behagar,
Ändra kan naturens bud.
Blott för oß de äro lagar;
Icke lag för Dig, o Gud!
Då en blick ditt öga sänder,
Alla krafters motstånd flyr
För den makt med fria händer,
Som all werldens öden styr.

Du, då wåld och list bereder
Dygdens undergång och fall,
Ondskan till det målet leder,
Der deß dölja stadna skall.

Du, då dygdens wänner bäfwa,
Med osynlig hand förstör
Farorna, som kring dem swäfwa,
Och till lugn dem återför.

Gif, o Gud, mig ljus och styrka,
Att i tron Dig hålla kär:
Att med heligt hjerta dyrka
Dig, som Gud och Fader är.
Låt mig nöjd din kärlek skåda,
Lik din sol, hwar morgon ny,
Och, i all min nöd och wåda,
Till din makt med glädje fly.

Jag Herren din Gud, är en stark hämnare, mäktig att straffa fädrens mißgerning på barnen alltintill tredje och fjerde led; — så talade Jehovah ljungande till folket från det molnhöljda Sinai.

Men till denne samme Gud ställde äfwen Moses sin bön: "Herre, Herre Gud, barmhertig och nådig, långmodig och af stor nåde och trofast! Du, som bewarar nåde till tusende leder och förlåter mißgerningar, öfwerträdelser och synder: och för hwilken ingen är oskyldig; Du, som söker fädernas mißgerning på barn och barnabarn, allt intill tredje och fjerde led! 2 Mos. B. 34: 6, 7.

Hwem kände Gud närmare, än den, som alltid war Honom nära! Och Moses war det. — Hwar och en af oß, som, medelst helig wandel och uppmärksamt aktgifwande på det gudomliga i den heliga skrift, i naturen, i menniskors och folkslags öden, will wara nära Gud, kan wara det. Också skall hwar och en af oß, med sann känsla och öfwertygelse, bedja Moses' bön, när han förnimmer, huru den gudomliga rättwisan, sedan årtusenden, wedergällt dygd och last. Det goda, som hade skett, gick ej under, utan spred sina segerrika följder till de senaste tidsåldrar. Derför bad Moses: Du bewarar nåde till tusende leder. — Det orätta, som föröfwades, hade sina oundwikliga skadliga werkningar på de närmaste slägter; det onda blef förderfligt äfwen för afkomlingarne. Derför sade Moses: Du söker fädernas mißgerning på barn och barnabarn, allt intill tredje och fjerde led.

Gud älskar menniskorna, derför måste Han wara deras domare. Så straffar äfwen en dödlig fader sitt

barn, när han älskar det och önskar deß fullkomning. Gud skapade oß, ej för att samla guld på jorden, lysa i dyrbara kläder, bekläda äreställen eller bära titlar (allt detta är blott fåfängans medel och uppfinningar), utan för att, likfom i en skola, uppfostra wår odödliga själ; och förädla den för ewigheten, åt hwilken den är helgad och bestämd. Derföre finnes den underbara werldsstyrelsen, att allt skall aflägsna oß från det jordiska och ofullkomliga, samt bringa oß till kännedom om hwad wi äre och böre wara. Wäsenden af högre art, wäsenden, som blott kunna wara lyckliga, när deras wandel öfwerensstämmer med gudomliga bud, och den högre sedelärans föreskrifter, sådana böra menniskorna wara.

Hwem betwiflar den sanning, som erfarenheten wid en mognare ålder bekräftar, nemligen att Gud dömmer folken? — Gud dömmer dem, ty de utgöra en förening af enskilta dödlige.

Mångfaldiga äro den ewiga rättwisans medel och wägar. Hwem kan räkna dem? Lyda ej stormarne och hafsswallet deß wink? Äro ej eldslågor deß tjenare, jordbäfningar och ofruktbara år deß wiljas bud? Menniskan erfar deßa owäntade ödens mellankomst, som ofta förstöra alla deß planer: Hon ser Guds finger, men kallar det wanligen öde. Hon kan dock ej dölja det för sig: deßa, ofta till utseendet obetydliga, tilldragelser bewittna deras högre ursprung genom förfärligt skakande werkningar; detta öde, hon må kalla det lycka eller olycka, förändrar ofta hela werldsdelars förhållanden till en grad, som ingen dödligs makt, konst eller klokhet förmådde åstadkomma.

Folkslagens äldre och nyare historia öfwerflödar af sådane fenomener. Wi känne alla forntidens heliga sägner, huru det menskliga slägtet nedsjönk, knappt twenne årtusenden efter deß skapelse, till den lägsta djuriskhet. Gud bjöd, och detta slägte förswann. Hafwen öfwerträdde sina gränsor; himmelens fönster öppnade sig. Få undkommo den allmänna förstörelsen. Österlandets äldste folk hade efteråt af stamfädren förnummit berättelsen om den stora öfwerswämningen och om syndaflodens förödelse.

Sodom och Gomorra omgåfwos fordom af ett blomstrande land; prakt, öfwerflöd och wällust herrskade i städerna, från hwilka dygden flyktat. Då remnade jorden. Eld frambröt; luften antändes; blixtar nedströmmade från himmelen. Sodom och Gomorra förswunno från jorden; deras gudlöshet och ryslige förstöring lefde i menniskornas minne, såsom erinran om den gudomliga rättwisan. Ännu i dag äro deßa landskap döde, obebodde öknar; jorden är uppfylld med brännbara ämnen, som tid efter annan utbryta med vulkaniska skakningar.

Konung Sanherib hade med hela den Aßyriska makten lägrat sig utanför det förskräckta Jerusalem. Den heliga staden förutsåg sin undergång. Sanherib twiflade ej, i känsla af sin klokhet och makt, att han ju skulle, få se hela Judeen i sina bojor. Men hans planer slogo felt. Ett förskräckligt blodbad slutade plötsligt hans makt. En enda natt

swade honom hundradeåtta=
ısende man, och eröfraren
yrade mod och makt. Han
)e, hans egna söner mördade
)m.
Hwarför skall jag längre på=
na om den längst förflutna
tidens tilldragelser; om den
ptiske despotens undergång i
Röda Hafwet; eller huru en
ringshär i öknarne begrofs
ındmoln, dem stormens hwirf=
hade frambragt? Är icke det
.utnas Gud ocksä den inne=
ande tidens Herre? Är Han
mindre stor i sina domar?
e wi ej, huru Han med ett
ı slag krossade riken, när de
: i den stoltaste glans? We=
oi ej, huru Han, under för=
)et af en enda timme, för=
)e wäldiga härar och skepps=
:or, hwilka redan i förhand
tades säsom oöfwerwinneliga
de öfwerseglade hafwen, för
åstadkomma andra folkslags
erkufwande? Wete wi ej, hu=
)östens kalla windar och regn
oa alstrat smittsamma sjukdo=
och derigenom förstört segerri=
ärar, eller huru en kall winter=
betäckte fälten med lik af fruk=
wärda skaror? Är Gud i dag
ore stor i sina domar, och är
ıs inwerkan på folkslagens
ı mindre underbar än i dessa
tidens dagar, hwilka den o=
tige halfklokheten så ofta will
för sabelaktiga? Skole wi
wisla på denna stora san='
, som af alla nationers hi=
ska erfarenhet besannades:
färdighet upphöjer ett folk,
synd är folks förderf.
Det wore sannerligen en
ı möda, att wid en blick
ändernas öden finna, hu=
e uppblomstrade genom si=
na inbyggares dygder, huru de
genom deras orättfärdighet omärk=
ligt sjönko i förderf. Det wore
ganska lätt, att af historien be=
wisa, huru trolöshet, öfwermod
och wäldshandlingar, yttrade och
föröfwade af den ena nationen
mot den andra, af den ena Fur=
sten mot den andra, alltid, förr
eller senare, förfärligt hämnades
på dem och deras efterkomman=
de, från hwilka det orättrådiga
först utgick. Det wore lätt att
bewisa, det rättrådighet mot an=
dra, äfwen med åsidosättandet af
egen fördel, alltid är den för=
träffligaste statskonst.

Härdadt i Arabiens ödemar=
ker återeröfrade det Israelitiska
folket, sedan det blifwit befriadt
ur Egyptiska trälldomen, sina för=
fäders land. Det måste förut
härdas till det stora företaget;
ty ett folk måste för sjelfständig=
hetens idé uppoffra alla lefnads=
bequämligheter, om det will blif=
wa fritt och oberoende. Derföre
blef Israels folk segrande, sedan
det i öknen hade lärt glömma E=
gyptens köttgrytor. — Men efter
segern glömde Israeliterne den
gamla strängheten i seder, den
fasta ordningen, enigheten, lyd=
naden för lagen; — stammarne
skilde sig sjelfkärt från hwaran=
dra. Derför blefwo grannfolken
dem öfwermäktige. Deras Ko=
nung David återställde ännu en
gång den gamla enheten och kraf=
ten, såsom fordom Moses. Isra=
el blef snart aktadt bland fol=
ken; till Salomos thron kom=
mo Österlandets Furstar. — Men
bland sjelfwa folket war förderf=
wet alltför stort; Davids och Sa=
lomos wishet blefwo fruktlösa.
Yppighet, äregirighet och sjelfkär=
lek undergräfde thronen. Riket

söndrades; förlamadt genom twedrägt, genom wällust och ohörsamhet mot lagarne förswagadt, af främmande nationers antagna seder förgiftadt, fruktlöst warnadt af profeterne, blef Judafolket besegradt af Babylonierne. Israeliterne suckade under en sjuttioårig träldoms ok, till deß Cyrus, Persiens Monark, återgaf dem friheten.

Längtan efter den urâldriga friheten blef quar hos folket, men den fordna kraften dertill återwände icke. Enighet, lefwande samfundsanda, stränghet i seder, som woro rådande i fordna dagar, de saknades nu. Judarne ombytte ofta beherrskare, men buro ändock alltid oket. Som alla swage, hwilka ej mera hafwa något förtroende till sitt inre, wäntade de frälsning af underwerk och alla slags möjligheter. De woro Romerske Kejsarne underdånige, när Christus föddes bland dem. De ropade Hosianna åt Honom, emedan de hoppades, att Han wore den Meßias, som skulle återupprätta Davids rike. Förgäfwes antydde Christus källorne till det allmänna förderfwet, — man förstod Honom icke mer. Derför utropade Han, under gåendet till Golgatha: **I, Jerusalems döttrar, gråten icke öfwer mig, utan öfwer Eder sjelfwa och edra barn!** — Sjuttio år hade knappt förlidit, då Jerusalem blödde under Romarnes swärd, och folket blef kringspridt i alla länder. **Ty synden är folks förderf.**

Länge blomstrade Grekland, lysande genom sina inwånares wisbet och lyckliga lynne. Så länge wällefnad och rikedom stodo tillbaka för manlig dygd quinlig ärbarhet; så länge sterlandskänsla och nit för allmänna bästa lågade i hwa Greks bröst; så länge med garnes boningar woro enkla, n Gudarnes tempel praktfulla; länge eklöfskronan och lagerkr sen gåfwo förtjensten en skön belöning än sedermera gyll bildstoder och titlar; så länge ännu ansågs ärofullare att för fäderneslandet, än att tingen sjelf blifwa deß förtry re, eller, såsom tyrannens tr lefwa i öfwerflöd; så länge w ock Grekland stort, och hwad d ta folk gjort, det sprider sin w signelse åfwen till wårt sel Rättfärdighet uppböjer ett fo

Men detta upplysta folk f lorade småningom den ursprun liga renheten i seder; snart st des ock enigheten; och wörd den för lagarne, fosterlandskär ken samt rättwisan, de fly åfwen ur staterne. Då nalkat syndens förbannelse. Förgäfn lågade enskiltes mod; mängt war oenig och feg. Förgäfn manade trängtan efter den ga la friheten, nu mer war in hjerta densamma wärdigt. G derna woro förderfwade; relig nen skakades af twifwel och ot Så fann Aposteln Paulus, han anlände till Athen, Ephe och Corinth, detta folk, Rom ska wäldet underdånigt. — war utan räddning förloradt, medan det icke hade mod att u lifwa förfädrens dygd. I wå dagar är det fordom blomstr de Grekland slafwars och f tryckares gemensamma moder; jord, som, genom forntidens saste män och konsternas skatt blifwit så wördnadswärd, tra

pas nu af den Asiatiska barbarens fötter.

Roms wälde, hwilket både Jerusalem och det Grekiska Athen woro underdånige, har ock fallit. Ännu står staden Rom; men blott såsom en bedröflig lemning, en stympad minneswård af deß fordna storhet; ruinerne af fornwerldens werk äro deß förnämsta dyrbarheter. Så skådas ännu de grusade lemningarne af Athen och Jerusalem.

Detta Rom öfwerwann och beherrskade fordom alla den kända werldens städer och länder. De största nationer blefwo denna stads borgare skattskyldige. Detta mäktade en stad, hwars söner aktade sjelfständigheten högre än lifwet, äran att wara en god medborgare högre än guldet. Så länge öfwerhetspersonerne, store genom wishet och obestiklighet, ej blygdes för fattigdomen, medan de afgjorde mäktige Konungars öde; så länge fältherrar och segerwinnare, efter de mest lysande triumfer, ej ansågo det wara under deras wärdighet, att sjelfwe plöja åkern; så länge hwarje medborgare gjorde allt för sina landsmän; så länge döden för fäderneslandets rätt och ära war lifwets skönaste mål, och en quinna kunde öfwerlefwa hwarje olycksöde, utom kränkningen af en wällustings wåldsamma omfamning; så länge war ock Rom stort. Huru skulle andra folkslag, fördjupade i weklighet, djurisk sinnlighet och rå wildhet, kunnat motstå själar af en så hög kraft? Ty det mäktigaste i jordiska naturen måste böja sig under den werkligt kraftfulle anden. Ett folk, som kan beherrska sig sjelft, en Furste, som öfwer sig sjelf äger ett oinskränkt wälde, de allena äro i stånd att styra andra; som ej förmå beherrska sig sjelfwe, och i följd deraf äro oskicklige till frihet, men mogne för träldom.

Men när Rom, hänfördt af ett öfwermod, som uppkom af långwarig medgång, började gäcka andra folkslags rättigheter; när det begynte tro, att makten ensam förmådde allt; när det förde krig, för att rikta sig, när det sökte rikedom, för att mätta tyranniska lustar och tillfredsställa otyglade begär efter yppighetens njutningar; när man högre wärderade titlar, penningar och embeten, än dygd och förtjenst; när lasten, prydd eller osmyckad, wågade wisa sig på gatorne, på domaresätena, i templen: då förföll den gamla werldsmonarkiens makt. Rom blef nakne barbarers hånade rof, sina fordna slafwars träl. **Ty synd är folks förderf.**

Så dömmer Gud!

Och lagen, enligt hwilken Domaren fordom dömde jordens folk, den gäller än. Man kaste blott en återblick på sitt fäderneslands hwälfningar, och man skall snart upptäcka, huru allt ondt härflöt från det lagstridiga. **Ty det är endast rättfärdighet, som uppböjer ett folk.** Man kaste blott en blick på den närwarande tidens stater, och man skall kunna förutsäga deras tillkommande öden. Märker du handlingar af tyrannisk godtycklighet och stolt öfwermod: o, twifla ej, att deßa en dag skola framkalla ktenmodigheten! Ser du obrottsliga folkslags och staters rätt kränkas af den öfwermodi-

ge, på det han må winna fördelar: o, så twisla ej, att orättrådigheten redan åt sig beredt den dag, som ur sitt sköte skall frambära någon förfärligt straffande widrighet. Skådar du framgången af en förrädisk stämpling mot thron och folk: o, mißtrösta ej då om den hämnande Guden! Oundwiklig undergång drabbar den brottslige. Ser du dem söndrade, som borde wandra i samdrägt, eller dem, som borde gifwa efterdöme af federnas renhet, skämta öfwer lasten; ser du dem, som borde egna landet en uteslutande wård och omsorg, med sjelfkärt wälbehag sträfwa mot deß wäl; eller dem, som borde lyda författningar och lagar, för att rädda det hela, med fräck lättsinnighet gäcka desamma, — så säg med trygghet: "o folk, från dig har din gode engel wikit; du är det slagtdjur, som offras af sin egen synd; ditt fall är oundwikligt, du är wärd ditt förderf." — Ty det fullkomliga kan och bör allena äga bestånd; det oädla bär fröet till döden i sitt eget bröst och måste förgås. Själen har allena lif; djurisk sällhet är flyktig och död. Det är blott **rättfärdighet, som upphöjer ett folk; men synd är folks förderf.**

Den 17 Oktober.

Tidens allmänna olyckor och deras werkan på folken.

Hebr. 10: 32, 33.

Herre, Dig i nåd förbarma,
Hör ditt folk, som hjelp begär;
Du, som ömmar för de arma
Och wår enda tillflykt är!
Kom att från wår hjeßa wända
Wåra synders swåra lön,
Och ditt ljus från höjden sända:
Fräls ditt folk, och hör deß bön!

Du, som med en faders hjerta,
Bär en faders ljufwa namn!
Du, som under dödsens smärta,
Öppnat oß en broders famn!
Du, som werldens wäl bereder,
Söker oß på willans stig,
Kallar, wäcker, styr och leder!
Öfwer oß förbarma Dig!

Oß, som dina lagar brutit,
Skona, milde Herre Gud!
För det blod, din kärlek gjutit,
Hjelp oß, milde Herre Gud!
Från de brott, som Dig bedröfwa,
Då wi trampe dina bud;
Från de lustar, som oß röfwa,
Oß bewara, Herre Gud!

Åsynen af en lidande enskilt person erbjuder menniskowännen ett bedröfligt skådespel, — men huru förfärligt werkar ej tanken på ett helt folkslags lidande, huru sönderslitande är ej anblicken deraf! Den enskilte kan räddas af de lycklige, som omgifwa honom; åtminstone kan han finna tröst, om icke fullkomlig hjelp, i deras medlidande. Men hwem hjelper ett olyckligt folkslag, om det saknar kraft att hjelpa sig sjelft? Hwar finner det tröst,

om det icke kan finna någon i sitt eget bröst? Här sörja icke enskilta personer öfwer ödets hårdhet; millioner hafwa lidit och förlorat. Följderna af den allmänna wälmågans förstöring sprida sig kännbart till alla yrken, till alla stånd. Den rike äger icke mer de fordna medlen att understödja sina fattigare landsmän, och de nödställdes antal är för stort. Tusende betryckte husfäder ängslas för den kommande dagen; en stor del af deras lefnads möda har warit fruktlös, — de hafwa arbetat förgäfwes. Deras redligt förwärfwade egendom har dels blifwit förstörd genom krigens wåldsamma härjningar, genom plundring, utpreßningar och utskylder, dels förminskad genom hämmad rörelse. De hafwa knappt förhoppning att, under deras återstående lifstid, få upplefwa de sorgfria, glada dagar, som de fordom åtnjutit. Ja, de hafwa ej allenast bekymmer för sig sjelfwa — de hafwa äfwen bekymmer för sina oförsörjda barn och späda barnbarn, hwilkas öde för en lång tid blifwit owißt! — En enskilt olycklig kan wäl genom ett ögonblicks gynnande fogning blifwa hulpen; men ett lidande folk måste ofta blöda ett helt sekel, och det flydda, genom flere tidsåldrars flit mödosamt förwärfwade wälståndet, kommer endast långsamt åter.

Från en så beklaglig åsyn wänder den känslofulle, bäfwande, sitt öga till himlen, och han frågar: O kärlekens Gud, barmhertige Fader, låg så mycken jemmer, så många bekymmer i dina rådslut? Ack, hwad hafwa ej millioner oskyldiga warit nödsakade att lida för några enskiltes felsteg eller dårskaper! Måste efterwerlden plikta för de nu lefwandes förseelser!"

Men wördnadsfullt tillbedjande betraktar den kristne Försynens dunkla skickelser. Hwem utgrundar det werldsstyrande ödets mål?

Dåren förtwiflar. Den wise tiger och wördar den ewige Fadrens ordnande allmaktshand. Så grufliga ock Försynens wägar må wara, på hwilka den enskilta menniskan, liksom hela nationer, måste wandra, — så wet den kristne det, och hans saliggörande tro swigtar ej — alla deßa wägar föra slutligen till det bättre. Ej blott till större bequämligheter, rikedomar och nöjen — de äro bisaker — utan till sinnets höjning, till folkens utbildande för det sanna, goda och tillkommande.

Härför answarar oß begreppet om Guds godhet. Detta jordklot är icke en lustpark, skapad blott för djur eller djurlika wäsenden, att de, med deß alster, må kunna, på det angenämaste, tillfredsställa sina sinnliga lustar: utan det är en skola för själar, som böra uppfostras till högre bestämmelser. Det är wäl möjligt att tusende säga: "Hwad bekymre wi oß om de högre bestämmelserne? Wi wete ingenting om dem. Det är för oß wigtigt, under detta jordiska lif, att föra ett angenämt, gladt och bequämt lefnadssätt. Men deßa i djuriskhet fördjupade, som blott tyckas äga en själ för att bättre kunna sörja för kroppen, dem beswarar icke wishetens mun, utan det jernhårda ödet. Just för deßa äro motgångens dagar nyttigast,

emedan de kära dem inse, att det jordiska ej utgör målet för deras sträfwande. De må lida! Så måste det bortskämda barnet lida smärtor, för att wänja sig wid ädlare begrepp, lydaktighet, förtroende och nyttig werksamhet. För dem är ingen tröst att tillgå, ty i det förgängliga finnes ingen. Dit deras swaga och tröga själ ej kan lyfta dem, dertill twingas de af nödwändigheten och deß gißel.

Så är Guds wilja. Derför lemnar alla folkslags historia en borgen.

Det är sannt, att wi hafwe erfarit stora olyckor — throner hafwa fallit, hela werldsdelar hafwa färgats med blod, folkslag hafwa wåldsamt blifwit åtskilda och deras blomstrande wälstånd förstördt. Men allt detta har under loppet af årtusenden inträffat och förnyats; — ja, eländet war i fornålderns dagar obeskrifligt mycket större och allmännare, emedan menniskorna woro ännu råare och wildare än de nu äro. Då fördes krigen med långt fasligare grymhet än i wår tid. Då förhärjade man hela landsträckor, så att de under århundraden förblefwo obebodda ödemarker. — Kastom en blick på Palestinas land, på Greklands fordom blomstrande fält! I det herrliga Athen, der Aposteln Paulus predikade, och i det rika Corinth, hwarest han med kärlek mottogs af de kristne, finnas nu grushögar och några marmorblock, spridda på obebodda fält! Då blefwo både bewäpnade och obewäpnade utan skonsmål mördade, och hela folkslag utan barmhertighet fördrifne ur deras städer och byar, för att med barn och barnbarn försmäkta i hjelplöst slafweri.

Så är ej förhållandet i wår tid! Menniskans själ har redan blifwit ädlare genom en sträcka af betydelsefulla öden, som bildat dem. Nöden war den djuriske dödliges lärmästare, och ingaf honom förmåga att uppfinna konst och wettenskap; i sin olyckas djup lärde han känna ett högre godt, än mat och dryck, kostbara kläder och yppighetens behof.

Sådan war Guds wilja, sådan är den ännu. Förflutna tiders historia förklarar oß mycket, som synes dunkelt i afseende på orsakerne till nuwarande wederwärdigheter. Äfwen deßa skola föra oß till en högre wishet. Guds wilja är wishet och godhet; derföre ske Guds wilje såsom i himmelen så ock på jorden.

Wißerligen har mången enskilt husfader, mången god, lycklig familj gått under, många ädles hjertan förblödit. Wißerligen klagade öfwergifne föräldrar, fader- och moderlösa barn, olyckliga brudar. Flere kärleksband söndersletos, och tiggarstafwen är ofta ej så tung, som sorgen i ett hjerta, hwilket blifwit beröfwadt allt. Men hwad som skulle lända hela nationer till wälsignelse, äfwen emot deras blinda wilja, det befrämjar slutligen äfwen den enskilta menniskans högre lycksalighet. Ty Gud är fader; utan Hans wilje faller ingen sparf från taket; alla hår på wårt hufwud äro räknade.

Och hwad wi se gå under i tidernas storm, det är ett utsäde för efterwerldens lycka. Som

wåra fäder ej lefde endast för sig allena, utan för oß, så lefwe ej wi för oß allena utan ock för wåra efterkommande. Wisheten och dårskapen, lyckan och olyckan äro underwisningens spegel för efterföljande slägten.

Från denna upphöjda och en kristen wärdiga ståndpunkt, böre wi betrakta tidernas olycka. Men den, som ej har nog kristlig själsstorhet för att lyfta sig till denna högre åsigt, han står lägre, tröst- och rådlös i mörkret; för honom utgör hans kropp och deß wälmåga allt, hans själ det minsta — han är i sjelfwa werket den ende, som är werkligt olycklig, ej derför att han måste, utan emedan han will wara det.

Ja, tanken på efterkommande slägten, och att wi ej för wår del, utan för deras bästa måste lida, bör och skall ganska mycket lugna oß! Liksom i hela skapelsen allt är ett enda helt: så utgör äfwen hela menniskoslägtet, sedan årtusenden, blott en sammanhängande kedja af ädlare wäsenden, och alla nu lefwande folkslag utgöra blott en enda länk i densamma.

Tidernas olycka skall wißerligen ej blifwa utan werkan för menniskoslägtets bättre framtid! Likwäl wore frågan, hwari deßa werkningar kunna bestå, förhastad. Då wåra förfäder, ännu klädde i djurshudar, lefde i skogarne, offrade menniskor åt sina afgudar och afgjorde hwarje twist sinsemellan med mordiska stridsklubbor, hwem hade kunnat förutsäga dem werkningarne af deras mångfaldiga eländen, krig och blodiga nederlag, dyr tid, pestsjukdomar och andra landsplågor? Hwem hade kunnat säga dem, att på de ställen, hwarest förut funnos ohyggliga ödemarker endast bebodd af wargar och björnar, skulle komma att ligga praktfulla städer och leende byar; —, att på de ställen, hwarest, från deras afgudaaltaren, offrade menniskors blod flöt, tempel skulle uppresas åt den ende Guden, den allsmäktige Skaparen, och Jesu uppenbarelser der förkunnas?

Werkningarne af tidens olyckor för folk och deras efterkommande kunna äfwen så litet beräknas, som de wälgörande följder, hwilka ofta efteråt uppkommo för enskilta menniskor, af deras, efter utseendet, oersättliga förluster. Mångfaldiga händelser sammanträffa under loppet af flyktiga timmar och år, så att oupphörligt nya tilldragelser förefalla, hwilka ändra menniskoslägtets tillstånd.

Mer underwisande för den kristlige forskaren blifwer den frågan: Hwilka werkningar tidernas olycka redan nu frambragt, och huru den egentligen skulle werka på folken?

På flere ställen blef sedeförderfwet större än det hade warit. Främmande krigshärars wilda otukt förgiftade mången oskulds hjerta, gaf fritt lopp åt många libelser och djuriska begär, ända till uppenbar skamlöshet; bragte twedrägt i många fordom lyckliga hushåll; wanhedrade månget eljest aktningswärdt namn. Den tillwäxande fattigdomen befrämjade på ett ställe, det bedrägliga ockret, på ett annat, wåldsamma anslag mot andras egendom; gynnade på ett ställe, lättja, tiggeri och ett förtwiflansfullt slöseri, på ett annat hårdhjertenhet, girighet och

egennytta. Flere länders underkufwande gjorde, på ett ställe, nationernas hjerta kallt för deras öfwerhet, utsläckte, på ett annat, den sista gnistan af fosterlandskärlek samt den friwilliga aktningen för lagarne; frambragte, på ett ställe, förderfliga upprorsplaner, upptände, på ett annat, nationalhat i flera sinnen.

Men emellertid woro de första werkningarne af olycksödena utomordentligt olika hos folken, allt efter graden af deras bildning, insigt och religiositet. Man kan af deßa werkningar skönja, huru mycket det ena folkslaget war ädlare, wisare, mensklìgare, eller råare, wårdslösare, sinnligare än det andra. Ty annorlunda underkastar sig den wise sitt smärtsamma öde än den wilde. Den insigtsfulle söker försigtigt att minska det inträffade onda; den råa menniskan störtar sig, såsom det rasande djuret, med tanklös förbittring djupare deri, endast tänkande på det närwarande ögonblicket.

Hwad är en kärleksfull faders ändamål, då han låter sitt barn känna de oangenäma följderna af deß förseelser? Hwad är naturens ändamål, då hon, med smärtsamma följder, beledsagar öfwerträdelsen af sina lagar? — Att bibringa större wisdom! — Så skall äfwen de olyckors ändamål och werkningar wara, hwilka öfwergå hela folkslag. Derför sände Gud dem.

Månget land blef olyckligt — ty i stället för fosterlandskärlek herrskade egennytta och sjelfkärlek; i stället för broderlig samdrägt och de särskilta ståndens inbördes hjelpsamhet, herrskade stolthet, rangsjuka och ömsesidigt förakt; i stället för sedernas stränga enfald, förslappande yppighet och wällefnad; i stället för sann förtjenst, dygd och wishet, blefwo rikedom, börd och hwarje annan lyckans gåfwa ärade och fördragne; i stället för religiositet, som ensam upphöjer menniskan till deß sanna wärde, gällde lättsinnighet, likgiltighet och begabberi af det, som den högre mensklìgheten anser wördnadswärdt; i stället för kristlig dygd gällde klokhet, slugt begagnande af omständigheterne, samwetslöst skämtande öfwer det, som i alla tider warit sannt, godt och rätt.

Tänke wi oß i stället för ett talrikt folk endast ett litet hushåll, i hwilket detta sedernas och tänkesättens förderf fått insteg: huru skall det kunna bestå? Twedrägt skall förlama det; sjelfkärlek söndra deß medlemmar; i faran skall hwar och en befinnas omtänksam för sig, ingen för alla. Det onda, som från sådana laster uppkommer hos en enda familj, kan det, under enahanda omständigheter, uteblifwa hos ett helt folk? Hwarje folk utgör blott en förening af flere familjer. Ju talrikare folket är, deß förfärligare äro yttringarne af det onda.

Om wi wilje lindra de lidanden, som redan finnas och undwika större: så böre wi tilltäppa den sanna källan till det onda; så tillhör det hwarje enskilt hushåll, ja hwarje enskilt menniska, att medwerka till winnande af detta stora syfte.

Fosterländskt samfundsanda, allmän endrägt, förfonlighet mellan de fordom sinsemellan afundsjuka stånden, ömsesidigt broderligt bistånd — detta ware det för-

ska medlet, hwarigenom wi må kunna bewara oß och wåra efterkommande från större olyckor; detta den första gyllene frukten af tidernas olycka. Försmån I, hänförde af låga lidelser densamma? Nå wäl, naturens lagar äro jernhårda, I skolen genom eder dåraktiga blindhet förderfwa Eder och edra efterkommande. Tillgripen I med wishet willigt det stora medlet? Nå wäl, naturens lagar äro jernhårda; endast det goda och fullkomliga har bestånd; I ären räddade, I ären nära att blifwa ett starkt och aktningswärdt folk.

Men der fosterländskt samfundsanda finnes, der är ock trogen lydnad för bestående öfwerhet, ordningar och lagar! Icke kunna alla herrska. En del är den andres tjenare. Först derigenom blifwa tusendetals hushåll ett folk, att samma ordning omfattar dem alla, samma lag förenar deras kraft, samma öfwerhufwud leder densamma. Den som är likgiltig för sin Furste, sin öfwerhet, är äfwen likgiltig för sitt fäderneslaud och deß wanära; den, som öppet eller försåtligt undandrager sig lagarnes fordringar, han sönderslitet det kristliga samfundsbandet och krossar den fasta sköld, som skyddar millioners lycka.

Hwarest lydnad för bestående öfwerhet, ordningar och lagar finnes, der är äfwen ett förenadt bemödande att åter upphjelpa det, som den allmänna olyckans åskmoln förstörde — der är sträfwande att åter upplifwa det allmänna wälståndet. Så uppresa sig wanligen uppbrända städer och byar skönare ur deras grus än de förut woro, hwarest en allmän wilja för det gemensamma bästa lifwar inwånarne. Ty nöd gifwer styrka, men wällefnad åstadkommer weklighet och wårdslöshet. Nöd gifwer waksamhet och insigt, men lång hwila söfwer. Så blifwer tidernas allmänna olycka drifsjädern till en större werksamhet. Nya hjelpmedel, som förut ej woro aktade, uppfinnas, och mången förgäten jordtorfwa uppodlas, hwilken dittills warit bewärt med tistel och törnen.

Hwarest sträfwande att upplifwa wälståndet herrskar, der är sedernas enfald hemmastadd. Utan sedernas stränghet finnes ingen kraft och uthållighet; utan sparsamhet ingen winst af arbete. Så länge folken föraktade wällust och, härdade genom ansträngningar af alla slag, trotsade farorna, blefwo de stora, mäktiga och wördnadsbjudande. Weklighet wäcker rädsla, moraliskt slapphet sjelfkärlek. Men den sjelfkäre, som anser allt i werlden endast såsom bisak, men omsorgen om sin wällust, sin äregirighet, sin winningslystnad såsom hufwudsak, måste slutligen nödwändigt blifwa den wisares tjenare, liksom han redan är slaf af sina djuriska böjelser.

Men det finnes ingen enfald i sederna utan religiositet. Ett folk, som gör litet afseende på sinnenas retelse, har deß högre och friare anda; det är ej fjettradt genom stoftet; det riktar sin blick på det högre; det är starkt genom sitt sinnelag. Det lefwer i större enlighet med skapelsens ordning, och är derföre lifwadt af innerligt förtroende till Skaparen. Liksom man ej skiljer menni-

menniskan från djuren genom hennes kläder och föda, utan genom hennes förnuft, hwarmed hon upphöjer sig öfwer allt jordiskt: så igenkänner man också ej ett aktningswärdt och wist folk på widden af det; land eller på mängden af de djuriska njutningar det besitter, utan på högheten af deß tänkesätt, på deß dygd och gudsfruktan. En nations själshöghet, ej deß öfwerflöd af mat och dryck samt andra behof, upphöjer den i menniskoslägtets historia öfwer deß likar.

Men hwad folket skall, det måste ock hwarje enskilt medlem kraftigt wilja. Derför blifwer det hwarje bättre menniskas, d. w. s. hwarje sann kristens pligt att, genom sitt exempel, winna andra för det rätta, sanna och goda; det blifwer för honom en pligt att, i sitt hushåll, framställa en bild af det, som alla hushåll, och följaktligen hela folket, borde wara. Hwar och en bör i sina förhållanden arbeta för det helas ändamål, obekymrad, om många eller få följa honom: — de ädlaste bryta banan för de öfriga.

Så sker Guds wilja; så uppfylles, o menniskoslägtets Fader, din afsigt i tidernas allmänna nöd, hwars werkningar endast kunna medföra wälsignelse, om wi wilje wara nog wise att, till wår fördel, anwända hwad Du skickar. Än förfäras wi af mången dyster farhåga: wårt och wåra barns öde swäfwa ännu oafgjordt på de stora händelsernas swallwågor. O, att åsynen af dem kunde så skaka hwarje dödligs hjerta, att han wänn det mod och den kraft, hwarmed en alfwarlig åtanke af din wilja bör omfattas.

Men jag, o himmelske Fader, Du alla ödens Herre, jag will aldrig kasta en blick på de tilldragelser, under hwilka folket suckar, utan att lifligt tänka på de werkliga, uppenbara och hemliga orsakerne till det allmänna lidandet. Och genom denna åtanke skall min tro blifwa kraftfullare, min wilja mera fast att, genom råd och dåd, ord och efterdöme, uppmuntra andra till den förstörda wälfärdens upprättande genom trognare efterföljd af dina heliga stadgar.

Den 18 Oktober.

Krigsnöd.

Ps. 27: 1.

Förfäras ej, du lilla hop,
Fast fiendernas larm och rop
Från alla sidor skalla!
De fröjdas åt din undergång,
Men deras fröjd ej blifwer lång:
Thy låt ej modet falla.

Din sak är Guds: gack i ditt kall,
Och i Hans hand dig anbefall;
Så räds du ingen fara.
Hans Gideon skall än bli spord,
Som Herrans folk och Herrans ord
Skall manligen förswara.

Hwem kan under krigets dagar tänka på något annat, än det, som genom hwarje samtal med wänner, genom hwarje nytt

budskap, genom åsynen af så mångfaldiga rustningar och främmande folkslag, alltid återkallas i minnet? — Hwem kan gerna tänka på något annat, än det, hwarom så många wåra medborgares klagan och wår egen förlust nästan dagligen påminna oß.

Krigets nöd fortfar. Den har utbredt sig öfwer hela wårt fäderneslaud *). Slagfälten, än nära än fjerran belägne, förblifwa wäl icke desamma, men de fortfarande ansträngningarne börja allt mer att uttömma wåra krafter. Hwar finnes det land, som icke sörjer öfwer förstöringen af sitt fordna wälstånd? Hwar ligga de städer och byar, som icke begråta älskade personer, hwilka kriget beröfwat dem? Hwar är det hus, som icke blef störtadt i förlägenhet och nöd, genom främmande krigares herbergerande, omåttliga krigsgärder och utlagor, samt genom förminskandet af deß inkomster?

Lik tusende andra har äfwen jag uppoffrat, och tillsätter dagligen hwad Guds wälsignelse, flit och sparsamhet förlänade mig. Framför mig ligger en mörk framtid. Hwem är mig en borgen, att jag ännu skall behålla och rädda det, som krigets stormar skonade? Min helsa skakades hårdt af tidernas olycka. Förskräckelse, fruktan och hopp, bekymmer och ångest för mig sjelf, för andra, bestormade mig. Jag höjde min blick till Gud, jag wacklade ej; jag är ännu ståndaktig. — Men skall jag framgent äga styrka att uthärda?

Har jag wäl redan lidit det wärsta? Den wilde krigarens swärd skonade mig. Men får och sjelfwa döden äro ej det högsta onda, som kriget tillskyndar. Se, hela byar äro förwandlade till askhögar; fruktbärande fält och åkrar förtrampade; hjordar bortförda; hela familjer utan uppehälle och hjelp! Se, här lidande medmenniskor, såsom krymplingar framsläpande ett uselt lif, wanskötta, i blod och sårnader, under dödliga febrar; der en brud, som i förtwiflan wrider sina händer, en moder, som, med en alla skiften trotsande ömhet uppfostrande sitt barn, genomwakade så mången sorgfull natt wid deß wagga, wid deß sjukfäng, af detsamma wäntade sin ålderdomströst, och nu förnimmer deß smärtfulla död i fjerran land; här äktenskapets band blodigt slitet, der en blödande oskuld, wåldförd och wanärad af en djurisk brånads helfwetiska raseri: — ack, kunde en dödlig i sin känsla omfatta den obeskrifliga jemmer, som nu sönderslitet millioners hjertan, — han skulle förgås af fasa!

Redan ofta, då jag öfwerwägde den widt kringspridda, oändliga jemmern, och befann mig ensam i dagens förskräckelse, sade jag till mig sjelf: Hwartthän föra ej de dödliges wansinniga lidelser! Gud skapade dem till lyckslighet; alla söka denna lycksalighet, och draga ut emot hwarandra, såsom det wore deras kallelse att åstadkomma elände och outsäglig smärta, att utrota hwarandra från jorden, och endast lemna en blodig öken efter sig.

*) Författaren menar här Tyskland under Napoleons wälde.

Ofta wille jag göra folken, ofta Furstarnes stolthet förebråelser. Hwartill tjena, sade jag, all wishetslära, all upplysning, all religion, när menniskan ändock ej blifwer mensklig are och fredligare? — Men då erinrade jag mig menniskornas olika förhållanden, och den stridighet, som ofta kan finnas mellan deras ömsesidiga rättigheter. Jag besinnade, att det är hwarje enskilts pligt att förswara sin rätt mot främmande wåld, och att ofta rättigheter finnas, för hwilkas upprätthållande till werldens och efterkommandes bästa, uppoffringen af lif och gods ej kan anses wara ett för högt pris. Hwem skulle wilja tillåta rofgirige och känslolöse barbarer underkufwa sig, samt se frihet och wälstånd öfwerlemnade åt deras wälbehag? — Och såsom förhållandet är med den enskilta menniskan, så är äfwen förhållandet med ett helt folk. Ett helt folkslag har äfwen sina egna rättigheter, sin egen ära, och äfwen sina egna fördelar. Skyldigheten att åt sig och efterkommande bewara, frihet och ära, såsom hufwudwilkor, enligt hwilka allena hwarje medlem af ett folk kan handla ädelt och berömwärdt, åligger äfwen en hel nation. Öfwerheten kan skilja twetydiga twister medborgarne emellan; men twistigheter mellan olika folkslag sliter makten, då Furstarnes wishet ej förmår det. Men makten ligger mindre i antalet af wapen och händer, än i de stridandes mod; och modet uppkommer af den lefwande rättskänslan. Gud dömmer slutligen.

Det är en quinnlig swaghet att fördömma alla krig, i anseende till det onda de medföra. En rättwis kamp för fäderneslandet och efterwerldens wäl blifwer ewigt berömwärd och ädel. Jag prisar den mannen, som ej af feghet underkastar sig slafweri; jag prisar den quinnan, som hellre förlorar lifwet än äran; skulle jag ej då ära ett helt folks pligtkänsla och hjeltemod? Kampen för sjelfständighet är alltid den rättwisaste inför Gud och menniskor; han är den berömligaste, medan han är den pligtenligaste. Men ett folk, som saknar ära och sjelfkänsla, är ej mera något folk, utan utlänningens rof och ämne för hans begabberi; en hop af legda knektar, som tjena för sold, och äro belåtne med en torftig djurisk tillwarelse.

Äfwen wår Frälsare förutsåg, då Han predikade sitt heliga ord på jorden, att en swår kamp förestod Hans gudomliga sanning. Sjelf förutsade Han krig och blodsutgjutelser, som skulle inträffa. Han förutsade ock sina egna lärjungar: **I skolen ock öfwerantwardas af föräldrar, och af bröder, fränder och wänner; och de skola döda somliga af Eder. Och I skolen warda hatade af allom för mitt namns skull.** Luc. 21: 16, 17. Men Han förmanade dem, att ej fegt fälla modet och skona sina ägodelar eller akta sitt lif högre än allt annat: Han uppmuntrade dem att framhärda och wara ståndaktige intill ändan; att ej rädas för dem, som döda kroppen! — Ännu wid slutet af sin lefnad sade Han dem, wid blicken på den dystra, krigiska framtiden: **I skolen behålla edra själar genom edert tålamod.** Luc. 21: 19.

Äfwen jag will behålla min själ genom tålamod, och ståndaktigt framhärda under denna tidens stormar. Att fälla modet för de olyckor, som kunna hota, det är att uppgifwa sin tro på Christi ord. **Ty Herren är mitt ljus och min helsa; för hwem skall jag frukta mig? Herren är mitt lifs kraft; för hwem skulle jag grufwa mig?** Ps. 27: 1.

Kriget är af allt jordiskt ondt wäl det rysligaste, icke emedan det förstör hela länder och folkslag, — pestens giftiga ånga, förwandlar ju äfwen hela landskap till öknar — icke emedan det frambringar eländet under de mångfaldigaste former, — jordbäfning åstadkommer ock samma werkan — utan emedan det är menniskornas werk till deras eget förderf.

Äfwen jag erkänner jemte detta ondas rysliget dess o u n d w i k l i g h e t. Liksom twister ofta kunna uppstå mellan twenne redliga menniskor, wid rättsfrågor, som äro mörka eller mot hwarandra stridiga, så att den rättwisaste domares skarpsinnighet stundom ej kan slita dem: äfwenså kan mellan olika folkslag uppstå en strid, i hwilken hwart och ett af dem söker med wapnen försfwara sin rätt och sina önskningar.

Men jag wördar allt oundwikligt på jorden såsom skickelser af en högre, werldsordnande makt, för hwilken wällefnad, sinnliga njutningar, penningar och gods, rikedom och armod, till och med enskilta menniskors lif ej äro så wigtiga som d e n e n s k i l t a m e n n i s k a n s s a m t e t t h e l t f o l k s l a g s s j ä l s s t y r k a o c h f ö r ä d l i n g. Genom den gudomliga försynens ledning blifwer på sådant sätt sjelfwa kriget en wälgörande uppfostrare för menniskoslägtet.

Det är sannt, att denne fruktanswärde uppfostrare förstör månget herrligt arf, som wi fått efter wåra förfäder. Men äfwen stormen kullkastar hus och den rotfasta eken; äfwen haglet förstör gyllene skördar; jordbäfningen uppslukar blomstrande öar, folkrika städer, — äro dessa olyckor äro de derför icke werktyg i den Alltstyrandes hand?

Kriget förstör de gamla ordningarne, under hwilka wåra fäder och wi sjelfwe så länge funnit oss lyckliga. Wisserligen är det smärtsamt att se det älskade fädernehuset sammanstörta. Men det är ej wanans beqwämlighet, utan en hög sjelfständighet, som himlen fordrar af oss, en tänkesättens sjelfständighet, som under ödets omwerlingar förblifwer orubbad. Utan inre öfwertygelse, utan dygd är en sådan sjelfständighet otänkbar. Men hwad är menniskan, då hon länge framlefwat sina dagar i ett fredligt lugn? — En warelse med antagna wanor och inplantade plägseder. Hennes handlingar förestafwas mera sällan af inre drift, öfwerläggning och känsla af hwad som är heligt och rätt, än fastmer deraf att hon ej will träda ur den wälkända banan för det skickliga och öfliga. Hon gifwer almosor, emedan det är brukligt; hon går till kyrkan, emedan hon ifrån barndomen blifwit wan derwid, ej derför att hennes hjerta kallar henne dit. Så är förhållandet i många andra och äfwen i de flesta saker. Se på massan af ett tygellöst folk, när den gamla ordningen afbrytes, lagarne

ej mer förskräcka, styrelsen upphör, härkomsten förlorar sitt anseende: den skall tillåta sig utswäfningar mot sina egna medborgare — utswäfningar, som en bildad ädel fiende skulle förakta; den skall framställa sig i sin egentliga, wilda form, hwilken man förut ej såg så länge den, tillfredsställande sina plågseder, bar den bedrägliga, wänliga larven. Och nekom ej, att wår skenbara godhet, kärlek till rättwisan, fromhet och gudfruktighet ofta mindre äro följder af inre öfwertygelse och trängtan efter det goda, än fruktan af häfdwunnen wana och aktning för införda seder.

Kriget förstör mycket herrligt från fornwerlden, mycket godt, som wi sjelfwe åstadkommit, och ännu flere förslag, som wi tänkte utföra i framtiden. Men denne fruktanswärde förstörare utwecklar äfwen derigenom wår kraft. Wi finnas ej på jorden så mycket för att åt oß ordna wåra werk och af dem oß förlusta, som fastmer för att genom ett beständigt bekämpande af inträffande hinder bringa wår inneboende kraft till den högsta fullkomlighet. Ty wår odödlige ande är en kraft, ämnad till ewig werksamhet. Hwila förslappar och är en half död. Endast werksamhet är lif och underhåller styrka. Kriget föröder, men föröder blott förgängliga werk; deremot upplifwar det krafterne. Har ej nödwändigheten alltid warit modren till menniskans sällsyntaste egenskaper?

Kriget förstör — men blott det fåfängliga och förstörbara. I den allmänna osäkerheten om wår egendom, till och med om wårt lif, framställas för oß deßa saker

ändtligen i deras sanna wärde.
börje ändtligen att förlika oß m
tanken på förlusten af allt hw
wi äge; wi blifwe likgilti
re derom. Wi finne jemw
att högre och mera bestända
ägodelar gifwas än deßa, hwi
inom få timmar kunna fråntag
oß. Ingen annan än en mennis
som står på denna ståndpunkt,
wärdig sig sjelf, — är nära att bl
wa en Kristen, i den gudoml
Mästarens höga anda, — är
wägen att högre akta ett fritt, r
sinne, ett lugnt medwetande,
hjerta uppfyldt med dygdiga kä
lor, än allt hwad werlden k
gifwa. Endast det, som utgår fr
själen, endast det, som tillhö
den ewige anden, är ett best
dande godt; allt annat är sto
förblindelse och bländwerk. Må
ej Furstar nedstiga från sina th
ner, segerwinnare gå i fängel
rika fråßare gripa till tiggarst
wen, och de, som fordom äg
allt, öfwerlemna hus och he
Blott för den, som med I
själsstorhet betraktar werlden
hwad hon gifwer, synes all we
dens fiendtlighet wanmäktig; h
kan försaka allt, taga sitt k
på sig och efterfölja den alle
Helige. Den, som fäster sig
stoftet, och i sin fåfängliga w
lust finner sitt högsta goda, h
är wärd att förgås med stoft

Kriget sönderslitar wäldsa
flere jordiska band — men de
genom stärkas äfwen menniskorn
hjertan att knyta ädlare förbi
delser. Liksom den lugna luft
slutligen förgiftar sig sjelf,
träskets stillastående watten
wergår till förruttnelse: äfwen
upplöser sig ett folk, hwilket ä
njutit en lång och ostörd fred, g
nom sjelfkärlekens förderf. St

der, hvar, familjer skiljas från hwarandra, och slutligen söker hwarje medborgare endast sin egen nytta, sitt eget nöje, sin egen ära, obekymrad om de öfrige. Afunden träder mellan stånden och alstrar en hemlig broderstwist. Lagarne herrska ej mer i själarne, utan blott öfwer enskilta handlingar. Fäderneslandet blifwer ett tomt namn, utan betydelse; kärleken för Regenten och fäderneslandet utgjuter sig till det högsta endast i kallt, öfligt smicker. Än står statens döda kropp, men själen har redan flytt derifrån. — Men stormen kommer och rensar den förgiftade luften, de upprörda wågornas swall renar wattnet från förruttnelsen. Den allmänna krigsnöden uppwäcker, när allt genom densamma hotas med undergång, de tröge och egennyttige medborgarne utur deras säkerhet. För första gången fråga tusende efter sina medborgare, swärja tusende att hålla tillsammans i nöd och i död, åkalla tusende det gemensamma fäderneslandet och deß ära, wälsigna tusende med uppriktiga hjertan den Furstens omsorger, hwilken med dem delar lidandet och glädjen. Den allmänna nöden jemnar skillnaden ständen emellan; den fattige håller sig till den rike; den rike beskyddas af den fattige. Hela folket blifwer åter ett enda brödraskap, en trogen landsfaders enda familj, och den största stad blott en liten punkt i fäderneslandet.

Och liksom alla medborgerliga dygder med en förwånande kraft utweckla sig under krigsfaran, för att rädda det hela: så uppwaknar åter i hwarje enskilts bröst sinne för kristlig dygd, oskrymtad, djupt inträngande gudaktighet, hwilken, långt skild från hwarje slappt, utwärtes bruk, bör kallas för den ädlaste af alla klenoder. I hwarje bröst höjer sig ett starkare förtroende till Allmakten, en bergfast tro på dygd, rättwisa och försyn, en tro, som besegrar wapnens makt och slutligen kommer all jordisk styrka, all fiendens list på skam.

Detta är krigsnödens frukt. Hon är ett bittert läkemedel för staten och menniskoslägtet, hwilket hwar och en med rysning will undwika, men likwäl slutligen måste emottaga.

Och betraktar jag kriget utur denna synpunkt: så blifwer deß tillwaro i werlden icke obegriplig, utan jag erkänner sjelf nödwändigheten deraf. Jag lärer tillbedjande wörda Guds wisdom i de krigsstormar Han skickar, liksom i himlens åskwäder, när den nedsänder dödande blixtar på den förskräckta jorden.

Ofta har jag, min Gud, i tysthet knotat öfwer deßa tiders elände, och i tysthet frågat: Hwarföre så mycken jemmer? Kan Gud, kärlekens Gud, låta den öfwergå sina egna barn? Ofta, då jag twingades att lemna mina från barndomen ägde beqwämligheter och njutningar, samt att i en senare ålder stundom utbyta den wanda beqwämligheten mot det hårda lefnadssättet, sade jag: det är dock smärtsamt! — Ofta, då jag meddelade åt ännu olyckligare bröder af det ringa, som blef mig öfrigt, eller deraf framräckte en skärf, till allas bistånd, på fäderneslandets altare, och den ångstfulla tanken sedan uppstod hos mig: huru skall det en gång gå med de mina? — ofta blef då allt dystert omkring mig. Jag hörde blott mina suckar, kände blott mina brännan-

de tårar. — Men nu — o Gud, förfärligt stor i dina skickelser; — knotar jag ej mer! Jag igenkänner Dig i krigets stormar! Jag tillbeder din kärlek äfwen i slagfältets wilda gny. De, som ej mera lida, äro hos Dig; de som ännu i dag lida, förtjena att lida. Ty den, som ännu klagar öfwer den jordiska förlusten, har ännu satt för högt, straffbart wärde på det jordiska; är ännu för mycket weklig; är ännu ej mogen för denna fullkomlighet, som bju-

der, att wi skole uppoffra
sjelfwe för wåra bröder oc
derneslandet, wårt fäder
land och wåra famil
för menniskoslägtet, för Guds
Jag behåller min själ ge
tålamod. Den Kristne höfwe
hjeltemod, med hwilket Chr
gaf sitt lif för sina bröder.
dergifwen din wilja, min G
kan intet förskräckligt hända
emedan ej ens förlusten af
hwad jag äger här på jorden
förskräcklig för den, som har

Den 19 Oktober.

Bön om fred.

Ps. 77: 1—11.

Fridens Gud, oß frid förläna:
Hör oß, milde Herre Gud!
Hjelp ditt folk dig troget tjena,
Fäst det wid din wiljas bud.
O, då skall med helgad ro
Det i fridens hyddor bo!

Frid i landet Du oß gifwe!
Frid i husen följe den!
Makar, bröder, grannar lifwe
Fridens anda, kärleken!
Frid i hjertat, Jesu, bjud,
Frid med menskor och med Gud!

Ack, der synd och otro råda,
Hjelpa icke swärd och spjut;
Skulder uppå skulder båda
Nöd och undergång till slut.
Werldslig klokhet, werldsligt mod,
Hämma ej förderfwets flod.

Frid på jorden, söngs i höjden,
Jesu, i din födslostund!
Frid från himlen utgör fröjden
Af ditt saliga förbund.
Men i denna pröfwotid
Winns den ej förutan strid.

Rysande blickar jag tillbaka på de förflutna dagar. Hwilken jemmerfull tid, hwilka wexlingar af hopp och förskräckelse! Flere dogo af bekymmer. I fleres bröst lade ångsten det alltför snart mognande dödsfröet. Millioner sår blöda. Millioner ögon äro förgråtna. Skall Herren ewigt förskjuta oß, och ej mer wisa någon nåd?

Folken, widtomkring, från so-
lens upp- till deß nedgång,
det ena hafwet till det an
darra af rädd wäntan på det,
skall komma. Genom krigets st
wädersnatt framlyser endast-
kert en swag, wänlig fredsst
Folken darra af fruktan för d
la öden, hwilka hota från
osäkra fjerran. Kraften fela
ras armar till glad arbetsa
Frukterne af deras långw
flit äro förtrampade. För h

skall det utsäde gro, som landtmannen anförtrodde åt sin jord? Kanske nedtrampar mängden af stridshästar inom få månader alla skördens förhoppningar. Ingen är säker om sin egendom, och hwad sliten om morgonen har samlat, är kanske om aftonen ett rof för främmande wåld. Den torftige, som med tårar fuktade den sista biten af sitt mödosamt förwärfwade bröd, ber till Dig, Förbarmare, om miskund! Den olycklige, hwilken, såsom Hiob, fordom bemedlad, nu irrar öfwergifwen omkring, glömd af sina wänner, förskjuten af otacksamme, och nu nödsakad att wända sig till främmande hjertans medlidande, anropar Dig, allgode Gud, om nåd och skonsamhet! Det tröstlösa armodet, som, förjagadt från fädernehyddan, knappt kan betäcka sig mot winterns stränghet, eller finna ett skyddande tak under stormarne, beder till Dig om barmhertighet!

Förhärjande drog krigsowädret öfwer en hel stor werldsdel; skälfwande sågo nationerna deß annalkande; det dåfwa, rädda ryktet löpte förut, och förjagade hwarje glädjens leende, förlamade allt mod till det goda och bättre. Stormen närmade sig. Eld och swärd förtärde lyckliga städers och landskaps wälstånd. Fälten lågo öde utan skördar. Swarta, rykande öfwerlefwor utmärkte fordna byars läge. Öfwer hela slägter af fordom bemedlade dödlige swängde mordengeln utan skonsmål sitt tweäggade swärd. — Han tågade fram. Hans wäg war bestänkt med blodsdroppar. Den bleka hungern och pestartad feber efterföljde honom. De lefwande greto öfwer de dödas lik, och framsökte utur deras fordna hyddors aska det sista, som kunde underhålla deras bekymmersulla lif. Från grushögarne och liken sträcka de jemrande sina armar mot himmelen: "Lifsens Fader, förbarmare! Will Du för ewigt förskjuta oß, och ej mer wisa oß någon nåd? Från tusende åt Dig helgade tempel uppstiga nationernas rop och bön: war wår räddare, Du, som allena har makt att frälsa från eländet dem, hwilka hoppas på din nåd. Huru länge skall din förfärliga stränghet råda öfwer oß; när skall din godhet åter le mot oß, så att wi kunne tröstas af fredens sällhet, och glädjas af din wälsignelse! O Du, hwars wink återkallar utur döden till lifwet, hwars slägt förstör wäldiga härars trotsighet, böj Du folkens sinnen och Furstarnes anda. Sänd din fredsengel till den förjande jorden."!

Dig anropar nationernas ångest, hwilka äro församlade i alla tempel och wid alla altaren. De erkänna, o Herre, att Du allena är Herren, och ingen mäktigare än Du!

Och den öfwergifna enkan beder till Dig i sin ensamma hydda. Ack, hennes brinnande bön, hennes suckar fordra intet för henne sjelf! Om dödsengeln i dag uppenbarade sig, för att göra ett slut på hennes sorgfulla dagar, skulle hon med glädje skåda honom. Men hennes modershjerta blöder; Du gaf henne detta hjerta fullt af trogen ömhet för sina barn; Du sjelf, kärlekens urfprung, ingaf henne deßa kärlekens warma känslor för dem, hwilka hon födde med smärta. Fäderneslandet fordrade hennes sällhet i den blodiga kampen för

deß lycka och säkerhet. De helgade sig åt den alfwarsamma heliga pligten att strida för sina medborgares wäl, och, om det så måste wara, dö för dem. Beslutsamme stå de der. Modren gråter öfwer det hårda offret; hon lemnade det gerna, ehuru med blödande hjerta; gerna, emedan pligten bjöd det. Men äfwen moderspligten will hafwa sin tillfredsställelse; moderskärleken ropar högt efter de förlorade. Förbarmare, war Du deras sköld i nödens och farans dagar! Allsmäktige, rädda Du dem, att de ännu en gång må återwända till den öfwergifna enkan, ännu en gång sjunka till modrens bröst; sedan skall hon med förtjusning utandas sin tröstade själ. Gif fred på jorden, att de nedtryckte må uppresa sig och de förtwiflade åter må fröjdas öfwer Dig, och utropa: Wi måste lida, men **den Högstes högra hand kan all ting förwandla.** Ps. 77: 11.

Krigets mordiska swärd rasar från land till land. Glädjen hotar att fly utur lifwet. Millioner föddes under denna den allmänna olyckans dagar, för att åter förblöda på slagfälten. Millioner skåda med första dagsljuset tillika föräldrarnes sorger och tårar; ack, skola de aldrig smaka fredens ljufwa lugn!

Gud, hwilken upprörande syn, att se dina skapade warelser, bereda hwarandra fångenskap, sår och död. Att se barn af samma fader, förquäfwande broderskärlekens känslor, synas wara kallade till lifwet för att derutur fördrifwa hwarandra! Att se menniskor, som från aflägsna werldstrakter mordiskt sammandrabba, utan att känna, ännu mindre hafwa förolämpat hwarandra? — Men stridsbaneret kallar, kanonernas åskor dåna. Skarorna rycka med hemlig rysning mot hwarandra. Tusende hjertan klappa af rädsla; — i de bleka anletenas stela drag synes, att krigaren hemskt afwaktar fiendens ankomst och den mördande kulan. Ännu flyger mången kämpes suck tillbaka till den lugna hemorten; ännu egnas mången hastig och flyktig tanke åt den gråhårige fadren, den tyst lidande modren, den hopplösa bruden, den gråtande makan, de oskyldige barnen, de förjande syskarna. Men under träffningens buller förswinna deßa minnen. Förskräckligt griper det närwarande. Hwarje arm strider om lif och seger. Likgiltigheten om lifwet förwildar till lifsförstörande raseri. Mordbegär blixtrar ur de kämpandes lågande blickar. Den ena störtar bredwid den andre, träffad af swärd och spjut. Ingen ser sina bröders lik, endast den lefwande, som ännu hotar midtemot. Den wilda hästen krossar med sin fot sin egen ryttares ben. Kanonernas eldslammor förblända ögat; dundrande dån fyller örat. Den döendes sista suck höres ej. De segrandes glädjerop blanda sig med de flyendes ångstskri, tills bådas rop under nattens lugn tystna och härarne lemna den blodiga walplatsen.

Huru förskräcklig är ej anblicken af ett slagfält, der segraren skall beräkna sin ära, sin lycka efter antalet af nedgjorde bröder! Olycklige, som stympade ännu lefwa, afundas deras död, hwilka ligga sönderkroßade framför dem. Blödande uppwakna ännu engång ur wanmakten, för att nedsjunka i den sista dwalan.

Döende fordra hugswalelse, sårade lindring i deras brännande smärta. De förtwiflandes eder, de öfwergifnes jemmer, de förblödandes sista böner genomljuda den mörka ödemarken. — Förbarmare i himmelen, hör de lidandes suckar, hwilka, efter slagtningens skräcktimma, utandas deras själar på walplatserne! Ack, de bedja ej mer om förlängning af sitt smärtsamma lif! Lifwet har ej mer någon glädje för dem. Men de bedja för sina tröstlösa föräldrars, för enkors och faderlösas sällhet; de döende krigarne bedja om fredens sällhet för deras fädernesland. Hwem kan hjelpa, Allsmäktige, om Du ej hjelper, utan wänder din blick ifrån oß? Förgäfwes hoppas den gråhårige fadren på sin sons återkomst; förgäfwes bruden på sin älskares återseende; förgäfwes systern på åsynen af sin ungdoms lekkamrat. Sonen, brudgummen, brodern ligga stela på slagfältet; en främmande hand nedgräfwer deras ben under jorden; ingen känner, ingen begråter dem.

Och är slagfältet det förskräckligaste? – Den som kunde kasta blicken i städernas sönderskjutna boningar; i byarnes plundrade kojor! Huru mången ålderstigen man upplefwer nu den sorgligaste utgång på sin lefnad! Under flere år insamlade han mödosamt, med fromhet och flit, för sitt lifs afton, och en hel lefnads arbete är förloradt. Han kan ej mer gifwa något åt sina barn, och hans sista krafter, hans sista tårar äro honom endast öfrige, på det han må kunna tigga en almosa för de få återstående timmarne af sin lefnad. Den hungrande modren ser med slocknande, döende blick på sitt hjertas älskling, det försmäktande dibarnet, hwilket hon ej mer kan räcka någon näring. Plundrade familjer draga stumma och darrande bort från grushögarne efter deras boningar, hwarest de så länge lefwat lyckliga, och söka en ny hemort i ett okändt fjerran. Widt kringspridda i werlden sucka de fångne i elände, utan underrättelse från deras blodsförwanters kretsar; de blott lida och hoppas. Och ur främlingars fängelse, från förstörelsens grushögar, öfwer det försmäktande dibarnet upphöjer sig det ifriga ropet till himmelen: "Förbarmare, war oß nådig! Sänd oß freden, och låt oß återfinna wår förlorade lycka! Hör den lidande werldens bön. Du kan hjelpa, endast Du kan trösta!

Och, när, wid deßa betraktelser öfwer det namnlösa eländet, smärtan ofta öfwerwäldigar mig; när jag under detta bekymmer ofta känner min tro på din alltomfattande godhet swigta; när min själ ej begriper, hwarför detta lidande måste drabba så många oskyldige, hwilka älska och tillbedja Dig, och nu gå under i förödelsens fasor: o, så förlåt, förlåt, Fader i himmelen, ditt swaga barn! Äfwen detta wacklande är ju blott werkan af medlidande för mina medmenniskor; äfwen denna kärlek och tröstlöshet har ej utgått från något alldeles orent hjerta. Du gaf mig denna känsla, detta hjerta!

Ja, jag ropar till Dig såsom Assaph: jag ropar med mine röst till Gud: till Gud ropar jag, och Han hörer mig. Uti min nöds tid söker jag Herren; min hand är om natten uträckt, och håller icke

upp; ty min själ will sig icke tröstа låta. — Jag tänker uppå den gamla tiden; på de förra åren. Mån då Herren förkastar ewinnerliga, och ingen nåd mer bewisar? Är det så alldeles ute med hans godhet? Och hafwer tillsägelsen en ända? Hafwer då Gud förgätit att wara nådelig, och tillyckt sina barmhertighet för wrede skull? — Men dock sade jag: dermed qwäljer jag mig sjelf. Den Högstes högra hand kan all ting förwandla. Ps. 77: 2, 3, 6, 8—11.

Jag måste lida hwad Du skickade mig. Det är dock min själs lycka. Werlden måste lida hwad Du har bestämt åt henne, det är likwäl slutligen folkens och deras efterkommandes lycka. Hwem will knota deröfwer, att han blifwer ett offer för andra? Är ej detta den dödliges högsta kallelse? Har ej Christus uppoffrat sig för oß, så att wi efter årtusenden kunne glädja oß af wälgerningen genom Hans återlösnings död? Så ware då ingen kamp, ingen försakelse, intet offer för swårt: — det gäller fäderneslandets frihet och säkerhet, det gäller wåra rättigheters helgd!

Och måste fredens sällhet, samt folkens blifwande wälstånd köpas med ännu flere strömmar af blod och tårar: så må det ske! Jag måste lida det, som Du finner nyttigt. Dunkla äro dina wägar, outransakliga dina skickelser, men de leda oß till det lysande målet. Det är nu min pligt att söka mildra dagens elände, så långt mina krafter räcka. Hwarför beklagar jag den plundrade; har jag icke ännu något att meddela af hwad jag äger, så att hän må kunna skyla sin nakenhet? Hwarför utgjuter jag mig i det fruktlösa medlidandets tårar, när jag hörer omtalas de hungrande; kan jag ej samla och sända dem bistånd? När och hwarest kan menniskokärleken wisa sig renare och större, än i den allmänna olyckan?

Nödens dagar äro förhanden, de skola luttra oß från all sjelfkärlek, all egennytta. Freden har förslappat och söndrat oß; krigets lidanden skall styrka och återförena oß, så att hwar och en lifligare erkänner andras wärde, äfwen den ringastes af wåra bröder. Freden förwekligade wåra seder, medförde yppighet, wällust, öfwermod, och lät oß nedsjunka i sinnlig wällefnads gyttja. Kriget drager oß med jernhand utur detta djup, lärer oß inse förgängligheten af alla jordiska ägodelar, och tillbakaförer med den gamla enfalden fornwerldens gamla dygder, på det wi wärdigare må kunna njuta en kommande fred, på det efterkommande må kunna spegla sig i förfädrens öde. Den innewarande dagen är ej för oß; han tillhör dem, som lefwa lång tid efter oß!

Jag måste lida det. Men den Högstes högra hand kan allt förwandla! Gud förwandlar, när menniskan blifwit wärd ett bättre öde. Gud förwandlar, när målet för Hans beslut är uppnådt. Gud kufwar Konungars stolthet, Han krossar den wäldiges makt, Han förödmjukar folkens öfwermod. Han beskyddar äfwen den ringaste, upplyfter den låge åter utur stoftet, och gifwer hwar och en sin rätt. Och om äfwen millioner blödande offer falla för den

härjande stormen: Han är hwarje enskilt af deßa millioner nära, Han omfattar hwarje enskilt med sin oändliga faderskärlek; Han wet att herrligt trösta hwarje enskilt för den öfwergående smärtan.

Den Högstes högra hand kan allt förwandla. Detta är min glada tröst under alla trångmål, som hafwa träffat, eller ännu hotande omgifwa mig. Ja, Fader, ske din heliga wilja, icke min! Icke wet jag hwad som är werldens wäl, endast Du, Allwetande, känner hwad som tjenar oß till freden; endast Du, för hwars blick det längst förslutna, äfwensom den aflägsnaste framtid är ljus. Du kan förwandla, Du skall förwandla. Wi hafwe ditt ord, din tillsägelse. Du hörer wåra böner, och skall willfara dem, när rätta tiden är inne. Fader- och moderlösas, enkors och wärnlöses böner stiga ej förgäfwes till din thron: folkens bön stiger ej förgäfwes från templen till din himmel; de döendes och blödandes suck från slagfälten swäfwar icke förgäfwes upp till Dig. Du är allas Gud, allas Fader!

Och om äfwen jag, som genom krigets härjning gått i mistning af så många förmåner, skulle förlora ännu mera, än jag redan förlorat; och om jag måste blifwa alldeles utfattig, såsom tusende äro det: hwad förlorar jag annat, än hwad som ej tillhörer mig, hwad jag i döden måste gifwa åt andra? Huru kunde jag berömwärdare förlora det jag har, än i utöfningen af mina heligaste lefnadspligter för fäderneslandets wäl och för mina medborgares rättigheter? — Och skulle jag nödgas blöda under fosterlandets förswar, för hwilken ädlare sak kunde jag bära ärofulla sår och smärtor? — Och skulle äfwen mitt lif förr eller senare blifwa ett offer i denna förwirrade folkstrid: Gud, Du har förlänat mig det, kan jag wärdigare återgifwa det i dina händer, än då jag dör för mina medborgares wäl?

Med undergifwet sinne går jag utan fruktan min framtid till möte. **Men den Högstes högra hand kan allt förwandla.**

Ja, Herre, min själ hoppas på Dig. Du kan, Du will ej öfwergifwa de dina. Du är mitt stöd; Du är de minas Fader. Och om jag ej efterlemnar något åt dem, så återstå dem likwäl mitt efterdöme och min tro, mitt mod och mitt hopp. Du, Fader, blifwer deras försörjare, deras beskyddare, deras osynliga, allsmäktiga wän.

Den 20 Oktober.

Offren för fäderneslandet.

Jerem. 9: 1.

Jag tror på Gud, och wet att Han
Har afmätt mina öden;
Jag fruktar Gud, och ingen ann,
Ja, icke sjelfwa döden.
För frihet, rätt och fosterbygd
Jag wapen trygg skall bära.
Gudaktighet är krigarns dygd,
Och menskligbet hans ära,
Och hjertats frid hans winning.

Ej falla trädets frukter af,
Förrän de mogna blifwit;
Och Herren, som oß lifwet gaf,
Wår lifslängd sjelf uppskrifwit.
Med fröjdfullt hopp till Herrans ord,
Wi farorna omfamna:
För Kung och lag och fäders jord
Wi segra eller hamna
I rätta fadersslandet.

O Du, som wåra hufwudhår
Och wåra stunder täljer!
Du ensam öfwer striden rår,
Och stridens offer wäljer.
Och Du är wis, och Du är god;
Ty äre wi så trygga.
I ditt beskärm wi hafwe mod,
På Dig wårt hopp wi bygga
I lifwet och i döden.

Jorden är sannerligen ej alldeles öfwergifwen af dygden! Räkne wi ej tusende slagtoffer, som för fäderneslandets och medborgares wäl med glädje gingo döden till mötes? Och skulle tilläfwentyrs hundrade af dem endast twungne hafwa uppträdt på det ärorika slagfältet, hafwa de derför stridt mindre tappert, mindre förfäktat äran af sitt fosterlands fanor, mindre lidit af smärtor och sår i dödskampen? Må äfwen wara att hundrade af dem ogerna inträngde i slagtningarnes blodiga skiften; men flere hundrade rusade dock dit med ingifwelsens förtjusning, och inwigde sig åt en ädel död för medborgarnes wäl och lif, för thronens och folkets wördnadswärda rättigheter! Hwem will nu göra skillnad dem emellan? De ligga fjerran i främmande jord begrafne, bröder wid bröder, såsom de, stridande bredwid hwarandra, föllo. Och de hafwa ej fallit förgäfwes. Deras blod och död war folkens wälsignelse.

Ljuft slumre edert stoft äfwen i främmande jord, fjerran från de städer och byar, till hwilkas beskydd I höjden de trogne wapnen! Om ock ingen stolt minneswård der för wandraren nämner edert namn, I fallne kämpar: i hemorten nämner kärleken det, och wänskapen klagar ännu länge efter Eder! I ären ej förgätna. Och det räddade fäderneslandet säger: Ack, det jag watten nog hade i mitt hufwud, och min ögon wore en tårekälla; att jag natt och dag begråta måtte de slagna i mitt folk! Jer. 9: 1. Ty fäderneslandet begråter i Eder förlusten af sina ädlaste barn, sina trognaste medborgare, hwilka med sin offerdöd bewisade, huru högt de älskade fäderneslandet.

Ädle ynglingar, länge flyta, under den genom eder tapperhet wunna freden, edra brudars hem-

ga tårar. Eder triumf gaf m ett sår för lifstiden, men det ulle så wara. I måsten dö, för t fästa edra älskades hjertan id ewighetens saligaste förhoppningar. I ären förklarade och ringen förklaring öfwer de förande själarne. — Länge sucka nnu efter Eder, ädle män, som ndergått hjeltedöden för fäderneslandet, de trogna enkorna i deras ensamhet. Älskande swingar ig deras warma längtan öfwer stjernorna. Ärofullt hafwen I fulländat striden; må detta lända edra enkor och anhöriga till tröst. Under fäderneslandets wälstånd uppblomstra edra barn; man skall erinra dem om Eder; deßa minnen skola dana ett nytt herrligt, dygdigt slägte, och för edra barn skall det blifwa en ära att kunna säga åt sina medborgare: äfwen min fader uppoffrade sig för Eder!

Länge skall efterwerlden wörda Eder, I fallne hjeltar, så länge minnet af denna dag warar. Och när kan någonsin historien om denna jernålder komma att glömmas? Hafwe wi ej upplefwat år och händelser, hwilka forntiden sällan såg, hwilka nåhända i en efterwerld ej skola inträffa. Flere länder af en hel werld, wi framwisa blott ett stort, med lik beströdt slagfält; flere nationer, kallade till wapen, fyllde ledderne af talrika härar; förbänande, ja, nästan oerhörda omwexlingar af framgång och olycka inträffade; wilda folkskaror om- och återströmmade från det a aflägsna landet till det andra. h i denna jättelika strid om tionernas helgedom äro äfwen dyre kämpar, fallne! Kun I blöda för en mera wördnadswärd sak? Är icke åtankan af detta krig den oförgängligaste minneswärd öfwer eder tapperhet och ära?

Men dyrbarare än den försande kärlekens suckar, än fäderneslandets klagan öfwer sina offer, än efterwerldens beundran, är för Eder Guds bifall, I, som i medwetande af den goda saken, utstoden nöd och beswärlighet, tills dödsengeln räckte Eder den ewiga fredspalmen! Under fulländandet af ett heligt werk, uppgåfwen I eder anda. I hafwen älskat edert fädernesland, icke blott med ord eller med tungan, utan med gerning och sanning. I hafwen uppfyllt det gudomliga ordet: Wi skole äfwen låta lifwet för bröderna, såsom Christus har låtit sitt lif för oß. — Fulländade I ären hos Gud, I hafwen wunnit lifsens krona! Må wår lefnad blifwa så herrlig som eder död!

Likwäl will jag ej blott åt deßa offer för fäderneslandet helga min tacksamma åtanke. De äro i Guds wård tryggade för widare nöd. Men andre finnas, som ännu lefwa och äro mindre lycklige än deße bortgångne. Deße äro de ädle, tappre män, hwilka återwände stympade från slagfälten, och afundades deras bröders segerdöd. De lefwa — men hwilket lif! Med kroßade lemmar, med ännu länge wärkande sår och förstörd helsa; månge utur stånd att, genom flit och arbete, försörja de sina, utur stånd att förtjena sitt eget uppehälle. Månge af dem försmäkta i armod. Skole wi se dem, — deße olycklige krigare, hwilka, medan wi i hemorten njöto en maklig lefnad, utan fasa stodo för oß under slagt-

ningens stormar, — såsom tiggare smyga omkring wåra boningar? För hwilka gingo de döden till mötes? För oß. För hwilka lefdo de köld och wärme, törst och hunger? För oß. För hwilka blödde de smärtsamma såren? För oß flöt detta hjelteblod. För hwilkens skull måste de nu, såsom krymplingar, försaka de lefnadsnjutningar, som förljufwa wår tillwarelse? Ack, det är ju för wår skull! — Salige äro de döde, som det förunnades att dö under utöfningen af höga pligter; de ingingo i Guds herrlighet! Huru beklaganswärde äro ej de, som ännu lefwa, för att bland ett otacksamt folk nödgas försmäkta! — Säg ej, du känslolöse egennyttans slaf: men de tjente för den sold, som fäderneslandet betalte. Skulle du för denna sold wilja sälja den minsta af dina lemmar? De tjente till skydd för ditt fäderneslånd, till skydd för din egendom; solden gafs dem, att de under fälttåget måtte winna ett knappt uppehälle. Den utgjorde ej någon belöning för deras trogna tjenster, den war blott en afbetalning å fäderneslandets första skuld. Hwem kan säga, att de fallne kämpar wågade lifwet för denna usla penning? Hwem bör wäl, för att lefwa? Och deße stympade, sjuklige, lidande krigsmän läto de för denna ringa sold förstöra sina kroppar? — Säg ej, du känslolöse: men månge af dem drogo ej friwilligt i fält. Kan du urskilja, hwilka af egen drift rusade i elden, eller hwilka twungne lydde fäderneslandets uppmaning? Och om du äfwen kan det, så måste du likwäl medgifwa, att den, som uppfyllde sin pligt, så mycket det och smärtade honom, är wärd din aktning. Om denne ryckes från hem, föräldrar, anhörige och wänner, för att deltaga i den gemensamma saken: blifwer det icke en dubbel skyldighet för alla, som skyddades af hans wapen, att godtgöra honom för den uppoffring, till hwilken han twingades? Skulle du ej yttra dubbelt anspråk på tacksamhet, om man, utan att åstunda ditt samtycke, fordrade din sällhet till lösepenning för allas wäl?

Tilläfwentyrs bör allt lidande, som genom swärdet och fiendens kulor på slagfältet bereddes, ringa aktas mot de oräkneliga och namnlösa ryslígheter, hwilka krigets raseri åstadkom i många trakter.

Städer hafwa uppgått i rök; blomstrande byar hafwa blifwit förwandlade till askhögar; många familjer, som skonades af lågorna, utarmades af krigiska hopars wåldgästningar. De måste framräcka den sista skärfwen. De måste rycka brödet från det gråtande barnet, för att räcka det åt den hungrande krigaren. De måste afstå sina sängar, för att bereda de sårade ett läger. De måste sälja sitt husgeråd, sina kläder, med ett ord största delen af sin egendom, blott för att i någon mån lugna krigarnes hotande wildhet. Hopar af fiender inträngde i deras boningar, uppbröto deras förrådshus, bortröfwade hwad de funno, förstörde, med ryslig skadeglädje, hwad som icke kunde bortföras; logo åt de bäfwandes tårar, sparkade dem, som knäfallande anropade deras medlidande, ifrån sig; ödelade fälten, bortsläpade boskapen, lem-

ade de plundrade intet, utom ö-
onen att begråta sitt elände. —
Denna förlust war icke den hög-
ta, icke den förfärligaste. Wi
afwe hört talas om än fasliga-
e mißhandlingar, som uppröra
warje mensklig känsla. Kraft-
ösa gubbar blefwo trampade un-
er fötterne, aktningswärde hus-
äder slagne och marterade till
öds. Många, som ej dogo un-
er mißhandlingar, hafwa af tä-
ande sjukdomar, följder af den
rymma medfarten, störtats i
rafwen. Fromma husmödrar,
rbara jungfrur hafwa blifwit
of för kränkning af en djurisk
rånad; — många öfwerlefde icke
ißhandlingen. — Med fasa wän-
er jag mig ifrån deßa styggel-
r, i hwilka menniskan förnekar
tt ursprung.

Alla deße härjade trakter —
afwa de ej blifwit offer för fä-
erneslandet? Nysligt resa sig
nnu ruinerne efter till hälften
ler helt och hållet nedbrunna
äder mot himmelen, och anropa
der om förbarmande. I lyckli-
are, ännu fläktar winden i a-
an efter de byar, hwarest for-
om ett gladt lif, förljufwadt af-
it, förnöjsamhet och oskuld, gaf
ı leende anblick: ännu sen I
tplundrade orter, hwarest, med
ukliga kroppar och hopplösa hjer-
n den ene tiggaren bor bred-
id den andra; ännu kring-
andra de mißhandlade, med
nappt läkta sår, och med min-
en af det förflutna; deras fort-
rande lif är nesligare än dö-
n är förskräcklig!

De hafwa alla blifwit offer
r fäderneslandet! — Och I
arn af samma fädernesland,
h I närboende folk, öfwer hwil-
ı krigets härjande låga skon-
sammare framfor, — sen edra
bröder! Kristne, de äro edra
medkristne! — Frågen icke mera
nu, icke på domedagen: O Je-
su, Du wår domare, när sågo
wi Dig hungrig och spisade Dig
icke, när sågo wi Dig törstig och
gåfwo Dig ej att dricka? När
sågo wi Dig huswill och herber-
gerade Dig icke? Eller naken och
icke klädde Dig? När hafwe wi
sett Dig sjuk eller fången, och
hafwe ej kommit till Dig? San-
nerligen, hwad wi göre och haf-
we gjort den ringaste af Jesu
Christi bröder, det hafwe wi gjort
Honom sjelf! Och skulle detta
elände wara allt hwad kriget har
tillskyndat städer och länder?
Nej, ännu finnas flere offer för
fäderneslandet! De finnas, hwil-
ka man kanske minst ihågkommer,
men, som ej mindre än alla an-
dra fordra wårt deltagande. Ty
det hus, som brunnit, kan åter
uppbyggas, den plundrade bo-
ningen kan åter fyllas, om blott
de arma barnen äga en wårdan-
de fader och moder, som genom
bön och arbete kunna bereda dem
wälsignelse.

Men stora landssträckor fin-
nas, öfwer hwilka den förfärli-
ga pesten, i följe af genomtå-
gande härar, sig utbredde, så
att modren dog från det skriande
dibarnet, och fadren omkom innan
han ännu kunde försörja de sina;
då flydde wännen rysande från
sin wäns dödssäng; då insög den
ömma systern döden i afskedskys-
sen från den bleknande broderns
läppar; då kommo, ditförde af
hög pligtkänsla, menniskoälskan-
de läkare, för att rädda de o-
lycklige, men gingo förgiftade
derifrån; då ljödo dagligen döds-
klockorna, och tycktes anropa
menskl-

menskligheteus och himlens medlidande för de olycksalige orterne. Men gråhårsmän, hoppfulle ynglingar, trogna makar, flitige husfäder dogo. På många ställen blefwo begrafningsplatserne otillräcklige för mängden utaf de döde. Somlige kämpade i febrar mellan lif och död, medan andre blefwo förde till griften, och andre, lemnade utan stöd, tröstlöst bäfwade för ett dylikt öde, eller i förtwiflan önskade sig detsamma, för att snart hafwa lidit ut. Deße woro ock offer för fäderneslandet! — O, huru många heta tårar flöto ej då! De, som undgingo farsotens smitta, dignade åter under knekthoparnes skadelystna grymhet. O, hwad armod, o hwilken hjelplöshet! Huru många enkor och ouppfostrade barn! Hwem will wara deras fader?

Man säge ej: för dem, bör staten sörja. En regent kan wäl påbjuda utskylder och penningebidrag, för att någorlunda lindra de plundrades nöd; han kan underlätta återuppbyggandet af deras boningar; han kan öppna förrådshus, så att de räddas från hungersnöd. Men hafwa de då endast förlorat tak öfwer hufwudet? Är hungerns stillande fullkomlig ersättning för hwad de förlorat? — Må ingen, som sänder deße olycklige en almosa, tänka: nu har jag uppfyllt min pligt, må andra göra detsamma! Och, är då denna skärf allt hwad du förmår? Är alltid en liten penningegåfwa, hwilken du kan umbära, det bästa du förmår gifwa? Om du förlorade all din egendom, och endast omgafs af nödställde likar, så skulle den skärf, som medlidandet från en annan ort dig sände, wäl gagna dig för några dagar; men på den kalla penningen i din hand skulle du gjuta deß hetare tårar. Ett godhetsfullt, wälwilligt ord, en warm handtryckning af en deltagande medmenniska, skulle mer hugna dig, än denna almosa. Så gör då mer, — gör allt hwad dina krafter medgifwa. Fråga ej: hwem gifwer mig det åter? Eller: hwem wet, om jag ej sjelf kommer att behöfwa det? — Höj din blick till himlen, der bor en, som äfwen ihågkommer dig.

O Furstar, kunde jemmerns röst oförswagad intränga i edra palats och ljuda i edra hjertan, så skullen I kasta purpurn från edra skuldror, borttaga guldet från edra throner, samt skilja Eder från praktens och yppighetens omgifningar, för att räcka allt åt edra lidande undersåter, åt de barn, som Gud anförtrodde Eder! När I uti lägren delen en hård bädd, ett groft bröd med edra tappre krigare, och lifwen deras mod: hwarföre lifwen I ej, genom stora uppoffringar till de olyckliges bästa, deße, att de med större sinnesstyrka bära sitt lidande, och det öfriga folket, att det följer edert efterdöme? När kan en thron glänsa konungsligare, än när dygden beröfwar honom den döda prakten, för att werkligt pryda honom? När begås en skönare högtid till eder ära, än när en hel nation utgjuter glädjetårar?

Edra nya palats, I rike, wäcka ej beundran, så länge städer och byar ännu äro grushögar. Edra yppiga måltider, hwarwid kostsamma rätter framsättas, och dyra winer iskänkas, håna det lidande menniskoslägtet; ty ej

långt från Eder sucka ännu hungrige, hwilka sukta deras sista bröd med tårar. Yppigheten af edra kläder och edra moder bryta starkt af mot de plundrades nakenhet. J föden hundar och hästar i öfwerflöd, men fader- och moderlösa barn finnas, om hwilka ingen förbarmar sig; stympade förswarare af fäderneslandet kringwandra på kryckor, tiggande om ett nådeunderhåll, deße, hwilkas återstående dagar ett tacksamt fädernesland borde förljufwa.

Ja, tacksamheten uppfordrar oß att wara deras tröst, hwilkas timliga wäl blifwit ett beklaganswärdt offer för fäderneslandet. De hafwa förlorat i wårt ställe; wi äro skyldige dem ersättning. Men om wi kunde återgifwa dem deras egendom: kunne wi ock lemna dem ersättning för allt hwad de lidit? Kunne wi läka de sår, som blöda till dödsstunden? Låtom oß åtminstone gjuta en lindrande balsam i dem! Gifwom den torftige föda, den nakne kläder, den plundrade husgeråd, den utarmade arbetaren werktyg. Görom den stympade till ett föremål för wår omwårdnad; den huswille till wår dagliga gäst, de fader- och moderlösa till wåra barn.

Hwad fäderneslandets erkänsla fordrar, är menskligetens, samwetets, kristendomens enklaste bud. De wälgerningar wi bewise dem, hwilka lidit, såsom offer för kriget, äro ej att anses för godhet af oß, utan endast såsom pligt. De kunna fordra wårt hjertligaste bistånd, icke såsom en nåd, utan såsom en rättighet.

O, att jag ej är rik, att jag ej kan hjelpa alla dem jag wille bistå med tröst! Huru gerna förgäter jag ej hwad jag sjelf under krigens stormar förlorade, de förskräckelser jag sjelf erfarit, de tårar, som jag sjelf nödgats utgjuta. Jag har ännu något öfrigt. Jag will meddela af det, som återstår för mig. Du, o Gud, allas Fader, har bewarat det åt mig, icke att känslolöst förtäras, utan att anwändas till lindring af mina bröders lidanden. Eländet är widt kringspridt; på tillfälle att utöfwa den skönaste af alla dygder finnes ingenstädes brist. Upp då, så blifwer det offer, hwilket jag är skyldig, icke så tungt! — Jag will hjelpa efter mina krafter. Jag will umbära, för att rikligare kunna utdela mitt bistånd. Måste jag blicka till aflägsna orter, för att upptäcka lidande? Nej, de närmast boende äga det första anspråket på mitt deltagande. Jag will ej fråga: gifwa andra i förhållande så mycket som jag? Utan: hwad kan jag inskränka och bespara, för att köpa mig den renaste af alla själsnjutningar?

Ack, min Gud, detta skall ej blifwa en öfwergående rörelse, utan en fast, lugn wilja! Gif mig, o helige Fader, din nåd, att jag må wara modig mot mig sjelf, när mina bequämligheter, mina öfwerflödiga och dock tillwanda behof göra mig wacklande i denna Jesu anda, som genomtränger mig. Ja, min Frälsare, jag will liksom Du, förneka mig sjelf, för att wärdigt efterfölja Dig! Amen.

Den 21 Oktober.

Begående af fredens heliga högtid.

Es. 32: 17, 28.

Låf ske dig, store Gud, som frid och glädje låter
Besöka wåra hem och wåra hjertan åter!
Wårt offer wi med fröjd nu lägge för din fot:
Du wärdes, milde Gud, i nåd det taga mot!

Tillbedjande din makt, ditt majestät, din ära,
Ditt frälsta folk i dag skall dig sitt låf hembära;
Och bröder, makar, barn, uti de sinas famn,
Gemensamt prisa nu ditt ewigt stora namn.

De, hwilkas hjertan rönt en öm förlust i striden,
Till dem, o Herre, sänd hugswalelsen med friden!
Ack, se till enkors nöd, gif hopp och tålamod,
Och säg hwar faderlös, att, Fader, du är god.

Pris ware dig, hwars hjelp, wi hittills fått erfara!
Ack, låt din fadershand allt framgent med oß wara!
Wälsigne oß wår Gud och landet njute frid,
På Herrans fruktan bygd, till sensta åldrars tid!

Efter flerårig blodig kamp hafwa ändtligen hela nationer återwunnit lugnet, och måhända äfwen wapnens hwila för en längre tid! — Gud, med hwilken förtjusning mottogos ej af hwarje hjerta de första budskapen om werldens fred! Jag hörde huru underrättelsen upprepades af hundradetals röster, huru fredens gyllene ord alltid ånyo med hänryckning nämdes. Jag såg allas ögon glänsa af glädje. Jag såg glädjetårar flyta. Nu andades hwar och en friare. All sorg, all ångest upphörde. Det förflutna är tillryggalagdt, det är förswunnet; likt en öfwergående, fasansfull åskwädersnatt. Framtiden kom, smyckad med alla retelser och förhoppningar om något bättre, såsom en sommarmorgon, full med glans och wederquickelse.

Jag kände ock den sällhet, som genomträngt alla. Äfwen jag fröjdade mig med mödrar, makar, brudar, bröder, systrar och wänner, som, efter den långa, äfwentyrliga skillsmeßan, med brinnande längtan wäntade sina söners och älsklingars återkomst. Lik alla andra besåg jag nu min egendom och undersökte, hwad jag kunde hafwa bergat undan den härjande stormen.

Och war ej, o Fader i himmelen, denna menniskornas allmänna glädje, den innerligaste tacksägelse för din nåd? Innefatta ej deßa känslor mera, än alla de ord wi kunne framstamma?

Men äfwen i detta heliga lugn, då jag samlar min själ, för att, fri från jordiska föreställningar, endast egna den åt Dig och min egen helgelse; äfwen nu höjer jag med andakt och tacksamhet min

blick upp till Dig, o Gud! — Länge drabbade straffet werlden för deß synder. — Strömmar af blod flöto derför — domen är fullbordad. Wi kunne åter gladare hoppas. Du har skänkt oß nåd och barmhertighet, samt böjt Furstarnes och deras rådgifwares hjertan genom jernhårda skickelser och omständigheter. Du har mildrat folkens förbittring genom allas förskräckelse och lidande: försoningen återwänder; hämden har förblödt.

Jag gläder mig öfwer freden. — Dock, hwarför gläder jag mig? War då ej krigets olycka din skänk? War icke kriget äfwen så nödwändigt och nyttigt för folken, som hwilan nu är, efter den starka utmattningen? — Har kriget icke warit en oundgänglig följd af förutgående ondt? Det wederfares ej den enskilta menniskan, ej hela folkslag något lidande, som de ej sjelfwe hafwa ådragit sig. Hwarje lidande, som inträffar i följd af förutgående orätträdigheter, är warnande och lärorikt för själen, hwilken derigenom höjes till det bättre. Wete wi ej att menniskorna, om de åtnjöto en beständig wällefnad på jorden, slutligen endast skulle tillhöra detta jordiska wälstånd, och förgäta deras högre bestämmelse, själens förädling, ewigheten, ja, Dig sjelf, min Gud? Wete wi ej, att nationer, hwilka åtnjutit en flerårig fred, ofta nog läto deras ursprungliga kraft förslappas, och blefwo wekliga, yppiga, fega; gjorde religionen till barnlek och den sanna äran till ett lekwerk för den tomma flärdens; inom sig sjelfwa afundsjuka och mißunsamma, befordrade de samhällets upplösning och förfall, tills den allmänna faran försonade och återförenade de söndrade med hwarandra; tills det främmande öfwermodets förtryck åter uppwäckte frihetskänslan; tills det oerhörda eländet, osäkerheten om allt timligt och förlusten af de dyrbaraste ägodelar, åter höjde nationens sinnen till det heligare, som, oförgängligt och wälgörande, ewigt är tröstande och uppmuntrande? — Ja, himmelske Fader, fredens ljufwa toner gläda mig! Dock will jag äfwen ej förgäta, att krigets krossande slag äro en wälgerning för menniskoslägtet, från din allgoda hand, som alltid utdelar wälsignelse, antingen den gifwer glädje eller smärta.

Men jag gläder mig öfwer freden, såsom barnet gläder sig när fadren eller modren åter ler, sedan de straffat för begångna fel, ehuruwäl det wet, att det lidna straffet icke härflöt från hat, utan från kärlek, icke war något ondt, utan en wälgerning. Jag gläder mig. Men hwarföre?

Enhwar har wäl särskilta skäl till sin glädje, hwilka äro skiljaktiga från dem andra hafwa. Den ene gläder sig, emedan krigets hotande förskräckelser, hwilka medförde mer eller mindre fara för hans egendom och lif, nu äro helt och hållet förswunna. — Gläder han sig också med rätta? Bör äfwen jag deröfwer gläda mig? Wäl är det sannt, att en stor källa till menskligt lidande är uttorkad, men kan jag icke, midt under fredens lugn, hafwa att wänta den största fara i afseende på mina jordiska omständigheter? Wäl har tingens yttre form förändrat sig, men ödet swäfwar ewigt lika öfwer mitt

hufwud, i fred som i krig. Det är ganska båraktigt, att wid starkt åskwäder, lefwa i ångest och förskräckelse, för det att blixten kan träffa oß eller lägga wår boning i aska, och sedan fröjda oß, när faran är mindre: millioner dö såwäl om dagen som om natten, och af millioner träffar blixten knappt en enda. Flere boningar förstöras genom andra omständigheter, än genom eldstrålen från molnen. Hwarför gläder så mången dödlig sig, när åskwädret upphört? Swäfwa hans lif och hus nu mindre i fara? Bortrycka icke sjukdomar och oförsigtighet menniskorna lika talrikt under freden som i krigets slagtningar? Alltid fortfar jemwigten mellan de föddes och dödes antal. I fred, som i krig, ser man familjer samla rikedomar och andre blifwa fattige. Krigets inflytande på enskiltes wälstånd är ganska öfwergående.

En annan gläder sig, emedan han nu har nya förhoppningar att åter se sitt yrke mera blomstrande, till ökande af hans förmögenhet; framtiden synes honom, fri från faror, endast erbjuda njutningar och uppfyllandet af en mängd större eller mindre önskningar. Han kastar med lugn och wälbehag sin blick på kommande tider, och uppgör sina förslag. — Men hwem går dig i borgen, lättrogne, för framtidens gunstbewisningar? Hwem kan lofwa dig, att icke allt hwad du wäntar dig endast är en falsk inbillning? Freden må hafwa ganska länge bestånd; men af huru långt bestånd är din helsa, ditt lif? Kan icke i afseende på dina planer till förbättring af dina omständigheter, eller till njutning af glada ögonblick, den fullkomligaste motsats inträffa? Huru falskt, att endast af freden wänta allt godt, liksom kriget innehöll allt ondt och bragte det i werlden! Jag säger dig, att den, som ej af kriget drog sin oförgängliga nytta, skall ej hemta den af freden. Den, som ej under kriget har ett modigt hjerta wid alla lifwets wederwärdigheter, han skall ej hafwa det under freden. Menniskan är blott då lycklig, när hon har förmåga att wara det. Men den, som äger denna förmåga, har den, i krig som i fred. Men den erhålles endast genom medwetande af ett rent, menniskoälskande sinne, ett till hwarje god gerning modigt hjerta, och ett barnsligt gladt, fast förtroende till Gud, alla ödens styresman.

Och dock gläder äfwen jag mig öfwer freden. Nej, icke derföre att mitt och de minas lif äro mycket säkrare för dödspilen, eller emedan min egendom är bättre betryggad, eller, emedan jag nu har nya utsigter till winnande af flere angenäma önskningars uppfyllelse, och till åtnjutande af ganska fröjdfulla dagar; — nej, deröfwer gläder jag mig icke, ty mina förhoppningar kunna äfwenså bittert swika mig under fredens lugn, som fruktan och falska rykten ofta hafwa bedragit mig under krigstiderne.

Men liksom landet blifwer fruktbarare efter ett åskregn, äfwenså är folket efter ett förödande krig mera böjdt för dygd, rättrådighet, enighet, ömsesidigt bistånd och menniskoälskande företag. Det är ej en ringa sällhet, att lefwa bland bättre menniskor, hwilka swåra motgångar re-

nat från deras fordna fel. We det folk, som warnadt genom det förflutnas oerhörda lidanden, skulle återsjunka i deß förra slapphet, twedrägt och sjelfkärlek, eller som ännu icke ens har höjt sig från deßa ödygder! — Det wore wärdt en ny, gränslösare olycka, än den, hwarutur Guds försyn nådefullt räddat det.

Det är endast folkets dygd som gör deß lycksalighet, och endast såwida den allmänna sällheten utöfwar ett angenämt inflytande på hwarje enskilts wälstånd, är freden ett wärdigt föremål för alla särskilta hushålls glädje. Men gläd dig icke öfwer freden, om du warseblifwer, att det gamla, bittra nationalhatet ännu fortfar att oförsonligt rasa; gläd dig icke öfwer freden, om du finner, att kriget ännu ej har befriat den större mängden af medborgare, de höga som de låga, från sjelfkärlekens last, och gjort endrägt mellan alla stånd, samfundsanda, hjertlig fosterlandskärlek samt willig lydnad för lagar och ordning herrskande. Gläd dig icke öfwer freden, om du ser, att nu, liksom före den dåraktiga rangstridens tider, det ömsesidiga föraktet eller afunden, yppigheten samt de rikes och stores öfwerflöd, – hwilket hånar det rundtomkring dem försmäktande armodet, — att gäckandet af medborgerlig dygd och gudaktighetens förlöjligande åter blifwa gängse, och att nationen, endast begifwen på njutning, wälmåga och yppighet, glömmer sin ära, förgäter de fallna slägtoffren, anser oförskämda infall för wisdom, och förwekligar sig sjelf. En sådan nation är, sannerligen, mogen för nya motgångar, ny wanära, nya krig! – Om freden är för dig dyrbar, så bewara och rädda den från ny undergång. Men den kan endast uppehållas genom samma medel, hwarigenom han wunnits. Om ditt folk endast har bundsförwandters makt, men ej egen kraft att tacka derföre: så frukta, att stödet snart faller. Ty, förgät ej, bundsförwandter äro menniskor, och deras beslut mindre tillförlitligt än waraktigheten af deras lif. Har ditt folk endast fiendens swaghet att tacka derför, så frukta, att den förswagade fienden efter några års lugn återhämtar sig, och i en tid, då I öfwerlemnat Eder åt en fullkomlig sorglöshet, med stärkta krafter frambryter, att hämnas den icke förgätna skymfen.

Blott då kunne wi glädja oß öfwer freden, deß waraktighet och ära, när kriget har utrotat nationens grundfel, liksom stormwinden renar luften från giftiga dunster, och i deßas ställe nya dygder uppenbara sig, hwilka kunna blifwa den allmänna lycksalighetens sköld. Rättfärdighet upphöjer ett folk!

Och rättfärdighetens frukt, så säger den Hel. Skrift, **skall wara frid, och rättfärdighetens nytta skall wara ewig stillhet och säkerhet. Så att mitt folk skall bo uti fredshusen; uti trygga böningar och i skön rolighet.** Jes. 32: 17, 18. Så talade Jesaias, profeten, till sitt folk. Så talar ännu i dag werldshistorien, med profetisk stämma, till nationerne. Hwarje enskilt bland folket har den pligten att bibehålla freden och göra den waraktig. Icke Konungars makt, icke deras tjenares klokhet skyddar landet för ny olycka. Furstarne äro swage, utan sina un-

dersåters kraft och dygd. Endast deßa göra thronen wördnadsbjudande, samt wapnen fruktanswärda och segrande.

Hwad räddade ditt fäderneslands från större undergång? Hwarigenom befordrades den yttre freden? War det ditt folks samfundsanda, alla enskilta krafters förening till fosterlandets förswar? Wälan, så blif en trogen wårdare af denna nationaldygd. Och felades den, o, så förena dig med alla redlige och gode, för att bibringa den åt alla sinnen! Framställ osäkerheten af alla fördrag, den korta waraktigheten af till namnet ewiga fredsslut, Konungarnes dödlighet, den öfwerwunna fiendens åter tillwäxande makt och waksamhet, som blott wäntar på hämdens rätta ögonblick.

Lifwa, underhåll, stärk dittfolksfosterlandsanda; den hade kriget till fader och nöden till moder; men deß farligaste fiende är den insöfwande freden. — Fråga ej: huru skall jag lifwa denna anda? Förswara ej din owerksamhet med förebäranden af otillräckligheten i dina krafter, med inskränktheten af din werkningskrets, med ringheten af ditt stånd. — Hwar och en, som har wilja, är stor och mäktig till hwarje dygd. Har du blott wiljan, utför du blott den första handlingen — så sörj sedan ej widare, ty din wilja och handling äro redan i Guds hand. Säg ej: detta är ett föremål, som hör till de höges och förnämes pligtområde. Nej, du tillhör ditt folk, och således böra dina pligter i alla hänseenden äfwen afse detta folk! Räkna ej så mycket på andra, utan mest på dig sjelf, samt hwar och en på sig. Nationens förderf har till större delen utgått från de högre ståndens sedeslöshet och sjelfkärlek. Derföre måste de lägre ståndens dygd wäcka och uppehålla de högres. — Fråga ej: men hwar finner jag tillfälle att göra något, för att lifwa folkets anda? Se dig ikring, om du ej finner tillräckliga anledningar att, till ditt folks ära, åtminstone föreslå dina medbröder ett allmänt nyttigt företag, eller dertill bistå med din skärf, om ett sådant redan är börjadt. Ofta har den, som yttrade första tanken till ett nyttigt företag, derigenom föranledt deß werkställande, en annan, som derpå nedlade betydliga penningesummor gjorde wißerligen mycket, men ändock gaf han mindre än första förslaget war wärdt.

Se dig ikring! Finner du ej ännu allestädes de sår blödande, hwilka kriget åstadkom? Ligga ej ännu flere boningar öde och plundrade, eller förwandlade till grus och aska? Äro ej fäderneslandets trogne förswarare återkomne från slagfälten med stympade lemmar, och hafwa en hög rättighet, att nu anropa folkets erkänsla? Har du ej hört talas om enkorna efter dem, hwilka genom krigets wådor blefwo dödens rof? Eller, om oförsörjda barn, hwilkas fäder stupat för fäderneslandet? Att här wisa offentlig tacksamhet, för att derigenom under framtida krig uppelda andre förswarare, att här aftorka tårarne, och tysta jemmern — det är för den äkta fosterlandswännen, för den sanne Kristne den skönaste fredshögtid!

Lifwa, underhåll, stärk ditt folks fosterlandsanda och deß upphöjda mod att möta

alla framtida fiender till deß fred, genom bewarande af federnas enkelhet. Faror, brist, handelns och näringarnes stockning, plundringar, utskylder och krigsutgifter af alla slag, minskade folkets fordna sinnliga yppighet och nödgade till och med den rikaste att widtaga inskränkningar. Kriget gjorde början till återställande af en den skönaste fosterlandsdygd. — Må den ej genom freden förstöras! — — Wår glädje skulle då snart förwandlas till smärta! — Lef enkelt, utan prakt och öfwerflöd i ditt hus, men war frikostig, när det är fråga om något, som upphöjer ditt lands ryktbarhet och ära! — Förakta den sjelfkäre fråssaren, som endast will begagna freden, för att göra sig goda dagar samt njuta alla wällustens och weklighetens uppfinningar. Ära och sök att likna den, som gifwer det han kan umbära, till fattigare medborgares hjelp, till torftiga familjers försörjande, till nyttiga offentliga inrättningars stiftande. Den nation är fruktanswärd för hwar och en af sina fiender, hos hwilken yppighet och klemighet anses skymfliga, der enkelhet i det husliga lifwet och gifmildhet, när fråga är om det allmänna bästa, herrska, der hwar och en, förtrolig med faran, icke skyr någon beswärlighet, och wapnen, som skydda fäderneslandet, mera utgöra ynglingarnes stolthet, än utseendets företräden, prakt i kläder och titlar. Ett folk, som älskar freden och rättwisan af sin sak, är alltid färdigt att förswara desamma med lif och gods. Kan och will det ej detta, så får det, liksom tiggaren emottager sin almosa, åtnjuta rättwisa och säkerhet efter främmande godtycke. Lifwa, underhåll, stärk ditt folks fosterlandsanda, genom upprätthållandet af gudaktighet. — Menniskosjälens heligaste tillhörighet är deß inre, fromma tro, hwarifrån allt hwad den förmår handla stort och godt, har sitt ursprung. Betag henne denna helgedom, och hwad blifwer henne öfrigt? En menniskoskapnad med djuriska begär och djurisk slughet, utan ändamål kommen till werlden, utan ögnamärke för sin lefnad, endast ett ögonblickets barn, endast en lek för werlande omständigheter, utan tröst på jorden, utan Gud i himlen. Ett folks religiösa sinne utgör deß anda, kraft och höghet, i jemförelse hwarmed allt annat är ett intet; det är nationens högsta wishet, det är den heliga låga, hwaraf mod, fosterlandskärlek och förakt för döden upptändas.

Flerfaldiga krigs medförda lidanden hafwa öfwer lemningarne af förfluten lycka återfört menniskoslägtet till tanken på något heligare och högre. Men hwilan är fiende till all kraftyttring, och glädjen öfwer farornas frånwaro, under freden, är det fruktanswärdaste hindret för gudsfruktan. — Måtte ej freden werka derhän, att den beröfwar ditt folk det dyrbaraste, som kriget kunde gifwa! — Ett folk, som ej kan lefwa wärdigt den fred det åtnjuter, måste ofta lida så mycket smärtsammare under krigets gißel.

Jag känner de pligter, o Gud, hwilka den till fäderneslandet återwändande freden ålägger mig — jag skall uppfylla dem; jag skall efter min förmåga bibehålla mitt folk, wärdigt den erhållna freden; jag skall föregå alla

mina männer med älfwarligaste efterdöme af fosterländskt werksamhet för allmänt bästa, wördnadswärd enkelhet i seder och oskrymtad gudsfruktan: — detta är fredens heliga firandel. — Detta är mer än låssång, mer än högtidernas tomma buller; det är en Kristens tacksamhet för din wälgerning, himmelske Fader.

Den 22 Oktober.

Stråfwande efter yttre skönhet.

Jes. Syr. 50: 7, 8.

Hur stråla för min häpna syn
De ljusa undren ofwan skyn,
På hwalfwet af ditt tempel!
Här träder solen härlig opp
Och gjuter dagen i sitt lopp
Och bär din äras stämpel.
Här månens milda anlet ler,
Och tusen stjernor skåda ner,
Likt blicken af ditt öga,
Till mig ifrån det höga.

Ofta hafwa kristligt fromme nitälskare, hwilka med öfwerdrifwen stränghet försmådde det jordiska, ej blott tadlat hwar och en, som antingen bemödade sig att gifwa sin kropp ett behagligt utseende eller i allmänhet yttrade smak för det, som synes wåra utwärtes sinnen retande, utan ock såsom oanständiga, dåraktiga och tidsödande föraktat arbeten af sådane konstnärer, som genom wåra boningars utsirande, genom uppfinning af ny prydnad, eller på något annat sätt, genom efterhärmningar af den sköna naturen, förhöja de dödliges nöje för den korta tiden af deras tillwarelse.

Äfwen i wåra dagar finnas sådana öfwerspända, ehuru wälmenande nitälskare, de der genast såsom fåfänglighet fördömma hwarje yttre prydnad, wiljande anse de sköna konsternas skapelser såsom onyttiga, ja, till och med såsom för samhället, och isynnerhet för Kristne, skadliga sysselsättningar. De skåda i dem, wid första anblicken, sedeförderf, yppighet, wällust, sinnlighet, werldssinne.

Huru? Är nöjet, som själen njuter af det sköna, werkligen en klanderwärd böjelse hos en Kristen: hwi gaf mig då Gud detta sinne för skönhet, som jag bör fördömma? — Är framställningen af sinnlig fullkomlighet något föraktligt, hwi prydde då den allwise Skaparen sjelf sina werk på det undranswärdaste sätt? — Djuret fattar ej det sköna, det må framställa sig i konstens eller naturens alster. Det är blott menniskan, som äger sinne och känsla för skönheten, hwars intryck sprida en högre tjusning i hennes själ. Är ej detta ett företräde, som den ewige Fadrens allsmäktiga kärlek beskärde de dödlige?

Hwarför intager mig sommarens prakt i så hög grad? Hwaraf denna hänryckning, när morgonrodnaden höjer sig öfwer kullarne? Hwi genomtränger denna

heliga förtjusning min själ, när den nedgående solen sprider sin strålande purpurglans genom trädens grenar? Hwi står jag, med outsäglig fröjd, fördjupad i åskådande inför blomstersängarne i trädgården, och njuter af prakten i blommornas mångfaldiga färgskiftning? Hwarföre går jag längtande från Tulpanernas brokiga skimmer till den ädlare liljans snöhwita silfwerglans, eller till den doftande, i sina quistars och blads gröna sammet inswepta rosens beundranswärda rodnad?

Förgäfwes omgaf ej den allsmäktige Skaparen sina werk med hög skönhet! Förgäfwes sökte Han ej fängsla mitt öga genom prakten af de waldaste färger, hwilka Han utströdde öfwer det största och minsta, såwäl öfwer det blå himlahwalfwet med sina gyllene stjernor, som öfwer den fladdrande fjäriln med de prydliga wingarne. Förgäfwes lät han ej blommans kalk sprida de mest wäldoftande ångor: det war ej förgäfwes som han gaf skogens fåglar denna sköna förmåga att med ljufwa sånger helsa den gryende dagen och bjuda det slocknande ljuset farwäl, att än ingjuta swårmodets, än glädjens känslor i wårt bröst.

Och är det oß förunnadt att känna det behag, som gör naturens fenomener så intagande, — hwarför skole wi då förakta detsamma, när konstfärdigheten wördande det efterbildar? — När wi under wår jordiska tillwaro dock aldrig kunne umbära det jordiska, — hwarföre skole wi ej i de jordiska werk, som wåra jordiska händer sammansätta, inlägga det skönas tjuskraft, hwilken wi, följande spåren af Gudomens werkningar, lärde känna?

Liksom dygd är den odödliga själens högsta prydnad, så är skönhet sinnlighetens krona. I henne blifwer det jordiska liksom förklaradt, i henne öfwergår det till en öfwersinnlig natur. Ja, hon är, när jag närmare skärskådar henne, en förening af ädla egenskaper, dem jag äfwen såsom Kristen känner mig pligtig att hylla. Ty det gifwes ej något skönt, hwari jag icke upptäcker och beundrar enkelhet, klarhet, ordning, alla delars goda förhållande till det hela, renhet, naturlighet, höghet och behag. Det synes, som jag blott derför finner ett ting angenämt, att det liksom försinnligar någon ädel själsegenskap.

Gud gaf oß sinne för det sköna; utan detta sinne, hade naturen för oß saknat all betydelse och ej lärt oß förstå Skaparen, skulle wi ännu, like wildmarkens djur, utan detsamma lefwa i öknar, bo i hålor, gå inswepte i stinkande djurshudar, — ja, utan denna högre drift hade wi aldrig höjt oß till en wärdigare gudsdyrkan.

Hos alla ohyffade folkslag, när de wilja framtränga ur sitt nästan djuriska tillstånd, waknar först skönhetssinnet. Deras känsla för renlighet och ordning, för det ädla och höga, blifwer tydligare. De gifwa sina redskap, werktyg och husgerådsperfedlar behagliga former, de pryda sina boningar, utsira sina kläder, gifwa dem utsöktare färger och wälja till dem bättre tyger. Deras wilda fröjdeskri förwandla sig till sångens wälljud, deras glada hoppande till ordningsfull dans, i hwilken deras själs känsla sig må-

lar. De rikta sitt språk med de skönaste, från naturen lånade bilder, och blifwa skalder, hwilkas sånger gå i arf till de senaste efterkommande. De besjunga hjertats ädlaste känslor, lifwets njutningar, fornwerldens bedrifter, och lifwas att följa store dödliges efterdömen.

Så blef skönheten en moder till sedligheten, en religionen förklarande gloria! Hon höjde menniskan först till mensklighet, i det hon skilde henne från känslolöshetens lägre, djuriska grad.

Wördom derföre det sköna, antingen det möter oß i Guds majestätiska werk, eller i konstens angenäma bildningar. Om barnet i det hela, hwad deß böjelser och begär angår, mer tyckes närma sig till djurets ståndpunkt, så wisar det sig redan upphöjdare och menskligare, när i ynglingaåldern ädlare känslor sig hos detsamma utweckla. Det är i denna lyckliga ålder, som skönhetssinnet waknar, lik årets fägring i deß wår. Derföre winner ynglingen wårt bifall, när han undwiker goßålderns wilda lekar och, genom högre wärdighet i sitt skick, söker behaga; derföre tadle wi ej den uppblomstrande jungfrun, när hon, genom sorgfällig klädsel och smakfullt wald prydnad, söker förhöja sina naturliga behag. — Derföre akte wi ej ringa den konstnär, som wet att försköna wåra boningar, eller genom sångens wälljud lifwa wåra känslor; derföre wärdere wi målaren, som med sin pensel framtrollar skapelsens färgglans, — bildhuggaren, som afbildar naturens ädla former, — skalden, som i sköna språkbilder framställer själens lif, den sinnrike skådespelaren, som med bländande likhet för wåra blickar framtet menniskoslägtets lidelser, dårskaper och storhet. — Nämner ej den hel. Skrift på ett ärofullt sätt Jubal, tonkonstens uppfinnare; Tubalkain, denne mästare i metallers bearbetning; Davids dansar och Salomos praktbyggnader? Påstås icke om Ewangelisten Lukas, att han idkat målarkonsten? Wirkade ej Aposteln Paulus tapeter och dyrbara mattor med konstrik hand?

Sträfwandet efter yttre skönhet och utöfningen af de konster, som hafwa det skönas framställning till mål, äro således intet mindre än föraktliga och fördömliga, utan twertom lof- och aktningswärda. Således är det orättwist, att endast prisa de handtwerk och yrken som hafwa den omedelbara nyttan till föremål, och att såsom gagnlösa förſmå alla andra konster och sysselsättningar, hwilka på sin höjd synas förskaffa ett endast flyktigt nöje och blott wara yppighetens werktyg, öfwerflödets frukter.

Genom de ädlare konsternas främjande befordras äfwen religionen och andakten. Hafwa ej rysningar af en djup wördnad genomilat dig, när du wandrade genom ett tempels höga, halfupplysta pelargångar? Kände du dig icke manad till den Högstes dyrkan, när du såg det konstrikt prydda altaret, eller när en helig forntids händelser tilltalade dig från sinnrika målningar? Blef ej din andakt bewingad, när tonernas wäldiga samljud melodiskt kring dig brusade, och himlen i dem tycktes nedstiga till dig? Hafwa ej, wid fromma sångers klang, tårar någonsin frambrustit ur ditt öga? Se, det war de ädlare kon-

sternas makt, som fattade dig! De tala till själen, medan andra yrken endast tillfredsställa den gröfre sinnlighetens behof. Det är för öfrigt af Gud så inrättadt, att, då menniskan, så länge hon wandrar i det jordiska, städse förblifwer ett med det sinnliga nära förenadt wäsende, sjelfwa tjuskraften af sinnlig skönhet måste förädla alla hennes själsförmögenheter.

Må således sträfwandet efter yttre skönhet, i stället att läggas dem till last, lända icke blott de unge, utan äfwen de äldre och gamle till beröm! Således må detta sträfwande anses såsom en förtjenst hos den werksamma husmodren, hwilken öfwer allt, som omgifwer henne, söker sprida ett intagande behag och genom förskönande gifwa, till och med de hwardagligaste ting, ett nytt wärde.

Det ligger djupt rotadt i menniskonaturen, att wi owilkorligt äro och blifwe såsom wår yttre omgifning är beskaffad. I renliga, ordningsrika boningsrum blifwe wi mer böjde för allt, som är anständigt och ädelt; i den husliga lefnadens orenlighet och oordning nedsjunker äfwen wår själ från sin höghet, samt förlåter sig lättare orena och låga känslor. Quinnans skönhet ålägger äfwen barbarer wördnad, och sjelfwa främlingen känner sig intagen af ett barns älsklighet. En ålderstigen persons wördnadsbjudande gestalt, deß gråa lockar ingifwa oß owilkorligt en stilla aktning, likasom orenlighet och brist på ordning städse wäcka wår afsmak. Wi förställe oß brottet såsom fasanswäckande; den lastfulles blickar mörka och lömske, de förtwiflades anletsdrag wanställda; det onda samwetet, såsom röjande sig i dystra åtbörder.

Men i samma grad, som sträfwandet efter yttre skönhet wisserligen är förenligt med gudaktighet och höfwes en Kristen, kan det dock genom öfwerdrift urarta till ett lika stort fel, som fullkomligt åsidosättande deraf werkligen är.

Det urartar till fel, när på tingens inre wärde göres mindre afseende än på den yttre glansen; när det inre i ett hushåll wäl wisar mycket, som bländar främmandes ögon och förkunnar öfwerflöd, men ofta det nödwändiga saknas; när kläderne förråda rikedom, men armod döljer sig under prakten; när i en skönt beprydd kropp ett förderfwadt hjerta slår, en rå själ inneslutes. Der äro blott hwitmenade grafwar, inwärtes fulle med de dödes ben. Nej, liksom blomman med all prakt framgår ur wäxtens egna beskaffenhet, så måste menniskans sanna skönhet uppblomstra utur wäsendet af deß omgifningar.

Sträfwandet efter yttre skönhet urartar till fel, så snart det blifwer en menniskas hufwudsyfte och uteslutande lidelse. Här öfwergår smaken för det angenäma på ett förwändt sätt till prålsjuka; ynglingens naturliga bemödande att behaga till narraktig flärd, som beröfwar mannen sin ursprungliga skönhet, nemligen wärdighet: den unga quinnans håg, att genom konst förhöja det behag, hwarmed naturen henne prydde, till smaklös fåfänga och praktlystnad, hwarigenom hon mindre will behaga, än wäcka uppseende.

Likasom hwarje menniskans

dygd i det yttre utweckar sig till ett eget slags skönhet, så röjer sig äfwen hwarje deß last i ett eget slags fulhet. Man igenkänner en persons själsbeskaffenhet och smak af deß sätt att yttra dem. En rå menniska älskar det starkt i ögonen fallande och brokiga, en förädlad själ deremot mildare färger, ett blygsamt utwärtes skick, en wald enkelhet; den sedesamma jungfrun gifwer en anständig klädsel företrädet framför den wällustretande drägt, som utmärker den behagsjuka och lättfärdiga quinnan; prålsjukan wisar sig i klädsel och husgeråd med flärdsullt skimmer, sökande att på ett afstickande sätt fördunkla allt jemte sig; den anspråkslösa blygsamheten lyser genom enkelhet, ordning och ändamålsenlighet; hon bländar ej ögat, men intager, ju mer man med henne blifwer förtrolig. Begäret, att alltid hafwa husgeråd och kläder efter det nyaste modet, wittnar om lynnets ombytlighet, eller om hemligt högmod, eller om den i hwarje hänseende nedslående känslan, att wårt inre saknar det bättre wärde, genom hwilket wi kunne göra oß bemärkte och omtyckte, hwarföre wi skiftewis tage wår tillflykt till deßa yttre hjelpmedel, genom hwilka wi för ett ögonblick äro i stånd att fästa ett sällskaps uppmärksamhet.

Med rätta blifwa deße skönhetssinnets förwillelser tadlade af hwar och en; de tillkännagifwa ej blott en förderfwad smak, utan ock ett sinnelag, som förlorat sin sanna ädelhet. — Det, som är mest beslägtadt med själens dygder, är allena werkligen skönt.

Liksom de dödliges själsbeskaffenhet plägar uppenbara sig i hwad de anse för skönt, så utöfwar äfwen den yttre omgifningen, i en ganska naturlig återwerkan, inflytelse på densamma. Det är således på inket wis likgiltigt, om wi redan i ungdomsåren göre afseende på den goda smakens bildning, eller wårdslöse densamma.

Men den goda smaken yttrar sig i förtjusning öfwer sådan skönhet, som antingen är ett sinnligt uttryck af andlig skönhet, eller stämmer själen till kärlek för det ädlare och fullkomligare.

Derföre är renlighet oskiljaktig från det angenäma; hon leder oß omärkligt till renhet i wåra känslor. Derföre är naturlighet det skönas hufwudwilkor, emedan det onaturliga står i motsats till wåra känslor och föreställningar; deßutom fäster sig wårt förakt wid allt, som är osannt. Derföre mißhagar oß det sirliga och twungna i sättet att wara hos wißa personer, hwilka ej wisa sig sådane de äro, utan antaga skenet af någon älskwärdhet, som de i sjelfwa werket sakna. De äro sällan i stånd att med sitt konstlade skick bemäktiga sig det wäsendtliga af de egenskaper, som felas dem; de uppträda städse antingen med öfwerdrift eller ohjelplig oskicklighet.

Ordning är det skönas själ; den är alla särskilta delars öfwerensstämmelse till ett helt, en wiß regelbundenhet, som behagar ögat och öfwerensstämmer med förståndet, äfwen om ett bestämdt ändamål icke alltid tydligt derwid igenkännes. Denna

ordning i det yttre äger aldrig så fullkomligt rum, som då den äfwen mäktigt herrskar i den hos sina omgifningar regelbundenhet fordrande och sökande personens själ. Hwilken wälgörande återwerkan åstadkomma ej deß intryck på den, som hos andra, ware sig i göromål, boningar, i den husliga lefnaden och deß tillbehör, ja, till och med i klädseln med nöje skönjer densamma! Ty efterhärmningsdriften är så djupt rotad i menniskonaturen, de yttre omgifningarnes art och beskaffenhet inwerka så listigt på den, som egnar dem sin uppmärksamhet, att man ofta endast behöfwer försätta en förwildad, oordentlig, wårdslös menniska i förhållanden, bland hwilka hon öfwerallt finner sig omgifwen af noggrannhet och regelbundenhet, för att göra henne sjelf till en wän af ordning uti sin husliga lefnad.

All ordning är förenad med enkelhet. Skönheten är sjelf den högsta enkelhet, d. w. s. alla delars förening till ett helt, och det på ett så innerligt sätt, att intet kan tagas derifrån, utan det helas förstöring; försakande och frånskiljande af allt öfwerflödigt, som ej hör till saken; det helas öfwerensstämmelse till ett hufwudsakligt ändamål eller med ett rent menskligt tänkesätt. Den högsta enkelhet är den fullkomligaste sanning, den trognaste natur.

Och det enkla bär alltid prägeln af det ädla. Derföre synas oß Guds werk så höga, emedan delarne, i ett nära samband, förhåller sig på det ändamålsenligaste sätt till det stora hela, och intet i dem kan umbäras, utan att det helas samstämning upphäfwes. Här råder ständigt till och med i den omätliga rikedomen af tingen, sparsamhetens stränga lag, aflägsnandet utaf allt öfwerflödigt; naturen winner alltid sina utomordentligaste ändamål genom de ringaste, enklaste medel.

Det gifwes ej någon sann skönhet, som icke framställer det ädlas wäsende, och fastän i mindre gestalt sig uppenbarande, intager likwäl det angenäma genom sina formers och färgers renhet, samt erhåller derigenom en wiß ädelhet.

Hwad är wäl det ädla och upphöjda i naturen eller i konstens werk, annat än en sinnlig afspegling utaf det goda, det moraliskt förträffliga och till fullkomlighet lifwande i sjelfwa själen? — Derföre kalle wi kristendomens lära hög och deß yttringar sköna, emedan de för den andliga delen af wår warelse äro det mest fulländade, — det sannaste, emedan de, stående i det fullkomligaste förhållande till naturens ordning, äro på det innerligaste beslägtade med de dödliges lycksalighet, och äga den största öfwerensstämmelse med tillwarelsen på denna och på andra sidan grafwen.

Gud, Du det sköna danare, som med outsägligt behag och namnlös höghet förherrligat Dig sjelf i dina werk, jag will ock, med en aldrig slocknande känsla för naturens intagande fägring, älska det sköna, emedan det under min jordiska tillwarelse allra listigast öfwerensstämmer med min själs fordringar! — I min husliga lefnad skall jag bemöda mig att sprida skönhetens behag öfwer alla föremål, ej blott för ögats flyktiga nöje, utan för att

städse wänja mig, liksom i det sedliga, så äfwen i det jordiska, wid det ädla och wärdiga. Men den yttre skönhet, som jag eftersträfwar, må endast blifwa en återglans af högre andlig skönhet hos de mig omgifwande ting: i mina enkla seder lyse mitt hjertas fromma enfald, i min husliga lefnadsordning, i min själs ordningskärlek, riktiga tänkesätt och klarhet; i mina omgifningars anspråkslösa prydnad och behaglighet, min inre godhet och wälwilja.

Den lastfulle saknar äfwen känslor för det sköna. Han äger ingen annan måttstock för tingens wärde, än sin fördel och egennytta. Store Gud, huru oförmögen är han ej, denne all egen själsstorhet beröfwade, att beundra det höga i dina under, det ädla i konstens alster, det stora och gudalika i menniskornas handlingar! Äregirighet, winningslystnad och begärelse till djuriskt sinnesretelse, förslöa hos den fallne hwarje bättre känsla. Han kan ännu älska prakt, emedan han är intagen af båraktig stolthet; yppigt prål, emedan han saknar håg för enkelhet, sanning och ärbarhet; han kan wärdera det konstladt prydliga och twungna, medan han i obeslöjad naturlighet skulle synas wämjelig för andra och sig sjelf; han kan ifrigt söka det nya och omwexlande, emedan han är utan sinne för det ewigt skönas lagar.

Gud, min Skapare, den praktfulla, höga naturen är skönhetens slöja, med hwilken Du omgifwit ditt heliga wäsende; så blifwe ock det, som mig omgifwer, en återglans af själens enkla skönhet.

Den 23 Oktober.

Försigtighet i walet af wänner.

Jes. Syr. 6: 16.

Mitt öga efter dem skall leta,
Som Christi ord och löften tro;
Som, med Hans andas hjelp, arbeta
För enskilt wäl och allmän ro.
De skola fröjdas åt min tid,
Och dem will jag mig trygga wid.

Bland goda känslofulla menniskor hör man ofta en stilla klagan öfwer brist på sann wänskap, ja, öfwer brist på sinne för sådan. Hwad? Finnas ej nog många efterdömen af trogen wänskap, såwäl från fordna dagar, som i nyare tider? Äger ej hwarje menniska, i större eller mindre grad, behof af att älska och älskas? Är icke ordet wän, ännu alltid ett ärofullt namn, hwilket wi tilldele de af oss mest älskade personer?

Ja, ännu brinner wänskapens rena låga, den sanna wänskapens, såwäl bland de goda och ädle, som äfwen bland de råe och förderfwade! Man upptäckte en trogen, ömsesidig wänskaps tänkesätt till och med der, hwar-

eft man ej kunde wänta så ömma känslor, — bland bofwar, som ända till dödsstunden bibehöllo en oafbruten tillgifwenhet för hwarandra.

Ty hwad är lifwet utan wänskap? — En tom öken, hwilken den dödlige ensam genomwandrar; hwarest intet tillhörer honom, intet gör något afseende på hans fröjd eller smärta; hwarest han wäl warseblifwer menniskogestalter, hwilka likna honom, men som med kallsinnighet gå honom förbi, liksom de wore medborgare af en annan werld, den der ej stod i något förhållande till honom.

Men försätt en menniska i en öken: äfwen den råaste skall ej uthärda i denna öfwergifna belägenhet; hon skall fordra och gifwa deltagande; hon skall göra de liflösa klipporna till sina förtrogna; liksom hon wore omgifwen af en tänkande warelse skall hon taga det skuggrika trädet till wittne af sina känslor; hon skall tämja wilda djur, för att winna deras tillgifwenhet och trohet. Hwarken kan eller will menniskan umbära sällskap och kärlek. Hon will för sig wäcka deltagande; det förutan anser hon lifwet af föga wärde. Allt hwad hon är, är hon mindre för sig sjelf än för andra. Hon törstar efter deras beröm. För att behaga dem, pryder hon sig; för deras tacksamhet störtar hon sig djerft i lifsfaror; för deras bifall uppoffrar hon sitt lugn, sin glädje; för att ej drifwa dem från sig, bemantlar hon de fel, som henne wanställa; allt, — ofta i för hög grad, — är hon för andras skull, och litet, — ofta i för ringa grad, — för sin egen.

Wänskapens behof är öfwer allt för hand. Naturen nedlade det i wår själ — den, som saknade det, han wore en afwikelse från menniskonaturen, ett widunder, en, hwars själ förirrat sig. Detta behof utwecklar sin kraft redan i de första barndomsåren. Då herrskar ännu ett allmänt förtroende till menniskohjertat och deß deltagande, liksom barnahjertat lågar af wälwilja och deltagande för hwar och en. Men med tilltagande erfarenhet ökas äfwen farhågan. Barnets sinne fann sig ofta bedraget, ofta genom menniskornas råa yta eller kärlekslösa likgiltighet tillbakaskrämdt inom sig sjelft. Den mognare ynglingen nekar wäl ingen sitt deltagande, men han wäntar det ej af hwar och en. Och dock längtar hans hjerta derefter! Han önskar lifligt, åtminstone att finna en själ, som med nära förtrolighet sluter sig till hans; för hwilken han kan öppna sitt innersta, samt meddela sina önskningar, utsigter och öfwerflödande känslor; med hwilken han kan utbyta tröst mot tröst, glädje mot glädje, och hwars älskande uppmärksamhet förer honom glädjefullare, fastare, tryggare genom lifwet.

Hwadan kommer det wäl, att denna allmänna längtan, som finnes hos hwarje menniska, efter en wän, af hwilken hon will troget älskas, och, om än alla andra henne mißkänna, alltid förstås, — hwadan kommer det, att klagan öfwer brist på sann wänskap är så wanlig?

Du, som klagar, pröfwa wäl, hwem du har att dömma brottslig, innan du fäller domen. Pröfwa dig sjelf först, om du

allestä-

alleställes warit en sann wän; öfwerwäg, hwad du har lemnat för prof af wänskap; undersök, om du ej med öfwerspända, swärmiska fordringar närmat dig till den, som skulle wara din wän; om han, enligt sin natur, war i stånd att swara emot din höga föreställning; om du i wänskapsförbundet ej medförde många dunkla, sinnliga känslor, i stället för idel klokhet och lugn, samt eftertänksam åsigt af tingen; om du, med ett ord, ej bedragit dig sjelf långt mer, än man welat bedraga dig; ja, om du icke kanhända endast inbillar dig, att man welat göra det!

Grunden till wänskapsförbindelsers tidigare eller senare upplösning blifwer wanligen lagd redan i det wigtiga ögonblick, då ett sådant förbund ingås. Sällan åtföljer, wid detta steg, eftertänksamhetens pröfwande blick; wanligtwis är det antingen någon anledning till glädtighet, — då hjertat öfwerflödar, och utan mißtänksamhet gerna öfwerlemnar sig åt hwar och en —, eller ett tycke för den andres behagliga utseende, och det deraf wäckta begäret att winna hans genkärlek, som stiftar wänskapsförbund. Detta wälbehag, hwarmed wi fäste oß wid en persons angenäma yta, uppfyller oß, då det blifwer listigare, med retande sjelfförblindelse, och wi bedrage oß gerna, i det wi tilldele det älskade föremålet alla slag af de själsfullkomligheter, hwarigenom det står upphöjdt öfwer oß; — ofta är det blott ett smickerfullt uppblåsande af wår fåfänga, som wisar oß wänskapsförbindelsen med någon wiß person såsom önskwärd, i det wi finne honom hedrad, berömd, beundrad, och tro oß gifwa wårt eget wärde en förhöjning i werldens ögon, om wi kunne berömma oß af att hafwa förwärfwat en sådan persons aktning och kärlek.

Men den mognare öfwerläggningen gillar sedermera icke alltid hwad en dunkel, behaglig känsla ofta kommer oß att ingå. Sannt är det, att du skall älska wännen med hjertat, men wälja honom med förståndet. Känslan, som sätter dig i rörelse, dömmer aldrig, utan begär blott, retad af yttre behag, eller af fåfänga; förståndet hyser deremot ingen begärelse till det, som det ej nogare känner, och under särskilta förhållanden pröfwat. Blotta känslan af tycke för en person besticker ganska lätt wår retliga inbillningskraft, och wi tilldömme då den, som wi med wår böjelse omfattat, en mängd af herrliga egenskaper; ej emedan han genom dem redan blifwit älskwärd, utan emedan wi wilje älska honom, och han utan sådane egenskaper skulle upphöra att wara älskwärd.

Detta är öfwerhufwud ett af de wanligaste fel wid inträdet i wänskapens förbund, förnämligast i ungdomsdagarne, då ett mera häftigt swallande blod sätter hjertat i rörelse och lifwar känslorna, då inbillningskraften gerna öfwerwäldigar förståndets alfwar; — men isynnerhet bland unge personer af olika kön, hos hwilka den waknande könsdriften sällar sig till det allmänna behofwet af wänskap, till fåfängan och egenkärleken, samt upphöjer de oordentliga känslorna till en blind lidelses wälde.

Medan förståndet, genom ständigt ökad erfarenhet,

dagligen tilltager i styrka, blifwer deremot, till wår lycka, känslornas brand med åren omärkligt swagare. Deraf låter det sig förklaras, att, med förståndets tillwäxt och känsloliflighetens aftagande, så många för hastigt slutne äktenskap sedermera blifwa de olyckligaste. Ty känslornas åtrå blifwer omsider genom wana och daglig njutning mättad, och huru beklagligt, om då intet återstår, som kan tillfredsställa förståndets waraktiga fordringar hos det dittills älskade föremålet! Huru bedröfligt, om då, i lifwets hwardagliga enformighet, de lysande willor, af hwilka wi förr bårades, blifwa skingrade; om wi då, för att lyda en blind, urskillningslös längtan, försatt allt, som äger ett oföränderligt wärde, utom yttre behaglighet, wid hwilken man slutligen wänjer sig ända till likgiltighet; om wi uppoffrat wår frihet, ädla wänners bifall, goda anhöriges wälsignelse, medlen att gagneligt lefwa, och utsigterne till en lugn framtid!

Knyt wänskapens band, men icke utan fritt wal. Men ditt wal är ej fritt, så länge ditt förstånds omdöme är bundet af den sinnliga åtråns, fåfängans och sjelfkärlekens inflytande. Hwad lidelsen allena wäljer, det förgås snart med densamma. Litar du ej på din egen kraft, så wädja till owäldiges omdöme.

När hjertat blindwis längtar efter genkärlek, så bjuder oß förståndet att undwika hwarje närmare förtrolighet med en person, om hwilken wi ej äro öfwertygade, att den skall ingifwa oß högaktning, äfwen om den saknar sådane egenskaper, som först intogo oß till deß fördel. När de yttre behagen förtjusa dig, så föreställ dig desamma utplånade genom sjukdom eller ett tiotal af år; när börd och rang samt rikedomens glans draga dig till en person, så gör dig sjelf denna fråga: skulle du älska och lika högt wärdera detta föremål, om det antingen saknade eller i mindre grad ägde deßa lyckans håfwor?

Råds för din böjelse, råds hwarje förtrolighet, om ditt samwete yttrat det ringaste ogillande; häfwa för den bländande werkan af en smickrande inbillningskraft, hwilken aldrig wisar dig de egenskaper, som den person, med hwilken du ärnar ingå wänskapsförbindelse, werkligen äger, utan blott dem han kunde äga! — Du brinner för en skön drömbild, ej för den werkliga menniskan, hwilken du tilldelar egenskaper, som hon knappt känner.

Wälj, för att wara lycklig i wänskapen, ej någon person af quinnokönet till förtrogen; ty en sådan förtrolighet förer lätt till de sorgligaste förwillelser, och tänder ofta lidelser, från hwilka wi trodde oß wara aflägsnade, i stället att skänka en oswiklig sällhet. Så ädel mannen, så dygdig quinnan ock må wara, alltid skall dock, utan att de sjelfwe märka det, köndriftens retelse blanda sig i wänskapens utgjutelser, och ofta kära en känsla, som är helgad åt högre ändamål.

Om du är gift, så blifwer ett sådant wal deß wådligare. Du kan ej undgå att genom anled-

ning till swartsjuka störa lugnet i ditt hus; du kan ej undgå att förstöra det goda rykte du dittils njutit. Wänskapen, som skulle utströ rosor på din lefnads stig, besår den med törnen.

Om du är ogift, så minskas ej wådan af ett sådant wänskaps-förhållande till en quinna, isynnerhet om du ej kan dölja för dig sjelf, att äktenskapsförbindelse E. der emellan hwarken är tänkbar eller rådlig. Hwilken sällhet kan du lofwa dig af ett umgänge, som hotar att inweckla dig i en bedröflig lidelses följder? Huru förfärligt för ditt hjerta, såwida det ännu är rent och ädelt, om du märker, att ditt umgänge wäckt hopp om en närmare förbindelse, hwilken du hwarken bör, kan, eller wågar ingå! Är det wänskap, då du blifwer mördare af en för dig dyrbar persons lugn och sällhet? Är det wänskap, då du genom lättsinnighet eller fåfänga tänder lidelsens låga i ett quinnligt hjerta, utan medel, utan alfwarligt uppsåt att släcka den? — Ack, känner du ej, att förrådd och gäckad kärlek, att hopplös kärlek kan bereda ett helwete af lifwet, medföra alla själskrafters förstörelse och förgifta den mest blomstrande helsa!

För ett waraktigt wänskapsförbund är en wiß likhet i stånd af wäsendtlig nödwändighet. Wäl kan man lika mycket wärdera menniskor af ett högre eller lägre stånd, som man högaktar wördnadswärda personer bland sina likar. Man kan af dem i samma grad wärderas, som de högakta sina likar. Men det är dock en wigtig skillnad mellan en sådan kärleksfull aktning och den närmare förtroligshet, till hwilken en innerlig wänskap inbjuder och berättigar.

Om ock stoltheten, i en mera lysande belägenhet, icke alltid wägrar, att åt en wän af ringare wilkor inrymma de fordna rättigheter, så kan likwäl det olika förhållandet, på mångfaldigt sätt, blifwa menligt för kärlekens och förtrolighetens rena känslor, ja, till dem stå i skadlig motsägelse! Emellan wänner måste ett ömsesidigt förtroende äga rum. Huru länge kan det bestå, när den ene är den andres beherrskare? Huru kan stundom, utan äfwentyr af högre pligters kränkning, förmannen wara den underlydandes förtroligaste wän, och gifwa honom del af sina angelägenheter? Huru många fall äro icke tänkbara, då en förman måste mot den underlydande utöfwa rättwisans stränga alfwar; och får ett wänskapsligt förhållande någonsin förlama rättwisans utöfning? Kan den förnäme wara säker, att den ringare, utan all hemlig egennytta, hyser tillgifwenhet för honom? Kan den ringe alltid utan förtrytelse lida, att hans förnäme wän, twingad af omständigheterne, mer än engång behandlar honom offentligen, såsom hwarje annan främmande person, åtminstone för syns skull, med likgiltighet? Man säger derföre icke utan skäl: Konungar kunna sällan äga werkliga wänner, ty sällan är undersåten nog wis, att i umgänget med herrskaren quäfwa all egennytta; sällan denne nog lycklig, att blifwa älskad af en werkligt wis bland sina undersåter.

Det är blott alltför wißt, att trofasta, waraktiga, sällhetgifwande wänskapsförbindelser lättare

kunna äga rum mellan personer, som till egenskaper och tänkesätt äro hwarandra i högsta grad olika, än mellan sådane som ej äro af samma stånd.

Men hwarje närmare wänskapsförbindelse, som ej hwilar på ömsesidig aktning för goda egenskaper, hwilka den ena parten saknar, men den andra äger, är utan en fast grundwal. Ty andre winna blott derigenom wår uppmärksamhet, aktning och orubbliga tillgifwenhet, att de äga obestridliga företräden. Sedan det skimmer, som i början bländade oß, förswunnit, synes oß den, som är swagare än wi sjelfwe äro, förr eller senare föraktlig. Många finnas, som äro långt skickligare att förwärfwa sig wänner, än att länge bibehålla sådane. De intaga genom sitt behagliga utseende och sätt att uppföra sig, genom glansen af sin quickhet, genom lätta manér och sällskapsgåfwor, som lifwa umgänget och göra det nöjsamt; men deras intagande seder likna wanligtwis blott en högtidsdrägt, som de aftaga, när de kommit ur sällskapskretsen och, utan att såra anständigheten, kunna lemna fritt lopp åt sin lättsinnighet, sina nycker, låga begär och falska affigter. Den oerfarne förtjuses af dem; den, som närmare och längre har bemärkt dem, han blyges åter öfwer denna förtjusning.

Wänskapens ljuswa drift, som Gud nedlade i wårt hjerta, är i och för sig sjelf blott ett medwetslöst själens sträfwande efter förening med det bättre och fullkomligare. Så länge wi genom denna gudomliga känsla höjas till oaflåtligt sträfwande efter fullkomlighet, för att winna eller öka en älskad persons aktning, är wänskapen i wälsignelserik blomning. Den wißnar och upphör, då wi hos andre ej mer upptäcka företräden, som ingifwa oß aktning.

Den, som will göra ett lyckligt wal, bör ej taga någon till sin själs förtrogne, hwilken han ej, under en längre sammanlefnad, redan kunnat pröfwa i mångfaldiga lifwets lägen. Hwarken lemnar hans utseende, eller hans behagliga umgängessätt, eller hans rikedom och anseende, en säker borgen för hans trohet och uppriktighet: den måste sökas i de bestämdaste prof af hans dygdiga tänkesätt, fasta sinnelag, oegennyttighet och tystlåtenhet. Huru beklaganswärde äro wi ej, om wi ej akte på grundstöden för sann kärlek och wänskap; om wi, hänförde af de första uppbrusande känslornas och sinnesrörelsernas storm, följe de bländande skuggbilder, som danas af wår inbillningskraft, hänryckte af ytan hos en person, hwilken wi kalle älskwärd, emedan wi gerna wilje finna den sådan! Tårar, grämelse och ånger, se der de hämnande plågoandar, som följa dårskapens spår!

Denna åsigt är så mycket wigtigare, som wi ej för oß wåge dölja, att hwarje hjertlig och förtrolig förbindelse, wid det ringaste afbrott, kan medföra de menligaste följder för själens lugn, medborgerlig och huslig sällhet. Huru lätt skadas ej wänskapens späda blomma genom skenbar köld och slutenhet, eller genom owilkorlig wårdslöshet, olyckfäliga

mißförstånd och bemödanden af sådane warelser, som äflas med lönliga budskaps förande mellan wänner! — Och när nu denne person, åt hwilken du hittills med öppenhjertig godsinthet förtrott dig, upphört att wara din wän, när han ej mera är så wärd din aktning som fordom: hwad blifwer det wäl af honom, denna dina hemligheters, dina dolda felstegs förtrogne? Hwem är wäl din borgen, att ej hans tänkesätt ännu mer försämras; att han aldrig skall mißbruka det förtroende, du lemnat honom? Om han ock, efter wänskapsbrottet, ej blifwer din förrädare: swäfwar du ej det oaktadt i ett ångerfullt beroende af honom?

Derföre må ingen wälja sig en wän, utan noggrann och mångsidig pröfning; ty mången familjs hemliga lidande är endast werkan af upplösta, öfweriladt ingångna wänskapsförbindelser. En ewig wänskap är endast möjlig mellan själar hos hwilka en hög kraft finnes förenad med ren och fast dygd. — Säll den, hwilken en sådan lycka blifwit beskärd: **En trogen wän är lifsens tröst; den der fruktar Gud, han får en sådan wän!** Jes. Syr. 6: 16.

Den, som tillbeder Dig, T
allraheligaste wäsende, med kärl
kens fruktan, flyr nesligheten
stig och bär afsky för lasten, h
allena äger kraft till en hel
wänskap, som höjer sina blom
mor och sprider dem långt öfw
detta jordiska lif i ewigheten. A
det jordiska är fåfängligt, och fö
gängligt allt hwad deraf komme
så förswinna alla nöjen och nju
ningar, dem sinnlig skönhet, ege
nytta och stolthet bereda och äsk
Men dygden är oförgänglig; o
oförgänglig, som hon, är den wä
skap hon stiftar. Hwad ondt ä
kan ej hålla tillsammans med d
onda; huru will man det wa
aktigt förena, när det står i mo
sägelse till sig sjelft, och geno
inre söndring upplöses? — Me
dygd håller ewigt tillsammans m
dygd, och allt godt är beslä
tadt; — det förgås ej, ty d
härstammar från Dig, är m
Dig beslägtadt, med Dig, Du
den högste, renaste, allt förkl
rande kärlek, med Dig, som sje
är de skapade warelsernas hel
gaste, trognaste wän! — O, der
före will jag med ömmaste wörd
nad älska Dig ewinnerliga:
skall en ädel wänskaps saliga lo
aldrig warda mig beröfwad!

Den 24 Oktober.

Samwetets makt.

2 Cor. 13: 18.

Hwad Herren äskar, hwad är rätt,
Förkunnadt är från ätt till ätt;
O menniska, det besinna!
Då till Hans bild du skapad blef,
Sin lag Han i ditt hjerta skref,
Att dig din pligt påminna.
Än höjer sig uti ditt bröst
Af Herrans helighet en röst,
Som öfwer lustan ljuder
Och dig det rätta bjuder.

Ett samwete dig Herren gaf;
Ifrån deß råd wik aldrig af,
Lyd winken från det höga.
Till hwarje handling, hwart begär,
Till godt och ondt det wittne är,
Som H.rrans eget öga.
På ljusets wäg, på mörkrets stig,
Märk, pröfwande det följer dig,
Och gillar, och fördömmer,
Hwad du för werlden gömmer!

I hwarje menniskobröst talar en underbar, en helig röst: den förnimmes af hwar och en, hwilken trosbekännelse han än må tillhöra, ja, af sjelfwa hedningen, som aldrig skådat uppenbarelsens ljus. Den talar, och intet smicker, intet mißnöje, intet maktspråk bringar den till tystnad: den ropar oupphörligt: menniska, gör hwad rätt är!

Förgäfwes påstår religionsföraktaren i sin fräcka lättsinnighet, att allt är slumpens werk, att den frommes tro är en fördom, att kristendomen endast är ett yttre band att hålla folket i tygeln; förgäfwes förnekar han dygdens tillwaro och anser den för swärmeri eller skrymteri; förgäfwes will han öfwertala sig, att allt är godt, som slugheten, listen och egennyttan föreskrifwar; förgäfwes betwiflar han, att en Gud är till, att en wälgörande Domare bor ofwan stjernorna: — den inre rösten ropar: menniska, du ljuger! Jorden bäfwar, tempel och slott störta tillsammans, wänner sjunka i grafwen, åskan dundrar öfwer hans hufwud, ljungelden itänder hans hus och förwandlar det till aska, plågorna lägga honom sjelf på sjuksängen, — hans lättsinniga tunga bespottar icke mer: det finnes en Gud, ropar naturens röst rundt omkring honom, och i hans inre swarar samwetets röst: det finnes en Gud.

Förgäfwes gäckar brottslingen denna heliga stämma i sitt bröst, och kallar den en följd af sin uppfostran, en fördom från barndomsåren. Han will wara upplystare än werldens wise. Han will höja sig öfwer denna såkallade fördom, bedrifwer i hemlighet sina synder, blickar med hånlöje omkring sig och frågar: hwar är Domaren, som mig dömma skall? Den inre rösten swarar: kunde du ock wältra en hel werld öfwer dina synder, de komma dock förr eller senare i dagen. — Förgäfwes störtar han sig i förströelser och stormande lustbarheter; han bär öfwerallt en brand i sitt eget hjerta, en gnista från afgrunden, som hemligen förtär honom. Förgäfwes will han lösslita sig från den heliga werlds-

ordning, i hwilken endast det goda kan äga framgång och det onda måste gå under; en obekant makt rycker honom med sig, samt fjettrar honom och hans gerningar wid samma ewiga werldslag. Förderf uppgror ur hans hemligaste synder; han kan icke hindra det. Han söker förgäfwes att undfly sig sjelf: en hemlig oro förstör hela hans wäsende, och emellanåt skallar ur djupet af hans innersta den fåfängt nedtystade rösten. Hon ropar: syndare, du är förrådd; Gud är allestädes närwarande!

Förgäfwes söker afunden att förfölja sanningen och swärta förtjensten. Hwad baktalaren med sin mun förklenar, måste han, äfwen mot sin wilja, wörda i sitt hjerta; och en hemlig aning hwiskar i hans inre: din giftiga tunga bringar dig omsider på skam.

Förgäfwes tror tyrannen sig kunna förfölja oskulden, för att rättfärdiga sina egna brott; förgäfwes förföljer han den med falska wittnen, med bestuckne utspridare af elaka rykten, med nesliga bojor, med grufliga qual: han kufwar henne icke. Hon ler åt hans hot, ler midt under qualens raseri; men tyrannen bäfwar. Lugn sitter hon i fängelsets natt, men förskräckelsen hemsöker förföljaren hwart han går. Ja, wid sjelfwa stupstocken är hon lyckligare än han; hennes död är hennes seger, hennes seger är hans fördömmelse!

Sådan är samwetets makt: lik en osynlig engel skåder det in i de dödliges samfund, upprätthåller oskuld och rätt, woro de ock öfwergifne af hela werlden; gör att brottslingen ertappas, flydde han ock till de aflägsnaste gömställen; förskräcker syndaren, om han ock satt på thronens höjd; afwäpnar nidingen, reste sig ock otalige härar till hans förswar.

I hwarje menniskobröst står han skrifwen med outplånliga drag denna det sannas, godas och rättas gudomliga lag. Derföre äro hedningarne, ändock de icke hafwa lagen, likwäl sig sjelfwom lag; hwilke bewisa lagsens werk wara skrifwet i deras hjertan, der deras samwete bär dem wittne, och deras tankar, som sig inbördes anklaga, eller ursaka. Rom. 6: 14, 15.

Samwetet lärer! Det säger äfwen den okunnige hwad han bör göra. Ingen må urskulda sig inför werlden, ännu mindre för sig sjelf, alraminst för den Allwetande, dermed att han icke wetat, hwad rätt och orätt är. Samwetet lärer: det lär med klarhet och wärma. Det låter ej besticka sig, ej afleda sig från sanningens stig. Följ dess lärdomar, så skall du aldrig uppsåtligt begå något felsteg, utan alltjemt lefwa i frid och sinneslugn. Lyssna till den inneboende lärarens röst, särdeles då sinnligheten höjer sin förledande stämma deremot. Begagna dess råd, helst i twifwelaktiga fall, då du lätt kunde wilseföras af motsatta böjelser; då din fördel, icke utan andras förfång, kan winnas; då du kunde uträtta något godt, om din egennytta eller egenkärlek wille bequäma sig till en uppoffring. Du uppgör tilläfwentyrs hämdplaner mot en fiende; ditt samwete säger: war ädlare än han, förödmjuka honom genom ditt ädelmod! — Oordentliga begärel-

ser förwirra kanske ditt sinne, wällusten lockar dig till brott; ditt samwete säger: ursinnige, will du förgifta oskulden? Will du, lik Satan, förstöra ett paradis? — Måhända har du lust till din nästas hus, måhända kan du genom ett bedrägeri tillskansa dig en fördel; samwetet säger: besinna dig. Låt en fördel fara, som skulle göra dig föraktlig i dina egna ögon. Hwad båtar det menniskan, om hon förwärfwade hela werlden och dock toge skada till sin själ?

Samwetet lärer: *det lär med allwar och redlighet.* Den sanna lyckſaligheten finnes endast på den wäg, det för dig utstakar. War öfwertygad härom! Sök ej att, genom omswep, undandraga dig skyldigheten att hörsamma deß bestämda lagbud: du kan icke förwränga dem; du kan icke på olofliga wägar tillfredsställa dina önskningar, utan att såra din känsla för det rätta och tillbörliga. Så snart en ond lusta lockar dig, döljer sig ångren bakom deß rygg. Samwetet låter icke underhandla med sig. När du tror dig dagtinga med samwetet, dagtingar du med din egen wanära, som will fånga dig i sina garn.

Samwetet lärer: *det lär med gudomlig kraft.* Det bjuder: "gör det här, underlåt det der! Ty det förra är rätt, det senare orätt. Och just derföre att det är rätt, bör du göra det, icke för att derigenom winna några fördelar; just derföre att det är orätt, bör du underlåta det, icke för att derigenom skydda dig från wanära. Du skall handla rätt, äfwen om din egen fördel skulle lida derwid." Så bjuder samwetet, så bjuder Jesus; ty om du blott eftertraktar din egen båtnad, så har du redan fått din lön. Du war endast klok, icke dygdig.

Samwetet warnar! Den som är menniska, har felat; den som har felat, har rönt sin inre domares warnande röst. Redan som barn wid wåra lekar, wid wåra små husliga bestyr, kände wi en wiß oro och ängslan, innan wi, förledde af lättsinnighet, onda exempel eller elaka böjelser, begingo ett felsteg. — Äfwen till brottslingen ljuda deß warningar. Se tjufwen, innan han efter främmande egendom utsträcker sin hand; wällustingen, innan han yppar sin brottsliga afsigt; menedaren, innan han utsträcker sina fingrar till den falska eden; förrädaren, innan han gör första steget till sitt fäderneslands förderf: — huru klappar icke deras hjerta af en hemlig ångest! Huru warnar icke samwetets röst allt strängare och strängare, ju närmare syndaren nalkas sitt brott.

Den strid, som hwar och en måste genomgå i sitt inre, innan han gör första steget på brottets bana, striden med sitt warnande samwete, är liksom en twekamp mellan menniskan och hennes goda engel, som will fasthålla henne och bewara henne från fall. Ack, fruktlös är engelns rörande warning! Brottet fullbordas. Skyddsanden drager sig sörjande undan och tiger. Syndaren rusar från den ena illgerningen till den andra, och allt sorgligare, allt tystare ljuder himlabudets warnande röst, då det wiker från honom.

Se den ännu oförderfwade

ynglingen, när han är på wägen att begå sitt första bedrägeri! Han talar, men hans tunga stammar. Han går, men hans steg swigta. Förlägenheten röjer sig i alla hans rörelser. Han will upplyfta sitt öga, hwarmed han förr kunde se alla menniskor öppet i ansigtet; men nu kan han icke uthärda den redliges blick; han fruktar, att andra skola kunna läsa den oro, som råder i hans samwete. Ännu wacklar hans beslut; ty samwetets första warningar låta icke så lätt afspisa sig. Han rodnar och blyges för sig sjelf. Han skulle ej kunna skåda sitt ansigte i spegeln utan afsky. — Yngling, som hittills bewarat ditt hjerta obefläckadt, som öppet och fritt kunnat wisa dig i werlden, utan att frukta för någon menniska, och du goda flicka, som ännu bär oskulden i ditt hjerta och på din kind, — o, lyssnen till eder goda Engels warnande röst, så att han icke wiker ifrån Eder! Bewaren eder barndoms oskuld obefläckad under werldens faror och försåt! Hysen den oförkränkt i edra fromma bröst, då I en gång blifwit män och husfäder, makar och husmödrar. O, det är mödan wärdt; barndomens himmel skall då följa Eder till ålderns höst, och det goda samwetets engel tröstande stå wid eder dödssäng!

Men we den olycklige, som åsidosätter samwetets warningar; han framkallar en osynlig hämnare i sitt bröst. Samwetet straffar! Den goda engeln flyr, när brottet är begånget; men den onda waknar med sina qual. I stället för den oskyldiga glädjen smyger sig fruktan i den olyckliges hjerta. Tisteln har ännu aldrig frambragt god frukt, ej heller har en ond gerning någonsin alstrat wälsignelse. Hela år må du kunna dölja din illgerning, men deß följder gå genom ewigheten och blifwa dina förrädare. En händelse, som du icke fruktar, yppar allt, en timma, som du icke wäntar, står straffet för dörren och söker sitt offer. Ditt lugn och din trygghet är borta: en ewig oro klappar i ditt bröst. Samwetets dom är fälld: den går i fullbordan.

Kunde wi se mången menniska, när hon är i sin ensamhet, se huru hon plågas af sitt onda samwete, huru hon känner sig öfwergifwen af Gud och menniskor och måste förakta sig sjelf; kunde wi se hennes inre, när hon wid anblicken af en rättskaffens man känner sin egen låghet, se huru till och med ett ord, fäldt utan afsigt, träffar som ett dolkstygn i hennes hjerta; huru den minsta omständighet uppskrämmer henne ur sin konstlade säkerhet: — ack, wi skulle rysa för samwetsqualens bitterhet, som är wida större än all den syndiga glädje, ur hwilken de härflutit!

Det onda samwetets förebråelser blanda sig i alla wåra förnöjelser. Lyckas det brottslingen att glömma sig sjelf under dagens förströelser, så träder åtanken af hans brott, lik en plågoande, till hans nattliga läger och förföljer honom äfwen i sömnen med hemska drömmar. Menskliga lidandet är wißerligen mångfaldigt, men ett är det grufligaste af allt — samwetsångsten. Det onda samwetet hatar ljuset, emedan det kunde uppdaga deß brott, och ryser för nattens mör-

ker, emedan det fruktar att wara allena med sig sjelft. Det skyr ensamheten, emedan minnet af det förflutna der blifwer högljuddare, och flyr menniskors sällskap, för att icke blifwa sin egen förrädare.

Oupphörligt bäfwar det skuldbelastade hjertat för det ögonblick, då deß hemlighet skall uppdagas. Men ändtligen stiger deß fruktan och de ewiga förebråelsernas qual till en höjd, att syndaren, för att blifwa quitt denna helfwetets ångest, sjelf går bort och angifwer sitt brott. Så se wi mördare, som icke få någon ro, förrän de sjelfwa inför domaren uppenbara sin illgerning; bedragare, som ligga på dödsbädden och icke kunna dö, förrän de fogat anstalt om det orättfångna godsets återställande.

Sådan är samwetets fruktanswärda makt. Den kan wäl för någon tid döfwas, men aldrig undertryckas. Samwetet, fastän insöfdt, waknar omsider, och deß förfärligare, ju senare det sker. Syndaren måste engång bli ångrens rof, måste engång skörda frukten af sin mißgerning, om icke förr, dock wid grafwens brädd, der han hemsökes af förtwiflan.

Men samwetet straffar icke blott: det belönar äfwen! Deß lön är lika ljuf, som deß straff är förskräckligt. Den, som har ett godt samwete, ser icke annat än wänner i alla menniskor, som möta honom på lifwets bana. Han fruktar för ingen, ty han har ingenting att förebrå sig. Han beklagar den lastbare, älskar den redlige, samt är öppen och frimodig mot hwar man. Hans sinne är fridens och den stilla glädjens hemwist. Han njuter lifwets wederquickelser utan förebråelse, och bär deß wederwärdigheter med lugn och mannamod. Han hämtar styrka af sitt rena medwetande: ditt lidande är oförskyldt; det är en pröfning: mißtrösta icke, ty Gud är med dig!

Se den förföljda oskulden; med det rena samwetets frimodighet lemnar hon orättwisans palats, och wäljer hellre tiggarestafwen, än en skuldbefläckad ära. Med gudomligt lugn säger hon, såsom fordom Jesus, till sina förföljare: Jag är den, som I söken. Jordiskt smälek kan ej wanära henne, timlig bedröfwelse ej förstöra hennes himmelska frid. Fängelset omskapas af hennes goda samwete till frihetens boning, och måste hon nedböja sitt hufwud på stupstocken, så firar hon sin högsta triumf. Sjelf uppswingar hon sig till ljusare rymder, och efterwerlden gråter wid hennes graf.

En man, som med rent samwete sköter sitt kall, äger både högas och lågas förtroende. Han står oberoende: han är en Furste, wore han än klädd i den enklaste drägt. Alla, som känna honom, måste högakta honom. Inför thronen och domstolen står han utan frutan, och sjelfwa döden kan han leende gå till mötes.

Ett godt samwete är en himmel i hjertat, ett wärn mot ondskan, en tillflykt i nöden, ett ankare i stormen och den mjukaste dödskudde.

Helige, helige Gud! O, att det rena samwetets himlafrid alltid måtte bo i mitt hjerta! Att jag aldrig inför Dig, aldrig inför mina medmenniskor, aldrig för mig sjelf måtte behöfwa rodna

för mina gerningar! Att jag aldrig måtte utsätta mig för samwetsqualens styng, för ångrens taggar! Att jag oskyldig och ren, med barnsligt sinne och menlöst hjerta måtte genomgå detta lifwets pröfwostig!

Wißerligen är jag swag och röner min swaghet. Huru lätt kan jag icke genom min lättsinnighet förledas till ett öfwerilad steg, huru lätt i lidelsens stormande stund förgäta mig sjelf och din heliga wilja? Då, o då, mitt samwete, war du min dygds, min oskulds, mitt lugns skyddsengel! — Den gudomliga känslan för det sanna och goda skall ledsaga mig, så att jag icke förnedrar mig sjelf, affaller från Gud, och glömmer Dig, o Jesu, min himmelske lärare och föresyn!

Huru skulle en oloflig gernings korta fröjd, en förbjuden önskans flyktiga tillfredsställelse kunna hålla någon menniska skadeslös för samwetsförebråelsernas beständiga qual, för sjelfförsaktets olidliga plågor! Huru skulle en öfwergående, med skygat hjerta njuten lusta kunna ersätta hela år af ånger och samwetsqual?

Nej, helige Gud, allgode Fader! Icke utan wisa, wälgörande afsigter satte Du denna obestickliga domare i mitt hjerta, till att dömma öfwer mina tankar, ord och gerningar. Samwetets röst är Din röst: skulle jag någonsin förakta den? Nej, om det ock skulle falla mig aldrig så swårt att öfwerwinna mina brottsliga begärelser, att bekämpa mina syndiga böjelser; så will jag dock — hör, o Gud, min själs högtidliga löfte! — så will jag dock förblifwa ren och fri från förebråelser; jag will hellre lida werldens smälek, hellre utsätta mig för armod, hunger och elände, ja, för sjelfwa döden, än ådraga mig en skuld, som skulle wanära mig inför mig sjelf och inför Dig, allwetande Gud! Kan jag endast uthärda den Alltseendes blick, hwad bekymrar mig då menniskors omdöme? — Är jag blott förwißad om ditt bifall, så har jag redan salighet tillfyllest.

O, att deßa känslor, deßa beslut, som nu utgöra min glädje, aldrig måtte wika ur mitt minne! Huru lugn och glad skall jag icke då af din hand mottaga lifwets olika skiften, huru förtröstansfull gå hwarje okändt öde till mötes; huru stilla och saligt engång sluta mitt öga i döden!

Den 25 Oktober.

Wördnad mot Föräldrar.

Ephes. 6: 1—3.

Föräldrom är jag skyldig barnslig lydnad
Och heder: det skall lända mig till prydnad,
När troget de mig lära dygd och tukt;
Deraf jag får med åldren mycken frukt.

Gifwes det wäl på jorden något fastare, innerligare, heligare band, än det, som fäster barnens hjertan wid deras, hwilka de hafwa att tacka för sin tillwaro? Hafwe wi ens för himmelens och jordens Herre något skönare namn, än det, som wi låne af wåra jordiska föräldrar? — Fader! — så tilltale wi det högsta Wäsendet, och känne icke något ljufware, något för wårt hjerta mera wälgörande namn. — Fadersoch modersnamnet är det första wår späda tunga lär sig att framstamma; det första, som skänker wår omyndiga ålder glädje och tröst. När wi wilja skildra ett barns olycka och derigenom röra äfwen det hårdaste sinne till medlidande, så behöfwes icke mer än att säga: det är wärnlöst, det har hwarken fader eller moder!

Nej, det gifwes icke på jorden något fastare, innerligare, heligare band, än det, hwarmed naturens och Försynens hand fastknutit barnets hjerta wid deß föräldrars. Sköna äro wäl ock wänskapens och kärlekens band, som sammanknyter goda själar med hwarandra: ljuft är det wäl att med ett älskadt föremål kunna dela sin glädje, för en förtrogen wän kunna yppa sin smärta; men åren, omständigheterna, ödets och tänkesättets omwexlingar hafwa redan slitit mer än ett wänskapsband, ty ingenting är waraktigt under solen. Men barnets tillgifwenhet och wördnad för sina föräldrar kan aldrig helt och hållet utplånas. Och när wi i nya förströelser och främmande förhållanden längesedan förgätit wår barndoms lekkamrater, wåra ungdomswänner, står dock minnet af wåra föräldrar quar från de flydda tider, och äfwen den mest känslolöse kan icke fullkomligt slita det ur sitt bröst. Han måste tänka på dem, om icke med öm förtjusning eller kärleksfullt wemod, likwäl med det darrande samwetets förebråelser.

Heligt är wäl ock äktenskapets band, som förenar maka med maka. Men huru ofta hafwa icke lidelserna åter sönderslitit det; huru ofta har icke tidens ström utsläckt den första kärlekens låga; huru många äktenskapsskillnader hafwa icke upplöst äktenskapsbandets heligaste eder! Barnets hjerta allena skiljes af ingen lidelse, af intet tidsförlopp från faders- och modershjertat. Äfwen wilseförds, skådar det med ångrens wemod tillbaka på barndomens lyckliga dagar, då det menlöst hwilade på sin faders arm, wid sin moders hjerta, och rodnar af blyg-

fel att det wanslägtats från dem, hwilka det haft att tacka för sin warelse, sin uppfostran, sin lycka.

Mången dygd gick förlorad, mången skön känsla förgiftades i förförelsens wådliga grannskap, men barnets känsla för sina föräldrar kan icke engång hos bofwen helt och hållet utrotas. Ännu i dag, liksom i den uråldriga forntiden, ropar hwarje mensklig känsla: **Ett öga, som bespottar fadren och försmår att lyda modren, det måste korparne wid bäcken uthugga och de unga örnar uppfräta.** Wördnaden mot föräldrar är af alla menniskans dygder den, som först utwecklar sig och först utöfwas. Hon slår allratidigast sina rötter i barnsinnets djup, och kan derföre aldrig fullkomligt utrotas. Hon är den ewiga, heliga gnista, som ännu tindrar i wårt bröst, sedan alla andra känslor för det sanna, det ädla, det rätta, måhända utslocknat, och hwarwid alla andra dygder mer än engång ånyo blifwit upptända, efter att en lång tid hafwa legat i dwala.

Icke helt och hållet utplånas någonsin denna wördnad mot fader och moder; men den kan förminskas och försmagas: den heliga elden dör wäl aldrig alldeles ut, men ofta återstår deraf icke mer än en swag gnista. We den menniska, i hwilken hon någonsin utslocknar! We de mißfostren, som kunna glömma den moder, ur hwars bröst de sögo lifwets första näring, som kunna förakta den fader, af hwars hand de mottogo lifwets uppehälle och wederquickelse, ofta köpt med hans egen lifsfara, ofta med uppoffrandet af hans eget lugn och lycka! We deßa mißfoster, — ty för deras otacksamhet har menniskosinnet ännu icke uppfunnit något namn; endast afgrunden begriper deras afskywärda sinnelag. Det fanns folkslag i forntiden, som ibland sina lagar icke hade någon lag mot fader- och modermördare, emedan de antingen ansågo det rysligaste af alla brott för omöjligt, eller icke wille låta tanken på deß möjlighet winna insteg i werlden.

Med fasa ser jag i wåra dagar, i wåra trakter, att brottet är möjligt. Jag ser inom kristna församlingen illgerningar bedrifwas, hwilkas möjlighet betwiflades i hedendomens oupplysta tider. Jag ser otacksamma barn, som, upphöjda genom lyckan eller slumpen, skämmas för sin ringare härkomst, och rodna för sina föräldrars låga namn. Jag ser otacksamma barn, som endast med owilja och hårdhet räcka en ålderstigen fader, en sjuklig moder kanske för sista gången, ett knappt uppehälle, under längtan efter deras död. Jag ser samwetslösa barn, som icke draga i betänkande att tubba ifrån sina goda, ack, ofta alltför släta föräldrar, deras wälförtjenta egendom! Jag ser känslolösa barn, som stå kalla och liknöjda wid sin moders plågoläger, — samma moders, som, medan de ännu lågo i waggan, genomwakat för dem så mången orolig natt; som stå kalla och liknöjda wid sin faders elände, — samme faders, som fordom hwarken skydde mödor eller omsorger, köld eller hetta, för att förwärfwa dem en hederlig utkomst. Jag ser ursinniga barn, som störta sig i lastens, wällustens, spelsjukans, slöseriets, lättjans armar, känslolösa

för modrens brinnande böner, döfwa för fadrens rättmätiga wrede, kalla för bådas hemliga suckar; jag ser dem stå kalla och liknöjda, fastän de olyckliga föräldrarnes hufwud grånar under bekymmer och swikna förhoppningar, fastän sorgen öfwer wanartiga barn störtar dem i grafwen.

Olycksalige! Med hwilken känsla bedjen I till den ewige Fadren i himmelen, I, som icke hedren fader och moder, hwilka på jorden engång woro eder i Guds ställe? Olycksalige, huru kunnen I älska Jesum, som sig bör, och hugna Eder af den salighet, Han oß förwärfwat, då I icke med kärlek och wördnad bemöten dem, som först utwecklade gudaktighetens känsla i edra späda hjertan, samt med kärlek och huldhet omfattade Eder, innan I kunden stamma deras namn? Olycksalige, huru djerfwens I höja eder blick till himmelen, till ewigheten, der de engång måste blifwa edre anklagare, hwilka borde wara edra förespråkare; der edra föräldrar engång skola stå inför Werldsdomarens thron och icke kunna säga: Herre, se här äro wi och barnen, som Du oß gifwit hafwer!

O du, som med förwändt och känslolöst hjerta förnekar den heliga kärlek och wördnad, du är skyldig dina dagars upphof, din barndoms beskyddare, din ungdoms wårdare: jag kallar dig fader- och modermördare; ty din hårdhet och otacksamhet störtar dem i grafwen! O du, som skämmes för dina föräldrars låga ständ, som wägrar att blifwa deras ålderdoms stöd och tröst: jag kallar dig fader- och modermördare, ty din obarmhertighet störtar dem i grafwen! Och du, som gäckar deras förhoppningar, glömmer deras lärdomar, försmår deras wälsignelse och rusar fram på lastens stig, obekymrad om dina brott fläta wandrans törnekrona åt din faders, din moders grånade hjeßa: jag kallar dig fader- och modermördare; ty det är ditt werk, att de med sorg nederfara i grafwen!

Det gifwes en Försyn, det finnes en osynlig domstol, det herrskar öfwer och under stjernorna wedergällningens aldrig felande swärd. We dig derföre, när dina efterkommande engång föraktа dig; när dina barn engång förskjuta dig! We dig, när engång dina armar, dignande af ålderdomsswaghet, längta efter ett stöd, och icke finna något; när engång, på sjuksängen, ingen huld dotter skänker dig sin ömma wård, ingen tacksam son beder Gud för sitt lifs upphof. — Du är icke wärd föräldraglädjens höga njutning, då du aldrig skänkt dina föräldrar denna glädje, utan endast jemmer och sorg.

Bort, min själ, från deßa fasansfulla bilder: de smärta mitt sinne för djupt! — Men det är redan lugnande och tillfredsställande att weta, det en sådan otacksamhet mot föräldrar hörer till de mera sällsynta laster, och att de, som dermed besläcka sig, äro nesliga undantag från det öfriga menniskoslägtet, så mycken känsla, förstånd, dygd, ja gudaktighet de för öfrigt må hyckla inför werlden.

"I barn, warer hörsamme edra föräldrar i Herranom; ty det är rättwist!" — säger Skriften. — "Hedra din fader

och moder; hwilket är det första bud, som löfte med sig hafwer: på det dig skall wäl gå, och du må blifwa långlifwad på jorden!" Ephes. 6: 1—3.

Hedra din fader och moder, och hörsamma deras råd och befallningar i din ungdom; ty de äro för dig i Guds ställe. De gåfwo dig lifwet; de gåfwo dig näring och wederquickelse, då du ännu icke kunde gifwa dem annat än omsorger och bekymmer. De wakade för ditt timliga wäl, för din helsa, din trefnad. De wakade för ditt hjertas renhet och började redan att bilda dig för ewigheten, då du ännu knappt kände det jordiska lifwet. Hörsamma deras bud och lärdomar: deras wilje wore din! I wår kärlek till fader och moder utwecklar sig första fröet till kärleken för Gud. Kärleken till sina föräldrar är barnets första religion: ur denna kärlek härflyta och med den förena sig sedermera alla menniskans öfriga dygder. Den som af hjertat wördar sin fader, af hjertat älskar sin moder, är mäktig af allt ädelt och stort; denna heliga kärlek och wördnad är i barndomen oskuldens skyddsengel, och i ungdomen den säkra staf, hwarwid de fallne åter uppresa sig.

Hörsamma din fader och moder, men med glädje och utan knot; ty de förstå bäst hwad som länder till ditt bästa. Deras erfarenhet är ett wishetsförråd för dig. Ehwad de smeka eller aga dig, är det alltid kärleken, som smeker, kärleken, som agar dig.

Hedra fader och moder, icke blott genom din undergifwenhet, så länge du ännu är omyndig och öfwerantwardad åt deras omsorger; utan äfwen genom din kärleksrika wördnad i ord, åthäfwor och gerningar, då du icke mera omedelbarligen står under deras uppsigt. Brist på grannlagenhet, uppmärksamhet, skonsamhet i sitt yttre förhållande, förråder gemenligen ett sträft och ohyfsadt sinne, som lätt wore i stånd till större förbrytelser. I ögats blick, i röstens ton, röjer sig icke sällan den inre känslan tydligare än man wet af. Hedra derföre dina föräldrar af hjertat; ty, i det du med barnslig wördnad behandlar dem, hedrar du dig sjelf, som är deras afkomling.

Hedra fader och moder äfwen då du icke mer är underkastad deras ledning, och förgät aldrig det goda, de dig gjort hafwa! Hedra din fader, som för din skull genomwakat mången bekymmersam natt, då du, fri från bekymmer, hwilade i sömnens armar; som arbetade för dig, då du sorglös sprang och lekte; som försakade månget nöje, för att bewara det åt dig; som icke sparade mödans swett, för att bereda dig en sorgfri utkomst. Ack, han har lefwat så länge, endast för dig: lef du nu ock tacksamt för honom! Hedra din moder, som med smärta födde dig till werlden, och redan öfwer din wagga utgöt kärlekens, den moderliga kärlekens tårar. Hwarmed will du belöna denna kärlek, dessa tårar, om icke med den ömmaste uppmärksamhet för hennes senare lefnadsdagar? Så ofta du ser ett dibarn wid sin moders bröst, tänk: så låg äfwen jag engång hjelplös wid min moders barm, och ingen, ingen har så älskat mig, som hon. Så ofta du ser en moder, förtjust

leka med sitt barn, eller ser henne med bleka kinder och förgråtna ögon sitta wid sin älsklings sjukläger, tänk: samma förtjusning, samma smärta har ock min moder rönt för mig! Ack, huru kan du upphöra att älska henne, som af kärlek för dig mer än engång så gerna welat gå i döden? Huru kan du wägra henne den ömmaste wördnad, henne, som du är skyldig mer än någon annan menniska på jorden? Den, som icke wördar fader och moder, för honom är ingenting wördnadswärdt eller heligt; honom undfly, ty han har ett hjerta, som är moget till hwarje brott!

Hedra fader och moder, och war på ålderdomen deras stöd, deras hugnad, deras wärn! Den högsta glädje Gud kan förläna fromma, dygdiga och tacksamma barn, är att gifwa deras föräldrar en hög ålder. Då, först då blifwer det dem möjligt att wedergälla de goda det goda de gjort. Ålderdomens swaghet återför menniskan till barndomens hjelplösa tillstånd. Den gråhårige fadren, den bedagade modren hafwa icke mer någon kraft till arbete, något mod till sjelfförswar. Nu är tiden inne att återgifwa dem de omsorger, de gåfwo dig som barn; förj nu för deras uppehälle, deras wederquickelse, liksom de fordom sörjde för dig; förjaga nu bekymren från de åldriges själ, liksom de från din barndom aflägsnade hwarje bekymmer; uppoffra dig nu för deras sällhet, liksom de engång helt och hållet uppoffrade sig för din.

Hedra fader och moder; och hafwa de några fel, så låt kärleken öfwerskyla, skonsamheten bedömma dem! Besinna, huru mycket de gjort och lidit för dig; besinna, hwilka swåra prof de haft att genomgå på sin långa bana, hwars mål de uppnått med ära: will du ställa dig der som deras domare? Will du med stränghet granska deras felsteg? — Bort det! Och om du, till följe af din kärlek och högaktning, icke kan, icke bör underlåta att fästa deras uppmärksamhet på sådant, hwarigenom de möjligtwis skulle kunna ådraga sig ledsamheter, — o, så låt det ske med barnslig wördnad, med skonsamhet och grannlagenhet; så låt aldrig din harm och förtrytelse, utan endast hela wärman af din barnsliga kärlek föra ordet! Och om du slutligen inser, att det är för sent att taga ifrån dem wissa swagheter, som med åren inrotat sig till wanor, så tig! Tig och lid! Tig, och gör dessa fel för dem sjelfwa och andra så oskadliga, så litet i ögat fallande, som möjligt. Tig, och öfwerskyl deras swagheter och ofullkomligheter, ty dina föräldrars ära är din ära. Kom ihåg, att de fordomdags hade fördrag med dina brister och wanarter; att de, det oaktadt, icke föraktade dig, utan med trogen ömhet förblefwo dig tillgifne. Wedergäll, ty jemwäl för dig lefwer en wedergällare.

Hedra fader och moder, äfwen om de någon gång warit hårda eller till och med orättwisa mot dig. Du blef icke skapad till domare och bestraffare öfwer dem, genom hwilka Gud kallat dig till lifwet. Deras ålderdom fordrar ditt bistånd, deras gråa hår din wördnad, deras kärlek för dig i spädare år din mognare ålders tacksamhet.

Om

Om de ock warit hårda emot dig: hwem wet, om icke just deras stränghet befordrade ditt bästa? Wedergäll dem nu med mildhet. Ack, huru ljuft är det icke att kunna göra sina föräldrar till sina gäldenärer! Lycklig den dödlige, som undfått detta himmelska kall! Woro de orättwisa emot dig, så ware du rättwis mot dem! Låt dem aldrig märka, att deras orättwisa leswer i ditt minne. Påminnelsen derom wore ju ett törnstygn i din faders, din moders bröst; och huru skulle ett sådant sår någonsin kunna läkas, då den flydda tiden aldrig återkommer, och det, som engång skett, icke kan ändras? Hwem wet ocksa, om den oförrätt, du tror dig hafwa lidit, war deras skuld? Tusende omständigheter, dem du icke känner, kunde ju hafwa gifwit dem en oriktig tanke om dig och dina tänkesätt: kanhända lågade kärleken för dig lika warm i deras bröst, fastän det yttre skenet stämplade deras förhållande såsom orättwist. Ett modershjerta kan likwäl aldrig upphöra att älska sitt barn; ett fadershjerta kan aldrig helt och hållet förneka sig sjelf: skulle då barnahjertat wara mindre wekt?

Hedra fader och moder, så länge de lefwa på jorden! Hedra dem äfwen, då du icke är förbunden att lyda dem i allt. Barnens lydnad mot sina föräldrar är så länge owilkorlig, som de ännu behöfwa deras omsorger och ledning, och derföre äro i deras wård. I en mognare ålder, då de tillhöra sig sjelfwa, då de tilläfwentyrs sjelfwe äga hushåll att sörja för, sjelfwe hafwa föräldrapligter att uppfylla, böra förnuftiga föräldrar icke mera äska någon owilkorlig lydnad af sina barn. De kunna nu icke känna alla deras förhållanden, alla deras behof, alla deras afsigter. De må i enskilta fall wara deras erfarne rådgifware, men aldrig deras oinskränkte beherrskare.

Barnens myndighetsålder frisäger dem wäl från owilkorlig undergifwenhet, men icke från all hörsamhet mot sina föräldrar. Wi böre äfwen då, såsom goda barn, med wördnad uppfylla en faders, en moders önskningar, såwida de icke strida mot wåra högre pligter, mot de skyldigheter oß sjelfwe, såsom makar och föräldrar, åligga. Wi böra äfwen wid mognare år, äfwen om wi sjelfwe äro föräldrar, wisa samma wördnad, som i wåra ungdomsår: ty de hafwa aldrig upphört att wara wåra föräldrar, änskönt de icke mera sörja för wår näring och uppfostran. Wi böre med kärleksfull uppmärksamhet gå deras oskyldiga önskningar tillmötes, och aldrig förneka wår barnaplikt, wårt barnasinne, äfwen om wi genom lyckans gunst skulle wara upphöjde öfwer dem i rang, wärdighet och rikedomar; ty menniskans förhållande till menniskan är till tiden äldre, till wigten heligare, än alla borgerliga lifwets förhållanden. Wi woro wåra föräldrars barn, innan wi ägde någon rang eller rikedom; wi blifwe wåra föräldrars barn, äfwen om ödet skulle störta oß i menskliga eländets afgrund.

Hedra fader och moder; hedra dem med from åminnelse, äfwen då de lemnat denna werlden. Hedra dem med en ärofull wandel efter de-

ras död. Ack, du war kanske föremålet för deras sista omsorg, deras sista bekymmer, deras sista glädje, deras sista bön: ware derföre deras graf dig en helgedom! Ware deras namn och minnet af deras kärleksrika lefnad din stolthet, din glädje! Ware blicken på dem, på ewigheten, der de äro, dit du kommer, din tröst och ditt hopp!

O, min fader, min moder! I förklarade, I högre wäsen! Mitt öga brister i tårar; längtan och wemod uppfylla mitt hjerta. — I bogen med kärlek till mig i edra bröst. Jag är skild ifrån Eder. Jag står ensam quar och gråter. Moder, din moderskärlek aftorkar icke mer mina tårar; fader, din faderskärlek wederquicker mig icke mer! Ack, jag ägde engång en himmel på jorden! Då lefden I ännu. Då omgåfwen I, såsom Guds englar, edert barn och wakade för mig. O kunde jag åter försätta mig i mitt lifs morgondrömmar, då sällheten wänkade mig i eder famn!

Ja, jag skall återwända till en ny lefnadsmorgon, hwarest I förklarade kommen mig till mötes. Min dödstimma blifwer min födelsetimme. Edert barn skall återse Eder der, hwarest Gud, allas wår Fader, och Hans salighet bor; der, hwarest I wänten mig, och eder odödliga kärlek skönare för mig blomstrar, än på jorden. — O, min fader! Min moder! Hwilken salighet att åter blifwa din, helt och hållet din, ewigt din, och utan skilsmessa, utan tårar din!

Ewige Gud, förläna mig kraft att wärdigt wandra på jorden, på det jag må återfinna de älskade i himmelen; på det att jag icke genom någon neslig gerning må befläcka deras minne, på det att jag må fullända i dygd och renhet, såsom de!

Och när synden åter lismande nalkas mitt hjerta, när förförelsen åter utspänner sitt nät, när jag blir swag och wacklar wid randen af ett syndigt beslut, när jag, öfwermannad af lustar och begärelser, swäfwar i fara att glömma mig sjelf, min Gud och mina föräldrar: — då, faders trohet, då, moderskärlek, framträden såsom skyddsenglar för min själ! Liksom eder hand engång ledsagade mig till mitt första förbund med Gud, så ledsage mig nu edert minne åter i dygdens och religionens armar!

Jag will hedra fader och moder, så länge jag lefwer på jorden!

Den 26 Oktober.

Barndomstron.

Rom. 10: 10.

Låt ingen flärd ur detta hjerta rycka
Den oskuldsfrid, som gjort min barndoms lycka,
Den tro, som jag i menlöshet bekänt,
Den sälla tron på dig och den du sändt.

Då skall jag trygg gå fram bland nya öden,
Och under allt, i glädjen som i nöden,
Dig höra till, dig älska öfwer allt,
Och göra glad hwad du mig anbefallt.

Beständigt, och från alla sidor erinras wi derom, att religionen i sjelfwa werket är menniskolifwets högsta angelägenhet. Jag känner i denna stund och har alltid känt, att hela detta lif, denna brokiga omwerling af ljus och skugga, af glädje och smärta, denna förwirrade dröm, icke wore wärd att lefwas och drömmas, om det icke gåfwes något uppwaknande från drömmen, någon lösning af jordlifwets gåtor, någon fortsättning af min andliga tillwaro, med ett ord, någon ewighet. Men detta hopp om en ewighet, som wäntar oß, detta hopp, om wår själs närmare förening med den högsta Anden, werldens Konung, wår warelses urkälla, — detta hopp bor i wår själ. Det är wår religion, wår saliggörande tro. Hwilken angelägenhet kan wara wigtigare för menskligheten än denna?

Derföre finnes ock denna religionskänsla i allas bröst. Barnet sträcker betydelsefullt sin lilla hand mot stjernorna och frågar: "Hwem bor der?" Det sträcker den mot de dödes grafwar, och frågar; "stanna de för alltid i grafwen?" — I slagfältets hwimmel lyser odödlighetens hopp för den modige krigarn; på lifwets stormande wågor blickar mannen, i skeppsbrottets hotande stund, med tillförsigt upp till händelsernas Styresman; den döende gubben ler frimodigt, wid lifskrafternas aftynande, och tänker: "det är endast mitt jordiska lif, som nalkas sitt slut." Hwar och en bewarar i sitt bröst en gnista af denna fromma tro. Det har icke funnits, det finnes icke, det kommer aldrig att finnas någon menniskosjäl, som ej tydligare eller dunklare anat sin bestämmelse för ett annat lif, sin förwandtskap med en högre werld. Och hwar och en blifwer salig genom sin tro.

Men om jag öfwerskådar min tillryggalagda lefnadsbana, så långt min hågkomst räcker, så kan jag icke undgå att finna, det min tro i religionsmål icke alltid warit densamma. Jag måste tillstå, att mina föreställningar om Gud, om mitt förhållande till Honom, om ewigheten, om belöningar och

straff efter döden, tid efter annan undergått förändring. Jag måste säga med Paulus: **Då jag war ett barn, talade jag som ett barn, och hade sinne som ett barn, och hade barnsliga tankar: men sedan jag wardt man, lade jag bort det barnsligt war.** 1 Corinth. 13: 11.

Och hwem går mig i borgen för, att jag icke, ju äldre jag blifwer, ju mer erfarenhet jag får tillfälle att samla, ju mera mitt förstånd klarnar, ju flera fördomar och willfarelser jag låter fara, jemwäl i en senare ålder får en helt annan religiös öfwertygelse, en helt annan tro, än jag nu har?

Och är jag icke berättigad till den förmodan, att det med andra, i detta hänseende, förhåller sig på samma sätt, som med mig? Är det icke en gifwen sak, att den ena menniskan, allt efter sina förståndsgåfwor, sitt lynne, sina öden, i trosämnen måste afwika från den andra? Wißerligen torde de öfwerensstämma i wißa hufwudpunkter, men i tusende biomständigheter wara skiljaktige. Wißerligen måste tron på Gud wara gemensam för alla; men i föreställningen om det förhållande, hwari de stå till Honom, Werldsförbarmaren, skilja de sig från hwarandra. Wißerligen är hoppet om själens fortwaro efter döden allmänt hos alla; men om deß tillstånd efter skillsmessan från kroppen, äro meningarne tusendfaldt delade.

Hwilkens tro är nu den bäste, den sannaste? Några åberopa sig menniskoförnuftets grunder till stöd för sin tro; men månge andra åberopa sig samma förnuft till stöd för en annan. Andra bygga sin tro på de uppenbarelser, som i den Hel. Skrift innehållas; men alla religionssekter, alla, som wilja förswara och bewisa en deremot stridande öfwertygelse, göra detsamma; och hwar och en utlägger Skriftens språk till förmån för sin tro.

Hwilkens tro är nu den bästa, den enda sanna? Wågar jag påstå, att jag allena är ofwiklig i mitt omdöme; att jag allena är fri från all willfarelse? Är jag berättigad att anse mig ensam för wis, och alla andra för anhängare af fördomar och willfarelser?

Hwilkens tro är nu den bästa, den enda sanna? Det menlösa barnets, eller den stadgade werksamme mannens? Den erfarne, länge bepröfwade gubbens? Den enfaldiges och okunniges, eller den lärdes och mångkunniges?

När man sålunda eftersinnar menniskors olikhet i sina trosangelägenheter; ja, när man hos sig sjelf warseblifwer de werlingar, som ens egen religiösa öfwertygelse warit underkastad, och när en inre drift uppwaknar, att forska efter det bästa och sanna: så är det wißerligen icke underligt, om det finnes många, som derigenom erhålla en rådande, ofta öfwerdrifwen böjelse att twifla och grubbla i religionsmål.

Ännu mer skulle wår oro kunna stegras, om man tänker på, huru utomordentligt delade i religiöst hänseende, menniskors åsigter i wåra dagar äro; huru en del anse för sannt, hwad andre fördömma såsom falskt; huru den ene hoppas blifwa salig genom sin tro, den andre genom sina gerningar; huru somlige läg-

ga all wigt på den yttre gudstjensten, hwilken åter för andre är en likgiltig sak; huru mången anser för wantro, hwad andra hålla för den enda och saliggörande tron.

Men icke är denna söndring endast wår tids beklaganswärda kännetecken: den har i alla tider ägt rum. Hwarje århundrade har haft sina religionstwister, som, ty wärr, icke sällan urartat till blodiga och förhärjande krig. Hwarje århundrade har haft sitt sätt att utlägga Bibeln sina föreställningar om uppenbarelsens läror. Hwarifrån skulle eljest så många olika trosbekännelser hafwa uppkommit, som nu söndra den kristna kyrkan?

Hwad bör nu jag, såsom en sanningsälskande kristen, i så beskaffade omständigheter tänka och göra? Skall jag lemna hela religionen derhän, efter det synes, som om jag deruti aldrig kunde komma till någon wißhet? — Omöjligt! Utan religion wore ju hela mitt lif ett betydelselöst intet. Omöjligt! Hela menniskoslägtet har ju sin religion: på tusende skilda tungomål anropa de sin Gud och min Gud; med tusende olika känslor se de den okända ewigheten till mötes.

Skall jag börja att twifla på sanningen af min tro? — Denna tro, som så ofta utgjort min sällhet? — Denna tro, som är mitt enda stöd i olyckans stormar? — Denna tro, som mina fäder bekänt, och i hwilken de under himmelska förhoppningar afsomnat? Nej, huru skulle jag kunna betwifla det, som för mig är sanning, wißhet, lif och kraft?

Skall jag börja att forska efter nya trosmeningar? Men när jag nu utforskat det nya, månne jag derföre blifwit bättre, wisare, lyckligare? Wunne jag derigenom en högre förtjenst inför Gud? Wore jag då säkrare att hafwa kommit i uteslutande besittning af sanningen? Skulle det ej kunna hända, att jag då ännu började att twifla? När togo i sådant fall mina twifwelsmål någon ända? Hwad blefwe omsider frukten af alltsammans? Gör då blotta kunskapen någon salig? Är en trosmening, ware sig hurudan som helst, den högsta förtjenst en menniska kan förwärfwa? — Nej, att älska Gud, är den skönaste wishet. Att älska Gud, är att hålla Hans bud.

Hwarmed skulle deßutom mitt forskningsbegär sysselsätta sig? I hwilka grenar af religionskunskapen äro de dödlige af skilda meningar? — Endast i sådane, hwilka wi, så länge wi lefwa här i ofullkomlighetens land, icke kunna utgrunda. Eller hwem har någonsin sett Gud och wet att förtälja hurudan den Ewige är? Hwem förmår genomskåda Gudomens hemligheter? Åtminstone icke den swage, dödlige, som icke engång förmår utgrunda den hemligheten, huru ett grässtrå förmedelst en okänd, underbar kraft uppspirar ur jorden.

Ack, wi wete så litet om det jordiskas natur; huru skulle wi wåga oß in på det andligas och öfwerjordiskas område? Lära wi icke af jordens wise, som försökt att utransaka tingens wäsende, att de, efter alla sina bemödanden, icke kommit till någon annan slutsats än den, att de i sjelfwa werket wißte mindre, än de någonsin trott sig weta? Ja, wårt wetande här nere är endast ofullkomlighet och intet annat. Men då det kommer, som full-

omligt är, så wänder det å- r, som endels är. Då först ole wi komma till ena tro och uds Sons kunskap.

Det gudomliga ligger utom ränsen af wårt inskränkta förnuft; hwem har wingar att swinga sig öfwer de skrankor, dem uds egen hand upprest? Det wiga ligger på hinsidan tidens änga rymd: hwem mäktar slita sig lös ur tidens band och nomforska den af döden bewarade framtidens oändliga djup? örmoda, hoppas, ana, drömma, tro kan den dödlige, men tet weta om deßa förborgade ting. Gud, den Allwetande, rbehöll sig denna högre kunskap; men gaf oß den lugnande on, som hwilar på Guds i naren uppenbarade wishet, storet och kärlek; den saliggörande on, som med barnslig tillförsigt fasthåller sig wid de sköna ften, wår himmelske Fader oß fwit.

Och wid denna barnsligt fromma tro will jag hålla mig fast; n är bättre än all jordisk wism; rikare på saliggörande kraft alla fåfänga grubblerier.

En god fader, en öm moder wa ofta sitt barn just derigenom bewis på sin kärlek, att de e yppa allt, som förestår detnma. Så älskar mig ock den nmelske Fadren; så anser jag t för ett prof af Hans godhet ot mig och hela menniskoslägte, att Han icke uppenbarat oß ant, som wi ännu icke äro i hof af att weta. Skulle jag klandra den Ewige genom n förwetenhet? Skulle jag på war kunna önska, att den oitliga, outgrundliga werldsningen förändrades, blott för att tillfredsställa en barnslig nysikenhets flyktiga nycker?

Föräldrar, som genom mångårig erfarenhet samlat ett wishetsförråd, kunna icke förklara för sitt barn allt hwad det önskar weta, emedan barnet ännu saknar kraft att begripa och förstå allt. Det måste småningom förberedas för högre kunskaper; deß själskrafter böra först hafwa ernått sin behöriga mognad. På samma sätt förhåller det sig med oß i anseende till Gud. Emellan wår swaga förmåga och Guds oändliga kraft är swalget oändligt större, än mellan det nyfödda barnets och den wisaste menniskas förstånd.

Bort derföre med all barnslig förwetenhet, all dåraktig nyfikenhet, allt fåfängt grubbel! War mig wälkommen, du stilla, barnsliga, fromma tro, som höfwes en Jesu lärjunge, ett Guds barn! Med enfald och förtroende håller jag mig fast wid Frälsarens ord och löften; med enfald och förtroende öfwerlemnar jag mig åt Guds skickelser, nöjd med det Han om min framtid beslutat; med enfald och förtroende blickar jag öfwer till den obekanta werld, som wäntar mig, och der så många af mina älskade wistas.

Ett wet jag, och det är nog: ett wet jag, och en känsla af outsäglig salighet genomströmmar wid blotta föreställningen mitt inre. Gud är, och är min Gud, min Skapare, min Fader! — Min! Ack huru många himlar ligga icke i detta ord: Min! Jag är då icke fattig, kan då icke wara olycklig; ty den Allsmäktige, den Allgode tillhör

äfwen mig, såsom en fader sitt barn.

Ofta bäfwar jag wäl tillbaka för glansen af Hans majestät, när jag i häpen beundran åskådar Hans obeskrifliga under i naturen. Ofta, då min dristige tanke genomflyger den oändliga werldsrymden, intages jag af en helig bäfwan för den Allrahögstes höghet, och känner mitt intet, och frågar: O Gud, hwad är menniskan, att du tänker på henne? Då nedsjunker jag i stoftet, och wågar icke upplyfta mina ögon, och finner intet namn att dermed wärdigt beteckna den Outsäglige. Jag gråter i stillhet öfwer min owärdighet att blicka upp till den Heliges thron. Jag wågar knappt bedja. Ty ehwad jag än framstammar med mina swaga läppar, — ja, hade jag ock englatunga! — känner jag likwäl, att jag icke kan bedja något, som wore wärdt att förnimmas af Honom, den Störste, den Ende i himmelen och på jorden.

Och när jag då med beklämdt hjerta skådar upp åt himmelen, liksom sökte jag hjelp hos Allmakten att wärdigt kunna tillbedja den Allsmäktige, liksom sökte jag efter ett himmelskt namn för den Onämnbare, då jag icke finner något på jorden: se, då strömmar Frälsarens bön owilkorligt från mina läppar: Fader wår, som är i himmelen! — Fader wår! Äfwen min Fader! — —

Och mitt hjerta slår lugnare, min själ har återfunnit sin förlorade hwilopunkt; jag träder inför den Allsmäktige, såsom ett barn inför sin fader. Han älskar mig såsom sitt barn; jag tilltalar Honom, såsom det omyndiga barnet sin ömme fader. Han försmår icke mina böner; Han föraktar icke mina suckar. Och änskönt jag wid alla tillfällen icke lika lifligt kan föreställa mig Guds majestät och storhet, icke lika klart kan öfwerskåda Hans underwerk; så kan jag dock alltid tänka Honom såsom min Fader; älska Honom såsom min Fader.

Detta är barnasinnets fromma tro. Den är mera wärd, än all jordisk wisdom. Det är den arfslot, Jesus mig lemnat.

Jag tror, jag känner, jag har ofta i mitt eget inre erfarit, att Jesus Christus är min Förlossare, min Frälsare ifrån willfarelser och synd. Hade Han icke nedstigit på jorden, hade Hans heliga ord icke nått mitt hjerta — ack, jag skulle då, ännu i denna dag wandra i mörker; jag skulle aldrig hafwa sett uppenbarelsens stråle framtindra i twiflets natt; jag skulle icke i dag kunnat bedja: Fader wår, som är i himmelen! Icke i denna stund kunna fröjda mig af mitt barnaskap hos Gud. Denna wälsignelse, har den Helige mig beredt. Han ledsagade mig ur stoftet till Gud, till Sig: derför är Han min Frälsare, och ingen annan; min wägwisare genom lifwets töckniga stig, min Medlare, min Lärare, min Försonare.

Jag tror, med öfwertygelsens wißhet, att i Honom bodde Gudomens fullhet lekamligen, och derföre kunde Han höja sig öfwer det, som de dödlige anse präktigt och stort; derföre kunde Han lugnt uthärda det, som de dödlige anse fruktanswärdt och gruligt; derföre kunde Han uppoffra allt, äfwen sig sjelf, för att winna sitt höga ändamål, menniskoslägtets

återförening med Gud. Denna tro gifwer ock mig kraft till höga beslut, den lär äfwen mig att förakta smälek och elände, förföljelse och döden. Utan den har icke något stort, något ädelt blifwit uträttadt på jorden.

Men huru och på hwad sätt Gud war i Christo, huru och på hwad sätt Christus lefwer i mig, huru och på hwad sätt den Hel. Ande upplifwar min kraft till det goda: — hwem förmår utransaka det? Hwem hafwer någonsin känt. Guds rådslag? Hwem har någonsin genomskådat Hans werldsordning, hwem har någonsin inträngt i Guds wäsende? Stum wördar jag Gudomens fördolda hemligheter. Nog af, de finnas! Nog af, de äro för handen äfwen till min själs förherrligande och lycksalighet. Detta är barnasinnets fromma tro.

Jag tror och jag känner, att min själ ännu skall fortlefwa, sedan dödens engel utsläckt lifwets fackla. Plantan kan förstöras; det som framkommit ur jorden, kan åter warda till jord, men den inneboende kraften, som förenade stoftet och upplifwade det till ros, till lilja, till tistel eller fruktträd, denna lifskraft, detta underbara fördolda är icke stoft, icke jord, warder icke åter till jord. Det är oförgängligt. Till och med det multnade plantstoftet förswinner icke ur werldsordningen: det finnes, änskönt i andra förhållanden, i andra gestalter. Så kan hon icke heller tillintetgöra min själ, som är en Ande, som känner dygden, som afspeglar hela werlden i sitt wäsende, som uti sig bär föreställningen om den Ewige och Oförgänglige: hon är odödlig! Jag ser med trons öga en ewig tillwaro framför mig. Jag förbidar den. Här och der är Gud! Här och der salighet!

Och wedergällningen börjar efter döden, wedergällning för godt och ondt. Dygden gråter icke obemärkt härnere; lasten firar ej ostraffadt sin seger. Det kommer en dag, en dag rik på stora förändringar, då Fursten förlorar sin purpur, tiggaren sina trasor; då själarne undfå sin dom. Det kommer en dag, då hwar och en skall skörda sina gerningars lön, då Guds redlige tjenare, som warit trogen i det lilla, blifwer satt öfwer mycket, och får utweckla sina krafter i en större, en herrligare werkningskrets.

Men, hurudan denna werkningskrets blifwer, huru dygdens och lastens lott fördelas — hwem förmår utransaka det? Hwem har återwändt från detta obekanta landet, och omtalat det outsägliga, och förrådt det, som Gud förborgat?

Fruktlösa forskning! Han, den Nåderike, som kallade dig hit i jordlifwet, för att bereda din sällhet, Han kallar dig ock, när stunden är inne, till ett annat, ett högre lif. Förtrösta på Honom! Förtrösta på din Fader i himmelen! Han skall wäl göra det, såsom Han ock här nere allting hafwer wäl beställt. Detta är barnasinnets fromma tro.

Och med denna tro, med denna förtröstan möter jag lugn och frimodig alla skiften. Denna tro är den skönaste wishet. Ur honom härflyter själens renaste glädje samt en lugn och stilla sinnesförfattning under jordlifwets stormar. Allt annat forskande och grubbel i religionshemligheter slu-

tar omsider med drömmar och swärmande föreställningar, hwarmed en uppeldad inbillningskraft gäckar oß sjelfwa och andra.

Låt icke förwilla dig i denna barnsliga tro, som är så wälgörande för ditt hjerta, som är din säkraste ledsagare till dygden och Gud; låt icke förwilla dig genom förledande skrifter af sådane, som inbilla sig kunna omtala hwad Gud förtegat; som med stolt egenkärlek, liksom hade de allena undfått gudomlig uppenbarelse, utgifwa sina meningar för oomkullstötliga sanningar, och med förmätenhet eller rättare, med wantrons ifwer, fördömma hwar och en, som icke hyllar, eller will hylla samma bekännelse, som de.

Endast Du, o Jesu, är min Öfwerstepreſt och lärare. Endast ditt Ord är min ledstjern och den ewiga kärleken, den e ga barmhertigheten är föremå för min tro, en tro, som är fru sam på goda gerningar; ty t utan gerningar är död.

Hwad Du förkunnat, gud lige lärare, will jag tro, en digt och utan fåfängligt grub öfwer den Ewiges rådslut, u mißtroende och ängslan för som, efter min himmelske Fad wilja, förestår mig. — Ja, sk ock de swåraste öden drabba m will jag dock icke wackla i min Ja, skulle jag än se min unt gång för mina ögon, så will dock bedjande utsträcka mina h der, och, med Guds frid i n troende hjerta, ropa: Fader w som är i himmelen, — ske D wilje! Amen.

Den 27 Oktober.

Sällskapslifwet.

1 Petr. 4: 8—10.

Salig den, som i sitt hjerta
Är saktmodig, from och god;
Som i glädje och i smärta
Bär sitt jemna, lugna mod,
Utan flärd och ränker är,
Aldrig harm och afund när:
Han, i frid med sig och andra,
Glad sin werld skall genomwandra.

För sällskapslifwet äro wi skapade. En drift att uppsöka sina likar och med dem dela jordlifwets glädje och smärta, är af Skaparen nedlagd i hwarje lefwande warelses bröst. Sjelfwa djuren, ödemarkens wilda inbyggare, känna deß makt. Hwem kan emotstå den? Hwem sk wilja bo i en werld, der en e ensamhet omslöte wåra dag der wi med ingen kunde dela f ten af wåra mödor, med in kunde utbyta wänskapens ö förtroende; der intet öga loge fall åt wåra företag, intet lyßnade till wår klagan, in hand utsträcktes till wår r ning? — Ack, det wore in werld, det wore icke något w ligt lif: nej, det wore en o lig, ödslig graf, hwari wi, öf gifne och glädjelöse, framl ett lif, som snarare borde ka en lefwande död. Fängelser

olyckliga inwånare kånna djupast förlusten af umgänget med andra menniskor. Då de kalla hwalfwen och murarne icke förstå deras suckar, tämja de en spindel samt ingifwa den förtroende och wänskap. Det är dock en lefwande warelse, hwarmed de kunna sysselsätta sig.

För sällskapslifwet äro wi skapade, för umgänget med andra menniskor. Endast i wår dagliga sammanlefnad med warelser af samma slag, som wi, kunna alla wåra färdigheter, alla wåra anlag för dygd och fullkomlighet tillbörligt utweckla sig. Wi böre derföre icke undwika menniskors sällskap, icke begrafwa oß i en beständig ensamhet. Wißerligen har umgängeslifwet sin wåda; men en dygd, som ej warit i frestelse, har föga wärde: endast den, som förblifwer känslolös för syndens retelser, förtjenar namn af dygdig. Den som nedgräfwer sitt pund, är icke Guds trogne och redlige tjenare, utan den, som förwaltar det till sina medmenniskors wäl och Guds åra.

Hwarken wår gudomliga Försyn, Jesus Christus, eller Hans förste lärjungar, flydde menniskors umgänge; de wistades icke hela sitt lif igenom uti ödemarker: de gingo twertom ut ibland folket, för att hjelpa och underwisa. De undweko ej menniskors samquäm, uteslöto sig icke från deras glädjefester. Den, som will göra utsäde för ewigheten, måste söka sig åker för sin säd; och denna åker är menniskohjertat.

Af allt slags umgänge ligger det närmast, som hwar och en har inom kretsen af sin egen familj, bland sina förtrognare wänner, i sitt eget hus. Och skulle icke wåra närmaste omgifwelser företrädeswis förtjena wår uppmärksamhet? Om wårt lif är lyckligt eller olyckligt, om det förbittras af en mängd ledsamheter eller förljufwas af mångfaldiga stilla, men desto waraktigare glädjeämnen, — det beror till en stor del af wåra husliga förhållanden. Först och främst böre wi sörja för deßa, och sedan tänka på de sällskapsnöjen, wi kunna räkna på utomhus. Beklaganswärd den menniska, som icke har någon trefnad inom sitt eget hus, utan måste söka sin lycka hos främmande, med hwilka han endast delar en obetydlig del af sin lifstid!

Men den inre friden och trefnaden uti wårt hus, denna högsta klenod, denna grundwal för wår dagliga tillfredsställelse, måste wara wårt eget werk. Känne wi oß olyckliga i wårt eget hem, finna wi i kretsen af wåra anhöriga ingen wederquickelse, ingen uppmuntran, så är det wår egen skuld: det härrör antingen af brist på förståndig inrättning, eller brist på sinne för husliga dygder. Om icke behofwen och näringsomsorgerna trycka (men äfwen deßa wederwärdigheter mildras genom ett wänskapligt och ömsesidigt umgänge med anhörige), så är det wåra egna fel, wåra elaka wanor, wåra laster, som bringa oro och förbannelse öfwer wårt hus. Antingen wilja wi sjelfwe icke gå in på att aflägga wißa stötande oseder, eller ock räkne wi alltför noga med andra: wi sakne den skonande mildhet, den wälwilliga klokhet, som småningom söker att utrota felen hos dem, med hwilka wi äro nödsakade att lefwa tillsammans. I wårt hus saknas kärlekens ande

och det ömsesidiga förtroendet: derföre saknas äfwen fridens sällhet och det husliga lifwets wälsignelser. I planteren sjelfwe törnen inom er husliga krets, derföre finnas der för Eder inga rosor att plocka.

Afläggen de fel, som äro stötande för andra, och hwarigenom I förorsaken dem ledsnad eller förtret; waren mot hwar och en i edert dagliga umgänge wänligare, skonsammare, kärleksrikare, än mot hwarje annan, som mera sällan kommer i eder wäg; bannlysen egensinnighetens, trätgirighetens, herrsklystnadens, ötreflighetens fredsstörande andar; undflyn allt, som på något sätt kan såra edra närmaste rättmätiga anspråk: — och denna förwandling inom Eder sjelfwa skall förwandla och försköna hela edert husliga lif; en hel himmel full af små, men dyrbara glädjeämnen skall intaga det rum, hwarest fordom ett helwete af kif och oenighet rasade. Waren wise, waren Kristne: och I skolen wara lycklige!

Men fastän lycklige och nöjde i skötet af wår famili, böre wi icke utesluta oß från andra sällskaper. Wißerligen bör det husliga lifwets behag alltid äga företrädet i wåra ögon; men jemwäl andra menniskor, som icke höra till wår egentliga hwardagskrets, hafwa anspråk på wårt umgänge. Den, som aldrig meddelar sig åt andra, försummar tanklöst att utwidga sin werkningskrets. Den, som uteslutande tillbringar sina dagar i några få förtrognes krets, blifwer lätt ensidig i sina omdömen; lär icke känna menniskonaturen i deß mångfaldigt skiftande gestalter, bedömmer den derföre ofta oriktigt och skeft, warseblifwer icke alla de olyckskällor, han har att undwika, och beröfwar sig många tillfällen att beundra främmande dygder och förtjenster, dem han borde älska och genom efterföljd söka att göra till sin egendom.

Emellertid är det för en Kristen ingalunda likgiltigt, hwad slags sällskaper han bör wälja till förökande af sin lefnadsglädje. Det är af wigt för ditt hjerta, dina tänkesätt, ditt husliga lif, att härutinnan gå till wäga med den urskiljning och försigtighet, som höfwes en tänkande Kristen. Wi wete ganska wäl af egen erfarenhet, att wi oförmärkt låne wißa egenskaper af de personer, med hwilka wi oftare umgås, särdeles om deras sällskap behagar oß. Wi förblifwe aldrig helt och hållet oß sjelfwa, utan liksom wi i andras närwaro inandas deras andedrägt, så inandas wi ock, så till sägandes, något af deras grundsatser, deras sätt att wara och tänka. Säg mig med hwilken du umgås, och jag will säga dig, hwem du är, huru du är sinnad, hwad du har för ett wärde.

Wälj derföre aldrig något umgänge, som är mißtänkt, som kan blifwa wådligt för dina seders renhet, för ditt hjertas ostrafflighet och lugn. Elakt sällskap förderfwar goda seder. Lita ej för mycket på din egen styrka, dina egna grundsatser; utan besinna exemplets, besinna wanans makt öfwer menniskohjertat: äfwen den starkaste kan swigta i frestelsens stund. Hys aktning för ditt goda namn och rykte: wanhedra ej ditt hus. Handla så,

lef så, knyt sådane wänskapsförbindelser, att alla goda menniskor få lust att göra din bekantskap och fatta tycke för ditt umgänge. Huru mången har icke, genom ett oförsigtigt wal af umgängeswänner, bortskrämt ädlare menniskor från sitt sällskap, och såmedelst, utan att hafwa gjort något egentligen ondt, lagt grunden till andras mißaktning för sin person! — Äfwen oklokhet är en synd, om icke hjertats, dock förståndets. Och halsstarrighet i det som är oklokt, äfwen sedan man insett det rätta, blifwer en synd, hwari hjertat äfwen har del.

Undwik derföre sådane sällskaper, som icke småningom och oförmärkt kunna bidraga till förädling af ditt sinnelag. Sök ingen umgängeskrets, der du ej är omgifwen af goda, älskwärda menniskor; ingen, för hwilken endast sinnliga nöjen utgöra föreningsbandet. Måhända tänker du, wid walet af ditt umgänge utom hus, icke så mycket på din förädling, som fastmera på ditt nöje och din förströelse; men tillstå likwäl, att dina nöjen äro för dyrt betalta, om de äro wådliga för ditt bättre Jag, ditt hjerta och ditt sinneslugn; tillstå, att endast råa, sinnliga menniskor kunna finna wederquickelse i lättsinniga lustbarheter, i osedliga infall och twetydigt skämt; tillstå, att de nöjen äro dyrbarast, hwilka, i och med detsamma som de uppmuntra ditt sinne till glädtighet, äfwen bewara oskulden i ditt hjerta, och sålunda lika mycket medwerka till din förädling, som till din wederquickelse.

Wälj aldrig sådane sällskaper, der ditt sinne i stället för att lyftas, nedsänkes i det allmänna förderfwets djup; der smutsiga infall, beledsagade af råa menniskors lättsinniga skratt, gälla för quickhet; eller der förtalets ormtunga hwäser mot medmenniskors goda namn och rykte; der tomhet i hufwud och hjerta icke finner andra samtalsämnen, än de småsaker som tilldraga sig i grannarnes hus, för att göra dem till föremål för klander och åtlöje. Nej, **låter icke förföra Eder: ondt snack förkränker goda seder.**

Wälj icke sådane sällskaper, hwilkas umgänge för dig äro förknippade med större kostnad, än dina wilkor tillåta. Det är wäl möjligt att andra sällskaper icke roa dig; men detta berättigar dig icke att söka sådane, hwilkas kostsamhet skulle förstöra ditt husliga wälstånd. Ett alltför dyrt nöje, upphör att wara nöje, emedan det blifwer ett brott emot en heligare pligt, omsorgen om ditt hus och din familj. Emellertid är det sällan bristen på andra paßande sällskaper, som förleder oß att söka sådane nöjen, de der öfwerstiga wåra tillgångar, utan snarare wårt högmod, wår falska ärelystnad, eller andra olofliga lidelser. Men den, som hyllar en lidelse, ware sig fåfänga, spelsjuka eller hwilken som helst, liknar en ursinnig, som, för att kunna wärma sig en timma wid eldbrasan, sätter hela sitt hus i lågor. Och hwad gör den annat, som, för några timmar, af stormande glädje, i grund förstör sitt husliga wälstånd, så att han sedermera måste lida brist på det nödwändiga?

Tywärr, är detta fel, — nej

del är för litet sagdt, — denna glädjeförstörande dårskap i wåra dagar så allmän. Huru få äro icke de, som rätt förstå sig på det husliga lifwets stilla lycka och höga wärde? Huru lättsinnigt uppoffras det icke för kostsamma nöjen utom hus! För att kunna lysa för främmande ögon, låter mången sin familj lida brist. För att göra uppseende i främmande kretsar, wårdslösar mången sina egna barns uppfostran. För att söka förströelser utom hus, störtar sig mången i elände och bekymmer inom hus.

Låt aldrig böjelsen för sällskapslifwet och deß nöjen, så oskyldig den i sig sjelf må wara, urarta till en oemotståndlig lidelse. Den bör aldrig lägga hinder i wägen för dina heligare pligter, aldrig afbryta dina allwarsammare och nödigare göromål, eller minska ditt nit i deras utförande. Endast den, som, med det glada medwetandet, att hafwa fullgjort dagens pligter och förtjent sin wederquickelse, söker förströelse i wänners glada krets, — endast han kan, utan men och med werklig tillfredsställelse, njuta sällskapslifwets behag. We den, som störtar sig i sällskapsnöjenas hwirfwel, för att undgå sitt samwetes förebråelser, sina husliga bekymmers sjelfförwållade straff! Endast till hälften kan han deltaga i sina wänners munterhet. Dystra minnen gjuta galla i nöjets bägare, och hans leende förjagas af de ängsliga aningar, som förfölja honom, ehwart han går. Han kan berusa, han kan döfwa sina känslor, men icke uppmuntra, icke wederquicka sig.

I umgänget med andra böre wi endast söka wederquickelse och hwila efter de enformiga och mödosamma göromål, som tillhöra wårt kall; själens wederquickelse, på det hon sedermera må känna sig lifwad och stärkt till ny werksamhet; angenäma och nyttiga upplysningar midt under den glädtiga samwarons skämt och löjen. Det är icke för kroppen och deß sinnliga behof, som wi behöfwe sällskapslifwets wederquickelse, utan för själen. Derföre, är det nyttigt, att icke blott utwälja sådane personer till wårt umgänge, som äro af samma tänkesätt och ålder med oß sjelfwa, utan äfwen andra. Ju mera mångfald wårt umgänge äger, desto rikare anledningar till eftertanke och upplysning erbjuder det. Under ett gladt och wänligt utbyte af olika åsigter, utweckla sig nya tankar, nya krafter i wår själ. Med dubbelt nöje wända wi tillbaka ur ett sällskap, hwarifrån wi medföra nya tankeämnen med oß hem. Ingen lefnadsstimma bör wara utan frukter för wår själ; det minsta nöje bör åt henne betala sin ränta. Derföre, ungdomsåldrens glädtiga medlemmar! Undwiken icke de åldriges samquäm, utan twertom uppsöken dem! Der är stället, hwarest I, utan beswär, utan uppoffringar, kunnen samla erfarenhet för framtiden, der kunnen I ock lära Eder, att sammanpara eder ålders glädtighet och lifslighet med en mognare ålders stadga och sedlighet, en förening, som skall tillwinna Eder allas hjertan. Och I, som berömmen Eder af en mognare erfarenhet och en högre ålder, blanden Eder tillsammans med de yngre, hwilkas rörliga liflighet, hwilkas skämt och muterhet kunna mildra edert

allwar, göra Eder mera skonsamma och rättwisa i edra omdömen om werlden, sådan den nu för tiden är, och liksom bortskämta eder ålders wanliga butterhet och knarrighet, derigenom att I, i ungdomens sällskap, sjelfwe kännen Eder liksom föryngrade. Såsom förståndige Kristne, måste wi wisligen begagna det flygtiga lifwet, och aldrig träda i menniskors sällskapskretsar, utan den dubbla afsigten, att gifwa och skörda någon winst för själ och hjerta.

Derföre böre wi taga oß till wara, att icke föra fel med oß i sällskapslifwets kretsar, hwarigenom wi antingen kunna förolämpa eller ohelga dem. Wi sörje för wår egen wärdighet, då wi söke att bibehålla en wiß wärdighet i den umgängeskrets, till hwilken wi höre. Wi böre med wårt eget exempel angifwa den ton, som wi önske att wåra wänner och bekanta skola iakttaga. Så ofta den bättre anden will wika ur wår förtroliga krets, böre wi återkalla den. Endast i de godas krets, kan wårt eget hjerta förädlas; genom wåra fel tillintetgöra wi sällskapslifwets ädlare nöjen, och förlora den aktning, hwarförutan det för oß icke kan äga något behag.

Första wilkoret för ett angenämt sällskapslif, är att de, som deri deltaga, skola förstå konsten att lefwa med andra. Men denna konst består icke i utantill lärda höflighetsbetygelser, i antagna sedwanor, uti iakttagandet af en wiß yttre anständighet. — Sannt lefnadswett alstrar högre fordringar. Den består i ett sorgfälligt aflägsnande af alla sådane fel och oseder, som för andra på något sätt kunna wara stötande eller sårande; i ett wänligt och förekommande sätt att wara, som inger hwar och en mod och lust att nalkas oß, att wara nöjde och otwungne i wårt sällskap, så att till och med den mest främmande icke känner några twångets bojor, någon förlägenhet, i wårt umgånge. Sjelfwa grundtonen i ett behagligt sätt att wara, är inre godhet, förenad med yttre behag.

Låtom oß icke tro, att dylika småsaker icke förtjena en Kristens uppmärksamhet. Nej, ingenting bör behandlas såsom småsak, hwilket på något sätt kan bidraga till lifwets lycka, till de dödliges wäl. Ingenting är att förakta, som sätter oß i stånd att winna wåra medmenniskors wänskap och tillgifwenhet. Liksom Gud älskar sina barn, böre ock wi älska wåra medmenniskor. Men wi älske dem icke uppriktigt, om wi icke tillika önska att äga deras aktning. Wet du, hwem som är den mäktigaste på jorden, hwem som mest har uträttat till andras wäl med råd och dåd? Icke den, som herrskar från sin thron, och för hwars wink millioner böja sig i stoftet; utan den, som beherrskar de flesta hjertan genom kärlek och förtroende, så att de frimilligt följa hans ledning.

Bannlys dina egna fel, och lär dig med skonsamhet fördraga andras; pryd dig med hwarje dygd, men dölj den blygsamt för andra, under det du hos dem gör rättwisa åt hwarje än så liten förtjenst: detta är konsten att lefwa med andra; detta är nyckeln till dina medmenniskors hjertan; detta är kristendomens höga och rena lefnadswishet.

Religionens röst uppmanar dig till en wis njutning af sällskapslifwet; war derföre i sällskapslifwet Religionens wärdige bekännare! Och när nöjet räcker dig glädjens bägare, förneka icke din religion — det är, sänk dig icke genom omåttlighet, genom, öfwerilning, under den wärdighet, som tillkommer dig, såsom den Allrahögstes barn, såsom en stridsman för en högre salighet, såsom en arfwinge till ewinnerligt lif. — Njut glad lifwets korta stunder, men med den wishet, som anstår en man, hwilken icke försummar sig på wägen, för att uppehålla sig wid en eller annan blomma. Blanda dig i glada och goda menniskors sällskap, men aldrig förutan den följeslagaren, att blifwa den bäste, den älskwärdaste ibland dem, att upplifwa alla med afsky för allt oädelt, med kärlek för allt sannt och skönt och godt. Sålunda blifwer du, midt under lifwets nöjen, en ewighetens medborgsman; så firar du, midt under sällskapslifwets skämt och förströelser, din religions triumf, och samma Jesu ande, som tröstande kringswäfwar din själ i bedröfwelsens dystra timma, nedsänker sig förklarad öfwer ditt lifs gladaste stunder. Ja, sålunda blifwer du en wärdig afbild af din höga Föresyn och Mästare, som icke försakade, men förädlade lifwets oskyldiga njutningar. — O, att wi äfwen på nöjets stig alltid wandrade i Hans fotspår!

Den 28 Oktober.

Lastens utsmyckande, såsom menlig för sedernas renhet.

Salom. Ordspr. 24: 24.

Den, som sanning trygg förklarar
Och förswarar
Utaf hjertat all sin tid;
Den som, utan slärd och wänker,
Aldrig kränker
Någons ära, någons frid.

Den som, fattiga och rika
Aktar lika,
Lasten blott föraktlig tror;

Den, uti hwars lugna öga,
Ej den höga,
Men den Helige är stor.

Han, o Herre! skall med friden
Efter tiden
I din helga hydda bo;
Han skall upphöjd öfwer nöden,
Sorgen, döden,
Få hos dig en ewig ro.

Huru ofta är icke menniskan i en beständig motsägelse med sig sjelf! Huru sällan råder endrägt i hennes inre och yttre lif! Det är en ewig strid emellan hennes öfwertygelse och wandel. I samma ögonblick, som hon fiker efter att tillfredsställa sina onda böjelser, liksom deras tillfredsställande skulle föra henne till den högsta lycksalighet, i samma ögonblick twingar en outplånlig inre känsla henne att förbanna deßa lustar, såsom ledande henne till mißnöje med sig sjelf, till sorger, ledsamheter och qual af alla slag.

en winningslystne, för hwilken
lt är falt, den lättsinnige, för
vilken ingenting är heligt, den
rige, som ändamålslöst hopar
atter på skatter, slösaren, som
a ändamålslöst förskingrar dem
la, äfwensom alla andra lastens
älar, äro hwar och en i sin stad
begifna på sina synder, som
n de woro det ädlaste och skö-
iste på jorden, — och likwäl
ygas de för dem, likwäl skulle
gerna wilja dölja sin wanära
r werldens ögon, och, om möj-
gt wore, äfwen för sitt eget sam-
ete.

Hwarifrån härleder sig denna
riande motsägelse? Hwi undwi-
r du icke, o menniska, det, hwar-
re du måste blygas? Hwarföre
terstråfwar du icke det, som skulle
ra din ära? Huru djupt fallen
åste du icke wara, för att så
nna handla twertemot din egen
ttre känsla, att så kunna, för
ögonblicks synligt nöje, utsät-
dig för en hel lefnad af qual
förebråelser, för en lumpen
rdisk winst förspilla hoppet om
ewig salighet!

Den lastbare skulle, måhända
finna hwad hans frid tillhörer,
i icke lasten lärde sina dyrkare
n förfärliga hemligheten, att
dgå offentlig wanära under det
ebråelsen hemligt gnager deras
e. Hellre än att bekämpa si-
onda lustar, söker han att för-
lja deras skamlighet under sken-
ra namn; hellre, än att med
terna upprycka sina laster, til-
er han dem wära och försöker
tt att gifwa dem en mindre
stötlig yttre gestalt. Det är
oligt, huru många segrar la-
i kan winna på denna förrä-
ka wäg, och i sjelfwa werket
gligen winner.

Det är i wåra dagar en gan-
ska wanlig sed, som åtminstone
mera wittnar om tidsandans fin-
het än om deß renhet, att nästan
hwar och en, som will heta bildad,
af en ofta mißförstådd och illa an-
wänd höflighet, undwiker att näm-
na dårskaper och laster med deras
rätta namn. Man söker likson
genom lindrigare uttryck att ställa
de herrskande synderna i en min-
dre skarp dager, för att utan rod-
nad kunna tala om dem; ja, man
ler icke sällan med en wiß med-
ömkan öfwer förfädernas stränga,
ohyffade seder, som oförtäckt kal-
lade synden synd, den måtte wisa
sig under hwilken skenfager ge-
stalt som helst. Stundom går
friheten till och med så långt, att
man utsmyckar uppenbart onda
gerningar med wackra förblomme-
rade namn, och på sjelfwa lasten
söker att trycka dygdens prägel.

Den fine bedragaren, som på
listiga wägar söker att tillskansa
sig andras wälfångna egendom,
slår under sig enkors och fader-
lösas förmögenhet, endast ser sig
sjelf till godo och oförsynt, om
han kan, beswiker den mera en-
faldige i handel och wandel, kal-
las blott en slug, en driftig man,
som är om sig, och wet att sörja
för sitt eget bästa.

Den, som så fördjupat sig i
brottsliga utswäfningar, att han
förstört både själ och kropp, och
i högre mening egentligen icke kan
sägas hafwa lefwat en enda dag,
en enda timma, utan alltjemt
warit andligen död, död för sam-
wetets kraf, död för samhällets
fordringar; — om en sådan tyc-
ker man sig hafwa sagt mycket
nog, då man säger: han har
lefwat!

Den föraktlige smickraren,
som

som söker att krypa sig till sina förmåns gunst, prisar deras dårskaper, beundrar deras minsta ord och gerning, blott för att kunna swinga sig upp i werlden, han kallas en man af werld, som förstår att lefwa och taga sig fram.

Smädaren, som anwänder sin lumpna quickhet till att swärta eller obarmhertigt förlöjliga dem, som mißhaga honom, blifwer icke sällan kallad en munter och angenäm sällskapsmenniska, en man af snille. — Den högfärdige, som med ett wißt stolt förakt ser ned på de ringare, som öfwerallt will göra sig och sitt förmenta wärde gällande, kallas en man med sjelfkänsla, en man, som wet att taga sin person i säkerhet.

Nog af, det finnes ingen last, intet brott, så wida det icke är af den beskaffenhet, att det är wådligt för den allmänna ordningen och lugnet, och i sådan egenskap kan blifwa föremål för lagligt åtal, som icke stundom får gå och gälla för en swaghet, stundom för en obetydlig förwillelse, stundom för en oskyldig wana, ja till och med för en werklig förtjenst.

Man säge hwad man will, så är dock detta bemödande att utsmycka herrskande laster, i samma mån som det blifwer allmänt, ett af de mest ojäfaktiga wittnen af sedernas förfall, ett af de tillförlitligaste kännetecken på ett hemligt, omkring sig gripande och all sann förädling lömskt undergräfwande moraliskt förderf. Ty ehuru mången inom sig högt ogillar de oseder, han med skonsamma, skenfagra namn söker öfwerskyla och bemantla, blyges han likwäl icke, att just genom denna mißförstådda artighet och eftergifwenhet, ställa dem i närmaste rummet intill werkliga dygder.

Det är alldeles icke denna skonsamhet kristendomen menar, då den ålägger oß som en pligt att öfwerskyla nästans fel och swagheter, att wara milda och öfwerseende i wåra omdömen om felande likar. Kristendomen har aldrig befallt oß wara skonsamme mot lasten, utan endast mot lastens olyckliga wilseförda offer. Hon har bedt oß betänka wår egen swaga natur, wårt eget behof af undseende och förlåtelse, innan wi omildt tillräkne andra de fel och swagheter wi hos dem blifwe warse; men hon har aldrig bedt oß klema med felen och synderna sjelfwa, att upphöja dem, på sanningens bekostnad, till ett slags mellanting mellan dygder och laster. Menniskan förblandar så lätt sak och person, men i detta afseende är skillnaden himmelswid. Ingen hindrar, att jag ju kan, såsom jag bör, mildt urskulda och förlåta en felande medmenniska, i och med detsamma jag strängt fördömmer sjelfwa felet; men gör jag hennes fel, genom en wacker benämning, i min och hennes egen föreställning, snart sagt till en dygd, så har jag ju ingenting att urskulda och förlåta. En oförwillad känsla fattar lätt kristendomens djupa och rena mening, och löper allting fara att mißtyda, t. ex., deß höga, heliga bud, att älska dem, som oß hata, såsom skulle det innebära en minskad afsky för sjelfwa hatet. Lika så litet kan någon annan last finna skygd under den kristliga skonsamhetens täckmantel.

Jesus Christus, wår gudomliga förebild, fastän mildheten sjelf, fastän huld och kärleksrik äfwen mot syndare, äfwen mot sina bittraste fiender, skonade likwäl aldrig lasten, gaf aldrig syndiga böjelser ädlare namn, än de förtjente, ännu mindre sökte han att såsom berömwärdt framställa det, som i sig sjelft war förkastligt. Han hatåde det låga smickret, bestraffade med ord och gerning dem, som i det heligas skygd wille drifwa en skamlig winningslystnad, utmärkte med fruktanswärdt allwar och sanning de skenheliga Fariseerne, då Han liknade dem wid grafwar, som utantill äro hwitmenade, hwilka utwärtes synas dägeliga, men innantill äro fulla med de dödas ben och all orenlighet. Träffande bild på skenfagert utsmyckade laster! Kristligt är det såledeS åtminstone icke att bemantla synden med fagra ordalag; man må för öfrigt öfwerstryka äfwen denna lastbara sedwana med aldrig så milda, skenfagra färger.

Skulle det werkligen behöfwas bewis, för att öfwertyga någon, huru föraktlig och däraktig, huru skadlig både för honom sjelf och andra, en dylik skonsamhet wore? Känner icke hwar och en sjelf, att i och med detsamma han söker förblommera och försköna uppenbara laster och afgjordt nesliga böjelser, blifwer han en smickrare af det lägsta slag? Han prisar högt, hwad hans hjerta i tysthet fördömmer; han ler med bifall åt gerningar, hwilka, om de blifwit föröfwade mot honom sjelf, skulle hafwa kostat honom förtwiflans bittraste tårar. Hwem är föraktligare, antingen den, som af öfwerilning eller hetsiga böjelser begår en synd, eller den, som med kallblod bemantlar och utsmyckar en skamlig gerning? Är den sluge förrädaren, den trolöse wännen, den brottslige förföraren, den samwetslöse bedragaren, den fåfänge slösaren, den skamlige gnidaren i hwarje redlig menniskas ögon föraktad, så är den icke mindre föraktlig, som är skrymtare nog, att med skenfagerhetens slöja wilja öfwerskyla dessa nesliga synder.

Men lastens utsmyckande är mera än en klanderwärd osed, det är i sig sjelft en synd, ett förräderi mot wårt eget hjerta, ett hemligt försåt för det oskyldiga sinnet, en afskywärd last, som det allmänna omdömet, när det blifwit famladt och oförwillbadt, icke skall underlåta att brännmärka. Den, som till den ogudaktige säger: du äst from, honom skola menniskorna banna, och folket hata honom. Salom. Ordspr. 24: 24.

Det är förräderi mot wårt eget hjerta; ty om wi med munnen gille eller bemantle hwad wårt samwete förkastar, nedsätte wi icke i och med detsamma wår egen dygd, som borde utgöra wår högsta ära? Ådrage wi oss icke i och med detsamma alla ädlare menniskors misstankar, såsom skulle wi sjelfwe äfwenledes wara i stånd att föröfwa det onda, wi så wänligt och benäget tage i förswar? Beröfwe wi oss icke sjelfwa den aktning, hwarmed wi söke att smycka tänkesätt och gerningar, som ingen aktning förtjena?

Det är förräderi mot wårt eget hjerta; ty olycklig den, som

redan kan le öfwer en sårad pligtkänsla, som redan kan anse lasten för ett lekande skämt, och synden för en älskwärd swaghet. Hwad han i förstone, måhända af mißförstådd höflighet, sökte bemantla eller låtsade anse för obetydligt, det skall han till slut äfwen i sitt inre, anse med mindre afsky. Det sedeförderf, han hos andra så lätt halkade öfwer under skenfagra namn, skall han till slut äfwen tillåta och förlåta sig sjelf, om han fattar böjelse derför; ty af wåra föreställningar bero wåra handlingar. Så blifwer lastens bemantlare småningom sin egen förförare, och lönnmördar med egen hand sin dygd och sin sällhet.

Men om han ock ägde fasthet och styrka nog att taga sig sjelf till wara för det onda, under det han med smidig eftergifwenhet utsirar och förblommerar det hos andra; så kan han likwäl icke wara säker, att icke hans obetänksamma tal blifwer wådligt för unga, oskyldiga sinnen. Menniskans sinnliga natur är redan i sig sjelf alltför mäktig, retelserna till synd i sig sjelfwa alltför starka: — behöfwa de wäl, för att segra, wår wältalighet, wår uppmuntran, wåra skyddsord? När den oförfarne öfwerlemnar sig åt sina tygellösa böjelser och störtar sig i förderfwet, hwem är då deß oskulds mördare, om icke den, som genom syndens utsmyckande just lösryckt den tygel, en oförderfwad känsla och barndomsreligionens minnen pålade? We den, som skämtar öfwer kränkta pligter, som förgyller skamliga gerningar! Han bortskämtar kanske i samma ögonblick ur en annans bröst den sista heliga quarlefwan af rädsla för brottet; han blifwer kanske, utan att weta det, medbrottsling i mången skändlig gerning; blifwer kanske, utan att wilja det, den första hemliga upphofsmannen till mången familjs olycka och wanära, upphofsmannen till mången rättsinnig faders bekymmer, till mången ömsint moders tårar. — Att detta aldrig warit hans afsigt, kan aldrig blifwa hans ursäkt. Han wißte, huru wådligt det är att förwäxla begreppen om dygd och last, och han gjorde det ändå. Han utsådde frön för afgrunden: wille han derutaf skörda himmelens frukter?

Och hwaraf uppkommer då denna lättfärdiga, farliga, okristliga ton i umgängslifwet? Hwarföre skämtar man så ofta öfwer det, hwarför man borde rysa? Hwarföre låter man icke lasten behålla sina taggar? Hwarföre talar man om det osedliga och oädla såsom om det likgiltigaste, att icke säga den mest tillåtliga och berömwärda sak i werlden? Wi hafwe redan till en del antydt källan, hwarur detta sedeförderfwande bruk leder sitt ursprung. Ofta ligger en illa förstådd höflighet till grund derför. En del menniskor, som mera se på yttre så kallad belefwenhet, än på inre dygd, skulle snarare förlåta både sig och andra en oädel gerning, än ett anstötligt ord. Den bildade sällskapstonens lagar gälla för mången menniska mer än Guds ewiga lag i hennes bröst. — Andra förfalla i samma fel, af begär att genom smicker ställa sig in. De wilja göra sig älskade af alla, icke stöta någon, och bemantla derföre, så godt de kunna, sjelfwa lasten, för att

winna den lastbares gunst. — Mången torde ock finnas, som lättsinnigt öfwerskyler wißa älsklingslaster, just derföre, att de sjelfwe icke äro frie derifrån. De urskulda och bemantla andras fel, för att icke nödgas fördömma sina egna laster. Ja, i känslan af sin nödwändighet weta de sig ingen annan råd, än att utsmycka lasten och förlöjliga dygden, på det att skillnaden må synas omärkbar, och de sjelfwa klanderfria, om icke aktningswärda. I sanning, det finnes ingen bequämare, ingen säkrare wäg till förderfwet!

Men äfwen utan brottsliga afsigter, endast af swaghet eller oförstånd, kanske ocksä af missförstånd, emedan man ej insett de wådliga följderna, instämmer mången i den lättsinniga ton, som ikläder lasterna en behaglig drägt, för att utan anstöt kunna införa dem i samtalen. Samtalsspråket är nu en gång sådant; — säger man — det har tagit denna finare wändning. Hwem kan ändra det? — Ack, man kunde det så lätt, om man hellre wille säga det, som är sannt, godt och rätt, än det, som är behagligt och lysande; man kunde det så lätt, om man mera satte wärde på ett upriktigt omdöme af ett godt hjerta, än en fin artighet af ett quickt hufwud. Det onda ligger i alla fall långt djupare än i språkbruket, det ligger i sjelfwa hjertat af sällskapslifwet, och fräter omkring sig allt mer och mer på bekostnad af sedernas renhet.

Det tillhör oß, såsom rättskaffens kristne, att icke hylla, utan, så widt wi förmå, motarbeta detta onda. Wi medwerke i och med detsamma till det sanna, sköna, stora, slutliga målet: menniskoslägtets förädling. Wäl oß, om wi undanröjt ett enda hinder på deß wäg!

Men, o Gud, om wi någonsin obetänksamt förgätit detta: om wi någonsin låtit hänföra oß, af låga, småaktiga afsigter, att hellre tala syndiga menniskor till behag, än Dig, Du ewigt Gode och Sanne: — o, så haf förbarmande och afböj de wådliga följderne! Må aldrig lastens pris eller dygdens förklenande widare ohelga wåra läppar, oskära wårt hjerta. Oskrymtad dygd och sannskyldig wishet ware inför Gud och menniskor wår prydnad och wårt wärn!

T a l a, s o m d u t ä n k e r: så är dygdens bud. T a l a i c k e a l l t h w a d d u t ä n k e r, råder deremot wisheten. I deßa båda lärdomars förening ligger en hel skatt af kristlig lefnadswishet; i deras utöfning ett säkert wärn mot lastens förskönande och deß wådliga följder.

T a l a, s o m d u t ä n k e r! Beröm aldrig det, som du i ditt hjerta föraktar; förklara aldrig i andras närwaro något för tillåtligt och godt, som du inför ditt eget samwetes domstol måste anse för otillåtligt och syndigt. Skämta aldrig förblommerande, ware sig med laster eller dygder; ty ditt eget hjerta bör säga dig, att dygden är för helig och lasten för ohelig att kunna bli föremål för skämt. I hela ditt wäsende, i hela din wandel, framlyse oförtäckt kärleken till det goda och afskyn för det onda, alltid och allestädes. Men derföre behöfwer du icke säga allt hwad du tänker. Samhällslifwet kan föra dig i be-

lägenheter, der en sådan fritalighet wore en dårskap; men det kan aldrig föra dig i någon belägenhet, der du wore twungen att instämma i detta lastens utsmyckande, som du afskyr, att skänka ditt bifall åt något, som är emot din öfwertygelse. Om dina förhållanden eller omständigheterna förbjuda dig att uppriktigt yttra dina känslor; om du finner ögonblicket otjenligt att med allwar träda fram och med wärma tala för det sanna och rätta, emedan du ser att allt är stämdt för skämt och löje — så finnes det dock intet förhållande, som förbjuder dig att tiga. Din tystnad ware då ditt språk; ditt stillatigande en tyst bekännelse af det rätta, ett stumt ogillande af det, du anser orätt.

Ja, ingen befaller oß att med stränghet fälla wår dom öfwer främmande laster, då wi dertill sakne kallelse, eller hopp att dermed kunna uträtta något godt. Men lika så litet twingar oß någon att finna det, som i sig sjelfst är fördömligt och lastwärdt — det må wara hos hwem som helst — oklanderligt och berömwärdt, derföre att wi behöfwe den menniskans ynnest, som dermed är besläckad. Skall man ändtligen berömma, så finnes wäl ingen menniska så förderfwad, att hon icke äger några goda egenskaper: nämn deßa, men smickra icke hennes fel! Offentligen skall han bära aktning för den, som erkänner det werkligt goda, han äger; men inom sig skall han förakta den, som will utsmycka hans fel, antingen såsom en listig hycklare eller en kortsynt dåre.

Men om wår belägenhet i lifwet är sådan, att wåra ord gälla något: om wi kunna hoppas att icke tala förgäfwes, så twekom icke, att med kristlig frimodighet framdraga lasten inför sanningens domstol, twekom icke att öppet wisa wår afsky och freda wårt samwete. Den, som will wara Christi bekännare, får icke tända rökwerk åt synden. Man måste alltid mera lyda Gud, än menniskor.

O Gud! Låt mig alltid i tankar, ord och gerningar öfwa det, som är rätt, sannt och godt, så att jag må winna Din kärlek, goda menniskors aktning, ja, sjelfwa den lastbares wördnad! Amen.

Den 29 Oktober.

Åtanken af wåra första fromhetslöften.

Uppenb. B. 2: 4, 5.

Jag wet, att du i denna stund mig skådar,
Och med din kraft den rörda själ benådar,
Som här åt dig sitt warma offer bär,
Och ewig tro åt dig och dygden swär.

Jag wet, att du den swaga ej förskjuter,
Som känslans tår wid nådens altar gjuter,
Och söker der i enfald, som du böd,
Mot qualen tröst, mot frestelserna stöd.

Der, gode Gud, der will jag råd begära
Mot willans makt, mot werldens onda lära!
Der hemta kraft till seger och till frid,
I sorgens prof och i begärens strid!

Det lär icke finnas någon, som ej inför sitt eget hjerta måste tillstå: det gafs en tid, då jag war bättre och frommare, än nu! Det gafs en tid, då mitt hjerta war mera oförderfwadt, mera lättrördt för det sanna och goda, än nu; mina böner flöto med innerligare känsla ur mitt djupt rörda sinne; hela min själ stod liksom i ett närmare samband med Gud, och åfwen det jordiska syntes mig i en mera förklarad gestalt, än det nu gör. Ja, då jag felade, war min ånger lifligare, min smärta djupare, uppriktigare: jag uppstod skyndsammare efter hwarje fall, och min återgång till Guds fadershjerta war mera rörande och högtidlig, än nu för tiden.

Och hwarför är det icke nu såsom fordom? Är jag icke samma menniska som förr? Hwadan denna förwandling?

Kostade då min förra fromhet alltför mycken försakelse och möda? — Nej, jag war oskyldig, redlig, dygdig, emedan jag wille wara det, och mer än denna wilja erfordrades icke. Jag älskade menniskorna, emedan jag icke hade någon orsak att hata dem. Jag bistod oegennyttigt mina wänner, ja, till och med obekanta personer halp jag med uppoffring af egen tid och möda, samt rönte derwid en sannskyldig tillfredsställelse. Min tjenstfärdighet mot andra, bragte mig ofta sjelf i olägenhet; mitt ädelmod gick så långt, att jag friwilligt gaf wika för mina fiender, och likwäl njöt jag deraf mera nöje än smärta. Jag blef ofta bedragen af dem, för hwilka jag hyste för stort förtroende; men det gjorde mig icke mißtänksam mot andra. Jag förblef mig lik. Jag beklagade endast, att dygden skulle ha så få sanna tillbedjare; beklagade endast, att de ljufwaste och skönaste af wåra känslor, wänskap och kärlek, ofta äro de, som förorsaka oß de bittraste lidanden. Men derföre war mig dygden icke min-

dre helig; derföre ansåg jag wänskapen och kärleken i alla fall för jordlifwets ädlaste klenoder.

Den Allwetande känner, huru lifligt mitt begär att genom dygden förädlas, huru innerlig min önskan att se hela werlden lycklig, denna tid war. Den Allwetande känner, huru länge jag icke sträfwade efter något annat mål. Han har sett hwarje mitt hjertas bemödande att rena och förädla sig. Han war wittne till mina första gerningar, dem jag, rörd af religionens sanningar, utöfwade, för att göra mig wärdig Hans huldhet. Han war wittne till mina högtidliga löften, ack, de ofta förnyade, hwari jag egnade Honom hela min själ, hela mitt lif.

Och nu är jag icke mera densamme, som jag fordom war. Werlden omkring mig synes äfwen förwandlad; synes mig icke mera så helig, så skön, emedan jag sjelf i mitt inre känner mig förändrad. Mitt fordna glada, stilla, menlösa sinne är förswunnet; den själafrid, som förtröstan på Guds kärlek och wishet ingaf i mitt hjerta, råder der icke mer. Jag är icke mera bland mina medmenniskor, såsom bland bröder, utan skygg och mißtänksam, såsom wore jag omgifwen af hemliga wedersakare. Jag har mera rigtat mina blickar på det jordiska, än på det gudomliga; och likwäl synes icke mer det jordiska, omgifwet af samma underbara tjusning och behag, såsom förr. Jag hyser wäl ännu den önskan att tänka och handla ädelt och stort; men tusende små biasfigter tränga sig snart emellan min själ och denna heliga önskan, och jag fortfar i min håglöshet och wanmakt. Ännu är wäl menniskoslägtets lycksalighet, min högsta åstundan: jag beklagar ännu af allt mitt hjerta, att så mycket elände och jemmer, så många willfarelser och brott skola finnas på jorden; men jag har icke mod att göra något till deß förädling, jag drager mig ofta sjelfwiskt tillbaka, då det gäller att uppoffra något för den goda saken, jag anser klokheten, som endast beräknar sin egen winning, mera wärd än själsstorheten, som icke skyr något offer för Gud, sanning och menniskowäl.

Mina första fromhetslöften swäfwa halfförgätne bakom mig i det framfarnas skuggor, der jag fordom aflade den dyra eden att blifwa ädel och god; och de kära, hwarmed jag andaktsfull helgade dem åt himlen, hafwa förlorat sin kraft och betydelse. Ack, äfwen jag känner mig skyldig, äfwen mitt hjerta gäller det, då det gudomliga Ordet säger: Men jag hafwer emot dig, att du den första din kärlek öfwergifwit hafwer. Uppenb. 2: 4. Gud war min första tillförsigt, Jesus min första kärlek — sedan blef det werlden och de ting, som i werlden äro.

Ännu i dag tänker jag icke utan djup rörelse tillbaka på de högtidliga stunder, då jag i obeskrislig hänryckning, omgifwen af Guds Nådes under, eller i obeskrislig smärta, wid en älskad persons dödsläger, helgade min själ åt Gud, emedan jag lärt att förakta werldens fåfänglighet och flärd. Ännu i dag tänker jag med upprörda känslor på den flydda ungdomstiden, då jag emottog min första underwisning och inwigning i kristendomens wäsende

d Jesu nattwardsbord. Ännu
dag för jag mig till minnes
ack, att jag måste göra det
onande! — de bekymmersamma
under, då jag war nära att för-
ifla, och min själ, kämpande med
tsäglig ångest, wände sig till
llförbarmarens wißhet och nåd.
, hwilka hjertliga löften gjorde
g icke då min Gud, och den Al-
städesnärwarande förnam dem!
uru många djupa suckar upp-
ego ej ur mitt qualfulla hjertas
nersta, med brinnande böner till
Gud, och Werldsfadren upptog
em! — Med brännande tårar
örseglade jag mina fromhetslöf-
en, och den Allwetande såg dem!

Men nu är det icke mer som
orbom. Ack, huru wankelmodig
r icke menniskan, huru opålitli-
a hennes föresatser! — Hwådan
enna skillnad mellan forbom och
u? Har jag något, hwarmed
ag kan urskulda mig eller åtmin-
tone i någon mån mildra den
kuld, jag måste förebrå mig?

När jag öfwerwäger min själs
illstånd i de fordna dagar, fin-
ner jag wißerligen, att jag redan
å begick ett fel, när jag aflade
eßa högtidliga löften. Icke som
kulle mitt fel hafwa bestått deri,
tt jag gjorde dem, men deri,
uru jag gjorde dem, nemligen
under stormen af upprörda och
wallande känslor, då mitt för-
tånd icke kunde wara med i be-
luten. Naturligtwis måste mi-
a goda föresatser snart blifwa
wacklande, när de woro byggda
å en så osäker grund, som käns-
or äro, hwilka, till följe af sin
atur, måste wara deß warakti-
are, ju häftigare de uppröra sin-
et. Hwad mitt rörda hjerta i
n helig andaktsstund swor, eller
nödens tryckande ögonblick lof-
wade, borde jag sedermera icke
blott hafwa fasthållit med min
känsla, utan äfwen gjort till fö-
remål för en lugn öfwerläggning,
så att känslans wärma kunde ha
öfwergått till grundsatsens stad-
ga och fasthet. Detta försumma-
de jag, och jag försummade det
isynnerhet i en lefnadsålder, då
känslorna merendels öfwerwäldi-
ga det lugnt betraktande förnuf-
tet. Deraf hände, att mitt lef-
nadslopp, tywärr, warit en be-
ständig omwexling af goda före-
satser och lättsinnig glömska, af
ånger, strider och nya förseel-
ser, så att jag till slut började
att förtwifla om min egen för-
ädling, ofta ansåg min ungdoms
fromma föresatser som swärman-
de drömmar utan allt wärde, och
understundom drog sjelfwa möj-
ligheten i twifwelsmål, huruwi-
da en dödlig, all sin möda och
ansträngning oaktadt, kan uppnå
en högre grad af dygd, det är,
kristlig förädling och fullkomlighet.

Så lyder i korthet mången
menniskas historia, hwilken i si-
na yngre år hade ädlare hjerta
och sträfwade efter högre mål,
än i sina senare dagar, som nu-
mera måhända gerna med sken-
fagra grunder söker bemantla sin
försämring, om icke att rättfär-
diga den med egenkärlekens aldrig
trytande undanflykter.

I sjelfwa werket är wäl ung-
domsåldern i sig sjelf, änskönt
utan sin förtjenst, heligare, oskyl-
digare, lättrördare för religio-
nens röst, än en senare ålder.
Ynglingen, flickan, knappt ut-
gångna ur barndomens paradis,
hafwa derifrån ärft oskuldens
himmelska känsla. Obekanta med
de tusentals olikartade omstän-
digheter, som kunna skaka och

förändrade menniskohjertat, oerfarna i de äldres olika tänkesätt och besynnerligt omskiftande böjelser, anse de hwar och en för lika så oskyldig, lika så wälwiljande, som de sjelfwa äro. Ty det gifwes ingen annan måttstock att mäta andras wärde, än den man hemtar af det wärde, man sjelf äger.

Sålunda andas de endast för det stora, sköna, sanna och goda; de afsky lasten och deß brottsliga nöjen; deras sinnen äro öppna för det gudomliga; werlden smyckar sig för dem i tusende förtrollande färger; deras lättrörda känslor äro i beständig werksamhet; endast smickrande förhoppningar swäfwa för deras lekande inbillningskraft; de försmå den låga werklighetens kalla erfarenhet, samt tilltro sig sjelfwa mod och kraft att alltid göra det bästa, wilja det högsta, som religionen och förnuftet framställa. Så uppkomma de fromma löftenas högtidliga ögonblick; men ack, — glömskans, lättsinnighetens, swaghetens och wanmaktens stunder följa dem i spåren.

Den lifliga känslan, som ännu för några dagar sedan war i den heligaste öfwertygelses tjenst, träder lika så hastigt i tjenst hos oheliga paßioner. Hjertat kämpar mellan pligter och synder, och lär under händelsernas slingrande lopp känna förbrytelser, hwarom det fordom icke ägde den ringaste aning. Lifwet förlorar sin himmelska glans; werkligheten blifwer allt naknare och föraktligare, och likwäl känner sig menniskan med hwarje år allt mera twungen att med densamma knyta förbindelser. Snart uppslukar den henne helt och hållet, då hon står ensam och sig sjelf lemnad i werldshwimlet, utan fader eller moder, som sörja för sig, och hon sjelf måste draga försorg om sin bergning och fortkomst. Nya behof tränga sig sedan omkring den nya husfadern, den nya husmodern. Wäl längta de ännu någon gång upp till den himmel, som fordom bodde i deras menlösa bröst med själafrid och sinneslugn; men det jordiska slår allt fastare sina armar omkring dem, deras förhållanden till andra menniskor hopsnärja sig allt mer och mer, omsorgen för dem sjelfwa och deras barn blifwer allt mera närgående och ingripande. — Sålunda bortryckas de liksom af lifwets brusande ström; endast ett eller annat ögonblick bemannar sig deras hjerta att sträfwa efter det bättre, som de förlorat, att åter upptända den första kärlekens heliga flamma, som utslocknat eller warit nära att utslockna i deras själ; och det är i sådana ögonblick, som de med en wemodig rörelse skåda tillbaka på sina första fromhetslöften.

O, rikta gerna dina blickar tillbaka på deßa fromma ingifwelser af en bättre känsla! — Deßa minnen äro din första försmak af ett skönare, skuldfriare, heligare lif, hwaraf du ännu kan blifwa delaktig! Återwänd till din barndoms oskuld, i hwilken du fordom kände dig så säll; återwänd till dina första fromhetslöften, hwilka den Ewige ännu icke förgätit!

Men tag dig till wara, att du icke wid förnyandet af din första kärlek, dina första löften, äfwen förnyar det fel, hwarigenom de kort efter sin uppkomst

åter fallit i glömska. Icke känslans fladdrande låga, utan öfwertygelsens fasta beslut wäre den ledstjerna, som hädanefter för dig ren och obefläckad genom lifwets wärlande skiften.

Förnya med helig andakt den dyra eden, att älska Gud och hålla Hans bud; men öfwerwäg tillika dina omständigheter, dina förhållanden, dina omgifningar, dina krafter, dina swagheter, dina böjelser och önskningar, och fråga dig pröfwande: hwad kan jag, hwad bör jag i mitt läge göra, för att föra en sann menniskowäns, en äkta Kristens rena wandel? Eftersinna detta i tysthet för dig sjelf, och war öfwertygad, att Guds ande icke skall underlåta att upplysa din själ: ditt eget samwete skall säga dig, hwad du bör göra för att uppnå målet — det högsta, det wärdigaste målet för menniskans lif på jorden.

Förnya din första kärlek, dina första fromhetslöften, och håll Herranom de dyra eder, din själ i en högtidlig stund aflagt! Men låt icke utförandet afskräcka dig; anse dig icke för mera förderfwad än du är, utan wåga första försöket; anse icke dina onda lustar, ditt begär efter rikedomar, wällust och ära, för mäktigare än den heliga önskan, som waknat i din odödliga själ. — Handla öfwerallt efter lugna, wälbepröfwade grundsatser, efter hwad rätt och billigt, hwad hederligt och wälgörande, hwad owäldigt och nyttigt är för hwar man. Hwad du will att menniskorna skola göra dig, det göre ock du dem! Tillåt dig aldrig mot andra något, som skulle smärta dig, i fall andra gjorde så emot dig. Haf ädelmodigt öfwerseende med dina fienders förolämpningar; wisa genom ditt uppförande motsatsen af allt det onda, förtalet will pådikta dig; undfly försigtigt alla sådane tillfällen, wid hwilka du af erfarenhet känner din swaghet och wet, huru lätt du kan falla; undfly sjelfwa tanken ditåt, och skingra dem, som mot din wilja uppkomma, genom andra föreställningar, så snart du förspörjer att de wilja locka din själ till något ondt och syndigt.

Förnya sålunda dina löften, icke med ungdomens flyktiga lifslighet, utan med den mognare älderns allwar och kraft. Då blifwer du, hwad du en gång heligt lofwade din Gud och Frälsare, — oskyldig, som ett barn, lycklig, som ett barn; då skall werlden för ditt hjerta återfå samma ungdomliga tjusningskraft, hwilken du nu såsom förlorad begråter, just emedan du förlorat det hjerta, hwarmed du fordomdags helsade Guds sköna werld.

Återwänd till din barnaoskuld, din barnafromhet, din barnafrid. **Betänk hwaraf du fallen är, bättra dig, och gör de första gerningarne; hwar det icke sker, då warder jag dig snarligen kommande, och skall bortstöta din ljusstake af sitt rum, utan du bättrar dig. Uppenb. B. 2: 5.**

Ju längre menniskan uppskjuter att rädda sitt bättre Jag, desto djupare nedsjunker hon i jordiska lifwets grus. Det är ett ömkligt sjelfbedrägeri, att hoppas, det man, under förändrade omständigheter, skulle kunna bättra sig, blott man just nu

skipper att tänka derpå, emedan ännu så många owanor hindra oß att beträda en bättre lefnads-bana. Detta är feghetens, detta är håglöshetens språk. Måtte menniskan en gång lära inse, att det icke är omständigheterne, hwari hon lefwer, som göra henne sämre än hon borde wara, utan hon sjelf, som genom sitt förderfwade sinnelag, gör de yttre omständigheterna sämre, än de borde wara. Din småaktiga ärelystnad, din swaghet för andras omdömen, din fruktan för deras gäckeri afhåller dig från att handla så ädelt och dygdigt, som du annars wäl wet stode i din förmåga. Nå wäl: din ärelystnad, din fåfänga, — se der, ditt lugns fruktanswärdaste fiender! De, icke omständigheterna, som du gerna will inbilla dig, lägga hinder i wägen för uppfyllandet af de heliga löften, du swurit.

Bättra dig, det är, ändra ditt lefnadssätt, icke blott ditt yttre, utan äfwen ditt inre! Du lofwade Gud, att icke wara en skrymtare, utan en rättskaffens menniska. Du lofwade det, icke inför menniskor, som blott se det för ögonen är, utan inför Gud, den Allwetande, hwars blick klart genomskådar ditt sinnes dunklaste gömmor.

Uppfyll dina löften, men snart; ty timmarne och åren förflyga, som en morgondröm. Hwad äger du om några år quar af allt det du lefwat? — Men dina onda wanor, dina syndiga lustar gå i arf från år till år; dina lidelser inrota sig allt djupare, och skola, förr eller senare, komma dig på skam. Se icke på dem, som begå den ena dårskapen efter den andra; utan att deraf i werldens ögon lida några menliga följder. Ack, du känner icke deras hjertas innersta; de kunna lysa för werlden, och ändå icke wara lyckliga; de kunna berömma sig sjelfwa, och ändå inom sig höra sitt samwetes smärtsamma gensägelse: du ljuger! — Hwad fromma hafwa de wäl af sitt skenbara, sitt åt jorden inwigda lif? Omsorger, bekymmer, oro, ingen enda timma af ren ostörd glädje, af sannskyldig lefnadslust. Ack, de olycklige! Ack, hwad äga de, när deras oroliga, dystra lif uppnått sitt slut.

Uppfyll dina första fromhetslöften; ännu har du kraft dertill, ännu är den stunden inne, då återgång är möjlig. Ännu några år — och den bräckliga åldern skall öfwerraska dig och förtära din kraft. Hoppas icke, att ålderdomen skall gifwa dig lugnare blod och dymedelst underlätta din förbättring. Nej, den bringar dig endast kraftlöshet och ånger! Såsom barn, såsom yngling, gret du hoppets glädjetårar öfwer hwad du kunde blifwa; såsom gubbe skall du i hemlighet gråta ångrens sorgetårar öfwer hwad du icke blifwit.

Uppfyll dina löften, innan sjukdomar förtära den kraft, du ännu har quar; innan en oförmodad död rycker dig ur de lefwandes antal; innan Herrans fruktanswärda ord på dig går i fullbordan: **Jag warder dig snarligen kommande, och skall bortstöta din ljusstake från sitt rum, utan du bättrar dig.**

Men I, som Gud förlänat tillfälle att werka på den lättrörda ungdomens bildning, winläggen Eder, warnade genom e-

gen erfarenhet, att deras fromhetslöften icke må stanna wid en flyktig känslas öfwergående utbrott, utan rota sig till fast och lefwande öfwertygelse om det, som är rätt och kristligt. Ingenting är lättare, än att genom religiösa förmaningar röra ett ungt sinne; ingenting lättare, än att framlocka tårar och höga, själfulla föresatser; ty allting gör på det unga sinnet starkare intryck. Men underwisen ungdomen om deß pligter; upplysen deß förstånd; gören det goda och rätta till en friwillig öfning af deß hjerta; — då byggen I deras gudaktighet, icke på lös sand, som af nästa stormwind bortföres, utan på ett hälleberg, som trotsar lidelsernas swallande wågor. De, som i sin ungdom röjde de lifligaste känslor, återfinnen I ofta i en senare ålder känslolösa för dygden och Gud; de, som i barndomen med den mest swärmande ifwer deltogo i edra andaktsstunder, måsten I ofta i en senare ålder beklaga såsom twiflare och religionsföraktare. Se här de olycksaliga följderna af en förwänd underwisning i religionen, då man åtnöjer sig med att sätta känslorna i rörelse, i stället för att, medelst förståndets upplysning, binda wiljan wid öfwertygelse och grundsatser.

Men äfwen jag will föra mig min första kärlek, mina första löften till minnes! De helgades Dig, min Gud, min Skapare, min Återlösare och Saliggörare! Och hwad jag fordom, öfwerwäldigad af heliga känslor, i mitt lifs högtidligaste ögonblick så dyrt lofwade, det will jag nu med wiljans allwar och öfwertygelsens wärma bringa i fullbordan; ty ännu lefwer ungdomens kraft i min själ, ännu är icke min ljusstake bortstött af sitt rum.

Hör mig, Allwetande, hör mig! Din långmodighet har lätit mig upplefwa denna stund. Din rättwisa skall en gång döma mig! Jag wet, att endast ett rent sinne kan blifwa ett saligt sinne. Jag wet, att alla bekymmer, all oro, som hemsöker wår jord, är menniskornas eget werk, emedan de afwika från din lag och den föresyn, Du oß gifwit. Så förnyar jag härmedelst inför Dig, Allwetande, mina första löften; jag will återwända till min barndoms oskuld, min barndoms frid. Jag will utrota de fel, som inrotat sig hos mig, och med mig uppwuxit och wunnit styrka, på det att jag helt och hållet må kunna tillhöra dygden och Dig! Förläna mig dertill din nåd och wälsignelse! Amen.

Den 30 Oktober.

Wäderlekens skiften.

Psalm. 111: 2.

Gud winkar — och på molnfri himmel
Man mörka skyar samlas ser;
Snart störtar ibland menskors hwimmel
Ett häftigt regn från höjden ner.
Gud winkar — och den gömda solen
Med ökad glans ur molnen ler,
Och med sin stråleld intill polen,
Föryngrad kraft åt jorden ger.

Så frukta icke mer, du fromme!
Gud är dig när och skyddar dig;
Men intill dig Hans gissel komme
Du djerfwe, som, på jordens stig,
Med fräckhet nekar, att Han finnes!
Wet menska, att dig Gud är när
Wet — endast med Hans bistånd winnes
Den sällhet, som din själ begär.

Stora äro Herrans werk! Den, som uppå dem aktar, han hafwer lust deraf. Så sjöng för årtusenden tillbaka den fromme skalden, lifwad af Guds anda, som uppenbarade sig i den jordiska naturen.

Äfwen jag känner en oändlig tillfredsställelse wid betraktandet af den Högstes herrlighet i Hans under. Ack, hwarföre går likwäl en så stor menniskohop, kall och känslolös genom detta undrens oändliga rike, och stannar, att med förtjusning beundra usla werk af menniskohänder? Hwarföre uppmana folkets lärare, Herrans prester, att tillbedja den Allsmäktige, utan att någonsin rikta sina åhörares uppmärksamhet på Guds förwånande werk?

De se sig omkring och söka efter Guds werk, men de finna dem ej, emedan wanan förblindar dem. De hafwa ögon och se icke; de hafwa öron och höra icke. Och likwäl är det hwardagligaste det mest underbara; likwäl är det, som hwarje timme framställer sig för oß, det mest obegripliga.

Då wi utgå ur wåra boningar att betrakta himmelen och molnens rörelser, eller att kasta wåra blickar på den omgifwande naturens under, så uppfyller oß åtanken på Guds allmakt, och den wishet, som så wäl anordnat allt med häpnad och beundran.

Wåra skogar och slättrymder blifwa ödsliga, och luften töcknig. Morgondaggen upphör, och snart hänger rimfrosten sitt silfwernät öfwer gräset och trädens quistar; snart betäcker snön med sin hwita slöja den nyß inslumrade naturen. I de länder, som ligga högt uppåt norden, är redan en sträng winterköld. Watt=

nen äro der redan tillfrusna, brusande wattenfall stelnade i deras lopp. Isbryggor gå öfwer floderna, djup snö betäcker berg och dalar. Så förhåller det sig uppe i norden; men i de länder, som ligga på andra sidan af jordklotet, under wåra fötter, prunkar wåren med millioner blommor, glöder sommaren med en förtärande hetta.

Wi wete, att detta är en werkan af årstiderna, eller af jordklotets riktning mot solen under deß lopp omkring densamma. Men wete wi äfwen, hwarföre en hel följd af år kunna blifwa wåta och regniga, samt andra deremot torra? Wete wi äfwen, hwarföre winterkölden tidigare eller senare inträffar; wete wi, huru det kommer sig, att wi i går hade en wacker dag, och i dag redan åter äro beswärade af kalla och regngifwande stormwindar?

För att beswara deßa frågor, borde wi kunna intränga i skapelsens sinnligheter. Ty allt i densamma är innerligen förenadt. Det högsta werkar på det lägsta, och det minsta bestämmer det störstas gång. Att wi i dag hafwe regn, i morgon solsken, i dag blid wäderlek, i morgon genomträngande köld, skall wara en werkan af händelser, som inträffat i de werldskroppar, hwilka äro flere millioner mil från wår jord aflägsnare.

Hwilken kan wäl betwifla, att månen, fastän nära femtiotusende geografiske eller nära trettiofemtusende Sw. mil aflägsnad från wår jord, har ett stort inflytande på deß wäderlek. Ehuru till sin storlek femtio gånger mindre än wår jord, drager den likwäl, då den swäfwar öfwer werldshafwet, wattenmaßorna med sig, och åstadkommer, hwad wi kalle ebb och flod. Kan således månen, genom sin dragningskraft omhwälfwa werldshafwets oerhörda wattenmaßor, huru mycket kraftigare måtte den icke då kunna werka på den jemförelsewis lättare dunstkrets, som omgifwer wår jord.

Hwilken twiflar, att solen, som är nära halfannan million gånger större än wårt jordklot, genom wärme och ljus har det wigtigaste inflytande på luftförändringarne? Men hwilken kan utgrunda deß mångfaldiga omwärlande kraftyttringar? Solen lär, efter åtskillige bland de nyares tanke, ej wara något eldklot, utan omgifwen af en långt ifrån densamma swäfwande ljusmaßa. Men ofta delar sig denna ljusmaßa och solens kropp wisar sig för oß genom öppningen. Så obetydliga deßa mörka ställen för wåra ögon ofta synas wara, äro de likwäl stundom större än hela ytan af wår werldskropp. Deßa ljustomma ställen, hwilka stundom intaga tredjedelen af solen, måste säkert werka på wår jord och deß dunstkrets. De fortfara sällan att wisa sig längre än en månad; men werka alltid på den werldskropp wi bebo.

Så wißt som ljuset har det största inflytande på jorden och deß dunstkrets, samt på deß wäxter och djur; så wißt som den ena stjernan skickar ljus åt den andra, och redan derigenom inträder i förbindelse med densamma; så wißt som den underbara elden synligt och osynligt werkar både på jorden och högt öfwer molnen; så wißt som denna underbara naturkraft, genom solens

inwerkningar förstoras eller förswagas: så wißt hafwa äfwen alla werldskroppar genom denna hemlighetsfulla kraft ett ömsesidigt inflytande på hwarandra. Och det är ganska sannolikt, att jordklotets dagligen förändrade ställning och förhållande till solen, månen och de öfriga stjernor är en af hufwudorsakerne till förändringarne i wår dunstkrets, till dagens wärme eller köld, till luftens omwexlande fuktighet eller torrhet, samt till wäderlekens ombytlighet. Hela werldsbyggnaden är ett gränslöst ur, hwaruti ett millionfaldigt hjulwerk röres, hwarest allt från det största till det minsta ingriper i hwartannat, men likwäl måste inträffa på sin förut af Mästaren uträknade och bestämda tid.

Liksom widt aflägsna solar och månar werka på wår jord, så werkar den äfwen, efter Guds anordning, med sin förborgade kraft, tillbaka på andra werldar, och följaktligen alldeles omedelbart på den nära liggande dunstkretsen. Liksom luften med alla sina beståndsdelar intränger i wattnet och i jordens djup, så intränger äfwen wattnet i den oß omgifwande luften, och swäfwar upplöst i dimmor omkring oß, samt i moln högt öfwer wåra hufwuden. Elementerna hafwa sitt ewiga samband med hwarandra. Man kan lätt göra sig en föreställning om det på jorden befintliga, i dunster förwandlade wattnets inflytande på luften, så snart man erinrar sig mängden utaf allt det watten, som finnes på wår werldskropp. Oberäknadt bäckar, floder, strömmar och sjöar, intaga hafwen största delen af hela wårt jordklots yta; ja de betäcka mer än twåtredjedelar af densamma; så att den werldskropp, wi bebo, mer tyckes wara ett wattenklot än ett jordklot.

Då nu denna gränslösa wattenyta utdunstar, och wattnets beståndsdelar uppstiga i luften, blifwa, genom deras uppstigande, andra partiklar utträngde, från sina rum, och den fina, rörliga luften skakad derigenom. Denna skakning kallas wind. Hastiga och starka dunster uppwäcka storm. Solstrålen förtunnar än luften med sin utwidgande wärme; än befordrar den wattnets utdunstning, än uppwäcker den en kylande windfläkt, på andra ställen åter häftiga stormar, som begrafwa de seglande i hafwets bölja och upprycka skogens träd med rötterna. Ja, den allsmäktiges makt uppenbarar sig äfwen i solstrålarne! Du emottager tanklöst wärme af densamma, eller tänker liksom djuren, blott på din näring och din wällust, under det att denna stråle, förherrligar den Ewiges majestät.

Liksom menniskokroppen består af fasta och flytande delar, och blodet underbart strömmar genom förborgade ådror och kärl, samt wattnets beståndsdelar utdunsta genom huden; men deß inre är uppfyldt af en egen wärme, för hwilken den ej har att tacka några yttre omständigheter: så är äfwen jordens inre beskaffadt. Djupt nedut i densamma ligga bergsklyftor och metaller, hwilka, såsom fasta delar, bilda liksom ett benrangel i den oerhörda kroppen; deromkring ligga jord- och luftpartiklar, liksom deß kött; warma och kalla strömmar rusa oupphörligt emellan

klyftor och remmor, liksom blodet i ådrorna. Derwid har denna stora kropp sin egen naturliga wärme, som icke allenast utplånas af snö eller is, utan efterhand affmälter densamma och ofta frambringar stora eldströmmar, som stundom wid jordbäfningar frambryta utur jorden, stundom framstråla i de eldsprutande bergens gap. Så måste man nästan säga, att jordklotet är ett lefwande wäsende, hwilket rörer sig i den gränsfria rymden. —

Denna naturliga wärme, denna rörelse i jordens inelfwor, deßa werldskroppens utdunstningar och åter deß inslukande af yttre luft och wätten, hafwa ett otroligt stort inflytande på dunstkretsens förändringar, följaktligen äfwen på wäderleken. Så werkar allt i himmelen, så wäl som i jordens djupaste afgrund, oafbrutet och ewigt i förening med hwartannat. Menniskan wet det icke, anar det knappt, — och det är hennes öde, hennes lycka, hennes lifstråd, som der i jordens afgrund och i himmelens höjd blifwer beredd och spunnen — o, allsmäktige Gud, jag häpnar, då jag betänker widden af ditt oinskränkta herrawälde i höjden och i djupet. Tanken på ditt gränslösa majestät, upphöjer mig på samma gång, som den förringar mig.

Af luftens beskaffenhet och wäderlekens tillstånd beror mitt wälstånd, ofta min sinnesstämning, ja, hela min lefnads waraktighet! Hwilka oerhörda, widt kringspridda krafter werka oupphörligt i samband med hwarandra — och dertill komma äfwen särskilta egenheter hos de trakter, som man bebor. Derföre är ej wäderleken på alla trakter af jorden lika beskaffad.

Wäxterna utdunsta en wiß luftart, en annan insuga de åter, och åstadkomma redan derigenom olika förändringar i luften. Stora skogar bilda dimmor och moln; stillastående watten och moraser frambringa osunda dunster. Bergskedjor förändra luftströmmarnes eller windarnes riktning, och åstadkomma så stora skiljaktigheter i wäderleken, att den kan wara olika på deras, hwarandra motsatta sidor.

Har och länder, som äro belägna inwid de stora hafwen, hafwa alla tider ett mer likartadt tillstånd af wärme och köld, än de trakter, som äro långt aflägsnade från hafwet. Ty de stora wattenmaßorna blifwa ej om sommaren så upphettade eller om wintern så genomfrusna, som den fasta jorden. Derföre jemna de äfwen närbelägna länders wärma och köld. Stora skogrika trakter frambringa också nästan samma werkningar som hafswattnet, i det de göra sommaren kyligare och wintern mildare. I de länder, som förlorat sina flesta skogar, hwaraf de fordom warit betäckte, blifwer sommarhettan, liksom winterkölden kännbarare.

I de kalla, nordliga länderna är wäderleken wida jemnare och likformigare. Äfwenså i de warma länderna emellan solens wändkretsar, hwarest solstrålarne nedfalla lodrätt på jorden. Här äro åren så lika hwarandra, att blåst, owäder, regn och warmare dagar alltid följa på hwartannat i en redan bekant ordning. Så kan man utan widlyftig efterforskning, förutsäga nästan

nästan huruban wäderleken skall blifwa på en wiß timme, om man blott behåller det i minnet från ett förutgånget år. Det är en sällsamhet, om det wanliga regnet uteblifwer eller om en oförwäntad stormwind inträffar. Deremot hafwe wi, i den nejd af werlden wi bebo, ej någon föreställning om ett så bestämdt förhållande i wäderlekens omskiften.

Men detta alltid lika lopp tillhör ej beständigt samma luftstrek. Det är ganska sannolikt, att det gafs en urtid, då det äfwen tillhörde den norra kalla zonens klimater, fastän ett sådant förhållande nu blifwit förändradt. I deßa luftstrek, hwarest nu wintern förwandlar strömmarne till ismaßor och regnskurarne till snö, wandrade, för årtusenden sedan, flere af de djur, som nu blott kunna lefwa i de warmaste länder. Öfwer deras fält framskredo då hjordar af elefanter, noshörningar och andra djur, som nu blott i den heta zonens glödande öknar finnas. Ännu finner man ofta stora benrangel, eller såkallade fossila lemningar efter dylika djur i norra Asien och Amerika.

Fornålderns sagor omtala ej den tid, då jorden befann sig i detta tillstånd. Men en wäldig mängd af årtusenden måste hafwa förflutit, innan jordklotet, wid sitt lopp omkring solen, så förändrat sin rigtning emot densamma, att strålarne af denna stora stjerna lodrätt och brännande nedfallit på de haf och länder, som nu betäckas af en ewig is och snö. Och dock skall denna dag utur ewigheten engång återkomma.

Och jag, hwad är jag wid deßa tider, wid deßa stora omwexlingar af jordens utseende? Hwarest är då mitt stoft? Slägter födas och förswinna, århundraden framskrida öfwer de fallnes grafwar och upplösa äfwen minnet af deras namn, deras handlingar. Andra tider komma, i de flyddas ställe, och återskänka jorden andra warelser såsom ersättning för de förlorade. Ingen tänker då på mig; och ingen wet, om jag någonsin warit till. Naturen fortgår i sin stilla, förkroßande och lifgifwande gång; höga bergssträckor blifwa wid den allmänna öfwergången förwandlade till slättrymder; de brusande hafwen tystna och blifwa uttorkade; allt förflyttar sig på sådana slätter, som ingen förut kunnat förmoda. Och öfwer den stora förwandlingen framswäfwa moknen tigande, glänsa stjernorna med oförgängligt ljus. Allt lyder en makt, som oemotståndligt werkar efter sina fattade beslut; allt efterkommer deß wilja, deß lagar. Och denna makt är Herran Gud, den allrahögste och allsmäktige!

Jag häpnar, min tunga förlamas, min tankeförmåga upphör. Jag äger ej mer än känslan af min wanmakt. O Gud, Du allena högste och mäktigaste! Wågar jag, genomträngd och hänryckt af aningen om din herrlighet, ännu blicka upp till Dig? Wågar jag, stoftets barn, ännu anropa Dig, store Gud?

Nej, jag är ej stoftets, utan den Ewiges, barmhertiges och allgodes barn. Om tanken på Guds allmakt nedtrycker mig liksom i afgrunden af min ringhet, så upplyfter åter tanken på Guds nåd min själ emot himmelen.

Och jag kan bedja, jag wågar bedja Honom, såsom ett barn beder sin fader. Anblicken af Hans skapelse lemnar i min själ ett djupt intryck af wißhet om Guds förbarmande, om Hans ewiga och omätliga nåd emot oß. Derföre ropar jag i glädje och förtjusning: Stora äro Herrans werk! Den, som uppå dem aktar, han hafwer lust deraf.

Den 31 Oktober.

Wäderlekens skiften.

Psalm. 148: 6.

Stor är Gud i sina under,
Stor i wilja som förmåga,
Stor Hans kraft i åskans dunder,
Stort Hans ljus i solens låga.
Sig Hans wishet uppenbarar
Öfwerallt i tingens kedja.
Allt Din nåd, o Gud, förklarar,
Wäcker mig att Dig tillbedja.
Du min borg; min tillflykt är;
Dig jag hjertats offer bär.

Han håller himlarne alltid och ewinnerligen; han skickar dem, att de icke annorlunda gå måste! — Denna tanke intager mig så ofta jag betraktar Allmaktens under, eller äfwen blott med uppmärksamhet följer den omwexlande wäderlekens dagliga gång.

Beundranswärd är den oändliga mångfalden af föremål mellan himmel och jord. Hwar finnes den dödlige, som genomwandrat den jordiska skapelsens ingång; hwar finnes den, som känner alla arter af wäxter, fiskar, stenar, insekter eller fyrfotade djur med deras olika egenskaper och krafter? Och ändock är allt detta blott en mindre del af skapelsen. Denna rikedom af märkwärdigheter kan ej engång den wisaste uttömma under sin korta lifstid. Beundranswärd är äfwen mångfalden af de under, som dagligen wisa sig i luftkretsen. Men ännu beundranswärdare synes mig enkelheten af de krafter och orsaker, lånet af de naturlagar, medelst hwilka detta mångfaldiga framträder, och hwarigenom allt sättes i werksam rörelse. Intet kan afwika från den bana, som af ewighet blifwit bestämd, utan allt följer utaf hwartannat och på hwartannat, efter sträng nödwändighet. Han håller himlarne alltid och ewinnerligen. Han skickar dem att de icke annorlunda gå måste. Psalm. 148: 6.

Wißerligen är det icke möjligt, att öfwerallt utforska naturens ordning; men månne jag derföre skall anse mig berättigad att twifla på tillwarelsen af en sådan ordning? Det är sannt, att jag icke känner hwarföre, och till hwilket ändamål, många ting i werlden skola finnas; men skall jag derföre twifla på ändamålsenligheten i naturen? Wißerligen är en sådan twiflare ett förwekadt barn, som derföre, att det icke a-

i stånd att utforska eller bedömma sin faders orsaker och affigterna för hans handlingar, med tanklös lättsinnighet inbillar sig, att han handlar utan förstånd. Men hwad är de klokaste dödliges insigt emot den omätliga Wishet, som frambragte werldsbyggnaden och inblåste lif uti kropparne?

Men det händer äfwen, att menniskan tillskrifwer tingen i naturen de ändamål, som de tilläfwentyrs icke hafwa. Kanske göre wi ganska orätt, då wi öfwerallt upptänke ändamål och pådikte naturen dem. Ty hwilken har wäl en så skarp blick, att han kan genomskåda werldsurets oerhörda hjulwerk och uppfatta någon föreställning om alla delars sammanhang och deras inwerkan på hwarandra. I sanning är det förmätet, om en menniska will upphäfwa sig att utforska och uppenbara Guds affigter i alla Hans werk.

Deremot är det också lika dåraktigt att ingenstädes wilja utforska och antaga några orsaker till werkningarne, att äfwen der wara blind för ändamålsenligheten af Guds skapelse, hwarest den tydligt framstrålar. Det wore det samma, som att anse den stora, omätliga, öfwerallt lifägande werldsrymden för en död maßa, och sig sjelf för en kraft, som ej hade medwetande af sin tillwarelse.

Så inskränkt det menskliga förståndet är, för att öfwerallt utforska den Allwises ändamål, kan det likwäl ej annat, än gerna eftersöka deßa affigter. Att öfwerallt efterforska ändamålsenlighet är en naturlag för själen, en egenhet hos den menskliga tankeförmågan. Och erfarenheten wisar ej blott den beundranswärda ordningen i byggnaden af hwarje enskilt kropp, hwarest den minsta ofullkomlighet bereder det helas undergång, utan lärer äfwen att öfwerhufwud i naturens rike tusende ting måste werka tillsammans, för att widmakthålla ett enda. Och om någon rubbning skedde i detta sammanhang, så skulle en werldsförändring blifwa följden derutaf.

Isynnerhet är menniskans wexelwerkan med naturen af stor wigt för mig. En stor del af wåra öden är beroende utaf naturens gång, och deribland äfwen af wäderleken och deß föränderlighet. Wäderleken är i Guds hand liksom ett synligt ledband wid styrelsen af wåra öden. Allt efter sin olika beskaffenhet drifwer den och förflyttar menniskoslägtet, hwart den will; åstadkommer olikhet i syßelsättningar, seder, behof, lefnadssätt, språk och tänkesätt werkar på enskilta personer eller slägter samt ingriper äfwen i hela folkslags öden.

Hwilket olika inflytande har icke nordländernas kalla luft på inwånarnes lefnadssätt, deras kroppsbyggnad och sätt att kläda sig, deras konstflit och syßelsättningar; ja, äfwen deras själswerksamhet, böjelser och begär! Äfwen så stort inflytande hafwa de warma ländernas hetta och qualmiga luft på deras inwånare. Huru tröga och wekliga äro icke deras kroppar, huru liflig deras inbillningskraft, huru häftiga och tygellösa deras begär!

Wäderlekens olika beskaffenhet i länder, som äro belägna i samma werldsdel, är hufwudorsaken till folkslagens olika lefnadssätt

och själsförmögenheter. Spaniens och Italiens wärme måste frambringa ett annat folk, än Skandinaviens och Rysslands kalla luft, än Englands fuktiga wäderlek och Hollands tjocka dimmor. Folkslagens, derutaf härrörande, olika själsegenskaper inwerka åter kraftigt på deras inbördes tillstånd, på deras fredliga eller fiendtliga förhållande till hwarandra.

Will jag äfwen icke fästa mig wid betraktandet af wäderlekens allmänna inflytande i åtskilliga luftstreck, så är deß inflytande, i wårt, på menniskornas lefnadssätt och öden, ett ganska wigtigt föremål, wärdigt min uppmärksamhet. Jag måste ofta säga till mig sjelf: här är Guds finger! Och ehuru jag icke alltid kan inse Guds affigter i wäderlekens djupt werkande skiften, så kan jag likwäl icke dölja för mig, att Allmaktens hand, ofta§ omedelbart werkar på oß.

Om wårsolens stigande wärma bryter winterkölden, uppfyller luftkretsen med osunda dunster och bringar alla wätskor, så wäl hos wäxterna som i djurets och menniskans kroppar till ny jäsning — hwilka förändringar af glädje eller sorg skall ej derigenom framkallas hos tusende familjer! Här mottaga sjuklingar wåldsamma intryck af wäderlekens förändringar, friska nedsjukna, sjuka dö; der fröjdas andra glädtigt omkring de nyfödda blomstren. Allt är en följd af samma werkning i naturen. Sjukdom och död uppkomma af årstidens inwerkan på menniskokroppen. Årstiderna äro werktyg i Guds hand att bereda menniskors sällhet, fastän wi ej alltid kunne inse, att hwad som sker är oß bäst och nyttigast. Honom tjena wårens luft, höstens stormar och wintrens köld till utförande af Hans wisa och alltid goda affigter.

Huru sorgfällige wi äfwen måste wara, att skydda oß för wäderlekens skadliga inflytande, är det likwäl omöjligt att alldeles undwika detsamma, emedan wi ej känne eller förutse det. Hwad behöfwes det wäl mer, för att utsläcka en menniskas lif, än fläkten af en kall luft emot den upphettade ytan af hennes kropp! Ofta är dunstkretsen, ehuru osynligt, uppfylld af giftiga ämnen, som wi inandas, utan att förr warseblifwa det, än sjukdomar allmänt uppkomma derutaf. Nu höra wi sjukas jemmer öfwerallt, nu se wi öfwerallt döda bäras till sina grafwar. Då inträffar en storm, ett owäder förskräcker werlden, — luften blir renad; de sjuke tillfriskna; tårarne förwandla sig till glädje. Gud har uppfyllt hwad Han åsyftade; men jag finner derutaf, att jag, oaktadt all min försiktighet och klokhet, oaktadt ett noggrannt iakttagande af de pligter jag är skyldig att uppfylla mot min helsa, likwäl alltid förblifwer i Herrans wåld, och att jag lika litet kan draga mig från Honom, som från den luft, i hwilken jag andas. Huru är det dock möjligt, att menniskan så sällan betänker Guds närwaro, då hon likwäl i alla wäderlekens omskiften måste upptäcka den? Hwilka wäderskiften skola inträda, bero af den Allsmäktiges befallningar, dertill måste, ur himmelens omätliga rymd, för oß obekanta werldskroppar medwerka. Och Han, som alltid och ewinnerligen håller himlarne och skickar

dem, att de icke annorlunda gå måste, skulle icke han äfwen orden en menniskas öden? Hos Honom är intet lösbrutet från det hela: allt är sammanhang. Äfwen jag hörer till detta hela. Äfwen mig har Han räknat. I sanning bewisar det menniskornas stora lättsinnighet, att de, som äro beroende af den lindrigaste windfläkt, kunna tillbringa dagar och weckor utan att tänka på Gud och Hans närwarelse! Dimman, som omswäfwar dig, daggen, som natten utgjuter, rimfrosten, som försilfrar fälten, molnen, som betäcka himmelen, snön, som beslöjar jorden, regnet, som lifwar deß alster, allt är Guds werktyg, allt åsyftar befrämjandet af din helsa, din trefnad. Du står alltid i beröring med Gud, alltid är du Honom nära. Men hwar är din wördnad för Honom? Hurudan är din wandel inför Honom?

Wi hafwe redan såsom barn lärt, att Försynen styr wåra steg. Men wi hafwe ganska litet eftersinnat de medel, hwaraf Försynen derwid betjenar sig. Allraminst tänke wi derpå, att wäderlekens skiften, som wi anse så litet märkwärdiga, emedan de alltid förekomma för wåra ögon, äro bland de wanligaste medel dertill i Guds hand! Du har beslutit att företaga en spatsergång eller en resa. Ett häftigt regnwäder affskräcker dig. Kan du beräkna hwilka följder för hwarje gång uppkomma af ditt underlåtande att göra ett besök, eller uppskjutandet af en resa? I den sinnesstämning, som du i dag har, skall du ej i morgon gå. Hwad man i dag sagt dig, skall du ej höra i morgon. Det, som i dag skulle hända dig, kan ej i morgon inträffa. Då kan du hafwa helt andra tankar, böjelser och föresatser. Då kan du redan hafwa uppfattat planen till en kedja af förut opåtänkta handlingar.

Tro ej, att det warit enahanda och alldeles likgiltigt, om du icke störd af en inträffande händelse, genast hade kunnat utföra hwad du beslutit. Det gifwes i händelsernas lopp intet, som är likgiltigt, fastän wi dödlige äro för kortsynte att se följden stå i sammanhang med orsaken. Det märkwärdigaste, som händer i werlden, är alltid från första början föranledt af någon obetydlighet.

Intet erinrar oß så lifligt wårt beroende af Guds nåd, som wäderlekens skiften. Mer eller mindre är wårt wälstånd en werkan deraf. Deßa wäderlekens omwexlingar äro likson Guds händer, hwilka bland oß utdela Hans wälsignelser. Molnen, som på himmelen swäfwa fram och tillbaka, bilda wåra öden; luftens wärma eller köld bidraga dertill. Hwilka stora förändringar frambringa icke en lång följd af fruktsamma år i ett folks sällhet och wälstånd, och huru obetydligt behöfwer wäderleken afwika från den beskaffenhet, hwaruti den war wälgörande, för att pläga oß med ofruktbara tider! — Ja, öfwerallt hwart wi kaste wåra blickar, se och igenkänne wi Guds hand. Wi stå under naturens lagar och genom naturen är det, som Försynen leder wåra steg.

Wi täfle och kämpe, wi sträfwe och bemöde oß — och likwäl förmå wi intet. Gud har allt i sin makt. Naturen förkunnar det wid hwarje återkommande mor-

gon, för dig o menniska, full af lättsinnighet. Hwad du undfår, är en gåfwa af Gud och ej en frukt af din egen möda, konst eller klokhet. Och när himmelen wisar sig klar eller mulen, då säger den: af Guds wälsignelse beror allt! — War ej så stolt öfwer ditt wälstånd. Det faller blott en gnista ur åskmolnet, och din egendom, är aska. En warm wind framsusar öfwer de hundrade mil aflägsna, af dig osedda snöbergen: då upplösa sig snöfälten hastigt; wattenmassor nedstörta i dalarne; floderna uppswälla; de starkaste dammar brytas, och widsträckta slätter förwandlas till sjöar. Drunknade hjordar framflyta deruti; byar sönderkrossas och städer öfwerswämmas. Detta är ett werk af Allmakten, — och åtanken härpå, måste nedslå wår lättsinniga stolthet.

Du säger twiflare, att alla i naturen för wissa ändamål bestämda händelser, blott äro tillfälligheter. Men tillfälligheten inträffade på den för werkningen bäst beräknade tid och i den för densamma ensamt och allena bestämda trakt. Twiflare, denna såkallade tillfällighet, är wisare än all din klokhet. Lär att känna Gud, lär att upptäcka Hans närwarelse! Twiflare, denna tillfällighet gjorde millioner lyckliga, återgaf förtryckta frihet, modlösa kraft; återgaf den största och ädlaste delen af menniskoslägtet tanken på sig sjelf — denna tillfällighet war full af en högre wishet, än någon kortsynt dödlig kan äga.

Jag erkänner Din allmakt, o Gud, menniskoslägtets Fader. Du är den, som styrer i himmelen och på jorden. Helgadt warde Ditt namn; ske Din wilja! Du omfattar mig; Du ledsagar mig med faderlig omsorg; Du är alltid hos mig närwarande; Du swäfwar omkring mig i regnmolnen; Du nedsänder min beskärda del ur skyarne; Du wandrar omkring mig i stormen, och widrör mig i den lätta windfläkt, som om sommaren smeker mina kinder. Du talar till mig ur åskans dunder; full af nåd helsar Du mig i dagens gyllene strålar, och rörer mitt hjerta i den stjernrika nattens stumma högtidlighet. Ware Din godhet, Din nåd, Din barmhertighet af min själ låfwad och beprisad i all ewighet! Amen.

Den 1 November.

Småsakers mäktiga inflytande på menniskosinnet.

Matth. 5: 29, 30.

Waka, själ, och bed,
Och till strids dig red!
Räds, att frestarn lägger snaran,
Der du minst förmodar faran:
Sådan är hans sed.
Waka, själ, och bed!

Lär att känna dig sjelf, dina utmärktaste anlag, dina hemligaste böjelser och orsakerna till allt, som antingen muntrar eller förstämmer ditt sinne. Detta är första steget till all lefnadswishet. Men det första steget är det swåraste, och måhända just derföre, att de flesta menniskor inbilla sig, att ingenting är lättare än det: hwem känner icke sig sjelf bättre än andra; hwem wet icke, hwarföre han åstundar, tänker, handlar, så och icke annorlunda?

Emellertid händer det ofta, att de wigtigaste händelser icke göra så starkt intryck på mig, som ganska obetydliga tilldragelser, hwilka af andra knappt märkes, ännu mindre begrundas. Jag tänker i dag helt olika om en sak, än förr, ehuru den är oförändradt den samma med alla sina biomständigheter. Jag ser en mängd menniskor, hänförda af en dunkel känsla, älska eller hata hwarandra, utan att kunna uppgifwa någon giltig anledning dertill. Jag ser den ene fördraga det, som mißhagar en annan, och hör denne högt berömma hwad den andre alldeles icke will gilla. Mången kan icke säga hwarföre han gör eller underlåter en sak; han säger blott: jag fick lust dertill, det war något, jag wet icke hwad, som dref mig att så handla; jag måste göra på det sättet, jag kunde icke underlåta det. — Ännu mer: det är ingenting sällsynt, att eljest redliga menniskor, under förändrade förhållanden eller till och med i samma belägenhet, oförmodadt uppföra sig mindre ädelt, utan att man upptäcker någon giltig bewekelsegrund till en sådan förändring.

Hwad skole wi tänka härom? — Allting i denna werlden måste hafwa sin orsak. Af en nyck eller slump bestämmes icke menniskans handlingar. I hennes sinnesbeskaffenhet ligger den fördolda källan, ur hwilken de alla, ware sig goda eller onda, fastän ofta omärkbart, leda sitt ursprung.

Då jag sjelf tänker mig tillbaka i min förflutna lefnad, blifwer jag ofta warse, att jag mer än en gång handlat så eller så, utan att riktigt göra mig reda, hwarföre? Och om jag närmare undersöker saken, finner jag, att ofta de obetydligaste småsaker haft ett, snart sagdt, oemotståndligt inflytande på min sinnesstämning för tillfället, och denna åter på min wiljas rigtning. Äfwen på mig har ordspråket besannat sig: små orsaker frambringa ofta de största werkningar.

Ännu engång: hwad bör jag tänka härom? Hwem answarar mig för, at icke jemwäl hädanef-

r såkallade småsaker komma att
ja det största inflytande på min
nnesstämning, mitt handlings-
tt?

Orsaken härtill ligger wäl näp-
ligen i de yttre tillfälligheter,
m inwerka på mig; ty hwaren-
dag förefalla millioner dylika,
n icke göra det ringaste intryck
mitt sinne. Hufwudskälet må-
sökas i sjelfwa detta sinnes,
r mig sjelf ännu obekanta, be-
iffenhet. Och hwad är wäl sin-
t? Menniskans sinne är berö-
ngs- och medelpunkten, hwarest
nnes jordiska och andliga na-
sammanträffa i deras werk-
nhet; hwarest själen liksom sam-
nsmälter sin kraft med det dju-
a lifwets krafter, hwarest men-
kan werkligen är menniska, un-
det, att hon med sin kropp
r i förening med stoftet, och
d sin själ i förening med Gud.
Uti menniskans sinne, hwarest
a hennes wäsende liksom sam-
all sin kraftyttring, kan ofta
nas en lättrörlighet och fal-
het för wißa intryck, och der-
ot slöhet och obenägenhet för
ra, så att de obetydligaste yt-
tillfälligheter, dem wi under
liga lifwets hwimmel och bråk
ens tänka på, icke sällan till-
jabringa stora werkningar i
t innersta. Så kan ett fol-
nd, hwaraf wi till tusentals
ifwas, utan att weta det,
rsaka den olidligaste smärta,
nart det träffar wårt känsli-
öga. Ja, menniskosinnet är
fält, der alla wåra dygder,
wåra fel utströ sina första
närkta frön, skjuta brodd och
a upp.

De yttre tillfälligheterna, i och
sig sjelfwa, äro således icke
ken till wårt wäl eller we, utan de fördolda egenheterna i wårt sinne med deß dunkla föreställningar, dunkla känslor. Deßa afgöra wår warelses lycka eller olycka.

Jesus Christus, den djupe Menniskokännarn, som med gudomsklar blick genomskådade de swaga dödliges natur, kände ganska wäl denna hemliga källa till wår ofärd, wißte ganska wäl, huru mäktigt inflytande de största småsaker utifrån kunna hafwa på wårt inre sinnelag. I Österlandets bildrika språk, och för att blifwa förstådd af dem, till hwilka Han talade, uttryckte Han sig, i sin märkwärdiga bergspredikan, härom på följande sätt: **Om så är, att ditt högra öga är dig till förargelse, så rif det ut och kasta det ifrån dig; det är dig bättre att en din ledamot förderfwas, än att din hela kropp skulle kastas till helfwetes. Är det så, att din högra hand är dig till förargelse, så hugg henne af, och kasta henne ifrån dig: det är dig bättre, att en din ledamot förderfwas, än att hela kroppen kastas till helwetes.** Matth. 5: 29, 30.

Wid deßa bildliga uttryck, dem Jesus icke wille skulle tagas efter orden, war Hans mening ingalunda, att ögat eller handen i sig sjelfwa kunde wara oß till förargelse, det är, förleda oß till olofliga gerningar, utan han menade dermed alla sådana små omständigheter, som kunna hafwa ett menligt inflytande på menniskans sinnelag. Han äskade intet werkligt stympande af menniskokroppen, utan en uppoffring af allt sådant, wore det oß än aldrig så kärt, hwarigenom wi lockas till synd.

Det är således af stor wigt för oß att gifwa akt på de synbart obetydliga bewekelsegrunderna till wåra tycken, wåra böjelser, wår wederwilja. Just derföre, att wi räkne dem bland småsaker, blifwa de så mycket farligare, emedan wi icke bewärdiga dem, såsom sådane, med någon uppmärksamhet. Men för wårt lugn och wår lycka äro de icke småsaker, utan af högsta wigt. Ty hwad är stort, hwad är litet? Allt beror ju af omständigheterna. Wattendroppan är liten, men stor nog att bringa ett fyllt embar att flöda öfwer.

Just deßa af oß obemärkta småsaker kunna mest bidraga till wår försämring. Ogräsets frön swäfwa ju ock såsom solgrand i luften, och dock uppwäxa genom dem tusende förderfliga wärter, som hjelpa till att förqwäfwa många goda frön. Warom derföre på wår wakt mot deßa obetydliga ting. Just genom sin ringhet bana de sig insteg. Mången skulle ha wägrat att begå en skändlig gerning, om man än med tunnor guld sökt förleda honom dertill; men samma menniska begick samma skändliga gerning, emedan hon i en wiß sinnesstämning hörde ett löst ord. Det lilla ordet öfwerwägde således tunnor guld. Mången oskuld, som ädelt motstått förförelsens nedriga konstgrepp, gick förlorad, emedan ett infall, en föreställning, i ett obewakadt ögonblick gjorde intryck på hennes sinne.

Men hwarken guldet, eller ordet, eller infallet, åstadkom olyckan, utan den i sjelfwa sinnesstämningen förborgade retligheten och känsligheten för wißa intryck, hwilka man, utan att ana någon fara, lemnade insteg. Då waknade wißa dunkla känslor. Böjelser, för hwilka wi i förstone icke kunde göra oß reda, syntes oß alltför obetydliga, för öfwergående och oskyldiga, än att wi tyckte oß behöfwa motarbeta dem med en allwarlig wiljas hela kraft. Men i dem låg just fröet till wår olycka: grundwalen för wårt senare öde war redan lagd.

Hwarutur uppkommer nu wårt sinnes större eller mindre känslighet för wißa föremål? Den uppkommer dels ur wår egen natursbeskaffenhet, förmedelst de hos oß inneboende lekamliga eller andeliga anlag, hwilka yttra sig än i en, än i en annan ensidig rigtning; dels ur de första lifliga intrycken, hwilka, ehuru längesedan bortglömda, dock efterlemnat i wårt sinne en wiß känslighet för allt, som på något sätt står i sammanhang med dem sjelfwa. Så, t. ex., wete wi af egen erfarenhet, att sådane personers gestalt, röst och wäsende, hwilka i spädaste barndomen wårdade eller skrämde oß, i senare år, förmedelst dunkla erinringar, ingåfwo förtroende eller wederwilja för andra personer, utan att deßa på annat sätt dertill medwerkat, än att de, i sitt yttre eller sitt sätt att wara, röjde en förborgad likhet med de förra, om hwilka wi nu med möda kunne göra oß någon föreställning.

Emellertid kunne wi icke hindra denna besynnerliga, ofta ensidiga känslighet i wårt sinne. Den är ock i sig sjelf hwarken god eller ond, utan blifwer först ettdera, allt efter som wi wisligen eller owisligen behandle densamma.

Wigtigast är det således, att i gifwe akt på wårt inre, att wi upptäcka hwari deß enheter bestå, för att deremot nna wara på wår-wakt; ty de göra ofta wår sällhet i lifwet, årt lugn i döden. Denna förrgade känslighet i, ditt sinne, varur dunkla föreställningar och går utweckla sig, lär du bäst nna af sådane yttre såkallade låsaker, som isynnerhet sätta ditt ine i rörelse. Allt, som lemr dig fullkomligt likgiltig och appt gör något intryck på din äl, är utan fara för din dygd. Len så snart du märker, att en låsak försätter dig i en wiß sinsstämning, så kan du wara öfertygad, att den träffat din swai sida.

Gif derföre akt på dig sjelf, ir du, utan att egentligen we hwarföre, råkar att wara wid t särdeles godt lynne. Fråga g sjelf: hwad är det som förakat din inre glädtighet? När pstod denna sinnesstämning i n själ? Hwad war det, som det jonblicket skedde eller sades? Det r sällan fela, att du icke till ut upptäcker den förborgade orken. Du skall ofta finna, att t war en högst obetydlig, af dig elf knappt bemärkt omständigt, som, utan att göra något rdeles intryck på någon annan, os dig åstadkom hela detta unrwerk. Wäl må det kallas ett nderwerk, då det uppwäcker din jen förundran, huru en dylik låsak kunde äga sådant inflynde på ditt sinne. Gif alltså kt deruppå, ty derutur härflyter in inwärtes trefnad, din inwärs lycka; ja, äfwen din olycka! y, då det under wißa omständigheter kan medwerka till din sällhet, skall det under andra förhållanden bidraga till din ofärd.

Gif akt på dig sjelf, när du, utan att egentligen weta hwarföre, är nedstämd och förtretad. Tänk efter: när uppkom detta otrefliga tillstånd? Hwad war det för en småsak, som tillwägabragt denna sinnesstämning i min själ? Du skall alltid upptäcka en eller annan, låt wara än så obetydlig omständighet, som sårat något ömtåligt ställe i ditt inre. Se der din swaga sida, som icke utan smärta kan beröras. Se, derifrån utgå de flesta böjelser, önskningar, förhoppningar, farhågor och handlingssätt; här står ditt lugns, din lyckas fiende förrädiskt i bakhåll: — tag dig der till wara! Trösta dig icke dermed, att det är småsaker: hwem skulle göra sig samwete af sådant? Jag wet intet ondt med mig; ingen brottslig gerning trycker mitt samwete. — Akta dig, ty du är, utan att weta det, i en wådlig sinnesstämning: gerningen skall icke länge uteblifwa. Den förborgade källan finnes i ditt inre: snart wisar sig bäcken, och snart uppswäller den genom yttre omständigheter till en ström, den du icke kan hämma.

Deßa skenbara småsaker äro af sådan betydenhet, att wi, wid barnauppfostran, isynnerhet på dem böre fästa wår uppmärksamhet. Ur dem kunne wi icke sällan sluta till barnets framtida tänkesätt och öden. De antyda, hwar wi böra motarbeta det onda. Det är icke första gången, då den, hwilken såsom tjuf eller bedragare sedermera föll i öfwerhetens händer, redan som barn tillkännagaf sin förestående olycka genom böjelse för snatterier, dem

man kallade barnsliga eller förlåtliga, eller genom små listiga knep, dem man skrattade åt, eller genom tusende undanflykter från sanningen, hwilka man icke aktade eller warseblef. Det är icke första gången, som den öfwerbewiste mördaren, redan såsom barn, antydde sin sista rysliga gerning, derigenom att han fann ett synnerligt wälbehag i att pläga och döda oskyldiga djur. — Gifwen akt på de småsaker, som synnerligen inwerka på edra barns sinnelag, och I skolen kasta en djup blick i deras innersta, I skolen äga en tydlig aning om hela deras framtid!

Ett ljus uppgår i min själ. Mitt inre får en djupare betydelse för min eftertanke. Jag trodde wäl, att jag kände mig sjelf temligen noga, men i sjelfwa werket känner jag mig ännu alltför litet. Det gifwes wißa småsaker, som kunna wara obetydliga för hela werlden, men som för mig äro af den högsta wigt. Dem will jag hädanefter sorgfälligare efterforska; de föra mig till mitt sinnes innersta djup, der de dunkla föreställningar och känslor äga sin källa, hwilka, ofta utan att jag märker det, gifwa mina tankar och mitt handlingssätt sin rigtning.

Och då jag utforskat deßa egenheter i mitt sinnelag, ware det då min högsta omsorg att skydda deß swaga sidor. De yttre omständigheterna kan jag icke afwärja, men jag kan wärja mitt sinne mot deras intryck. Der är det, som böjelsen till fåfänga, winningslystnad, kärlek, hat, yppighet, grymhet, slumrar i sin dolda gömma. Ack, det är blott en lätt slummer, ty en småsak kan störa densamma. Waken derföre öfwer edert sinne, ty dädanifrån kommer frestelsen till det onda. Waken och bedjen, att I icke fallen uti frestelse! Bönen är själens styrkemedel mot ondskans försåt; ty då wi i bönen utgjute wårt innersta för wår Fader i himmelen, förlänar Han oß kraft att öfwerwinna oß sjelfwa.

Utan strid, utan seger gifwes ingen dygd; utan dygd ingen sann lycksalighet! Och skulle segren än blifwa aldrig så dyr, skulle den ock kosta dig det käraste du äger, så försaka hellre ditt eget wälbehag, än att Guds wälbehag skulle försaka dig. Släck ej din törst ur en bägare, som har ångrens gift på sin botten!

I mitt eget förwända sinne, allwetande Gud, låg källan till mina första olyckor. Hwad gagnade mig min waksamhet, då jag endast gaf akt på mina yttre handlingar? Jag hade icke warseblifwit deras källa, icke tillstoppat den och arbetade för sent och förgäfwes att hämma den wäldiga strömmen, som derutur hade sitt ursprung.

Hjelp mig, Du hjertans ransakare, hjelp mig med din nåd, ditt ljus, att jag rätt må lära känna mig sjelf, att mitt innersta må blifwa renadt från syndens smitta, att hela min ande, själ och håg må blifwa Din helgedom! Amen.

Den 2 November.

Nödlögner.

Lucæ 22: 55—57.

Jag wåja må det ord,
Som willar eller sticker,
Och fly, som själamord,
Allt baktal och allt smicker.
Jag sanning tala will,
Och anse för ett rån,
Så wäl att lägga till,
Som taga derifrån.

Jag söfte ingen del
Uti den usla ära,
Att träffa nästans fel
Och dem i dagen bära.
Den illsint gripes an,
Jag kristligt hägna will;
Och, der jag det ej kan,
Jag tige hellre still.

Min tunga aldrig skall
En hemlighet förråda:
Hon hellre, stum och kall,
Må fast wid gommen låda.
Hwad wännen trygg förtror
At ömhetens förwar,
Må han, som trätobror,
Ännu der finna quar.

"Denne war ock med Honom!" ropade den tjenstequinnan, som såg Jesu lärjunge sittande wid eldbrasan i Öfwersteprestens hus, under det, att hans Herre och Mästare lugnt wäntade på sin dödsdom, och samma öde hotade alla Hans anhängare. "Denne war ock med Honom!" ropade hon; men Petrus, intagen af fruktan och förskräckelse, förnekade Honom, och sade: Quinna, jag känner Honom icke. Luc. 22: 57.

Gjorde Petrus rätt i att så förneka sin Mästare, för det att han sjelf eljest skulle råkat i ögonskenlig lifsfara? Gjorde han rätt i att säga: Jag känner Honom icke? — Måhända infaller mången, som hör eller läser detta: Bort det! Jag, i hans ställe skulle aldrig hafwa förnekat min Frälsare! — Men mången tänker wäl ock i sitt hjerta: Kunde han annat? War han icke, i fall han sagt sanningen, säker om samma blodiga öde, som wäntade hans Mästare? Såg han icke Jesu dödsdom på alla wittnens och domares läppar, såg han icke mordlystnaden i Judafolkets blixtrande ögon? Kunde han rädda Jesum, om han, i stället att förneka Honom, hade bekännt sig höra till Hans lärjungar? War det icke billigt, att han åtminstone tänkte på att rädda sitt eget lif? War icke i detta fall nödlögnen en pligt? Bjöd icke klokheten att här för ett ögonblick afwika från sanningen?

Så torde mången, som försätter sig i lärjungens betänkliga ställning, hemligen tänka wid sig sjelf, änskönt han blyges att offentligen yttra sin tanke. Men Petrus, så snart han hemtat sig från sin första förskräckelse, så snart Jesu blick träffat hans innersta, fann det, som han gjort, hwarken rätt eller klokt. Då kände han sin förbrytelse med smärtsam ånger; han gret bitterligen. Han kände, att han illa wedergällt Jesu oändliga kärlek. Hwar finnes den fader, som älskar sitt

barn, och i farans ögonblick kan förneka det? Hwar är den moder, som icke gerna skulle wilja wåga sitt lif för det älskade barnets, som i nödens stund skulle kunna öfwergifwa det? Den sanna kärleken tänker endast på det älskade föremålet och förgäter sig sjelf. Petrus kände, att han icke älskat Jesum så, som Jesus älskade honom. Derföre gick han ut och gret ångrens bittra tårar. Han kände, att han icke blott handlat kärlekslöst, utan äfwen orättwist; ty här kom det ju icke an på att rädda Frälsarens eller sitt eget lif, utan att hylla sanningen, hwilken Jesus oförskräckt bekände för sina hätska domare. Här gällde det, att några sanna wittnen uppträdde emot de falska och frimodigt förkunnade: Ja, denne Jesus, är Messias, är Christus, är werldens Frälsare! Här gäller det, att Jesu lärjungar handlade i Jesu anda, och upplifwade alla troendes sjunkande mod, derigenom att de wisade, att Jesu Evangelium wäl wore wärdt att man derföre wågade lif och blod. Men ehuru Petrus wäl inom sig war öfwertygad om sanningen af Jesu lära och om deß kraft att saliggöra syndare, hade han likwäl icke mod att blifwa denna läras första blodswittne. Han kände sin swåra förbrytelse, samt gick ut och gret bitterligen. Skulle icke Christus till och med i sina wänners ögon förlora derigenom, att ingen af Hans lärjungar hade beslutsamhet nog, att i den afgörande stunden bekänna sig till Honom? Huru skulle Han kunna upplifwa hela Juda, hela menskligheten med sitt himmelska ord, som icke engång kunde upplifwa sina närmaste, sina lärjungar, till trohet mot sig i olyckans stund? — Allt detta öfwerwägde Petrus icke i sin första beströrtning. Blygselns och ångrens tårar föllo nu för sent.

Men Petrus förnekade sin Frälsare i första beströrtningen. Huru mången Jesu bekännare lefwer icke ännu i dag, som, intagen af samma kärlek till sig sjelf och sina egna fördelar, med kall blod, af ren öfwerläggning, förnekar sin Herre och Mästare!

Jesus är icke mera personligen närwarande hos oß; men Hans ande lefwer i Hans lära. Och den, som förnekar sanning och rätt, den, som förnekar dygden, som Jesus predikade, han förnekar Honom sjelf. Det är den ljumma kristendomens kännetecken i wåra dagar, att man efter omständigheterna inrättar Jesu grundsatser. Man rättar icke sin lefnad och wandel efter religionen, utan religionen efter sin lefnad och wandel. Man winlägger sig icke om en dygd, som är ewig och oföränderlig, utan om en dygd, som bequämligen skickar sig efter omständigheterna. Man är fjerran från kristendomens gudomliga wishet, och eftertraktar endast den fint beräknande klokhet, som alltid har egen fördel till hufwudsyfte.

Härifrån komma en mängd uttryck och ordspråk, som träffande bewittna tänkesättets förfall; t. ex. Nöden har ingen lag; eller: man är sig sjelf närmast o. s. w. Hwad menar man härmed annat, än att man, under wißa omständigheter, tror sig kunna anse det syndiga för tillåtligt, det swarta för hwitt? Så kallar man ock

:t bedrägeri, den falskhet, den
:t, man will rättfärdiga, en
kyldig osanning, — en n ö d:
)g n.

När någon, som ännu är
mligen oförderfwad eller åtmin:
one icke utan känsla för dyg:
ga grundsatser, råkar i e:
.ka sällskaper, hwarest man le:
r med sin nästas goda namn
h rykte, och på blotta sken:
:under tillskrifwer henne uppen:
art nedriga gerningar, tror sig
ra instämma i det sårande skäm:
t och den lekande smädelsen;
är han ler åt de twetydigheter
h smutsiga infall, som han der
r höra, och för hwilka dygden
ulle rodna; när han deltager i
: lättsinniges spel och dryckes:
ig samt utswäfningar, för att
ke blifwa utskrattad såsom en
arr, ett dygdemönster: — så
ndskyller sig den swage weklin,
:n dermed, sägande: klokheten
:faller det; man måste taga se:
:n der man kommer; jag afskyr
llt det der; det öfwerensstäm:
:er alldeles icke med mitt sinne:
ig, men — det war en n ö d:
ö g n.

När någon med fördubblade
)flighetsbetygelser söker ställa sig
i hos personer, dem han afskyr,
:en behöfwer; när någon tän:
:r smickrets rökwerk åt uppen:
ara laster, för att winna den
:stbares gunst; när någon af
:enniskofruktan eller småaktig e:
:nnytta förnekar sanningen, wa:
: sig inför wän eller fiende, så
:rsäktar han sin falskhet sålun:
a: De stora hafwa långa ar:
:ar. Jag hafwer ingen kallelse
tt blifwa offer för deras makt.
)wad behöfwer jag göra mig fi:
ider genom min uppriktighet.
: behofwets stund säger man
mycket, som man just icke har
mening med.

Så urskulda wanliga menni:
skor sin nedrighet; så förneka de
ännu i dag Jesum, sin Frälsa:
re, och hoppas ändå försoning.
Sedan bestorma de kyrkorna med
sina besök, och hoppas genom
dens förtjenst blifwa saliga, hwil:
ken de dagligen genom sina lu:
star och begärelser korsfästa. Se:
dan bedraga de sig sjelfwa, så
länge de kunna, med sina sken:
fagra undflykter; man måste ta:
ga werlden sådan hon är; wår
Herre räknar wäl icke så noga
med oß; man gör så godt man
kan, och icke som man will, o.
s. w. Ja, mången gång åbero:
pa de sig wäl också Jesu förtjenst,
och wilja under deß täckmantel
dölja sin nakenhet; eller ock tro
de, att långa böner kunna er:
sätta det, som brister i gernin:
garnes renhet. — Nej, nej, I
förblindade! Faren icke wilse:
Gud låter icke gäcka sig. Chri:
stus sjelf har fällt domen öfwer
eder bequämliga kristendom, som
will ändamålet, utan att wilja
de rätta medlen. Han sjelf sa:
de: **Icke warder hwar och en inkommande i himmelriket, som säger: Herre! Herre, utan den, som gör min Faders wilje, som är i himmelen. — På deras frukt, skolen I känna dem.**

Emellertid må det icke nekas,
att det äfwen för ett redligt hjer:
ta gifwes fall, då det kan wara
twifwel underkastadt, huruwida
sanningen är en pligt. Det är
icke blott den wanliga lefnads:
klokheten, som understundom för:
bjuder, att allt för strängt na:
gelfara med hwad som är werk:
liga förhållandet; utan, hwad som
är wida wigtigare, en allt för

sträng sannfärdighet i ord och gerning synes i wißa fall wara stridande mot högre pligter.

Wißerligen skulle ett eller annat fall kunna inträffa, då det wore större synd att yppa sanningen, än att fördölja densamma. Hwem skulle icke, då en sjuk husfader, som är de sinas enda stöd, swäfwar mellan lif och död, hellre wilja uppehålla hans lif med glada och tillfredsställande underrättelser, än jemmerligt förkorta hans dagar genom den krosande sanningen, att ett af hans barn hopat wanära öfwer hans gråa hufwud. Det sanna måste i detta, såsom i andra fall, icke wara i strid med det rätta. Det gifwes, ur denna yttre synpunkt, högre pligter, för hwilka de ringare måste gifwa wika. Det beror härwid hufwudsakligen derpå, att man alltid inser och erkänner de pligter, som förtjena detta namn och detta företräde.

Först och främst behöfs just ingen stor werldskännedom eller lefnadswishet att inse förhållandet mellan högre och lägre pligter. Kristendomen är ingen lärd wettenskap, som med möda och swårighet måste inhemtas. Jesus Christus predikade för de enfaldige, och wardt förstådd. Han walde inga lärde män till sina lärjungar, utan sådane, hwars sunda menniskoförstånd icke war förwridet genom konstlad uppfostran. På dem kunde Hans rena ord kraftigast werka, och detta ord war deras fötters lykta och ett ljus på deras wägar.

Egentligen att tala, är hwarje pligt, äfwen den ringaste, lika helig, och tillåter derföre ingen undanflykt. Icke heller kan man rättligen säga, att den ena pligten någonsin ligger i strid med den andra. Inom **pliktens** — inom det **godas** werld, är ingen söndring och strid. Wår pligt, i ett gifwet fall, kan icke wara mer än en: deß bud är owilkorligt, och kommer ur wårt wäsendes innersta, eller rättare, ifrån Gud, hwars röst derifrån ljuder till oß. Men så snart man anser pligten för något yttre, som i den yttre werlden skall tillwägabringas, sönderfaller den för wår tanke i flera olikartade åliggarden, somliga högre, andra lägre; och ur denna synpunkt, som är den wanliga, om icke den högsta, synas de någon gång wara i strid med hwarandra, en strid, som dock af den inre oförwillade känslan lätt biläggss och försonas.

Huru kan jag nu, utan djupsinnig eftertanke, utan widsträckt lärdom och werldskännedom, i hwarje fall åtskilja de så kallade högre pligterne från de lägre? Huru skall jag i ett gifwet fall weta, om det är min pligt att förtiga, eller att omtala sanningen? Frågan är wigtig, ty händelser kunna inträffa, som göra mig willrådig och twehågsen.

Jesus Christus, hwilkens läror gälla så wäl för den wise, som för den enfaldige, fordrar till deras utöfning ingen skarpsinnighet, ingen lärdom, ingen widsträckt menniskokännedom, utan blott **ett enda**, och detta **enda är — kärleken**. **Älska Gud öfwer allting, och din nästa som dig sjelf; det är hufwudsumman af lagen.** Kärleken är den säkraste ledtråd på pligtens stig. Den, som handlar i kärleken, gör ingen orätt.

Älska Gud öfwer allting, och du skall i och med detsamma känna gränsorna för dina pligter mot din nästa. Den, som älskar Gud, förledes icke af menniskofruktan att göra hwad onda menniskor af honom fordrar. Den som älskar Gud, urskuldar ej brottet, smickrar ej lasten, förföljer ej oskulden. Om han icke kan afböja det onda, som andra hafwa i sinnet, lånar han dock aldrig hjelpsam hand derwid. Den som älskar Gud lyssnar till gudarösten i sitt inre. Denna gudaröst är samwetet, som hastigt inser hwad som är rätt eller orätt. Den, som älskar Gud, tager icke lättligen sin tillflykt till en osanning. Hans hjerta säger honom: du skall mer lyda Gud än menniskor! Det säger honom: med sanning bör du dyrka Sanningens Gud. Det säger honom, när det wigtiga ögonblicket inträder, då man för sanningen måste uppoffra gods och ära, lif och blod: Förneka ej Jesum, din Frälsare! Äfwen Jesus dog för sanningen, som Han medförde från himmelen; äfwen Hans lärjungar dogo för sanningen, och oräkneliga, ädla menniskor tänkte, handlade, blödde för sanningen, såsom de.

Älska din nästa, som dig sjelf. Och hwem är min nästa? Hwar och en, i hwad stånd han wara må, som med dig kommer i något slags beröring, så att dina ord eller gerningar på honom kunna äga något inflytande. Älskar du din medmenniska, såsom du bör, så älskar du dig sjelf i henne. Derföre, hwad du will att menniskorna skola göra dig, det göre ock du dem. Skulle du wilja, att man bedroge dig med osanningar, wore det ock på skämt? — Men skulle du icke å andra sidan wälsigna dem, som af kärlek till dig förtego en wådlig sanning, i affigt att förebygga en större olycka, som kunnat drabba dig?

Ja, det gifwes sanningar, hwilka, om de i otid yppas, kunna förorsaka många ledsamheter. Men wi böre härwid icke fästa så mycket afseende derpå, om wårt frimodiga bekännande af sanningen strider emot wåra egna fördelar, utan fastmera derpå, om andras wälfärd och lugn derigenom råkar i fara. Kärleken lär oß städse, då wi böre tala och då wi böre tiga.

Bekänn alltid sanningen, då deß fördöljande skulle wara andra till större men, än dig sjelf till gagn; bekänn den, då deß förtigande endast skulle gagna några få, men hota mångas wälfärd. Kärleken skall lära dig det rätta: endast han öppne din mun! Att af hämdlystnad lägga sanningar i dagen, är lika så nedrigt och lågt, som att förtiga dem af egennytta.

Bekänn sanningen, äfwen om denna bekännelse skulle uppdaga dina brister och såra ditt lugn; men fördölj den med skonsamhet, om hon sårar eljest goda menniskors goda namn och rykte. Fördölj henne, då du, utan andras förfång, lofwat tystnad. Fördölj henne, så snart du känner, att det, som du anser för sannt, icke är otwifwelaktigt, och således skulle kunna uppwäcka andras mißtankar, utan att stadga deras öfwertygelse. Fördölj henne, så länge du känner, att stunden icke är inne för deß wälgörande och segrande kraft. Allt har sin tid.

Kär-

Kärleken skall lära dig, när det passande ögonblicket är för handen.

Haf aktning för hwad andra anse såsom sannt, för det, som bidrager till deras dygd och sällhet, äfwen om det skulle förefalla dig såsom fördomar och willfarelse. Umgås du med menniskor af annan trosbekännelse, så tag dig till wara, att genom uppkastade twifwelsmål skaka deras öfwertygelse. Se icke så mycket på hwad din nästa tror, utan mera på hwad han gör och werkar. För han en wandel efter Jesu sinne, så är han Jesu lärjunge. Gud tillräknar oß icke förståndets ofriwilliga willfarelser, utan hjertats uppsåtliga förwillelser. Men kärleken skall lära dig, att warsamt och konsamt lösa fördomens bindel från din nästas ögon.

Endast af kärlek gaf Du, o Gud, lif och tillwarelse åt mig och alla menniskor. Du skapade menniskan till din afbild. Derföre är kärleken det gudomligaste i mitt wäsende. O, att denna himmelska gnista städse spred ljus och wärme i mitt inre, så skulle snart i deß heliga flamma all jordisk egennytta förswinna, och jag finna min högsta sällhet i deras, hwilkas wälfärd jag befordrat. Upptänd derföre, kärleksrike Gud, denna stråle af ditt eget wäsende i mitt bröst! Måtte Jesu kärleksfulla sinne helt och hållet lefwa och werka inom mig! Då först kan jag säga med Paulus: **Det jag nu lefwer, det lefwer jag icke mig sjelfwom, utan Christus lefwer i mig;** då är Hans wilje min wilje; Hans wishet min wishet. Då först blifwer sanningen mig kärare än all jordisk winst, all jordisk ära. Då först fattar jag djupet af de betydelserika orden: **Christum kär hafwa, är bättre, än all wishet. Amen.**

Den 3 November.

Christi Evangelium, en Guds kraft.

Första Betraktelsen.

Rom. 1: 16.

Ack, med ånger, blygd och smärta,
Mina synders mängd jag ser;
Men ifrån ditt fadershjerta
Flödar nåden mycket mer.
Lagens blixt wid korset faller,
Släckt uti det dyra blod,
Som ingifwer frid och mod.

Skingra, Gud! all twiflens dimma,
Låt mig ljus i ljuset se,
Låt i trone mig förnimma,
Att blott du kan frälsning ge,
Att den wäg, som Jesus banat,
Är den enda, jag kan gå,
För att lif och räddning få.

Att icke alla, som räknas till Kristna församlingen, äfwen hafwa den Kristna tron, är en sorglig erfarenhet, den ingen kan jäf-

wa. Fastmer måste mången, som läser deßa rader, gå till sig sjelf och tänka: "Jag hör wißerligen till Kristna församlingen, men månne jag ock hör till den Kristna trons rätte bekännare? Jag är ännu icke rätt ense med mig sjelf, hwad jag med denna tro bör förstå, och huru den skall kunna inwerka på hela mitt wäsende till förädling, lugn och lycksalighet. Jag wacklar ännu esomoftast, emot min wilja, mellan twifwelsmål, som af sig sjelfwa hemsöka min själ. Jag längtar efter ljus, och swäfwar i en ewig skymning. Jag söker i stillhet efter förädling, och finner mig efter all min ansträngning, sådan jag förut war. Att härutinnan rådföra mig med andra, tjenar till ingenting; ty egen eftertanke bör leda mig till wißhet och fast öfwertygelse, om någon sådan är möjlig: ingen annan mäktar wägleda mig ur twistets irrgångar. Utomdeß måste jag alltid befara att blifwa mißkänd, om jag för någon annan yppar mitt innersta. Äfwen för min bäste wän skulle jag icke wåga göra det af farhåga, att hans aktning och tillgifwenhet för mig kunde förminskas; ty man älskar och litar egentligen endast på den, om hwilkens beslutsamhet och sjelfständighet man är öfwertygad; men hwad förtroende skulle man kunna hysa för en person, som till och med i sina högsta angelägenheter är wacklande och twehågsen?"

Så tänker mången. Och Christi evangelium ligger, som en ouppslagen bok, för hans blickar; och lifwets sanna, werkliga, waraktiga glädje flyr ur hans bröst; och Guds sköna werld, med alla deß herrliga under, swäfwar som en dunkel gåta för hans sinne.

O, min twehågsne, olycklige wän, hwad jag beklagar din hemliga sinnessjukdom! Ja, tro mig, din själ är sjuk: deß krafter äro i en onaturlig spänning och strid. Hwem kan hjelpa dig, om du icke kan hjelpa dig sjelf?

Men låtom oß försöka, om wi icke kunne upptäcka källan till dina hemliga lidanden. Är den funnen, så finner din sunda omdömeskraft äfwen bästa medlet att tillspärra densamma.

Mycket af det, du såsom barn lärde och trodde, har du wid mognare år förkastat, såsom bristfälligt och barnsligt. Men det utgjorde dock engång föremålet för din tro, grundwalen för ditt lugn och din sällhet. Hwad du sedermera lärt, will icke tillfredsställa din oroliga själ. Gerna skulle du wilja tillbakakalla barndomsfriden i ditt bröst, men frukten af det förbudna trädet, har utestängt dig från barndomens menlösa paradis.

Mycket af det, som kristendomen yrkar, synes dig wäl för det allmänna ändamålsenligt och wälgörande; men för ditt förstånd, för din sinnesstämning, will det icke paßa. Det tycks fastmer ligga i strid med dina öfriga insigter. Du står ofta i Guds tempel bland dina kristna medsyskon, ser sakramenternas utdelande, hör ordet predikas —: det är äfwen rigtadt till dig; men dig är derwid till mods, som om du icke hörde till detta tempel, utan till en helt annan religion.

Men huru har du sedermera eftersträfwat den saliggörande sanningen? Måhända låg grundfelet deruti, att du gick alldeles orätta wägar, för att skaffa dig lugn och frid.

Menniskan är af naturen icke

något söndradt, utan helt. Will hon derföre fatta naturen, sig sjelf, sitt Upphof, sin warelse, sin bestämmelse, sitt lif på denna och andra sidan grafwen; så måste det icke ske ensidigt och halft, det är: med någon wiß enskaka själsförmögenhet, ware sig förstånd, inbillningskraft eller känsla, utan med dem alla samfält, med hela sin själ.

Måhända will du med ditt blotta förstånd mäta och fatta det oändliga. Detta är en förwillelse. Hwarföre låter du dig icke nöja dermed, att Gud, som skapat dig, införlifwat föreställningen om det oändliga med ditt innersta wäsende? Huru skulle du hafwa kommit till denna höga tanke, om den icke wore dig gifwen ofwanifrån? Gud har uppenbarat sig sjelf i din själ. Stoft, som du är, hwi will du hellre göra denna uppenbarelse till föremål för ditt grubbleri och din twifwelsjuka, än hylla och wörda densamma, såsom inseglet på din egen ewiga natur och bestämmelse? Dina twifwel äro i alltfall fruktlösa. Sanningen, den ewiga sanningen, bor inom dig och ropar: det är så! Ehwad ock ditt förstånd och din förmenta insigt inwända deremot. Wörda Guds uppenbarelse i ditt eget inre, och försök ej att förklara det, som sjelf är förklaringsgrunden till allt annat; inwekla dig icke lika sjelfwilligt som obetänksamt i motsägelser! Den, som äflas att uppsöka betänkligheter är redan angripen af twifwelsjuka. Man kommer dymedelst slutligen derhän, att man inser den ringa halten af sina egna inkast, och icke desto mindre ständigt uppkastar nya. Detta är ingalunda fördomsfritt, utan en werklig själssjukdom.

För att kunna begripa Gud, ditt eget wäsende, sammanhanget mellan detta och det tillkommande lifwet, måste du sjelf wara Gud. Låt dig nöja med de uppenbarelser, dem Han, som icke skapade dig utan ändamål, nedlagt i din egen själ, och i sitt heliga Ord! Tro och handla i enlighet med deßa, utan widare twifwel, utan widare grubbel. Likna icke barnet, som af begär att lära känna bokens innehåll, gerna will undandraga sig det långsamma beswäret att lära sig bokstäfwerna. Här nere hafwe wi endast undfått första bokstäfwerna, som skola förbereda oß till en närmare kännedom af det gudomliga hela. Fatta med trons enfald och wärma din höga bestämmelse. Du är icke till utan ändamål; och det war i sanning ingen slump, som infört begreppet om en ewighet bland jordens barn. En kommande tid har ock mycket att förkunna dig. Hoppas på större ljus — kanske på denna sidan, säkert på hinsidan grafwens dystra port.

Motsatsen af detta sinnestillstånd, då man antingen med sin inbillningskraft will genomflyga det oändliga eller med sitt trånga förstånd mäta det högsta, — hwilket bemödande nödwändigt måste urarta till twifwelsjuka — är: då menniskan sätter sin religion endast i blinda, swärmande känslor, och förmenar sig genom beständiga böner, genom oaflåtligt sjelfbeskådande, genom idkeliga hjertskakningar kunna intränga i det allraheligaste. Hon är åter i motsägelse med sin egen natur och bestämmelse. Hon längtar efter inre lugn, inre lycksa-

lighet, efter förening med Gud; men hon förfelar sitt ändamål. Hon märker med ledsnad, att hennes andakt icke alltid äger den wärma och innerlighet, som hon önskar; att hennes känslor ofta kallna emot hennes wilja; att hon den ena dagen icke är så from till sinnes, som den andra. Hon förskräckes öfwer sin ostadighet. Det lugn hon söker, undflyr henne. Hon börjar förtwifla om sin egen lycksalighet: hon förlorar hoppet om Guds nåd. Hon anser sig af Gud förskuten, anser sig alltför jordisk, alltför owärdig att nalkas den Helige. Ångrens känslor wakna i hennes qualda bröst: hennes syndasorg blifwer lifligare, hennes böner innerligare, hennes andakt starkare; — men, efter några dagar, sjunker hon tillbaka i sin förra kallsinniga, tröstlösa sinnesstämning, och mißtröstar mer än någonsin om sin själs frälsning och salighet. Åter börjar förtwiflan om Guds kärlek och barmhertighet bestorma hennes själ med swårmodighetens olidliga qual.

Den olyckliga! Sjelf bär hon skulden till sin olycka! Hwarföre sätter hon religionens kraft i blotta känslor, i en ensidig och onaturlig sinnesstämning, och icke i en lugn och sansad eftertanke öfwer sig sjelf, sin swaga natur och lifwets wanliga gång? Hon skulle då snart inse, att man omöjligen kan wara lika till sinnes wid alla tillfällen; att menniskan icke alltid har sina känslor och deras liflighet i sitt wåld; att kroppsliga omständigheter hafwa största inflytandet på wår glada eller sorgliga sinnesstämning; att Gud sjelf, i sin wishet, så föranstaltat; att Jesus Christus aldrig af sina lärjungar fordrade ett sådant sinnelag, utan högtidligen förklarade, att långa böner och ewiga suckar icke woro Gudi tacknämliga; att icke de, som ropa: "Herre, Herre!" utan de, som göra Hans himmelske Faders wilje, warda inkommande i himmelriket. Och Hans himmelske Faders wilja är: Älska din nästa som dig sjelf, föröka genom wänliga ord och wälwilliga gerningar deras lycka, som omgifwa dig; men älska Gud öfwer allting!

Twiflare, i hwad belägenhet du ock wara må! Ditt tillstånd är ett tillstånd af ett hemligt tärande qual. Hwi undflyr du det icke, medan tid är? Ju mera du fördjupar dig deri, desto hjelplösare nedsjunker du i twiflets afgrund. — Rädda dig, rädda din själ, din lefnadslycka, — din ewiga wälfärd!

Du frågar: "Huru? Det är just räddning jag söker, jag längtar efter lugn i mitt inre. Hwar finner jag den frid, jag efterlängtar?"

Jag swarar: i dig sjelf och i den sanna wisheten.

Du frågar: "Och huru ernår jag den sanna wisheten. Det är just henne jag söker, och som jag icke kan finna."

Jag swarar: Du finner henne, men icke på den wäg du hittills sökt. Ett bewis, att du gått wilse synes deri, att du i sjelfwa werket blifwit olyckligare, än du war, innan du beträdde denna wäg. Du har råkat i söndring och strid med dig sjelf, din egen natur; derföre tycker du dig wara i strid med lifwet och Gud. Den sanna religionen skall sjelfmant hålla sitt intåg i ditt hjerta, så snart du låter bli att en-

ständigt wända din håg åt det, som endast utgör din plåga. Se, det ligger en djup sanning i den wise Apostelns ord: **Jag skämes icke wid Jesu Christi Evangelium, ty det är en Guds kraft, allom dem till salighet, som tro.** (Rom. 1: 16.) En sanning, som du måhända hittills aldrig insett i hela deß fullhet, rikedom och kraft.

Men om någonsin Christi Evangelium uti ditt inre skall blifwa en Guds kraft till salighet, så måste du undersöka hwad som försatt dig i ditt närwarande olyckssaliga tillstånd. — Aflägsna deßa orsaker. Tillhör åter dig sjelf. Tillfriskna! Ditt sinnestillstånd är en själssjukdom och ingenting annat.

Ofta ligger orsaken i kroppens opaßlighet, i förskämda lifssafter, i en inre förslappning. Deraf uppkommer i förstone dåligt lynne, oro, mjältsjuka, knarrigt wäsende, utan att några yttre anledningar dertill finnas. Men i stället att förmoda felet inom sig sjelf, söker man gerna orsaken till sin inre otreflighet i yttre omständigheter. Och om i ett sådant tillstånd själen olyckligtwis känner sig hågad för en lifligare werksamhet och derföre, ware sig i behof af lugn eller upplysning, hufwudsakligen inläter sig i religionsangelägenheter: så öfwerflyttar hon icke sällan sin egen oro, sin egen otreflighet på religionens område. Hon öfwerlemnar sig antingen åt ett fruktlöst grubbleri, eller ett sjukligt swärmeri, och råkar i båda fallen i twiflets irrgångar. En sjuklig kropp werkar alltid ofördelaktigt på själen och deß werksamhet. Afwen sinnet blifwer derigenom sjukt. Under det en annan, i samma belägenhet, blifwer mißnöjd med alla yttre omgifwelser, öfwerflyttar religionswärmaren sitt mißnöje på föremålet för sina twifwelsmål. Ingenting är sedan i lag för honom; ingenting tillfredsställer hans hjertas åtrå. Den ena finner sin andakt alltför kall, den andra sin upplysning alltför swag. Begge förtwifla till slut ur samma skäl, ehuru på olika wägar och om olika föremål.

Pröfwa derföre om din kropp är riktigt sund, och du äger samma lefnadslust och lefnadsmod, som förr; om du har sinne för stilla, oskyldiga förnöjelser. Hwarom icke, så kan du wara öfwertygad, att orsaken till din modstulenhet, din twifwelsjuka, din oro, icke ligger inom religionens område, utan i din egen sjukliga kropp. Deß sjuklighet inwerkar på själen. Rådför dig med en läkare. Undwik ensligheten, och sök angenäma, förströende sällskaper bland goda och glada wänner; twinga dig, att, så widt möjligt är, bannlysa allt dystert grubbel. Återställ genom daglig rörelse blodets lättare omlopp i din kropp: det är ofta följderna af ett för mycket stillasittande och instängt lefnadssätt, hwilka, liksom ett fint gift, insmyga sig i själen, fördystra wåra känslor, samt förwirra och grumla wåra åsigter af både jordiska och gudomliga föremål.

Eller — pröfwa, om det warit läsandet af wißa skrifter, som insnärjt dig i twiflets garn, eller om dina bekantas omdömen och yttringar ägt ett så menligt inflytande på din själ, att din egen omdömesförmåga deraf blifwit mißledd. — Återställ, i detta fall,

först och främst din inre sjelfständighet: slit dig med wåld lös från de dystra föreställningar, som göra dig olycklig. Just derföre att de icke befordra ditt lugn och din sällhet, kunna de icke wara af gudomlig art, kunna de icke wara sanna. Ty Jesu lära är en Guds kraft, allom dem till salighet, som tro; men icke en kraft att försätta själar i en stilla förtwiflan. Endast menniskowillfarelser alstra jemmer och elände. Slå ifrån dig, o twiflare, om ditt eget wäl är dig kärt, om din salighet ligger dig om hjertat, slå genast ifrån dig alla spetsfundiga frågor och forskningar. Lemna dem tills widare derhän! Tag dig nyttiga arbeten före: det är den bästa förströelsen. Försona dig med werlden, med naturen, med ditt eget hjerta. Handla ädelt: uppoffra allt för menniskors wäl, för det rätta och goda: — och för det öfriga, som du icke wet, men likwäl anar, likwäl önskar, låt Honom sörja, som kallade dig hit i denna underbara werld, och hwilken, med lika wishet och kärlek drager omsorg för masken i stoftet, som han ordnar stjernornas ewiga gång, de der, utan din wetskap, i orubblig och underbar ordning fullända sina bestämda banor. — Forska icke, grubbla icke mera! Din omdömeskraft har tagit en skef rigtning: lita icke på de twifwelsmål, hon uppkastar. Ditt forskande på denna wäg, är i allt fall fruktlöst. Det för dig åter tillbaka till samma tröstlösa ställe, hwarifrån du utgick. Wandra för Gud, sämt war from och underginwen. Då — då skall du engång oförmodadt uppleswa den dag, då din själ, tillfrisknad från sin sjuklighet, fri, obehindrad och ren skall skåda Gud, ewigheten och lifwet i ett helt annat ljus, — en dag, då Jesu Evangelium warder en djupt werkande Guds kraft i ditt inre.

Och du, som under oupphörliga suckar och böner förtwiflar om din salighet, om din delaktighet i Jesu försoning, i Guds nåd, och anser dig alldeles utesluten från Guds barmhertighet — pröfwa, hwad som försatt dig i detta tröstlösa tillstånd. Hafwa böcker, de må warit skrifna i så from anda som helst, hafwa predikningar, de må warit hållna i så god afsigt som helst, uppwäckt denna tröstlösa tro i din själ: — o, war öfwertygad att den ändå är falsk. Wore den sann, skulle den befordra din salighet. Jesu Evangelium är en Guds kraft, som skall höja oß öfwer lidandet, men icke uppwäcka större lidanden, än ett menniskobröst kan fördraga. Läs icke sådana skrifter, som fördystra ditt sinne. Tro icke sådana menniskor, som predika förtwiflans lära. Tro endast Honom, som Gud sändt oß till salighet. Han säger: Jag är ljuset och lifwet; den, som tror på mig och håller mina bud: han skall hafwa ewinnerligt lif. Men detta är hufwudsumman af lagen: Älska Gud öfwer allting, och din nästa såsom dig sjelf.

Tillhör åter lifwet, dina wänner, din familj. Den, som icke förgäter blomman på marken, skall sannerligen icke förgäta dig. Lef och werka i Jesu anda. Icke på dina suckar, utan på din lefnads frukter, igenkänner Han de sina. Äfwen för dig skall då den dagen uppgå, då Jesu Evangelium warder en Guds kraft till salighet i din själ.

Ja, o Jesu, Werldens Frälsare, Du har ock frälsat mig. Ditt blod flöt äfwen för mig; din lära kan ock upplysa mig. O måtte då Jesu Evangelium, detta himmelens budskap, denna Uppenbarelse från höjden, äfwen werka såsom en Guds kraft genom hela mitt wäsende, så att det renar mig från alla fel; så att jag, fri från allt twifwel, från allt grubbel, må handla och wandra Gudi till behag, i Jesu fotspår, och omsider uppnå det mål, Han utsatt för alla sina trogne bekännare! Amen.

Den 4 November.

Christi Evangelium, en Guds kraft.

Andra Betraktelsen.

1 Corinth. 4: 20.

Jag wet på hwem jag tror, när, modfäld och förlägen,
Jag saknar egen kraft, att gå den goda wägen:
Med redlig bättringshåg min bön till Jesum går;
Och helighetens kraft jag af hans Anda får.

Jag wet på hwem jag tror, när lifwets glädje rymmer
Och hjertat brista will bland oro och bekymmer:
Jag mins hwad Jesus led; min själ ock måste så,
Igenom swåra prof, in i Guds rike gå.

Hwarföre mißtrösta så många menniskor om sin Kristendom? Hwarföre röna de icke deraf all den sällhet, som lyckligare Kristne deraf rönt? Hwarföre drager sig så mången Jesu bekännare försagd tillbaka, innan han ännu stadgat sin öfwertygelse och blifwit en ny menniska i Jesu Christi anda och sinne? Hwarföre wänder så mången sin håg från religionens angelägenheter (ehuru han alltjemt af en wiß inre oemotståndlig längtan återföres in på deß område), och tänker: hwarje menniska har sitt sinne. Det som paßar för en annan, paßar icke för mig. Det finnes ingenting, som är lika lämpligt och wälgörande, lika uppbyggligt och tillfredsställande för alla. Jag måste sielf lägga grundwalen för min tro.

Hwad? Kan du twifla, att det gifwes höga, saliggörande sanningar, som för alla tider, i alla länder, för hela menniskoslägtet äga samma obestridliga wärde? Kan du twifla derpå, ehuru ditt medwetande i förening med hela werldshistorien motsäger dina twifwelsmål? Wißerligen gifwes det mångahanda folkslag, många slags språk, mångfaldiga lagar, samt till och med många olika trosbekännelser: men det gifwes endast en enda saliggörande religion! Hafwa icke al-

la nationer endast en Gud, hwilken de i stoftet tillbedja; så olika för öfrigt deras föreställningar om det Högsta Wäsendet må wara? Hafwa icke alla en längtan, ett hopp om en ewighet, ett wedergällningstillstånd efter döden; så olika för öfrigt deras tankar om själens tillstånd på hinsidan grafwen må wara beskaffade? Hafwa icke alla en ewig, en oföränderlig lag i sitt bröst, rättwisans och kärlekens lag, en lag, hwarutur all dygd, all afsky för lasten leder sitt ursprung; en lag, hwilken Jesus förkunnade i dessa ord: **Hwad I wiljen att menniskorna skola göra Eder, det gören I ock dem.** — Hwi twekar du då, att med Petrus utropa: **Nu förnimmer jag i sanning, att när Gudi är intet anseende till personen, utan i allahanda folk, den som fruktar Honom och gör rättfärdigheten, han är Honom täck!**

Hwi twekar du att anse andra Kristna, hwilkas tro i wissa stycken afwiker från din, för lika så sanna Jesu efterföljare, som dem, hwilka med dig hafwa enahanda tro och bekännelse? Eller hwarför anser du dig för bättre och fullkomligare än andra, som tilläfwentyrs sakna dina insigter, men efter sina inskränktare begrepp, i enfald och ödmjukhet dyrka samma Gud? Det är icke den djupare insigten, som gör någon till Kristen, utan Jesu Christi kärlek, med hwilken Han älskade oß, och med hwilken wi skole älska hwarannan inbördes. **Ty Guds rike står icke i ordom, utan i kraft.** 1 Corinth. 4: 20.

Det ligger en djup mening i detta Skriftens språk. O, att det i sin fulla betydelse genomträngde hwarje Kristens sinne, och att han helt och hållet inträngde i deß oändliga djup! Guds ord utöfwar då först sin fulla kraft på menniskosinnet, när wi i wårt inre så införlifwat oß dermed, att det liksom blifwit en lefwande beståndsdel af wårt wäsende. Dunkla föreställningar förswinna snart åter i det dunkla, endast det man ifrigt insett och djupt fattat, förblifwer troget i wårt minne.

Guds rike står icke i ordom, utan i kraft. Hwad är då Guds rike? — Den bästa förklaring lemnar han, som betjenar sig af detta uttryck, nemligen Aposteln Paulus. Guds rike är det Evangelium, som Jesus Christus bringat i werlden, till att saliggöra syndare. **Christi Evangelium,** säger Paulus, **är en Guds kraft, allom dem till salighet, som tro.** (Rom. 1: 16.) **Talet om korset är en galenskap dem, som förtappas; men oß, som salige wardom, är det en Guds kraft.** 1 Corinth. 1: 18.

Förkunnandet af den frälsning, Werldsförsonaren oß beredt, och de Läror, Han oß meddelat, medelst hwilkas iakttagande, wi blifwa delaktige af denna frälsning, med ett ord, Guds Sons Evangelium är således det, som med andra ord kallas, Guds rike. Ty detta upplyfter de dödlige öfwer lifwets mödor och beswär, öfwer jordens fåfänga och slärd, öfwer djuriska lustar och begärelser, till Gud och det gudomliga. Jesu Christi lära grundlägger på hela jordens rund, i alla länder och riken, af alla folkslag och tungomål ett nytt rike; icke något jordiskt rike, utan ett andligt ri-

ke, hwars Konung och högste Styresman den Allrahögste är. Jesu Christi Lära, eller tron på Hans ord, återställer det ursprungliga brödraskapet mellan alla menniskor, i det hon upptänder den gudomsgnista, som bor i menniskans bröst, och sätter alla odödlighetens arfwingar i en närmare gemenskap med Gud, allas Fader.

Guds rike är den ewiga Fridens, den ewiga kärlekens, den ewiga lycksalighetens rike. Det är oförgängligt, liksom alla deß medlemmar, de till ewinnerligt lif utkorade andar. Det begynner på jorden, det utsträcker sig öfwer grafwarne bort i den gränslösa ewigheten. De ofullkomliga, som wandra härnere i stoftet, de fulländade, som wandra deruppe i ljuset, alla omslutas och förenas de af detta rikes ewiga lagar till en enda brödraslägt. Alla stå de såsom Guds barn inför Guds ansigte, såwäl de lofsjungande englar i himmelen, som de troende själar på jorden. Derföre kallas Christi Evangelium eller Guds rike i den Hel. Skrift och af Christus sjelf många gånger för *ett himmelrike*. Detta uttryck är ännu mera lefwande och talande. Det innebär, att det skall wara ett rike af himmelska känslor och begär, ett rike af himmelsk lycksalighet och frid, ett rike, som icke är af denna werlden, utan i en annan werld belönar sina trogne medborgare med oförgänglig herrlighet.

Sådant är Guds rike, hwilket, såsom Paulus lärer, *icke står i orden*. — Men hwad har wäl Kristendomen warit för många af deß bekännare, annat än en död bokstaf, utan anda och kraft? Guds rike har för dem stått *i ordom*. Derföre twistade de öfwer allahanda motsatta meningar. Den Hel. Skrift utlade de hwar och en på sitt wis. På detta sätt uppkommo af samma lära så många olika trosbekännelser. De råkade i strid om Gudarnes outgrundliga hemligheter, om Jesu Christi person. Följden blef, att de söndrade sig från hwarandra, bildade olika religionspartier, förkättrade ömsesidigt hwarandras meningar, förhärjade Guds rike med wrede, hat, hämdlystnad samt tusentals brott och grymheter. Se der, hwarthän ordet kan leda, då anden är borta. Bokstafwen dödar, men anden gifwer lif.

Guds rike består icke i ordom, icke i twifwelsmål, icke i widlyftiga utläggningar öfwer religionens tydligaste lärosatser, icke i djupsinniga forskningar öfwer sådant, som det inskränkta menniskoförståndet aldrig mäktar begripa. Den har ännu icke fattat andan af Christi lära, som sätter deß företräde i döda, ehuru konstigt uttänkta trosbekännelser, i sinnrika och lärda föreställningar om Gud, menniskan och werlden. Mångfaldige, såsom allt hwad Gud skapat, äro jemwäl menniskans själsanlag. Denna mångfaldighet är den ewige Fadrens lag i skapelsen. Den ene har större skarpsinnighet, den andre lifligare inbillningskraft; den ene djupare känsla, den andre klarare förstånd; den ene skarpare omdömeskraft, den andre rikare erfarenhet. Då nu Skaparen så olika utdelat sina gåfwor, på det den ene måtte tjena den andre med den gåfwa, som han undfått hafwer: böre wi wäl förhäfwa oß öfwer wår insigt, eller förakta, ja, förfölja andra, som, till

följe af sina naturanlag icke kunna dela wåra föreställningar i andliga mål? — Ingalunda; ty Guds rike står icke i ordom. Endast då beginge wi ett motsatt fel, om wi af andras tro och öfwertygelse, som icke kan bringas i öfwerensstämmelse med wår egen, läta förleda oß till en så wacklande sinnesstämning, att wi råkade i en inre strid, ur hwilken wi sedan icke funno någon annan utgång, än twiflets irrwäg.

Guds rike står icke i ordom; således icke heller i många ord; icke i långa och widlyftiga böner; icke i en idkelig kyrkogång; icke i yttre andaktsöfningar; icke i meningslösa utanleror af fromma språk och verser: — det är icke detta som Frälsaren fordrar. Men Han kände menniskans lätt wilseförda sinne; Han warnade derföre sina Lärjungar och alla, som trodde på Honom, för detta mißtag. Den botfärdige Publikanens ödmjuka suck satte Han wida framom den öfwer sin egen förtjenst stolte Fariseens ordrika tackoffer. När du beder, sade Han, så gack in i din kammare och slå dörren till, samt bed din Fader hemliga; och din Fader, som i löndom ser, skall dig det wedergälla uppenbarliga. Och när I bedjen, skolen I icke wara mångtalige, såsom hedningarne; ty de mena, att de skola warda hörde för sina många ord skuld.

Guds rike står icke i ordom, utan i kraft. Men det finnes ingen kraft, utan så wida hon wisar sig werksam genom gerningar. Derföre säger den Heliga Skrift: Waren ordets görare och icke hörare allenast, ty eljest bedragen I eder sjelfwe. Hwad hjelper det, mine bröder, om någon säger sig hafwa trona och hafwer dock icke gerningarne? Kan ock tron göra honom salig? Tron, då hon icke hafwer gerningarne är död i sig sjelf. Du tror att en Gud är, det gör du rätt uti: djeflarne tro det åfwen och bäfwa. Will du, fåfängliga menniska, weta att tron utan gerningar är död? Jac. 1: 22. 2: 14, följ.

Låtom oß derföre icke wilseföras af dem, som inbilla sig, att tron består i ord, och försäkra, att de förtrösta på Christi förtjenst — änskönt de på nytt korsfästa Honom genom sina synder. Den, som fiker efter slem winning, den, som swiker sin nästa i handel och wandel, den, som fördömmer andra, hwilka icke hafwa samma tro, som han; den, som endast är tjenstfärdig mot sådane, som wilja ingå i hans tänkesätt och afsigter, men hatar och förföljer hwarje sjelftänkande och sjelfständig Medkristen: honom tillkommer ej detta himmelska rike, ty i honom bor icke Jesu kärlek, icke Jesu anda, som för synden lefde och dog.

Låtom oß icke wilseföras af dem, som wäl sällan saknas wid den offentliga gudstjensten, då ordet predikas eller sakramenterna utdelas, — men icke destomindre bedrifwa ondt i sitt hjerta; med sina fötter löpa efter glans och rykte; med sina ögon speja efter förbudna frukter; med sina läppar smäda och förklena sin nästa; med sina händer hellre taga än gifwa: — dem tillkommer icke detta himmelska rike! I sina döda gerningar wisa de sin döda tro. Deras rike är icke af Gudi, ty det står i ordom, men icke i kraft.

Låtom oss icke willeföras af dem, som tro sig weta mera, än wi, om Gud och gudomliga ting, mera om Andewerldens hemligheter, själens tillstånd efter döden, o. s. w. Jesu Evangelium är icke någon förborgad kunskap, utan gudomlig sanning, klar för hwarje förstånd, och med sina skatter icke ens för barnets själ tillsluten. Jesu Evangelium har icke kommit i werlden, för att skapa lärda, djupsinniga, twifwelsjuka forskare, utan enfaldigt troende och dygdigt lefwande Kristne.

Liksom Christi Evangelium, å menniskans sida, icke består i en tom trosbekännelse, icke i ordom, utan i kraft, det är: i en lefwande öfwertygelse och en dygderik wandel, så är, å Guds sida, samma Evangelium en himmelsk själsupplysande werkan i wårt inre, en Guds kraft, som genomtränger och lycksaliggör hela wårt wäsende, alla wåra tankar, känslor och begär.

Den, som tänker och werkar i Jesu sinne, han lefwer icke sig sjelfwom, utan Christus lefwer i honom, och han i Christo Jesu. Christi Evangelium är i hans innersta en underbar Gudomskraft, genom hwilken han är mäktig till allt godt och stort och heligt. Han äger i detta Evangelium en kraft, som stärker honom på alla hans wägar, wid alla hans företag. Han fruktar inga olycksfall, ty han har Gud med sig och wandrar redan här på jorden i Guds rike. Han skyr inga faror, inga hinder för det goda han will uträtta, ty Gud är mäktig i de swaga, och de ringaste medel blifwa för Hans utkorade redskap tillräckliga att frambringa de herrligaste werkningar, så swårt det ock i förstone må synas. Han fruktar för ingen, utan, lugn af sitt goda samwetes wittnesbörd, hwarmed han glad möter den Allseendes blickar, träder han hwarjom och enom, äfwen sin fiende, äfwen den mäktigaste, oförsagd under ögonen; han bäfwar ej för ödets werlingar; ty, låt wara, att de ej mindre drabba honom än andra menniskor: — han känner inom sig en gudomskraft, som håller honom upprätt under olyckans stormar. Tron öfwerwinner allt. Hwad werkligheten honom beröfwar, ersätter honom hoppet: hwad han här på jorden saknar i sin sällhet, förbidar han i oändligt rikare mått uti en bättre werld.

Utrustad med den gudomskraft, religionen förlänar, bekämpar en trogen Jesu Christi stridsman segerrikt den wankelmodiga lyckans försåt och nycker. Man må beröfwa honom wälstånd, bequämlighet, anseende, äreställen, allt hwad jorden äger angenämt och njutningsrikt: han bär dock en himmel i sitt eget bröst: undergifwenheten för Guds behag, förtröstan på en kärleksrik Faders skickelser, medwetandet af ett rent och obesläckadt samwete, den höga, himmelska känslan af sin inwärtes helgelse genom Jesum Christum.

Denna Evangelii gudakraft upprätthåller honom i lefnadens swåraste stunder, då andra, som träffades af en lika motgång, digna under lidandets tyngd. Den tänder för hans själ hoppets ljusstrimma på den molnbetäckta himmelen, äfwen sedan den sista tröstande stjernan längesedan förswunnit för andras blickar. Den

skapar och förnyar hela hans
: till och med det jordiska upp:
der för honom i förklarad ge:
lt. Det alldagligaste blifwer
ydelserikt. Den stumma na:
en talar liksom med andetun:
till hans hjerta. Den blinda
mpen förwandlar sig till omiß:
inliga spår af en högre ordning,
l af oändlig wishet. Sjelfwa
indet blifwer en källa till inre
salighet och helgelse. Jorden
wer himmelens förgård: he:
werlden ett oändligt faders:
med många boningar; döden
sändebud från ett högre lif,
kärlekens och befrielsens engel;
älskades hädanfärd en him:
sfärd för dem sjelfwa, och för
quarlemnade ett fastare för:
igsband med det okända lan:
på hinsidan grafwen.

Sådan är Evangelii makt: det
nbringar en ny himmel och
ny jord; menniskan pånyttfö:
genom deß anda och kraft.
lunda blifwer wårt lif ett lif
erranom, och wår död en död
onom.

Liksom nu religionen genom:
iger och förherrligar hela wårt
wåra lidanden och njutnin:
wåra minnen och förhopp:
jar: så måste hon äfwen yttra
sin helhet, och icke ensidigt,
årt förhållande till werlden.
i måste framlysa lika ren och
i wåra tankar, som i wåra
ilor; i wåra uppsåt, som i
wåra gerningar; i wåra andakts:
stunder, som i wåra arbetstim:
mar. Jesu Evangelium är icke
någon död kunskap, utan lefwan:
de tro i sinne och wandel. Det
är icke någon öfwerspänd känslo:
samhet i böner och andaktsutgju:
telser, utan en ren och lefwande
werksamhet i det rätta, sanna,
goda och sköna. Det är icke nå:
gon blott yttre fromhet och be:
skedlighet, som åtnöjer sig med
att undwika det onda och efter:
sträfwa det goda i ord och ger:
ningar; utan en innerlig öfwer:
tygelse om uppenbarelsens san:
ning, en innerlig kärlek till Gud
och menniskor, en innerlig för:
tröstan på Gud och ewighet. Är
icke hela wårt wäsende uppwärmt
af religionens heliga låga, så äro
wi icke med hela wår själ med:
borgare i Guds rike.

O Evangelium, himlabudskap!
Min Jesu dyra gåfwa! Guds
kraft till menniskans helgelse, —
genomströmma, stärk och förädla
hela mitt wäsende! — Och Du,
Fader wår, som äst i himlen, —
Du, som sändt din Son i werl:
den till syndares frälsning, låt
äfwen mitt hjerta röna din He:
lige Andes nådewerkningar! Du
är min tro, min kärlek, mitt hopp!
Helgelse genom Evangelii kraft
är min längtan och mitt begär!
Ware Din wälsignelse med mig
nu, och alltid och ewigt! Amen.

Den 5 November.

Tacksamhet mot Lärare.

1 Theßal. 5: 12.

O Gud, som herdar gifwit,
Att föra, med ditt ord,
Till sanningen och lifwet,
Din återlösta hjord!
Må oß din kärleks höjd
Mot dem till kärlek röra,
Att de sitt kall ej göra
Med suckan, men med fröjd.

O, lär oß dem att hugna,
Som, från wår lefnadswåg,
Oß råda, leda, lugna
I pröfningarnas år,
Oß styrka i wår strid.
Hugswala oß i nöden,
Och uti sjelfwa döden
Oß bjuda hopp och frid.

För många menniskor gifwes det ingen swårare dygd, än att wisa sin erkänsla för det goda de rönt af sin wälwiljande nästa. De tycka wäl om, att man står beredd att tjena dem med råd och dåd, att man söker bereda dem glada öfwerraskningar, men att wedergälla godt med godt, och framför allt att erkänna sin förbindelse, faller dem swårt, ja obehagligt. De wilja icke gerna blifwa påminta om sin skyldighet i detta hänseende.

Hos mången torde det icke så mycket wara oförmåga eller armod, som hindrar dem att ådagalägga sin erkänsla, utan snarare en wiß stolthet, en falsk föreställning om oberoende och sjelfständighet. Ja, det gifwes menniskor, som hellre alldeles icke wilja emottaga några wänskapsprof, blott för att slippa alt stå i förbindelse hos andra: icke så mycket derföre, att de äro känslolösa för andras wälwilja, som fastmera derföre, att de hysa wederwilja för allt beroende, wore det ock sjelfwa tacksamhetens. Ofta finna de ett nöje i att råda, gagna, bispringa andra, att sätta dem i förbindelse hos sig, att genom wälgerningar ställa dem i beroende: men sjelfwa åstunda de ingenting, utan undanbedja sig sorgfälligt hwarje återtjenst. Gerna skulle de wilja göra sig hela werlden till gäldenärer, men sjelfwa wilja de icke wara skyldige någon det minsta, icke ens en tacksam blick.

Detta icke så alldeles owanliga sätt att tänka och känna, härrör antingen af ett öfwerdrifwet begär till oberoende, eller af en falsk och klanderwärd föreställning om andras sinnelag, eller slutligen af en hemlig stolthet, som gerna will wara öfwer alla andra, och, liksom Gud, endast gifwa, aldrig emottaga. Men hwar finnes den menniska, som kan lefwa utan andras wälwilja? Wi äro till i werlden, för att ömsesidigt tjena hwarandra med wåra gåfwor och färdigheter. Den mäktigaste behöfwer den swage, den rikaste den fattige. Den, för hwilken tacksamhetens börda är för tung, och otacksamhetens törnen för sårande, har ingen annan utwäg, än att fly till en ö-

)emark, hwarest ingen dödlig ned honom kommer i beröring.

I sielfwa werket är tacksam)eten en af de swåraste dygder, :medan egenkärleken, stoltheten, ättsinnigheten merendels sam:nanswärja sig deremot. Derigenom hindras wi att uppskatta det goda, andra oß bewisat, :fter deß sanna wärde. Man edsätter gerna wälgerningen, ör att dymedelst lätta tacksam)etens börda, och förringar gerna sin förbindelse, för att så nycket snarare blifwa honom quitt.

Och likwäl måste wi tillstå nför wårt eget hjerta, — wårt amwete säger det — att den, som cke med glädje erkänner sin för)indelse till tacksamhet för undfångna wälgerningar, han är ingen ädel mennisfa, ingen sannskyldig Kristen. Honom lifwar cke kärlekens rena anda: han är jelfwiskt sluten inom sig sjelf. I stället för Jesu ödmjuka sinne, bor en dåraktig stolthet i)ans bröst; i stället för den mild)et, som förskönar lifwet, en ärfhet, som förderfwar deß renaste njutning.

Hwem skulle wäl kunna älska n mennisfa, som icke will stå i örbindelse till någon annan, uan häfwa sig sielf att tacka för llt? Kan en sådan wara en oerklig menniskowän? Ingalun:a! Han will blott wara alla nenniskors herre, och genom tacksamhetens makt fjettra dem wid in person. Den, som ej förstår tt emottaga en wälgerning, kan ke heller wälja rätta sättet att töfwa någon mot andra.

Men wida föraktligare är dock en, som werkligen står i förindelse hos andra, men wederäller godt med ondt. Är tacksamheten en af de swåraste dygder, så är deremot otacksamheten en af de swartaste laster.

Om du älskat en wän af hela ditt hjerta, och han går bort för att drifwa gäck med din wälwilja, och inför andra framdrager din tillgifwenhet såsom ett mål för åtlöjet; eller om du med outsäglig möda uppfostrat ett barn till dygd och rättskaffenhet, och detta barn, så snart det sluppit undan din uppsigt, kastar sig i lastens armar, och dig till trots, störtar sig i de lättsinnigaste sällskaper, eller för att håna dig, wäljer dina hätskaste fiender till sina bästa wänner; eller om du för någon, hwars wäl låg dig om hjertat, uppoffrat en del af ditt eget lugn, och med din egen förmögenhet hulpit honom i nödens stund, och han sedan blifwer din förrädare, eller icke mera lotsar känna dig, då lyckan åt honom börjar småle: hwad dom fäller du öfwer den otacksamme? Huru måste icke ditt hjerta upprövas af afsky öfwer hans förhållande!

Nå wäl: fäll samma dom öfwer dig sjelf; betrakta dig sjelf med samma afsky, om ditt samwete säger dig, att du sjelf står i skuld hos dina wänner och bekanta, för kortare eller längre tid, utan att du ens tänkt på att wisa din erkänsla för det goda, du åtnjutit. Liksom ditt eget hjerta dömmer den, som mot dig wisat sig otacksam, så dömmer ock din wälgörares hjerta dig, enär du kunnat förgäta hwad han gjort för ditt wäl, förgäta, att han engång lefde för din framtids lycka.

Gack, och utplåna din skuld. Lemna icke en werld — ty hwem

wet, huru snart Herren kallar dig hädan? — i hwilken du ännu äger tacksamhetsförbindelser att afbörda.

Wår erkänsla bör naturligtwis alltid yttra sig i mån af den åtnjutna wälgerningens storlek; men denna åter bör bedömmas dels efter omfånget af det goda, wi genom wår wälgörares åtgärd åtnjutit, dels efter den större möda, ansträngning eller uppoffring, det kostat honom, att bereda wårt bästa.

Ofta är en småsak i rättan tid wår högsta tröst, wår förlossning ur nödens band. Det är icke alltid stora penningsummor, som kunna befordra wårt wälstånd och lycka. Ofta gör ett wänskapligt förord, ett godt råd, en nyttig underrättelse, ett ord till tröst, ett skriftens språk, som upplyfter wår själ ur förtwiflans och bekymrets afgrund, oändligt mycket mer till wår hugswalelse och sällhet, än någonsin det lumpna guldet skulle kunna göra. Den wälgerning, man oß i sådane fall bewisat, består naturligtwis icke i den småsak, som utgör gåfwan, utan i den nytta, wi dragit derutaf. Hwem kan bestämdt säga, hwad som är stort eller litet, wigtigt eller ringa, i detta lifwet? Allt beror af omständigheterne och erhåller af deras förhållande sitt wärde. Merendels är det de obetydligaste omständigheter, som äga det största inflytande på wåra lefnadsöden. Ju wigtigare således en tjenst, den man dig bewisat, warit för ditt yttre läge eller din inre sinnesförfattning, desto lifligare och werksammare bör din tacksamhet äfwen wara.

Å andra sidan inträffar wäl ock mer än en gång, att wåra wänners ifrigaste bemödanden för wårt bästa aflöpa fruktlöst, att deras swåraste uppoffringar icke warit oß till någon fromma: — nå wäl, böra wi anse wår tacksamhetsförbindelse mindre, derföre, att det, som de gjort för oß, gagnat oß mindre, än de önskade? Ansfönt wi icke haft någon fördel af deras ansträngningar för oß, så hafwa de ju ändå ansträngt sig för wårt bästa. Följderna lågo ju icke i deras hand, utan i en wida Högres. På afsigten, men icke på följderna, bör i det fall tacksamheten fästa sina blickar. Den, som gör en uppoffring för wårt wäl, utan att följden belönar hans möda, är att likna wid en wälgörare, som skickar sina fjerran boende wänner undsättning på ett skepp, som under öfwerfarten omkommer på hafwet. Du har ej mottagit hans hjelp, men du har rönt hans wilja att hjelpa. Åt denna wilja är du skyldig samma tacksamhet, som om den uppnått sitt ändamål och befordrat din lycka. Icke gåfwan, utan gifwaren är det, som förtjenar din tacksamhet och din wälsignelse.

Man kan lätt sluta till en menniskas ädlare eller råare sinnelag af de tillfällen, då hon företrädeswis betygar sin tacksamhet. Den wanliga, sinnliga menniskan har endast sinne för sådana wälgerningar, hwaraf hennes kropp drager någon båtnad. Stilla hennes hunger, kläd hennes nakenhet, och hon skall tacka dig. Uppfostra henne deremot till en bättre menniska, rikta hennes kunskapsförråd — och hon skall knappt weta, om hon derföre är dig någon tack skyldig; ty hon

:r och känner, samt smakar icke en gåfwa, du dymedelst henne erkär. Hon håller dig blott räk- ing för föda och kläder, samt ak öfwer hufwud, eller för de enningar, du henne dertill för- inar; men ditt råd, din lär- om, dina tröstgrunder, dina)atningar, så stor nytta de än unnat göra eller werkligen gjort, ro för hennes begrepp endast oma ord: dem anser hon af fö- a wärde, och anser sig hafwa ill fullo godtgjordt sin förbin- else, enär hon yttrar sin tack- amhet i toma ord tillbaka. Ett på annat sätt derföre wisa g tacksam, ware sig med tjen- er eller skänker, anser hon allt ör mycket begärdt.

Derföre är ingenting så säll- ynt, som att finna menniskor, f hwad ålder och stånd de wa- a må, hwilka mot sina lärare ch rådgifware wisa den tacksam- et, som wederbör. Ty de flesta nenniskor sakna sinne för andli- a wälgerningar, och sätta en- ast wärde på sådant, som kom- ner deras kropp till godo. En- ast ädla själar äro tacksamma ör det goda, som endast själar mellan äger något wärde.

Den barmhertighet, tiggaren öner medelst en beskärd allmo- a, stillar hans hunger kanske för n hel dag. Det penningeunder- töd, som en menniskowän i nö- ens stund räckte dig, halp dig ir många bekymmer och bragte ina angelägenheter för en tid å bättre fot, till deß du, med örökade krafter, åter kunde hjel- a dig sjelf. En wäns trägna örböner räddade dig måhända rån wanära och straff, eller be- edde dig tillfälle till en heder- ig utkomst, hwarigenom du ef- ter hand, och med tillhjelp af din egen flit, kan uppstiga till förö- kadt wälstånd. Men allt detta är wälgerningar, hwilka endast gälla för en dag, ett år, eller låt wara för hela din lifstid. Du dör en gång, och allt är förbi.

Endast det ljus, som trogna lärare och uppfostrare utbredde i din själ, lyser dig icke blott ge- nom jordlifwets korta bana, u- tan äfwen genom ewighetens o- kända rymder. Endast den wis- het, du af deras wisdomsförråd emottog och införlifwade med din själ, lägger grundwalen, icke blott till din sanna jordiska lycka, utan jemwäl till din själs för- herrligande i bättre, skönare werl- dar. Endast de själsupplyftan- de tröstgrunder, du af dem er- höll till sinnesfrid och lycksalig- het, upplifwa och stärka din själ i lidandets och farans stund, då hwarken wänskap eller guld, hwarken förböner eller furstegunst kunna hjelpa och hugswala ditt betryckta sinne.

Derföre gör ock Paulus sina wänner uppmärksamme på deras heliga pligt att wara tacksamme mot sina lärare. **Wi bedje Eder, käre bröder,** — skrifwer han till de kristne i Theßalonica, — **wi bedje Eder, att J hafwen aktning för dem, som arbeta ibland Eder och äro edre föreståndare i Herranom.**

Uppfostraren och läraren, pre- sten som förkunnar Guds ord, den wise som upplyser oß genom sina skrifter — alla deßa, hwilka förädla och liksom pånyttföda wårt inre, äro att anse såsom wår odödliga själs fosterföräldrar, så- som Jesu Christi medarbetare till wår sinnesfrid och lycksalighet, såsom

såsom de, hwilka wi hafwe att tacka för wårt sanna och egentliga lif, liksom wårt lekamliga lif är en gåfwa af wåra lekamliga föräldrar. Derföre äro ock dygdiga föräldrar, som uppfostra sina barn i nyttiga kunskaper och kristliga dygder, menniskoslägtets största wälgörare. Wißerligen äro wi dem tack skyldige äfwen för wårt jordiska lif, äfwen för de omsorger och mödor, de haft för deß underhåll; men hwad de gjort till wårt förstånds upplysning och wårt hjertas förbättring berättigar dem i ännu högre grad till wår tacksamhet. Ty den odödliga själen är det högsta wälgörenheten kan wälja till föremål för sina ädla affigter: deß förädling är en ewig wälgerning; alla andra wälgerningar äro tidens flyktiga barn, och följa icke med genom grafwens trånga port.

Tro icke, att du kan spara din tacksamhet mot dina uppfostrare och lärare, emedan de njuta lön af staten eller på annat sätt blifwa betalte för sin möda. Nej, de kunna icke betalas för sin möda, utan de erhålla blott sin årslön, som för det mesta är ganska knapp, på det att de må wara istånd att uteslutande egna sig åt sitt maktpåliggande kall. Utan deßa med årliga inkomster försedda lärareposter, skulle man näppeligen finna ett tillräckligt antal personer, som hade råd och lägenhet att egna hela sitt lif åt detta answarsfulla och mödosamma yrke.

Den ringaste handtwerkare njuter betalning för sitt arbete. Allt efter deß bättre eller sämre beskaffenhet blifwer han mer eller mindre belönad för sin derpå nedlagda flit och möda. Men din lärare, om han ock dag och natt beflitade sig om att gagna dig med sina kunskaper, om han ock genom flit och eftertanke förwärfwade sig den högsta skicklighet att meddela dig sanningens perlor i ordets gyllene kärl, så blifwer hans belöning icke deß större. För hans mödor, för hans lärdomar är intet pris satt. Staten eller församlingen sätter honom i stånd att kunna egna sitt lif åt din bildning, utan att frikänna dig från din tacksamhetspligt, att med glädje wedergälla hans omsorger.

En jordisk gåfwa kan betalas, en timlig wälgerning med guld uppwägas, men icke så de gåfwor och wälgerningar, dem den ena själen mottager af den andra. Kan du betala de tårar, som bekymret för din skull utpreßat ur din moders öga? Kan du betala de suckar, som för din skull, i nattens tysta timma, uppsteg ur en bekymrad faders bröst? Lika litet kan du betala de mångfaldiga omsorger, de själsansträngande forskningar, de otaliga mödor, din lärare nedlagt för din själs utbildning och förherrligande.

Besinna blott, huru otacksamt är icke större delen af en lärares kall! Hwarje dagakarl wet, wid dagens slut, hwad han uträttat: läraren wet det icke. Han ser icke frukten af sin möda; känner icke, om hans ord endast träffat örat eller inträngt i hjertat. Landtmannen ser sitt utsäde omsider grönskande framskicka ur jorden, wäxa upp och bära frukt, som tiofalt belönar hans möda; men på ett dunkelt, ett obekant fält, på själens osynliga åkertegar, utströr den fromme läraren sin ädla säd, utan att med så-

kerhet weta om den faller på stenören eller i god jord. Hans enda hopp är förtröstan till Gud, hans enda winning ett rent samwetes hugnande wittnesbörd. Ack, huru mången dag af hans lefnad har ej förswunnit, utan att lemna andra spår af deß mödor, än de fåror, dem bekymret plöjt på hans egen panna. Huru mången nattlampa har ej sett hans fruktlösa wakande! Han grånar — samt dignar under årens och mödornas bördor, skattande sig lycklig, om tiondedelen af hans utsäde mognat till skörd.

Wälan! Så will åtminstone jag, såsom Aposteln förmanar, hafwa aktning för dem, som warit och äro mina lärare i Herranom. Jag will sluta mig till ädlare menniskors krets, de der anse sin till odödlighet skapade själ wigtigare, än hwarje timlig näringsomsorg, och med dem betyga min kristliga tacksamhet för min själs wälgörare, mitt hjertas hugswalare.

Men huru skall du, på det wärdigaste sätt kunna ådagalägga denna tacksamhet för de lärare, som utbildat mig till hwad jag är? Först och främst derigenom, att du i alla förhållanden bewisar dem den inre och yttre wördnad, som man alltid är skyldig wisheten och dygden. Föra dina lärare en för werlden oklanderlig wandel: o, så tro att deras hjertan kan wara ännu ädlare, än deras yttre werksamhet förråder. Träd i deras fotspår, lef oklanderligt och werka i tysthet ännu mera godt, än man af dina yttre förhållanden har rätt att förmoda.

War deras wän. Instäm icke i det lättsinniga skämt, som drifwer gäck med ett embete, hwilket ålägger sina idkare tusende försakelser, tusende uppoffringar, utan att någonsin fullkomligt wedergälla dem det goda, de deruti kunna stifta. Är du förmögen, så befordra deras timliga wälstånd, liksom de med sin upplysning befordrat din själs wälfärd och sällhet. Sällan äro de rika, emedan större delen af deras egendom, om de hafwa någon, måste liksom omsättas till en andlig rikedom i deras inre. Inskränkta genom sitt stånds åligganden, äro de icke i tillfälle, att såsom köpmannen, konstnären, handtwerkaren, utwidga sina tillgångar genom ökad flit. All den outtröttliga flit, de i sitt yrke nedlägga, kommer icke dem sjelfwa, utan endast andra till godo. Ju mera nitiska de äro i sitt heliga kall, deß mera wälgörande blifwa de för dig, mig och alla; men deß mindre kunna de sörja för sin egen bergning. Hafwa tröstens ord från deras läppar någon gång stillat dina tårar, ack, så kan du tilläfwentyrs äfwen stilla deras tysta bekymmer för nödtorftig bergning. Hafwa deras lärdomar någongång i nödens och förtwiflans stunder uppmanat dig att wälja den bästa delen, hwilken du nu har att tacka för lifwets lugn och lycka —: ack, så kan du måhända också, medelst de gåfwor, hwarmed Gud dig wälsignat, för dem blifwa en fridens och sällhetens engel.

Men skönast belönar du dina lärare, icke genom gåfwor och uppmuntringar, utan genom en wis, dygdig, from och rättskaffens wandel i deras anda och fotspår. Gack och lef, som de, i den ewiga wishetens namn bjödo dig

lefwa; werkställ deras lärdomar; wandra den heliga wäg, de wisade dig: — och deras lif war icke förgäfwes; de hafwa uträttat något i werlden. Ack, det är wäl möjligt, att de sjelfwa aldrig erfara det; men Gud, den Allwetande, wet det. Deras hoppfulla blickar höjas till Honom. Äfwen för dem lefwer den ewige, wedergällande fadren.

Ja, mine dyre lärare, min själs wälgörare, I, som så ofta upplyst mitt förstånd och tändt min håg för allt, som är godt, rätt, skönt, sannt och nyttigt, — wälsignadt ware edert namn intill senaste efterwerld, wälsignadt inför den alltwedergällande Guden! I, mitt tidehwarfs wördnadswärde lärare, I ålderdomens hädangångne wise, hafwen alltid warit min själs trognaste och sannaste wälgörare. Jag will ära edert minne derigenom, att jag lefwer i eder anda.

Och Dig, o Jesu! Min höge Lärare, som oändligt öfwerträffar alla andra i helighet, sanning och kraft, Dig ware framför allt mitt tacksamma hjerta helgadt! Icke blott wördnadens offer, icke blott beundrans hyllningsgärd, utan hela mitt lif med alla deß krafter och begär, med alla deß önskningar och förhoppningar, will jag nedlägga inför Dig, o Jesu, för hwilken sig skola böja alla knän, deras, som på jorden och under jorden äro. Jag will uppfatta ditt ord i mitt sinne; jag will förwandla dina lärdomar till mitt hjertas språk, jag will lefwa i din anda och wandra i dina fotspår!

O, Du andewerldens ljus, hela menniskoslägtets Lärare och Wälgörare, måtte jag icke wara den owärdigaste af dina lärjungar! Låt din Hel. Ande uppwärma och styrka min anda, själ och håg till att lefwa och dö, såsom din trogne, din tacksamme bekännare! Amen.

Den 6 November.

Huru bör en Kristen uppskatta wärdet af yttre belefwenhet?

Philipp. 4: 8.

Ho är den, för Herran träder,
Honom täck i Zions gårdar?
Den sin själ i oskuld kläder
Och sin första kärlek wårdar.
Jordens barn, i fröjd och smärta
Höre du från himlen ljudet:
Kärlek af ett menlöst hjerta
Hufwudsumman är af budet!

From och waksam, böj din wilja
Under Christi Andas lydnad.
Utan fläck, som dagens lilja,
Blifwe helighet din prydnad.
Frisk, som blomstret uti Saron,
I ditt bröst bewara henne,
Och deß smycke, såsom Kron,
Bär uppå ditt klara änne.

Det saknas icke Kristne, som förmena, att anwisningar till yttre anständighet och skick icke höra till Kristendomen, utan snara=

re äro att anse såsom jordiska föreskrifter, hwilka det wißerligen är losligt, men ingalunda nödwändigt att efterlefwa. Ja, några gå till och med så långt, att de icke anse den kristna sede- och dygdeläran för en wäsentlig del af kristendomen, utan snarare som en bisak, helst tron är det enda nödwändiga.

Detta är utan twifwel en willfarelse och härleder sig dels deraf, att man har falska begrepp om hwad det egentligen will säga att tro på Christum, emedan man inbillar sig att dertill icke fordras mera, än att antaga Jesus såsom Guds son och Hans ord såsom Guds ord; — dels ock deraf, att blotta tron för många menniskor är lättare, än att werkställa hwad Jesus lärt.

Men den Hel. Skrift säger uttryckligen: **Waren ordets görare och icke allenast hörare. Tron, då hon icke hafwer gerningarne, är död i sig sjelf. Sen I nu, att af gerningarne rättfärdigas menniskan och icke af tron allena. — På deras frukt skolen I känna dem.** Och hwad är hufwudinnehållet af Jesu bergspredikan, liksom af alla Hans öfriga tal på jorden? Gå de icke alla samfält ut på att wisa, huru menniskan skall befria sig ifrån syndens herrawälde och föra en Gudi behaglig wandel? Yrka icke alla Apostlarne i sina bref detsamma? Så bör wäl kristendomen uttrycka sig i sina bekännares l e f n a d, och icke blott i deras **t r o s b e k ä n n e l s e.**

Anständighet och behag i wårt yttre wäsende, såwida wi derigenom kunne förwärfwa oß andras aktning, wänskap och förtroende, är wißerligen en sak, som förtjenar att sysselsätta en Kristens uppmärksamhet. Eller gifwes det wäl någonting i werlden, som icke på ett närmare eller fjermare sätt står i beröring med wårt hjertelag och wår tro. Gifwes wäl något förhållande, som icke af religionen bör förädlas och undfå sin rätta betydelse? Hwaruti yttrar sig wårt gudaktiga sinnelag, wår lefwande tro, om icke i wåra gerningar och wår wandel? Och hwaruti yttra sig wåra gerningar, om icke i wåra seder, i wårt dagliga lif?

Uti sederna, i deras anständighet eller oanständighet, uppenbarar sig ett ädelt eller oädelt sinnelag. Uti det hulda och milda yttre wäsendet talar den inneboende kärleken; uti barnens rodnad den inre blygsamheten; uti grofwa och plumpa uttryck, den inwärtes råheten; uti eder och swordomar den otyglade wreden; uti smutsiga twetydigheter ett orent sinne; uti högdragna åtbörder ett inneboende högmod.

Derföre uppmanar Guds ord beständigt till behagligt, broderligt, kärleksfullt bemötande och umgänge Kristne emellan, och änskönt det icke gifwer oß några enskilta, för bestämda fall gällande föreskrifter, huru wi oß förhålla skole i wårt yttre uppförande mot wåra medmenniskor; så inskärper det likwäl esomoftast den allmänna regeln i wåra hjertan, att wi uti alla wåra tankar, ord och gerningar (äfwen åtbörder, äfwen yttre sedwanor äro gerningar!), böre wara kärleksfulla, anspråkslösa och fördragsamma. Kärlek och saktmod äro de renaste källor till ett behagligt och anständigt sätt att wa-

ra i sammanlefnaden. **Låten intet ske med kif eller fåfäng åra; utan med ödmjukhet räkne hwar den andra ypprare än sig. (Phil. 2: 3.)** Detta är den lära Paulus gifwer till rättesnöre för ett kristligt uppförande.

Jakttagandet af yttre belefwenhet förer menniskor, som eljest kunna wara alldeles främmande för hwarandra, wänskapligt tillsammans, inleder bekantskaper och wänskapsförbindelser, och sammanhåller ännu fastare dem, som redan hysa inbördes högaktning för hwarandra.

Hurv wigtigt är det således, att icke wara wårdslös i sitt yttre, utan öfwerallt i umgängeslifwet wara på sin wakt, att icke något anstötligt måtte skönjas i wårt uppförande, som skulle kunna ingifwa andra en mindre god tanke om oß. Det gifwes personer, som i grunden af sitt hjerta äro goda och wälmenande, men genom en felaktig och wårdslösad uppfostran want sig wid oskickliga och frånstötande uttryck och åtbörder, som dels göra dem förhatliga, dels löjliga. Denna bristfällighet beröfwar dem det förtroende och inflytande uti sällskapslifwet, hwarigenom de eljest skulle kunna göra sina goda egenskaper gällande och uträtta mycket godt. — Uraktlåtandet af tillbörlig uppmärksamhet och belefwenhet mot förtroligare wänner är alltför ofta orsaken, att menniskohjertan söndras från hwarandra, hwilka, i anseende till sina öfriga sköna egenskaper wäl warit wärda hwarandras ömsesidiga tillgifwenhet och kärlek. Men huru kan man wara säker om en persons tillgifwenhet, som i sitt yttre icke gör det minsta för att wisa oß den högaktning han för oß hyser, utan twertom åsidosätter till och med de wanliga höflighetsbetygelser, man äfwen af alldeles främmande personer har rätt att fordra?

Den yttre belefwenheten är ofta der, hwarest dygden sjelf stundom saknas, uti samhället, en slags fyllnad i det som saknas. Det är derföre nödwändigt, att wi af andra äge rättighet att fordra åtminstone yttre anständighet och skick. Hwilken förwirring, hwilket elände skulle icke uppkomma, om hwar och en fritt fick yttra allt, som föregår i hans inre: om wåra owänner oförtäckt finge yttra sitt hat och sin owilja; om wällustingen oblygt fick såra oskuldens öra med oanständigt tal; om den ohyffade och lågsinnade icke behöfde lägga något band på sig i sitt umgänge med andra!

Hwar och en inser detta. Hwar och en fordrar af andra, och med rätta, den uppmärksamhet och aktning, man är honom skyldig. Hwar och en wet, huru lätt man winner menniskor genom ett wänligt och förbindligt sätt att wara. Och i sjelfwa werket är det icke så nödwändigt att erinra om den wigt, hwar och en bör lägga på yttre anständigheten och goda seder, som fastmer att warna för det motsatta felet, som består deri, att man anser ett finare lefnadssätt, en förekommande artighet, ett intagande yttre för hufwudsaken i sällskapslifwet.

Man kan nemligen icke neka, att i många familjer, som dock skola hetas wara kristliga, sätter man ett alltför högt wärde på yttre belefwenhet. Det gifwes tusen-

ienniskor, som hellre skulle
a anses för lastbara, än för
:fwade eller löjliga. De för:
sig mycket hellre en låghet,
tt fel mot den såkallade go:
)nen. Det gifwes otaliga för:
ar, som från morgon till af:
beflita sig att lära sina barn
behagligt sätt att föra sin
p, en mängd förbindliga ta
t, en hop ytliga färdighe:
hwarigenom de förmenas kun:
göra lycka i sällskapslifwet;
allt detta är tämligen likgil:
, ifall barnens späda hjer:
få anlag till fåfänga, egen:
ek, afund, högmod, skrymteri
förställning. Hwad för ett
niskoslägte, hwad för ett ti:
varf måste wäl uppkomma,
nan för den uppwäxande ung:
ien framställer Jesu lära så:
en blott minnessak, guds:
sten, såsom en loslig sedwa:
dygden, såsom en annan wac:
egenskap; men deremot in:
glar hos dem, att artighet och
swenhet är hufwudsaken, om
i will göra någon lycka i werl:
! Derutaf uppkommer ett ti:
varf, ett menniskoslägte, —
kom icke att erkänna det! —
deles sådant som wårt,
rest det mesta är beräknadt på
: sken, föga på inre wärde;
rest man förlåter sig och an:
hwarje utswäfning, endast
med en wiß finhet och grann:
nhet bedrifwes: men deremot
mäkta swårt wid att glöm:
en förseelse mot höflighetens
)r; hwarest man finner dyg:
i romaner och skådespel rö:
e, men i det wanliga lifwet
:klig och löjlig; hwarest man
e tror det onda än det goda
nenniskor, och till och med
man saknar hwarje orsak att
betwifla en nyttig och ädelmodig
gerning, gerna förmodar någon
egennyttig biaffigt hafwa legat
inunder.

Se här, hwarföre i alla län:
der, städer, byar och enskilta fa:
miljer så liten öfwerensstämmel:
se, så föga förtroende, så ringa
tillgifwenhet finnes bland men:
niskorna. Se här källan till för:
tal, bedrägeri, sjelfwiskhet och
kärlekslöshet! Öfwerallt endast
sken, sällan eller aldrig sanning.
Man känner icke dygden, man
känner endast deß larv — belef:
wenheten.

Detta må ock wara orsaken,
hwarföre tid efter annan begrep:
pen om det rätta och goda om:
wexla; hwarföre det, som någon
stund är en dygd, i ett annat
ögonblick upphör att anses derför;
hwarföre man i dag prisar blyg:
samhet, i morgon oblyghet i kläd:
sel; — i dag menniskans rättig:
heter, i morgon träldomens wäl:
gerningar; — i dag forntidens
enfald, i morgon nutidens yp:
pighet; — i dag uppriktighetens
segerkraft, i morgon smickrets för:
delar; — i dag fridsamhetens be:
hag, i morgon krigets ärofulla
bana! — Både språk och begrepp
råka dymedelst i ohjelplig för:
wirring; och i de såkallade bil:
dades skefwa och ensidiga åsig:
ter, och i den okunniga hopens
trälaktiga håglöshet, förswinner
omsider allt sinne för det ewigt
sköna, det ewigt sanna, det ewigt
heliga allt mer och mer.

Sederna äro mångahanda,
men dygden är en. Det, som i
dag är sannt, och rätt och godt,
war så för årtusenden tillbaka,
och blifwer så i alla ewigheter.
Ärlighet och redlighet är och blif:
wer ärlighet och redlighet, såwäl

hos hyfsade folkslag, som hos wilda, såwäl i förflutna som kommande tider, om språkförbistringen än aldrig så mycket äflas att kalla densamma enfaldighet och dumhet. Gästfrihet är och blifwer gästfrihet i alla werldsdelar, i alla werldsåldrar, om än eder sjelfwiskhet, I tidehwarfwets barn, aldrig kan förmås att utöfwa denna dygd.

Belefwenhet och lefnadswett anstår en Kristen. Men ädla seder böra, efter Jesu lära, wara frukten af ett ädelt sinnelag. Den finaste belefwenhet, utan inre lefwande godhet, är ett tomt skal, utan kärna; är endast smink på kinderna af ett lik. Ja, änskönt sanningskärleken torde wara utdöd, är dock icke allt sinne för sanningen så fullkomligt utrotadt, att man icke lätt åtskiljer den belefwade werldsmenniskan från den redlige och uppriktige mannen, och i tysthet föraktar den förre, om han icke har andra förtjenster att uppwisa, än en fladdrande artighet.

Äro ädla seder en werkan af ett ädelt sinnelag, så förtjena de wår högaktning. Men icke alltid äro de det. Stundom äro de allenast utstuderade åtbörder, ett konstladt efterapande af dygdens oefterhärmliga behag.

Det är derföre wådligt, att wid yttre belefwenhet fästa större wigt och wärde, än tillbörligt är. Denna ytlighet förleder den swage lättligen till den inbillningen, att han äger den dygd, hwars åtbörder han konstmäßigt söker efterhärma; eller att det såkallade passande öfwerallt bör hafwa företrädet, äfwen framför dygden, om deß fordran skulle råka i strid med belefwenhetens lagar. Huru många sådane finnas icke, såwäl wid hofwet, som i kojan! Huru ofta förtiger man icke, af höflighet, en sanning eller utbyter den emot en smickrande osanning! Huru ofta instämmer man icke i det allmänna förtalet, det allmänna gäckeriet, emedan det icke wore passande att uppstå som förswarare af hwad alla andra finna tadelwärdt och löjligt! Huru ofta strör man icke smickrets rökoffer för uppenbara laster! Huru ofta tiger man icke af höflighet, då det mera hade anstått en sann Kristen att frimodigt yttra sin tanke!

Denna slapphet och smidighet är en egenhet hos wårt tidehwarf, i hwilket man icke sällan, af böjelse att synas god, skämmes wid att wara det. Ännu farligare är denna osed, då man tror sig genom iakttagande af en yttre anständighet kunna öfwerskyla laster och brott. Hwad? Kan då perlan adla den orenlighet, hon innesluter? Eller kan sminket gifwa lif åt de döda anletsdragen? Är lasten icke last, fastän den sweper sig i anständighetens drägt?

Och likwäl — då jag skådar omkring mig — hwad är det, som möter mina blickar? Huru många tusende hemliga och uppenbara brott blifwa icke gjorda och tålda, allenast de icke alltför mycket stöta mot yttre anständigheten! Jag ser enkor och faderlösa barn plundras till sin egendom och beswikas i sina rättigheter, — men det sker med aktning för yttre former. Jag ser roflystnaden slå under sig andras rättmätiga arf, men det sker genom inweckladé rättegångar. Jag ser wällustingen uppsöka sina lustars offer, — men det sker i hemlighet,

utan uppseende. Jag ser fala domare mottaga skänker till rättwisans förfång; — men det sker under anständiga namn och lofliga förewändningar. Jag ser förtjensten förbigången, och oduglig-heten framhafd till embeten och äreställen; — men det sker med skenbart iakttagande af gällande befordringsstadgar. Det fina smicket gäller mer än den rena sanningen; den inställsamme förföraren mer än den blygsamma oskulden; det illsluga förräderiet, mer än den hjeltemodiga troheten. — Jag bäfwar; är då den högsta osedlighet kronan af det fina och beleswade sällskapslifwet?

Öfwer Eder, I werldsmenniskor, för hwilka kristlig dygd är swärmeri och barnsagor, men den fina werldens beleswenhet, lifwets högsta och enda wishet, — öfwer Eder, likson fordom öfwer de skenheliga Fariseerne, ropar den gudomlige Jesus sitt förkrossande we! *We Eder, som gören dricke-karet och fatet rent utantill; men innantill äro allting full med rof och orenlighet! We Eder, som äro lika de grafwar, som utantill äro hwitmenade, hwilka utwärtes synas dägeliga; men innantill äro de fulla med de dödas ben och all orenlighet.*

Gud, låt icke Jesu förkrossande werop träffa min själ! Måtte hon hållas fri och ren från tidehwarfwets förderf, som med purpurtrasor söker betäcka sina etterbölder. I mina ögon må ingenting synas anständigt och behagligt, som icke förtjenar sann högaktning; i mitt omdöme gälle ingenting annat för ädelt och skönt, än det, som är uttryck af en ädel och skön själ. Må aldrig lasten sminkas af min hand, på det att icke genom mitt förwållande den swage må blifwa ännu swagare, och förbrytaren ännu djerfware än förut.

Drabbe mig icke ditt förkrossande werop, o Jesu! Du har wisat, att öfwerensstämmelsen mellan ett rent inre och ett behagligt yttre utgör menniskans sanna wärde. Så må ock mitt uppförande endast wara en afspegling af mitt sinnelag. Rättwisan, som gifwer hwarjom och enom hwad honom tillhörer; menniskokärleken, som till allt godt och ädelt räcker sin hjelpsamma hand; och ett wänligt förekommande wäsende, som är aftrycket utaf ett kärleksrikt sinnelag, ware källa och grund till allt mitt görande och låtande i ord, åthäfwor och gerningar! Den äkta dygden, sådan den framlyste hos Dig, ewiga, heliga förebild, är utan sträfhet, utan frånstötande yta: hon är oändligt mera wänlig, intagande och rörande, än lastens hala, smilande, hjertlösa ansigtsåthörder! — Denna dygd ware min dygd; dessa seder, mina seder, så länge jag andas! Så — och endast så — kan jag wara förwissad om Guds wälbehag och alla goda menniskors kärlek. **Amen.**

Den 7 November.

Allt med Jesu.

Joh. 16: 33.

Jesu, jag, af din förening,
Har, i allt mitt lefnadslopp,
Själens ljus och hjertats rening,
Samwetsro och saligt hopp!
Dolda skiften mot mig ila:
Men den frid, i Dig jag fann,
Ingen werling lida kan;
Denna själens sabbatshwila
Helga skall min wandringsstig
Och till himlen följa mig.

Detta hafwer jag talat med Eder, sade Jesus till sina lärjungar, detta hafwer jag talat med Eder, att I skolen hafwa frid i mig. I werldena hafwen I twång, men waren wid en god tröst; jag hafwer öfwerwunnit werldena. Joh. 16: 33.

Huru skall jag förstå deßa den heliga Werldsläraren märkwärdiga ord?

Han säger, att Han derföre talat och lärt, att wi skole hafwa frid i Honom. Frid i Honom, det är, icke i Hans lekamen, utan i Hans anda, i Hans stora, heliga tänkesätt och sinnelag, i Hans förhållande till werlden och Gud, hwilka ock borde wara wårt sinnelag och förhållande. Wi skola hafwa frid i Honom — men med hwem? Der frid skall warda, måste förut hafwa warit strid. Frid med Gud, den Allrahögste och Allraheligaste, frid med oß sjelfwe och wår ewiga bestämmelse. Ty med sig sjelf och sin ewiga bestämmelse, med Gud och den Han sändt hafwer, lefwer den syndiga menniskan i strid. Blott i Jesu finner hon försoning och frid.

Friden i Jesu är menniskoandens förklaring redan här på jorden, genom trons segrande makt. Wår själ förklaras, enär hon renar sig från allt orent, som från det jordiska liksom uppstiger i henne, och derstädes fördunklar det inneboende gudomliga; ty hon skapades till Guds afbild. Denna rening sker genom Andens segerrika lyftning ur de alldagliga bekymrens, de alldagliga önskningarnes, de alldagliga begärens trånga krets, då han afskuddar sig alla syndens fjettrar, de der nedtrycka honom i gruset. Och emedan menniskosjälen af Gud leder sitt ursprung, är det henne icke obekant hwad som fördunklar hennes klarhet och nedsätter hennes wärde. Ja, till och med då hon af sina djuriska lustar och begärelser låter föra sig i syndens trälsdomsbojor, blyges hon wid sina fjettrar. Hon längtar liksom efter renhet, frihet, och likhet med Gud: hon längtar derefter till och med hos den wärste förbrytare. Så djupt han än må hafwa sjunkit, kan han dock aldrig förgäta hwad han warit, hwad han är, hwad han borde wara, aldrig förgäta sitt höga ursprung, hwarförutan han aldrig kunnat falla så djupt.

Se, blygselns mörka rodnad,

som färgar menniskans kind, då hon wet med sig någon ond gerning, hwars upptäckande hon fruktar, är själens ädla harm mot sin egen owärdighet: se, ögats nedslagna blick hos den skyldige, är själens sjelfanklagelse och sjelfförakt; ty hon kan aldrig fullkomligt utplåna sin längtan efter renhet och helighet. Hwarje hemlig ångest, hwarje plötslig förskräckelse, hwarje fruktlöst försök att dölja sin wanära, är uti syndarens bröst den fallne själens tysta, harmfulla smärta, och ett öppet ogillande af sin syndighet. Menniskan är dock menniska, och kan aldrig fullkomligt nedsjunka till djurets råhet; hennes gudomliga ursprung kan aldrig helt och hållet utplånas. Tid efter annan talar i hennes innersta ett högre wäsendes röst; — samwetet är själens tunga.

Och hon har ingen frid, förrän hon segrat. Hwarje förnyadt nederlag under sinnlighetens makt ökar blott den ewiga striden och slitningen i hennes inre. Wittnar icke erfarenheten, att syndiga menniskor, som icke hade nog mod och kraft att lyfta sig ur sin förnedring, omsider funno denna sjelfförnedring så olidlig, att de hellre sjelfwe sluta sitt olyckliga lif, än längre uthärda den rysliga, söndersli'tande striden i sin själ? — O: lycklige! Striden slutades icke ändå!

Nej, det warder icke frid, förrän wi segrat öfwer de syndiga böjelsers häftighet, som wålla wår olycka; öfwer alla de önskningar och begär, hwilka, när de icke tillfredsställas, hålla oß i en ständig oro och tomhet, och, tillfredsställda, lemna samma oro och tomhet, ja wäl ock den bittraste ånger efter sig!

Men wi kunne icke winna någon frid, utan i Jesu, i Hans gudomliga tänkesätt och sinnelag. Wi måste förklara wår själ i Hans klarhet, oskuld och sjelfförsakelse, så wida wi genom Honom wilje nalkas Gud; så wida ljusets Fader åter i wåra själar skall igenkänna sina barn, sina afbilder.

Detta är frid i Jesu, och utan denna frid finnes ingen lycksalighet i lyckan, ingen frid i friden!

I werlden hafwen I twång, sade Jesus; och hwem känner icke, att erfarenheten bekräftar Hans ord? Här på jorden är intet waraktigt lugn, ingen trefnad, ingen frihet. Allting tränger sig i stormande hwimmel; i brokig oredå, omkring oß, den sista hwilopunkten, ewighetens gränssten, till mötes. Allting wexlar, allt förändras, dagarne fly, och det sista högtidliga ögonblicket kommer allt närmare och närmare.

I werlden hafwen I twång: Hwem finnes wäl bland menniskors barn, som icke någon gång äfwen midt under lyckans solsken, kännt liksom en helig wantrefnad i den trånga och kalla werlden? Ja, om någon ock skulle hafwa uppnått det tillfälligtwis högsta målet för sina önskningar, om han skulle hafwa gjort en ansenlig winst, förwärfwat en betydlig förmögenhet, erhållit en indrägtig syßla, åtnjutit en utmärkt ära, knutit en efterlängtad f rbindelse, lyckats i sina swåraste företag, segrat öfwer sina förföljare, undandragit sig werldens stormande buller, —

ja, om han i första ögonblicket af sin lycka förtjust utropat: nu är jag i sanning lycklig! Nu wet jag ingen ouppfylld önskan! — Ack, huru länge räcker hans förtjusning? — Redan om några timmar börjar den att affswalna: om några dagar är den ljum, om några weckor är den alldeles kall! Wanan förslöar. Man finner snart, att lyckans rosor hafwa törnen; att nöjet är med plågan i slägt, att skuggan bäst synes i solsken. Man börjar nya önskningar, skapar sig nya utsigter, och med detsamma nya band och nya bekymmer. Här på jorden är ingen waraktig trefnad, ingen waraktig frihet

I werlden hafwen I twång. Ty werlden är jordisk: huru skulle anden kunna trifwas der? Han är af en annan natur. Förgäfwes söker han i det timliga sin frihet och sin sällhet. Den finnes der icke. Han är en wilsegången och inspärrad gäst, som fordrar högre mål, ljusare utsigter, widare utrymme. Deraf hans twång. Han längtar efter förlosning: denne längtan efter något annat, något bättre, för hwilken han ofta icke kan göra sig reda, sitter quar uti honom, tills frihetstimman slår och han får affskudda sin boja. Han kan icke stilla den, så länge han fördjupar sig i werldens flyktiga njutningar, och icke blickar upp till det gudomliga, Hans egentliga hemwist. Han kan icke stilla den, såsom Han stillar sina jordiska behof, sina sinnliga begär; ty denna heliga längtan leder icke sitt upphof från jorden. Han kan icke stilla den i någonting, som jorden kan erbjuda; ty deß föremål är icke i werlden eller i de ting, som i werlden äro. Det wistas ej på ärans höjder, ej på nöjets blomsterfält, ej i rikdomens guldgrufwor, ej i naturens sköte, ej i konstens helgedom; det är öfwerjordiskt. Om menniskan än fick alla sina jordiska önskningar uppfyllde, så skulle dock ej hennes önskningsbegär stå stilla. Någonting skall alltid saknas. Ur sjelfwa hennes njutningar skulle nya behof, nya begär, ny oro, nytt twång utweckla sig. Ju längre hon på denna falska bana förföljer sitt mål, ju mera aflägsnar hon sig derifrån: ju friare hon äflas att röra sig i njutningarnes skenbart widgade krets, desto närmare hopdraga sig werldstwångets fjettrar. Derföre säger Jesus, hwars gudablick genomträngde lifwets alla förhållanden: **I werlden hafwen I twång.**

Men Han säger också: **waren wid en god tröst, jag hafwer öfwerwunnit werldena.** Han har öfwerwunnit densamma, i det Han med den ewiga sanningens ljus upplyst det toma och hugnelösa i allt jordiskt och syndigt, och dymedelst wisat de dödlige, att derutinnan ingen waraktig sällhet för dem bor. Han har öfwerwunnit werlden, icke för sig sjelf, utan för oß alla, för hela det i synd fallna menniskoslägtet. Han har öfwerwunnit werlden genom wår själs upplyftning öfwer det wanskliga och förgängliga.

Likasom hos hwarje menniska den förnuftiga själen bör wara upphöjd öfwer kroppens djuriska behof, samt herrska öfwer de begär och lidelser, som äro i strid med förnuftet och samwetet; så står ock själen i allmänhet lik-

som midt emellan Gud och den kroppsliga werlden. Tusende sinom tusende trappsteg upptaga det gränslösa mellanrummet mellan stoftet och Gud. På dessa trappsteg, högre och lägre, befinna sig äfwen menniskosjälarne. Ju sinnligare, werldsligare, syndigare menniskan är, dess lägre står hon, dess närmare stoftet, dess längre från Gud. Hon är nedsjunken till gränsen af det djuriska. Men ju mera menniskosjälen är sig sjelf mäktig, ju större hennes styrka är att emotstå det Gud förbjudit, att kufwa de sinnliga lustar, som befläcka samwetet, att försaka sig sjelf och uppoffra allt för andras lycka: dess renare, dess mera förklarad, dess lycksaligare är hon; dess närmare är hon ock sitt ursprung, ljusets Fader, Gud.

Detta är den stora willowäg, på hwilken menniskan förirrar sig, att hon icke förstår den ewiga längtan i sitt bröst, utan stiger utföre i sinnlighetens blomsterdalar, menandes att der finna sin trånads mål, i stället för att uppstiga till ljusets höjder, der sanningen, skönheten och dygden upprest sitt ewiga tempel. I werlden hafwen I twång: endast i Jesu öfwerlåtande, milda och heliga sinne hafwen I frid. Ju mindre I fordren af werlden, dess ymnigare sällhet tillflyter Eder ofwanifrån. Ju mindre I sträcken edra omsorger efter lifwets bequämligheter, efter äreställen, efter rikedomar, efter jordiska nöjen; ju mera I eftertrakten att framför allt wara redliga, klanderfria, oskyldiga, förnöjsamme, allmänt gagneliga: dess större förråd bereden I Eder af den lycksalighet, som är oberoende af tidens skiften, af den frid, som icke störes af tidens stormar. Detta är frid i Jesu. Derföre uppenbarades Han sjelf, och derföre uppenbarade Han sina lärdomar, att wi skulle hafwa frid i Honom. Han är det ljus, som oss lysa skall; Han är wägen, sanningen och lifwet. Endast i Honom och med Honom kunne wi nalkas Fadren. Wåra synder äro skiljowäggen mellan oss och Gud. Utan Gud är ingen frid; och genom Jesum warda wi delaktige af Guds frid, som öfwergår allt förstånd. Derföre heter Han Frälsare, Försonare, Fridsförste!

Ja, Du Andewerldens Förste och Herre, Jesu Christe, Guds Son, som inträdde i det jordiska lifwet, för att uppsöka dina förlorade bröder, och återgifwa dem barnaskapet hos Gud, allas Fader, — äfwen jag war föremålet för din oändliga kärlek! För mig gifwes ingen lycksalighet, utom i Dig. För mig gifwes ingen frid på jorden, ingen frid i grafwen, ingen frid i ewigheten, — utom i Dig!

Förgäfwes söker jag ändra mina jordiska förhållanden, förgäfwes att bättra mitt timliga läge, så länge hela min warelse är mera fästad wid werlden, och de ting, som i werlden äro, än wid Dig, salighetens och fridens enda sanna källa. Ty i werlden, och i allt hwad hon kan gifwa, hafwer jag twång. Till och med föräldrars glädje öfwer sina barn, till och med wänskapens ljufhet, till och med kärlekens stilla förtjusning — är blandad med ångest och twång. Ty allt under stjernorna måste förgås. Äfwen de trogne föräldrarne måste skil-

jas från sina barn, åfwen wänskapens och kärlekens ömma hjerta brister i döden.

Men Du, o Jesu, hafwer öfwerwunnit werlden. Friden finnes i Dig. Så will ock jag öfwerwinna werlden, — och finna frid för mitt oroliga hjerta — i Dig! Må de hjertan, som uppfylldes af wänskap och kärlek brista: jag wet, att Anden aldrig dör, och att den sanna kärleken, renad, förklarad, oförgänglig, på englawingar höjer sig ur det bristande hjerta, som war Honom för trångt.

O Jesu, mina wägars ljus och mina fötters lykta, upplys min stig till ljusets och helighetens källa. Låt mig aldrig wika från Dig. Endast i Dig är frid och fröjd. Känner jag oro, ångest, twång, bekymmer, olust och tärande begärelser, så wet jag, att jag icke är i Dig, utan i werlden; att icke friden utan striden bor i mitt bröst. O, måtte jag återgå från mina willor till din sanning! Den, som tänker och werkar i din anda och sinne, han är i Dig, och hafwer ewinnerligt lif! O, war dertill min hjelp och min ledstjerna! Amen.

Den 8 November.

För ett ungt fruntimmer.

1 Petr. 3: 3, 4.

Qwinnans hjerta templet ware,
Der din kärlek renast lågar;
Hennes känsla mild förklare
Hwad med oro tanken frågar.
Hennes hand, åt den, som lider,
Tröstekalken wänligt räcke,
Och, bland mödor, nöd och strider,
Menskligheten wederqwecke.

Hon med himmelsk frid förlike
Hwad en jordisk twedrägt skilde,
Och en förgård till Guds rike
Småningom af jorden bilde.
Och, när otro werlden dårar,
Höre han dock Dig allena,
Dröje hon, med stilla tårar,
Wid ditt kors, som Magdalena.

Herre, se din tjenarinna;
Lär mig så mitt kall bewaka,
Att på dagar, som förswinna,
Jag med frid kan se tillbaka.
Mången pröfning, sorg och fara
Står i tiden till mitt möte;
Men Du kan mitt hopp bewara:
Jag mig tryggar till ditt sköte.

O, Du wet och ser allena,
Hwilket kors min tro behöfwer,
Hwilket prof min själ kan rena,
Och jag sörjer ej deröfwer;
Sörjer ej, om lifwets stunder
Blifwa flere eller färre,
Blott Du wet, att jag derunder
Älskar, älskar dig, o Herre!

Åfwen ett ord till dig, min unga kristendomssyster, som änun i ungdomens prydnad wandrar genom en werld, der du kanske omgifwes af smickrare, — till dig, som i dag måhända än-

nu är dina föräldrars och anförwandters skönaste förhoppning eller det kära föremålet för deras ömmaste bekymmer!

Kasta icke detta blad oläst ifrån dig — det talar med dig om dina framtida öden, om dina utsigter, om dina närwarande och tillkommande dagars lycksalighet. Kasta icke detta blad oläst ifrån dig, det är en wink af den allrådande Försynen, som gaf dig detsamma i händerne. Deß innehåll räddar dig måhända från faror, öfwer hwilka du owetande swäfwar, likson öfwer en förborgad afgrund; deß innehåll beskär dig kanske tröst för någon hemlig smärta, som plågar ditt sinne; deß innehåll förbereder dig, måhända, att med mera lugn och styrka, möta de skickelser, som wänta dig i en okänd framtid.

Ty är icke quinnans öde ännu owißare än mannens? Mannen träder med egen kraft in i lifwets förwirrade förhållanden; wäljer sjelf sitt yrke, hwarmed han tänker förskaffa sig en anständig utkomst; wäljer med frihet de medel, han anser tjenliga till utförandet af sina planer; wäljer en gång till maka, till följeslagarinna genom lifwet den, som mest öfwerensstämmer med hans böjelser. Men icke så med quinnan.

Sällan kan hon af egen makt bestämma sin lott; hon måste tigande afwakta den. Sällan får hon sjelf wälja den man, med hwilken hon helst skulle wilja dela ljuft och ledt, glädje och smärta: hon måste låta sig wäljas. Sällan har hon tillräckliga medel i sitt wåld att oberoende försörja och beskydda sig; hon försörjes och beskyddas af andra. Såsom medlem af ett kön, hwilket af naturen är mera ömtåligt och swagt, och derför mindre i stånd att werksamt deltaga i borgerliga lifwets stormar, är hon likson i ett städse fortfarande omyndighetstillstånd inför lagarne, och måste åt främmande anförtro sina angelägenheter i offentliga lifwet, för att af dem förwaltas och förswaras.

Huru osäker är således icke en ung quinnas lott, till och med äfwen i den händelse, att hon ännu äger föräldrar, som, med sitt anseende och sin förmögenhet, synas kunna betrygga hennes framtid! Huru wacklande är icke äfwen då grundwalen för hela hennes framtida sällhet, enär den beror utaf sammanträffandet af så mångfaldiga lyckliga eller olyckliga omständigheter! Hon wet ju icke engång den dag i dag är, huru länge hon får njuta sina föräldrars eller anförwandters hägn och omwårdnad; wet icke, om hon någonsin blifwer eller kan blifwa maka till en sådan man, som hennes hjerta önskar, och hennes sätt att tänka och känna fordrar, för att wara fullkomligt lycklig.

Desto wigtigare är det för henne, att i de ögonblick, hon egnat åt en stilla och ostörd sjelfbetraktelse, kasta en allwarsam blick på sitt närwarande läge och sin framtida ställning i lifwet; att hon wäpnar sig med fast beslutsamhet att oförskräckt, men wisligen gå hwarje skickelse till möte; att hon på förhand bereder sig att blifwa wärdig en högre sällhet, äfwen om den icke skulle blifwa hennes lott; i förwäg så bereder sitt sinne, att

hon äfwen i det wärsta fall, då alla hennes önskningar slå fel, eller till och med motsatsen deraf inträffar, aldrig kan blifwa helt och hållet olycklig.

Men will hon uppnå detta mål, så måste hon redan tidigt börja att winnlägga sig derom; ty att hinna till det högsta är icke ögonblickets werk. Man förwärfwar icke deßa egenskaper just när man behöfwer dem; de fordra redan tidigt allwar och omtanke. Redan i sina första ungdomsår bör hon göra sin sanna lycka oberoende af alla yttre föremål; hon måste lägga grundwalen dertill i sitt eget hjerta, om hon en gång såsom maka, såsom moder, såsom matmoder, eller ock i sitt ogifta tillstånd will bibehålla densamma.

Redan nu, i blomman af sin ålder, omgifwes hon af faror, som i sig sjelfwa ofta synes ganska obetydliga, men likwäl hafwa ett outsägligt wigtigt inflytande på de år, som tillstunda. Redan nu måste hon hafwa all möda ospard att emot förföriska exempel och tillfällen bewara ett oförderfwadt hjerta och ett oförwilladt förstånd, och likwäl är det just deßa båda, förutan hwilka hennes olycka i framtiden är oundwiklig.

Ett rent och oförderfwadt hjerta, hwarje menniskas högsta skatt, är en ung quinnas skönaste prydnad. Den fulaste blifwer derigenom älskwärd, och alla kroppsliga behag förlora sin trollkraft, der den wackra gestalten hyser ett hjerta, som är förgiftadt af lidelser, elaka nycker och oanständiga känslor.

Quinnans hela wärde, all hennes älskwärdhet innefattas i ett enda ord, och det är o s k u l d. Oskulden är den dyrbaraste juwelen i hennes brudkrans, och grunden till alla quinnliga dygder. Sjelfwa wällustens träl hyser wördnad för det intagande wäsende, som ännu strålar i quinnlig oskulds majestät; men en quinna har ingenting mer i werlden att förlora eller winna, är offentligen eller i tysthet af alla föraktad, när hon måste framstå ohelgad och wanärad. Röner hon icke förakt från alla sidor, så röner hon medlidande, som ofta icke är mindre kränkande. De bättre rycka beklagande på axlarne; de sämre göra henne till föremål för spe och hånlöje, och glömma icke att många är derefter wid den beklaganswärdes likkista ännu uthasuna hennes mißöde.

Sätt derföre sjelf, unga flicka, din ära uti att bewara ditt quinnowärde, och du har med detsamma räddat din älskwärdhet, äfwen om med åren dina ungdomsbehag skulle hafwa försiwunnit. Lär att känna de faror, som hota din oskuld, och afwärja dem med de wapen, som stå i din makt: b l y g s a m h e t, s e d l i g h e t, a n s p r å k s l ö s h e t! — Wörda deßa känslor, hwilka Guds egen hand nedlagt i ditt bröst, och tag dig till wara att såra dem. Du skulle eljest göra dig föraktlig i ditt eget köns ögon, ja, till och med för de föraktligaste warelser af mankönet.

Undwik de sällskaper, i hwilka anständighetens lagar förgätas; undwik sådane samtal, wore det ock med dina egna lekfystrar, öfwer hwilkas innehåll du med rätta måste rodna, om en tredje skulle få kunskap derom;

undwik smickrare, som ställa sig förtjuste af din skönhet, blott för att småningom i ditt oförfarna hjerta upptända en lidelse, hwarigenom du, glömmande dig sjelf, slutligen skall blifwa ett rof för deras orena begär.

Tweka icke att trotsa ett bruk, som, ledande sitt ursprung från den fräcka sedeslösheten, man så allmänt finner wara gängse i stora städer, will förleda dig till hwarjehanda friheter i din klädedrägt, till den grad sårande för all blygsamhet, att till och med den oförderfwade ynglingen, den ädelsinnade mannen måste af owilja rodna och slå ned ögonen. O, kan wäl någon större förödmjukelse drabba en quinna, förledd genom fåfänga och flärd, än den, att till och med karlar äro blygsammare än hon, och öfwerträffa henne i en dygd, som borde wara hennes köns egentligaste och skönaste prydnad. Dylika bruk wexla med hwarje år; sedlighet här i årtusenden förblifwit qvinnans förnämsta smycke.

Men icke allenast inför andra bör du wara blygsam — utan äfwen för dig sjelf. Hys afsky för hwarje oanständig erinring, som kan uppwäcka orena tankar i din själ; undfly din inbillningskrafts lättfärdiga föreställningar och förskingra dem genom gagnelig werksamhet eller allwarsamma tankar. We dig, om du besläckar din själ med okyska tankar, under det du likwäl offentligen skulle rodna för dem. Du är redan på wägen till ditt förderf; du har redan gifwit din sanna oskuld ett obotligt sår, — du är inför dig sjelf, du är inför den Allwetande Guden icke mera ren, och bedrar endast med anständigheten i dina yttre åthörder menniskorna; som känna dig för litet.

För att bewara oskulden i ditt sinne, måste du skydda ditt förstånd mot all förwillelse. Sök icke din själs bildning på ett sätt, som ofta befordrar motsatsen; sträfwa icke efter sådana kunskaper, som föga bidraga att föröka din husliga lycka; winnlägg dig icke om färdigheter och insigter, som ingen af dig fordrar eller wäntar. Läs inga skrifter eller böcker; hwilkas innehåll icke någon rättskaffens wän godkänt och anbefallt. Framför allt tag dig till wara för sådane böckers inflytelse, som endast äro skrifne för att sysselsätta inbillningskraften. Frukter af en sysslolös inbillnings ofta osedliga drömmar, upplysa de dig föga om werlden, sådan hon är, utan gifwa dig oriktiga föreställningar om det werkliga lifwet; framställa mönster, som du snarare borde lära undfly än älska; göra oförmärkt dina fordringar af werlden och lifwet öfwerspända; förwandla din naturliga, rena och goda känsla i en öfwerdrifwen känslighet, och uppfylla din inbillningskraft med onyttiga, ofta skadliga bilder. Du wänjer dig derigenom wid ett öfwerspändt sätt att tänka, wilja och känna; det werkliga, hwardagliga lifwet kommer att synas dig lågt, enformigt, odrägligt; menniskorna, med hwilka du måste lefwa, skola icke mera skänka dig någon njutning; öfwer allt finner du anledning till klander, emedan det icke öfwerensstämmer med dina ur wanliga Romaner hemtade begrepp. I stället för att bilda, har du twertom mißbildat dig genom denna

pfför-

oförståndiga läsning; du har icke blifwit nyttigare, utan obrukbarare för werlden; med ett ord: i stället för en ädel och förståndig quinna har du blifwit en dåraktig swärmerska.

Mången ung quinna lade härigenom, utan att hon wille tro det, grunden till sitt husliga elände. Det blef henne numera icke så lätt att finna sig wid sitt stånd, sin bestämmelse, sina hwardagliga omgifwelser. Hon försmådde en rättskaffens mans hand, emedan han icke öfwerensstämde med hennes swärmande föreställningar om en blifwande make, och förblef derföre antingen ogift eller måste hon till slut lemna sig åt en owärdigare; eller ock fortfor hon i sjelfwa äktenskapet att wara dåraktig, swärmande och odräglig, blef en dålig maka, en dålig moder, som hellre wille lysa och synas, än wara den fullkomligaste i sitt slägte.

Den bästa bildning, quinnokönet i ungdomsåren kan och bör tillegna sig, är att ändamålsenligt förbereda sig till sitt framtida kall, såsom kunnig och skicklig husmoder, såsom wis och förståndig barnauppfostrerska, förbereda sig, att, genom nyttiga kunskaper, oberoende kunna försörja sig sjelf, äfwen i fall hon, efter sina föräldrars, anförwandters eller sin makes död, eller i det ogifta ståndet skulle sakna främmande bistånd. Detta är det wigtigaste, man är berättigad att wänta af ett hyfsadt fruntimmers bildning — det wigtigaste hwarje ungt fruntimmer borde fordra af sig sjelft. Sedan — och dertill blir wäl alltid någon stund ledig — bör den högre bildningen ingalunda försummas. Men denna består icke i kännedom af en mängd uppdiktade händelser, som ofta sakna all sannolikhet, all högre och för det goda upplifwande anda, utan i förståndets upplysning; i en widsträcktare kännedom af naturen och Guds storhet, som uppenbarar sig deruti; i ett riktigt och fördragsamt bedömmande af medmenniskor och i en bepröfwad sjelfkännedom.

Quinnans förrättningar fordra eftertanke, klokhet, omtänksamhet och ihärdighet. Det är af hennes wisa sinnelag och handlingssätt som till större delen allt lugn, all tillfredsställelse, all lycksalighet i det husliga lifwet bero. Alla kunskaper, som dertill kunna bidraga, bör hon derföre i sin ungdom stilla och anspråkslöst eftertrakta. Aldrig bör hon förlora ur ögonsigte storheten och wigten af sin bestämmelse såsom quinna. Detta är äkta bildning.

Men quinnans bestämmelse är att öfwerallt i sin werkningskrets sprida behag, ordning, renlighet, endrägt, frid och hugswalelse. Quinnans bestämmelse är att engång, i en äkta förening, deltaga i den mans wäl och we, som hon fick på sin lott; att mångdubbla och förhöja hans glada stunder, och genom trefligheten i hans boning gifwa honom ersättning för de beswär och bekymmer hans arbetstimmar medföra; att derjemte mildra hans häftighet och uppehålla hans sjunkande mod. Quinnans bestämmelse är widare att framdeles, såsom moder, bidraga det mesta och wäsentligaste till sina barns bildning både till förstånd och hjerta; såsom husmoder, att bemöta sin make

med kärlek, sina barn med ömhet och omtanke, sitt tjenstfolk med wärdighet och nedlåtenhet, och att med intagande godhet söka tillwinna sig alla, som på något sätt stå i förbindelse med hennes hus.

Detta kall är i sanning ett af de wördnadswärdaste och heligaste i menniskolifwet! Deßa pligter fordra i sanning en klokhet, en upplysning och en öfning, som icke äro lätta att förwärfwa! Och det är i detta kall, i deßa pligter, den unga quinnan ju förr deß hellre bör inwigas. Huru mödosamt måste icke sönerne i familjen för deras framtida kall genomgå skolor och werkstäder, innan de hinna till fullkomlighet. Huru många swåra stunder kostar dem icke deras mångåriga beredelse till det lefnadsyrke, som en gång skall blifwa deras! Nå wäl: döttrarna, som äga ett icke mindre wigtigt kall, icke mindre wigtiga pligter, månne de i föräldrarnes hus ostraffadt borde wårdslösa sin bestämmelse? — Borde de låta sig nöja med att flygtigt hafwa lärt några simpla, husliga syßlor, för att förslösa sin öfriga tid i syßlolöshet eller förströelser, med onyttig läsning eller behagsjukans och flärdens småaktiga bestyr?

När wi se så många olyckliga äktenskap, se huru den stilla husfriden så ofta störes, huru barn så ofta förderfwas genom en förwänd uppfostran, huru ett blomstrande wälstånd och de ansenligaste inkomster så ofta förspillas — ligger icke skulden också hos quinnan, som, utan att känna sin bestämmelse, efter en lättsinnigt bortjolrad barndom och ungdom, utan äkta quinnobildning, stundom till och med redan förderfwad till själ och hjerta, inträder i äkta ståndets wigtiga förhållanden.

O, min unga Kristendomssyster! Du, som snart skall inträda i din wigtiga bestämmelse, för dig till minnes ditt åliggande! Förgät ej, att det hwarken blifwer din tillkommande makes stånd eller förmögenhet du får att tacka för din framtida lycksalighet, utan de fullkomligheter och dygder du redan i dina unga år dig förwärfwat. Förgät ej, att deßa dygder äro den skönaste morgongåfwa du någonsin kan medföra till din brudgum, Förgät ej, att du engång kan förlora hwarje annan lycka, men aldrig gå miste om den sällhet, du genom egen kraft och öfwertygelse grundat i ditt hjerta. Derföre, liksom ynglingen wid offentliga lärowerk, öfwa ock du dig redan nu i din husliga krets, att blifwa den w ä r d i g a s t e a f d i t t k ö n. Förwärfwa dig en prydning, som icke med åren förlorar sig, icke föråldras med bruket, utan ännu, såsom i din senaste ålderdom bibehåller dig aktningswärd.

Och d e n n a p r y d n i n g, — så talar det gudomliga ordet betydelsefullt till ditt hjerta, **denna prydning skall icke wara u t w ä r t e s med flätadt hår, eller kringhängande guld, eller i kostelig kläder; utan om den fördolda menniskan i hjertat är utan wank, med saktmodigom och stillom anda: det är kosteligt för Gudi.** 1 Petr. 3: 3, 4.

Själens skönhet warde dig mera dyrbar än kroppens; genom henne fängslar du s j ä l a r. Gestaltens och åtbördernas täckhet retar törhända blott flygtigt be=

gåren, eller wäcker endast sinnenas wälbehag.

Lär dig derföre redan nu att öfwa den mest intagande och wälgörande af alla pligter; lär dig, att i den krets, hwari du besinner dig, såsom dotter, syster, anförwandt, genom ett blygsamt och mildt uppförande bland de dina afwärja twedrägt, återställa wänskap och frid, befordra kärlek och saktmod ibland alla. Föregå du andra med ditt exempel, kjättra alla genom din kärlek och godhet och ingen skall nännas att göra dig något förnär; du skall, genom din milda ton, locka alla till det goda och rätta; du skall blifwa den husliga lycksalighetens skyddsengel. Utforska källorna till den wanliga missämjan i din familj eller bland dina wänner och gif dig ingen ro, förrän du småningom genom ihärdighet, skulle det ock räcka weckor, månader, år, samt genom klokhet och grannlaga skonsamhet tillintetgjort deßa twedrägtiga källor.

Lär dig derjemte med tålamod och saktmod fördraga det, som icke står i din makt att ändra. Kanhända tror du dig någon gång hafwa anledning att klaga öfwer dina föräldrars och syskons hårdhet: — wisa dig ädelmodig emot dem. Du förmår icke genom din åtgärd omskapa deras tänkesätt; dina hotelser fruktar ju ingen; dina lärdomar åstundar ju ingen; din motsägelse, din egensinnighet, ditt knot gör ju endast det onda wärre. Lär att med tålamod fördraga hwad du icke kan ändra. Din eftergifwenhet skall slutligen uttrötta deras wrede; din saktmodighet skall slutligen röra och beweka de hårdhjertade; din kärlek, din lydnad, din ömma tillgifwenhet, skall till slut återwinna de hjertan, du till hälften hade förlorat.

Tillslut ögonen för dina föräldrars swagheter; war mild och skonsam mot dina felande syskon; war sträng mot ingen, utom mot dig sjelf. Om ock din egenkärlek skulle säga dig, att du icke förtjent de förebråelser man understundom gör dig: tro mig, du har likwäl genom någon felaktighet i ditt uppförande gifwit anledning dertill. Lägg af detta fel — hwem lär wäl wara så obarmhertig, att han skulle wilja kränka den oskyldiga?

Framförallt akta dig att gifwa fritt spel åt dina nycker, utan wisa ett ständigt jemnt, gladt och wänligt lynne. Klemma icke med ditt eget hjerta, i det du så gerna skulle wara hågad att tala och handla, allt efter som du i ett eller annat ögonblick är till mods. Nej, sök att winna wälde öfwer dig sjelf; war herre öfwer dina känslor och sinnesrörelser. Det är ingen, man så ogerna förlåter utbrottet af ohyfsade och opaßande känslor, ingen, hos hwilken man mindre ursäktar ojemnhet och föränderlighet i lynne och sinnesstämning, än hos ett bildadt fruntimmer. Och hwem är wäl mindre istånd att såsom maka blifwa lycklig och göra lycklig, än en quinna, som är slaf af sina egna nycker, och will utsträcka deras herrawälde till allt annat i sitt hus?

Wänj dig wid arbetsamhet. Din flit från morgonen allt intill aftonen blifwer ett skönt exempel för

de öfriga. Lättingen kan aldrig utan blygsel wisa sig för dig, och den ädle mannen älskar och aktar den hand högre, som, i ständig werksamhet, genom ordning och renlighet söker göra hans hus till ett tempel af stilla lycksalighet, än en hand, som ej förstår något annan konst, än grannlåt och flärd.

Wänj dig wid sparsamhet, — äfwen om du lefwer i öfwerflöd! Dock icke för att onyttigtwis samla penningar bör du inbespara det umbärliga, utan för att dermed göra godt mot nödlidande familjer. Genom arbete förwärfwar mannen sina skatter, quinnan samlar sina genom sparsamhet, och när hon dermed uppträder, såsom de fattiges wälgörerska, då är hon samhällets skönaste prydnad och ett föremål för alla rättsinnigas och ömhjertades wördnad.

Och till slut ännu en wigtig, ja, den wigtigaste lärdom för ditt hjerta: underlåt aldrig att med fromt och andäktigt sinne börja, fortsätta och sluta dina dagliga wärf! En quinna utan religion, är wäl med rätta ett föremål för alla upplysta menniskors hemliga wederwilja och afsky. En quinna, som med sin ringa erfarenhet, sina otillräckliga kunskaper, will gälla för fritänkarinna, är en ömklig motsägelse och anses af alla förständiga menniskor för en fjolla, som, utan inre wärde, will lysa med en förment wisdom.

Erinra dig det ömma, innerliga, rena förhållande, i hwilket du under barndomens skuldfria dagar stod till din himmelske Fader, — förädla, fullkomna det! War i utöfningen af Gudaktighetens och andaktens pligter gerna en föresyn för dina leksystrar och wänner. Men war det, i detta såsom i allt annat, utan anspråk, utan twång, utan fåfänga. En skön handling behagar endast då, när den icke sker för att behaga.

Hwarken din fader, eller din moder, icke engång din fästman, din tillkommande make, är så förtrogen med ditt hjertas känslor och rörelser, som Gud. Han allena skådar in i ditt innersta. Det finnes ingen wän på jorden till hwilken du alltid och med trygghet kunde sluta dig — menniskosinnets ostadighet, olyckshändelser och döden skola beröfwa dig mången. Men Gud äger du alltid. Han skyddar dig. Han hjelper dig. Han drager försorg om dig.

Kan du, såsom Jesus dig lärt hafwer, med gladt sinne och barnsligt förtroende höja dina böner till Honom, allas Fader, — o, war då wid godt mod! Du är ännu dig sjelf wärdig, och wärdig alla goda menniskors kärlek.

Den 9 November.

Sjelfpröfning.

2 Corinth. 13: 5.

Känn din plats uti naturen,
Känn det wärde Gud dig gaf.
Djupt förnedrad under djuren
Är begärelsernas slaf.
Gud, ditt hjerta att förwara,
Gett förnuft och Ordet sändt.
Säg, hwad will du honom swara,
Som ett dubbelt ljus dig tändt?

Wår själ liknar ett ljus, som upplyser allting omkring sig, men icke sig sjelf. När detta ljus waknar, räckas deß strålar ifrån närmaste föremål ända till de aflägsnaste stjernor; men i deß inre herrskar en sådan dimma, att det icke kan genomskådas.

Genom sinnenas werktyg warseblifwer wår själ den yttre werldens former, färgor, toner, språk och alla deß egenskaper; men sig sjelf warseblifwer hon ingenstädes, utom i sin inre werksamhet och genom sitt medwetande. Wår själ upplöser här på jorden så många gåtor, men den, som ligger henne allranärmast kan hon dock icke lösa, och det är — sin egen natur. Denna besynnerliga dunkelhet sträcker sig till och med till wår kropp och deß särskilta delar. Wi se alla andra ting mycket oftare och bestämdare, än oß sjelfwa. Många ställen i wår kropp hafwe wi aldrig skådat. Wi kunne utan swårighet föreställa oß hwilken som helst af wåra bekanta, äfwen då han är frånwarande, ja till och med en främling, som wi endast sett en gång, och det helt flyktigt; men wår egen person kunne wi alldeles icke föreställa oß, så ofta wi ock må hafwa sett densamme i spegeln, eller åtminstone är den bild wår inbillningskraft bibehåller af oß sjelfwa högst otydlig, ofullkomlig och obestämd.

Troligen har denna besynnerliga omständighet wäckt mångens uppmärksamhet. Hwarföre månne Skaparen inrättat det så och icke annorlunda? Hwem är det, som icke känner sig föranledd till den frågan: jag känner så mycket här i werlden, men hwarföre mig sjelf aldraminst?

Det wi engång känne, fäster icke längre wår uppmärksamhet. Men emedan wi beständigt finne oß sjelfwe liksom inswepta i ett halfmörker, så saknar wår nyfikenhet aldrig retelse att lära utforska wår egen natur. Sålunda inser en hwar, att det wärdigaste och wigtigare föremål menniskan kan wälja för sin betraktelse, icke är något annat än menniskan sjelf.

Men det osynliga, tänkande, werksamma wäsendet inom oß, som wi kalla själ, kan icke af wåra sinnen uppfattas. Wi öfwertygas om deß tillwaro endast genom det medwetande hon har om sig sjelf; eller genom deß werksamhet, genom deß tankar, önskningar, begär och känslor. Äfwen andra menniskors själ lära wi ej på annat sätt att känna. Då nu alla menniskosjälar

äro af det högsta wäsendet utrustade med förnuft; då alla förnuftiga wäsenden erkänna samma lagar för det sanna, goda och rätta: så äro wi enligt deßa lagar i stånd att sluta om en själ är fullkomligare, än en annan, allt efter som han uppenbarar sitt inre genom bättre eller sämre tänkesätt, ändamål, ord och gerningar.

Man kan med skäl säga, att all jordisk wisbet har på engång sin grund och sitt ändamål, sin början ock sitt slut, uti sjelfkännedom. Derföre war den förnämsta läran hos en af den hedniska ålderdomens mest upplysta wise: **Känn dig sjelf!** Derföre anbefaller den Heliga Skrift samma medel till ernående af sann wisbet, i det hon säger: **Försöker eder sjelfwa, om I åren i trone; bepröfwer eder sjelfwa.** 2 Cor. 13: 5.

Utan att noga känna mig sjelf, är jag icke i stånd att bedömma hwarken de goda anlag hos mig, hwilka jag borde hafwa till högre ändamål, eller hufwudsakliga källan till de bristfälligheter, som hindra mig att wara nöjd med mig sjelf och andra föremål, utom mig. Huru är det möjligt att öfwertyga någon om hans willfarelser, innan jag wet hwilka willfarelser han är underkastad? Eller huru kan jag förbättra något, hwars brister jag icke känner?

Detta oaktadt äro ganska få menniskor tillräckligt bekanta med sitt eget inre. Derföre hålla de icke sällan sina werkliga brister för dygder, och sina goda egenskaper och anlag skatta de än för högt än för lågt. Derföre äro de sällan i öfwerensstämmelse med sig sjelfwa: deras ord och gerningar motsäga ofta sig sjelfwa och hwarandra. De hafwa ingen sjelfständighet, utan låta bortrycka sig af omständigheternas ström; de akta wäl på hamnen, till hwilken de ämna sig, men glömma skeppet på hwilket de fara.

Den allena, som want sig wid att oaflåtligt skärskåda sig sjelf i alla sina sinnesrörelser, lär slutligen att känna sitt sanna wärde i samhällslifwet. Men huru skulle den kunna känna det, som alldeles icke känner sig sjelf, eller är dåraktig nog att aldrig bedömma sig annorlunda, än efter sin egenkärleks ingifwelser? Är det då underligt, om han tror, att werlden mißkänner honom, under det att werlden kanske bedömmer honom riktigare, än han bedömmer sig sjelf? Se der orsaken till så mycken förargelse, så många mißförstånd; orsaken till twedrägt och bitterhet menniskor emellan.

Mången inbillar sig wäl, att han är ädelmodig och försonlig mot fiender, emedan han bjuder dem handen till frid; och dock är han måhända endast förſagd och feg, emedan han gerna will stå i wänskapligt förhållande med en mäktigare, som han likwäl af hjertans grund hatar. Mången anser sig för återhållsam och kysk, emedan han icke råkat i andras fel och swagheter; men han besinnar icke, hwilka omständigheter, som hindrade honom från att falla. Det war måhända icke så mycket afsky för synden, som brist på tillfälle, eller fruktan för de skamliga följderna, som afhöll honom från utswäfningar. Wißerligen håller sig mången för

en wälgörande och hjelpsam menniskowän, emedan han med nöje lemnar sitt understöd till alla sådane inrättningar, som lända till enskilt eller allmänt bästa. Men han märker icke att fåfängan ligger på djupet af hans hjerta och leder all hans gerningar, samt att han näppligen torde hafwa gjort en enda god gerning i sitt lif, om hwilken icke åtminstone en menniska kunde få weta att den härrörde från honom. Han will gerna det goda, men när han gör det, will han icke gerna wara utan wittnen. —

Detta sjelfbedrägeri är just en följd af en allt för liten sjelfkännedom — och hwem wågar göra anspråk på namnet Wis, som på ett gröfre eller finare sätt ständigt bedrager sig sjelf?

Först derigenom, att wi genom noggrannt aktgifwande på wårt eget hjerta blifwit närmare förtrogne med deß hemligaste winklar; att wi skärskådat de ädlare eller oädlare bewekelsegrunderne till wåra egna särskilta handlingar, först derigenom, att wi oupphörligt gifwa akt på werlingen af wåra egna känslor, såsom de egentliga drifffjedrarne till wåra olika beslut och yttringar — först derigenom, säger jag, winna wi en fast och tillförlitlig måttstock för wåra omdömen om andra menniskor.

Den, som icke med yttersta sorgfällighet granskat sitt eget inre, äfwen till deß minsta delar, må aldrig fördrista sig att bedömma andra menniskors ord eller gerningar. Hans omdömen derom kunna icke blifwa annat än ytliga och skenbara. Han swäfwar ju ännu i mörker, hwad honom sjelf och källorna till hans egna känslor angår, huru skall han då kunna utforska de bewekelsegrunder, som werka på ett främmande hjerta? O, den som genomforskat sitt eget inre, skall, warnad af sina egna swagheters sorgliga minnen, wara mildare i sitt tadel, då det gäller en felande nästa; wara warsammare i de låford han tilldelar en lysande gerning, hwilken den stora hopen blindt står färdig att förguda. Han wet alltför wäl, huru ringa wår förtjenst wid en gerning ofta är, ehuru den prisas af werlden, och huru mycken skonsamhet mången olycklig förtjenar, som dukat under för frestelsen i nödens eller paßionens stund, och låtit hänföra sig till en gerning, hwars åtanke en hel lefnadsånger icke förmår utsläcka.

Sjelfkännedom allena för oß till riktig menniskokännedom; och utan menniskokännedom winna wi aldrig det wälde öfwer menniskorna, att wi kunna bringa dem till öfwerensstämmelse med wåra affigter. Det är wigtigt för hwar och en att förskaffa sina mått och steg inflytande. Detta må nu wara större eller mindre, så blifwer det dock alltid oumbärligt för wår egen lycksalighet; ty huru skulle wi kunna bestå, utan andras wälwilja? Huru skulle wi i samhällslifwet kunna uträtta något gagneligt, om wi icke kunde förmå andra att gynnsamt foga sig efter wåra affigter? Menniskokännedom lärer oß nu medlen att beweka sinnena och göra dem bewågna för wår sak; lärer oß att undanrödja de hinder, som, ty wärr, allt för ofta, i wåra medborgares fö-

reställningar, stå i wägen för wåra bästa affigter.

Sjelfkännedom är af sådan wigt och af så widsträckt winning både för tid och ewighet, att den borde utgöra den förnämsta och käraste syßelsättning för hwarje sann kristen, för hwilken det är maktpåliggande att redan här nere bereda sin odödliga själ en högre fullkomlighet. Huru skall han kunna uppnå fullkomlighetens mål, innan han känner wägen dertill; huru uppnå fullkomlighet bland de odödlige andarnes skara, dit hans dödsstund kallar honom, om han icke hade wilja och mod att här nere blifwa så god så ren, så stor, som möjligt är?

Men början är alltid swår; äfwen till sjelfpröfning. Ofta skole wi tröttna wid det mödosamma arbetet; ofta försumma det, för att icke röra wid ett eller annat såradt ställe af wårt samwete, som tilläfwentyrs ännu smärtar för häftigt; ofta uppskjuta det, emedan ännu någon föraktlig lusta, någon kär hemsynd fordrar att tillfredsställas. Men alltid skall wår egenkärlek wara tillreds att med sitt smicker göra wår själ blind för sina egna fel, att fagert bemantla mindre swagheter och sorgfälligt öfwerhölja tadelwärda brister. Till sjelfkännedom hörer derföre först en strid med wårt eget sämre jag; wi måste först bringa wår fåfänga och stolthet, wår winningslystnad och wåra onda lustar, wårt hat och wår bitterhet till tystnad, på det att förnuftets lugnare stämma måtte få gehör.

Tänk wid hwarje betydande handling i ditt lif: huru skulle du såsom kristen, såsom wis menniska göra? Och hwartill råder dig deremot dina sinnliga begär, dina högljudda, häftiga känslor? Fatta sedan genast ditt beslut för det rätta, det, som ditt samwete gillar, och uppoffra din sjelfkärlek, så motsträfwig den än må wisa sig.

Tänk efter hwarje handling, hwarigenom du gjort någon menniska ondt eller godt: hwarföre har du gjort detta? Hwad förmådde dig till detta steg? Sök med orubblig blick att komma de hemliga orsakerne på spåren, skulle de än wilja dölja sig aldrig så djupt. Måhända skedde det icke med lugnt sinne, med kall öfwerläggning; kanske öfwerraskade dig hwarjehanda omständigheter; eller war din tid till öfwerläggning för kort? Men äfwen i detta fall aflåt icke att forska i ditt inre: hwadan härrörde de känslor, som beherrskade dig? War det rätt gjort, att du låt dem råda öfwer dig i detta ögonblick? Har du icke fastmer genom din obetänksamhet förlorat af den aktning, som man hyste för dig, och hwilken man war dig skyldig, emedan ingen förr än nu sett dig wara så swag? — Hwari ligger skälet dertill, att du, både wid detta och andra tillfällen, efteråt är mißnöjd med det du sagt eller gjort? Hwad är den sanna och hemliga anledningen till dina öfwerilningar? Är det icke din hemliga fåfänga, som beständigt, understundom emot din wilja, frambryter och öfwerröstar din känsla för det rätta? Är det icke tilläfwentyrs din sårade stolthet, hwilken du gerna skulle wilja för-

neka, men som icke deß mindre gör dig till sin slaf? Är det icke måhända en rastlös, öfwerdrifwen winningslystnad, som håller dig i sina bojor och förderfwar dina öfriga goda egenskaper?

Blott du med allwar will pröfwa ditt inre, skall aldrig källan till ditt handlingssätt blifwa fördold; och har du werkligen upptäckt den, finner du den så oren, att du för din egen äras skull, icke wågar yppa den för någon menniska: hwarföre tillintetgör du den icke, det må kosta dig hwad som helst? Hwad gäller wäl en ära, som du icke förtjenat, som du skulle förlora, om man kände dig så noga, som du känner dig sjelf? Hwarföre will du hellre med guld och purpurtrasor för kortsynta dödliges blickar dölja ett frätande sår, än med allwar tänka på deß botande? Är du fullkomligare derföre, att menniskor ära dig? Nej, wißt icke, ty ditt eget medwetande förbjuder dig att högakta dig sjelf; wißt icke, ty den allwetande Guden låter icke gäcka sig: han ser dina brister, ser huru litet du gör, för att blifwa dem qwitt.

I hwardagslifwets bullersamma hwimmel felas wißerligen ofta tid och lust att anställa betraktelser öfwer dig sjelf. Dagen är egnad åt arbete, näringsomsorger och umgänge. Det är då wi skola bringa de grundsatser i utöfning, hwilka wi under stillare, lediga ögonblick för oß utstakat.

Men när aftonens stillhet dragit oß ur werldsbullret och i enslighetens sköte liksom återgifwit oß åt oß sjelfwa; när i nattens skugga allt omkring oß hwilar och tiger och wi endast tillhöra oß sjelfwa och Gud — Gud, hwars öga wakar öfwer oß i mörkret, i hwilkens hand wårt eget och wåra anhöriges lif, helsa och wälfärd förwaras — då är tiden inne till en allwarlig sjelfpröfning. Naturen synes tränga oß tillbaka inom oß sjelfwa och den förflutna dagens händelser tåga friwilligt förbi wår själ, för att undergå mönstring.

Då bör du försöka dig sjelf, såsom Guds ord dig befaller, om du är i trone, det är: om du alltid i tankar, ord och gerningar uppfört dig så rättskaffens, ädelt, mildt, tjenstfärdigt, förekommande, som din tro på Christum kräfwer och Gud genom Honom dig befallt. Fråga dig då sjelf: Har du i dag gjort någon gerning, som inför den Allwetandes domstol kunde wara ett wittne af din goda wilja? Hwilka woro i dag de känslor och begär, som herrskade i ditt sinne, och förledde dig till obilliga och oädla gerningar? Hwar har du att söka källan till deßa fel, och hwilka medel skulle du kunna använda, för att alldeles undwika dem och förskaffa deras motsatta dygder herrawäldet i din själ?

Tilläfwentyrs har du i dag warit häftig och ondsint; tilläfwentyrs har du derigenom tillfogat en eller annan af ditt husfolk, eller dina bekanta, kännbarare straff än han förtjenat. Du har kanhända i din hetta icke besinnat, att det icke war af elakhet, utan af oförsigtighet eller lättsinnighet, som man råkat att förolämpa dig. Och huru förlåtligt kunde det icke då hafwa warit? Åtminstone hade det icke förtjenat din bloßande hetta, din häftiga wrede. Känner du sålे-

des, att du gjort orätt? Att du bort och kunnat uppföra dig långt bättre?

Det är wäl sannt, hwiskar din egenkärlek, städse färdig att urskulda dina fel, men din hetta war ju ocksä ganska förlåtlig. Du war i det ögonblicket wid elakt lynne; och när man är wid elakt lynne, kan man ju icke wåga hwart enda ord.

Du wißte således likwäl, att du wid det tillfället redan war förargad öfwer något; nå wäl! När du det wißte, hwarföre lät du din förargelse få öfwerhand och bryta ut mot en oskyldig? Du wißte, att du war mißlynt och förkretad: hwarföre fattade du ej strart den berömwärda föresatsen, att icke säga någon eft ondt ord, medan ditt sinne war så förstämdt, utan hellre tiga, till och med om du skulle få orsak att blifwa ond? Ty, det är dig ju bekant, att menniskan, när hon är wred, liksom när hon är berusad af starka drycker, ser allting annorlunda än det werkligen är.

Men måhända war detta icke första gången, utan du är ofta utsatt för utbrotten af ditt häftiga sinne. Egenkärleken hwiskar: det är ett naturfel, och slikt låter icke med wåld skilja sig ifrån ens wäsende. Men är du säker på att det werkligen är ett naturfel? Och om det än så wore, månne det icke genom själsstyrka skulle kunna kufwas? — Har du försökt? — Hwarföre kan du utan swårighet dämpa din hetta, när du råkar att wara i höga personers närwaro; eller när någon främmande oförmodadt kommer för att helsa på, eller när du sjelf befinner dig på något ställe, der menniskor, hwilkas högaktning ligger dig om hjertat, kunna se ditt förfarande? — Nåwäl, just deßa tillfällen, då du kunnat öfwerwinna din wrede, äro dina anklagare. Det wälde, du engång ägt öfwer dig: hwarföre kan du ej äga det beständigt? När en oförmodad förströelse redan en gång hejdat dina uppbrusande känslor: hwarföre begagnar du icke alltid detta botemedel, då någon förargelse är för handen, som skulle kunna öfwerwäldiga dig?

Sådant ungefär är det samtal, som en Kristen håller med sig sjelf, för att pröfwa sitt eget hjerta. Men äfwen då wi hyse den allwarligaste föresats, att bannlysa egenkärlekens inflytelse från wårt omdöme om oß sjelfwa, och att lära känna wårt inre i deß sanna gestalt, äro wi likwäl sällan i stånd att dömma owäldigt om det som rörer wårt eget wärde. Detta omdöme beror så mycket af den sinnesstämning, hwari wi för ögonblicket befinne oß. Det, som wi en glädtig stund anse för en småsak, synes oß i ett smårmodigt ögonblick kanske mera fördömligt, än det i sjelfwa werket torde wara.

Derför befordrar det icke litet wår sjelfkännedom, om wi lyßne till någon redlig wäns omdöme och öfwerwäge hwad han funnit att klandra i wårt sätt att tänka eller wara. Wore hans anmärkningar grundade, — o, så skall wårt samwete genast intyga det, och egenkärlekens smickrande röst måste tystna. Ja, till och med deras omdöme, som ej äro wåra wänner, kan wara oß till stor båtnad för kännedom af wåra fel och swagheter; ty den, som icke will oß wäl är skarpsyn-

tare för wåra minsta brister, än wår förtrognaste wän.

Sjelfkännedom, ware och blifwe du mitt wigtigaste åliggande! Ty du är den spegel, i hwilken min själ skådar sig sjelf. Du är min själs lyckta i lifwets mörka skiften! Med obewekligt allwar will jag hädanefter hålla dom öfwer mig sjelf, på det jag desto säkrare må kunna fröjda mig af den Högstes nåd och förbarmande. Jag längtar med hela min själ efter fullkomlighet. Du, o Gud, har lagt medlen till min helgelse och förädling helt nära mig på den wäg, jag har att beträda: hwad kan rättfärdiga mig inför Dig, om jag föraktar eller försummar deßa medel?

O war mig nära med Din anda och kraft, när jag efter ditt heliga bud pröfwar mitt eget hjerta. Tanken på Din wilja, på Din allwetenhet uppfordre mig hwarje afton, så länge min helsa tillåter, till räkenskap inför mig och Dig; till allwarlig räkenskap, sådan det anstår mig att aflägga i den Allwetandes närwaro, inför hwilken intet swek gäller.

Den, som så är wand att gå till rätta med sig sjelf, att dag från dag förminska sina brister, dag från dag föröka sina dygder: O, han kan ock i sin sista stund, när engång hela lifwets räkning skall uppgöras, med barnsligt förtroende glädjefullt emotse Din faderliga barmhertighet. Han har gjort hwad han kunnat. Gud skall wara honom nådig! Amen.

Den 10 November.

Sjelfbeherrskning.

Rom. 6: 12.

Du, som låter mig erfara
Af din nåd så rika prof,
Fader, lär mitt hjerta wara
Lyckligt under så behof!
Låt din godhet ömt bewaras
I ett nöjdt och helgadt bröst,
Och min tacksamhet förklaras
Genom nästans hjelp och tröst.

Straff du i naturens lagar
Stadgat för begärens slaf;
Helsans fröjd och muntra dagar
Du åt måttligheten gaf.
Wärdes, Gud! mitt hjerta rena,
Lär mig se mitt sanna wäl
I det goda, som allena
Ewigt fröjda kan min själ.

Den hedniska ålderdomens Wise, fornwerldens äldsta folkslag, förwånades redan öfwer den motsats af godt och ondt, som finnes i menniskohjertat. De sågo med förwåning huruledes en och samma menniska genom sina tygellösa begär, liksom en wansinnig sjelfsmördare, störtade sig i undergång, under det han likwäl warnade andra för sina laster. För att förklara denna motsägelse, att nemligen menniskor, oaktadt de inse hwad rätt är, dock

underlåta det, och ehuru de afsky det som är orätt, likwäl utöfwa det, föllo många på den tron att menniskan måtte hafwa en dubbel själ i sin kropp. Andra åter trodde, att hwar och en hade en god och en ond engel i osynlig måtto wid sin sida, och att deße woro ett hemligt upphof till det som tilldrog sig i deß inre. Men den Hel. Skrift förkastar deßa willomeningar och wisar egentliga källan till det onda, som sker i werlden. Hwar och en warder frestad, då han af sin egen begärelse dragen och lockad warder.

Ur wår sinnliga natur härflyta alla de häftiga känslor, önskningar och begär, som omsider urarta till lidelser, och rycka enwäldets spira från wår förnuftiga själ, som alltid borde föra densamma. Ur wår sinnliga natur härflyta deßa tygellösa böjelser, deßa råa drifter, som förnedra oß till likhet med djuren och tillintetgöra wåra ädlaste föresatser.

Men, om Gud icke begåfwat oß med så öfwermåttan lifliga känslor, så skulle wi icke känna några lidelser. Är det då icke Gud sjelf som skapat deßa häftiga begär, i det Han lagt gnistan dertill i wårt bröst? — Nej, det onda kommer från menniskan; Han, den Fullkomlige, gaf det goda. Det är icke gåfwan, utan gåfwans mißbruk, som är ond. Han, den Helige, förlänade oß förnuftets lag, förlänade oß Uppenbarelsens ljus; och å andra sidan gaf Han oß en werld full af mångfaldiga lockelser till njutning. Mellan njutningen och begäret dertill, ställde han förståndets och wiljans kraft, på det att wi i alla möjliga fall måtte kunna wälja det bästa. Han gaf oß en själ, som törstar efter odödlighet och fullkomlighet; men dertill en kropp, som, af jord tagen, till jord skall återwända, och som icke hyser någon annan trängtan än efter det jordiska; Han gaf oß denna kropp, på det att själen genom deß beherrskande måtte öfwa sin kraft och göra honom till werktyg för sina högre afsigter, liksom hela werlden är ett Guds werktyg till andarnes lycksalighet.

Förutan denna liflighet i sina sinnliga känslor, skulle menniskan aldrig sträfwa efter fullkomlighet, utan i trög werksamhet bortslumra sitt lif; ty det är just deßa känslor, som uppwäcka och sporra själen till werksamhet.

Förutan denna liflighet i begär och önskningar skulle menniskosjälen icke känna dygden. Stenen är känslolös; men derföre att han af sig sjelf icke kan synda: bör han derföre kallas dygdig? Mißdådaren saknar i fängelset tillfälle till illgerningar; men bör han kallas dygdig, derföre att honom fattas tillfälle att wisa sig i sin lastbarhet?

Förutan denna liflighet och retlighet i begär och önskningar, som, tywärr, alltför ofta uppresa sig mot wår bättre öfwertygelse, skulle wår till odödlighet ämnade själ icke känna något medel att föröka sin kraft, att höja sig till den grad af inre fullkomlighet, som redan i detta lifwet och ännu mer i det, som wäntar oß på andra sidan dödsstunden, för oß närmare Gud. Genom stillestånd aftynar styrkan; den wäxer i striden. Arbete förökar krafterna; hwilan förslappar dem. Der ingen kamp är, är också ingen seger.

Således långt ifrån, att wi

skulle hafwa skäl till klagan öfwer wåra sinnesrörelsers häftighet, är twertom denna lisliga känslighet en moder till många dygder, en måttstock på wåra själskrafters styrka och wärma. Den känslofulla, lättrörda menniskan upplågar så lätt för stora företag, beslutar så lätt en god gerning, under det den tröga och håglösa, som hwarken är fallen för godt eller ondt, mera liknar en död, än en lefwande.

De utmärktaste och älskwärdaste menniskor, hafwa alltid warit sådana, som oupphörligt känt sig eldade af starka sinnesrörelser, dem de dock förstått att beherrska. De ryslIgaste boswar hafwa merendels warit sådane, som låtit beherrska sig af någon wiß lidelses häftighet. Hwem skulle ej wilja beklaga deßa olyckliga? De hade sannerligen de mest lysande anlag att blifwa sina medmenniskors wälgörare.

I begärens, drifternas och känslornas oordentliga strid mot religionens föreskrifter, mot förnuftets grundsatser, skall och kan wår odödliga ande wisa sig i sin beundranswärda storhet. Det gifwes ej något ädlare fält för hans werksamhet. Han bör icke wara träl under sina köttsliga känslor och begär utan deras oinskränkte beherrskare. Det är ingen konst att genom öfwerlägsenhet i makt eller insigter beherrska andra menniskor; men att kunna beherrska sig sjelf, att kunna tygla sina egna smickrande eller smärtande känslor — se der den swåraste uppgift, den ärofullaste seger för wår till frihet och sjelfbeherrskning kallade själ!

Mången har med härsmakt öfwerwunnit werlden, men sina egna lidelser kunde han icke besegra. Så stor han såsom fältherre må hafwa warit, förblef han dock liten såsom menniska, beherrskad af sin tygellösa äregirighet, slaf under sin förderfliga inkräktningslystnad. Mången har med ett ord af sin mun beherrskat och styrt millioner, men sina egna djuriska lustar kunde den weklingen icke beherrska; han war träl under sina wällustiga begär, eller sin wrede, eller sin fåfänga, och listiga boswar förde honom efter behag i deßa lastens ledband.

Sjelfbeherrskning är den wises höga mål, är det mål, hwartill en sann Kristen äfwen bör sträfwa. Så låter nu icke synden wäldig wara i eder dödliga lekamen, så att I henne efterföljen uti hennes lustar! ropar till oß det gudomliga Ordets röst. Rom. 6: 12.

Och finnes wäl något ädlare på jorden, än en menniska, som alltid bibehåller herrawäldet öfwer sig sjelf, som med rent samwete kan möta såwäl tiggaren som Fursten, ja, sjelfwa döden? Hon låter icke mißleda sig genom de wanärande band, dem weklingen så lätt är underkastad. Förgäfwes söken I genom wällustens retelser, eller ärans lockelser, eller farans hotelser göra henne trolös emot sig sjelf. Ihågkommande sitt eget wärde, sitt barnaskap hos Gud, sin ewiga bestämmelse, tillintetgör hon i sitt bröst hwarje uppwaknande lidelse, och går oantastelig, oöfwerwinnelig, alltid fri och sjelfständig, större än en Konung, lik en Gud, genom lifwet.

Den, som förstår att beherrska sig sjelf, honom kan ingen

annan beherrska. Hans lugn tyglar den uppretade; hans mod afwäpnar den hotande; hans anspråkslöshet förlamar ärelystnadens frestelser; hans sedlighet tillintetgör wällustens anslag; hans ädla stolthet bortskrämer det lömska smickret; hans sanningskärlek bortjagar dem, som skulle wilja locka honom på orätta wägar. Han beherrskar sig sjelf efter dygdens ewiga lagar. Den, som wördar deßa lagar, är hans broder, hans med-undersåte i Guds rike. Den, som öfwerträder dem, är i hans ögon en främling, en wilsefarande, med hwilken han hwarken will eller kan beträda samma bana.

Den, som förstår att beherrska sig sjelf, han beherrskar andra. Med ostördt lugn och sans ser han de dårskaper och brott, dem andra dödliga, under lustarnes herrawälde, i deras sinnesyrsel begå. Hans öga ser klart och lugnt genom lifwets och lidelsernas brokiga hwimmel. Derför är hans råd alltid det bästa, emedan han, utan fördomar, utan hat, utan biaffsigter, endast råder till det, som är sannt och rätt. Så uppkommer hos hans medmenniskor högaktning för den ädle, som icke ledes af någon egennytta, icke af några låga lidelser: högaktningen alstrar förtroende, förtroendet owilkorlig lydnad. Man känner hans öfwerlägsenhet utan owilja, ty den är grundad på mödosamt förwärfwade dygder: bland deßa utmärker sig hans älskwärda anspråkslöshet, hans blygsamma allwar, som öfwerallt will befordra det godas herrawälde, utan att eftersträfwa eget anseende.

Se, här bilden af en sann Kristen: ty Jesu sannskyldige efterföljare är en wis man i ordets högsta betydelse, är herrskare öfwer sin inre werld.

Hwem skulle ej redan här på jorden wilja uppnå en sådan fullkomlighet? Hwem känner icke redan en helig wördnad wid blotta anblicken af denna målning? "Ack," suckar den swage, modfällde, "det är omöjligt att hinna till en sådan höjd af sjelfbeherrskning. Dertill fordrades, att man icke wore menniska, utan ett wäsende af högre art, med utomordentliga, öfwerjordiska krafter!"

Är det din fria ande, som så talar? — Är det icke fastmer din redan i köttsliga lustarnas bojor fjättrade själ, som förer detta wekliga språk? Du twiflar på en möjlighet, som du icke känner, icke will känna; du gör det, för att rättfärdiga eller urskulda ditt djupa förderf, din andliga wanmakt. Men tror du dig lika lätt kunna förswara din förnedring inför den Allwetande domaren, som wet hwad du förmår, om du wille? Skall Han också en gång ursäkta din fega maklighet, hwarmed du skyr att bekämpa dina onda lustar? Wißerligen är du blott en menniska, men just derför är du ock ett wäsende af högre art, begåfwadt med högre anlag, kalladt till högre ändamål. Hwarföre låter du sinnliga lustar förleda dig till att handla twert emot din egen bättre öfwertygelse? — Du tror dig behöfwa öfwerjordiska krafter: har du försökt den kraft, som ligger i din egen själ? — Den som förstår, att menniskan saknar förmåga att wid alla tillfällen beherrska sig sjelf, är redan djuriskt

finnad. Hans själ är redan kroppens träl. Han bekänner sjelf sin förnedring. **Menniskan kan, genom Guds nåd, hwad hon will, då hon icke will något annat, än hwad en förnuftig, af Gud härstammande, till högre fullkomlighet kallad, warelse bör.**

Första steget till sjelfbeherrskning är **ett sorgfälligt utforskande af de egenheter, som ligga i wårt lynne, af wår så kallade swaga sida,** och af de olofliga böjelser, som derutur härflyta. Kroppen har ett stadigtwarande inflytande på själen. En alltför stor retlighet uppwäcker lättligen elakt lynne, wrede, böjelse för wällust. En wiß naturlig slapphet gör oß deremot tröga, förfagda, arbetsskygga. Medwetandet om yttre behag gör oß fallna för fåfänga; känslan af kroppslig swaghet böjda för feghet eller bakslughet och dolskhet; förtröstan på wår egen styrka gör oß färdiga till stolthet och hårdhet i wårt uppförande mot andra. Ofta är det ängsliga, mißnöjda och knarriga wäsende, som gör wißa menniskor så ledsamma och beswärliga både för sig sjelfwa och andra, icke annat än werkan af en ännu för dem sjelfwa förborgad sjuklighet i deras egen kropp; äfwensom böjelsen för munterhet, nöjen, slöseri, tycket för lättsinnighet och ett syßlolöst lif, afsmaken för ansträngning och gagnelig werksamhet ofta kan wara en werkan af ett lättare och snabbare blodets omlopp, af nerwernas wekligare spänning.

Om icke kroppen är frisk, är det ofta swårt nog att bibehålla sinnet friskt och fritt. Will du derföre beherrska din kropp och de böjelser, som derutur leda sitt ursprung, så måste du wårda deß helsa. En god och fullkomlig arbetare behöfwer ett godt och fullkomligt werktyg, för att kunna wisa sig såsom mästare. Men kroppen, tillika med hela deß känsloförmågå är icke annat än själens werktyg. En stor del af begärens herrawälde härflyter ofta endast af **wanan,** derigenom att de så ofta blifwit tillfredsställda. **Afbryt derföre dina wanor, så ofta de inskränka din wiljas frihet** och dymedelst hindra dig att blifwa så god och ädel, som du, utan deras inflytande, skulle kunna blifwa. Drinkaren älskade i förstone starka drycker för de angenäma känslors skull, dem ett måttligt åtnjutande deraf hos honom uppwäckte; men genom ett ständigt tillfredsställande af sitt begär efter dylika känslor, gjorde han brännwinets retelser till ett behof för sin förslappade kropp. Ett måttligt åtnjutande deraf upphörde slutligen att wäcka denna retelse: sålunda såg han sig nödsakad att njuta till öfwermått.

Tag dig till wara för alla slags owanor, så oskadliga de ock må synas. De äro redan derföre farliga, de göra dig beroende af deras småningom inkräktande öfwermakt. Men då beroendet gör dig till slaf, huru kan du då wara fri? Då du twingas att lyda en owana, som blifwit ett behof, huru kan du då bibehålla herrawäldet öfwer dig sjelf orubbadt? — Låt ingenting blifwa owana, få skall du undgå mången smärtsam försakelse, som förr eller se-

nare blifwit din lott. Bruka werlden såsom brukade du henne icke, det är: anse ingenting, hwad jorden tillhörer, för waraktigt; njut det, liksom endast i förbigående, utan att fästa dig derwid; så skall du icke heller framdeles duka under för smärtan öfwer deß förlust, aldrig råka i frestelse att begå en synd, för att få bibehålla det, som wanan gjort oumbärligt för din sällhet.

Likwäl wore det ingalunda rådligt, ej heller är det en Kristens pligt, att med dyster stränghet afsäga sig alla angenäma njutningar. Gud, den allgode gifwaren af all lifwets glädje, har icke något wälbehag af wår smärta; Han will att wi skole njuta wårt lif med ett gladt sinne. Äfwen jorden har sina behag, som tjena till att föröka wår sällhet. Men wi böre alltid kunna inskränka wåra önskningar derefter, så snart någon högre pligt kräfwer.

Wi böre icke alldeles förqwäfwa och döda alla oskyldiga begär och önskningar som uppstå i wårt inre; men wi böre hålla dem inom hofsamhetens gränsor, så att de aldrig urarta till lidelser, hwilka wi sedermera icke kunna motstå, ehuru wi inse deras wåda och brottslighet.

Den, som wid alla tillfällen kan tygla sina begärelser, kan dämpa sina uppswallande känslor, så att de aldrig störa honom i det, som efter hans insigter är rättskaffens, ädelt, anständigt och godt, han är nära att tillkämpa sig fullkomlighetens krona — han beherrskar sig sjelf.

Dödlige! Om derföre fullkomligheten, om likheten med Gud är ditt mål, så mönstra alla umbärliga behof, det ena efter det andra, och fråga dig wid hwart och ett: är detta behof beroende af din wilja, eller är din wilja beroende af detta behof? Skulle du blifwa olycklig, om du nödgades umbära deß tillfredsställande? Kan du försaka det, utan att ditt lugn, din inre lycksalighet kommer att lida något derwid? — Och kan du icke det — o, så besinna, att du är Kristen: rädda ditt lugn; lär dig att friwilligt umbära det; öfwa dig, att wara det förutan; förbered dig på hwarje förlust, ty ingenting får du behålla för ewigt. Äfwen det dyrbaraste kan förr eller senare blifwa dig beröfwadt, — engång skall det säkert blifwa dig beröfwadt. En sann Kristen kan kalla hwarje glädje sin, men ingenting bör wara honom oumbärligt. Han har blott ett enda behof, utan hwilket han icke skulle kunna andas, och det är dygden, medwetandet att lefwa enligt Jesu lära, sträfwandet att Gudi lik warda.

Ja i sanning, religionen wore till intet nyttig, dygden wore endast ett tomt ord, om jag utan motstånd, utan samwetsqual, kunde tillfredsställa hwarje syndigt begär, som tilläfwentyrs waknar i min själ; om jag blefwe böjelsernas blinde slaf och gåfwe min herrligaste själsförmögenhet, wiljan, till pris åt lidelsernas än tysta, än stormande herrawälde.

Och will du besegra dina wanors makt, så beröfwa dem småningom och liksom steg för steg deras näring. Will du besegra dina begärelser, så tillfredsställ dem aldrig i den förhoppning, att genom

nom deras mättande bringa dem till tystnad. Du utsläcker ingen eld derigenom att du gifwer den näring: du förbättrar ingen drinkare genom starka dryckers öfwerdrifna bruk; du mättar ingen ärelystnad genom hopade titlar och wärdigheter; du upptänder icke hågen för nyttig werksamhet i lättingens bröst, om du dagligen för honom öppnar nya förströelser och lustbarheter. Wanan gifwer begären styrka, och deras beständiga öfning utwidgar deras makt.

Är det ditt fullkomliga allwar att wilja beherrska dig sjelf, det är, att lefwa oberoende af dina sinnliga drifter; så begynn dermed, att aflägsna allt, som på något sätt kan blifwa en retelse för dina redan alltför mäktiga begär. Afhåll dig från allt, som kan uppwäcka din lusta, upptända din wrede, smickra din fåfänga. Undwik frestelsen, så undwiker du faran och räddar ditt lugn och din frihet.

Gif isynnerhet noga akt på din inbillningskraft, att hon ej må leka med föremål, som kunna uppwäcka otillbörliga känslor, däraktiga önskningar, lastbara böjelser i ditt inre. Och will denna inbillningskraft någon gång förwirra och förleda dig, så fullfölj icke ett enda ögonblick de föreställningar, hon framtrollar för din själ; nej, skingra dem; fly det stället, hwarpå du står; sök annat sällskap; tag dig före någon nyttig sysselsättning; tänk på Gud! Tänk på ewigheten! Tänk på din dödsstund! Kom ihåg dina föräldrar, dina ädla wänner här i werlden, dina älskade själsförwandter, som wänta dig i ett annat lif! Förgät icke det höga mål, hwartill du är skapad; förgät icke, att du är Guds afbild på jorden!

Träd med lugnt sinne och orubblig sans hwarje dag ut i lifwets hwimmel, och återwänd hwarje afton ur werldsbullret till den stilla ensamheten, der du är allena med dig sjelf och Gud. Må aldrig menniskorna hos dig märka någon såkallad swag sida, hwarifrån det wore lätt att besegra dig: du skulle då, utan att weta det, blifwa ett gyckelspel för de slugares anslag. Må aldrig någon finna dig ett rof för dina begär och känslor: — nej, sjelf ware du alltid din egen herre och ingen lidelse beträde någonsin förnuftets thron i din själ. Den, som beständigt och under alla omständigheter rår om sig sjelf, han rår äfwen om werlden. Han är rik, ty ingen kan beröfwa honom något, som han icke kan umbära; han är mäktig, ty han fruktar ingen, emedan han icke har någon elak gerning att förebrå sig; han är wis, ty han tänker, han talar, han handlar aldrig efter sina lidelsers ingifwelse; han är fri, ty hans upphöjda själ är ingen wanas, intet behofs, inga biafsigters slaf; han är lycklig, ty han bär sin himmel i sitt eget bröst, och denna himmel är ett godt samwete, en glad förhoppning i framtiden, samt en lefwande och ljus öfwertygelse om Guds kärlek och huldhet.

Ack, hwi är jag icke denne mäktige, fullkomlige, lycksalige? Hwi är jag icke sådan jag borde wara, sådan jag genom Guds nåd och eget allwarligt bemödande kunde wara? Mig fattade sjelfbeherrskning. Jag war än

nu ofta ett byte för mina otyglade lidelser. Jag regerade icke mina begär, utan de regerade mig; ack, huru ofta till min egen olycka!

Allwetande! Du wet huru swag jag war. Jag winnlade mig icke nog allwarligt att blifwa fullkomligare. Jag lät förleda mig genom andra swaga menniskors exempel. Jag lät för ofta mina upprörda känslor öfwerwäldiga mig. Jag felade, jag wißte att jag felade; och likwäl, liksom i en yrsel, liksom i en wansinnighet, fortfor jag att fela. Hwad båtade sedermera min wrede, mitt mißnöje med mig sjelf? Hwad båtade all min ånger med deß löften, föresatser och tårar, utan bättring?

Sjelfbeherrskning! — Se der mitt framtida mål! Utan denna stora dygd, är ingen annan dygd, är ingen sjelfständighet, ingen salighet möjlig. Jag will pröfwa mina böjelser, mina wanor, mina behof, och om de beherrska mig, will jag afskudda deras ok. Jag will wara fri genom Jesu lära, föresyn och kraft; fri från det jordiskas herrawälde, emedan jag är kallad till odödlighet, emedan jag icke tillhör stoftet utan ewigheten, och Gud.

Den 11 November.

Gagnelig werksamhet.

Salom. Ordspr. 12: 11.

War arbetsam, du jordens son!
I swett skall du dig föda.
Guds gåfwor då i samma mon
Som swettens droppar flöda.
Han lofwat ge
Wälsignelse
Men efter anwänd möda.

War arbetsam! i nyttans wärf
Ditt mod, din kraft sig dane.
Wet, lättjan är din själs förderf
Din oskulds wißa bane:
Då pligten är
Så lätt, så kär,
För den wid bördan wane.

Huru angenäm är icke anblicken af ett werksamt och nyttigt hwardagslif, och huru högtidlig är icke den stilla sabbatshwila, som följer deruppå!

Ja, sjelfwa anwändandet af wåra krafter innebär uti sig en hög grad af njutning. Syßlolöshet och beständig werksamhet är en plåga, ett straff; tröghet är en werklig kropps- eller själssjukdom. Till och med det oskäliga djuret finner nöje i kraftyttringar, och barnet gläder sig, när det swärmar omkring uti lifliga syßelsättningar.

Man kan icke åskåda exempel af allmän flit, utan att inom sig känna en särdeles lust att deltaga deruti. Då alla arbeta med håg och lust att föröka sitt eget wälstånd eller underlätta andras behof, griper oß owilkorligt en hemlig känsla af blygsel, om wi

stå bredwid såsom sysslolöse åskådare och se derpå. Den glade, omtänksamme arbetaren tyckes i sin uppsyn röja en wiß triumf deröfwer, att han anwänder sitt lif nyttigare, ändamålsenligare än wi, som tillbringa wårt lif i trög owerksamhet, eller smägta efter lättsinniga nöjen, medan han i sitt arbetes swett uppfyller sitt kall och sedermera, full af helsa och styrka, dubbelt smakar äfwen den minsta wederqwickelse lifwet honom erbjuder.

Se på biet, huru det rastlöst swärmar från blomma till blomma, att uppsöka deß ljufliga honing! Se uppå myran, huru behändigt och omsorgsfullt hon sträfwar att samla sig ett winterförråd! Se uppå himmelens foglar, huru de oupphörligt swäfwa omkring i glad beställsamhet, för att uppsöka wälsmakande näring åt sig och sina ungar! Den trogne hunden bewakar fältets hjordar; den outtröttliga hästen fortskyndar den tungt lastade wagnen. Landtmannen, solbränd och dryppande af swett, aktar icke den tryckande sommarhettan. Han fulländar sitt dagswerk och gläder sig i hoppet åt aftonstundens wederqwickelser. Handtwerkaren arbetar outtröttlig på sin werkstad. Hans hammare dönar, hans wäfspolar äro i rörelse från morgonens gryning till aftonskymningens hwilotimma. Tänkaren och den lärde, embetsmannen och konstnären äro hwar för sig sysselsatte med sitt kalls särskilta åliggandel. De lefwa större delen af dagen icke för sig sjelfwa, utan för sina medmenniskors wälfärd, säkerhet, upplysning, bildning och nöje. Ofta finna de dagen för kort och bortröfwa från sömnen en del af natten, för att i ostörd ro sluta sina arbeten, under det andra menniskor, genom hwilan stärka sina uttröttade lemmar.

Allt är i werksamhet. Huru skulle lättingen kunna wara wäl till mods ibland idoga menniskor, hwilka med hwarje blick synas förakta honom såsom en onyttig medborgare? Han klagar öfwer att tiden går långsamt och trögt, under det att den arbetsamme med ledsnad förnimmer deß flygtighet. Han söker endast nöjen, utan att finna dem, medan den arbetsamme finner dem, utan att söka dem. Sjelfwa medwetandet af en werksam, idog lefnad är för arbetaren en stilla njutning, och wederqwickelsen efter mödorna bereder honom en wällust, om hwars tillwaro lättingen icke har någon föreställning.

Wißerligen gifwes det äfwen ett slags flitiga menniskor, som icke hafwa någon ro från morgonen till qwällen, och likwäl sällan hafwa orsak att wara nöjda med sin dag; ty då de öfwerskåda sitt dagsarbete, finna de, att de uträttat litet eller intet. Hela deras arbete war en werksamhet utan gagn; ett beställsamt jägtande från det ena göromålet till det andra, utan winst för dem sjelfwa eller andra.

Gud gaf icke förgäfwes wißa krafter åt min själ, wißa anlag åt min kropp till mångahanda färdigheter. Jag bör genom deras berömliga utweckling och anwändande uppfylla och förljufwa den korta tid, jag här har att dwäljas, på det jag icke engång wid grafwens rand med bäfwan må nödgas göra mig den frågan: Till hwad ändamål har jag lefwat? Hwad har jag gagnat i

verlden? Hwar äro de kärfwar
af uppfyllda pligter, dem jag
undit, och på hwilka jag nu,
ikfom en trött skördesman, kan
uta mitt hufwud i ro?

Jag fick icke utan ändamål,
enom Skaparens nåd, dessa an-
ag och krafter. De äro det pund,
han mig förlånat, och som jag till
mina medmenniskors bästa skulle
förwalta. Ack, har jag icke på ett
wärdigt, högst tadelwärdt sätt
missbrukat Guds lån? Skall jag
lifwa utan allt answar derför?
Och om jag icke anwändt dem till
min nästas förfång, skedde det
wäl alltid till hennes nytta och
öje? Jag war wäl ofta sys-
lsatt med mitt kalls utöfning:
men gjorde jag det med behörig
uppmärksamhet och lust, eller med
ederwilja och utan ordentlighet?

Det är i sjelfwa werket icke
og, att jag är arbetsam: min
erksamhet bör tillika wara rig-
ad på föremål, som äro till min
egen och andras nytta. Äfwen
min jordiska kallelses bestyr,
r jag utsatt för felsteg, icke blott
i jag till egen och andras ska-
a trolöst kränker mina förbin-
lser, utan äfwen om jag icke
llgör dem med behörig ordent-
ighet och med all den håg och
ift, som den goda saken af mig
rdrar.

Arbete och wederqwic-
kelse — se der de båda hufwud-
delningar af mitt dagliga lif.
Wederqwickelsen är mera mig sjelf
ll gagn, och gagnar endast me-
lbart andra. Men arbetet får
e drifwas med samma flygtig-
t eller maklighet, som deremot
n tillåtas wid en wederquickel-
; ty jag arbetar icke blott till
minas fördel, utan hwad jag
rättar, skall äfwen ske med af-
seende på andra menniskors san-
na bästa, hwilkas egendom fruk-
ten af min werksamhet, förr el-
ler senare, blifwer.

Alla konster och yrken, som icke
i någon mån bidraga till mensk-
liga lifwets bequämlighet, eller
till hjertats förädling, eller till
sedernas hyfsning, eller till för-
ståndets utbildning, med ett ord:
till uppfyllandet af menniskosläg-
tets lekamliga eller andliga be-
hof: alla sådane höra till det sla-
get, som wäl på en ledig stund
kunna uppwäcka ett flygtigt wäl-
behag, men ingalunda äro wär-
de att upptaga hela lifwets all-
warsamma och wigtiga kall. Den
flit man nedlägger på dylika än-
damålslösa, onyttiga bemödan-
den, är i sjelfwa werket icke an-
nat än en beställsam sysslolöshet.
Ty hwad beundran och högakt-
ning förtjenar wäl spelarens id-
keliga ansträngningar, då dag och
natt, kastad mellan winst och för-
lust, han leker med sin lycka? Hans
eftertanke, hans planer, hans oro
— hwad gagna de menniskosläg-
tet? Den ringaste dagakarl är i
staten aktningswärdare, än han
eller hans likar, som egna sitt
lif åt dylika, alltid onyttiga, of-
ta farliga och halsbrytande kon-
ster. Den, som sin åker bru-
kar, han skall få bröd tillfyl-
lest, säger den Hel. Skrift; men
den som går efter de ting, som
intet af nödena äro, han är
en dåre. Sal. Ordspr. 12: 11.

All onyttig werksamhet är der-
före en Kristen owärdig — är ett
brott emot hans bestämmelse, hwil-
ken han med lifwet undfick af sin
Skapare. Wår bestämmelse här
nere är att förädla samt göra oss
sjelfwe och andra lyckliga genom
ett gagneligt och ändamålsenligt

anwändande af wåra krafter. Redan den öfwertygelsen, att wi uppfylla wåra pligter, att wi efterkomma den bestämmelse, Gud oß ålagt, måste genomtränga oß med håg och nit för allt, äfwen det ringaste, som wårt kall tillhörer.

Hwarest lust och nit fattas, der fattas säkert äfwen gagnelig werksamhet; der åstadkomma wi aldrig fullkomligt hwad wi kunde och borde åstadkomma. Men det händer, tywärr, icke sällan, att listiga eller ärelystna menniskor, ehuru de äro försatte i en ganska gagnande werkningskrets, likwäl finna deß bestyr för små, för låga och för ringa mot deras öfwerspända begrepp. De trakta beständigt efter högre wärf, och wilja lysa på en mera omfattande bana, och försumma just derföre det, som deras egentliga kall tillhörer. Att wara mißnöjd med sitt kall, att förakta sitt yrke, är ett oförstånd, som lägger grunden till husliga olyckor och till oräkneliga mißöden. Wi sträfwe då att wisa wår werksamhet, der den icke af oß äskas, och hwarest den följaktligen föga båtar, men försumme den deremot i de wärf, der den med skäl af oß wäntas, der hwar och en är berättigad att fordra och påkalla wår åtgärd. Wi lefwa i en beständig inwärtes söndring och tillryggalägga hwarje dag med förtret och grämelse.

Den, som icke med glädje fullgör äfwen de obetydligaste pligter, hans kall honom ålägger, han är ännu wida skild från Kristendomens anda; ty om den genomträngt hans innersta, så måste han i hwarje lifwets belägenhet wara en nyttig medlem i samhället. Han är icke wis; han är en dåre, hwilken går efter de ting, som intet af nödene äro. Han upplifwas icke af Jesu sinne, utan af en småaktig fåfänga, som hellre will lysa än gagna.

När Jesus hade omkring sig församlat sina lärjungar och wänner, för att af dem bilda lärare för hela werlden, befriade Han dem icke från deras första bestämmelses pligter, så ringa ock deßa i wanliga menniskors ögon kunde synas. Den ene war en wäfware, den andre en fiskare, en tredje en målare — en hwar af dem fortfor att medelst sitt fordna yrke förtjena sitt lefnadsuppehälle och nödtorft.

Huru obetydliga, huru ringa synas icke wid första påseendet en god moders och makas hwardagliga hushållsbestyr wara. Men huru wigtiga, huru maktpåliggande för husets lycka och wälstånd äro icke i sjelfwa werket alla hennes enskilta små omsorger och mödor! Hennes arbete gör wißerligen icke något uppseende i werlden; man talar icke om dem bland allmänheten: men de bringa wälsignelse och trefnad i en lycklig familj. Man högaktar med skäl en flitig och omtänksam husmoder i sitt dyrbara kall. Hon är en sannskyldig wälgörarinna för alla de sina; hon är, hwad Gud will, och hennes bestämmelse så hög och wigtig, som herrskarens, hwilken råder öfwer millioner. Men huru helt annorlunda, huru i motsägelse med sig sjelf, står icke den quinna för wåra blickar, som, drifwen af en orolig beställsamhet, äflas att lysa i främmande wärf, som blandar sig i angelägenheter eller eftertraktar färdigheter, med hwilka hon aldrig, utan att helt

h hället öfwerskrida sin naturliga stämmelse, kan gagna sig sjelf ler werlden! Se här en orig-ʒ, en onyttig werksamhet! — ien, som inom sig känner ett kt förråd af stora anlag och kraf-r, bör wißerligen icke wårds-sa dem. Men det beror icke så ycket på hwarest, utan fast-er hur man inom sin krets dem ıwänder. Derutinnan röjer sig :n sanna, den kristliga lefnads-isheten.

Werksamhet, utan ordentlighet, rfaller jemwäl till ett onyttigt dsfördrif, som beröfwar oß all :n glädje och wälsignelse, wi el-st af wårt arbete kunnat skörda.)et finnes ingen nyttig werk-mhet, med mindre allwar och ndamålsenlighet leda wårt nit, ; att allt kommer att ske i ättan tid.

Man lärer icke kunna ne-ı, att många menniskor äro i ı beständig werksamhet, ehuru warken de sjelfwa eller andra raga så mycken fördel af deras ıödor, som man skulle kunna)änta. Deras wälmåga tillta-er icke; knappt kunna de med ll sin flit, all sin ansträngning, ibehålla oförminskadt hwad de edan besitta. Sällan förspörjer ıan de hemliga orsakerna till enna wantrefnad, emedan man, ör att upptäcka dem, borde äga åde tid och tillfälle till noggran-ıare undersökning.

Då wisar sig, rätt ofta, att ngalunda sannskyldig idoghet, ıtan endast en wiß beställsam-)et legat till grund för deßa men-ıiskors werksamhet. Man will väl wara syßelsatt, men ej med)et, som för framtiden är nytti-ʒast och nödwändigast, utan med ädant, som bäst öfwerensstäm-mer med ens tycke för dagen. Man will mera underhålla och roa med sina färdigheter, än gag-na med sina pligters sorgfälliga utöfning. Så börjar man en mängd saker, utan att behörigt fullända något. Man skyndar från det ena till det andra och ledsnar snart wid alltsammans. Omsider är hela dagen tilländа-lupen: man har arbetat ifrån morgonen till quällen, men ut-rättat ingenting.

Låt wara, att fall skulle kun-na inträffa, då det wore oskad-ligt, ja, till och med ändamåls-enligt att förut pröfwa sin sin-nesstämning, innan man före-tager sig något wigtigt arbete; så blifwer det dock alltid wåd-ligt, att göra ett sådant förfa-rande till en allmän lag för he-la sin werksamhet. Arbete skall icke wara någon lustbarhet, nå-got gyckel, något blott tidsför-drif; arbete, i ordets egent-liga mening, är en ansträngning af wåra krafter, för nyttiga än-damål. Utan ansträngning skör-das ingen wälsignelse, utan än-damålsenlig kraftyttring belönas ingen af medwetandet att haf-wa fullgjort sin pligt. Allt an-nat urartar till en orolig syß-lolöshet, till en farlig weklighet, som förr eller senare lägger grun-den till wårt förderf, derigenom att den afwänjer oß från ett allwarligt bruk af wåra krafter.

Detta fel är en ganska wan-lig följd af den oriktiga uppfo-stran, barn erhålla, då man und-wiker att tidigt hålla dem till ansträngning af sina krafter. Man önskar att göra arbetet till ett nöje, — att icke säga till en lek för dem; — men förderfwar alltsam-

mans genom oriktiga medel, i det man förnedrar arbetets allwar till barnsligt joller och lekande tidsfördrif. Man sätter en förtjenst deri, att kunna tillwinna sig barnens ynnest, derigenom att man sparar dem all möda, och likson lekande söker bibringa dem kunskapernas förråd; men man förgäter, att krafter, som icke ansträngas, icke heller behörigen kunna utwecklas; att förslappning till hjerta och sinne måste blifwa en nödwändig följd af denna klemmiga uppfostran.

Gagnelig werksamhet fordrar, likson all annan dygd i menniskolifwet, allwar, ja, till och med sjelfbeherrskning. Den, som will öfwa densamma, får ej fråga efter, när arbetet är roligast, utan när det är nyttigast; ty allting här i werlden har sin tid, då det helst bör förrättas: wißerligen kan det ock ske en annan gång, men aldrig med samma wälsignelse för oß och andra.

Den, som i hwarje ställning, hwarje läge af sitt lif, på hwarje dag i weckan, på hwarje stund af dagen beflitar sig om det, som just då är mest wälgörande och bäst befrämjar hans egen och andras wälfärd: han allena förtjenar, i anseende till sin werksamhet, kallas en wis man, som förstår att skörda af den korta tid, Gud honom förlänat; ty han lefwer ingen dag, ingen timme förgäfwes.

Det är denna ordentlighet, som bereder åt wåra företag den största wälsignelse. Den, som gör det goda i orätt tid, eller det gagneliga på orätt ställe, utsår den goda säden på en otjenlig jordmån, hwaraf han icke kan lofwa sig någon skörd. Det wigtigare måste alltid föredragas det ringare, det umbärliga åsidosättas för det nödwändiga. Hwarje ögonblick i lifwet gör sina egna anspråk på wår werksamhet, och deßa måste wi först och främst söka uppfylla.

Brist på ordentlighet, ware sig i embetsmannagöromål eller i husliga angelägenheter, förleder till mångahanda willfarelser, hwilkas menliga följder en smärtsamt warnande erfarenhet mer än tillräckligt ådagalägger. Wi förspilla tid, krafter och werksamhet, uträtta icke hälften så mycket, som wi, med lika drift men mera ordning, skulle kunnat uträtta, och förfalla till slut en beställsam owerksamhet.

Endast genom gagnelig werksamhet erhålla wi inför Gud, oß sjelfwa och wår nästa något wärde i warelsernas kedja, hwaraf wi utgöra enskilta länkar. Sysslolöshet leder till den plågsammaste af alla känslor, — förakt för sig sjelf.

Uti tidens lopp råder intet stillestånd. Ögonblicken fly i regelbunden ordning förbi wår själ, och det wi försumma att begagna, hafwe wi icke lefwat. Äfwen för menniskan gifwes icke något stillestånd. Hon förblifwer sig icke lika: den, som icke blifwit bättre, har redan blifwit sämre; den, som en enda dag icke gagnat sina medmenniskor, har redan skadat dem, derigenom att han undandragit dem de wälgerningar, han genom sin åtgärd kunnat dem bewisa.

Hwarföre klagar du då, dåraktiga menniska öfwer menniskolifwets korthet? Är det icke du sjelf, som med sjelfmördande oförstånd förkortar det? Hwad du

ort, hwad du njutit, det har i lefwat; stenen är just derföre död, att han ligger der känslös och owerksam.

Yngling! För några år sedan ar du ännu barn; om några : skall ditt hufwud redan börja åna af ålder; grip derföre besirligt de flyktande stunderna: ppfyll dem med gagneliga wärf, kan du på ett år lefwa mer n den oförståndige lättingen på t halft århundrade; ty det, som ı werkat i werlden, endast det ır du lefwat.

Trängta ej efter stora bragsır, eller kalla ej stort hwad som ıdast gör uppseende och förblinır. Den, som mest gagnat sin ımtid och sin efterwerld, är i elfwa werket den största man; h det goda, som du, inom din ːets, kunnat uträtta, är din sana storhet.

Och du, som af Guds nåd undsitt jordiskt wälmåga, så att du ke behöfwer arbeta för din ːmliga bergning: förgät icke, att tan gagnelig werksamhet din ikedom förlorat hälften af sitt ›ärde; att det icke är gods och uld, utan njutningen af dina rafters ändamålsenliga utweckıng och anwändning, som utgör n sann rikedom; att ju större åfwor Guds godhet dig förläːat, desto mångfaldigare kan du fwa dina krafter till gagn för ›ig sjelf och de dina, till wälsignelse för din samtid och efterwerld. Förgät icke, att gagnelig werksamhet är en tacksamhetsːligt emot menskligheten, hwars nedlemmar, så wäl högre som ägre, rundtomkring dig arbeta, ör att betrygga dina fördelar, ör att utwidga dina njutningar, ör att rikta dina tillgångar till lefnadsglädje och lefnadswishet. Tacksamheten bjuder, att du återgäldar allt detta, icke blott med räntorna af dina döda rikedomar, utan äfwen med frukterna af dina lefwande krafter. De penningar, hwarmed du betalar andra, är endast lånadt gods: du måste återlemna det, när du engång skiljes hädan; men hwad du, med dina krafter uträttar till menskligetens wäl, kan aldrig frånräknas dig, ty det är en frukt af din egen fria wilja.

Ewige Gud! Du, som utbreder kraft och werksamhet i hela werldsrymden; Du, som ifrån ewighet werkat till tusende sinom tusende warelsers sällhet, och dagligen fortlefwer i din gudomliga werksamhet, Du, den högste, den kärleksrikaste kraft i skapelsens omätliga werkstad: ännu i dag skådar jag omkring mig, huru allting i glad werksamhet rörer sig i din faststäldda ordning; huru intet strå är utan sin frukt, ingen matk utan sin nytta; huru det ena genom sitt lif gagnar det andra: — skulle jag allena stå här, utan ändamål, utan bestämmelse, utan werksamhet, utan gagn? Skulle jag hågslöst nedgräfwa det pund, Du mig förlänat, eller oförståndigt förslösa det i en skenbar werksamhet? Skulle jag, otacksam och känslolös, se alla mina medmenniskor arbeta omkring mig, utan att efter min förmåga söka gagna dem med min arbetsamhet?

Nej, så länge jag har krafter, som ännu blomstra i helsans fulla styrka, will jag begagna dem till mitt eget och mina anhörigas wäl, till befordran af allmän sällhet! Äfwen jag är skapad till Den Heliges werktyg —

skulle jag då sjelf wanhelga eller förwerka min heliga bestämmelse? Den rike lättingen, liksom den late tiggaren, äro de umbärligaste, de föraktligaste medlemmar i samhället: beware mig Gud, att genom owerksamhet eller falsk anwändning af mina krafter, blifwa dem lik!

Uti ditt rike, o Gud, finnes ingen slump! Det war ej slumpen, som gaf mig mångahanda brukbara anlag, färdigheter och jordiske förmåner, dem andra sakna: Du gaf mig dem! Måste jag icke engång inför Dig aflägga räkenskap för det sätt, hwarpå de blifwit begagnade?

Lär mig, o Gud, att dagligen tilltaga i wishet, så att jag uti deras lycksalighet, den jag efter måttet af de gåfwor, Du mig förlänat, främjat och befordrat, må lägga en fast grundwal för min egen. Amen.

Den 12 November.

Hemliga synder.

1 Timoth. 5: 24

Salig den, hwars hjerta lågar
Blott af renade begär;
Den, sitt öga lyfta wågar
Till en Gud, som helig är.
Då på dygdens wäg han träder,
Herren honom styrka ger.
I sin renhet han sig gläder,
Ät den blick, som allting ser.

Han med blygsel och med smärta
Aldrig höljer sina spår.
I sitt bröst han bär ett hjerta,
Som sig intet förebrår.
Han i mörkret och i dagen
Intet ångrens ämne ser,
Ingen ofkuld som, bedragen,
Hämndens domar kallar ner.

Somliga menniskors synder äro uppenbara, att man dem tillförene dömma kan; men somliga warda sedan uppenbara. 1 Tim. 5: 24. Således blifwer äfwen den hemligaste oförrätt, det fördoldaste affteg från pligtens wäg, förr eller senare, uppenbart och undgår icke sin dom.

Huru mången måste ej bäfwa i sitt inre, när han läser detta ställe af det gudomliga ordet! Huru mångens kind rodnar icke af blygsel, huru mångens panna bleknar icke af fruktan, när denna tanke med fruktanswärdt allwar bestormar hans själ! Ja, det är en förfärlig sanning, och hwarenda dags erfarenhet, hwarenda månads tilldragelser, alla århundradens werldshistoria wittna med oemotsäglig makt att så är.

Förgäfwes smög mordbrännaren i nattens mörker, då ingen såg honom, till sitt hemska dåd: — fasans flamma upplågade, lik ett hämdeswärd, mot himmelen, och förrådde för domarena den flyktade mißdådarens hemliga stigar. Förgäfwes skal

giftblandaren med kringspe=
de warsamhet intill sitt offer:
döda kroppen uppenbarade
erningen, och det onda samme=
dref lönnmördaren tillbaka
i aflägsna länder och twingade
om, att sjelf inför domaren
inna sitt brott. Förgäfwes
r menedaren falskt, och tänk=
sitt sinne: hwem kan öf=
bewisa mig om mened? Den
ige lär ej för min skull höja
röst, och den enda tunga,
kunnat yppa mitt förräderi,
lar i den tillslutna grafwen.
lfwa naturen fick stämma och
, samt de liflösa tingen ut=
inade brottet.

Den klokaste med all sin skarp=
ighet, den mäktigaste med
sin ansträngning, förmår icke
ewigt dölja en orättmätig
ling för werldens grannsynta
ar. Hämdens Engel framstår
tanswärd ur händelsernas,
oberäkneliga som oundwik=
, sammanträffande, och weder=
ningens aldrig felande swärd
ablixtrar under framtidens
kla slöja.

Förgäfwes sade de mäktige
jorden: Wi kunne göra hwad
lyster: hwem wågar bestraffa
Förgäfwes wäpnade de sig
alla fasans wapen, på det
ingen måtte namngifwa de=
illgerningar; på det att alla
te nedtysta deras brott, eller
och med prisa deras laster.
d fängelse och bojor, med o=
ga plågor och en smädefull
kunde de wäl tygla den djerf=
och afskräcka den förwetne.
i till tankens och meningar=
werld sträckte sig icke deras
liga herrskarestaf; der fingo
n dom, och der samlade sig
skligheteus förbannelse öfwer
deras hufwud. Förgäfwes läto
de kala smickrare tända hyllnings=
offer åt sin egenkärlek: i deras eget
bröst ropade en annan, en mäk=
tigare röst: du är ändå förka=
stad! Förgäfwes läto de resa mar=
morstoder åt sig upp till skyarna;
den konstfulla stenhopen wittna=
de blott om deras wanära. In=
gen tår fälldes i deras dödstim=
me. Förtwiflan sönderslet deras
bröst, och deras namn, åtföljdt
af förakt och förbannelse, går
genom folkslagens häfder, för att
ännu inför den senaste efterwerld
stå såsom warnagel för dylika
missfoster.

Nej, hwarken fattigdom eller
rikedom, hwarken swaghet eller
makt, hwarken list eller djerfhet
mäktar skydda någons hemliga
missgerningar från att förr eller
senare blifwa uppdagade. Det
är Guds allsmäktiga hand, som
ordnar tingens och händelsernas
sammanhang, och deraf beror så
wäl tiggaren på landswägen,
som segraren i spetsen för sin
här, och Fursten på sin thron;
den starke så wäl som den swage.

Må fritt den hemliga nidin=
gen le i sitt inre och tänka för
sig sjelf: ingen anar min illger=
ning! — Dåre, wet du då så
säkert, att du ej redan i detta ö=
gonblick är förrådd; förrådd ge=
nom en tillfällighet, som din
illslughet icke förutsett? Wet du,
om man icke redan nu har sina
ögon riktade på dig, bemärker
dina steg, lyssnar till dina an=
gifware, ja kanske är på wägen
att gripa dig?

Må fritt den lättsinniga werlds=
menniskan le i sitt inre, söka
nya förströelser för sig och sina
bekymmer, samt säga i sitt hjer=
ta: Ingen fara! Olyckan drab=

var mig icke så lätt. Sådane tankar måste man blott slå utur hågen. Dylika hotelser äro barnsagor, hwarmed man kan skrämma barn och lättrogna stackare, men icke mig! — Tålamod, din stund kommer nog, då du med fasa skall inse din kortsynthet, och med lika feghet falla i förtwiflan, som du förut öfwergifwit dygdens stig.

Må fritt den illsluge, bedragen, le i sitt inre och trösta sig dermed, att man likwäl aldrig upptäcker all den orätträdighet, som i hemlighet bedrifwes. — Kortsynte, wet du, som har fullt upp med att sköta dig sjelf och dina egna ränker, hwad som tilldragit sig med andra? Känner du hwad som timat i hwarje familj och de lidanden, som hopat sig öfwer deß medlemmar? Huru mången har icke, dig owetande, med förtwiflans huggormar i sitt bröst, gått omkring som en skugga, twungit sig att le, och omsider dukat under för det fruktlösa försöket att dölja sina qual för werlden? Förhasta dig derföre icke i ditt omdöme: det kommer en tid, då du eljest skall förbanna din blindhet.

Somliga menniskors synder äro uppenbara, att man dem tillförene dömma kan; men somlige warda sedan uppenbara. Det är i sanning swårt att säga, hwem som förtjenar mesta förakt och afsky, antingen den uppenbare syndaren eller den hemliga brottslingen. Den, hwars synder äro uppenbara, bär sjelf sin wanära fram i dagen, och werlden fäller öfwer honom sin dom. Har han brutit mot borgerlig ordning och lag, måste han lida det straff hans brott förtjenar; förnärmar han anständigheten och goda seder, drabbar honom i hwarje wältänkande menniskas afsky en wälförtjent näpst. Han är i saknad af mycket — af lifwets sanna lycka; han wet, att alla rättsinta menniskor förakta honom; han wet, att han hwarken förtjenar eller njuter någons aktning; ingen älskar honom, ingen wågar hysa förtroende till honom; mången, hwars umgänge fordom bidrog till hans sällhet, håller sig nu på afstånd ifrån honom: de frukta, att eljest få dela hans wanära eller blifwa befläckade af hans lastbara tänkesätt.

Den eländige, som kan uthärda ett så nesligt tillstånd, hör wißerligen till menniskoslägtets afskum. Han har måhända sjunkit djupt nog, för att nedtysta sin förtwiflan i ett fräckt skämt öfwer sin egen wanära. Han blifwer ett föremål för allas afsky. Är han icke också den mest afskywärde? Är icke den hemlige syndaren ursäktlig emot honom?

Han ställer fräckt sina laster till allmänt åskådande; i sin låghet liksom trotsar och hädar han den bättre delen af menniskoslägtet, — han blyges icke att pråla med sin synd! — Hwad säger jag? Prålar han med sin synd? Ack nej, det är synden som prålar med honom, liksom med ett besegradt slagtoffer. Det är ej han, som har synden i sitt wåld, det är han sjelf, som ligger bunden i deß fjettrar; hon släpar honom, emot hans önskan, emot hans bättre öfwertygelse, ja, sjelfwa hans ånger till trots, från den ena afwägen till den andra, tills han, förswagad till kropp och själ, dig-

nar ned i förderfwet. Fasanswärda tillstånd! Se drinkaren, som medwetslös bortsläpas från gatan, der han raglande walt sitt orenliga läger. Se, wällustingen, som med uttorkade krafter, förgiftadt blod, stapplar fram som en sjukling, en wanära för sina anförwandter, tills han, utmärglad, når målet af sin snöda lefnadsbana. Se tjufwen, som brännmärkt af lagens straffande hand, framsläpar sitt usla lif i kedjor; mördaren, som i dödsswett och samwetsqual wacklar till stupstocken! Se den uppenbare lögnaren: han will gerna göra sig wigtig och ansedd, men ingen tror honom! Se den högfärdige och stolte: tåld af ingen, blifwer snart hela werlden för honom så kall och tom som hans eget inre. Icke sällan slutar han på ett dårhus sin prunkande bana; ty ingenting leder så lätt till wansinnighet som ett otygladt högmod.

Men äro alla dessa med sina oförtäckta laster och dårskaper mera afskywärda än den, som på det hela är lika wederstygglig, men endast förstått att förgylla sina laster med en wackrare yta? Mera djupt fallne än den, som sjelf derigenom förlänger sin lastbarhet, att han inför werlden gifwer sig ut för bättre än han är.

För den uppenbare syndaren kan man taga sig till wara, så att han ej blifwer farlig. Det finnes utwägar att hålla honom på afstånd eller undwika honom. Men den hemlige syndaren hycklar icke sällan inför andra en dygd, som han i löndom förråder. Han kan innästla sig hos unga oförfarna sinnen och förgifta dem med sina lärdomar; han låter betala sig med deras aktning och bifall, då han wore med deras förbannelse.

Huru mången, som icke drager i betänkande att i hemlighet tillskansa sig allmänna medel, som samwetslöst riktar sig på enkors och faderlösas bekostnad, se wi icke emottaga hyllningar för sin rättskaffenhet, oaktadt han genom sina handlingar gjort sig förtjent af uppenbart straff. Ockraren, som i löndom beskattar armodet, låter i werldens ögon anse sig för en from man. Äktenskapsbrytarn, som skrymtande nitälskar för dygd och sedlighet, wanhelgar sjelf dess heligaste band och förstör friden inom sitt eget hus. Baktalaren och lismaren, som på det ena stället smickrar, på det andra förtalar, för att tillfredsställa sin eländiga ärelystnad, sitt hat och sin afundsjuka; som sprider twedrägt och missämja bland anförwandter, grannar och wänner, will ändå högaktas såsom en redlig man, den der allas wäl ligger om hjertat. Mången yngling, som ännu hugnas af sina föräldrars bifall och med ömhet slutes till deras hoppfulla bröst, har redan genom hemliga laster förlorat den oskuld, hwars ädlaste belöning han så oförtjent åtnjuter.

Nå wäl: är den genom sina uppenbara laster brännmärkte missdådaren afskywärdare än dessa hemliga syndare? Än dessa, för hwilken ingen kan taga sig till wara, emedan de omhölja sitt skuldbefläckade hjerta med dygdens och oskuldens sken, och dymedelst bedraga sin rättsinniga och godtrogna nästa?

De hafwa ännu wälde öfwer sig sjelfwe och äro så wida herrar öfwer sina lidelser och skändliga wanor, att de kunna hindra deras offentliga utbrott. De synda, och synda med fullt medwetande af sin brottslighet; de bedrifwa mörksens gerningar, samt göra det med beräkning och öfwerläggning. Månne de ej inför den Allseende rättfärdighetens pröfwande blickar anses ännu straffwärdare än de olycklige, som, hänförde af sinnenas rus, icke mera kunna dölja sin brottslighet?

Igenkänn dig med fasa i denna bild, syndare, hwars samwete säger: du är det, änskönt du inför werlden söker påstå: icke är jag densamme. Du är farligare än den uppenbare förbrytaren både för andra och för dig sjelf. Ingen kan gifwa dig ett godt råd, så länge det lyckas dig att dölja ditt hjertas frätande sår för andras blickar; ingen kan hjelpa dig, så länge du fortfar att sorgfälligt dölja din sjukdom. Din dolskhet gör dig blott säkrare i dina synder; din säkerhet ökar din wåda och ditt förderf: ditt tilltagande förderf gör dig allt mognare och mognare för det förskräckliga mål, till hwilket du med afmätta, men säkra steg skyndar. Wakna derföre medan tid är!

Du är redan straffad — du börjar redan att känna ett helfwete i ditt bröst — ja, du är redan, i mån af dina synders storhet och mängd, olycklig nog — men en ännu större olycka wäntar dig! Dina qual skola blifwa uppenbara och du sjelf en warnagel för andra. Du säger måhända wid dig sjelf: men jag förmärker ännu icke någon olycka och wet icke af något helfwete i mitt bröst. — Hwarföre döljer du då dina synder? Du känner således det wanhedrande deri? Wore dina gerningar rena och ostraffliga, så behöfde du ju icke swepa dem i mörker. Utan twifwel måste du således inse deras owärdighet, och i mången waken stund förakta dig sjelf, deras upphof. Men finnes wäl någon känsla bittrare än sjelfförakt? Är den icke ett helfwete i hwarje bröst, som icke är i grund och botten förderfwadt?

Hwarföre döljer du dina synder? Hwarföre anwänder du så mycken konst på att hålla dem hemliga? — Fruktar du för straffet? Är du rädd att förskjutas af dina wänner, att föraktas af dem, hwilkas wälwilja ligger dig om hjertat? — Se, der är redan hämnaren i ditt bröst: den heter fruktan, och oro är deß swärd. Och du fruktar med rätta. Hwad menniskan sår, det måste hon uppskära. Du sår syndens frö, hur kan du hoppas att uppskära dygdens lön?

Hwad du mot dina medmenniskor brutit, skall med wedergällningens tyngd falla öfwer ditt hufwud. Hwarje godt namn och rykte, som du kränkt, hwarje helig rätt, som du förnärmat, hwarje främmande egendom, som du tillskansat dig, skall förr eller senare finna sin anklagare och sin domare. Tro ej, att din försigtighet kan afleda alla åskmoln på din framtids himmel: en ännu slugare än du skall besegra dig, och du måste falla, emedan medwetandet af din skuld gör dig swag. Hoppas ej, att ditt

anseende, ditt inflytande skall rädda dig: en mäktigare än du kan öfwerrumpla dig, och mäktigast af allt är det allmänna o-förwillade omdömet. Det förlamar härskaror och störtar Furstar från sina brottbesläckade throner. — Hwad du emot dina medmenniskor i löndom brutit, skola de snart uppenbart wedergälla dig. Räkna ej på deras skonsamhet: att uppdaga och tukta den hemliga illgerningsmannen är menniskowännens pligt: smickra dig icke med den fagra förhoppningen, att ingen kan uppspana dina brott: den förtryckte har ett säkert minne och tröttnar icke så lätt att utforska upphofsmannen till sin olycka.

Hwad du syndat mot dig sjelf, mot din egen kropp, skall din egen kropp förråda inför hela werlden. Dina hemliga laster skola framblicka ur dina infallna ögon, och höja sin röst i din slämtande anbedrägt. En sjuklig, snart borttynande afkomma skall pläga dig med sin anblick och törnbeströ din wäg till grafwen. — Hur kan du hoppas wara den ende bland dödlige, som icke får uppbära frukten af sina gerningar? Den ende, som fritages från naturens och sedlighetens ewigt gällande ordning? Ack, låt ej wilseföra dig af ett bäraktigt hopp, som förr eller senare skall störta dig i den afgrund, öfwer hwilken du i din blindhet swäfwar!

Du bäfwar, och med rätta; ty till dig talar icke blott en eller annan sedepredikants warnande röst, utan hela werldens erfarenhet. Ditt samwete instämmer i samma wittnesbörd. Ja, det gifwes wissa förskräckliga sanningar, som icke kunna fördränkas i winet, eller bortsofwas på det yppiga lägret, eller bortgyckas af det lustiga skämtet: de lefwa beständigt, återkomma oupphörligt, och förfära, med sin klarhet, wäldskräktaren på sin thron, liksom bofwen i sitt dolda tillhåll!

Och du, som kanhända, för att fylla någon sysslolös stund eller af nyfikenhet, läser dessa rader, och inom dig känner hemliga brott trycka ditt samwete, — rädda dig! Kanske är denna stund den förmånligaste i din lefnad att åter godtgöra hwad du i löndom brutit; att återwinna ett lugnt och qualfritt samwete; att åter erfara den saliga känslan, att med rent hjerta kunna sluta dig till goda menniskors sällskap; att åter utan fruktan och skygghet kunna se en redlig man i ögat, och helsa honom som din like.

Afstå ifrån de begärelser, för hwilka du inför werlden skulle blygas! Afstå ifrån de orena afsigter, dem du med rättwis fruktan förtiger; afstå från de lidelser, som locka dig in på brottets stig. Hwilka förmåner du ock derigenom kunde winna, så äro de dock icke att förlikna med den oskattbara förmånen, den ädla känslan, att hafwa ett rent hjerta, att icke behöfwa frukta för någon. Att du kunde fela, att du kunde swigta mellan pligtens och passionens röst, må icke allt för mycket nedslå dig. Du är menniska; du wandrar mellan stoft och ewighet; sinnligheten och förnuftet höja ömsom sina röster i ditt inre. Men att icke sträfwa efter

förädling; att icke kunna lösrycka sig från tydligt insedda laster och owanor, är i sanning både nedslående och neslig. Pröfwa din styrka; pröfwa, om du äger quar så mycken kraft, att du kan beherrska dig sjelf!

Har du i hemlighet tillfogat någon skada: skynda att godtgöra den så mycket du kan — ditt hjerta winner mer derwid än du någonsin kan förlora. Har du bedragit någon: skynda att godtgöra följderna af ditt bedrägeri, så långt i din förmåga står. Har du förolämpat någon: skynda att bjuda honom handen till försoning, wisa din ånger icke med ord utan med gerningar. Låt aldrig af en falsk hederskänsla förleda dig, att hellre bemantla ett felsteg, än att godtgöra det. Det sår som döljes, kan swårligen läkas. Hwarje hemlig synd är ett frätande sår, som desto mera griper omkring sig, ju hemligare det hålles. Om ock andra derigenom skulle få tillfälle att triumfera öfwer dig, så blifwer dock din triumf, att hafwa återwunnit ditt menniskowärde, återwunnit aktningen för dig sjelf, tusende gånger dyrbarare för ditt hjerta; och för detta pris bör du både kunna tåla och förlåta, om man mißkänner din rena afsigt att godtgöra hwad du brutit.

Säll, trefallt säll den skuldfrie, som inför Dig, o Gud, wet sig wara fri från uppsåtliga synder; som med rent hjerta kan höja sin bön till Dig, och utan fruktan wisa sig bland sina medmenniskor! För dina blickar, o Ewige, är wißerligen ingen alldeles ren. Hwem kunde bestå, om Du wille gå till doms med oß? Men Du förbarmar Dig öfwer oß, emedan Du känner wår swaghet. Sjelfwa wåra medmenniskor hafwa mindre förbarmande med oß, än Du!

Gif mig, o Gud, ett rent hjerta, en för det goda lågande ande! Förläna mig kraft, att stå emot mina syndiga begärelser, så att jag, enligt din heliga wilja, dem öfwerwinner och beherrskar!

Den 13 November.

Inre godhet, yttre behag.

Galat. 5: 22.

Stilla må min wandel blifwa,
Så i handling som i ord,
Och förargelse ej gifwa
Någon själ på denna jord.
Bygga upp, ej rifwa neder,
Är en kristens pligt och heder.

Om än den finaste werldsmenniska aldrig så mycket förställer sig, kan hon dock icke förställa sig emot alla, som omgifwa henne. Hon kan icke oupphörligt wisa sig i sin lånade gestalt, utan ögonblick förekomma, då hon owilkorligt förgäter sig och röjer sin werkliga sinnesbeskaffenhet.

Wårt inre, det må nu wara

godt eller ondt, uppenbarar sig alltid i wårt yttre. Ofta uttalar sig en ögonblicklig sinnesförändring i wåra kinders rodnande eller bleknande; stundom kan man i sjelfwa anletsdragens wexlande spel läsa de wexlande känslor, som råda i wårt inre; ja, icke sällan skönjes till och med den flygtigaste tanke, som uppstiger i wår hjerna, uti ögats talande blick. Men icke nog härmed: så mycket man än lyckas att beherrska sig sjelf, sina anletsdrag och sina åtbörder, förråder sig likwäl hela ens sinnesbeskaffenhet uppenbarligen i lefnadssättet.

Will du lära känna en menniska, som synes dig mycket inbunden, will du upptäcka hennes goda, swaga eller elaka sidor, hennes böjelser och egenheter, så gif blott noga akt på det lefnadssätt hon för; betrakta hennes husliga förhållanden, hennes uppförande mot sina underhafwande, hennes ton emot förnämare, wal af husgeråd, förtroligare umgängskrets, nöjen och önskningar: allt detta skall tillräckligt upplysa dig.

Man kan wäl förställa sig i en eller annan afsigt, men icke beständigt. Man kan wäl af en eller annan orsak wisa sig annorlunda än man är, men man har icke skäl att dölja allt hwad man tänker och will. Följaktligen måste alltid ett i ögat fallande sammanhang röja sig mellan wårt inre och yttre; särdeles som hwarje menniska gerna will bilda och inrätta sin yttre werld efter hwad som mest öfwerensstämmer med hennes eget inre.

Ganska märkwärdigt är det emellertid, att, icke sällan, den lastbare söker utsmycka sin dålighet med alla möjliga yttre behag, och bemödar sig, på det högsta, att wisa sig hwad man kallar älskwärd, för att göra sig sjelf, med alla sina laster, behaglig och omtyckt i sällskapslifwets kretsar; då deremot mången god och rättskaffens menniska, med en besynnerlig egensinnighet, försummar, ja undwiker allt, hwarigenom hennes goda och redliga hjerta kunde winna insteg och bifall i umgängslifwet. Den förra förstår konsten att, genom sitt smicker och sin uppmärksamhet, tillwinna sig deras hjertan, med hwilka hon kommer i beröring: den senare deremot, som i sjelfwa werket will alla menniskor så hjertans wäl, wisar sig ofta twär, butter, tillbakastötande, och liksom trotsar med sin wälmening och rättskaffenhet. Det är derföre ingenting mindre än owanligt, att se ganska föraktliga menniskor uppstiga till de mest lysande hedersställen och komma i de mest hedrande förhållanden, under det den förtjente och redlige mannen får stå quar på sin låga och obemärkta plats; eller att man liksom tränger sig omkring en twetydig och för slätta grundsatser bekant person, som i sitt yttre är älskwärd och förekommande; men deremot undwiker mången i grund redlig och wälmenande menniska, derföre att hon i sitt yttre är twär, obehaglig och ohyfsad.

Hwad? Hör då det sköna och behagliga till syndens egenskaper, och det bittra, dystra tillbakastötande till dygdens natur? Omöjligt! Från denna sida har Jesus icke lärt mig känna dygden och lasten. Här måste wara ett missförstånd

förstånd och en förwirring, som alldeles omändrar sakernas wanliga ordning; ty huru kunde eljest den lastbare smycka sig med sjelfwa godhetens behag, och den fromme wanställa sig med lastens förhatliga och odrägliga lyten! — Jag måste frukta, att en frånstötande dygd icke är någon sann dygd; ty den Heliga Skrift lär mig på ett helt annat sätt känna den äkta fromhetens werkningar. Den mest utsmyckade last är i allt fall icke annat än en hwitmenad graf, och den köttsligt sinnade, djuriskt njutande, och flärdfullt sträfwande menniskan, med alla sina yttre behag, icke annat än en ulf i fårakläder. **Men Andans frukt**, säger Paulus, **är kärlek, fröjd, frid, långmodighet, mildhet, godhet, tro, saktmodighet, kyskhet.** Galat. 5: 22, 23.

Nej, den sanna Kristendomen är icke ohyfsad, stötande, menniskofiendtlig, inbunden. Huru skulle detta kunna stå tillsammans med kärleken, som är den innersta, renaste källan till allt kristligt sinnelag? Icke flydde Jesus till ödemarker; icke hatade Han menniskors umgänge. Ej heller uppmuntrade Han andra att försmå lifwets oskyldiga nöjen. Han wistades twertom gerna bland de dödlige, fördrog med tålamod deras swagheter, med själsstorhet deras förolämpningar. Han war med wid deras gästabud, saknades icke i deras glada, sällskapliga kretsar: njöt wänskapens sötma: huru ofta låg ej den fromme Johannes wid Hans bröst? Till och med lifwets yttre förnöjelser wägrade Han hwarken andra eller sig sjelf. Wid bröllopet i Cana skapade Han det wederquickande winet i de tomma krukorna, och när man, efter Österländskt sed, wille smörja Hans hår med kostbar dostande olja, undanbad Han sig det icke.

Nej, ett werkligt kristligt sinne och medwetandet af en rättwis sak kan omöjligen göra menniskan hård och egen mot andra. Det uppwäcker hwarken wrede eller förakt mot dem, som tänka olika med oß sjelfwa; det gifwer oß icke swärdet i handen, att dermed förfölja medmenniskor för meningar, som icke öfwerensstämma med wåra. Det är icke kristligt sinne, det är ofördragsam stolthet och blind ursinnig nitälskan. Det är icke högaktning och känsla för den rätta sak man förfäktar, utan en öfwerdrifwen uppskattning af sina egna afsigters förträfflighet. Andans frukt är ju icke hat, wrede, butterhet, utan kärlek, saktmod, wänlighet. Den, som med eld och swärd will omwända werlden, den, som med fängelse och wanära will tillrättaföra den wilsefarande, den, som genom jemmer och elände wille göra menniskor lyckliga, är en ursinnig swärmare, som låter afsigten helga medlen, och mera förwärrar än förbättrar.

Du må wara en redlig, oförställd menniska, men icke är du derför berättigad att bemöta andra med hårdhet och förolämpa dem med ditt sträfwa och buttra wäsende. Wäl möjligt, att det mången gång är du som har rätt; men din stolthet deröfwer är icke deß mindre orätt. Wet du icke, att det ofta kommer långt mindre an på hwad man gör, än huru man gör det, och att

det dygdiga i en gerning icke så mycket består i sjelfwa den nakna handlingen, utan fastmer i sättet, hwarpå den förrättas. Den hjelp, som du räcker den behöfwande, förlorar hela sitt wärde, ofta hela sin nytta, om du frambär den med owänliga ord och straffande förebråelser. En ringa almosa, som på ett skonande och hjertligt sätt erbjudes, gläder och tröstar den nödlidande mera än en ansenlig penningsumma, som med en kärf och förödmjukande ton, kastas åt den olycklige. Du kan mena wäl, men din inre wälmening ursäktar aldrig din yttre wresighet och hårdhet. Du begår ett fel i samma ögonblick, som du smickrar dig med att handla losligt och rätt.

Inre godhet är ingalunda oförenlig med yttre älskwärdhet: utan kärlek, saktmod, wänlighet, och långmodighet äro Andans frukt. Om du kan bjuda din nästa en smaklig frukt på ett gyllene fat, hwarföre will du, med förunderlig egensinnighet, nödwändigt räcka honom den i ett orent? Wårt inre wärde gifwer oß ingalunda rättighet att förakta det yttre. Dina insigter och tänkesätt må wara förträffliga och aktningswärda, men ditt trotsande högmod att åsidosätta all uppmärksamhet på ditt yttre skick, att wilja twinga menniskor att inom den obehagliga ytan uppspåra ditt redbara wärde, är i sanning långt mera beslägtadt med kärleken till din egen wärda person, än med kärleken till wisheten och dygden. Man bör aldrig förgäta, att man med all sin skicklighet kan wara en ganska oduglig menniska, enär man, utom sina insigter, icke tillika äger klokhet nog att på bästa sätt göra dem gällande och anwändbara. Hwad båtar inför Gud och menniskor en fromhet, som döljer sig i ödemarken och aldrig kommer till werksamhet? Hwartill tjena alla dina förträffliga anlag och färdigheter, om du genom ett kärft och underligt uppförande, genom en stolt egensinnighet, tillstänger för dig den werkningskrets, hwari du kunde utbilda och anwända dem? Hwarföre ikläder du dig lastens widriga utseende, i stället för att låta dygden framträda med sin egen älskwärdhet? Gud ser wißerligen till ditt inre, men menniskor kunna det icke. Liksom du bedömmer andra efter hwad de synas dig wara, så göra äfwen andra med dig. Blifwer du nu med all din inre förträfflighet mißkänd, så klaga icke öfwer andra: du har sjelf så welat. Hwarföre öfwerlemnar du åt slumpen att uppdaga din godhet och dina förtjenster? Ingen ställer ett ljus under ena skäppo! Hwem wäntar sig wäl alltid en perla i den orena mußlan?

Inre godhet och yttre älskwärdhet äro de himmelska och jordiska syskon, som, oaktadt sin olika natur, städse åtfölja hwarandra, och aldrig böra skiljas. Då till och med den elake lånar dygdens yttre skönhet, hwadan kommer det, att den gode förgäter henne och stundom påtager sig sken af att wara sämre än han är? — Att detta är ett fel och följaktligen olofligt, derpå twiflar ingen. Men hwadan härleder sig denna wißerligen icke sällsynta besynnerlighet, detta klanderwärda uppförande hos men-

niskor, som ofta kunde och borde äga allmän högaktning?

Stundom är det blott följden af en förwänd uppfostran i barndomen. Man fick underwisning i allt, som war nödigt och nyttigt för framtida lefnadsyrket; men man wandes icke wid det som anstår och pryder hwarje bildad sällskapsmenniska. Man hölls strängt wid det, som war rätt och ädelt, eller eftersträfwade det af en egen inre drift; men försummade att fästa behörig uppmärksamhet på det, som tillwinner oß andra menniskors bewågenhet och sålunda banar wägen för wårt wälgörande inflytande på nästan. Ofta såg man wäl ock menniskor, med tomt hufwud och kallt hjerta, sätta hela sin konst och skicklighet i ett så kalladt fint lefnadswett; såg huru de kunde göra sig artiga och förekommande, huru de kunde kläda sig med smak, skämta med smak, sitta och göra ingenting med smak, och wid anblicken af deßa inwärtes tomma, utwärtes tillpyntade sällskapsdockor, war det wäl ej så underligt, om ett ädelt sinne, en stor själ, fattade afsmak och wederwilja för allt hwad yttre belefwenhet heter. Men det war utan twifwel att gå för långt i sitt rättwisa förakt, då han gjorde till wana eller grundsats, att åsidosätta allt afseende på det yttre; ty han betänkte icke, att mycket kan wara aktningswärdt hos en wis, som hos narren blott är löjligt och föraktligt.

Mången gång torde den hårdhet, butterhet och dysterhet, som wi warseblifwa hos ganska redliga och fromma menniskor, hafwa ledt sitt ursprung ur erfarenhetens bittra källa. Det är nemligen ingalunda sällsynt, att just de, som nu sky menniskors förtroligare umgänge, fordom warit de ifrigaste menniskowänner. Det är en egenhet hos lifliga och känslofulla menniskor, att de ständigt handla med en wiß hänryckning. Swårligen kan någon röna menniskohatets smärtsamma känsla, som icke förut älskat sina medmenniskor med hjertats hela wärma och sjelfuppoffring. Men swiken i sina kanske öfwerdrifna begrepp om menniskowärde, mißkänd hos alla, oaktadt sin goda wilja, lönad med otack för sin kärleksrika wälgörenhet, förskjuten och tillbakastött med all sin wälmening, drog han sig skygg tillbaka inom sig sjelf, — och, i stället för kärlek, uppfyllde, från den stunden, fruktan, förakt och hat hans bröst. Han upphör derföre icke att wara wälgörande, men det goda han gör, sker blott af pligtkänsla, liksom mot warelser, hwilka hwarken hafwa begrepp om hwad ett ädelt sinne och inre godhet will säga, eller förtjena den grannlagenhet och skonsamhet, man är skyldig dygden. — Men en olycklig af detta slag besinnar icke, att liksom han tillförne i sin swärmande menniskokärlek mißkänt menniskoslägtet, så mißkänner han det nu lika mycket i sin menniskofiendtliga sinnesstämning. Han besinnar icke, att liksom han tillförne, genom sin godhjertade häftighet, ofta gaf sig anledning att mißkänna andra, så gifwer han dem nu åter för nyade skäl dertill, genom sitt innebundna, sträfwa, werkligt eller skenbart kallsinniga wäsende.

Menniskorna äro icke så förträffliga, som wi i yngre åren ofta äro böjde att anse dem; men ej heller så förderfwade, som en eller annan bitter erfarenhet understundom tyckes gifwa wid handen. Men så mycket är säkert, att hwarje menniska, äfwen den lastbaraste, i djupet af sitt hjerta känner en outplånlig högaktning för dygden, och hwarje menniska, äfwen den wisaste, bedömmer andra efter sin ståndpunkt i lifwet och efter sin erfarenhet, följaktligen ensidigt. Sålunda kan äfwen bofwen hafwa sina goda egenskaper, och den wise sin willfarelse.

Den otreflighet och sträfhet, som ibland utmärker goda menniskors nitälskan för dygden, är ofta en följd af förwända begrepp om det, som är godt och rätt; ofta en werkan af en hetsig och uppswallande sinnesstämning. Wi häpne nu för tiden öfwer forntidens rysliga willfarelser, då man kastade olika tänkande medmenniskor i fängelsets mörker eller på bålets lågor; då man af kärlek till Gud, ömsesidigt förföljde hwarandra med eld och swärd, och trodde sig, himmelen till behag, böra förhärja jorden. — Men lefwa icke ännu i dag barbariska, råa eller ensidigt bildade folkslag, som, änskönt de heta kristna, wäl woro i stånd att, i Jesu namn, ännu begå dylika grymheter? Lefwa icke ännu i dag, äfwen ibland upplystare nationer, menniskor, som af nitälskan för det rätta kunna begå de mest himmelsskriande orättrådigheter; som af nitälskan för friheten wilja lägga band på alla andras öfwertygelse; som af kärlek till fäderneslandet skulle kunna i grund förstöra sitt fädernesland, i fall andra medborgare råka att hysa andra åsigter om hwad som länder till fäderneslandets nytta? — Nej, aldrig kan der finnas sann dygd, der den framträder med wredens och ofördragsamhetens åtbörder; aldrig brinner der kärlekens milda flammor, der hatets wilda låga uppblossar och förtär. Inre godhet är alltid sammanparad med yttre älskwärdhet, samt till och med der dygden hjeltemodigt uppträder i kamp för det rätta, bibehåller hon sin himmelska fägring, och wisar sig oförfärad och orubblig, men derjemte frisinnad, ädelmodig, fredlig och försonlig.

Långt wanligare härleder sig eljest redliga menniskors ohyfsade, buttra och stötande wäsende, äfwensom deras sjelfwalda wärdslöshet hwad alla yttre behagligheter angår, af en ganska småaktig fåfänga. Stolta öfwer sitt eget inre wärde, försmå de allt, som kan få namn af sken. I deras tanke skulle de förnedra och efterlåta något af detta inre wärde, om de nedläto sig till att begagna de i sällskapslifwet brukliga medel att göra detta wärde synbart för andra. De göra derföre, till trots, snarare motsatsen: och det kittlar deras fåfänga, i händelse de, oaktadt sin fullkomliga wärdslöshet i allt hwad som rör yttre skick och beskaffenhet, kunnat göra sig oumbärliga och högaktade. De likna en rik, som tycker om att gå klädd i trasor och likwäl se sig omgifwen af smickrare, hwilka buga sig för hans rikedom. Är då högmodet i trasor mindre stolt än i purpur och siden? Ingalunda; men endast löjligare. —

På samma sätt är den stolta, trotsande dygden, som undwiker allt, hwarigenom den i andras ögon kunde synas behaglig, ett båraktigt twillingfoster af hjertats goda och swaga sidor, af känsla för det rätta och känsla för sitt eget wärda jag.

Bort med denna onaturliga förwridning! Låt dygden wisa sig sådan hon är, god, kärleksrik, fördragsam, och hon skall behaga! Den, som med flit, genom sitt yttre uppförande, will låta förstå, att den sanna förtjensten icke behöfwer något yttre prål, förfaller just genom sin fåfänga i en werkligen wederwärdig prålsjuka — Sådan war icke Jesus Christus, wår gudomliga föresyn! Han war i sitt yttre för werlden hwad Han borde wara, för att af sin samtid kunna fattas och wärderas; utan tillkonstladt prål, enkel, sann och uppriktig, ställde Han sig aldrig annorlunda än Han war. Och Han war sjelfwa godheten och kärleken, fogade sig efter alla yttre borgerliga förhållanden, och iakttog med samwetsgrannhet sitt lands sedwänjor och bruk.

Låtom oß derföre wara, såsom Han war. **Så kläder Eder nu såsom Guds utkorade, helgon och älskelige uti hjertans barmhertighet, wänlighet, ödmjukhet, saktmodighet, långmodighet.** Coloß. 3: 12. Sådant wårt inre är, så framlyse det i wåra omgifwelser. Lifwas du af sann menniskokärlek, så röje den sig i alla dina yttre förhållanden. Din inre godhet uppenbare sig i yttre älskwärdhet! Den sanna älskwärdheten kan icke finnas utan i förening med hjertats godhet, hwars uttryck den är. Man behöfwer knappt wara menniskokännare för att urskilja denna himmelska prydnad från den tillkonstlade älskwärdhet, som endast spelar på ytan och söker att behaga sig sjelf, i det den will behaga andra.

O Gud, Du, som pröfwar mitt innersta, Du wet ock, att mitt eget hjerta icke är alldeles fritt från den fåfänga, som så lätt utbryter i trotsande på egen fullkomlighet, i oförsigtig nitälskan mot andras swagheter, i en oförlåtlig glömska af hwad jag är skyldig mina medmenniskor, så wida jag med dem will umgås, och icke på förhand förstöra det lilla goda, jag skulle kunna uträtta ibland dem.

Mitt samwete säger mig, att jag mången gång just då begick fel, när jag trodde mig handla som allrabäst. Derföre kunde jag icke heller, med all min goda wilja, uträtta så mycket godt, som jag åstundade. Jag gaf i allmänhet för litet akt på mitt uppförande i det yttre, och ansåg mig understundom så mycket mindre behöfwa låna någon uppmärksamhet deråt, ju mera jag i öfrigt hade rätten på min sida. Derigenom beröfwade jag, obetänksamt nog, mången af mina eljest kanske förtjenstfulla handlingar en betydlig del af deras wärde; derigenom stötte jag menniskornas tillgifwenhet och förtroende ifrån mig, ehuru jag wißerligen menade dem wäl, derigenom afskar jag för mig sjelf möjligheten att inom min krets werka, hwad jag eljest skulle kunna hafwa werkat.

Detta, o Gud, har jag låtit komma mig till last. Stolt öfwer mitt hjerta, mina tänkesätt

och mina obetydliga förtjenster, förlorade jag all förtjenst inför mina medmenniskor och inför Dig, rättfärdige Gud. Med ånger erkänner jag denna min dårskap, dessa mina felsteg. Med tacksamhet lär jag af ditt heliga ord, hwilken wäg, som i detta hänseende är den rätta. O, att jag kunde wandra den i din Sons Jesu Christi fotspår!

Ack, hwilka strider har jag ej att genomkämpa, innan jag nalkas den fullkomlighet, hwarefter jag längtar. Huru ofta swigtar jag icke mellan rätt och orätt, sanning och willfarelse, dygd och last! Himmelske Fader, haf förbarmande med min swaghet! Wiljan hafwer jag, men förmågan finner jag icke. Haf förbarmande med ditt barn, som sträfwar efter förbättring. Led mig med din hand till dygd och lycksalighet, till den förädling, hwarefter min själ smägtar. Min Gud, min Fader, stärk mig genom din kraft! Amen.

Den 14 November.

Nöjets farór.

Sal. Ordspr. 4: 23.

O, kärleksrike Gud, din godhet är en borgen,
Att Du ej danat oss för mödan blott och sorgen!
All glädje är af Dig, allt godt din gåfwa är:
Säll den, som njuter det, med renade begär!

Förnuftet lag och gräns åt mina nöjen gifwe,
Gudsfruktan helge dem, och samwetsfrid dem lifwe.
Då skall ett oskuldsfullt, ett måttligt tidsfördrif
Förnya håg och kraft till werksamt dygdelif.

Man hör så ofta sägas: "den lifliga ungdomen jagar efter nöjen!" — Detta är sannt; men äfwen manliga åldern, äfwen ålderdomen sträfwar efter förnöjelser, ehuru wisserligen af ett annat slag. Emellertid äro ungdomens förlustelser, deras lekar och dansar, deras skämt och upptåg, ofta långt oskyldigare än de äldres förnöjelser wid spelbordet, der begäret efter winst uppäggar sinnet, eller i samtalskretsen, der grannar och bekanta mönstras, förlöjligas, förtalas.

Det gifwes menniskor, som hålla musik, dans, lek och dylika muntra tidsfördrif för synd, ehuru de sjelfwa i sin ungdom woro likaså begifna derpå, som någon annan; men nu, då de blifwit gamla, skulle de gerna wilja, att alla menniskor woro lika så gamla och hyste samma åsigter, som de. Häri göra de orätt. Hwarje lefnadsålder, liksom hwarje årstid, har sina särskilta njutningar.

Äfwen såsom kristen kan jag deltaga i sällskapslifwets nöjen.

Hwarföre skulle jag utesluta mig derifrån? Min Frälsare och högsta Föresyn, Jesus Christus, undandrog sig, under sin wandring här på jorden, ingalunda deßa wederquickelser. Han bestraffade wäl de skenhelige, andaktsprålande Fariseerne, som i hemlighet tillåto sig många synder; men han bestraffade icke de glada och förnöjda menniskor, som på ett oskyldigt wis förmildrade lifwets mödor. Han uppmuntrade sjelf till glädje och förnöjsamhet. Hans owilja drabbade wäl fråssare, drinkare och wällustingar, men han bidrog sjelf till att upphöja den oskyldiga glädjen hos bröllopsgästerna i Cana. Så ropar ock Paulus till Philipperne: **Fröjder Eder i Herranom alltid: och åter säger jag, fröjden Eder!**

Emellertid får jag ej förgäta, att äfwen det oskyldigaste nöje måste njutas med särdeles försigtighet. Min egen erfarenhet har, tywärr, alltför ofta lärt mig, att mången lustbarhet för mig blifwit en källa till långa och plågsamma förebråelser, hwilka icke sällan wida öfwerwägde den korta förnöjelse, som föranledt dem. I sjelfwa werket njuter jag månget nöje med en wiß skygghet och ängslan; ty jag har mer än en gång i min lefnad erfarit, att ju gladare den ena dagen war för mig, desto mörkare war skuggan, som han kastade på den nästföljande.

Såsom Kristen will och bör jag eftersinna de nöjen, jag tillåter mig. Nyttan af denna kristeliga eftertanke förutser jag redan: jag skall derigenom bespara mig mången ångerfull stund öfwer mitt deltagande i nöjen, som antingen i sig sjelfwa warit otillåtliga, eller blifwit det genom sättet, hwarpå jag dem njutit; jag skall derigenom lära att undwika ormen, som stundom under glädjens rosor döljer sitt gift.

Jag inser nu först och främst, att hwarje nöje kan blifwa mig skadligt, om jag njuter det med omåttlighet. Detta har jag länge wetat; men wida swårare är det att weta, hwarest gränslinien för det tillåtna i mina nöjen är belägen, eller hwad jag har att iakttaga, för att icke gå för långt i mina jordiska förnöjelser. — En willfarelse i detta hänseende är ingenstädes lättare, än i sällskapslifwets nöjen och lustbarheter. Der uppmuntrar den ene den andre genom ord och exempel; der sättas oförwäntadt åtskilliga lidelser i rörelse, och slumrande böjelser wäckas; der hänför oß än wårt eget wälbehag i det, som förehafwes, att halka öfwer det tillbörligas gräns, än åter förleder oß en falsk hederskänsla, eller ännu oädlare bewekelsegrunder, att följa med strömmen. Man upphör der snart att wara herre öfwer sig sjelf, eller blyges för de andras skull att förblifwa det, äfwen om man skulle kunna bibehålla detta herrawälde.

Och just häri ligger wådan af alla sällskapslifwets nöjen. Wår bättre öfwertygelse döfwas. Glädjen bor icke mera i hjertat, utan i begärens tillfredsställande, och deßa beherrska småningom hela sinnelaget. Men utaf hjertat utgår lifwet: blotta tillfredsställandet af en eller annan nyckfull begärelse åtföljes alltid i större eller mindre mon, af oange-

näma känslor i hjertat, och är den äkta glädjens död. Derföre, när man någon gång känner sig riktigt lycklig, brukar man säga: jag är innerligen glad, glad i mitt innersta hjerta! — Begärens blotta tillfredsställande utgör aldrig någon innerlig glädje.

Den Hel. Skrift gifwer oß derföre en i alla förhållanden, och särdeles wid njutningen af lifwets glädje, gyllene lärdom: **Bewara ditt hjerta med all flit; ty derutaf går lifwet!** Sal. Ordspr. 4: 23. Detta sköna tänkespråk will jag inprägla i mitt sinne. Den tid skall wißt icke uteblifwa, då jag behöfwer deß manande röst; då det kan stärka min pligtkänsla, lätta min sjelfbeherrskning och bespara mig förebråelser, bekymmer, ånger, sorg och tårar.

Bewara ditt hjerta med all flit, då du deltager i sällskapslifwets nöjen. Så oskyldiga de än må synas, eller werkligen äro, bör man dock med större försigtighet gå dem till mötes, än en uppenbar fara. När wådan ligger i öppen dag, och man med säkerhet förutser förebråelser och lidanden, i fall man inlåter sig i ett företag, har man icke så swårt att wara på sin wakt; men desto lättare bedrager man sig sjelf, när fråga är om sådant, som wi anse för en tillåtlig förströelse. Bewara ditt hjerta med all flit, ty nöjet kan wäl i sig sjelft wara oskyldigt, men genom ditt hjerta blir det brottsligt och klanderwärdt. Utaf hjertat utgår lifwet och lifwets wärde. Derföre säger Skriften med rätta: **dem renom är allt rent.**

Uppenbara anledningar till mißnöje kunna wi förebygga eller undwika. Mot sådane äro wi mißtänksamme och på wår wakt. Men i nöjets armar kaste wi oß så gerna och så sorglöst. Derigenom blir wådan så mycket större; ty så snart wi öfwerlemne oß deråt, minskas den lugna besinning, som alltid borde herrska i wår själ. Den jordiska glädjen liknar winet till deß berusande kraft: först kittlar det wår gom, sedan uppfriskar det wåra föreställningar, stämmer själen till munterhet och en sorglös glömska af lifwets wedermärdigheter, slutligen döfwar det wår känsla för det skickliga och rätta, låter oß glömma anständighet, oskuld och ära, samt försänker oß omsider i en djurisk sanslöshet, eller äggar oß till de skändligaste brott. — Se der den sinnliga glädjens bild! Bewara derföre ditt hjerta med all flit; ty derutaf går lifwet: derutur bör du hemta måttstocken på de timliga nöjenas wärde och nytta.

Det är en stor, en wådlig willfarelse, då menniskan tror, att ändamålet med hennes lif, hennes bekymmer, arbeten samt mödor endast och allenast är att kunna skaffa sig en rätt glad och rolig dag; eller då hon anser den för öfwermåttan lycklig, som är rik nog, att kunna bereda sig alla förnöjelser, ett hjerta någonsin kan önska sig. Denna oriktiga föreställning herrskar icke blott hos gemene man, som hela weckan arbetar och sträfwar i sin anletes swett, blott för att kunna skaffa sig en glad dag om söndagen; nej, den råder äfwen i de rikares och förnämares kretsar, der nöjen och förströelser

omwerla med dagen. Uti dem se de lifwets ändamål. De inbilla sig i sin dårskap, att den, som njutit mycket, äfwen lefwat mycket.

Wißerligen är lifwet skapadt för att njutas; men den menniska är att beklaga, som icke känner några andra njutningar än dem, som med sällskapslifwets förlustelser tillflyta wårt hjerta. Nej, utur hjertat måste wårt sanna lif, wår werkliga lefnadslycka härflyta! Den, som ej i sina hwardagliga bestyr, ej i uppfyllandet af sin kallelses pligter finner nöje, den, hwars husliga lif, hwars medborgerliga werksamhet ej hyser sällhetens frö i sitt sköte, han är större delen af sitt lif en olycklig warelse. Wi skole icke arbeta, för att kunna wederquicka oß, utan wederquicka oß, för att hemta styrka till arbete. Den, som sätter för stort wärde på sällskapslifwets nöjen, är redan smittad af deß wådor, och har förlorat känsla för lifwets ädlare njutningar.

Det ewiga jägtandet efter yttre glädjeämnen utarmar hjertat på inre tillfredsställelse. Den, som endast drifwes af begär efter förströelser, glömmer snart hjertats sanna wederquickelse. Han behandlar sitt yrke såsom en börda, sina pligter såsom en bisak. Ständigt rigtar sig hans blick efter nöjets rusgifwande stund. Hon kommer — men huru ofta swiker icke äfwen hon hans öfwerspända förhoppning!

Må ingen förundra sig deröfwer, att det gifwes så många mißnöjda menniskor i denna werlden. Orsaken är den, att så få af de lefwandes antal förstår konsten att lefwa; att de liksom wilja utifrån införa glädjen i sitt hjerta, då den sanna glädjen och det werkliga lifwet likwäl utgår från hjertat. Deras trånad efter sällskapslifwets förströelser har uppwäxt till en lidelse, för hwars tillfredsställande de förgäta sig sjelfwa och sina högre pligter.

Härutaf kommer äfwen, att deßa menniskor sätta ett öfwerdrifwet wärde på sådane egenskaper, hwarmed man i sällskaper kan göra sig behaglig, och deremot föga wärdera de stilla, blygsamma, husliga dygder, som utgöra hjertats egentliga egendom och förtjenst. De lefwa aldrig för sin egen skull, aldrig inom sig sjelfwa, utan alltid utom sig och för andras skull. Ett skämt, ett quickt infall, har för dem större wärde än den grundligaste sanning, den nyttigaste kunskap. En elak, men fin spefågel, som förstår sig på att roa, är i deras ögon mycket mera wärd än en redlig man, som blott kan upplysa icke roa dem. Hela deras uppmärksamhet är rigtad på yttre behag, grannlåt i kläder, ledighet i åtbörder, artighet i tal. Det faller dem knappt in, att ett ädelt hjerta, ett religiöst sinne, en erkänd förtjenst om fädernesland och menskligher skulle kunna wara berömwärdare än förmågan att wara en god sällskapsmenniska, än konsten att behaga och roa. Detta slags menniskor förlora slutligen allt högre menskligt, blifwa endast roande sällskapsdockor, karakterslösa warelser, som äro ingenting för sig sjelfwa, utan, liksom en annan leksak, blott tjena andra till förlustelse. Förståndigt folk

fördraga dem af medömkan, men de högaktas af ingen, om icke af sina likar.

Begäret att lysa i sällskaper, har blifwit mången god menniskas förderf. Deß fåfänga berusades af hopens flygtiga bifall, till deß alla bättre känslor förquäfdes i hennes bröst. Man har exempel på husfäder, som derföre wårdslösade sina dyraste pligter, försummade hustru och barn, ehuru kära de förut dem hållo, förstörde sin förmögenhet och sin medborgerliga ära, blott för att kunna lysa som en hufwudperson i alla sällskaper och wid alla lustbarheter. Samma lust att i sällskaper göra sig gällande förledde mången eljest aktningswärd husmoder att förgäta sina husliga pligter och bringa olycka öfwer hela sin familj. I sällskapskretsarne war hon sjelfwa glädjen och behaget, men i sitt eget hus icke sällan olustig, twer och argsint. För konsten att roa, glömde hon pligten att gagna. Åt sin olycksaliga behagsjuka uppoffrade hon omsorgen om sina barns uppfostran, den husliga sparsamhetens pligter, ja, måhända sin pligt som maka tillika! Samma omåttliga åtrå efter nöjen och förströelser störtade efterhand mången wäluppfostrad yngling i de lägsta utswäfningar, och beröfwade mången älskwärd flicka blygsamhetens, oskuldens och ärans grundsatser tillika med möjligheten att framdeles kunna njuta sällheten af ett stilla, anspråkslöst, husligt lif.

Till wådan af sällskapslifwets nöjen må äfwen räknas den skadliga åtrån att ständigt göra nya bekantskaper. Det blir snart ett oumgängligt behof att beständigt se nya ansigten omkring sig. Omwexling är i sig sjelf behaglig, och det smickrar wår fåfänga, att wi städse kunna göra oß wigtige för andra, och alltjemt finna nya beundrare af det, som wi redan tusende gånger sagt och gjort. Denna oordentliga åtrå efter nya bekantskaper, förslöar sinnet för alla de werkliga fördelar, sällskapslifwet erbjuder. Man blir derigenom ombytlig och ostadig, samt urstånd att knyta någon waraktigare wänskapsförbindelse. Man är liksom beständigt stadd på resor. Många bekantskaper gifwa wäl en wiß ledighet och ytlig glans, men förstöra allt det hjertliga i umgänget. Det nöje de lemna, är flygtigt och werlande, liksom de sjelfwa; men deras farlighet röjer sig deri, att de sönderplittra wårt hjerta och wår tid. Lifwet är så kort, att man icke kan dela det åt många, utan fara att sjelf förlora deß wärde och betydelse. Det är icke umgänget med många, utan med goda menniskor, som förädlar wårt sinne.

Jag wet, att många sannskyldigt fromma menniskor högt ifra mot de tidsfördrif, med hwilka man i sällskaper sysselsätter sig; och att de finna wådan af deßa nöjen uti sjelfwa walet af dem. De finna, t. ex., betänkligt, att man besöker skådespelen, äfwen då stora författares lärorika mästerstycken af aktningswärda konstnärer uppföras. Deras betänkligheter härröra till större delen af en fördom, som uppstod mot alla slags skådespel i en tid, då sysslolöst, kringstrykande och sedeförderfwadt folk, såsom ett gyckelspel, dref detta yrke. De fin-

na betänkligt, att bewista gästabud, der win, sång och skämt sätta själen i en lifligare sinnesstämning. Deras betänkligheter härröra till större delen af en öfwerdrifwen farhåga, att munterheten skulle kunna öfwerskrida det tillbörligas gräns, eller af den förutfattade öfwertygelse, att högljudd glädje icke anstår en Kristen. De finna betänkligt, att deltaga i den glada ungdomens dansar, der konst och natur, behag och munterhet lekande täfla med hwarandra. Deras betänkligheter härleda sig ifrån deras stränga begrepp om sedlighet, eller dystra föreställning om menniskoslägtets förderf. — De finna betänkligt att inlåta sig i något slags spel, hwarest än lyckans omwexling, än ett lyckadt wågstycke, än en skarpsinnig beräkning af alla sannolikheter, uppmuntra och förströ sinnet, uttröttadt efter wigtigare göromål. Deras betänkligheter härflyta af den alltför grundade erfarenhet, att spel så lätt uppwäcker oädlare lidelser, eller leder till glömska af mera wigtiga föremål.

Emellertid är det utan twifwel orätt af oß, att fördömma tidsfördrif, som i sig sjelfwa äro oskyldiga, och hafwa ländt mången rättskaffens och from menniska till wederquickelse efter lifwets mödor. Att dricka win är ingen synd, men wäl att wara en drinkare; att deltaga i ett sällskapsspel är ingen synd, men wäl att wara en spelare. Det är ej bruket af oskyldiga ting, som är skadligt, utan deras mißbruk. Men mißbruket uppkommer af ett mißwårdadt hjerta. Bewara derföre ditt hjerta med all flit; ty derutaf går både lifwet och döden.

Sällskapslifwets nöjen hafwa dock sina faror. De äro farliga deßa nöjen, emedan de alltför lätt insöfwa wår waksamhet och uppwäcka oordentliga begärelser. De äro farliga, emedan deras sötma lätt förleder oß att älska dem med omåttlighet, och att göra dem till hufwudföremålet för wårt sträfwande. — Men de äro farliga endast för dem, som icke wid deras njutning bewara sitt hjerta. Den, som en enda gång förgäter detta nödwändiga skyddsmedel, utsätter sig för en sen ånger, wanära, sjukdom, armod, förtwiflan.

Will du utan wåda njuta sällskapslifwets nöjen, will du efter Jesu sinne wara glad med dem som glade äro; will du bryta lifwets rosor, utan att såras af deras törnen? Wälan: bewara ditt hjerta!

Sällskapslifwets nöjen måste för en wis och god menniska, som söker en waraktigare lycka, aldrig blifwa en wana, aldrig ett behof. Hon måste, utan men för sin sällhet, kunna umbära dem. Hennes hus, familj, lefnadsyrke och hwardagslif måste erbjuda henne glädjeämnen nog, utan att hon behöfwer söka dem annorstädes ifrån. Hon måste förstå den ädla konsten att försköna äfwen sitt stilla, obemärkta lif. Gör hon icke det, så är hon i sanning att beklaga. Har nöjet för henne blifwit ett behof, så är hon redan blottställd för alla deß faror. Må hon rådda sig medan tid är. Må hon bekämpa sin böjelse, medan hon ännu äger styrka dertill, innan den oförmärkt drager henne ned i förderfwet. Nöjet skall wara ett läkemedel, ingen näring.

Undwik af alla nöjen

först och främst sådane, som lättast och häftigast hänföra dig; sådane, som du förutser snart skulle kunna blifwa ett behof; sådane, som du redan märkt hafwa ett menligt inflytande på din sedlighet och som kunna uppwäcka oädlare känslor i din själ. Just dessa äro de wådligaste. Om spel upphetsar dig till wrede, till winningslystnad, till skadeglädje eller till afund, så undwik det! Der är ditt hjertas swaga sida. Bewara den! Förlora ej herrawäldet öfwer dig sjelf! — Hafwa starka drycker, äfwen måttligt njutna, någon gång hänfört dig till ord eller gerningar, som du ogillar, så war hädanefter ännu måttligare i deras åtnjutande, och förspill ej ditt inre wärde, din helsa, ditt lefnadslugn för en flygtig retelse, som du ännu kan motstå. — Uppwäckte någon gång dansen känslor i ditt inre; hwilka du skulle blygas att bekänna för den, som förtjenar din högaktning; så förneka dig detta nöje, åtminstone dess öfwerdrift. Bewara ditt hjerta med all flit; ty derutaf går lifwet!

Du behöfwer ingalunda förakta sällskapslifwets förnöjelser; men du bör så inrätta ditt husliga lif, och så förstå att försköna detsamma med tusende små enkla och oskyldiga glädjeämnen, att ingen lustbarhet utomhus blir istånd att öfwerträffa din stilla lycka bland de dina, din lugna glädje af wäl uppfyllda pligter, ditt trefliga umgänge med dina förtrognaste wänner, din tysta sällhet i menniskokärlekens och wälgörenhetens obemärkta ögonblick. Sällskapslifwets nöjen böra endast tjena till att så mycket mer upphöja wärdet af dina nöjen, i skötet af din egen familj. Den som är rik på inre lycksalighet, jagar icke efter lustbarheter, som, wid minsta oförsigtighet, bära faran i sitt sköte.

Allgode Gud! Lycksalighetens ewiga outtömliga källa! Jag inser och erkänner, att det, som ofta lofwar mig den mesta glädje, icke sällan hotar att förstöra min bästa glädje. Du, o Ewige, har icke skapat werlden så ond, att till och med dess glädje skulle wara försåtlig; nej, det är mitt eget hjerta, som inlägger försåtet deri. Min odödlige Ande är mäktig af ren, odödlig glädje. Derefter will jag sträfwa. Genom hofsamhet, redlighet, förnöjsamhet och menniskokärlek uppnår jag det sköna målet. Men sinnlig glädje är förgänglig, såsom allt sinnligt. Äfwen den, som njuter allt hwad jordiska nöjen och förströelser erbjuda, känner på slutet samma tomhet och trånad som förut. Omåttliga njutningar sluta alltid med wämjelse, ty man finner omsider, att allt det der icke lönade mödan att lefwa för.

Derföre, Allgode, Himmelske Fader, will jag framför allt sträfwa efter den rena, stilla waraktiga glädje, som åtföljer en dygdig wandel; och för öfrigt med wis hofsamhet njuta de nöjen, sällskapslifwet har att erbjuda. Aldrig skola de winna herrawäldet i mitt hjerta, som är helgadt åt Dig. Amen.

Den 15 November.

Den Kristne och tiderna.

Eph. 5: 15, 16.

Jag will mitt wäl besinna,
Då jag ännu har tid,
Och lifwets lycka finna
I dygd och samwetsfrid.
Då äger jag en skatt,
Som icke skall förswinna
I sielfwa dödens natt.

Intet är wanligare än klagan öfwer den försämring, som utmärker närwarande tider. Den förnimmes öfwerallt.

Utan att undersöka, om detta hårda omdöme äfwen alltid härflyter från rena källor; utan att pröfwa, om denna klagan, i hwarje hänseende är grundad: instämme wi ofta deri, när antingen en olägenhet oß wederfares, eller när wi, af bristande tillgångar, twingas att inskränka wåra utgifter. Samma mißnöje med omständigheterne öfwerwäldigar oß äfwen, när någon dålig menniska oß bedrager, eller, i spotsk stolthet, med otacksamhet wedergäller wår godhet. Och huru mången klagande gifwes det ej, som af brist på nödig klokhet och försigtighet skadar sig sjelf! Men alla sucka: "Tiderna äro swåra! Werlden blifwer dagligen sämre!"

Men ett sådant mißnöje med tiderna har wißerligen ett stort inflytande på wår sinnesfrid, wårt tänke- och handlingssätt. Ty wi behandle äfwen werlden så, som wi pläge anse och bedömma henne; genom wåra ord, åtbörder och handlingar, wise wi menniskorna hwad wi tänke om dem.

Då fördenskull wår åsigt af werlden, menniskorna och tidsomständigheterne, utan att wi stundom det märke, utgör ett rättesnöre för wåra tänkesätt: så är det ingalunda likgiltigt för den Kristne, för Frälsarens wise lärjunge, om han äfwen sjelf riktigt dömmer, eller om han tillåfwentyrs ej, genom den allmänna tonen, eller genom synnerliga wederwärdigheter, som rörde hans person, låt sig besticka och förwilla. Hwar och en pröfwe derföre sig sjelf och sitt omdöme; han begifwe sig i enslighetens blida lugn. Der må han öfwerwäga: hwarföre wi så gerna klage öfwer de onda tiderna; om de werkligen äro wärre, än de fordom woro, och om wi äro berättigade till mißnöje med den närwarande tiden.

När wi gifwe akt på det, som retar många till att klaga: så finne wi, att de dertill förmås af ofta helt skiljaktiga orsaker.

Någre sucka öfwer det offentliga och enskilta wälståndets förfall; öfwer swårigheten att förwärfwa och öfwer bristande tillfällen att förtjena; öfwer handelns hämmande genom fortfarande, förderfliga krig; öfwer den möda en rättskaffens husfader har att bereda sig och de sina en anständig utkomst. Då hör man ofta ålderstigne prisa de goda, fordna tider; huru hwar och en

då bequämligen haft sin berg-ning; huru icke allenast de för lifwets nödtorft oumbärligaste artiklar kunde erhållas för godt pris, utan äfwen mycket, som tjenade till bequämlighet, nöje och njutning.

Utaf andre förnimmer man de fasansfullaste skildringar af krigen och deras förfärliga följder; man får höra, huru städer och länder, beröfwade sin lagliga öfwerhet och sina rättigheter, blifwit sköflade och ödelagde; huru undersåterne mångenstädes dignat under tyngden af pålagor och bördor; men lidandet framställes såsom oerhördt; ja, man påstår, att det aldrig någonsin, till den grad, torde återkomma.

Wißerligen är mången, ja, kanske hwarje, sådan klagan grundad! Men wi måste wara rättwisa i wår klagan; wi böre ej öfwerdrifwet klaga. Wi kunne ej med skäl påstå, att det lidande, som isynnerhet öfwergått wißa länder, är allmänt; att icke det, som wi kalle bättre tider, engång skall återkomma; att allt fordom warit bättre.

Många familjer hafwa onekligen förlorat sitt wälstånd, men sjelfwe hafwe wi äfwen warit åsyna wittnen till många familjers uppkomst. Det kan wäl icke bestridas, att många yrken, som förr blomstrade, nu råkat i det största förfall; men wi kunne ej heller neka, att andra yrken, gynnade genom lokal- och tids-omständigheter, äro i ett mera blomstrande tillstånd än fordom. Denna wexling i förmögenhets-wilkor, detta stigande och fallande har från urminnestider ägt rum, och skall oupphörligt fortfara. De, som förlorat, wäre sig genom eller utan eget förwållande, fälla tårar; men andre, de der wunnit hafwa, glädja sig åter.

Det är wäl sannt, att folkslagens och Furstarnes krig förorsakat en allmän dyrhet. Men nekom ej heller, att Guds wälsignelse i allmänhet icke öfwergifwit oß; medgifwom, att wi ännu alltid erhålle och njute de ting, som för lifwets nödtorft och uppehälle äro oumbärlige; att den weklige endast har orsak till klagan, ty han gjorde det umbärliga till oumbärligt för sig, och sökte all sällhet i ett kostsamt lefnadssätt eller i wißa sinnliga njutningar, hwilken böjelse han numera icke utan swårighet kan tillfredsställa. — Låfwad ware Försynens och ädle menniskowänners wälgörenhet: ännu hafwa till och med de fattigaste, tak öfwer hufwudet, kläder på kroppen, och bröd mot hungersnödens fasor!

Och huru har ej det fordna wälståndet blifwit förstördt, huru många häfdwunna, wälgrundade rättigheter hafwa ej blifwit utplånade! — Detta är obestridligt; men det onda öfwergick blott wißa länder, städer och hus. I alla tider hafwa krig blifwit förda mellan folkslagen, och fordom med långt större grymhet än nu. Det är i sig sjelft omöjligt att menniskorna, med sina oroliga lidelser och lustar, kunna njuta en beständig fred. Med den wällust, yppighet, stolthet och förslappning, som freden medför, älstrar den åter kriget. Så likna wåra tider de fordna. Såsom wi, nödgades äfwen wåra fäder lida. Men wi äge blott en noggrann kännedom om wåra

egna lidanden, wi kånne blott wåra försakelser och bördor lif-ligt, medan det onda, under hwilket wåra förfäder ofta suc-kade, endast såsom en skuggbild oß föreswäfwar. Derföre skole wi ej så djupt nedsätta wåra ti-ders wärde, ej prisa forntiden så gränslöst lycklig. Förslutna århundradens historia lär oß, att menniskorna, i många stycken, då woro ännu olyckligare än wi nu äro.

Oupphörligt är intet lidande. De närwarande wederwärdighe-terna skola förswinna, och wäl-signelsen återkomma. Och när den nöd, öfwer hwilken wi nu klage, upphört, skole wi, skola wåra efterkommande då wara lyckligare än wi nu äro? Ack, må wi dock icke bedraga oß sjelf-wa! Midt i fredens sköte skola lidanden af annan beskaffenhet uppkomma och andra orsaker till förnyadt mißnöje alstras. Det gifwes ingen, som njuter en o-wanskelig lycka. Hwarje dag hafwer, såsom Christus säger, sin egen plåga. Matth. 6: 34. Det är ej werlden, ej tiden, som gör menniskan usel: det är hon sjelf, som med elände upp-fyller sin werld och sin tid. Den Kristne, den rättrådige och wise kan, äfwen i de swåraste stor-mar, bibehålla en orubblig sin-nesfrid. I den ljufwa känslan af himlens nåd söker han, nöjd med de öden, som Försynen skic-kar, att af hwarje dag winna en njutning, och att, så långt hans förmåga sig sträcker, genom sitt wälgörande bemödande lindra det allmänna lidandet.

Men mera grundad synes de-ras klagan, som uppehålla sig wid det tilltagande sedeförderf-wet och lasternas wäxande ström. De antyda ungdomens lättsinnig-het, som gäckar ärbarheten och skyr nyttig ansträngning; de antyda oräkneliga familjers slösaktiga och yppiga lefnadssätt; ty, utan att tänka på framtiden och sina barns försörjande, öfwerlemna sig så många husfäder och mödrar åt yppigheten; — de antyda seder-nas och lasternas förfining, de oftast toma kyrkorna, men de nästan alltid uppfyllda templen för fråßeriet och den lägre wäl-lusten; de antyda wördnadswär-da öfningars åsidosättande, ja, uraktlåtandet af det anständiga; de wisa, huru man nuförtiden smyckar de skändligaste synder med namn af dygder; huru man kal-lar skrymteri belefwenhet, wäl-lust artighet, swek lefnadsklokhet, otukt swaghet, gudlöshet upplys-ning, och mened fördomsfrihet.

Denna klagan är wäl äf-wen grundad. Men det är li-ka sannt, att man icke, utan o-rättwisa, kan tillämpa densamma på alla dödlige. Många tusende finnas, som icke blott med läp-parne bekänna Christum Jesum, utan äfwen med hjertat, samt genom Hans ord wänta sin ewi-ga wälfärd; många, många äro de, som hata lasten och sträfwa efter fullkomlighet. Ännu är Guds rike på jorden icke förstördt; ännu werkar Guds ord mäktigt på höga och låga sinnen; ännu äro Jesu Christi triumfer icke om-intetgjorda, och Hans uppenba-relser, gående i arf från det ena århundradet till det andra, skola ewigt förblifwa.

Man måste wäl medgifwa, att syndalustan derstädes sig röjer; menniskones hjertas uppsåt är ondt, alltifrån ungdomen. (1

Mos. B. 8: 21.) Men så war det från werldens begynnelse. David klagade redan deröfwer, att de heliges antal dagligen blef färre! — Från begynnelsen låg helwetet i strid med himmelen, det onda med det goda, de sinnliga böjelsernas retelse med känslan af det bättre. Wårt tidehwarf har sina egna laster; men så förhöll det sig äfwen med hwarje af de förflutna. Huru straffade ej Profeterne, huru Jesus och Apostlarne icke sin tids synder! Och sålunda ifrades af alla ädle mot det öfwerhandtagande sedeförderfwet.

Låtom oß derföre icke med obillig förkärlek prisa de fordna tider och fördömma de närwarande, såsom wida mer förderfwade. Med åren förändras menniskornas tänkesätt och seder; med dem äfwen deras goda och onda böjelser. Om de dödlige städse framskridit på lasternas stråt; om icke det goda från urminnestid uppwägt det onda, så hade sannerligen denna werld warit ödelagd, — lik en mördarkula, — wåra tempel förwandlade i grushögar, wåra riken upplösta, och all lag, ordning, trohet, kärlek, säkerhet, förswunna!

Men huru tiderna ock må wara beskaffade, så hafwa de alltid sina fördelar och olägenheter, sina behag och widrigheter, hwilket äfwen är fallet med hwarje enskilt menniskas lefnadsålder. Så är barnåldern rik på glädje, men äfwen på tårar; så har mannen flere företräden och mångfaldigare njutning, men äfwen bekymmer och lidanden, hwilka han, såsom barn, icke kände; så har den åldrige sina stilla njutningar, men äfwen sina beswärligheter. Detta är en genom Guds wishet bestämd nödwändighet.

Men en Kristen skall ej förlora modet, om tiderna ock äro aldrig så dystra. Ju wärre tiden är, desto bättre bör menniskan wara. Derföre äro de ewigt anmärkningswärda deßa ord, som Aposteln Paulus, nära 2000 år tillbaka, yttrade till sina Kristne i Ephesus: **Sen till, att I wandren försigtigt, icke såsom de owise utan såsom de wise; och skicken Eder efter tiden, ty tiden är ond.** Ephes. 5: 15, 16.

Den wises sanna kännetecken är således, att i onda tider wandra försigtigt, det will säga, sålunda ordna sin lefnad, att tidens wederwärdigheter icke nedertrycka, deß laster icke fatta, deß faror icke förderfwa honom.

Fatta således, du Christi bekännare, deß högre mod, ju swårare tidsomständigheterne blifwa: möt dem med allwar och kraft. Den, som i nödställd belägenhet, antingen helt och hållet, eller till en del förlorar trons och hoppets mod, han är redan till spillo gifwen. Han kan mot ödets widrigheter ej mera sätta hela styrkan af sina krafter, som genom fruktan blifwit honom beröfwade. Kasta bördan af dina bekymmer på Herran, låt ditt bergfasta förtroende hwila på Honom: Han är din klippa, ditt beskydd, och din sköld. Öfwergif Honom ej i din tro och handling: äfwen Han blifwer dig trofast. Och är Gud med oß, ho kan wara mot oß?

Fatta mod; utan mod saknar du äfwen den wises nödwändiga försigtighet, den lugna öfwerläggningen och klokheten i det, som länder till mången olyckas

kas förminskning. Afhåll dig derföre från fåfäng klagan öfwer onda tider. En sådan klagan gör dig klenmodig och nedslår äfwen andras mod. Uppmuntra fastmer dig sjelf och andra, genom ditt ord och efterdöme, till berömlig ståndaktighet: wisa i de sorgligaste omständigheter din själsstorhet: så höjer du äfwen andra, som äro klenmodige och förtwiflande. Under solen finnes intet ondt, det der icke kan öfwerwinnas genom ett dygdigt sinnes kraft.

Fatta mod! Förgät ej, att Gud sjelf från ewighet ordnat denna tidens öden; förgät ej, att Han ännu är den Herre, hwars wink hela werlden lyder; förgät ej, att denna tidens wedermödor äro inneslutne i den wisa planen för Hans werldsregering, och att — o, Hans heliga, tillförlitliga ord har oß det förkunnat! — alla ting tjena dem, som Honom älska, till det bästa.

Den, som med sådan håg möter tidens stormar, och med sådant mod begifwer sig ut i lifwets owäder: han hwilar under Herrans wingars skugga; han wandrar wid den Allsmäktiges hand; honom kan ej något fattas. Oförfärad öfwerser han sina olyckliga förhållanden, och beräknar med lugn, huru han skall komma ur sina bekymmer. Han allena kan handla försigtigt, såsom en wis.

Det blifwer dig mödosamt, att, med omsorgsfullt arbete, winna ditt dagliga bröd och en anständig utkomst: wälan, möt tidens wedermödor med den wises sorgfällighet. Lär att umbära, och du är rik; lär att åtnöja dig med litet, så skall du skönja öfwerflöd; lär att sparsamt hushålla med hwad du förwärfwat, och tryckande brist skall aldrig inträffa, hwarken för dig eller de dina. Af din förmögenhet skall du till och med kunna meddela något åt olyckligare bröder eller sådane, som ej handlade med den försigtighet som du. Men huru blifwer försakelsen af mången umbärlig sak dig för swår? Kan du ej lätt afbryta wißa njutningar? Har du blifwit en träl af din gom, en slaf utaf dina bequämligheter? O; om du ej kan bryta dylika kjettrar, så är du wärd slaflönen; wärd att småningom nedsjunka i armod och wanära! Dig frälsar ingen, om du sjelf icke will frälsa dig. Sjelf känner du, — ditt samwete säger dig det, — att du ej är wärd någon räddning, emedan du icke är mäktig af någon sjelfförsakelse. Ack, du kan ju ej wara en wis, en Kristen!

Wandra med den wises försigtighet; wäpna äfwen dina barn med densamma emot tidens trångmål. Uppfostra dem ej till wällefnad, men till återhållsamhet och allwarlig sysselsättning; icke till förströelse, men till gagnelig werksamhet, genom hwilken de städse finna medel att lefwa oberoende och blifwa danare af sin egen timliga lycka. Du äger kanhända anseende bland dina landsmän, ära, wärdighet, förmögenhet; men i tidernas storm kunna din rikedom och ditt anseende gå förlorade, och dina barn, såsom tiggare eller flyktingar, nödgas söka ett nytt fädernesland. Derföre består det wäsentliga af deras arf icke så mycket i den förmögenhet du åt dem efterlemnar, som i den bild-

ning, du, genom uppfostran, dem bibragt.

Skicken Eder efter tiden, ty tiden är ond! — Hotar sedeslöshet att taga öfwerhand i ditt fädernesland, i din församling: gack åstad, förena dig med de goda, och werka manligen mot de ondas elaka följder: på detta sätt minskar du din tids olyckor. — Om brist på gudsfruktan, om religionsförakt hota att taga öfwerhand: så wisa genom ditt efterdöme, ådagalägg med alla goda och ädla i din församling, att ingen sann dygd är möjlig utan wördnad för Gud och Hans heliga ord, utan afseende på ewigheten och domen.

Så werkar en Kristen i förhållande till tiderna. Oaktadt deras werlande skiften, blifwer hans hjerta sig likt, — och oföränderlig, såsom detta Gud och dygden helgade hjertas tro, omfattar honom äfwen den Högstes huldhet. Menniskan bereder sig olyckliga tider; tiden gör icke menniskan olycklig.

I hwilka fasansfulla förhållanden lefde ej Du, helige Frälsare! Du bad för menniskoslägtets synder, men modet och det blida sinneslugnet öfwergåfwo dig ej. Heliga anda, gudomliga mod! Öfwergifwen ej heller mig! Jesu, jag följer Dig! Såsom din lärjunge will äfwen jag kämpa en god kamp, och fullända mitt lopp. Herre, nådens Gud, stå Du mig bi och skänk mig din wälsignelse!

Den 16 November.

Öfwer omdömet om tidens händelser.

Ps. 12: 3, 9.

Nu blott ett hjerta och en själ
Må Nordens söner nämnas,
Och allmänt wäl bli allas wäl,
Och rätt och pligter jemnas.
At glömskan allt må lemnas,
Som gör ett brödrasinne kallt;
Och Christi Ande lifwe allt,
Som tänkes och som ämnas.

Wälsigna den, som wet och will
Deri sin ära sätta,
Att, oförkränkt, blott höra till
Det sanna och det rätta.
Bekymrens bördor lätta,
At dygdens mödor lycka gif;
Och lät oß i ett bättre lif
Få mötas efter detta.

Wår tids märkwärdiga händelser utgöra, till en stor del, samtalsämnen i samquämen. Om dem höre wi talas, hwarthän wi komme: mångahanda omdömen blifwa då fällde öfwer undersåter och throner; sanningar och osanningar, gißningar och wißheter mångas om hwarandra. Samtal af denna beskaffenhet äro ofta lärorika, men gifwa äfwen ofta anledning till split, farhåga och oro.

Det är icke blott nygirigheten, som förlänar samtalen om wigtiga händelser en synnerlig retelse, de blifwa ej heller endast derföre isynnerhet omtyckte, att

de hufwudsakligen befordra förståndets sysselsättning, samt göra utbytet af tankar och meningar lisligare i samquämen; utan derföre att känslan låter oß ana det starkare eller swagare sammanhang, uti hwilket, bland de största folkslag, hwarje stads, hwarje bys, hwarje familjs historia står till det helas.

Ehuru jordens folkslag lefwa skilde från hwarandra genom haf, strömmar och bergsträckor, ehuru de alla hafwa sina särskilta språk och inrättningar, äro de dock genom ömsesidiga behof med hwarandra förenade. Ett folkslag kan till sitt wälstånd lika litet umbära andra folkslag, som ett enda hushåll i en stad kan för sig sjelft bestå och umbära de andra. Folkslagen äro sinsemellan endast större familjer, som på jordklotet bo tillsamman, och på åtskilliga sätt tillbedja och dyrka Gud, Allfadren.

Derföre är det icke allenast förlåtligt, om wi, wid wänskapliga sammankomster, sysselsätta oß med betraktelser öfwer nära eller fjerran boende folkslags mißöden; detta deltagande är till och med berömligt. Det rörer wåra medbröders wäl och we, det angår wår egen lycka eller olycka. Ty ingen kroppslem lider, utan att det kännes af det hela. Det hela kan ej lida någon tryckande plåga, utan att delen äfwen känner något af den allmänna smärtan.

Ju wanligare sådane samtal äro, deß mer bör äfwen den Kristne wid dem winnlägga sig om ett wärdigt uppförande, såsom Christi lärjunge. Äfwen deßa samtal kunna föranleda mångahanda fel och gißningar, ja, under betänkliga tider, kunna de blifwa källor till mångens ofärd, till borgerlig twedrägt och offentligt förderf.

Endast med alltför stor lättsinnighet yttras låf och tadel öfwer Furstarnes och Myndigheternas handlingar. Man plägar blott alltför ofta med obarmhertighet bedömma, eller med åtlöje öfwerhopa Regenternes widtagne åtgärder. Derigenom kallnar hjertat mot dem, som wi swurit trohet; derigenom släckes småningom känslan utaf wördnad mot dem, som af Gud undfingo makt, att, med faderlig kärlek, sörja för wårt wäl. Och hwad är lagen, utan undersåternes glada lydnad? Hwad är Fursten, utan sitt folks förtroende? Hwad är det fäderneslånd, hwarest borgaren föraktar sin Öfwerhet, och Öfwerheten icke har någon lit och kärlek till undersåterne?

Dylika samtal pläga, blott alltför ofta, hos bäfwande själar wäcka öfwerdrifna bekymmer och farhågor. Ömsesidigt förbittre wi wåra sinnen genom partiska påståenden, eller söka att ömsesidigt pläga hwarandra genom konstfulla tydningar af öden. Hwem känner ej, att redan de bästa wänner, genom enwisa påståenden af sina särskilta åsigter, blifwit kallsinnige mot hwarandra, ja, söndrade? — Hwad? Wågar en Kristen med likgiltighet anse sådan werkan af samtalen i sällskap? Blifwer det ej hans pligt, att der wara på sin wakt, hwarest han löper fara att förspilla själens frid, störa familjers enighet, forlora en wäns kärlek?

Oförsigtiga yttranden wid dy-

lika samtal plåga, blott allför ofta, wara första grunden till onda, förfärande rykten, hwilka förgäfwes oroa ett helt land, och hwilkas ursprung ingen kan utgrunda! — Hwem känner ej de bedröfliga följder, som ett falskt rykte ofta förorsakade? För hwem är det wäl obekant, att ett sådant ofta blef ett mäktigt werkande hjelpmedel, för illasinnade menniskor, att anstifta uppror och förföljelse.

Ett oförsigtigt ord, ett missförstånd, skakar, under bekymmersfulla tider, ofta millioner hjertans lugn. Den dystra sagan ilar från mun till mun. Med klappande hjerta förnimmes den af hwarje man, och sprides widare med besynnerlig brådska. Ingen wågar att widröra detta spöke, som hwarje inbillningskraft förstorar och förenar med nya omgifningar. Hwarthän detta rykte kommer, quarlemnar det missnöje, fasa, och oredig misstankar. Snart beherrskar det den stora mängden; enskiltes oro öfwergår till en allmän sinnenas jäsning. Äregirigheten, det skadelystna missnöjet framträdde fräckare; den bländade hopen följer deras skändliga fanor, och uppoffrar allt heligt åt sin willa. Blod flyter, lågorna uppstiga från oskyldiges kojor. Det allmänna eländet medför först eftertanken, som pröfwar de tagne stegen, slappheten den ryktbarhet, som inser sjelfförblindelsen, och sanningens erkännande återbringar de förwillade till blygselns ånger. Men olyckan är stiftad; kunskapen om det bättre och sanna kommer för sent. De widunderliga ryktena hafwa, såsom en swekfull dunstbild, förswunnit, och ingen begriper, huru han fallit på denna wansinnighet.

Sådan är många olyckliges historia under de förflutne åren, sådan werkan af de obetänksamt förde samtalen öfwer tidens händelser, öfwer Regenternes handlingar. Och detta wållar deße lättsinnige skrikare, som ropa: *Wår tunga skall hafwa öfwerhanden: oß tillkommer att tala: ho är wår herre?* Ps. 12: 5.

Liksom wid alla tillfällen, så bör äfwen här Jesu lärjunge öfwa wisheten. Hwarken kan, eller bör han städse tiga. Han skall deltaga i hwarje samtal. Ofta blifwer han nödsakad att fälla sitt omdöme.

Men när han bör yttra detsamma om folkslagens sak, styrelsernas åtgärder, Regenternes bedrifter, göre han det med den anspråkslöshet, som höfwes en Kristen.

Denna anspråkslöshet alstras ej blott af aktning mot styrande Myndigheter öfwerhufwud, hwilka äro att anse såsom af Gud insatte; — *ty all Öfwerhet är gudomlig ordning, till menniskornas skydd och säkerhet.* (Rom. 13: 11.) Af öfwertygelse om osäkerheten i wårt omdöme, om inskränktheten af wåra insigter, uppkommer anspråkslösheten hos hwarje werkligt wis.

Ty för honom är det ingalunda obekant, hwilken swårighet möter, då man will behörigen skatta blott sin likes handlingssätt eller sin grannes uppförande. Huru ofta hafwe wi ej misstagit oß angående wåra förtrognaste bekantes uppförande; huru många gånger tadlat deras steg, tills wi blifwit fyllest underrättade rörande alla omständighe-

ter! Först när wi erfare alla de orsaker, hwarföre de handlade så och icke annorledes, eller hwarföre de ofta måste ofriwilligt på sådant sätt förfara, först då finne wi dem rättfärdigade, eller fullkomligt ursäktade.

Äro wi nu i fara att mißtaga oß, när wi bedömme wåra bekantes handlingar, huru mycket mer blifwa wi det icke, när wi för wår domstol wåge draga handlingar af män, som bo fjerran från oß och genom tusendetals olika, af oß okända förhållanden, ofta twingas till besynnerliga och oförklarliga mått och steg, ja, af klokhet, nödgas dölja de mångfaldiga grunderne till sina beslut! — Hwem inser icke, hwilken förmätenhet det är, att wilja för Öfwerheten utstaka wägen, som den bör följa, då den från högre ståndpunkter, lättare kan öfwerskåda det hela i alla delar och behof, än wi uti låga, underordnade grader?, Genom ständig syßelsättning med sina wärf, genom mångfaldig, daglig erfarenhet måste den nödwändigt blifwa oß öfwerlägsen i sakkunskap och ärendernas ändamålsenliga behandling? Omgifwen af de mest öfwade, wisaste och sakkunnigaste män, kan den ju, utan möda, för hwarje synnerligt fall, inhemta det bästa rådet.

Det är twifwel underkastadt, om de, som äflas att upphäfwa sig till Furstarnes domare, till Öfwerhetens bedömmare, mer styras af dåraktig inbilskhet än af obetänksam okunnighet. — Men från den werkligt wises läppar, skall du aldrig förnimma detta oförskämdhetens språk. I medwetandet af sina insigters otillräcklighet skall den Kristne gerna bekänna, att han ej wågar dömma, då grunderne för och anledningarne till någon wiß åtgärd för honom äro hemligheter, ej heller fördömma, då han är öfwertygad, att mycket från en hög ståndpunkt måste wisa sig annorledes än från den, hwilken enskilte, i ringa förhållanden, lefwande medborgare innehafwa. Wi kunne aldrig förut weta, om de styrande myndigheterne werkligen fela; ja, äfwen när följderne af deras handlingar på deßa kasta en skugga, är frågan ännu oafgjord, om de warit twungne eller icke att handla på det sättet.

I omdömet om werldshändelserne bör, med denne en Jesu lärjunge så paßande billighet, warsamhet äfwen förenas.

Wid hwarje samtal måste jag öfwerwäga de werkningar, som mina ord kunna frambringa på den ene eller andre. Är det ej lätt möjligt, att jag förorsakar den ene eller andre fruktlös oro och bekymmer? Är det icke möjligt, att jag någonstädes, genom mitt öfwerilade, obetänksamma omdöme, mot mig wäcker sinnesrörelser, förtret, hat, förakt, eller gifwer anledning till partisöndringar och befordrar twedrägten, i stället att den minska. Är det icke möjligt att örontaßlare, lyßnare, hemliga fiender, med ilska uppsnappa mina ord och förråda mina omdömen till personer, som derigenom bekomma en rättighet att hålla mig för deras motståndare, för deras och Öfwerhetens fiende, eller åtminstone att finna mig mißtänkt? Är det ej möjligt, att det lättsinnigt yttrade ordet, utan att jag förmodar det, blifwer den första orsa-

ken till mycken wederwärdighet för mig eller för mitt hus?

Derföre behöfwer man ej, under förtroligt samtal med sina wänner, i en alltför stor ängslighet, strängt wäga sina ord, hwarigenom slutligen allt gladare, otwungnare umgänge skulle upphöra — men Regenter bör den Kristne, med samma ömma och skonsamma försigtighet, bedömma, som då han bedömmer sina likar. — All fara skall förswinna, om hans ord förkunna ett mildt, ett älskande hjerta. Då skall han hellre ursäkta, när andre fördömma, och när andre dömma, först pröfwa.

Samma kristliga warsamhet betager äfwen för honom falska rykten deras fara; den tryggar honom mot lättrogenhetens förblindelser, genom hwilka redan mången, för längre eller kortare tid, förbittrade sin lefnadsnjutning. Innan han tror, skall han först forska efter källorna och undersöka deras beskaffenhet; han skall motarbeta de oroande sagorna och förswaga dem, genom inkasten mot deras trowärdighet, som han å sin sida utsprider; han skall förlama de opåkallade skrikare, som säga: **Wår tunga skall hafwa öfwerhand; oß tillkommer det att tala, hwem är wår herre?**

Ack, hwad fasa alstrade icke ofta ett lättsinnigt ord, en ondskefull lögn, som med nedrigt uppsåt utspredos bland menigheten till deß förderf! Men huru mycket godt anstiftades icke äfwen genom en wis menniskas tal, huru mycket ondt afwärjdes icke, huru mycket elände förebyggdes icke redan derigenom! — Efter denna palm, skall du, såsom Kristen, sträfwa, och ej underlåta det, om du ock icke kan fullborda mer, än en god sak.

Men sjelfmant insinna sig anspråkslöshet och försigtighet wid bedömandet af regerande personers handlingar, när wördnad herrskar för den af Gud gifna Öfwerhet. Med Jesu Christi efterdöme för ögonen, ihågkommande den hel. Petri lärdom: **Waren edra herrar underdånige med fruktan; icke blott de goda och saktmodige, utan ock de genstörtige** (1 Petr. 2: 18), dömmer den Kristne om sin Öfwerhet, till hwilken han hyser förtroende. Med förnuftsskäl lugnar han de mißnöjdes sinnen.

Då Jesus ännu wandrade på jorden, war werlden icke mindre rik på märkwärdiga händelser, än i wåra dagar. Då störtades äfwen Konungar från sina throner, mäktige dogo i uselhet, ringa personer blefwo upphöjde. De Romerske Kejsarnes makt sträckte sig från solens uppgång til deß nedgång; härskri återskallade från alla trakter; fridsamma folkslag blefwo underkufwade, krigiska skingrade och bortförde i fångenskap. Gärder och hårda pålagor blefwo utskrifne. Maktspråket från en enda, som thronade i Rom, beherrskade såwäl Westerlandets nationer, som det underdåniga Jerusalem.

Man talade äfwen då, på alla offentliga ställen och bland wänner, helst om dagens händelser och de tilldragelser, som förestodo. Bland Judiska folket herrskade ständiga jäsningar; det skådade tillbaka på de äldre tiders glans, på de ärofulla, längesedan hängångne Konungar och fordna segrar, samt längtade med

häftighet åter till den förlorade sjelfständigheten.

Derföre wördade hela folket en jordisk räddare och befriare i Meßias. Derföre helsade det ofta Jesus såsom Konung, och fordrade af Honom hjelp mot det werldsherrskande Rom. Deraf det högljudda knotet öfwer de många pålagorna, utskylder, som borde erläggas åt en utländsk Furste.

Men när Fariseerne en dag framträdde till den Gudomlige, och frågade: "Är det ock tillbörligt, att man erlägger skatt och utskylder åt Kejsaren i det fjerran belägna Rom?" — så lät Han wisa sig de mynt, i hwilka skatterne utgingo, och sade: **Hwars bild och öfwerskrift är detta?** Och då de swarade: **Kejsarens!** — utbrast Jesus: **Wälan, så gifwen Kejsaren hwad Kejsaren tillhör, och Gud hwad Gud tillhör!** Matth. 22: 21.

Så yttrade sig Gudamenniskan med wördnad om jordiska Regenter; så böra äfwen wi, som pryda oß med Jesu Christi heliga namn, göra. Till oß är det äfwen taladt detta ord, som Han talade till Fariseerne.

Sålunda inser och erkänner jag mig, såsom Kristen, till och med i de fall, då jag, i kraft af mitt kall och embete, ej har något egentligt, beständigt eller omedelbart inflytande, kunna förebygga onda och åstadkomma wälgörande werkningar. I lifwet finnes intet, som är till den grad wigtigt, eller efter utseendet ringa, att ju min Religion icke kunde wisa mig den bästa wäg, som jag derwid hade att följa. Äfwen i wänskapliga kretsar, midt ibland mina förtrogne och bekante, får jag, öfwer tilldragelser, hwilka tima bland folkslagen, icke sorglöst fälla de omdömen, som alstras af upprörda känslor och sinneshäftighet. Jag bör äfwen der icke förgäta min wördnad för Regenter; äfwen der är det mig icke tillåtet att glömma denna blygsamma anspråkslöshet, som allestädes utgör en Kristens prydnad, han må befinna sig offentligen inför menigheten, eller utgjuta sina känslor i ett förtroget hjerta.

Mig tillkommer ej domen; Gud dömmer de wränge Furstar. Hög är bland dödlige deraß wärdighet, förfärligt swår deras answarighet inför Konungars Konung! — Utaf dem kräfwer Han räkenskap för deras förwaltning af det gods, som blifwit dem anförtrodt på jorden; för de i yppighetens sköte bortslösade dagar, som blefwo dem förlänade till beredandet af millioners wälfärd; för den lättsinnighet, med hwilken de utnämt embetsmän, föraktande redlige, insigtsfulle tjenare och gifwit smickraren företräde, emedan han förskaffade dem guld af lidande undersåters tårar: ja, räkenskap fordrar Han utaf dem öfwer hwarje orättwis, godtycklig dom, med hwilken de omintetgjorde lagen, som de till allmän säkerhet borde upprätthålla; öfwer hwarje blodsdroppe, som genom deras stolthet, eröfrings- och förstöringslystnad, med afskywärd kallsinnighet utgjöts i orätträdiga eller oförsigtigt började och utförda krig!

Den mäktigaste Furste är äfwen så underkastad den ewiga, hemlighetsfullt werkande werldsordningens lagar som den ringaste bland hans undersåter. De

smycken, som pryda diademet, skydda ej för ångrens ormstyng, och purpurn tystar ej ett straffande samwetes röst. Wäl hafwa tyranner redan sträckt sina jernspiror öfwer werlden, men den ewiga rättwisans wiggar krossade dem.

Oändlighetens Furste, Allsmäktige Gud, för hwilken otaliga werldar sig böja, Du är allena Herre, Du allena Regenternes och folkslagens domare! Ware min tunga stum; i min trånga werkningskrets må jag ej djerfwas dömma dem, som Du uppsatt öfwer mig. We mig, tilläfwentyrs wore jag ännu felaktigare än de, om Du, i stället för borgarens lyckliga boning, beskärt mig thronens lysande oro.

Hwi skulle jag med fräck förwetenhet tadla werldshändelsernas lopp, då ej en, då ej tusende efter godtycke kunna dem behandla och leda, utan då det är Du, Allwisaste, som i din Försyn befaller hwad ske skall? Alla Furstars förbund, alla folkslags, ja, hela jordklotets förenade makt betyda intet mot din förutbeståmmelse. En ringa, skenbart tillfällig omständighet förwandlar plötsligen tingens gestalt, och den, som i dåraktig inbilskhet säger: "jag är herre!" — han är blott ditt ringaste werktyg.

Den 17 November.

Hushållet och Staten.

Gal. 6: 2.

Må wåra söner, till wårt hopp,
Som friska plantor wära opp!
Wälsignad ware flitens möda
Och hjeltens kraft och jordens gröda!
Må wåldets rop och nödens skri
I wåra hem ej hörde bli!
Gudsfruktan, endrägt, mod och dygder
Lycksaliggöre desa bygder!

Till Guds beundranswärda, wisa inrättningar för menniskoslägtet hör äfwen gradföljden i alla naturens och lifwets ordningar. Ingenstädes skönjer man ett plötsligt språng från det ena till det andra, utan allestädes en småningom skeende öfwergång. I det minsta skåde wi redan på wißt sätt det större; det bekanta låter oß redan ana det obekantas beskaffenhet.

Denna gradföljd lättar för menniskan såwäl öfwersigten af de henne i werlden omgifwande ting, som ock deras kännedom. Hwad hon i ett ämne inhemtar, det blifwer henne åter i andra nyttigt och anwändbart. Hwad hon i smått ser eller werkställer, det kommer henne äfwen till gagn wid större krafters anwändande i stort. Ja, hela hennes uppfostran, från waggan, är ett sådant gradwis skeende framskridande från det lättare till det swårare, från det enkla till det sammansatta, från blotta delen till det hela.

Den dödlige är af Gud bestämd, att lefwa med sina likar, och icke i enslighheten. Enligt sin natur äro alla menniskor blodsförwandter och en faders barn. Endast genom sammanlefnaden, i hwilken man ömsesidigt kan underwisa, råda, skydda och hjelpa hwarandra, ernås de gudomliga afsigterna för wår fullkomlighet. Derföre har äfwen hwarje menniska, då hon inträder i werlden, redan bestämmelsen att blifwa ledamot af ett stort, mångsidigt samhälle, medlem af ett folk, hwars inrättningar, seder, språk, styrelse och behof hon måste underkasta sig. Men i deßa samfundslifwets eller statens ytterst sammansatte och inweckladе förhållanden, inträder icke menniskan plötsligt och utan all förberedelse. Hon erhåller redan ett begrepp om dem, innan hon ännu känner ordet Stat. Hon lär redan känna Furstar, styrelser, undersåter, rangordningar och stånd, innan hon sett dem, ja, innan hon ännu hört dem omnämnas. Ty hushållet, hwari hon föddes, hwari hon finner fader och moder, broder och syster, personer af helt olika ålder, af olika insigter och förmögenhet, är werkligen, i smått, bilden af en stat, en hel nation.

Här lär hon att lyda, älska, wörda; här att wärdera skillnaden i ålder och stånd; här att inse den stora nytta, som uppkommer deraf, att icke alle hafwa samma rättigheter eller idka samma yrke. Detta lär hon, emedan naturen har det med sig; ty föräldrar äro födde maktägande; barnen måste lyda, emedan de, såsom sådane, ännu icke kunna se sig sjelfwe till godo; å andra sidan wänja de sig, i lekarne med syskonen, att wärdera sina likar; genom umgänge med tjenstehjon, att akta dem, som lemna bistånd; i samtal med äldre och erfarnare personer, att wörda högre insigter. — Så från barnaåren wande genom naturens förfogning, finne wi sedermera intet onaturligt i ett helt folks ställning och förbindelse; wi erkänne statsinrättningarne såsom nödwändige, om de ock inskränka enskilta medlemmars obundna frihet. Wi förstå, utan widare förklaring, bedelsen af detta språk: **Ingen Öfwerhet är utan af Gud; den Öfwerhet som är, hon är skickad af Gud** (Rom. 13: 1.). Från wåra spädaste år äro wi wande wid uppfyllande af den pligt, som oß föreskrifwes i denna Apostelns förmaning: **Inbördes dragen hwarannars bördor, och så uppfyllen J Christi lag.** Gal. 6: 2.

Men mot denna wana, mot denna naturliga och heliga pligt uppreser sig sedermera menniskors ärelystnad ofta med häftighet, när deras lidelser wakna. De söka att rättfärdiga sig genom mångfaldiga skengrunder, när de äro böjde för olydnad mot Öfwerheten, mißaktning mot kunnigare, afund mot rike och smädelystnad mot ansedde personer. Då wille de gerna utgifwa allt, som owedersägligt är gudomlig stiftelse, för menniskopåfund; ty derigenom tro de sig kunna rättfärdiga sin ärelystnad och lidelsefullhet.

F o r m e n a f e t t h u s h å l l b e w i s a r r e d a n, a t t s t å n d e n s o l i k h e t ä r e n g u d o m l i g i n r ä t t n i n g. Hushåll äro äfwen en nations beståndsdelar. Om, i ett slägt, föräldrar och

barn af naturen hade samma ålder, kraft och insigt, om alla slägtens medlemmar af naturen hade samma förmögenhet, rättigheter och böjelser, beträffande arten af syßelsättning: — huru länge skulle de då bo fredligt tillsammans? Men, liksom den största mångfald herrskar i allt hwad Gud skapat, så råder äfwen bland menniskorna den mångfaldigaste olikhet af Hans gåfwor, på det att hwarje person med deß större beredwillighet måtte anwända sitt pund till andras tjenst. Det måste nödwändigt finnas lydande och befallande, fattige och rike, tjenare och herrar, okunnige och kunnige. Huru man ock må konstla, skall likwäl naturen städse fullborda Guds wilja.

Många inrättningar och lagar kunna i staten wara wilkorliga, ensidiga och bristfälliga: men lagar måste finnas; att icke allt är fullkomligt eller, bestämdt att lända till allmänt wäl, icke tillskyndar hwarje enskilt fördelar, det härrör af ofullkomligheten, som widlåder hwarje menskligt werk. Det är till och med möjligt, att mången Öfwerhetsperson ej är sin plats fyllest wärdig, att han, uti insigt, flit, orubblig redlighet och duglighet för det allmänna, ofta öfwerträffas af sina underhafwande. Men lagliga myndigheter måste finnas. Kan du ej högakta den menniska, som saknar förtjenst och wärdighet till det henne anförtrodda kall, så är du förbunden att wörda deß förmanskap; ty deri ligger det gudomliga! — Det kan wäl wara, att månge lärare och till andlige embeten walde personer icke alltid besitta de erforderliga egenskaperne. Medgifwom, att åtskillige äro tröge, att somlige med mißnöje, endast för utkomstens skull, sköta sina syßlor; att andre åter mißbruka sina beställningar till att skaffa sig inflytande, och att några äro skrymtaktige, oskicklige, halfbildade, ja, lättsinnige bespottare! — Men deßa warelser äro endast det menskliga wid saken; deras läroembete är det gudomliga. Detta skall du hålla i wördnad, och ej instämma i den ton, som wanligtwis utmärker wår quicka pöbel, hwilken söker förlöjliga prediko-embetet, för några bisakers skull, de der öfwer hufwud ej höra till embetet, utan till den enskilta menniskan, som kanske gör sig skyldig till den ena eller andra swagheten.

I ett hushåll befinnas ej heller alla medlemmar städse rena från fel. Det gifwes ju wårdslösa föräldrar, som genom dryckenskap och trätgirighet, split och orättrådighet, osedligt uppförande och oordentlighet ådraga sig sina barns tysta mißnöje.

Men detta upphäfwer likwäl icke föräldrawärdigheten eller barnaskapet, ej heller förändras derigenom pligtförhållandet. Hwilket menskligt hjerta skulle ej uppresa sig, om någon gillade, att barn begabbade och förlöjligade sina föräldrar? De skola sluta ögonen för sina beklaganswärda föräldrars swagheter, men bewisa dem lydnad, wördnad och barnslig kärlek. Detta förhållande skall äfwen undersåten iakttaga mot Öfwerheten, lärjungen mot läraren, tjenaren mot sin herre, den fattige mot den rike, den yngre mot den äldrige.

Ännu i wåra dagar har man wäl ofta höjt rösten mot stånds-

skillnad. Men hwilka höjde den? De äregirige, som sträfwade att införa en långt större olikhet, sökande att störta de förnäme i djupet och de rike i armod. Men hwad blef wäl följden af alla deßa förfärliga hwälfningar? Oansedt rättwisan blifwit wåldförd, offentlig och enskilt sällhet förstörde, under långwarig förföljelse och blodsutgjutelse, återwände dock omsider allt till de nödwändiga borgerliga förhållandena. Ty de äro af naturen stadgade, och en ren naturlag är Guds wilja.

Så hafwa i många länder de fattigare flere gånger rest sig mot de rikare, och fordrat gemensam njutning af egendomar eller åtminstone jemnlik rätt. De äskade något omöjligt, och störtade sig sjelfwa, jemte tusende oskyldige i outsäglig jemmer. Ty antagom, att man engång, med största samwetsgrannhet, bland samtlige inwånarne i ett land, wille fördela den deri befintliga förmögenhet: hwad skulle wäl följa deraf? Oberäknadt, att den ene fick mindre lust att bispringa den andre, oberäknadt, att de wälmående, utan eget förwållande blifwit beröfwade sina ägodelar, de behöfwande och mindre bemedlade oförtjent riktade, skulle denna jemnlikhet i besittningsrätt ganska ofta åter gå förlorad; ty den ene är sparsammare, den andre slösaktigare; den ene klokare, den andre okunnigare; den ene arbetsammare, den andre trögare. Med största nit skulle hwar på sitt sätt bidraga till återförandet af olikheten i förmögenhetswilkor: snart skulle rike åter uppstå jemte fattige, herrar jemte tjenare.

I det hushåll, hwarest barn äro utan aktning för och tacksamhet mot föräldrar, yngre personer utan affeende på de till mogne år komne, och tjenstfolk ohörsamma mot sitt herrskap, der råder förwirring, der banas wäg för nöd och olycka. Så går det äfwen i ett land, hwarest man gör Regenten och Statens embetsmän, Prester och Lärare till föremål för åtlöjet; hwarest andryghet, ståndshögmod och afund äro rådande. Äro ej samtlige medborgarne bröder, underkastade samme lag, samme Furstes undersåter, och den ewige Gudens barn? Deras särskilta stånd äro detsamma, som de särskilta graderne i ålder och duglighet bland syskonen i en familj, hwarest de äldre och klokare naturligtwis hafwa wißa företrädesrättigheter framför de yngre oerfarne. Men de senare äro föräldrarne lika dyrbare som de förra. — Sålunda har då Gud förordnat den nödwändiga mångfald af stånd och lefnadswilkor, som wi finne på jorden; menniskorna skola inbördes draga hwarandras bördor.

Ju mer ett folk framskrider i sin inre utbildning, deß mer fullkomnas äfwen statsförfattningen och lagstiftningen. För råe barbarer behöfwas andre lagar, än för hyffade nationer. Här ifrås med fog mot godtycklighet och grymhet, som ofta kunna wara nödwändiga, för att hålla halfwilde i tygel. Denna staternes förbättring, detta folkslagens winnande af högre frihet står i jemt förhållande till barnens småningom skeende uppwäxande i en familj. De blifwa mera skonsamt, mera ädelt

behandlade af föräldrarne, ju mer de tilltaga i ålder. Riset, hwilket ofta måste anwändas på bortskämde barn såsom ett botemedel mot egensinnigheten, kan ej mer begagnas mot den mognare ynglingen. Honom förunnas flere friheter, än då han war alltför ung och oerfaren.

Om föräldrar wille fortfara att belöna eller straffa sina fullwurne söner och döttrar på samma sätt som under deras barnår, så skulle de göra sig sjelfwe föraktlige och wäcka barnens harm, eller till själ och hjerta förlama deßa, förwandlande dem till beständigt odugliga warelser. Så förhöll det sig ock, om en nations styresman alltid wille behandla densamma, såsom barbarer eller lifegne. Regeringens (föräldrarnes) okunnighet, de högre ståndens (de äldre syskonens i en familj) stolthet och egennytta hafwa, just genom sådane förseelser, redan åstadkommit de bedröfligaste werkningar i staterne, ja, omsider uppror och förstöring. Ty det gifwes ingen synd, den må wara beskaffad huru som helst och begången af hwem som helst, den der undgår sitt straff. Detta är naturnödwändighet, detta är Guds wilja.

Fullwurne söner och döttrar i en familj, äfwen om de redan kunna bispringa sina föräldrar med råd och dåd, winna dock icke genom sina myndiga år någon rättighet att wägra dem wördnadens och lydnadens pligter. Aktningens, kärlekens och tacksamhetens känslor böra fastmer ökas med åren, och kännedomen af föräldraskapets natur. Likaledes böra folken, ju större anspråk på företräden framför andra nationer de, i anseende till odling och seder göra, med ett ord, ju wärdigare de äro större frihet, genom deß djupare och friwilligare wördnad för Öfwerheten och deß anordningar, såsom ock genom deß uppriktigare aktning för hwarje stånd, utmärka sig. Ett folk, — deß odling må wara aldrig så blomstrande, — hwilket försummar de första heliga pligterne mot Öfwerheten och stånden i samhället, liknar en förderfwad son, som, oaktadt sina förwärfwade kunskaper, med stränga medel måste tillhållas att uppfylla sin pligt.

Likasom i en familj de yngre barnen med tiden uppnå sina äldre syskon, och omsider knappast något afseende göres på skillnaden i ålder, så sker det ock i en stat, hwarest de fordom ringa ansedde lägre stånden, uti bildning och wälstånd upphunnit de högre, eller kommit dem nära. Här förswinner omärkligt den fordna, skarpt uppdragna ståndsskillnaden. Det, som fordom war oundgängligen nödwändigt, samt derföre nyttigt och wördnadswärdt, blifwer nu tungbärligare; en fortfarande skarp skillnad blifwer ofta menlig, och i enskilta fall, eller i småsaker anwänd, löjlig, ja, förarglig! Graden af den allmänna odlingen hos ett folk bör således tjena till måttstock, när man will bedömma det tillika med ståndsskillnaden, som hos detsamma är rådande. Wi böre lika litet berömma eller tadla ett folk för de hos detsamma herrskande rangordningar, eller hos alla fordra hwad wi finne hos oß, som wi kunne fordra, att i alla familjer samma förhållande mellan medlemmarne skall äga

rum. Och medborgaren framskrider äfwen med tiden så, i statens förhållanden, som barnet i familjtillståndet, efter hand utwecklar sig; den mognare, wid yngre syskons uppfostran biträder och omsider sjelf en husfaders pligter öfwertager. Mången kommer till en befälhafwares, lärares eller anförares wärdighet, swingar sig ur torftighet till wälstånd. Då är ögonblicket inne, att sjelf fullkomligt blifwa hwad man förr önskat, att andre warit.

Gif, o himmelske Fader, att jag ständse känner mig sjelf och mina pligter mot nästan! Höga eller låga, alla äro dina barn, alla hafwa af dig undfått särskilta företräden, rättigheter och gåfwor. Wi skole alle tjena hwarandra, och inbördes draga hwarannans bördor, så att wi uppfylle Christi lag! Spiror och tiggarstafwar, altaren och plogar, palats och hyddor, wärdigheter och själsgåfwor hafwa blifwit utdelade, på det att wi med dem må förwärfwa fullkomligheter, som försäkra oß om en skönare lott på andra sidan grafwen. Inför Dig är blott den rättfärdige förnämligare. O, att jag ej warder en af de owärdigaste i ditt heliga rike!

Den 18 November.

Gagnelighet för det allmänna bästa.

Marc. 10: 42, 45.

Nu blott ett hjerta och en själ
Må Nordens söner nämnas,
Och allmänt wäl bli allas wäl,
Och rätt och pligter jemnas.
Åt glömskan allt må lemnas,
Som gör ett brödrasinne kallt,
Och Christi Ande lifwe allt,
Som tänkes och som ämnas.

Wid wänlig hand fören I främlingen genom eder stad. I wisen honom de widlyftiga byggnader af tempel eller hospitaler, af barnhus eller skolor, och sägen: "Detta har wåra fäders wälgörenhet stiftat!"

I fören edra barn till någon stor mans porträtt eller bildstod; med rörelse och stolthet höjer sig Eder själ, då I förtäljen den herrliges lefnad och bedrifter. I sägen: "På slagfältet dog denne ädle, för fäderneslandet; — den der offrade sitt lif för sanningen, för religionens och trons widmakthållande! — Sen här en annan, som beklädde de högsta embeten i sitt fosterland, men afled i armod, emedan han uppoffrade allt för det allmänna bästa! — Och här skåden I åter bilden af en wördnadswärd person, som anwände dagar och nätter, krafter och förmögenhet, med ett ord, allt, för att genom wettenskapernas ljus, eller genom nyttiga upptäckter och uppfinningar sprida en ärofull glans öfwer sin fosterbygd."

Hören folkens röst: den tol-

behandlade af föräldrarne, ju mer de tilltaga i ålder. Riset, hwilket ofta måste anwändas på bortskämde barn såsom ett botemedel mot egensinnigheten, kan ej mer begagnas mot den mognare ynglingen. Honom förunnas flere friheter, än då han war allt-för ung och oerfaren.

Om föräldrar wille fortfara att belöna eller straffa sina fullwurne söner och döttrar på samma sätt som under deras barnår, så skulle de göra sig sjelfwe föraktlige och wäcka barnens harm, eller till själ och hjerta förlama deßa, förwandlande dem till beständigt odugliga warelser. Så förhöll det sig ock, om en nations styresman alltid wille behandla densamma, såsom barbarer eller lifegne. Regeringens (föräldrarnes) okunnighet, de högreståndens (de äldre syskonens i en familj) stolthet och egennytta hafwa, just genom sådane förseelser, redan åstadkommit de bedröfligaste werkningar i staterne, ja, omsider uppror och förstöring. Ty det gifwes ingen synd, den må wara beskaffad huru som helst och begången af hwem som helst, den der undgår sitt straff. Detta är naturnödwändighet, detta är Guds wilja.

Fullwurne söner och döttrar i en familj, äfwen om de redan kunna bispringa sina föräldrar med råd och dåd, winna dock icke genom sina myndiga år någon rättighet att wägra dem wördnadens och lydnadens pligter. Aktningens, kärlekens och tacksamhetens känslor böra fastmer ökas med åren, och kännedomen af föräldraskapets natur. Likaledes böra folken, ju större anspråk på företräden framför andra nationer de, i anseende till odling och seder göra, med ett ord, ju wärdigare de äro större frihet, genom deß djupare och friwilligare wördnad för Öfwerheten och deß anordningar, såsom ock genom deß uppriktigare aktning för hwarje stånd, utmärka sig. Ett folk, — deß odling må wara aldrig så blomstrande, — hwilket försummar de första heliga pligterne mot Öfwerheten och stånden i samhället, liknar en förderfwad son, som, oaktadt sina förwärfwade kunskaper, med stränga medel måste tillhållas att uppfylla sin pligt.

Likasom i en familj de yngre barnen med tiden uppnå sina äldre syskon, och omsider knappast något afseende göres på skillnaden i ålder, så sker det ock i en stat, hwarest de fordom ringa ansedde lägre stånden, uti bildning och wälstånd upphunnit de högre, eller kommit dem nära. Här förswinner omärkligt den fordna, skarpt uppdragna ståndsskillnaden. Det, som fordom war oundgängligen nödwändigt, samt derföre nyttigt och wördnadswärdt, blifwer nu kumbärligare; en fortfarande skarp skillnad blifwer ofta menlig, och i enskilta fall, eller i småsaker anwänd, löjlig, ja, förarglig! Graden af den allmänna odlingen hos ett folk bör således tjena till mättstock, när man will bedömma det tillika med ståndsskillnaden, som hos detsamma är rådande. Wi böre lika litet berömma eller tadla ett folk för de hos detsamma herrskande rangordningar, eller hos alla fordra hwad wi finne hos oß, som wi kunne fordra, att i alla familjer samma förhållande mellan medlemmarne skall äga

rum. Och medborgaren framskrider äfwen med tiden så, i statens förhållanden, som barnet i familjtillståndet, efter hand utwecklar sig; den mognare, wid yngre syskons uppfostran biträder och omsider sjelf en husfaders pligter öfwertager. Mången kommer till en befälhafwares, lärares eller anförares wärdighet, swingar sig ur torftighet till wälstånd. Då är ögonblicket inne, att sjelf fullkomligt blifwa hwad man förr önskat, att andre warit.

Gif, o himmelske Fader, att jag städse känner mig sjelf och mina pligter mot nästan! Höga eller låga, alla äro dina barn, alla hafwa af dig undfått särskilta företräden, rättigheter och gåfwor. Wi skole alle tjena hwarandra, och inbördes draga hwarannans bördor, så att wi uppfylle Christi lag! Spiror och tiggarstafwar, altaren och plogar, palats och hyddor, wärdigheter och själsgåfwor hafwa blifwit utdelade, på det att wi med dem må förwärfwa fullkomligheter, som försäkra oß om en skönare lott på andra sidan grafwen. Inför Dig är blott den rättfärdige förnämligare. O, att jag ej warder en af de owärdigaste i ditt heliga rike!

Den 18 November.

Gagnelighet för det allmänna bästa.

Marc. 10: 42, 45.

Nu blott ett hjerta och en själ
Må Nordens söner nämnas,
Och allmänt wäl bli allas wäl,
Och rätt och pligter jemnas.
Åt glömskan allt må lemnas,
Som gör ett brödrasinne kallt,
Och Christi Ande lifwe allt,
Som tänkes och som ämnas.

Wid wänlig hand fören I främlingen genom eder stad. I wisen honom de widlyftiga byggnader af tempel eller hospitaler, af barnhus eller skolor, och sägen: "Detta har wåra fäders wälgörenhet stiftat!"

I fören edra barn till någon stor mans porträtt eller bildstod; med rörelse och stolthet höjer sig Eder själ, då I förtäljen den herrliges lefnad och bedrifter. I sägen: "På slagfältet dog denne ädle, för fäderneslandet; — den der offrade sitt lif för sanningen, för religionens och trons widmakthållande! — Se här en annan, som beklädde de högsta embeten i sitt fosterland, men afled i armod, emedan han uppoffrade allt för det allmänna bästa! — Och här skåden I åter bilden af en wördnadswärd person, som anwände dagar och nätter, krafter och förmögenhet, med ett ord, allt, för att genom wettenskapernas ljus, eller genom nyttiga upptäckter och uppfinningar sprida en ärofull glans öfwer sin fosterbygd."

Hören folkens röst: den tol-

kar forntidens ära. Med stolthet prisar den förflutna dagars hjeltebragder; besjunger förfädrens storhet och kraft, samt framställer deße såsom tillhörande ett ädlare menniskoslägte. I affseende på en ärofull forntid, will ingen nation tillerkänna någon annan första rangen.

Hwilka woro de då deßa forntidens menniskor, som I så högt och med beständig hänryckning prisen? Hwarigenom förmådde de utföra så många stora ting? — Hade deßa förträfflige en ädlare härstamning än wi? Utmärktes de genom något gudomligare än wi? Hade ej de samma kött och blod som wi? — O, wißerligen woro de blott swage, dödlige, men gjorde dock så mycket stort och godt!

Woro de rikare än wi, då de kunde grunda så många milda stiftelser? — Wißt icke; äfwen i wåra tider lefwa många rike och mäktige medborgare; det oaktadt se wi af dem få priswärda stiftelser till stads- och landsförsamlingarnes bästa.

Woro de lärdare och wisare, än man i wåra dagar är? — Ingalunda; hwad insigter och wettenskaper beträffar, kan wår tid utan farhåga täfla med forntiden.

Eller hade förflutne seklers menniskor flere och större anlag till dygd och religiositet än wi? — Nej, från werldens begynnelse hafwa de dödlige blifwit födde med samma anlag till dygd och fromhet, om ock alla icke kunnat uppnå samma grad af fullkomlighet.

Men det fanns en dygd, i hwilken fornwerlden oß öfwerträffade. Denna dygd war kärleken för fäderneslandet, hågen att gagna det allmänna, hwilken eldade sina dyrkare, att mer lefwa för deras familjs bästa än för deras eget, ännu mer för församlingens än för familjens, och allramest för det helas eller statens. Skåden omkring Eder: huru många finnen I bland fusende, som lifwas för dygden, om hwilka man kan säga, att de hafwa detta höga syfte?

Hwarifrån härflyter wåra tiders elände och jemmer? — I djupet af menniskohjertat ligger denna olyckskälla: egennytta och sjelfkärlek äro deß namn.

Sjelfkärlek (egoism) heter giftet, som fräter blodets och wänskapens heliga band i en familj, der hwar och en blott tänker på sig, ingen för gemensamt wäl; så heter det gift, som från hwarandra söndrar församlingarnes och statskroppens lemmar, som upplöser de gamla sammanhållande banden. Ledde af låg egennytta omgifwa Furstetjenarne thronen; de arbeta för sitt eget, ej för landets wälstånd, sträfwa för sin egen, ej för fäderneslandets ära. Om blott de sjelfwa äro burgne, så trösta de sig lätt öfwer millioners ofärd. Sjelfkärlek förför de stora, hwilka ej känna något wigtigare, än den lidelse, af hwilken de beherrskas; smickraren upphöja de, men lemna den snillrikare, gagneligare mannen i stoftet. — Denna last gör ännu alltid häfdwunna fördomar till statens grundstöd, och föraktar det, som fordom beredde fäderneslandets storhet och skänkte det glans, — klarseende själars wishet och kraft, den sig sjelf uppoffrande patriotismen. — Sjelfkärlek och afundsjuka församlin-

gar från hwarandra, gör swalget mellan stånden allt större, närer det ömsesidiga hatets låga och utsår twedrägtens frö bland inwånarne af samma ort. — Egennyttan gör familjerna likgiltiga för det allmännas ära: en sörjer icke för alla, alla sörja icke för en. Man är känslolös för den allmänna ofärden, så snart en omedelbar skada icke drabbar den enskilte. Bittert klaga alla, när stora uppoffringar fordras till det helas räddning eller ära. En stat, för hwilken ingen lefwer, måste ju upplösas: häraf det elände och den jemmer, som wi upplefwat. Måtte olyckan göra oß wisare och återföra denna samhällsanda, som ledde wåra förfäder till stora handlingar. När wildt swallande böljors raseri bebådar det fruktade skeppsbrottet, då pläga de söndrade sinnen åter förenas: då arbeta åter alla för en och en för alla, ty allas undergång är ju hwarje enskilts.

Och hwad är gagnelighet för det allmänna bästa?

Jesus, den store Läraren, sade: *Den, som ibland Eder will wara ypperst, han skall wara eder tjenare. Och den, som ibland Eder will wara den främste, han skall warda allas dräng: ty ock menniskones Son är icke kommen, på det Han skulle låta tjena sig, utan på det Han wille tjena, och gifwa sitt lif till återlösning för många.* Marc. 10: 43—45.

Den, som will gagna det allmänna, måste framför allt hafwa kraft dertill. Ju större insigt eller skicklighet, eller förmögenhet en person äger, deß fler medel besitter han att gagna.

Den, som af egennytta och winningslystnad utför samhället gagnande handlingar, han förtjenar ingalunda att hedras såsom fäderneslandets wän, utan blott den, som handlar af oegennyttiga bewekelsegrunder.

Gagnelighet för det allmänna bästa inbegriper städse en uppoffring, såsom öfwerhufwud ingen dygd är att rosa, der icke en större eller mindre sjelfbesegring äger rum. — Den, som gagnar det allmänna, han bildar den egennyttiges motsats; han sörjer för andras bästa och icke endast för sitt eget. Hans dygd består deri, att han friwilligt och afsigtslöst anwänder en del af sina bemödanden, af sin tid och egendom, till båtnad för den slägt, den församling och det land, hwari han lefwer. Men den, som börjar eller understöder ett för hans stad eller land nyttigt werk, såwida det icke står i motsägelse med hans egen fördel, han är föga wärdig att kallas en statens wän; ty ingen annan kan kallas en äkta medborgare, en sann Kristen, än den, som aktar statens wäl högre än sitt eget, och när nöden kräfwer, ej skyr någon uppoffring för samhället. Så war ock Jesus kommen, för *att tjena och gifwa sitt lif till återlösning för många.*

Hwad, dyre Kristendomsbroder, häpnar du öfwer denna själsstorhet, liksom öfwer en gudalik främling? — Se, just denna rö-

rande själsgodhet, detta lefwande och werkande för landsmän och fosterland, detta och intet annat är sann kristlighet; så måste den wandra, som will sägas lefwa i Gud.

Gack åstad och lef på detta sätt! Förwärfwa dig denna strålande himmelskrona: fordra ej alltid lön för det goda du gör: låt dina uppoffringar för staten ske med glädje! — Om Gud wälsignat dig med rikedomar, o, så gå åstad och sprid, genom nyttiga stiftelser och inrättningar, en del af denna wälsignelse öfwer tusende dina mindre lyckliga landsmän, eller öfwer deras barn! — Afbida inga tillfällen att främja din församlings eller ditt fäderneslands wälstånd och nytta, ära och glans, utan sök sjelf upp dem.

Ack, den som ännu icke lärt att gagna det allmänna, han förtjenar ej namn af Kristen! — Med och i Gud är ännu icke den, som, lik Gud i det stora hela, i sin ringa werkningskrets, efter menskliga krafters mått, ej gör så mycket godt han kan: den, som aldrig rönt en sig sjelf uppoffrande dygds förtjusning, han har ännu icke burit himmelen i sitt bröst.

Du, som för menniskoslägtets lycksalighet blödde på korset, helige Försonare, blifwe Du min förebild, mitt ljus i lifwets dunkla hwimmel; mitt stöd, när låg sjelfkärlek will aflägsna mig från dygdens och den sanna Kristendomens wäg. Den, som lefwat för det allmänna bästa, han allena kan dö i det ljufwa medwetande, att han ej lefwat förgäfwes på jorden, att han följt sin Mästares efterdömen. Och så will jag lefwa, så will jag fullända! Amen.

Den 19 November.

Offentliga gärder och utskylder.

Rom. 13: 5—7.

Lef rättrådig, from och nöjd,
Gif din skatt och bär din börda:
Då skall du med frid och fröjd
Dina mödors frukter skörda,
Och, hwarthän din wäg ock leder,
Finna utkomst, hägn och heder.

Flera menniskor hafwa den besynnerliga föreställning om sin religion, att många ting, i det husliga, medborgerliga eller embetsmanna-lifwets förhållanden till Staten och Öfwerheten, alldeles icke höra till densamma ej heller med den hafwa någon förwandtskap. Har man besökt kyrkan, begått Nattwarden, hört det gudomliga ordet tolkas; eller om man med andakt, ofta med innerlig rörelse, förrättar sin bön till Gud, utöfwar kärlek mot sina medmenniskor, hjelper de olyckliga, förlåter sina fiender, främjar det goda, bekämpar sina egna, oregelbundna lustar, så tror man sig hafwa fyllt hela widden af reli-

giösa förpligtelser. I ekonomiska angelägenheter, tjensteförhållanden, medborgerliga ärender, anser man sig berättigad att handla efter godtycke, att företaga hwad klokhet och sparsamhet bjuda, utan att hwarje gång eftersinna, om det äfwen, sålunda handladt och företaget, är fullkomligen rätt. Man tröstar sig med skillnaden, som man gör mellan gudomliga och menskliga lagar, och emedan det är en allmänt känd sanning, att menskliga lagar sällan äro fullkomliga, så synes mången, när han kan göra det ostraffadt, undwika eller kringgå dem. Man klagar öfwer tidernas tyngd, öfwer de stores slöseri, man tadlar Furstar och myndigheter, knotar öfwer inrättandet af tullar, öfwer skatter, afgifter och annan borgerlig tunga. Allt detta, tänker mången, ligger inom det menskligas område; det är utom all förbindelse med mina förhållanden till Gud, — det hör ej till Kristna religionen.

Huru då? Är det möjligt, att någon handling som kan hafwa inflytande på någons wäl eller we, ligger utom religionens krets? Är det möjligt, att menniskan will eller tänker något, som hennes själ icke will eller tänker? Och äger ej hwarje själens wilja, hwarje deß tanke någon förbindelse med Guds wilja?

Liksom Gud sjelf genomtränger och lifwar alla det stora helas (universi) delar, så genomtränger och lifwar religionen menniskans hela werkningskrets. Liksom solen är jordens wärmande ljus, så är religionen sinnets lifwande sol.

Och sålunda är mitt görande och låtande i samfundslifwet, eller hwad jag, med afseende på medborgerliga onera tänker och gör, inneslutet i min religiösa tillwarelses krets. Således förtjenar äfwen detta, att af mig, såsom Kristen, behjertas, på det jag häri ej må fela mot min egen wärdighet och synda mot Gudomen, som uppå jorden satt mig i sådan belägenhet.

Det är onekligen sannt, att wi lefwa i beswärliga tider. Den nöd, som mångfaldiga och långwariga krig medfört, har åstadkommit en stor fattigdom i länderna, slitit samhällsbanden och upplöst många stater, samt uttorkat många hjelpkällor, som fordom underhöllo wälståndet. Handel och yrken ligga i många nejder helt och hållet, i andra till en del, förlamade; många menniskor, som ej mer njuta sina fordna inkomster, inskränka sig med klokhet. Men derigenom komma andra i saknad af wanlig förtjenst; deßa förſaka äfwen många beqwämligheter och åtnöja sig med det nödwändigaste; derigenom förminskas åter näringsmedlen för andra: den förmögne blifwer torftig, den torftige fattig, den fattige tiggare.

I sådane beängstande omständigheter äro wißerligen afgifter, som af förtjenst och egendom måste erläggas, beswärligare och mera tryckande än någonsin. Man har ej mer de fordna inkomsterna, och skall dock werkställa samma utbetalningar; den fordna kraften är förswagad, men samma bördor måste likwäl bäras.

Wid sådane betraktelser äro undersåtens klagomål wißerligen ganska naturliga. Af sin egendom, sin mödosamt förwärfwade

lön, måste han bortgifwa en betydlig del, utan att en ny ögonskenligen tillkommer. Afgifter äro ej något byte, någon försäljning, hwarigenom wälståndet ökas, utan likna en ren uppoffring fullkomligt.

Så grundadt wårt mißnöje ock synes wara, böra wi dock, såsom förnuftiga wäsenden, betänka, mot hwilken wi klage. De, som indrifwa afgifter och skatter, werkställa blott högre befallningar. Wända sig fördenskull wåra klagomål mot Öfwerheten, som utskrifwer skatterna! Men om wåra klagomål skola wara rättwisa, böra wi dock, i sådane fall, undersöka, om Öfwerheten är skuld dertill, att så stora utgifter för fäderneslandet måste bestridas. Ty den kan ej bestrida några sådane, utan borgrarnes bidrag. Har den wållat pålagornas öfwerdrift, så bör man ådagalägga, att den förorsakat landets utarmning, krigens nöd och stagnationen i handel och rörelser. Men hwem lär wäl i allmänhet söka deßa förhållandens orsak från detta håll? Hwem är det, som ej känner, huru gerna de gode Furstar och Öfwerheter welat bibehålla freden, om det stått i deras makt? Hwem wet icke, att de, i det äfwentyrliga spelet, wågade ära och krona, sitt eget samt undersåters lif och gods?

Men woro wißa Furstar oskyldige till krigets olyckor, som tryckte en stor del af werlden: hos hwem låg wäl skulden? Hos fjerran boende Furstar och folkslag? Kunna wi uppgifwa alla bewekelsegrunder, genom hwilka de, mot sin egen wilja, blifwit twingade att fortsätta krigen? Hade tilläfwentyrs ett öfweriladt fredsslut icke warit farligare för deras sällhet, wälstånd och lugn, än sjelfwa det blodiga kriget? Wi äro ej alltid i stånd att riktigt inse orsakerna, som bringa en menniska, hwilken bor i wårt grannskap, till beslut, de der helt och hållet strida mot hennes lösjelser: — huru wilja wi då med ringaste grundlighet upphäfwa oß till fullkomligt rättwise domare öfwer aflägsne nationer och throner?

Sjelfwe ledas wi, uti alla wåra företag, mer eller mindre af förutsedda eller oförwäntade omständigheters sammanträffande. Deßa omständigheter bero ej af oß; likaledes blifwa Furstar och hela nationer förde af omständigheter, som ej bero af dem. Hela sammanhanget, af såwäl enskilta menniskors, som folkslags öden, liknar ett urwerk. Det ena ingriper i det andra. Hwarje del står i beröring med en annan. Tryckningen mot en del inwerkar på det hela och bidrager till maschinens rörelse, werkets gång.

Och hwem styrer ödenas stora, millionfaldigt sammansatta drifwerk? Är det en mäktig Furstes werk? Ack, den mäktigaste Monark är, liksom den wanmäktigaste slaf, blott menniska; är således menniska beroende af omständigheterne; är den ewiga Försynens werktyg: mot denna herrskaremakt stretar han förgäfwes!

I goda, såsom i onda tider, behöfwes en god och kraftfull regering, som upprätthåller landets allmänna ordning och säkerhet. Föreställ dig ditt land utan regering och lag, eller med en Öfwerhet, hwilken har så ringa makt, som du sjelf äger: huru dan skulle då din lott blifwa?

Ostraffadt skulle fienden öfwerwäldiga dig: hwem wille sätta gränsor för hans hämdlystnad? Din egendom skulle blifwa den starkares rof: hwilket motstånd skulle du kunna göra mot wåld och försåt? Utan aktning och fruktan skulle närboende folkslags wäpnade skaror intränga, taga hwad dem behagade, underkufwa och lägga allt under sitt wälde: hwem wille hindra det? Men om en kraftfull regering i wanliga tider är oumbärlig, huru mycket mer blifwer icke en sådan det i onda tider, då armodet är större och rofgirigheten mera retas, — då nödwändigheten blifwer mera twingande att, dels genom wänskapligt förhållande till och fördrag med främmande nationer, dels genom nya ordningar och stiftelser i det inre af landet, så fort som möjligt, åter upphjelpa det förstörda wälståndet!

Men hwarje regering erhåller först sin kraft genom goda borgares wilja, genom efterföljd af för hand warande lagar och bestämmande af nödwändiga afgifter. Deßa kunna i swåra tider drabba med tryckande tyngd, men de äro derföre icke mindre nödwändiga för den allmänna räddningen. I de wärsta omständigheter äro alltid de största ansträngningar af nöden, om man skall kunna rycka sig ur det elaka läget. Den, som är i fara, gör merendels de starkaste ansträngningar, och uppoffrar, utan betänkande en god del af det han äger, för att kunna rädda det wäsendtligaste.

I denna belägenhet befinne äfwen wi oß nu *). Folket uppoffrar en del af sin egendom, [illegible] att, medelst densamma, rädda [illegible] allmänna. Nöden twingar; m[illegible] adlen henne, och waren friw[illegible] ligt, såsom den Hel. Skrift b[illegible] der, underdånige, icke allen[illegible] för straffets skull, utan för sa[illegible] wetets skull (Rom. 13: 4). W[illegible] ren hörsamme, ej blott af fr[illegible] kan, utan af öfwertygelse, [illegible] det owilkorligen länder till fäde[illegible] neslandets bästa. Derföre, [illegible] ger Aposteln Paulus, måsten [illegible] ock gifwa skatt; ty de äro Gu[illegible] tjenare, som sådant skola sk[illegible] ta. Så gifwen hwarjom o[illegible] enom det I pligtige ären; de[illegible] skatt, som skatt bör; dem tu[illegible] som tull bör; dem rädsel, so[illegible] rädsel tillhörer; dem hede[illegible] som heder tillhörer. Rom. 1[illegible] 5—7.

Hwi skulle jag således kno[illegible] mot det, som äfwen för min ny[illegible] ta är oumbärligt? Kunde j[illegible] rätteligen undandraga mig ska[illegible] ters erläggande, så kunde hw[illegible] och en annan äfwen göra de[illegible] men hwad skulle wäl blifwa fö[illegible] den deraf? — Behållning af n[illegible] gra obetydliga penningesummo[illegible] men saknad af skydd, säkerhe[illegible] beqwämlighet och lugn. Jag ko[illegible] att lefwa i ett land, der allt åte[illegible] föll i den forna wildheten; d[illegible] hwar och en måste blifwa sin eg[illegible] domare, hämnare och förswarar[illegible]

Deßutom kunne wi ej nek[illegible] att minsta delen af utskylder[illegible] går ur landet, men att det m[illegible] sta, af wåra gärder åt Öfwerh[illegible] ten till allmänna ordningens wi[illegible] makthållande, quarstannar ino[illegible] landet, och städse, genom hwa[illegible] handa omwägar, till oß åte[illegible] flyter. Så sända underjordis[illegible]

*) Man förgäte ej, att författaren här menar sitt fädernesland. — Bade[illegible] och det öfriga Tyskland. Tyngden af Napoleonska jernspiran har b[illegible]

djup sitt watten upp till bergens spetsar, eller draga solens strålar det upp ur dalarne i molnen, så att det åter måtte nedströmma från höjderna och göra det låga landet fruktbart.

När jag på detta sätt öfwerwäger nödwändigheten af hwarjehanda skatter och afgifter, hwilka jag, såsom medborgare måste erlägga, finner jag deri en wis tingens ordning, som härflyter från Gud. Och wördnadswärdare blifwa mig då den Heliga Skrifts ord: **Så waren nu underdånige, icke blott för straffets skull, utan ock för samwetets skull.**

Om de bestämda utlagorna ock äro beswärliga, så bör likwäl en Kristen, på dessa grunder, samwetsgrannt erlägga dem. Denna pligt bör ej ens åsidosättas, då det lyckas, att medelst ränkor och förewändningar undandraga sig dem. Ty den, som bedrager Öfwerheten på det, som af densamma äskas för landets wäl, han är en förbrytare mot lagen, en röfware mot de redlige medborgare, som göra sin skyldighet; ty ju mindre han gifwer, deß mindre finnes det för hand till statsbehofwens bestridande, och deß mer måste åter utskrifwas i nya och ofta än mer tryckande pålagor.

Det tillkommer en kristlig husfader och medborgare, att i rättan tid erlägga utskylderna, på det, att regeringen må blifwa iståndsatt, att, å sin sida, i rätt tid, anwända erforderlig kraft till hela menighetens bästa.

En kristlig husfader och medborgare bör, utan knot och smädelse, lemna sitt bidrag. Ty, liksom det i sig sjelft redan är däraktigt att knota öfwer det oundwikliga, emedan man derigenom hwarken förbättrar eller ändrar något, så är det ännu obetänksammare, att uppresa sig deremot, emedan hwarje elakt efterdöme kan hafwa skadliga följder. Det är en wis man wärdigare, när af honom fordras mer än han kan åstadkomma, eller när samwetslöse, lättsinnige embetsmän tillåta sig orättwisa fördelningar eller egenmäktiga prejerier, att med wördsamma föreställningar klaga för Regenten eller hos wederbörande myndigheter. Hwad wore det wäl för en Furste, som ej önskade sitt folks wälfärd, och deri sökte sin wällust? Thronens fasthet beror af folkets tillgifwenhet, deß wälstånd och rikedom, se der all regerings makt!

Så will jag då, store Gud, efter måttet af mina krafter, friwilligt och utan knot bidraga till wälståndet i den stat, hwaraf jag är medborgare. Jag will ej sky uppoffringar, utan besinna, att min försakande Jesus anbefallde menniskan förnöjsamhet, när hon har det nödtorftiga. Huru fattig är icke den, som ej är rik genom sitt eget hjerta! Marmorpalats och guldhögar kunna ej uppwäga hjertats oförgängeliga skatter.

röhts i hela det Europeiska statssystemet, fastän icke allestädes omedelbarligen. Öfwers. anm.

Den 20 November.

Offentligt utöfwande af goda handlingar.

Matth 5: 16.

Hwem är bland Jesu rätta wänner?
Hwem går sin gång med tillförsigt?
Den, som ej menskofruktan känner,
Men wågar allt för Rätt och Pligt.
I Herrans hägnad trygg han bor,
Då werlden honom hjelplös tror.

De fleste dödlige äro ej så myc-ket lastfulle, som fastmer swage, liknande det för winden sig bö-jande röret. Om de fleste städse warit förderfwade till hjertat, så hade werlden längesedan dött ut: i öfwermåttet af laster och brott skulle menniskoslägtet längesedan hafwa utrotat sig sjelft. Men i allt uppwäges ännu det onda af det goda, till och med hos den wärsta menniska utgör ännu nå-gon låfwärd egenskap motwigten mot de många brottsliga lustarne.

Wäl äro många och wißerli-gen goda menniskor, så swaga, att de underlåta hwad bättre är, för att icke wäcka uppseende, el-ler mißtydas af illasinnade eller hwardagligt tänkande warelser. De sky ej, att wisa sig like den stora hopen i deß dårskaper, men frukta, att i deß ögon synas säll-samma eller löjliga genom någon sällsynt god handling, som ingen har lust att eftergöra. De befa-ra, att man såsom skrymteri och skenhelighet skall uttyda deras med redligaste uppsåt begångna ger-ningar, och härleda deras, af de ädlaste bewekelsegrunder föran-ledda, handlingar, från egennyt-tiga och låga afsigter.

Många redlige Kristne, som rädas werldens begabberi, men ickedeßmindre älska det goda, wi-sa sig offentligen lika mängden, och utöfwa det goda i tysthet. De frukta att, genom offentliga hand-lingar af utmärkt själsgodhet, blottställa sig för att anses såsom skrymtande Fariseer. Man skulle nästan säga, att de blygas öfwer sin dygd inför menniskor, och bringa henne i löndom de sköna-ste offer.

Låtom edert ljus lysa för menniskorna, sade Jesus Chri-stus, till sina trogne wänner, **att de måga se edra goda ger-ningar och prisa Eder Fader i himmelen.** Matth. 5: 16.

Med deßa ord uppmanar oß wår gudomlige Lärare, att mo-digt aflägga denna swaga menni-skofruktan, och offentligen wisa oß så gode, sannfärdige, wälgö-rande och ädelsinnade, som wi uti tysthet äro. Werlden skall se wåra goda gerningar, så att hon genom samma håg och werk pri-sar den himmelske Fadren.

Mellan det goda, som en sann Kristen wågar offentligen bekän-na och utöfwa, och det, som här-flyter från ett fariseiskt sinne, herrskar en lika stor åtskillnad, som mellan dygd och last.

Lika anspråkslöst, som i tyst-het, utöfwar den Kristne, äfwen offentligen, det goda. Han åsyf-tar dermed intet för egen del. Han gör blott hwad han håller för rätt och lofligt, utan att be-kymra sig, om man skall beröm-ma eller mißtyda hans ädla hand-

ling. Då han gör det goda, af kärlek till Gud och dygden, så utför Fariseen detsamma, icke för deß egen skull, utan af wäl öfwerlagd klokhet och för biaffigter.

Endast när han skall och bör, framträder en sann Kristen offentligen med sin dygd och själsstorhet. — Fariseen uppsöker deremot hwarje tillfälle att blända den stora hopen, hwars beröm han endast affer.

Med redligt sinne bekänner en werklig Jesu lärjunge, när han det bör, i ord och gerning, genom kärlekens och rättrådighetens werk offentligen sin Mästare. Han wet ej något bättre, han kan ei göra det på något annat sätt. Ädel, som hans tanke, blifwer ock hans gerning. Fariseen efterssträfwar intet wäsende, han söker blott sken. Hos honom handlar ej det rena hjertat, utan blott det kloka förståndet. Han saknar dygd, men äger lefnadsklokhet.

Utan anspråk på wedergällning, begär Frälsarens efterföljare, både i tysthet och offentligen, det goda. Han försmarar oskulden mot den orättrådiges winningslystnad; han bewisar fäderneslandet tjenster, bringar det frälsande offer af sin förmögenhet, blifwer föraktade enkors och faderlöses förswar, hjelper olyckliga, utan att göra affeende på belöning eller ersättning för sin förlust. Hwarken med guld, eller med ordens- och hedersteck en, eller med låford i tidningarne, kan en god handling wedergällas, den kan lika litet belönas, som dödlige kunna belöna Gud. Ty gudomligt är det goda. — De goda werk, som Fariseen utför, äro blott medel och werktyg för hans fåfänga, stålthet, winningslystnad och begär att skaffa sig anhang och anseende. I sitt hjerta beler han uppoffringar, som ej tillskynda någon winst; han är ej obenägen att främja allmänt wäl, så snart han deraf skördar någon omedelbar fördel; han ockrar med sina dygder, och will för sina goda werk winna mer än han sjelf gaf.

Sådan är skillnaden mellan den sanna och skenbara kristendomen, mellan den sanna själsädelheten och det fariseiska wäsendet.

Det fordras wäl ofta mod till att wara Kristen, ja, en owanlig beslutsamhet att, utan all twetydighet, wisa werlden sina tänkesätts renhet. Och detta mod, denna beslutsamhet äro just då en dygd och en religionspligt, som höjer oß öfwer wanliga menniskors skefwa omdömen, usla narrars ytliga begabberi, klokskapsmäns klander och arga själars ondskefulla uttydningar.

Det är ofta lätt, att i tysthet, då ingen märker oß, utföra något wackert; men det kan betwiflas, om wi äfwen äro i stånd dertill, inför werlden, i det offentliga lifwet, hwarest mångahanda fördomar och mycket tadel oß möta. Men den dygd är blott half, som bäfwar för menniskornas omilda tungor: utan affeende på det jordiska, bör hon endast rigta sin blick till Gud.

Den menniska, som skyr, att offentligen wara lika god och handla lika ädelt, som hennes inre känsla bjuder, liknar en person, som i hemlighet wärderar och älskar en ädel, fast ringa ansedd wän, men i samquäm, kanske för hans klädsels eller

namns skull, blygs att erkänna honom.

Det är den wises pligt, att äfwen inför werlden högtidligt bekänna och utöfwa det goda; ty man bör lika mycket genom sjelfwa handlingarne, som genom exemplets makt, werka på werlden.

Förmaningar och lärdomar, så skönt de än förkunnas, så rörande de än framställas, werka dock i det hela endast på förståndet; men exemplet, som ädla själar gifwa, fattar med gudomlig makt oförderfwade hjertan och förmår dem till efterföljd. Kunne wi utan djup rörelse läsa berättelsen om en ädel handling eller höra den förtäljas? Känne wi ej ofta den oemotståndligaste böjelse att handla lika dygdigt och stort? Är det ej den intagande föresynen af ödmjukhet, själsstorhet, sjelfförsakelse och försonarekraft, som i Jesu historia alltid på det lifligaste oß skakar, hänförande oß till den Gudomliges kärlek?

Denna det goda efterdömets makt öfwer menniskohjertat, bestyrker i allmänhet deß godhet; den är borgen för, att det wore ännu bättre, om en dåraktig och falsk blygsel icke ofta twingade det, att synas mindre godt än det i sjelfwa werket är. Har ej det herrliga efterdöme af rättwisa, sanning och ädelhet, som en enskilt gifwit, ofta lifwat ett helt folks anda? Hafwa ej millioner ofta med förtjusning efterföljt en enda persons stora bedrifter, då förr bland tusende sinom tusende, det icke fanns en, som hade mod, att genom sin föresyn, bryta banan för de öfrige? Ingen hade mod att wara den förste, ehuru alla i hemlighet hyste lika goda önskningar.

Kanske hotar faran, kanske wanära och förskjutning, om du will företaga dig att utöfwa hwad godt, hwad rätt och sannt är: kanske hotar dig en mäktig motståndares hat, om du förbarmar dig öfwer den oskyldige, som han förtrycker: kanske wäntar dig alla dina bekantas åtlöje, om du wille antaga dig en allmänt mißkänd persons sak? Man förklarar dig tilläfwentyrs för en slug skrymtare, om du, midtibland de såkallade upplyste, wågar yttra wördnad för religionen: hela werlden torde bele dig, såsom en besynnerlig menniska, om du är nog djerf, att ej iakttaga deß skadliga dårskaper: — o, låt dem hota, smäda, le, — men wisa du dig, i kraften af din dygd! Bekänn modigt Jesum inför werlden, det will säga, ådagalägg på ett owedersägligt sätt, genom tänkesätt, wandel och handling, att du är den Gudomliges efterföljare, — så skall ock Han engång bekänna Dig. Förneka Honom ej, så skall Han ej heller förneka dig: ångerns heta tårar, som Petrus utgjöt, när han, den fasansfulla natten, förnekade sin förrådde wän, skola aldrig bränna dina kinder.

Ju mer man är öfwertygad, att det goda efterdömet gagnar, deß mer skall man älska dygden, och icke undwika att offentligen henne utöfwa.

När den rike och wälmående, i stället att förslösa sin öfwerflödiga förmögenhet på död prakt, på toma fester och kostsamma förströelser, anwänder den till sina landsmäns wäl, till statens förkofring, till sjunkande familjers

rädduing: hwem tadlar honom då? Men dubbelt beundranswärd är den, som med afsky för yppighet, derjemte företer det höga efterdömet af enkla seder, och undwiker slösande prakt, för att ej gifwa ton till öfwerflödigt lefnadssätt, oaktadt hans timliga ägodelar tillåta honom fråßa i alla jordiska njutningar! — Med ädel sjelfförsakelse, hwilken han för sina bröders skull underkastar sig, werkar han wälgörande på ett stort antal af dem.

Når den mindre bemedlade försakar det umbärliga, för att grunda eller befrämja en allmänt nyttig stiftelse, så är det hans efterdöme, hwarigenom de rikares egennyttighet utskämmes och besegras; ty, utan att wara förhärdade, kunna de ej låta sig öfwerträffas utaf en med jordiska ägodelar mindre wälsignad.

Men den mest bindande skyldighet att offentligen handla ädelt och stort, åligger dem, hwilkas handlingar andre äro berättigade att anse såsom mönster. Föräldrar skola utöfwa sina goda gerningar i sina barns åsyn, ej för att af dem beundras, utan för att ingifwa dem mod till dygdiga handlingar och sjelfförsakelse. Derwid är äran ringa, men deß större wanäran, om de äro nog fräcke att låta sina barn märka sina laster, oanständigheter, twister och orättiga mißtänksamheter. — Folkets lärare, altarets tjenare skola i sin wandel ådagalägga makten och herrligheten af hwad de lära: storhet i olyckan, betänksamhet i glädjen, återhållsamhet i njutningen, outtröttlighet i fullbordandet af alla embetsåligganden, wördnad för lagar, älsklighet och behag i umgänget. Deras anspråk på låford är ännu ej synnerligen grundadt, om de ej åstadkomma något mer: men dubbelt stor deras blygd och swår deras answarighet, wid werldsdomarens säte, för brutna pligter. — Embetsmän, kallade till lagarnes wäktare, skola offentligen gifwa efterdöme af laglydnad. Derföre äro de ej wördnadswärde; men centnertungt hwilar på dem en offentlig wanäras börda, om de gifwa efterdöme af pligters kränkning, samwetslöshet, otrohet, lidelsefullhet och irreligiositet.

Efter den nedgående solen glänser en ljuflig aftonrodnad: så efterföljes en ädel menniska, af sitt goda efterdömes sköna werkan. Sådan blifwe min lefnad; sådant mitt minne!

Den 21 November.

Fördragsamhet mot främmande trosbekännare.

Ap. G. 10: 9—35.

Allt menskoslägtet af ett blod
Den store Guden bandt,
Och allas wäg han, wis och god,
Till samma mål har banat:
På det, som barn af samma far
Och bröder med hwarandra,
Wi skulle wåra pröfningsdar
I endrägt genomwandra.

Wi lefwe wäl icke mer i deßa mörkrets och fasans dagar, då menniskor förföljde hwarandra för olika religionsbekännelser och trossatser, då man för deras tros skull släpade oskyldige gubbar och männer, quinnor och ynglingar till bålets lågor; då man såg bröder höja dolken mot bröder, barn wäpna sig mot föräldrar, undersåter resa sig mot sin Öfwerhet; då man för deras religions skull fördref fredliga folkstammar ur deras brinnande städer och byar, samt dem utrotade, eller med outsläcklig blodtörst mördade tusendetals menniskor i deras fängar. Wi lefwa wäl icke mer i detta dystra, förwildade tidehwarf, då man i den heligaste religions namn trampade sanning, rätt, menskliget och dygd under fötterna; då man för himmelens skull öfwade helfwetets dåd; då man, för att helga den allgode Gudens altaren, befläckade dem med mördades blod. Men ännu herrskar beständigt hos många menniskor en wiß, redan i barnaåren insupen fördom, en wiß hemlig afsky, att ej säga hatfullhet mot dem, som tillhöra en annan religion. — Det gifwes ännu alltid många förblindade, i hwilkas ögon till och med den bästa och dygdigaste menniska blifwer förhatlig, så snart de erfara, att hon är uppfostrad i en annan tro. De bäste bland nämde förblindade betrakta henne med ömkans, om icke med föraktets blickar.

Men hwarför detta medlidande, hwarför detta förakt för främmande trosbekännare? Finnas icke deßa mångfaldiga religioner på jorden, med Guds tillåtelse och wilja? — Hwarföre medlidande och förakt? Äro deßa folk, som blifwit födde och uppfostrade i en annan tro än du, föraktliga eller fördömliga, emedan de aldrig haft tillfälle att lära känna den tro, du äger?

Från urminnes tider hafwa åtskilliga slags religioner herrskat bland jordens folk. Huru kunde det förhålla sig annorlunda? — Klimat, boningsorter, bruk och seder, lefnadssätt och språk, yrken och kunskaper hafwa från urminnestider warit så utomordentligt skiljaktiga, att fullkomlig öfwerensstämmelse omöjligt kan herrska i sättet att dyrka Gud.

Till och med bland de Kristne, ja, bland bekännare af samma troslära, bland medlemmarne af samma kyrka, liknar ej den ena menniskans religion den andras. Om ock alla nyttja samma bönformler, inhemta samma trosbekännelse, hafwa enahanda Gudstjenst, begå samma kyrkobruk, äro dock den enas bön, tro och gudstjenst ifrån den andras

skiljaktiga. De kunna ej alla wara af samma art; ty hwarje menniska har, efter måttet af sina själskrafter, sin insigt och sinnesförfattning, egna föreställningar, som hon förenar med bönens uttryck, trons ord, gudstjenstens handlingar och de yttre bruken. Hwarje enskilt menniska förändrar deßutom med åren sina egna religionsbegrepp helt omärkligt, alltefter som deß erfarenhet och kunskaper förändras, att hon slutligen wid den mogna åldern har en helt annan religion än i barndomen och de första ynglingaåren. Ty i det yttre, sinnebilderne och kyrkoceremonierne består ej den egentliga religionen, utan i det inre, i tänkesättet. De i skolorna och kyrkorna lärda formlerne och orden utgöra ej den egentliga tron, utan wåra med deßa formler och ord förbundna begrepp. Det är ej döda bokstafwen, utan andan, som ger lif!

Om nu hwar och en af egen erfarenhet är öfwertygad, att han i ungdomen och i den mognare åldern ej haft desamma religionsbegrepp, ehuru han iakttog kyrkans former; om det nu icke kan betwiflas, att denna werling och skiljaktighet i tro bland jordens många folkslag ej hafwa någon annan orsak än skaparens anordning: hwi fordrar den ofördragsamma menniskan, att alla dödlige skola hafwa samma tro? Hwi fordrar menniskan mer än Gud? Hwi föraktar, hwi undwiker och hatar den ena menniskan den andra, emedan hon icke hörer till samma kyrka och sekt?

Jesu Christi lärjungar woro äfwen i början intagne af fördomar mot främmande trosbekännare. De föraktade hedningarne, och blygdes öfwer umgänget med dem. Petrus trodde till och med, att Jesu lära kunde och borde predikas endast för Judarne, men aldrig för hedningarne. Han wille ej begifwa sig till dem, för att ej besmitta sig. Då gaf en himmelsk syn honom bättre öfwertygelse; då ropades till honom: **Det Gud hafwer rensgjort, behöfwer du icke kalla menligt** (Ap. G. 10: 15). Innerligt öfwertygad af denna himmelska lärdom utbrast han sedermera i de sköna och rörande orden: **Nu förnimmer jag i sanning, att när Gudi är intet anseende till personen; utan i allahanda folk, den, som fruktar honom, och gör rättfärdigheten, han är honom täck.** Ibid. 10: 34, 35.

Hwilken olycksalig förblindelse ägde således ej rum i fordna tider, när Judar och hedningar för religiösa meningars skull förföljde hwarandra på det bittraste! Eller när Hedningar, Judar och Mohamedaner marterade Kristendomens bekännare? Eller, när Kristne, då deras kyrka, ändtligen genom Guds nåd triumferade öfwer all förföljelse, stötte Judarne, deßa trogne bekännare af Mosaiska lagen, från sig, och för deras religions skull, dödade tusendetals af deßa olyckliga! — Eller när de Kristne, i anseende till olika meningar, hatade hwarandra och förde de blodigaste, de grymmaste inbördes krig.

Deßa blodiga förföljelser, dessa djefwulska styggelser, deßa rysande mennisko-offer, woro ej himmelen täcke. Nordiska föräldrar skulle ropa we öfwer sina

barn, om de sågo dem blifwa hwarandras bödlar: och den himmelske Fadren, den ewige Kärleken skulle anse sådant med wälbehag?

Låfwad ware Herran, deßa tider äro förbi! Det oaktadt har den skadliga fördomen mot främmande trosbekännare icke helt och hållet förswunnit. Den widlåder ännu många. Ogerna lida de en främmande trosbekännare bland sig; de tadla till och med sådan fördragsamhet. De tro, att den leder till fullkomlig liknöjdhet för religionen, och att det bewisar kallsinnighet och förakt för den rådande tron, när man bewiljar andra religionsförwandter samma medborgerliga fri- och rättigheter som landets barn, eller tillåter äktenskapsförbindelser mellan personer af annan trosbekännelse.

Men bedragom oß ej sjelfwe: hwari består kristlig fördragsamhet: hwari består likgiltighet för Religionen?

Fördragsamhet (tolerans) i religiöst hänseende, består uti allmän aktning för sådane personer, som i gudstjenst, trosbekännelse och lärosatser afwika från oß, men det oaktadt i lefwernet och umgänget äro redliga och dygdiga. — Denna fördragsamhet bewisar Gud dagligen, i det Han, utan åtskillnad, utan anseende till person och mening, är alla menniskors hulde Fader. Och som Gud älskar menniskorna, de må höra till hwilken sekt som helst, och hör deras böner, så skole ock wi, med samma kärlek, utan något anseende till person och mening, älska hwarannan inbördes. Den, som gör Guds wilja, han är Honom täck. Af denna fördragsamhet hafwa Jesus och Hans Apostlar gifwit oß efterdöme.

Liknöjdhet (indifferentism) består deremot i kallsinnighet mot och mißaktning af alla religioner öfwer hufwud; ty den, som i religionsangelägenheter är liknöjd, anser det för enahanda, om den, med hwilken han umgås, har religion eller icke. — Sjelf har han ingen religion, och är kallsinnig för sina fäders tro.

Öfwande fördragsamhet, älskar den Kristne främmande trosbekännare, så snart de göra rätt och frukta Gud. Han wördar dygden och hatar lasten, utan afseende på sektskillnad. För öfrigt tror han, att endast Gud kan dömma öfwer samwete och tro, icke menniskan. Således kunna äfwen andra religioner föra till Gud; alla böra de anses såsom olika wägar, hwilka leda till samma mål. Math. 7: 20, 21.

Den i religionssaker kallsinnige, utöfwar wäl äfwen fördragsamhet mot främmande trosbekännare, men ej af samma fromma och sköna öfwertygelse, som den Kristne, utan af mißaktning för religion i allmänhet. I sitt hjerta beler han den Kristne såsom Juden, hedningen såsom Mohamedanen.

Den Kristne, trogen sina fäders religion, och beredd att för densamma wåga sitt lif, wördar derjemte andra menniskors religion, utan att den älska. Han wördar den, emedan han äfwen äskar wördnad för sin religion; han wördar den, emedan den för andra är en saliggörande öfwertygelse, ehuru ej för honom; han wördar den, emedan han är liksom ett annat menniskosjälens

språk till Gud, och emedan hwarje sådant, hwarje band, som förenar den dödlige med den Ewige, är wördnadswärdt; han wördar den, emedan hon är en källa till heliga, Gudi behagliga handlingar. Och den, som fruktar Gud och gör rätt, han allena är Honom täck.

Sådan är skillnaden mellan fördragsamhet och kallsinnighet, mellan dygd och synd, mellan himmelsk, allt omfattande kärlek och förderflig, all tro föraktande lättsinnighet.

Wördnad egnar jag hwarje religion, som åt den Allraheligaste inwiger tempel och altaren, stadgar Hans dyrkan samt lydnad för Hans bud; kärlek utan undantag och wilkor, egnar jag hwarje dödlig, hwilken tro han ock må bekänna, om den blott omfattar Dig, ljusets Fader, kärlekens Gud! Dina äro wi alle; hwarje af dina barn hör Du, när det med barnsligt sinne Dig åkallar. På jorden lefwa wi med mångfaldig tro, med mångfaldiga förhoppningar, liksom omyndige barn samlade kring wår gemensamme fader.

Den 22 November.

Det lidande fäderneslandet.

Jerem. 29: 7.

Si huru godt och ljufligt är,
Att bröder kunna sämjas,
Att en den andra hafwer kär
Och allas wälgång främjas.
Som helsokraft af balsam går,
Likså ett folk af endrägt får
Sin rätta kraft och helsa.

Fäderneslandets lidanden äro äfwen hwarje enskilt medborgares. Dyrhet, brist på lönande syßelsättningar, krigsnöd — dessa swåra och tryckande landsplågor, huru drabba de icke äfwen den ringaste! Ty hwarje medborgare är en del i statskroppen: den sjukdom, hwaraf det hela lider, förorsakar äfwen i den minsta del smärtsamma känslor.

Lika litet, som den enskilta menniskan ständigt får njuta glada dagar, räknar äfwen en hel nation oafbrutna freds- och sällhets-tider. Om ock naturens härjande stormar hwila, så kommer dock nöden efter stormarne af menniskornas aldrig hwilande lidelser. Hwar och när lefwer det folk, som, endast under ett sekels lopp, njöt en oafbruten fred?

Men, huru förfärlig ock den jemmer är, hwilken kriget medför, så skall Jesu efterföljare dock icke mißtrösta: — långt derifrån! — Hwad wore wäl själsstorhet, om den icke uppenbarade sig i nödens stund? Hwad wore wäl Kristendomen, om den icke mäktade höja oß öfwer lifwets stormar? Hwad tron på Gud, om den icke,

midt i förstörelsen af en grusad werld, wördade Försynens wishet?

Ja, deßa krigets fasor, woro äfwen inberäknade i den gudomliga werldsregeringens plan. Det war ej menniskokraft, utan gudomlig allmakt, som ordnade deßa stormar, och hjeltarne, som fira triumfer, krigshärarne, som pryda sig med blodbestänkta lagrar, äro blott Försynens werktyg.

Sjelfwa förstöringen af wårt jordiska wälstånd, af wår högsta jordiska glädje, är en wälgerning. I den omhwälfda marken utsår Försynen det högre godas frö. Min swaga blick inser wäl ännu icke, hwilka wälsignelserika frukter derutaf skola uppwäxa åt wåra barn och barnabarn; mitt eget lefnadslopp, folkslagens öden, hela werldshistorien, förkunna mig, att intet sker förgäfwes i werlden.

Deßa krig och lidanden återgifwa den enskilta menniskan och hela nationen sin inre själsstyrka, som började att förslappas i wällustig owerksamhet. I fredens maklighet inbilla de flesta sig wara födde endast för njutningen af jordiska nöjen; de ila blott efter deßa, och wårdslösa sitt ädlare Jag. I gudaktighetens ställe hade förståndets spetsfundiga hårdklyfwerier, dåraktig lättsinnighet, stolt inbilskhet och slapp modlöshet kommit; i stället för stora, allmänt gagneliga bedrifter och handlingar, såg man blott en wämjelig egennyttas eller bemantlad ärelystnads åstande: i stället för uttrycken af lågande fosterlandskärlek hörde man den kalla, intet heligt wördande quickhetens språk. Dygden war ett ord, som bannlystes ur goda sällskapskretsar; ärlighet kallades dumhet; kyskhet, dåraktig ärbarhetssjuka (pruderie) eller stolt sirlighet (preciositet); trohet, brist på klokhet; fromhet, skenhelighet (bigoterie); ett sjelfförsakande mod swärmiskt (phantastiskt) stolthet.

Det hade kommit derhän, att de i sinnlighetens djup försänkta menniskorna, antingen begabbade alla ädla och fromma känslor och handlingar, eller gjorde dem mißtänkta till sin uppkomst. Med tron på dygden hade denna sjelf förswunnit och man skönjde blott smyckade laster. Förföraren kallades en man af werld; wällust ansågs som sin moralitet; sjelfskärlekens egennyttighet (egoism), lefnadsklokhet; religionsförakt, själsstyrka; förtalarens smädelser, quickhet; sjelfmord, hjeltemod; ärelystnad, själsstorhet.

Sådane woro, sådane äro alltid werkningarne af en långwarig fred och af lugnets mißbruk. Weklighet hade alltid tänkesättens och sedernas förderf i spåren. Derföre måste hela folkslag, fordom mäktiga och stora, falla, och Furstar störta från sina throner! — Sådant war alltid förwekligade nationers öde; under sinnliga njutningars förslappande rus, hade de, jemte dygdens kraft och hågen för det ädla, förlorat kärleken till fäderneslandet. Hwarest fanns detta wäl, när en ej mera lefde för alla, utan hwarje enskilt, i en låg egoism, endast affåg sig sjelf? Då woro banden redan upplöste, och den lösa maßan skingrades wid första windkast.

Nöden är menniskoslägtets bästa lärmästarinna, ty hon är den allwarligaste. Det är ej wek-

righetens sköte, utan faran, som föder hjeltar. Således måste kriget återställa sinnenas förlorade spänstighet, att själen hågfälles för allt hwad stort och kristligt är; den allmänna fattigdomen skall återföra sedernas flydda enkelhet, i hwilken allena dygden trifwes, kommer fort och uppblomstrar, wäckande werldens beundran. Ett nytt, ett bättre slägte måste uppstå.

Men allraförst bland kristliga dygder måste den storsinta fosterlandskärleken, denna källa till de ädlaste känslor och första handlingar, wäckas ur sin dwala. — Men hwem kan wäl förblifwa kall wid åsynen af sitt lidande fädernesland?

Hwilka äro då det lidande fäderneslandets fordringar? Den Kristne är beredwillig att uppfylla dem.

Förtröstan på Gud! — Ty denna känsla måste först höja wårt mod, innan det får kraft till sannt kristliga företag! Förtröstan på Gud, — ty wi sågo, huru föga menniskokraft oß bätade. Förtröstan på Gud, — ty Han är ödets styresman, men icke någon blind slump.

Förtroende till landets Öfwerhet. Fäderneslandet fordrar det; Regenten är stark, endast genom sitt folks wilja och kärlek. Aflägsnom derföre från oß allt, som kan wäcka mißtroende. Besinnom städse, att det är mycket wigtigare för regeringen, än för den enskilte medborgaren, att bereda wälstånd, samt winna fred och trygghet. Tadlom derföre icke, med blind förhastelse deß åtgärder, då wi sakne erforderlig kännedom både af deß planer och hjelpmedel; erbjudom fastmer wåra armar, wår förmögenhet, till deß hjelp, så blifwer den satt i stånd att kraftigt utföra hwad den beslutit. Ty, det otidiga klandret af Öfwerhetens mått och steg, dödar wårt mod och förlamar det helas styrka. Utan blind lydnad för Fältherrens anordningar är krigshären slagen, redan innan han sett fienden. Huru kan den enskilte krigaren, uti slagtningens hwimmel, bedömma befälhafwaren, som från höjden af sin ställning, ser hundrade ting, i omständigheternas kedja, hwilka ligga dolde för den förra. En fast tro, en jernhård ståndaktighet hos krigarne äro deras mods wingar; ett sådant mod segrade redan ofta öfwer de mäktigaste härar och en erfaren fiendes klokaste beräkningar.

Nedslagne medborgares uppmuntrande till fosterländska tänkesätt. Äfwen denna pligt fordrar det lidande fäderneslandet af den Kristne; ty den, som undergräfwer deras mod, hwilkas förenade krafter allena kunna skänka räddning, eller ock endast kallsinnigt åser deras slöa tröstlöshet, — han störtar fäderneslandet i afgrunden.

Skeppet, som på det höga hafwet swäfwar i wilda stormar, öfwer sig skönjer den brinnande himmelen, under sig wågornas raseri, blifwer ofta räddadt genom oförskräcktheten hos besättningen. Men när arbetarne med quinnlig feghet stodo wid rodret, med bleka anleten förskräckande hwarandra, då blef allas undergång afgjord, emedan hwarje man endast war betänkt på egen räddning!

Håll derföre alltid dina landsmän wid hopp. Undertryck alla menliga rykten, som nedslå modet; utsprid dem icke sjelf, och öka ej den allmänna tröstlösheten derigenom, att du obetänksamt eftersäger det utspridda. Ty den förfärligaste fara är i sitt annalkande icke så fruktanswärd, som dödsångsten för wäntan. War manlig i nöden; förherrliga i dina förhållanden Kristendomens makt.

Efterfinna fastmera oförtöfwadt, genom hwilka medel och fördelaktiga inrättningar, olyckor kunna förebyggas. Gif andre redligt sinnade del af dina önskningar och förslag. Förena dig med dem till hwarje allmänt nyttig hjelp- och räddningsanstalt, eller understöd dem, så långt din kraft räcker. Till hälften öfwerwunnen är den nöd, som wi kallsinnigt förutsågo, och till hwars mottagande wi rustade oß. Den är icke fäderneslandets äkte son och hjelte, som blott förstår att hämnas de sår det undfått, utan den, som äfwen skyddar det för nya och större.

Lemna dina landsmän i din person det yppersta efterdömet af ädelmodig uppoffring för fäderneslandets räddning. Öfwertag således willigt, utan knot och suckar, de bördor, som påläggas dig; bär dem med glädje, så länge du ännu har krafter. Lag och Öfwerhet fordra en del af din förmögenhet till det helas beskärm. Offra din del, och rädda det öfriga. Och fordrar ditt fädernesland allt, — så lemna det. Tiggarstafwen har en spiras wärde, din torftiga kolt länder dig till större ära, än mången Furstes purpurmantel.

Den, som wid fäderneslandets lidanden endast tänker på sig sjelf och sin egen fördel, han förråder och wanhedrar det. Aldrig straffar sig egennyttan hastigare och förfärligare, än i den allmänna nödens tider.

Det är ej mensklig, utan satanisk känsla, som hemsöker den usle, hwilken af andres utarmande samlar sin rikedom, af deras jemmer hemtar sin fröjd, af deras undergång sin upphöjelse och winst. Han har räknat sig lös från allt godt och ädelt; han har intet fädernesland. Han står i fiendens främsta leder mot sina landsmän; han will fråßa i förtwiflans tårar; han plundrar sin gråtande grannes hus, och sönderfliter obarmhertigt sin egen moders, fosterjordens, sköte.

Och om fäderneslandets räddning ändtligen fordrar det yttersta, om den äskar lifwet? Wägrom det ej. *Wi skole ock låta lifwet för bröderne* (1 Joh. 3: 16); så ljuder skriftens heliga ord. Och hwem är nog stolt, att han pryder sig med namn af Kristen, utan att hafwa mod till den gudomliga wiljans hörsammande? Wi skole ock låta lifwet för bröderne; wi böre kunna dö, — om så fordras, om lagarne eller Öfwerheten det bjuda, — dö för det dyrbara hemmets, för wåra landsmäns trygghet, för wåra efterkommandes lycka och frihet.

Döden är wårt yttersta mål, till hwilket både Konung och tiggare sig närma. Wi falle, när Försynen winkar: wi stå, om den så will, — och tusende glafwar hota oß förgäfwes; tusende kulor ila förgäfwes hwinande öfwer wåra hjeßor. Gud wakar, — och wåra hufwudhår äro räknade.

Döden är menniskan förelagd: den ena hinner han förr, den andre senare. Men bland alla dödsfall är döden för fäderneslandet ljufwast: han är den ädlaste, ty wi undfå honom af den fyllda pligtens hand; han är den heligaste, ty wi lida honom för den med oß närmast förbundne werld. Döden för fäderneslandet är en Förloßare-död; för honom dogo de ädlaste menniskor. Ärorik är denna död, såsom den, hwilken kristendomens blodswittnen undergingo. De dignade under trons och korsets fanor; wi stupa under fäderneslandets blodiga banér.

Finnes wäl på jorden något, som skänker en ljufware belöning än fosterlandskärleken (patriotism), än den uppoffring, wi, för wåra landsmän, göre? *)

War du en af fosterbygdens, af fäderneslandets räddare, med hwilka himmelska känslor måste ej öfwersigten af din gagneliga werksamhet, uppfylla dig! — Huru ljus är ej din till Gud höjda blick! I Herrans anda wandrade du, som sjelf, lik en Gud, lugn, stor och wälsignelserik genomgick de swåraste stormar! — Herrliga handlingar utöfwade du såsom medborgare och Kristen; deras minnen omgifwa dig nu; du återfinner dem i dina landsmäns tacksamma leende, och hos den till dig, med stilla wördnad uppblickande ungdomen. Din ära, såsom medborgare, såsom Kristen, förswinner ej med dig från werlden, och öfwer din graf uppstiger efterwerldens wälsignelse till himmelen.

Mina fäders Gud, se, det dyra Fäderneslandets nöd: led Furstarnes hjertan! Fräls oß från krigens jemmer.

Men, om lidandets bittra kalk ej skall gå förbi wårt land, o, så gif oß kraft och mod, att wår själ warder större, än olyckan! Med fast förtröstan till Dig, med orubblig tro, wilja wi gå ödena till möte. Heligt ware det jordiska fosterland, som Du oß beskärt, för wårt hjerta! Wår trohet mot detsamma, skall engång finna sin belöning, i det himmelska Fäderneslandet, i hwilket Du oß försätter!

*) Med djup bedröfwelse wänder sig Öfwers. till detta skuggande parti af Författarens ljusa och rena afhandling. Falsk är den lära (eudæmonism), som är bygd på det ensidiga sällhetsbegäret, och förloradt det slägte, som icke — åtminstone theoretice — hyllar dygden, för hennes egen skull, utan afseende på belönande följder. — Eudæmonistiska bewekelsegrunder för handlingen, äro egoismens foster. Beware oß Gud, för en moral, som hwilar på sådan basis! — Och att Förf. genom denna wändning, icke allenast blifwer sjelfstridig, utan äfwen råkar i opposition mot Evangelii lära och det orthodoxa lärobegreppet, behöfwer ej bewisas, när man allmänneligen wet, att Christus statuerade tron och kärleken, såsom hufwudgrunderne för all ren mensklig sedlighet, — hwilka grunder Förf. äfwen sjelf postulerat, och nu upphäfwer.

Öfwers. anm.

Den

Den 23 November.

Döden för fäderneslandet.

Joh. 3: 16.

Ej falla trädets frukter af,
Förrän de mogna blifwit;
Och Herren, som oss lifwet gaf,
Wår lifslängd sjelf uppskrifwit.
Med fröjdfullt hopp till Herrans ord,
Wi farorna omfamna:
För Kung och lag och fäders jord
Wi segra eller hamna
I rätta faderslandet.

Slumren ljufligt, I hjeltebröder, fäderneslandets räddare! Edert dyra blod strömmade icke förgäfwes ur dödssåren. Offret af edert lif återköpte den förlorade wärdigheten åt ett folk. — Slumren ljufligt! — Hwad, slumra? — I lefwen ännu! Edert stoft hwilar, men edra själar glädja sig ännu öfwer segerwerket! Odödlige *), som, för efterwerldens wälsignelse, hafwen försmått det jordiska lifwet, jemte oss bebon I Guds oändliga fädernehus, dit edra werk Eder följde! Eder sista handling wär eder triumf; jordiska tillwarelsens krona.

Wäl ljuder ännu, i månget ensligt rum, en systers klagan öfwer den broder, hon förlorat, en bruds öfwer hennes älskling. Wäl se wi många mödrars förgråtna ögon, många tidigt wordna enkors förbleknade kinder. Hwi sörjen I? Edra bröder, edra älsklingar, edra söner och makar lefwa ännu, de äro ännu i och med den Gud, som gaf Eder dem. Efter några få jordiska års flyktiga dröm, helsen I de lycksaligare i en skönare tillwarelse. Då döden är de dödliges lott: hwi klagen I, derföre att deras stund kom? Den skulle ock hafwa träffat dem på den mjuka hwilbädden, i deras boningars lugn, ja, i edra armar! Tron I, att ett

*) De äro säkert inga sanna hjeltar, som, endast af äregirighet, utföra lysande bedrifter, och således ej heller odödlige, i den här accepterade bemärkelsen af detta ord. All sann själsstorhet är och måste wara ren; huru kan den då bestämmas af något annat intresse, än det förträffligas, än af den ewiga idé, i och genom hwilken den uppkommer? Famlar ej den, hwars wilja bestämmes af närmare eller fjärmare belägne fördelar, efter ett hjernspöke, när han sträfwar, för att lefwa hos efterwerlden? Ty redbarhetens hjelte, hwad redbart njuter du af denna möda? Du skall ej ens winna denna ofta twetydiga ära; dina bewekelsegrunder kunna aldrig alstra något stort, och — märk wäl! — endast det stora, ointresserade, rent förträffliga, bibehåller sig hos efterwerlden.

Skada, att denna eljest så sannt och ädelt tänkande författare stundom söker att werka, på en förskämd allmänhet, med wanliga och utnötta konstgrepp! Men hwad behöfwer en talare, som ej står inför rätta, som ej måste afse något obestämdt och wilkorligt förhållande, som ej måste beräkna wissa rådande sinnesförfattningar, lidelser och tänkesätt hos dem han skall öfwertyga och beweka, hwad behöfwer en sådan, säger jag, nedsänka sig till dylikt, isynnerhet när saken talar för sig sjelf, och ämnet, likt en wäldig blåst, sätter hela känsloströmmen i swallning?

Öfwers. anm.

ytt wäsende kan uppstå, att ett
arn kan födas, utan den Alls-
käftiges wilja? Menen I, att
n menniska, utan werldsherr-
:arens wilja, kunde förlora sitt
f? Sörjen icke öfwer en död,
om är afundswärdare än mån-
a andras lif. Sörjen ej öfwer
jeltedöden för fäderneslandet.
ir uppfyllandet af en bland de
könaste och största pligter bekla-
answärdt? Häde målet för de-
as tillwaro engång kommit, hu-
u kunde wäl de ädle sluta på
:dlare sätt, än då de uppgåfwo
in anda under utöfwandet af en
tor gerning?

I sig sjelfwa äro, såwäl ut-
jången ur, som inträdet i werl-
)en, utan något wärde, hwilket
unde tillräknas menniskan. Bå-
)a äro nödwändigheter i tingens
)rdning. En ålderstigen persons
)öd, ett barns födelse kunna för
)en familj, inom hwilken desa
enomener tilldraga sig, hafwa
någon wigt; men såsom hwarje
efwande warelse uppkomma och
försiwinna de, barnet och den ål-
drige. Millioner dö; af få ak-
:as deras gång ur timligheten,
:medan den förestår alla.

Men döden upphör, att i sig
sjelf wara likgiltig, så snart han
antingen åtföljes af owanliga
omständigheter, eller blifwer ett
wittne om den aflidnes swaga
eller stora tänkesätt. En mör-
dares afrättning, en genom sinn-
liga utswäfningar förtärd-uslings
afsomnande, en förtwiflads sjelf-
mord uppfylla oß med wämjelse
och fasa. Deras utgång är en-
dast följder af offentliga eller hem-
liga brott. Ingen will prisa de-
ras tillwarelse: hwem önskar att
dö en sådan död?

Med helt andra känslor mot-
tage wi underrättelsen om en för
sin rätt och oskuld kämpande mans
död. Beundran utttränger swår-
modets och medlidandets känslor.
Hans hädangång är en följd af
hans ädla tänkesätt, af hans dyg-
ders kraft. Uti hans död ligger
något upplifwande för dem, som
honom öfwerlefwa, och hans si-
sta andetag predika den stora san-
ningen: den odödliga själens skat-
ter äro mer wärde, än krop-
pens lif.

En sådan död är dock alltid
blott en död för den döendes egen
sak. Wördnadsbjudande och pris-
wärd förblifwer den starka dyg-
de-känsla, som förorsakade den-
samma; men derigenom tillskyn-
das kanske werlden ingen stor
winst. Swårare är det, och for-
drar högre själskraft, att gifwa
sitt lif för andras sällhet. Den,
som med glädje går i döden för
andra, han kan ej mißtänkas för
den ringaste egennytta; af kärlek
för nästan, af trohet för honom,
förglömde han sig sjelf. Han är
wärd en högre ära.

Derföre blifwer med rätta,
såwäl af bildade folkslag som af
barbarer, den högt prisad och he-
drad, som, för att rädda sina
medmenniskors lif, med modig
beslutsamhet springer i böljorna;
med ädel sjelfförgätenhet rusar
genom eldslågorna; för sin för-
samlings wäl wågar och tillsät-
ter sitt eget lif. — För andre har
han handlat med en sig sjelf upp-
offrande kärlek. Få äro nog sto-
re, att med sådan sinneshöghet
handla för sina närmaste wänner.
Ty så djupt har menskligheten
i det hela sunkit, att ganska få
wilja umbära en del af sitt öf-
werflöd, försaka det obetydliga-
ste af wanda beqwämligheter. Hu-

ru kunna dessa småaktige, egennyttans trälar, med ädel förtjusning lida och dö för andras lycka? Men är döden för enskilte dödliges wäl, räddningsdöden för wänner och bekanta en bland de herrligaste werkningar af den högsta själskraft: hwad är döden för ett helt lands wälfärd och lycka, för tusende medborgare, för männer, quinnor, åldrige och späde, som äro oss till största delen obekanta, med hwilka wi ej hafwa något gemensamt, utom det allmänna medborgerskapet; den stora uppoffringsdöden icke blott för wänner och bekanta, utan till och med för fiender; med ett ord, den stora döden för fäderneslandet?

Den är så stor, som de motsatta felen, — feghet, förräderi, — äro förakteliga och afskywärda. Så djupt blifwer fegheten hatad, att äfwen barn och swaga quinnor bespotta den rädde. Förrädaren afskys till och med af folkslag, som han ej förrådde, ja, af personer, som drogo nytta af hans förräderi! Dess mera lysande är döden för fäderneslandet; en fiende kan ej afhålla sig från att beundra den.

Den är swårast af alla menniskans pligter mot nästan; den är äfwen heligast. Guds ord befaller den: — **skolom ock wi låta wårt lif för bröderna!** (Joh. 3: 16.) Jesus Christus, den gudomlige urbilden af en fulländad menniska, gaf oss med sin död ett efterdöme. Men hwem uppnår Hans höjd? Han dog ej för sina medborgare, icke för ett trångt begränsadt fädernesland, — nej, hela wårt slägtes salighet war Hans mål; Han led den gudomligaste död — Werldsförsonarens. Och denne kommer döden, för million bröders, för den senaste efterwerlds sällhet, helt nära.

Den, som dör i uppfyllandet af sitt kalls pligter, trogen desamma, han förtjenar högaktning, äfwen om han icke älskat eller sökt detta kall. Och har wäl menniskan ett gudomligare kall, än att bereda de samtidas och efterkommandes sällhet? Den, som med tjusning blottställer sig för dödsfaran, sjelf inwiger sig åt döden — han har herrligt fulländat sin tillwarelse på jorden och ernått dess ändamål, honom wägra hwarken himmel eller jord lönen. Hans undergång adlar en hel, kanske dunkel, föregående lefnad. Ty den, som kan dö för andras wäl, han har i sanning aldrig warit någon helt och hållet förderfwad menniska. Den, som med glädje wille det swåraste, för honom kunde wäl det lättare äfwen lyckas. Hans hjeltedöd är oss en borgen för den kraft, som i honom bodde. Det är möjligt, att han, under sina fordna lefnadsdagar, gjorde sig skyldig till många swagheter; det är möjligt, att han i stilla, fredliga förhållanden försummade sig och wårdslösade sitt tänkesätt. Men den allmänna nödens timma war äfwen uppwaknandets. Han bemannade sig till sin egen wärdighet, och hans hjelteoffer fördunklade minnet af tidigare fel. Andre kunde tilläfwentyrs öfwerträffa honom i små pligter och färdigheter, och inbillade sig wara bättre än han; men för fäderneslandet förmådde de ej åstadkomma något som han. Derföre ligger sanning deri, att döden för fäderneslandet adlar en hel, dunkel lefnad. Så kommer

solens praktfulla nedgång oß att glömma dagens mulenhet.

Och liksom han, i det sista ögonblicket, adlar sin lefnad, så blifwer hans död fäderneslandets ära och lif. Fallne krigares tapperhet blifwer hela folkets stolthet; deras likhögar på aflägsna slagfält äro de waraktigaste bröstwärn och wallar för fosterländsk trygghet. Ännu i senare år strider blotta åtanken af deras namn mot orätträdiga fienders öfwermod; ty den oförwägnaste eröfrare hyser wördnad för ett folk, som, ägande sådane medlemmar, genom minnet af forntidens hjeltar, lifwas till dylika bragder.

Odödliga, liksom själarna, äro äfwen frukterna af deras dygder. I werldslifwet sker intet stort och godt, hwars wälgörande werkningar icke skola rönas af den senaste efterwerld. Hjeltarnes död för fäderneslandet sprider wälsignelse öfwer detsamma; deras skuggor liksom lefwa ännu bland deras senare efterkommande och föra dem på den sanna ärans bana.

De hafwa uppfyllt sin pligt! Genom deras sjelfuppoffring äro wi frie, och kunna åter hoppas fordna lycksaligheters förnyande, förgngrad waraktighet af en långwarig fred. — Låtom oß ock uppfylla wåra pligter, wi, som lefwa, mot de ädle, som för wår ära uppoffrade allt. Quidande ömkan, kallsinnig beundran, konstladt loftal äro wi icke dem skyldige, — nej, tacksamhet i ord och gerning! Gifwen dem af edert öfwerflöd, ty genom deras död besitten I eder egendom; gören dem delaktige af edra fröjder, ty deras hjeltemod tillkämpade Eder dem.

Huru kunne wi gifwa de döde något?

Så frågar ej den, som är i stånd att skatta wärdet af den stora offerdöden för fäderneslandet; så frågar intet hjerta, som lifwas af nog ädla känslor, att wara tacksamt.

Ären deras minne!

Låten deras namn icke utplånas af skymflig glömska. Bewaren dem i edra byar och städer, till edra församlingars ära, för deras senare inbyggare. Nämnen årligen på en högtidlig minnesdag de dyra namnen för edra barn och barnbarn; bewaren dem åt kommande sekler. Kanske skola deßa namn engång rädda edra efterkommande från slafweriet, i det de lifwa dem till hjeltebragder.

Ären deras minne! Ej med döda ord, ej med stoder och inskrifter. Ordet förflyger, stenen wittrar sönder. — Men skåden omkring Eder! — Enkor, barn och syskon lefwa efter de tappre, som för Eder blödde och dogo. De hedersbewisningar, som I förgäfwes önsken hafwa skett åt de hädangångne, egnen dem åt det blod, som ännu flyter i deras anhöriges ådror. Bewisen deßa de utmärkelser, som I ären deras fäder, makar och bröder skyldige. Hwad I gören den ringaste bland deras efterkommande, det gören I deßa hjeltar och slagtoffer sjelfwe!

Sådan war forntidens sed efter ärofulla och lyckliga krig. Derigenom underhölls lågan af fosterlandskärleken i hwarje bröst; derigenom blefwo folkslag frie och store, och af eröfrare oangriplige. Men med den förslappning och sjelfkärlek, som småning=

gom togo öfwerhand, försvann tacksamheten. Afund och förtal angrepo hwarje stor förtjenst i staten, och skonade hwarken lefwande eller döda. Man hade förlorat tron på dygden, derigenom förswann hon sjelf, eller blef sällsyntare. Kallsinnighet mot fäderneslandet kom i stället för den gamla, hjeltemodiga kärleken till detsamma; man hade legda härar, men ingen hänryckt krigare. Med ondskefull förwetenhet bedömde man Öfwerhetens åtgärder, men åsidosatte glad lydnad. Man såg rangordningar och stånd, men ingen medborgerlighet. Det gafs parti-anda, men ingen samhällsanda. Derföre ramlade riken öfwerända; derföre krossades folkslag. Den allswåldiga nöden war det, som först återgaf de slappa sinnen kraft; eländet lärde dem att blifwa wisa och dygdiga.

Wilja wi blifwa det? Besinnom då, att, liksom en enskilt menniskas dygdighet och ädla sinnelag, på det omißkännligaste sätt, röjer sig i hennes erkänsla mot sina wälgörare, så uttrycker sig äfwen ett folks offentliga dygd, på det renaste sätt, i deß tacksamhetskänslor mot sina räddare, deras efterkommande och anhörige.

Wi skole ock låta lifwet för bröderne! Men är ej lifwet mera wärdt än kläder och mat? — Hwem skulle wäl wilja kargt och sniket hushålla med deßa lägre ting, när andre för honom wåga det högre goda?

Rättfärdige Gud! På mångfaldigt sätt hafwe wi lärt känna, att hämdens ande följer hwarje synd i spåren, så wäl den enskiltes, som ett helt folks synd!

Den 24 November.

Striden mellan det goda och onda på jorden.

1 Petri 3: 13, 14.

Låt ingen lust, ej heller nöd
Så stor mig nånsin hända,
Att fast det gällde lif och död
Den kan mig från Dig wända;
Låt ingenting mig bli så kär,
Som mig kan från Dig draga
Och kan förswaga
Mitt hjertliga begär
Att endast Dig behaga.

Tre äro de ting, som på jorden wittna om Gud och wåra beståmmelser: Den Heliga Skrift, naturen och menniskoslägtets historia.

Werldshistorien, likasom historien om enskilta nationer har redan blifwit behandlad af flere utmärkte lärde. Men ännu har den ej warit en bok för menskligheten, en uppbyggelsebok för folket, det will säga, för höga och låge, lärde och olärde, ur hwilken bok man kan hemta de högsta åsigter af lifwet, wisthetens mest oemotsägliga grundsat-

ser; ännu har den ej warit en ren och klar källa hwars watten är alla tillgängligt, lätt kan upphemtas af hwar och en och är för alla lika uppfriskande. I framställande af menskliga händelser, hafwa de nyare blifwit öfwerträffade af de gamle, som berättat händelserna med den höga enkelhet, wärdighet och kraft, hwari naturen sjelf tilltalar oß.

Historien wet ej mycket att tala om gamla tider och huru den gamla småningom öfwergått till den nya. Dock lär man i henne känna fornwerldens seder, dygder och paßioner, deß krig och fredliga yrken. Kanhända det är i historien, som Konungar hemta sina anspråk på länder, hwilka deras förfäder styrt; kanhända upplifwas folk af sina förfäders krigsbedrifter till lika mod; konstnärer och lärde göra i henne bekantskap med stora mönster i forna tider, och statsmän bilda sig grundsatser för klokhet och slughet.

Likwäl betraktas werldshistorien sällan, måhända aldrig, ur den högsta synpunkt, som ständigt bör tagas till mönster för historieskrifware. Kanhända de fleste, som beskrifwit forntiden, ej haft kallelse dertill. Slafwiskt, och af för mycken wördnad för de mäktige ställde de de dödlige Furstarne på samma höjd som gudar; af barnslig fåfänga diktade de för sitt folk ett uråldrigt ursprung. De prisade och förherrligade namnkunnige mäns werkningsförmåga, obekymrade om hwilken rigtning denna förmåga tog. De förgudade lyckliga krigare, likasom, konsten att med skicklighet kunna i stort mörda och förhärja wore det högsta hos menniskan. De ärade lyckan, ej hjertat, och ansågo rikedom, prakt och en fruktanswärd makt såsom ett folks enda dygder.

Så har då historien hittills blifwit beskrifwen nästan blott af personer, owärdiga dertill, sådana, som man dagligen finner bland hopen; som förödmjuka sig för de stora och anse penningar och äreställen för det högsta goda; som smickra den lycklige och undwika gemenskap med den olycklige; som gerna tala om dygd, men ej äro i stånd att utöfwa den; som ej se något berömligt, der låg börd, ringa stånd och fattigdom finnas, så mycken rättwisa och ädelmod än deri bor.

Den, som will förtälja sitt slägtes lefnad, gerningar och öden, gör sig till den förflutna tidens domare. Han måste, för att wara rättwis, sjelf lösrycka sig från all paßion, all fördom. Han måste blott följa sin själs högre ingifwelser, wara upphöjd öfwer det jordiska, förtrogen med alla mensklighetens swagheter, full af skonsamhet, dock utan kärlek för dem. Han skall dömma, såsom Gud dömmer det dödliga slägtet. Och är han wuren denna höjd, har han hunnit den, då skall werldens och deß folks öden för honom synas blott såsom w e r k n i n g a r a f d e n u r å l d r i g a s t r i d e n m e l l a n d e t g o d a o c h o n d a p å j o r d e n. Allt, som wi kalle lycka och olycka, alla förändringar i menniskornas bruk, seder och ordningar, nationernas uppkomst och undergång, till och med enskilta menniskors öden, utgå ur denna allmänna och beständiga strid mellan det andliga och lekamliga, det gudomliga och jordiska, och upplösa sig i den.

Denna höga åsigt af händelsernas gång, som nästan warit obekant för wår tid, hade redan de äldste folkslags wise. Ty de stodo närmare det gudomliga än wi, som af jordiska behof, bequämligheter och deraf uppkomna små förhållanden äro mycket mer bundne och inskränkte än de. De ansågo det menskliga lifwet såsom ett ewigt krig mellan menniskans båda naturer. De gåfwo än detta krig namn af ljusets och mörkrets, som stridde med hwarandra; än framställde de det under bilden af twenne gudomligheter, som afundsamt kämpade med hwarandra om herrawäldet öfwer werlden. De framställde det i bilder, emedan den höga ålderdomen älskade sådane. Sednare tiden förwexlade den höga tanken med bilden, hwari den war klädd.

De yngre folkslagen ärfde denna de gamles första höga åsigt af werldshändelserna, och hwar och en af dem gaf den en ny tillsats eller uppfann en ny bild. Således talade hedningarne om en förfärlig strid mellan Titaner eller jordiska jättar och himmelens gudar. Chaldeerne lärde, att goda och onda andar stredo mot hwarandra och Judarne hämtade derur föreställningen om ett ondt grundwäsende, som de kallade djefwul eller mörkrets förste, en ewig fiende till Gud och som gjorde honom herrawäldet öfwer werlden stridigt, och wille uppwigla menniskorna emot honom. Ännu finna wi deßa föreställningar j Judarnes skrifter, likasom uti de af Jesu Christi lärjungar skrifne bref, hwilka äro ställde till Judar. Judas skrifwer, neml. i 1 Cap. 9 v., att Erke-engeln Michael twistat med djefwulen om Moses lik, och Petrus, i sitt 2:dra Brefs 2 C. 4 vers, att Gud med mörkrets kedjor belagt och till helwetet stött de Englar, som satt sig upp emot honom. Ännu i dag äro många bland de Kristne, som i mißförstånd af deßa ålderdomens föreställningar, antaga för bokstafligt sannt, att Satan går omkring bland menniskorna såsom en tjuf om natten, eller såsom ett rytande lejon, hwilket söker den det må uppsluka, eller att Satan med Guds tillåtelse frestar menniskan till det onda. De tänka ej derpå, att Jesus och hans lärjungar kraftigt wederlagt denna förfärliga, Gud hädande willfarelse; att Aposteln Jakob bestämdt och högtidligt förklarat: **Ingen säge, om han frestad warder, att han af Gud eller genom hans tillåtelse frestas. Ty Gud frestas icke af ondt, Han frestar ock ingen; utan hwar och en warder frestad, då han af sin egen begärelse dragen och lockad warder. Derefter, sedan begärelsen hafwer aflat, föder hon synden; men då synden är fullbordad, föder hon döden.** Jak. 1: 13—15.

Till och med i de äldsta menniskoslägtets urkunder, som wi ega skrifne, har man syftat på den ewiga striden mellan det goda och onda på jorden, mellan det gudomliga och jordiska. Då står ormen i paradiset, detta hala slingrande, i mullen krypande djur, hwars nytta i werlden är så litet bekant, såsom bild och representant af allt nedrigt och ondt, och predikar uppror mot det himmelska, olydnad hos menniskan mot Gud.

På denna genom alla åldrar
skande strid mellan det goda
onda på jorden syfta bestän-
Christus och hans lärjungar.
r Återlösare ställer alltid Guds
ga rike mot werlden, syndens
, som kommer ur köttet och
jordiska natur. Derföre
muntrar än Paulus de första
istne till en modig strid, och
ar till dem: **Tager på Eder
Guds harnesk, att I må-
emotstå i den onda da-
och allting wäl uträtta och
tåndande blifwa** (Eph. 6:
). Än manar Petrus till ständ-
ighet och säger: **Ho är den,
n kan göra Eder skada, om
faren efter det goda. Ja,
I än något liden för rätt-
digheten, ären I dock sali-
Fruktten icke för deras trots,
heller förskräckens Eder.** 1
r. 3: 13, 14.

Wi se denna strid genom alla
rar, från det första broder-
rdet, ända tills i dag. Mensk-
heten kämpar under blod och
ar efter fullåndning och lyck-
ighet, men finner den icke, eme-
n hon alltid åsidosätter det go-
och återfaller i sina ofta be-
iffade willfarelser. Alltid har
ntidens warnande elände wa-
förgäfwes för de efterkomman-
och ungdomen hånar öfwer-
digt den af erfarenhet kloka
erdomens lärdomar. Den ära
n förwärfwat genom tapper-
, genom en redlig, hög själ
r genom enkelhet i seder för-
nner sedermera genom usel
nnytta, yppighet, söfwande
llustar och låga ränker. Hwad
rägten och den sig sjelf upp-
ande menniskokärleken gjorde
hwad stort den byggde, ned-
s sedan till jorden af twedräg-

ten och egoismen. Intet folk
war någonsin så farligt för ett
annat, som för sig sjelft. Först
gjorde alltid smärtan de lättsin-
nige omtänksammare och den all-
männa nöden dem klokare och mer
behjertade. Men med smärtan
och nöden förswunno omtänksam-
heten och klokheten.

Och det är menniskans olycka,
att hon blott will wara klok, ej
wis; eller, som will säga det-
samma, att hon blott tänker på
det, som nästa ögonblick sy-
nes wälgörande, ej på det, som
ständigt är det bästa. Den
första fördel gäller i deras ögon
alltid mer än dygden, och likwäl
förwärfwar dem dygden den stör-
sta fördel. Man wärfwer större
krigshärar, uppfinner nya wa-
pen, nya tillställningar, nya
krigshärar, såsom det wore det,
hwarigenom ett folk blifwer o-
öfwerwinnerligt. — Nej, genom
frihetskänslan, för hwilken ingen
fiende kan sätta annan gräns än
slafweri; genom hwarje enskilt
medborgares säkerhet till sina rät-
tigheter, som fienden hotar; ge-
nom säkerhet till egendom, då fien-
den söker tillintetgöra all ägan-
de rätt: blott derigenom blifwer
ett folk oöfwerwinnerligt. Der-
före störtade de största riken med
sina talrika härar, emedan Ko-
nungarne glömde att folken ha-
de själar.

Man talar om nya upptäck-
ter på lefnadsbequämligheternas
område; uppmuntrar till konst-
flit och utbredande af handel, och
anser winnande af rikedom för
fridens och statskonstens högsta
ändamål. Likasom blott rike-
dom och ej dess anwändande
wore hufwudsaken för allmänt
wäl. Det är ingen stat, hwari

ej förordningar och anstalter till gynnande af näringsflit och handel finnas. Men nämn mig den stat, der det finnes lika många förordningar och anstalter för ändamålsenlig och wis anwändning af det förwärfwade? Nämn mig den stat, der hwar och en, eller till och med blott större delen af de mäktige, anser enkelhet i seder för det aktningswärdaste, yppig lefnad, bequämlighets- och praktbegär för owärdigt; der hwarje familj, hwarje medborgare är stolt af att anwända litet för sig sjelf, men deßmer till understödande af det gemensamma bästa, till allmänt nyttiga anstalter och deras förbättrande, hwari alla deltaga, och som är en fördel eller ära för alla. Man will se folket rikt för att draga från det större skatter; man will hafwa större skatter, för att utstyra hofwet med större glans. Den ringare söker att ej stå efter den högre i prakt. Det uppkommer allmän täflan om hwem, som kan öfwerträffa den andra i slöseri och wällust; hwar och en arbetar blott för sig, åsidosätter det hela, nedsjunker i sinnlighet och eftersträfwar blott wällust; stränghet i seder, anser han för wederstygglighet; uppoffring för andra anser han för dårskap. Så upplösas samfundsbanden, dygderna förswinna och ett allmänt förderf uppkommer, utan att kunna afwändas. Så upplöstes de rikaste och mäktigastestater i forntiden. I striden mellan det goda och onda, segrade det onda.

Alltid och öfwerallt kämpar ännu i wåra dagar, likasom i de äldsta tider, sanningen mot willfarelsen, det sunda menniskoförståndet mot fördomen, det bättre mot det skadliga i gamla plägseder, egoismen mot medborgerligheten, de gynnades egennytta mot mängdens rättigheter, paßionen mot förnuftet, lasten mot dygden, religionsföraktet mot gudsfruktan.

Stora och blodiga krig hafwa wi upplefwat. Menar du att de warit följder af Konungarnes blotta nycker? De woro frukter af den gamla striden, som det onda redan i werldens första årtusende förde med det goda. Det ondas rike kan ej bestå jemte rättwisans, derföre fortfar striden. Ännu äro oroligheter öfwer allt, twister om det nya och gamla, om rättigheter och pligter; twister för och emot folkets upplysning, för och emot landets frihet, för och emot gynnande af enskilta stånd och slägter, för och emot själens rättighet till sjelftänkande, samt twister om nationernas rättigheter. — Allt är striden mellan det goda och onda i menskligheten, likasom i fordna werldsåldrar, blott med förändrade namn och föremål, med olika strider och wapen.

Och såsom fordom erkänne wi ännu i dag, att all menniskors orättwisa störtar menniskor, och all staters orättwisa störtar stater i förderf. — Det är oundwikligt. Derföre kunde man från de äldsta tider tillbaka förutsäga hela nationers öden, likasom enskilta personer ock förkunna deras elände, så stort och fruktanswärdt det än war i sitt blomstrande tillstånd. — Hällen folket i slafweri, läggen bojor på deß förstånd, döden hos det förmågan och friheten att tänka; tillstängen för det wägen till bättre bildning;

predikan för det hwad I sjelfwe ej tron: — I skolen då, i sanning, alldeles förderfwa edert folk. I inympen sjelfwe hos det den djuriska egennyttan; sjelfwe förskaffen I Eder twedrägt, uppror och förbannelse. Maschiner och lastdragare wiljen I göra af edra likar, men eder like blifwer eder like; I gören blott en mer förderfwad, farligare menniska i en swagare stat, och krossen den.

Ännu i dag, såsom fordom, är wällust och yppighet det kraftigaste medel till förstörande af den allmänna lycksaligheten och den fosterländska äran. Tron ej, att tiden nu är annorlunda beskaffad än förut.

Ännu i dag, såsom fordom, ser man den oförställda sanningen, den ewiga rättwisan, förföljd af den herrsklystna stoltheten eller den kränkta egennyttan. Men sanning blifwer sanning, till och med bland bålets lågor, och den ewiga rättwisan, rättwisa, till och med i fängelse och på sträckbänken. Sanning och rättwisa skola segra och deß förföljare engång blodigt omkomma.

Ännu i dag, såsom fordom, ser man skenhelighet och skrymteri, den stolta okunnigheten eller den ondskefulla egennyttan, för egen fördel ifra mot den såkallade upplysningens framsteg. Men århundradets mäktiga hjul går krossande öfwer de dårar, som sätta sig emot naturen, ödet, förståndet och känslan.

Det gamla förswinner. Intet deraf återkommer. Menniskokroppen blifwer aska, själen dör ej. Så är det ock med menskligheten. Formen förändras från århundrade till århundrade, men det helas själ lefwer, wäxer och wandrar i nya former, till deß äfwen hon måste åldras och förfalla.

I detta allmänna och förfärliga krig mellan ljuset och mörkret, willfarelsen och sanningen, det onda och goda, har hwar och en af oß sin anwista plats på det oöfwerskådliga stridsfältet. — Nå wälan, sluta dig då till den lilla skara af utwalde, som, utan att se tillbaka på sin jordiska fördel, handla för det sanna, rätta och allmänt wälgörande! Träd under Guds banér för dygden och rättwisan! Din härförare är Jesus Christus; din fiende all orättwisa, falskhet och egennytta; ditt stridsfält det dagliga lifwet. Fråga ej: skall jag duka under? Du lefwer ewigt, strid för ewighetens sak. Och om du äfwen lider för rättwisan, så är du dock salig. Hwem kan skada dig, då du gör det goda? Derföre frukta ej för deras elakhet, som för egen winning förakta Gud! Då Gud är med dig, hwem kan då wara emot dig.

Du, som utsände mig såsom Din stridsman i denna kamp mellan det onda och goda på jorden, Du, som genom Jesum Christum, min Frälsare, gifwit mig kännedom om det, som är sannt, rätt och Dig behagligt: helige Gud, ljusets och sanningens fader, stärk mig till denna kamp genom Din andas makt! Hos mig sjelf will jag uppsöka och öfwerwinna den gamla fienden till min och werldens salighet, förquäfwa böjelsen för stolthet, herrsklystnad, yppighet och rikedom, som gör mig så känslolös för det högre och gudomliga, att jag undflyr det, om det strider

mot min jordiska fördel. — Blott man öfwerwinner sig sjelf, så kan man öfwerwinna werlden och dess dårskaper.

En Guds kämpe will jag wara; din kämpe på jorden, Allraheligaste, för det goda Du gaf menniskoslägtet. Fruktan för m niskor skall icke göra mig t kande; begabbelse och hot sk ej afwända mig ifrån Dig; a till och med gods, ära och will jag uppoffra under ditt liga befäl. Amen.

Den 25 November.

Jesu intåg i Jerusalem.

Matth. 21: 1—13.

Dig, min Jesu nu jag skådar
Wandra i ditt dyra kall
Till den stad, hwars djupa fall,
Under tårar, du bebådar,
Ropande: "betänk i tid
Hwad som hörer till din frid."

När Du med din ankomst gläder
Menigheten utanför,
Hon din wäg med palmer strör;
När i portarne Du träder,
Skallar folkets glädjeröst:
Hosianna, Zions tröst!

Ungefär trenne år hade Jesus förkunnat sin lära, då Han blef fullkomligt öfwertygad om, att den aldrig skulle kunna utplånas ur de dödligas själar. Intet annat återstod Honom än det sista fulländande steget för werldens återlösning. Detta sista steg war gången till Jerusalem och ett offentligt förkunnande af det, som Han hittils hade predikat i aflägsna trakter, undwikande allt uppseende. Detta sista steg war steget till döden, som Han med otwifwelaktig wißhet hade att wänta af sina oförsonliga fienders händer. Och Han tog det stora beslutet. Såsom Gud war det jordiska lifwet för Honom blott en lek.

Så wigtigt det hittills hade warit för Honom, att i tysthet obehindradt utsprida sin lära, så wigtigt war det nu att offentligt bekänna sig dertill; att offentligt wisa sig för hela nationen, hwa en stor del plägade från alla lan ändar wid Påskahögtiden infir sig i Jerusalem. Man hade t mycket om Honom, men blott och der och bland enskilta. M hade talat och glömt. Det m ske ett större, waraktigare intr som skulle blifwa offentligt ämne i hela nationen, och werldens ögon måste rigtas Honom. Hade Han aldrig sat sig så, hwad skulle då w den dömt om den bygd, om h ken Han predikat. Huru hade det ej warit för den fie lige att framkasta twifwel fråga: om det funnits nå Jesus Meßias; om Hans underliga wistande på jorden blott wore en dikt af dem, welat stifta en ny religion.

Han gör det sista steget. måste göra det och, utan

tan för nationen, erkänna att Han war den så länge wäntade Messias, på det den ej skulle förbida någon annan. Ty som Han med så anspråkslös blygsamhet än wandrade bland Judar, än åter bland föraktade Galileer och Samariter, ansåg man Honom redan ej mer för den egentliga Messias. På sin höjd syntes Han dem wara en from lärare. Man kallade Honom **Profeten af Nazareth i Galileen** (Matth. 21: 11). Så skulle det ej wara. Han war kommen att under sitt wistande på jorden uppfylla hela den Mosaiska lagen och alla ålderdomens profetior. Han war kommen att af allt folk blifwa betraktad såsom Christus; såsom medlare mellan Gud och menniskor; såsom stiftare af ett nytt förbund. Och syntes Han ej sådan för folket, så skulle det också efter Hans död på sin höjd hafwa ansett Honom för den Galileiske Profeten, men att Han war Messias skulle af ingen blifwit trodt och erkändt.

Han gör det sista steget; Han synes ej kunna underlåta det. Han måste utan fruktan träda sina fiender under ögonen. Han måste inför allt folk rycka skenhelighetslarfwen från deras ansigte. Han måste bewisa Mosaiska lagens förderf, templets wanhelgande och nödwändigheten af en allmän förbättring. Christi och Moses' lära kunde ej på engång wara gällande. Mosaiska lagens rike war nära sin upplösning; Jesu rike skulle begynna, i hwilket hjertats rening kom i den utwärtes reningens ställe och tron i stället för offer. Början till en stor förändring måste offentligare företagas. Hwem skulle göra det, om ej Messias sjelf åtog sig det.

Han måste företaga detta storwerk, för att högtidligt wisa sina lärjungar och tillkommande bekännare, hwad Hans wilja war, för att genom sitt exempel ingifwa dem det hjeltemod, till hwilket Han ofta nog förut uppmuntrat dem; ett hjeltemod, som, förtroende sig åt Gud, ej skydde döden för Gud och sanningen. Jesus måste dö för werldens återlösning, utan hwilket Hans Evangelium ej skulle äga någon glans, utan hwilket Hans lefnad ej skulle kunna lyckliggöra oß. Först genom det blod Han utgjöt, erhöll Hans lära en helig kraft för hwarje hjerta. Derföre är med rätta sagdt, att Hans blod renar oß från synden och förskaffar oß syndaförlåtelse, såwida wi göre bot och bättring, det will säga, om wi aflägge det jordiska sinnet och helge oß i och genom Jesu lära och sanning. — Han måste dö för wår frälsning och Guds ära.

Detta allt såg Jesus, innan Han beslöt det sista och swåraste steget. Han wisade det, under det Han fullbordade detta steg. Sorgsen sade Han: **"Nu är min själ bedröfwad; och hwad skall jag säga? Fader hjelp mig utur denna stunden: dock är jag förden skull kommen till denna stunden. Fader, förklara ditt namn."** Så talade Han. **Då kom en röst af himmelen och sade: Jag hafwer det förklarat och skall ännu förklara det. Folket, som stod och hörde det, sade: det war ett tordön; somlige sade: en Engel talade med honom.** Joh. 12: 27—29.

Det war ej långt till Påska-högtiden. Alla ilade från nära och aflägsna orter till Jerusalem, för att offra i templet. Äfwen Jesus med sina lärjungar, för att framställa sig till det stora offret för werldens synder. Han hade kort förut i Bethanien till lifwet återkallat Lazarus, som man redan nedsatt i familjegrafwen. Mycket folk i Bethanien gingo då dit, för att se, ej allenast Jesus, utan ock Lazarus (Joh. 12: 9). Då det nu blef bekant, att undergöraren sjelf war i begrepp att begifwa sig till den stora festen i rikets hufwudstad, woro alla i stor wäntan. Blott Öfwerste Presterne, de Skriftlärde och Fariseerne woro illa till mods öfwer det uppträde, de hade att frukta. Men folket, nyfiket att få se den ofta omtalade Profeten af Nazareth i Galileen (så kallade man honom ännu allmänt), trängde sig i stora hopar genom porten och gick emot Honom på wägen till Bethanien, så snart underrättelse om dagen till Hans ankomst erhölls.

Han kom då så, utan all prakt, som han alltid hade lefwat, omgifwen af sina tolf lärjungar; han sjelf ridande på en åsninna. Hans ryktes storhet och hans wäsendes ädla enfald rörde de oräkneliga åskådarnes sinnen. Många yttrade för honom högt sitt bifall; snart blefwo alla intagne af en allmän hänryckning. "**Han är Messias!**" ropar mängden: **Hosianna! Hosianna! Wälsignad ware Han, som kommer i Herrans namn, Israels Konung!**" — Berusad af glädje, beundran och stora förhoppningar, trängde sig nu hwar och en fram, för att se och widröra Honom. Många utbredde sina kläder på wägen, för att bewisa Honom sin ödmjukhet, wördnad och kärlek. Andra beströdde wägen med löf och quistar. Alla woro i en wild glädjeyrsel.

Och under det Lärjungarne så wandrade genom folkets glädjeskriande rader, blefwo äfwen de intagne af den allmänna hänryckningen. De instämde i folkets fröjd. De twiflade ej längre på den nära förestående början af Messiæ rike. De började med hög röst låfwa Gud samt förtälja och prisa alla de krafter, som de sett hade. "**Wälsignad ware Han,**" ropade de, "**som kommer, en Konung i Herrans namn, frid ware i himlen och ära i höjden** (Luc. 19: 38). De Fariseer, som befunno sig med i hopen, tadlade sina följeslagares företag och sade till Jesus: "**Näps dina lärjungar!**" Men han swarade: "**Om desa tego, skulle stenarne ropa.**"

Han red sjelf stilla och saktmodig wägen framåt. Ej gjorde Hans offentliga wänner något intryck på Honom, icke de tusende glädjerop, icke den konungsliga ära man bewisade Honom. Huru kunde det fröjda Honom? Derför hade Han ej arbetat. Man ärade Honom för det, som Han ej eftersträfwade, och tänkte ej på det, som war egentliga ändamålet med Hans nedsändande på jorden. Han kände sitt folks swagheter och mängdens wankelmod. — Wäl må personer, förbländade af den dåraktigaste fåfänga, personer utan menniskokännedom förnöja sig af offentliga bifallsbetygelser. Deras låga egenkärlek åstadkommer, att desa göra intryck på dem. Den hwiskar till

dem: "Nu låter man dina förtjenster wederfaras rättwisa. Man erkänner ändteligen allmänt ditt wärde. Ditt anseende, ditt rykte är nu för alltid grundlagdt. Mera rörande, mera skönt kan ej menniskornas kärlek och tillförsigt till Dig uttrycka sig. Det är blott bofwar, nidingar och elakt folk, som ej instämma i ditt högtidliga lof!" — Så tänka de swage dårarne och bedraga sig i sina inbillningar. De besinna icke, att de mesta deltaga i deras lof, ej af ren kärlek, utan af egennyttiga förhoppningar, af partianda, eller af trots emot andra. De besinna icke, att hwar och en af de tusende har sin biafsigt, och gör mer för egen del än för den firade personens skull. De öfwerwäga icke, att den obetydligaste omständighet kunde inträffa, och de tusende skulle helt obekymradt kunna öfwerlemna den så högt firade åt ett olyckligt öde.

Jesus förblef kallsinnig för deras glädjeskri. Han föraktade mängdens blinda dårskap. Så red han i ädel ödmjukhet, wäl wetande, huru mißkänd Han war. — Här syntes hwarken någon sjelfförnöjd stolthet, hwilken dårarne pläga wisa, då de mottaga den stora hopens bifallsbetygelser, såsom en slags uppfylld skyldighet; ej heller syntes här ett kittladt högmods tillgjorda wäsende, som söker dölja sig under blygsamhetens larf, och derföre synes så mycket löjligare, emedan det tillgjorda wäsendet i alla fall framlyser, och deßa båda motsatser ej kunna stå tillhopa. Han war sig lik. Hwem Han war, wißte Han sjelf och den Allwetande, ej den skriande hopen.

Så närmade Han sig Jerusalems portar. Den uråldriga, namnkunniga staden utbredde sig i all sin prakt för Hans blickar, wisande sina palats wid foten och på höjden af en kulle. Högst på kullen syntes Sions borg, kallad Davids stad. På Moria uppreste sig majestätiskt templet i glänsande prakt, midtemot borgen Antonia. Rundtomkring staden uppskjöto från de höga murarne, ungefär hundrade torn. — Anblicken af denna uråldriga storhet, uppfyllde Jesu hjerta med swårmodighet. Under det Hans lärjungar woro glädjedruckne kommo tårar i Hans ögon. "Jerusalem! Jerusalem!" snyftade Han, "om du wißte, hwad din frid tillhörer, så worde du det wißerligen i denna din dag betänkande; men nu är det fördoldt för dina ögon!" — Luc. 19: 42. — Folket, som omgaf Honom och bemötte Honom såsom Israels Konung, måste nödwändigt upprröra denna swårmodiga känsla. Han förutsåg, att ett äregirigt hufwud snart eller sent skulle begagna denna nationens upproriska sinnesstämning för att förwärfwa sig ett större namn. Men lika wißt förutsåg Han, hwilken förskräcklig utgång ett uppror emot Rom skulle taga, genom detta rikes öfwerlägsna makt och Judarnes swärmeri, enwishet och förakt för hedningar. För Honom woro Roms bedrifter och krigskonst något så wäl obekant, som det Judiska folkets försummande af wapenöfningar. Han såg den tid snart wara inne, då Judeen, trött wid utländskt ok, skulle gripa till swärdet; då det, öfwerswämmadt af Romerska härar, nödwändigt

måste gå under. Han såg den tid, då fiender lägra sig kring den präktiga hufwudstaden, instänga och belägra den; huru då, hwarken förtwiflad tapperhet, eller tredubbla ringmurar med sina nittio torn, eller styrkan af Sions och Antonias borgar, eller det berömda templets helighet kunna rädda staden. Han såg deßa murar, deßa borgar, deßa praktfulla byggnader och templet sjelst förwandlas i stoft och aska. — Och denna dag fröjdade sig folket omkring Honom! Det uppfyllde menniskowännen med bedröfwelse; Hans öga flöt i tårar. Han bekymrade sig föga om sig sjelf, föga om den larmande, glädjedruckna hopens Hosiannaskri, föga om det ryslige öde, som deßa dagar skulle wederfaras Honom: Han war blott syßelsatt med detta folks nära förestående olycka.

Detta sköna drag af Jesu tänkesätt, hwilket wi så ofta i loppet af Hans lefnad haft tillfälle att warseblifwa, wisar, hwilken öfwerjordiskt höghet låg hos Honom. Hwar finnes den, som kan likna Honom deri, att han är bekymrad öfwer en nations dåraktighet och förderf, i samma stund den är i begrepp att med glädjerop upphöja honom på thronen? Hwar finnes den, som med wißhet wet sin egen död inom några dagar skola förestå, och glömmer den, syßelsättande sig med en annans olycka?

Men just detta höga sinne är det rätta kristliga, som wi böre göra till wårt eget, och den, som ej är i stånd dertill, utan wid alla tillfällen först fäster ögonen på sig sjelf och sina usla fördelar, han är i sanning icke en rätt Jesu tjenare.

Jesus war salig, äfwen under det Han gret öfwer Jerusalem. Ty den är wäl att prisa lycklig, som icke tänker på egen nöd, och röres af andras olycka. Till och med i kärleks- och swårmodighetstårar ligger salighet; men den kännes blott af höga, gudomliga själar, eller af swaga menniskor, likwäl blott i de skönaste ögonblicken af deras lefnad.

Omgifwen af det bullersamma folket intågade Jesus i Jerusalem. **Och hela staden upprörde sig och sade: Ho är denne? Och alla ropade: Det är Jesus, Profeten af Nazareth i Galileen.** Matth. 21: 10, 11. — Så begaf sig hela den stora skaran till templet.

Christus hade ofta förut warit i templet. Ofta förut hade Han der sett köpare och säljare, penningwexlare och dufwohandlare, hwilka suto der för de resandes bequämlighets skull, som wille offra. Utan twifwel war detta krämeri under templets tak ett wanhelgande af det heliga stället. Huru kunne wi ostördt wända wårt sinne till Gud, för wår själs förbättring, då det jordiska behofwet ej i templet flyr från wåra ögon; om menniskor wisa sig der, som wilja winna penningar för andras andakt och fromhet, och som med det heliga drifwa ett handtwerk, hwilket lifnärer dem. Ofta förut hade Jesus sett detta ofog, men aldrig wågat att offentligen angripa det, emedan Han med flit undwikit ett sådant uppseende. Men nu hwarken wille eller kunde Han längre undwika det. Nu war tiden inne för Honom att tala fritt, och offentligen förklara krig mot mißbruk och willfarelser.

Först angrep Han de grössta, som mest föllo i ögonen och som af ingen fördomsfri kunde billigas. Han predikade deremot och erinrade, med hög stämma, om Guds bud genom Profetens mun: **Mitt hus skall kallas ett bönehus, men I hafwen gjort en röfwarekula deraf.** Och derpå dref Han alla köpare och säljare ur templet. Werlarenas bord och dufwokrämarenas stolar blefwo då omkullkastade.

Ofta ser man på taflor, i kyrkor, Jesum owärdigt framställd, utdrifwande krämarena, med en käpp eller en gißel. Om Jesus utdref dem, måste Han derföre nyttja sin handkraft mot dem? War Hans wink icke nog, för att förmå det hänryckta folket, som följde Honom, att fullborda werket? Derföre war det ej mindre Han, som gjorde det. Aldrig skulle man utan Hans ord hafwa märkt och antastat det hundraåriga mißbruket. Beklagligen hafwa smaklösa bilder ganska mycket bidragit till owärdiga föreställningar, som mängden ännu äger om Christus. Huru wäl wore det, om man kunde utpläna eller aflägsna bruket af deßa dåraktiga föreställningar ur den Heliga Skrifts berättelser; om man, t. ex. kunde utpläna föreställningen om Gud, såsom en långskäggig, af ålderdomsswaghet nedtryckt gubbe, eller föreställningen om djefwulen, hwilken ingen dödlig sett, såsom ett fasligt widunder! Du borde i sanning icke göra dig någon jordisk bild af Gud; redan Moses förbjöd det, till förekommande af widskepelse och afguderi. — Men om den obildade hopen ännu i wåra dagar gör sig de råaste föreställningar om Gud och salighetens glädje; om den, med de bilder man gör den af öfwerjordiska warelser, förenar werkligen hedniska begrepp: hwem är då att anklaga? Är det ej de, som framställt dem för folket; är det ej de, som genom wana blifwit kallsinniga för deßa föreställningar? Wåra tempel behöfwa i sanning icke mera renas från köpare, säljare, penningwerlare och dufwohandlare, de äro ofta fulla af långt oanständigare och skadligare ting. Mitt hus skall wara ett bönehus, icke en röfwarekula, en graf för det sunda menniskoförståndet och den höga känslan.

Sedan Christus befriat templet från deß wanhelgare, inwigde Han det liksom på nytt. Han helade de blinda och lama, som fördes till Honom; Han förkunnade sin himmelska Faders makt, helighet och nåd genom nya under. Och förwånad omgaf Honom den nyfikna hopen och fröjdade sig högt; äfwen barnen i templet ropade: "Hosianna, Davids son!" — "Hör du, hwad de säga?" frågade de Skriftlärde och de Öfwerste-Presterne Honom. Jesus swarade dem deßa Davids ord: **Ur barns och spenabarns mun hafwer Du fullkomnat lofwet!** — Han fortfor oafbrutet att göra sin Faders werk. Men ingen af Presterne wågade göra något wåld emot Honom, ty de fruktade för folket, som detta ögonblick med fröjderop och stora förhoppningar omgaf Honom.

Christus kände deßa förhoppningar. Han wille på intet sätt uppfylla dem. Hans rike war icke af denna werlden. Han aflägsnade sig från den bullersamma staden och begaf sig tillbaka till

till sina wänner i det stilla Bethanien. Gerna hade Hans fiender sett, att Han begagnat sig af folkets sinnesstämning och gifwit någon sannolikhet till ett offentligt uppror. Ty då kunde Han anklagas både för werldslig och andlig Öfwerhet. Men det skedde ej. Dagligen lärde Han i templet och dagligen såg sig folket bedraget i sina brottsliga förhoppningar om Honom. Då förflög swärmeriets sista rus. Mißnöjdt och kallt wände sig pöbeln ifrån honom. Detta ögonblick hade Fariseerne och Presterne länge med otålighet wäntat. Nu war det lätt för dem att åter draga den råa hopen till sig och uppwigla den mot Honom, som wågat låta kalla sig Messias, Davids son och Israels Konung, utan att bewäpna nationen eller församla den himmelska härskaran omkring sig. Wore den Messias, som ej hade mod att ställa sig i spetsen för det Judiska folket, och som ej kunde göra andra underwerk än hela de sjuka och trösta de lidande. Folket affšll från Honom och glömde Honom lika hastigt som det hyllat Honom. Men Hans fiender glömde Honom ej. De rådslogo om att hämnas på Honom och Han föll ett offer för dem. Så war den Högstes beslut. Så fordrade menniskoslägtets frälsning.

Den 26 November.

Messias, en Profet.

Luc. 24: 19.

Förlossningen är wunnen:
Guds Son från ewighet
Af Fadren är upprunnen
Till werldens salighet.
Han är den morgonstjerna,
Som lysa kan och wärna
I mörker och i qual.

Om den största menniskokännare eller den skarpsinnigaste skald, som någonsin lefwat, hade föresatt sig att framställa urbilden af en wis, som alltid handlat sig sjelf wärdigt och som alltid, så i stort som smått, handlat med en sådan säkerhet och öfwerensstämmelse i hela sitt wäsende, att han från de första till de sista stunderna af sin lefnad warit sig lik: han skulle i sanning ej kunna framställa en mer fulländad urbild, än den de okonstlade, olärde och i skriftställarkonst oerfarne Evangelisterne framställt i Jesu person. Och deßa män, knappt mäktige det språk, hwarpå de skrefwo, berätta ganska enfaldigt hwad de wißte, utan att ens tänka på, om de i sina berättelser öfwerensstämde med hwarandra, utan att den ena war underrättad om den andras arbete; utan all föresats att söka tillwägabringa en underbar urbild af det stora i menniskosjälen.

Jag läser med stilla, wörd-

nadsfull förnöjelse Guds Sons lefwernesbeskrifning, och läser den ånyo, och alltid upptäcker jag nya drag af en wishet och själsstorhet, som är öfwer allt jordiskt. Att Han i mensklig gestalt wandrade här i werlden, just detta gjorde Honom så mycket underbarare. Sådan som Han, har ingen warit hwarken före eller efter Hans tid. Han ägde en fullkomlig gudamakt. Äfwen de Hans lärjungar, som råkade Honom på wägen till Emaus, sade om honom: **Han war en Profet, mäktig i ord och gerningar inför Gud och allt folk.** Luc. 24: 19.

Han war hela lifwet igenom sig lik; ingen af Hans gerningar stod i motsats mot Hans öfwertygelse. Aldrig såg man honom tweka om det, som Han hade att säga eller göra. Han kunde ej förställa sig. Allt utgick ur det rena djupet af Hans innersta, och Hans innersta war öppet för alla. Der låg blott en enda grundsats, en enda känsla: **Älska Gud öfwer allt ting och din nästa såsom dig sjelf! War alltid i din wandel upphöjd öfwer det jordiska!**

Derför war Hans själ alltid ett med Gudomen. **Jag och Fadren äro ett**, sade Han sjelf. Derföre woro Honom alltid Hans lefnads nöd och armod bisaker. Han led smärtan, utan att fly den; och kände glädjen utan att söka den. Han kände bådas förgänglighet. Och hwarken den ena eller den andra kunde förmå Honom en enda gång att wika från sina grundsatser. Ingenting uppoffrade Han för det flyktiga ögonblickets retelse. Det närwarande syntes Honom såsom en mogen frukt af det förflutna, såsom skörden af det man sått, eller såsom framtidens nyckel. **Hwad du sår, skall du ock uppskära.** Han syntes ej wara till för sig sjelf, utan blott för andra. Han fordrade ingenting, Han wille blott gifwa. Af kärlek till menniskoslägtet aktade Han uppoffringen af sitt lif ringa. Hwad war Honom en droppa tid mot ewighetens oändlighet.

Denna åsigt af lifwet, denna Hans inres klarhet, denna fasthet och sjelfständighet i öfwertygelse bibehöll wår Frälsare alltid. Hwad som skulle ske, kunde intet hämma. Oförsagd såg Han sin framtids öde. De närwarande omständigheterna kunde ej bedröfwa Honom. Han dömde om dem, såsom om de ej tillhörde Honom. De förwirrade ej Hans blick. Derföre bedrog Han sig ej i sitt omdöme om det tillkommande. Hwad Han förutsade, gick i fullbordan. Aldrig hafwa profetior bestämdare blifwit uttryckta, och fullkomligare uppfyllde än Hans. Han war i sanning en Profet, mäktig i ord och gerningar inför Gud och allt folk.

Han talar om tillkommande ting med lika säkerhet, som om förflutna. Han talar om dem, utan att söka tillfälle dertill, utan att med sina profetior wilja wäcka uppseende. Hwad som skall ske, synes Honom lika naturligt uppkomma ur tingens förknippning, som de ting, hwilka redan skett. Hwad Han förutsade, hörde man; men hwem kunde weta, om det skulle ske? Man uppskref det och lemnade åt framtiden att dömma om, huru mycken sanning deri låg. Evan-

gelisterne hade upptecknat Hans lefnads historia och Hans tillfälliga profetior. De dogo innan det profeterade skedde. Först sednare århundraden äro wittnen till deß uppfyllande.

Christus wandrade bland ett föraktadt folk, war lärare för några fattiga fiskare, herdar och ringa handtwerkare. Inga Konungar och Furstar wißte något om Honom. De lärde sågo med stolthet ned på Honom. Dock profeterade Han, likasom Hans ord skulle utbreda sig öfwer hela werlden. **Guds rike är likt ett senapskorn,** sade Han, **som en man tog och sådde i sin örtagård; och det wäxte och blef ett stort träd, och fåglarne under himmelen bodde på deß quistar** (Luc. 13: 19.). **Himmel och jord skola förgås, men mina ord skola icke förgås.** — De Evangelister, som för nära twåtusende år sedan upptecknat delta Jesu yttrande, gjorde det utan förhoppning att få se deß uppfyllande. De dogo. Deras stoft är längesedan bortblåst. Israels rike, Roms herrlighet, de mäktigaste stater gingo under. Allt undergick förändring; men Jesu lära blef beståndande. Den utbredde sig öfwer alla werldsdelar, och nationerne woro lycklige under deß herrskande. Wi äro wittnen till Hans profetiors uppfyllande. Och fortfar menniskoslägtets wistande här på jorden ännu några årtusende, så skall Jesu lära fortfara mer utbredd, ren och herrlig, än nu. Den skall fortfara så länge förnuftet kan fatta tanken på det gudomliga. Wåra efterkommande skola, ju längre in i framtiden de lefwa, desto bättre se Meßiæ profetior uppfyllda och de skola prisa dem med högre förtjusning än wi, som ännu till en del ligga försjunkne i djuriskhet, barbari och hedendom.

De förföljelser, som förestodo de heligare sanningarnes bekännare, woro ej obekantare för Meßias än för oß, som nu känna dem af historien. Han bragte något i werlden, som ej lät förena sig med deß dåwarande grundsatser. Tron på den enda och sanna Guden måste stå i motsats mot afguderiets willfarelser. Läran om werldsförsakelse kunde ej stå tillsammans med folkets böjelse att söka det högsta goda i wällusten. Läran, som ansåg kärleken till Gud och nästan såsom källan till alla dygder, kunde ej paras tillhopa med den lära, som derföre ansåg kärleken till fosterlandet och äran. Hwilken gemenskap hade det ewiga med det förgängliga? Huru kunde det gudomliga och djuriska blifwa ett?

Jesus förutsåg således med bestämdhet de förfärliga jäsningar som Hans gudomliga lära skulle åstadkomma på jorden. Han talade ofta med sina lärjungar derom, och beredde dem på den stora strid de hade att utstå. **I skolen icke mena, sade Han, att Jag är kommen till att sända frid på jorden: Jag är icke kommen till att sända frid, utan swärdet. Ty jag är kommen till att göra menniskorna skiljaktige mot sin fader, och dottren mot sin moder och sonahustrun mot sin swära. Och menniskans husfolk warda hennes fiender** (Matth. 10: 34-36.). Bokstafligt har hwad Han sade, blifwit fullbordadt. Men de gruf-ligaste förföljelser, som Kristen-

domen måste uthärda blefwo blott deß beforbringsmedel. Så föra de ryslígaste stormar på sina wingar frön af nyttiga plantor till obebodda ödemarker och förwandla dem i gröna fält.

Wi wete af historien, hwilka krig, hwilka härjningar skett för den Kristna trons skull. Wi wete huru ofta, af denna orsak, bröder med eld och swärd rusat mot bröder och folkslag mot folkslag. Jesu lärjungar, som hört denna Hans profetia, upplefde ej deß fullbordan. Men Jesus förkunnade äfwen dem deras öde. **Wakten Eder för menniskorna,** sade Han, **ty de skola öfwerantwarda Eder på sina rådhus, och uti sina synagogor skola de hudflänga Eder. Och J skolen warda framdragne för furstar och konungar, för min skull; till wittnesbörd öfwer dem och öfwer hedningarne** (Matth. 10: 17, 18.). **De skola utskjuta Eder af synagogorna; men den tid skall komma, att den Eder dräper skall mena sig göra Gud en tjenst dermed.** Joh. 16: 2.

Att Jesus wißte deßa olyckor skulle drabba Hans lära och Hans bekännare. Men så känslig, så menniskoälskande Han ock war, gjorde detta Honom intet bekymmer. Att lida och dö för sanningen ansåg Han ej för något stort, utan blott för en pligt. Att uppoffra sitt lif för sin själs salighet är ingen olycka. Hwad ondt ligger i lifwets förlust? Den som allt tillhör, hwad bekymrar den sig om det minsta? Den som äger Gud, hwad frågar den efter stoftet? Den som ser den ewiga saligheten för sig, för Honom kan det wara likgiltigt, antingen han lefwer på jorden, eller, af Gud förklarad, i en bättre werld. Så tänkte Jesus. J deßa höga tänkesätt uppfostrade Han sina lärjungar. Han, som så gerna aftorkade hwarje lidandes tårar, talade om werldens tillkommande smärta för Hans Evangelium, såsom om en owilkorlig nödwändighet. **Folkslag måste gå under, throner störta** — med lugn såg Jesus in i denna framtid, likasom Han med lugn förutsåg sitt eget mörka öde.

Äfwen är Jesu Christi profetia om Jerusalems förstöring och Judiska folkets upplösning högst märkwärdig. Han tilltalar detta folk med denna skakande stränghet, som i de gamle Profeternes skrifter så mäktigt werkar på oß. Men warnade dem dock förgäfwes! Men Han wißte huru litet all pöbel sätter tro till obehagliga sanningar, huru lättrogen den är för smickrande lögner. Hwilka herrliga gerningar hade Han ej gjort för Galileernes ögon, och huru litet förmådde Han att förbättra detta förtappade folk: **We dig Chorazin; we dig Bethsaida: ty hade sådana krafter warit gjorda uti Tyro och Sidon, som de der gjorda äro uti Eder, långesedan hade de suttit uti säck och aska och gjort syndabättring. Dock skall Tyro och Sidon drägligare warda på domen än Eder. Och du Capernaum, som upphäfwen är allt intill himmelen, du skall nedstörtad warda till helwetet.** Luc. 10: 13—15.

Han förkunnade Jerusalems undergång. Huru skulle den stolta Juden kunna sätta tro till en profetia om den heliga stadens förstöring, om Israelitiska rikets undergång och Jehovahs folks

kringspridande. Allt detta syntes honom omöjligt. Den som förkunnade det, syntes honom wansinnig.

Men Messias sjelf twiflade så litet, på det Han sade wara att frukta, att Han till och med förutsade, att det, som nu ansågs för omöjligt, ej wore långt borta. **Detta slägte skall icke förgås, förrän allt detta skedt är** (Marc. 13: 30.). Och så skedde äfwen. Flere af Hans ungdomswänner och samtida lefde ännu, då Jerusalem genom Titus och Romerska hären blef förwandladt i en grushög. Af Jesu första lärjungar, lefde ännu Johannes. Det skedde blott några och trettio år sedan Jesus förkunnat det.

Han förutsade det Judiska folkets uppförande, som skulle bereda deß undergång. Det stolta, upprorisha sinnelag, den ihärdighet i fördomar, den blinda widskepelse, som utmärkte detta folk, måste medföra deß förderf. Han förutsåg upprorets tider och huru de äregirige skulle smickra den stora hopens begär och tro samt ställa sig i spetsen för upproret, under Messiæ namn. **Falske Christi och falske Profeter skola uppbäfwa sig, och skola göra tecken och under, så att de ock skola förföra de utkorade, om möjligt wore** (Marc. 13: 22.). Denna teckning af folkets bedragare, gjorde Jesus sina lärjungar, till förebud och kännetecken af den snart inträffande, förfärliga olyckan. **Men när I sen Jerusalem belägradt af en här, så weten, att deß förödelse är kommen. De, som då äro uti Judeen, fly upp på bergen, och de der midt inne äro, de gånge ut, och de som ute å landet äro, de gånge icke derin.** Luc. 21: 20, 21.

Den mest öfwerraskande af de omständigheter Jesus antydde och som skulle följa på Jerusalems förstöring, är Judiska folkets förskingring. Judarne hade betydligt förökat sig under Roms öfwerherrskap. Deras antal steg öfwer sex millioner. **Och de skola falla för swärdsägg**, säger Messias, **och fångne bortförde warda till allehanda folk; och Jerusalem skall förtrampadt warda af hedningarne, till deß hedningarnes tid fullkomnad warder** (Luc. 21: 24.). Så skedde ocksä.

Äfwen under det hufwudstaden låg förwandlad i ruiner fortfor Judarnes ihärdiga upprorsanda mot Romarne. Alltid uppkom en ny Messias efter den andra. Då blef deras öde afgjordt. Fördrifne från sitt fäderneslænd såg man dem fångne spridas kring alla länder. På marknadsplatserne wid Gaza och Terebinth såldes de till den mestbjudande. Nationen upplöstes och har aldrig sedan blifwit återförenad. Så inträffade den förskräckliga profetian i 5 B. Mos. 28: 64 o. följ.: **Herren skall förskingra Eder ibland allt folk, ifrån den ena werldens ända till den andra. Och der skall du intet wißt hemman hafwa, och dina fotabjellen skola ingen hwila få: ty Herren skall gifwa dig der ett bäfwande hjerta och wanmäktiga ögon och en förwißnad själ.**

Det förstörda Jerusalem förblef för en tid i Romarnes wåld, till deß äfwen tiden fullbordades för dem, och det werlds-

beherrskande Rom åfwen krossades, då Jerusalem åter ur förstöringens grus wisade sig såsom ett bedröfligt minnesmärke af Jesu död. — Ännu i denna stund efter mer än halftannat årtusende se wi Judarne, föraktade, utan fäderneslånd, kringspridde ibland alla nationer. De olyckliga, som föraktade Jesu profetiska warningar och heliga lära, samt förföljde Honom och Hans bekännare med yttersta grymhet, funno först sedermera någon ro under deras beskydd, som lärde utöfwa Jesu menniskokärlek äfwen mot Jesu förrädare.

Christus kungjorde lika tydligt sitt eget dödssätt, som den aflägsna framtidens tilldragelser. Han syftade ofta, i tal med sina lärjungar, på sitt förestående lidande och sin död. Ju närmare den förskräckliga dagen kom, desto tydligare yttrade Han sig deröfwer. Redan långt förut, innan Han gick till Jerusalem, för att låta profeterna om sig blifwa uppfyllda, sade Han: **Menniskones Son måste ännu mycket lida och förkastas af de Äldste och af de Öfwerstepresterne och af de Skriftlärde och dödas; och efter tre dagar uppstå igen** (Marc. 8: 31.). Detta tal upprepade Han ofta. Icke blott lärjungarne, utan ock Judar och prester kände deßa Hans ord.

Oß måste detta Hans förutsägande af sitt öde synas lika förskräckligt som obegripligt. För Återlösaren war det ej förskräckligt. Han kände presternas blinda hat och wrede, Fariseernes blodtörstiga stolthet, folkets lättsinnighet, Romerska embetsmännens swaga lagskipning, och kände, utom allt detta, sin pligt och det gudomliga ändamålet med sitt nedsändande på jorden. Han undwek icke presternas grymhet, Fariseernes blodtörstighet; Han gick den snarare oförsagd till mötes.

Oß måste detta Hans förutsägande synas obegripligt. Jag wet, att många funnits, hwilka helt och hållet welat neka det. Dock kunde de ej neka, att Han förutsåg Jerusalems och det Judiska folkets sista lott, sina lärjungars olyckor och sin läras öden ända i de sista århundraden. Ty hwad Han i detta afseende hade profeterat, war upptecknadt långt innan det skedde och kunde icke, för att bedraga, först efteråt hafwa blifwit inflickadt.

På alla tider hafwa sådane funnits, som med en förundranswärd skarpsynthet, hwilken månge sakna, i hastigt öfwerskådande af det närwarande, af händelsernas följder och sammanhang, sett det tillkommande framför sig, likasom i en spegel. Det lär ingen neka. Det händer wid wißa tillfällen, då själskrafterne i högsta grad blifwit spände, att själen — liksom deß gudomliga wäsende, då wore mäktigare än annars — ser det, som ännu ej skett, såsom wore det redan för handen. Detta tillstånd, som man ofta finner hos döende, då deras själar redan till hälften äro ryckte från lifwets band, kunna wi icke förklara, och dock betyga mångfaldiga händelser sanningen deraf. Wi äro twungne att tro det. Hwem har genomträngt menniskonaturens djupa hemligheter? — Hwarföre, twiflare, will du icke erkänna, att hos Jesus finnes den egenskap, hwilken du ej kan frånkänna andre? hos wanliga döende? Har du då genomträngt de djupa

hemligheterna i Dens natur, som, född af Gud, känner de utomordentligaste werldshändelser för och efter sig; som ernått det högsta, och som kännt och i sin lefnad fulländadt framställt det heligaste? Är detta allt dig begripligare? Är det mindre swårt? Förneka, om du kan, hwad som skett, hwad werldshistorien nämner och hwaraf den åskådligaste frukten är den närwarande tidens bildningsgrad!

Ännu i dag, o Messias, du underbara Guds sändebud, den ewige Fadrens Son, ännu i dag omgifwa mig wittnena till din kärlek och wishet, och jag wandrar i en werld, der Du sjelf wandrade, warande wittne till dina profetiors uppfyllande! Ännu i dag läser jag, hör jag ditt heliga ord, detta oförgängliga, som öfwerlefwer allt jordiskt, och ser, ännu i dag, Israels olyckliga efterkommande, kringspridd i hela werlden. Blott få bland dem finner jag samlas, Dig ärande i din helgedom, troende på ditt heliga ord, och förlitande sig på Dig i tro, hopp och tålamod.

Allt talar om Dig, talar om Gud, din Fader, som äfwen är min Fader, och hwilken Du uppenbarat för mig herrligare än fornwerlden Honom kännt. Din wishet har blifwit min wishet, Din bön, min bön, Din dygd — o måtte den blifwa min, på det jag må känna din salighet såwäl här som ock på andra sidan grafwen! Amen.

Den 27 November.

Faran af okunnighet i Religionsmål.

Eph. 4: 17, 18.

Sköna fackla, tänd af himlaljuset,
Milda, dyrkanswärda religion!
Lyst af dig, den dygdige ur gruset
Skådar hänryckt upp till Skaparns thron.
Lys mig, lys mig genom lifwets öcken
Till odödlighetens ljusa strand;
Wisa mig en skymt i sista nattens töcken
Utaf himladagens morgonrand!

De ibland oß, som hafwa lyckan att äga en förståndig och upplyst Öfwerhet, måste utan twifwel finna det obegripligt, att det kan gifwas Furstar och regering, som i stället för att befordra folkets upplysning och ungdomens underwisning, anwända alla medel för att bibehålla det i okunnighet och kufwa deß själsodling. De omgifwa med de strängaste strafflagar tankens, wettenskapens och sanningens område; utstaka trånga gränsor för den allmänna underwisningen; tillbakahålla genom böckers förbjudande kännedomen om det bättre, under förewändning att hindra utspridande af sedefördersfwande, irreligiösa eller allmänt mißnöje uppwäckande skrifter; de sky all fri undersökning och äro fulla af mißtroende och afund till all högre insigt. De tillåta sig att bru-

ı wåld på undersåternes själar, h wilja beherrska deras samwe- n, likasom förordna öfwer de- ıs gods och lif. De göra in- :epp ij Guds rättigheter, ty en- ıst Han och ingen annan äger :t befalla öfwer själarna. De ıtasta menskligheténs helgedom, ättigheten till själens högsta möj- ga utbildning, hwilken rättighet : sjelfwe äga företrädeswis, men ilja beröfwa andra, oaktadt de, som dödliga menniskor, i denna ättighet äro inför Gud lika med :n ringaste tiggare i deras rike.

De menniskor, som tillegna sig ı olaglig och sjelftagen myndig- :t öfwer sina underhafwandes ırdiska egendom, ära, personliga ihet och lif, anses och fördömas ıed rätta såsom tyranner. Men wad äro de, som inskränka och örderfwa menniskans andeliga f? De äro mer att frukta än e, som döda kroppen. De för- ifta själen eller beröfwa den san- ingens njutning.

Äfwen finnas många af dem, ım sky en förnuftig utbildning f själen blott derföre, att de elfwe äga ett ytterst inskränkt örstånd, hålla sitt lilla antal f begrepp för nog och frukta llt, som öfwerstiger det. De ɛla mot Gud och menniskor af ortsynthet, ej af elakhet. Män- a andra deremot, sky en högre unskap hos folket, emedan de rukta, att deras owärdighet el- ɛr förbrytelser kunna blifwa in- ɛdda och lemna efter sig förakt. Andra åter söka med brottslig lokhet att quarhålla folket i o- unnighet, för att deß lättare unna tillfredsställa sitt herrsk- ingsbegär.

Så syndigt ett sådant uppfö- ande i sig sjelft är, likaså få- fängt är det. Sanningen segrar dock förr eller senare, och alla ansträngningar att motarbeta den äro fruktlösa. Julianus, krist- na trons förföljare, lät engång tillsluta de Kristnes skolor och rycka ifrån dem deras böcker; dock gick Kristendomen sin stilla gång och utbredde sig dagligen mera, trots alla tyrannens lagar. Men folkets okunnighet war från den- na tid deß förderf; ty den al- strade willfarelser, djurisk råhet, wilda seder, häftiga begär och la- ster. De mest berömda stater, de mest glänsande throner gingo först under, då wetenskaperne rå- kat i förfall. Bland obildadt och och okunnigt folk, är regentens makt och lif osäkrast, ty der blif- wer mißnöjet samwetslöst mord- begär, den medborgerliga ifwern swärmande raseri och fromheten fanatism.

Den religion wår Frälsare för- kunnat, är höjden af mensklig wishet; ty den är wetenskapen om allt gudomligt i naturen, i skapelsen, i lifwets öden, och i förnuftiga själars werksamhet. Derföre sände Gud sin ende Son i werlden, då denna ernått en wiß grad af andelig utbildning, på det hon skulle kunna begripa sanningen. Alla Jesu lärjungar sökte, att hos folket uppwäcka sjelf- tänkande. **Pröfwen allt ting, och behållen det godt är,** säger Aposteln Paulus. 1 Theß. 5: 21.

Slöhet i förståndet, okunnig- het om och brist på andlig sjelf- werksamhet, är derföre att anse såsom den fruktanswärdaste skada för den kristna religionens renhet och werkningar. **De, hwilkas förstånd förmörkadt är, äro bortkomne från det lif, som af Gudi är, genom den okun-**

righet, som i dem är och genom deras hjertans blindhet. Så säger den wise Aposteln Paulus (Ephes. 4: 18). Wetenskapernas förfall skedde på samma gång, som det stora Romerska rikets förfall och sedernas tilltagande förderf och har äfwen haft ett bedröfligt inflytande på de kristna sanningarna.

Men huru förderflig okunnighet är för Religionen, har aldrig tydligare wisat sig än efter den tid, då Gud behagade sammanblanda folkslagen genom en stor hwälfning i alla riken, genom nationernas förskräckliga utwandringar, som warade ända till medlet af sjette århundradet efter Christi födelse.

Från de obekanta nordlanden och Asiens mest aflägsna länder kommo wilda hedningar, utmärkte för sin roflystnad, blodtörstighet och okunnighet. De uppbrände ålderdomens skrifter, utan att ana hwilka skatter af wishet de förstörde. De krossade de herrliga minnesmärkena af mensklig konst och insigt, utan att weta huru mycket ondt de gjorde. De gjorde dem, som öfwerträffade dem i kunskaper, till lifegna slafwar; de beherrskade dem med all den grymhet, som makten och den otyglade wildheten ingåfwo dem. Så förswunno med det till slafweri och skymfliga arbeten fördömda folk, som de underkufwade, de mesta fornwerldens wetenskaper, och lemnade en ganska ringa quarlefwa efter sig.

Långt innan de barbariska nationernas utwandringar började, hade de Romerska Kejsarnes oförstånd åstadkommit wetenskapernas förfall, såwäl genom tyranniskt underkufwande och inskränkning af frihet i tankar, läror och skrifter, som genom förbud och förstörande af flera böcker och genom befordrande af yppighet och wällefnad. Men då de krigiska wildarne kommo från fjerran land och lätt kufwade folken, som af wällust, till kroppen woro förslappade och förwekligade, och genom sin okunnighet äfwen woro beröfwade andlig kraft: så blef ett allmänt barbari och mörker werldens lott.

Tiderna blefwo så eländiga, att till slut blott minsta delen af de andliga förstod att skrifwa; många kunde icke engång läsa. Det fanns blott få, som någonsin sett den Hel. Skrift och ännu färre, som ägde den. Okunnigheten tilltog alltmer och mer, emedan de, som herrskade, ansågo wara af mera wärde att föra swärdet, än att äga wishet. Inga underwisningsanstalter funnos. Blott i några få kloster inrättade man sådane, på det åtminstone de andliga skulle kunna läsa. Ty huru wore det möjligt att de, som ej kunde läsa Guds ord, skulle kunna utlägga och förklara det?

Derföre är det ej underligt, att få höra ibland den allmänna okunnighetens bedröfliga werkningar, huru de kristne undersåterne, med undantag af några få förnämare och andlige, blefwo behandlade såsom lifegne slafwar och slafwinnor, utan egendom, eller, om de hade någon, utan försäkran om deß trygga besittning, utan säkerhet till personer och ära, förnötande sitt lif såsom boskapen, kunnande bortskänkas eller säljas för penningar; ej är det underligt att få höra, huru hopen, behandlad såsom de oskä-

liga djuren, blef rå och dum och betraktade sina förmän ej såsom menniskor, utan såsom af naturen högre wäsenden, eller såsom ett slags Gudar; huru de förnäma, Adeln och Furstarne lefde, ej såsom de undertrycktes beskyddare, utan såsom röfware, hwilka mördade, strypte eller förgiftade hwarandra af ganska ringa orsaker, lefde i fråsseri och wällust och ansågo krig såsom lifwets högsta och ädlaste ändamål; ej heller är det underligt att få höra, huru, i dessa tider, till och med de fleste andlige i och utom klostren wäl upprepade böner, som de lärt sig utantill, sjöngo psalmer och iakttogo de utwärtes ceremonierna, men tillika öfwerlemnade sig utan skam åt wällust och bodde tillsammans utan återhållsamhet, nykterhet och kyskhet, och ofta öfwerträffade de werldsliga i prakt och dryckenskap. Ju större okunnighet, desto större obändighet i sinnena och wildhet i sederna. Man förlät synderna; den blef af alla prisad såsom salig, som skänkte det mesta gods till kyrkor och kloster, och lefde i friwillig fattigdom eller störtte de sina i armod, på det att de andliga skulle kunna simma i öfwerflöd. Ju rikare desse woro, desto lättare beherrskade de folket. Ju okunnigare, widskepligare och lättrognare lekmännen woro, dessmindre möda kostade det att leda dem efter behag. Det felade icke personer, som kallades Jesu efterföljare, förkunnare af det gudomliga ordet, Guds inwigde; men desse fröjdade sig öfwer hopens okunnighet, och sökte med flit bibehålla den deri, för att bequämt kunna herrska. Om folket war i deras wåld och de med få ord kunde uppwigla eller stilla det, så ägde de också Furstarne sjelfwe i sin makt. Och så skedde äfwen. De andliges makt steg till en ytterlig höjd. De delade först herrawäldet med den werldsliga Öfwerheten och gjorde sedermera sjelfwa Furstarne beroende af sin wilja. Christus hade lärt: **Gifwen Kejsaren det Kejsaren tillhörer, och Gudi det Gudi tillhörer.** Men då presterne gjorde sig till förklarare af Guds wilja öfwer enskilta tillfälligheter i lifwet, till Jesu ståthållare på jorden, som förmådde efter godtycke förlåta dödliga menniskor deras synder och heliggöra dem, eller utesluta dem ur kyrkans sköte, eller den trogna församlingens gemenskap, eller förbanna och döma dem till ewig pina, då det lättrogna folket, darrande för de af presterne förklarade Guds domar, lydigt följde kyrkans befallning: då blef kyrkan, eller snarare den äregiriga skaran af dess prester, öfwermäktig i jemförelse med den werldsliga makten. Dock hade Jesus sagt: **Waren Öfwerheten underdånige, ty det är ingen Öfwerhet utan af Gud.** Ofta predikade kyrkan uppror mot Öfwerheten och uppwiglade folken mot sina rättmätige beherrskare. Aldrig hafwa flera regenter dött en onaturlig död, blifwit störtade från sina throner, fördrifne från sina länder eller också hela sin lefnad igenom warit omgifne af krig, än då folket mest lefde och bibehölls i okunnighet.

Dessa woro de olyckligaste werkningar af själens förwildande. Den sanna kristliga dygden war åter lika sällsynt, som den någonsin warit under hedniska ti-

den. Gudstjensten war öfwerallt blott en död ceremonitjenst. Huru kunde det annat wara? De, hwilkas förstånd förmörkadt är, såsom Apostelin säger, de äro bortkomne från det lif, som af Gudi är, genom den okunnighet, hwaruti de äro, och genom deras hjertans blindhet.

Synnad af folkets råhet och friwilliga afsägelse från förnuft i saker, som rörde tron, framträngde willfarelsen nu mer än annars i kyrkorna. Emedan man war för mycket okunnig, att utgrunda orsaken till de wanligaste naturfenomenerne, så utgaf man dem strax för helgonens underwerk, för att föröka deras anseende. Och då det felade sådane tillfälligheter, uppfann man falska underwerk. Men allt skedde, såsom man uttryckte sig, till den Allsmäktiges ära. O, likasom det wore möjligt, att en stoftets mask kunde föröka den oändliga Werldsherrskarens ära! Likson det wore möjligt, att den Allraheligaste i himmelen och på jorden kunde blifwa ärad genom bedrägeri, falskhet och synd!

Icke för Jesu gudom, ej för Hans religion fördes detta owäsende, utan blott för ökande af kyrkornas och deras presters jordiska rikedom. Derföre wille hwarje kloster, hwarje kyrka pråla med reliker af helgon, på det allmänheten, som dyrkade deßa helgon, och trodde, att de skulle bedja för dem hos Gud, måtte göra större skänker till deßa relikers förwaringsort eller, som det sades, till sjelfwa deßa helgon. De andlige förwarade, förwaltade och åtnjöto inkomsten af deßa heliga ägodelar. Och hwad de engång fått i sitt wåld, aktade de wäl, att det ej återföll i lekmäns händer. De upprättade i detta ändamål en så lydande stadga: allt heligt gods kan ingen antasta, utan att ådraga sig helgonens wrede, himmelens förbannelse och alla rättroendes hämd. De förbundo med gudstjensten skyldigheten till rika offer och gåfwor. De införde bruket af pelegrimsfärder, anbefallde fester åt skyddshelgonen och utdelade under desamma syndaförlåtelse.

Wid denna obildade tidsperiod uppkommo, med den tilltagande prakten i kyrkans prydnader och presternas klädedrägter, många nya seder, många nya läror, om hwilka de första Kristne ej wißte det minsta, och många ålderdomens bruk blefwo deremot förändrade eller helt och hållet afskaffade. De andlige, som allt mer förökades, fingo efterhand nya betydliga inkomster. Deras anseende steg öfwermåttan med okunnighetens, och den af dem befallde blinda trons och lydnadens tilltagande. Härigenom blefwo de lika presterna i gamla testamentet, och wunno en ännu högre betydenhet, derigenom att de utdelade den ewiga saligheten och fördömelsen, likasom de woro Gud sjelf.

Dylika förändringar och läror, som icke allenast warit obekanta för de äldre Kristne utan ock för Jesus och Apostlarne, inträngde sig likwäl icke utan motstånd i den Kristna församlingen. Ännu fanns det fromme och för sin tid lärde män, hwilka kraftigt och med bewis ur den Hel. Skrift motsade dem. Redan åttahundrade år efter Christi födelse israde halfwa den kristna kyrkan

not helgonens tillbedjande, dock förgäfwes. De andliga segrare, fastän med möda, och Biskoparne namngåfwo dem, som i eras församlingar skulle blifwa upphöjda i helgons rang, men snart tillegnade sig Påfwen ensam, såsom kyrkans enda öfwerhufwud, rättigheten att kanonisera eller förklara för helgon. Wäl uppträdde i nionde århundradet en andelig och lärde, att rödet och winet i Nattwarden förwandlas i Christi lekamen och blod. Men denna sats bestriddes, betwiflades, ja wederlades, och förlorade anseende ännu tre till fyrahundrade år, till deß den blef befalld att antagas såsom en del af den kristna trosläran. På samma tid blef äfwen den gamla läran om Jesu offer så förklarad, att Christus hade gjort nog för wåra synder. Kyrkan utdelade nu den himmelska nådens skatter.

Genom deßa medel mångdubblades kyrkans högtidligheter och det husliga lifwets döda andaktsöfningar, icke till förökande af andaktigheten, utan af kyrkans makt och presternas anseende och fördomar. Wid gudstjensten brukades blott det latinska språket, som folket icke förstod. Så nedsjönk mängden af de Kristna i den djupaste okunnighet om den hel. Skrifts innehåll och andamål. Det tillåts dem icke att tänka öfwer religionens sanningar; det blef förklaradt såsom farligt. I de östra länderna uppkomms bruket af såkalladt Radband och infördes äfwen i de westra. Allahanda slags inrättningar gjordes, för att göra presterna delaktiga af hwarje familjs hemligheter. Blott detta felades dem att blifwa för alltid mäktiga öfwer folket och den werldsliga Öfwerheten. Blindt lydde nu presterne af folket, som i dem sågo Guds sändebud och tjenare; och Konungar och Furstar trodde sig skola dö saligare, och de läto lägga sig i kistan, klädde i munkdrägt.

Kristendomen war nästan alldeles försWunnen; den råa hedendomen hade åter uppträdt, prydd med det heligaste af alla namn. Den barnsliga förtröstan på Gud, allas wår Fader, war aflägsnad; och menskligheten ägde, i stället för den af Jesu förwärfwade friheten, slafwerí under presterskapet. O, alltför sanne äro Apostelns ord: **De, hwilkas förstånd förmörkadt är, äro bortkomne från det lif, som af Gudi är, genom den okunnighet, hwaruti de äro, och genom deras hjertans blindhet!**

Med fasa wänder jag mig ifrån kristendomens urartande och den allmänna kyrkans mörker. De woro werkningar af okunnigheten. Men hwad som skedde måste ske, ty sådan war den gudomlige styresmannens plan. Dock, midt under det mörker, hwari werlden nu låg, bewekte den inre känslan mången till rättskaffenhet och gudsfruktan. Ty religionen är ej grundad i godtycket, utan i menniskans själ. **Då hedningarne,** säger den Hel. Skrift (Rom. 2: 14, 15.) **som icke hafwa lagen, af naturen göra det lagen bjuder, äro de likwäl, ändock de icke hafwa lagen, sig sjelfwa en lag: hwilka bewisa lagens fordran wara skrifwen i deras hjertan, hwarom ock deras samwete**

bär dem witne, och deras tankar, som sig inbördes anklaga eller ursaka.

Ack, min Gud, huru skall min själ rätt tacka Dig derföre att den, upplyst genom din nåd i Jesu Christo, kan wärdigt känna Dig och bedja Dig i anda och sanning! Amen.

Den 28 November.

Hedniska folkslags omwändelse.

2 Theß. 3: 1.

Milda sken af Fadrens ära!
Dina rena strålar sprid
Kring wår jord, att hon må bära
Ljus och Tröst och Dygd och Frid;
Att hon må en förgård blifwa
Till den himmel, dit du will
Samla dem Dig höra till!

Så mycket än Kristendomen i de förra århundradenas mörka tid förlorade i skönhet, genom folkets okunnighet och wildhet, Furstarnes krigslystnad och äregirighet och de andliges högmod och girighet; bibehöllo likwäl många tusende ett äkta religiöst sinne. Aldrig förgingo helt och hållet de af Jesu predikade heliga sanningarne, aldrig den af Honom predikade högre kunskapen. Ännu såg man werkligt fromme Kristne, som älskade Gud och medmenniskor af allt sitt hjerta, af all sin själ och af all sin håg; Kristne, som, utan att bekymra sig om tidernas öfwerhandtagande förderf, i en stilla, dygdig wandel, följde Jesu lära, och som högre än all yttre prakt och njutning aktade den odödliga själens renhet och fullkomning. Sådana personer lefde wid de lastbaraste hof, likasom i de lägsta klaßer, såwäl i klostren, som på andra ställen. Ja, klostren woro då egentligen att anse såsom werkliga upprätthållare af den sjunkande religionen, då, utom dem råhet, lastbarhet och skrymteri nästan öfwerallt war herrskande!

Man har wißerligen ganska orätt, att i senare tider med förakt fördömma klostren och deras systemål utan åtskilnad, eller att på sin höjd räkna dem blott det enda till beröm, att de warit nyttiga genom utrotande af widsträckta skogar, uppodlande af stora wildmarker och genom exempel af bättre landtbruk. Nej, de gagnade werlden i ett mycket högre hänseende. Ty icke allenast blefwo i dem och deras skolor den sista quarlefwan af de glömda wetenskaperne sorgfälligt bewarad från fullkomlig undergång under de beständiga krigsstormarne; utan de woro äfwen genom sitt hela wäsende en skarp motbild af folkets sinnliga lusta. De woro tillflyktsorter för åt Gud sig egnande själar. De wisade de öfriga menniskorna, som blott eftersträfwade rikedom, makt och ära, att det gafs något bättre, än det förgängliga; de bibehöllo menskligheten wid tron på

lwarelsen och den gudomliga stämmelsen af en odödlig själ, m just genom förakt för det rdiska wisade sig wärdig sig :lf. Om det också ibland hände t ett sådant werldsförakt fat= des med swärmeri och drefs r långt: det war likwäl icke nyttigt på en tid, då den andra h största delen af menniskoslåg= t lefde i tygellös, sinnlig wild= :t, blott för ögonblickets njut= ng; tillät sig alla slags laster, :tade ingen lag, ingen rättwi= , ingen oskuld, och ej kände igot annat i Religionen, än att :dja framför ett crucifix eller ef= r radband eller ock nedfalla för lgonens bilder.

Deßa klosters inwånare bi= :ogo också icke litet till, att de istne halfhedningarne fingo äd= ire föreställningar om Gud och :n genom Jesum erhållne up= :nbarelsen; att de icke blott lär= : utantill bokstafwen af trosbe= innelsen, utan ock fingo lära inna en kristens heliga pligter h inre wäsende. Och likasom ostren werkade sinnesförbättring ds både undersåter och Furstar, ibefallde Jesu rättwisa åt sam= etslöse domare och Hans barm= :rtighet åt grymma beherrskare ll efterföljd; likaså utsände de vangelii budskap till de när= ränsande hedniska folkslagen, för tt bringa dem till den kristna on.

Denna sköna böjelse att ut= ldga Guds rike på jorden blef nnu flera århundraden herrskan= :. Sjelfwa konungasönerne lem= ade af from ifwer sina palats, :gåfwo sig oförskräckt in i de igiska hedningarnes länder, pre= kade om den korsfäste Christus h om tron på den enda och san=na Guden, och wisade dem af= skywärdheten af menniskooffer och dåraktigheten af afguderi. De fromma eremiter, munkar och pre= ster, som begåfwo sig till hed= ningarne i denna afsigt, gjorde werlden mera godt än alla denna tidens Konungar och Krigshjeltar, hwilka likwäl af oförståndiga hi= storieskrifware blifwit kallade för och högt prisade såsom store män. Hedningarnes omwändare bese= grade nationerne genom det ewi= ga lifwets ord; förde Jesu lä= ras ljusa gnistor in i hedendo= mens djupaste mörker, bringade tusende, som woro intagne blott af djuriska böjelser till kännedom om den enda och sanna Guden; nedsänkte aningen om och tron på en odödlig själ och wedergäl= lande ewighet i deßa wilda men= niskors bröst, mildrade dermed deras otuktiga seder, likasom de= ras med menniskoblod skrifna la= gar, och hade för alla sina an= strängningar, arbeten och mödor ej att wänta någon annan lön, än att dö martyrdöden.

Dock fattades ej ädla, all lif= wets herrlighet och njutningar föraktande män, som lössleto sig från lugnet i klosters stillhet el= ler ur sin familjs armar, och med Apostelns ord: **Beden för oß, att Herrans ord må haf= wa framgång och prisadt war= da, såsom när Eder** (2 Theß. 3: 1.) gingo emot ett oundwik= ligt elände och död i hedendomens aflägsna länder. Likasom Apost= larne och Jesu Christi förste lär= jungar, nekade de sig sjelfwa allt, för att utsprida det högsta goda på jorden och göra menni= skoslägtet menskligare.

Werkligen blefwo också genom deßa äkta Kristnes hjeltesinne

många nationer omwända till Jesum, och just denna ifwer, som, oaktadt det förderf, hwaruti de Kristne för öfrigt lågo försänkte, likwäl tusende år efter Christi födelse ej utslocknat, hafwa wi att tacka för den största delens af wår werldsdels omwändelse och upplysning. Dock förmådde ofta denna heliga ifwer många till werkligt rysliga gerningars begående. Och huru kunde det wara annorlunda i deßa råa tider? Dock skedde det blott, då Konungar och Furstar blandade sig i omwändelse-werket. Då såg man wid hwarje kristen krigshär en mängd prester, och war ett hedniskt folkslag öfwerwunnet, så drefs det i sjöar, floder och bäckar för att döpas. Bibehöll någon sin gamla religion, eller återwände någon till densamma, blef han nedhuggen. Och ofta måste utbredandet af religionen tjena de kristne furstarne till förewändning, för att tillfredsställa sitt blodtörstiga eröfringsbegär på ett oskyldigt folk. De förforo i Evangelii förkunnande lika omenskligt, som anhängarne af Profeten Muhamed på sin tid.

Denna Muhameds lära är lika märkwärdig i sig sjelf, som genom sitt inflytande på Kristna trons öde. Ty den Mahometanska religionen har, likasom den Kristna, utbredt sig wida omkring i werlden, och bibehåller sig ännu i dag ganska mäktig i tre åtskilliga werldsdelar. Deß stiftare lefde i sjette århundradet efter wår Frälsares födelse, i Arabien, och förkunnade der sin lära på en tid, då den kristna kyrkan redan länge warit herrskande i hela Romerska riket, men Jesu religion war redan ganska wanställd. Muhamed antog, wid uppställandet af sin religionsbyggnad många de Kristnes och Judarnes meningar samt lade dem till sina egna. Han ärade likwäl Moses som Christus, och kallade dem gudomlige Profeter, men sig sjelf kallade han den störste Profeten och Guds sändebud. Han lärde, likasom Moses och Christus, att den sanna, lefwande Guden war blott en; han lärde, att en dygdig wandel allena kunde wara Gud behaglig och medförde himmelens lön för den dödlige i ewigheten; antog själens odödlighet, uppståndelsen samt belöning och straff efter döden, och att hwarje menniskas öde af Gud redan för ewighet wore bestämdt, äfwensom, att man med tillförsigt skulle öfwerlemna sig åt allt, som är oß af Gud tillskickadt, samt att man borde göra sin pligt och ej sky någon fara. Tillika förordnade han, såsom hufwudpligter, wißa dagliga böner, twagningar, äfwensom fastor, almosors gifwande, afhållande från njutande af win, samt att man en gång i sin lefnad skulle göra en wallfart till det heliga templet i Mecka. Allt detta lärde han muntligen; hans efterträdare och lärjungar samlade först i skrift hwad han hade sagt. Såwäl historien om hans lefnad har sedermera med dåraktiga fabler blifwit förfalskad af hans familj och wänner, som sjelfwa hans lära, hwilken ej bibehållits i sin första renhet. Den hade samma öde som kristna religionen. Förklarare, partier och sekter af allahanda slag uppträdde, hwilka med tillsatser gåfwo Mahometanska religionen ett helt annat utseende.

Man kan wäl ej neka, att Muhamed war ganska skarpsinnig, men tillika war han bedragen af sina inbillningar, tilltagsen, krigisk och wild, likasom alla hans landsmän i Arabien woro. Jesu läras gudomliga höghet hade han ej begripit; hade han fått en tillräcklig underrättelse derom, så skulle han, i stället för att wilja wara Profet, kanhända warit Evangelii ihärdigaste förkunnare. Men han såg Judarne skingrade och föraktade; han såg, att Kristendomen redan på hans tid war mycket förbunklad af förderfliga tillsatser. Derföre utdrog han ur båda religionerna det, som syntes honom wigtigast, och stiftade en ny.

Men hans religion war ganska sinnlig, och icke som Kristendomen, andlig och förklarande det andliga. Derföre föreföll den Arabiens wilda innebyggare bättre än Kristendomens gudomliga allwar. Den war helt och hållet skapad för ett lifligt, fantasirikt och krigiskt folks lynne. Derföre utbredde den sig hastigt i det inre af Arabien, och det blef en grundlag, att de besegrade folken antingen måste blifwa skattskyldige eller ock bekänna sig till Muhameds religion. De Mahometanska Furstarne förforo nu med dem, som ej woro af deras tro, på samma sätt som de kristne Furstarne på samma tid gjorde med de hedniska folkslagen. De omwände med tillhjelp af det blodiga swärdet. Lyckan, eller snarare den gudomliga Försynen gynnade Arabernes wapen. De utbredde sin tro och sitt rike icke allenast i en stor del af Asien, utan äfwen i Afrika och sedermera i Europa, derigenom att de från Afrika foro öfwer och intogo nästan hela Spanien.

Så hände, att Mahometanska religionen icke allenast på långt kortare tid erhöll flera anhängare, än den Kristna, utan äfwen utbredde sig widsträcktare än denna.

Jag wet wäl, att man hittils ansett för pligt att swärta den Mahometanska religionen och framställa henne såsom ett djefwulens werk, såsom en wäfwa af lögner och uppmaningar till laster. Men deßa härledde sig wäl till större delen af okunnighet eller för långt drifwen trosifwer. Den i Arabien uppkomna trosläran, som i Europa äger till anhängare blott Turkarne, har hos sig mycket, som wekerer till utöfwande af höga dygder och som wärderar ädla uppsåt. Den är för ingen del emot förädlande af menniskosjälen genom wetenskaper och konster. Deßa hafwa herrligt blomstrat hos den Arabiska Profetens anhängare, då i hela Kristenheten okunnighet, widskepelse och en rå krigslystnad woro herrskande. Ja, wi Kristne hafwa att tacka Arabernes insigter och kunskaper för mycket af wår närwarande upplysning. Jag betraktar Mahometanska religionen såsom ett wildt barn af Juden- och Kristendomen, hwilket hwarken kan eller will helt och hållet förneka sin höga härkomst, och som har att tacka den gudomliga Återlösarens uppenbarelser för den skönaste delen af sin lära.

Denna tro har spridt sig öfwer en stor del af werlden. Man måste åtminstone såwida betrakta den såsom en skänk af Gud åt den delen af menniskoslägtet, hwilken i werldens heta regioner

och

och ödemarker hittills warit gifwen till pris åt de råaste willfarelser, som, genom den, i stället för det oförnuftigaste afguderi, kännedomen om den enda och sanna Guden, alla menniskors fader, tillika med Hans dyrkan blifwit bekant i de werldens delar, hwilka aldrig någon Kristen ännu sett; och då genom den tron på själens odödlighet, på belöning och straff efter döden för en dygdig eller lastbar wandel, blefwo grundlagar för all öfwertygelse och handlingssätt hos nationer, som förut blott följde wilda, djuriska böjelser.

Denna lära om det högsta wäsendets enhet utbreddes bland wildar och barbarer i de heta länderna, på en tid, då i den kristna kyrkan menniskor uppträdde, som, mißförstående treenighetsläran, antogo en trefaldig Gud, eller snarare tre slags gudar. Den enda Gudens tillbedjande stadgades der i de dagar, då hos de Kristne tusende böjde sina knän för helgonbilder med mer än blott wördnad, och dygden herrskade der i de dagar, då de Kristne började att anse de af Jesu anbefalte goda werk såsom öfwerflödiga till saligheten och hoppades blifwa delaktige af den ewiga saligheten, blott genom utwertes handlingar, helgonens förböner, Jesu förtjenst eller genom Guds blotta wilja eller nådewal.

Mahometanerne eröfrade ej allenast Egypten, fördrefwo de derwarande Kristne eller gjorde dem skattskyldige, utan lade äfwen under sig Judeen med ruinerna af Jerusalem och hela Mindre Asien. Alla derwarande Kristne flydde förskräckte till Europa i den Romerska och ännu sier i den Grekiska Kejsarens beskydd. Westerlänningarne sågo med förundran, hwilken makt en falsk Profets bekännare ägde; och med from owilja sågo de det land, der Jesus lefwat, lärt och lidit, i Mahometanernes händer. Enligt de begrepp, de Kristne då hyste om Religionen, hwilka woro alldeles förknippade med det jordiska och sinnliga, syntes det wara den heligaste pligt att uppoffra gods och blod, för att från de otrogne återtaga det förlofwade landet och Jerusalem med den heliga grafwen, der menniskornas Frälsare hade legat. Ett gruf-ligt, otroligt raseri intog alla Kristnes bröst. Man glömde sina inbördes krig och förenade sig till återeröfrande af det såkallade heliga landet. Tusende, hundratusende, millioner ilade tillsammans ur alla Europas kristna riken och bildade en ansenlig krigshär; Kejsare, Konungar, Riddare, Munkar, qwinnor och barn skyndade äfwen med krigshären, för att bispringa dem wid Jerusalems intagande. Redan länge hade wallfarter till den heliga grafwen warit ansedda såsom något förtjenstfullt. Den, som wågade sitt lif mot de otrogne, honom lofwade kyrkan fullkomlig syndaförlåtelse och himmelens winnande. Hwar och en bar, såsom den korsfästes bekännare, korstecknet på sina kläder. Och så strömmade hären till Österlandet. Det war likasom en ny folkwandring. Men man kallade den korståg.

Wäl blef det heliga landet eröfradt och en kristen konungathron inrättad i det nya Jerusalem, men den warade blott en kort tid. Mahomets bekännares

Den 29 November.

Kristendomen i sin djupaste förnedring.

2 Tim. 4: 3, 4.

Du dyrkas såsom wis ännu,
Men man är wisare än Du.
Förnuftet söker mästra Gud,
Och skapa om Hans gamla bud.

Din sak, o Jesu, lägges ner,
Din ära kommes mer och mer:
Du har dock här och der en wän.
Wälsigna, trösta, bistå den!

Den kristna Religionens tillkommande förderf såg redan Aposteln Paulus förut, då han märkte, att såwäl de Judar, som hedningar, hwilka blefwo omwände till den kristna läran, wille inblanda sina förra meningars willfarelser med den kristna kyrkans trossanningar. Ännu mer måste han frukta för menniskans sinnliga natur, som alltid gerna sätter sig emot själens fordringar, och blott will tillfredsställa de djuriska böjelserna och lustarna, äfwen på bekostnad af sitt bättre jag. Sig sjelf hade han för noga betraktat, att ej tillräckligt känna menniskorna och deras swagheter. Twenne ting inom oß äro i beständig strid med hwarandra: andan kämpar med köttet, köttet med andan. Han wiste af egen erfarenhet, huru swårt det war att kufwa sina passioner och syndiga begärelser. Af huru mycken större anledning måste han då icke frukta, att andre skulle hafwa mod och åträ att undertrycka deßa orena böjelser hos sig. De skulle, trodde han, måningom förminska Jesu läras helighet och stränghet samt uppfinna en för sina lustar och sinnliga böjelser bequämare lära. Derföre skref han engång från Rom, till en af sina bästa wänner: **Den tid skall komma, att de icke skola kunna lida helsosam lärdom: utan skola efter sina egna lustar samla sig lärare; efter dem kliar i öronen: Och skola wända sina öron från sanningen och wända sig till fabler.** 2 Tim. 4: 3, 4. Snart nog blef denna hans fruktan för kyrkans öde uppfylld. Inom kort twistade man om Jesu Christi Gudom samt om treenighetens hemlighet. Somlige nekade Christi, andre den Helige Andes gudomliga natur, andre åter nekade arfsynden. Sedermera stridde man om saker af ringa betydenhet, såsom om helgon, bilder, ceremonier, slutligen om Biskopsstift, om rika inkomster, och Öfwerhetens makt, öfwer werldsliga angelägenheter. Religionen syntes nu wara till, blott för att skaffa det andliga ståndet ett bequämt lif, rika prebenden, sorglöshet, inflytande på stater och familjer, samt utmärkelser och nöjen af alla slag; eller ock skulle den tjena till täckemantel för de gröfsta utswäfningar, till förewändning för de skändligaste laster och det skamligaste djuriska begär.

Då Jesus engång uppträdde och lärde, skilde Han allt, som i werlden finnes, i twenne stora hälfter: det jordiska eller förgäng-

liga och det gudomliga eller ewiga. Menniskan står midtemellan deßa båda werldar; med kroppen tillhör hon det jordiska, med själen det gudomliga. Och på denna allmänt erkända sanning, som till och med ej kan förnekas af hedningarne, grundar sig hela Jesu lära.

Ty då själen är det högre och ewiga inom oß, så måste den äfwen sträfwa upp till Gud, likasom kroppen sträfwar till jorden och det djuriska. Kroppen skall icke beherrska själen, utan själen kroppen, emedan själen icke är till för kroppens skull, utan kroppen för själens skull. Men det har warit en stor olycka för werlden, att kroppen segrat öfwer själen, att denna med sina herrliga egenskaper blott warit en tjenare för jordiska önskningar, och Gud och det gudomliga derigenom blifwit åsidosatt. Derföre sände den ewige fadren sin son, på det Han måtte återgifwa lif åt werlden, som lefde ett uselt lif under förgänglighetens tyranni, lösa den ifrån willfarelsens och syndens bojor, befria den från de sinnliga begärens slafweri och i andlig måtto göra menniskorna till Guds, själarnes faders, barn. Deßa från syndens och willfarelsens makt till Gud återförda själars, att jag så må säga, samfund, kallas i Skriften Himmelriket, Guds rike. Men detta rike är ej något synligt rike utom oß, utan, emedan det är andligt, osynligt och inom oß sjelfwa. Den, som älskar, will och utöfwar det gudomliga och goda, utan egennyttiga afsigter, såsom ett Guds barn egnar och anstår, blott emedan han wet sig höra till den gudomliga werldsordning och will blifwa wärdig denna höga rang; den som, lik Gud, will alla menniskor wäl, hatar ingen och hellre gör sig sjelf ondt än andra; den som, med deßa tänkesätt, hwarken för högt wärderar eller för mycket stuktar det jordiska och det för den djuriska naturen angenäma eller oangenäma, han äger i sanning Jesu anda; han efterföljer Honom rätt, är upplyst af Hans ljus, förd, genom Honom, till det gudomliga, och frälsad från döden.

Den sanna Kristendomen består följaktligen i tron, att wi genom Jesum Christum, d. ä. genom Hans ord äre förklarade för och helgade till wår ewige Faders odödlige barn och salighetens arfwingar. Dock måste denna tro icke bestå i att wi hålla saken för sann, utan den måste wara en ren, lefwande öfwertygelse. Men öfwertygelsen är lefwande, om den ingår i wårt lif och leder detsamma, så wid de wigtigaste, som likgiltigaste handlingar; om den drifwer oß, att, emedan wi äro Guds barn, werka såsom högre wäsenden, och blott hörsamma de pligter, som wår själ bjuder oß att uppfylla, men ej wåra, kroppslig njutning åsyftande, begär och önskningar. Således består den kristliga dygden i den odödliga själens höjning öfwer det låga och förgängliga; i wiljans frihet från böjelse för det, som är djuriskt; i en stor själsstyrka, som förmår att minska alla slags paßioners häftighet, och slutligen befegra dem. Och allt detta måste wi äga af kärlek till Gud och det gudomliga. Således är kärleken Kristendomens högsta goda.

Detta påstod Jesus beständigt,

under det Han lärde och predikade; det påstodo alla Hans lärjungar. Också förblef länge kristna kyrkan läran om andans seger öfwer köttet, lifwets seger öfwer döden. Men med tidernas tilltagande okunnighet och barbari förblandade man den sanna bemärkelsen af de heliga orden med deras sinnliga betydelse, och råkade i det största missförstånd. Hwad Jesus förstod andligt, det tog man i grof, kroppslig mening. Man tänkte ej på att gighet, wällust, äregirighet, förtal, hat, bedrägeri, osanning, ränker, hättja, stolthet, lättsinnighet och dylikt war gudlöst och jordiskt, utan man höll menskliga lifwet i sig sjelft för ondt, samt trodde sig ära och tjena Gud, om man med knutiga tåg slog sin nakna kropp blodig, bar närmast huden en klädnad af tagel eller hår, gick barfotad i snön eller med bart hufwud i starkt solsken; om man sof på bara marken, om man regelmäßigt hungrade och törstade samt derigenom utmärglade och förswagade sin kropp, detta werkning för den odödliga själen, förstörde sin helsa och sin af Skaparen med största wishet tilldelade naturliga styrka. Genom kroppens förstöring blefwo själskrafterne icke sällan försämrade, och de menniskor, hwilkas wäsende därigenom blef feberaktigt och onaturligt, hwilkas inbillningskraft blef upphetsad ända till wansinnighet, troddes hafwa öfwernaturliga syner: än af djeflar, än af englar, än af Jesus, än af Jungfru Maria, än af helgon, än af Gud sjelf.

Men detta köttets späkande, detta sjelfmord ansågs då för tiden att wara något heligt. Man byggde alltid nya kloster, för att kunna begrafwa sig i dem. Man uppfann alltid strängare ordensreglor för munkar och nunnor. Man lät det ej bero derwid, utan ofta såg man flera tusende menniskor, sjungande och bedjande, tåga genom gatorna, på skiljewägar och torg gißla sig blodiga, troende sig derigenom ära Gud och besegra sig sjelfwe. Men detta gißlande syntes anstötligt, såwäl för den andliga som werldsliga Öfwerheten, och blef förbjudet. Dock warade denna ryslig sed öfwer hundrade år i alla länder.

Och likwäl kunde de, som inom eller utom klostermurarne, genom fastande, bedjande, gißlande, genom afstående från alla nöjen, genom friwillig fattigdom samt genom affägelse af sitt fordna stånd tänkt heliggöra sig, ännu anses hafwa haft till syftemål den sanna Religionen och den af Jesu Christo anbefallta sjelfbeherskningen. Fastän deras handlingssätt, deras onaturliga förfarande mot sig sjelfwa, berodde på missförstånd, är dock just genom detta missförstånd deras fasta wilja, deras bemödande att göra det, som för Gud behagligt är, högst berömwärdt. Och Gud straffar i sanning ej missförståndet, Han betraktar blott den ädla wiljan att wilja behaga Honom. En bättre underwisning, genom hwilken de blifwit förde ur sin willfarelse, skulle hafwa gjort dem till de dygdigaste Jesu efterföljare, genom kraften af deras sträfwande efter helgelse. Och många, ganska många werkligt dygdiga funnos, hwilka icke allenast fastade och späkte sin kropp, utan äfwen kärleksfullt uppoffra-

de sitt lif för sina medmenniskors wäl och affade sig allt, för att kunna göra andra deß mera godt. Att de i sitt yttre botgörande gingo för långt, war en willfarelse, som tillhörde tiden, ej deras sköna själ. O, tadle då ingen de fromma menniskor, som, affägande sig alla bequämligheter, ja, ofta de nödwändigaste behof för sitt lifs uppehållande, gjorde sig sjelfwe lidande hela sin lefnad igenom. Det war ett offer, som de ej kunde göra Gud utan mycken strid med sig sjelfwe. Huru få menniskor i wår tid äro wäl i stånd till ett sådant beslut af ren religionskänsla!

Dock hade på denna barbariets tid största delen af Kristenheten gjort sig en bequämare religion. Den war mindre fiende än tjenarinna till sinnligheten. Den, som blott blifwit döpt och lärt sig trosbekännelsen, trodde sig också wara en rätt Kristen. Man åtnöjde sig med iakttagande af ceremonier, lefde för öfrigt som man wille och kunde, med bibehållande af borgerliga lagar och ordningar. Den mäktige bekymrade sig ej heller om deßa.

Då war den affkywärda tiden inne, hwilken Aposteln Paulus förutsade i sitt bref till Timotheus — den tid, då de icke mer kunde lida helsosam lärdom, utan skaffade sig en lära efter sina egna lustar; då de wände sin öron från sanningen och wände sig till fabler.

Med fasa nämner denna tids historia de gerningar som åstadkommos af den herrsklystna orättwisan, den affkywärda girigheten, den blodiga grymheten, den förderfliga fåfängligheten och den osmakligaste wällust. Hufwudmännen för den kristna kyrkan gåfwo, utan försyn och blygsel, exempel af deßa skamliga laster. Allt war på denna tid falt för guld.

Icke allenast Kejsare, Konungar och Furstar sökte sätta gränsor för detta sedeförderf, utan äfwen menigheten klagade öfwer otron och gudlösheten hos dem, som skulle wara mönster af helig lefnad. Werlden klagade öfwer sig sjelf.

Många aktningswärde och wise kyrkans medlemmar ifrade mot tidens förderf: men förgäfwes. Mången from prest, som ur Guds ord eller kyrkofädernas skrifter förwärfwat sig kunskap om det bättre, blef för den djerfhet, med hwilken han bestraffade de andliges laster och kyrkans mißbruk, kastad i fängelse, utesluten ur de Kristnes gemenskap, eller, emedan han predikade dygden, dömd till döden såsom en kättare. — Werlden låg emellertid i dödens skugga. Den behöfde ny förloßning. Den kom.

Den kom genom Jesum Christum, den kom genom Guds ord. Ännu war det ej förswunnet. Midt uti det allmänna mörkret kastade sanningens ewiga ljus sina strålar. Och Gud hörde menniskoslägtets suckan. Han hade medömkan med dem och räddade Kristendomen från deß djupaste förnedring.

Den 30 November.

Wärdet af en högre religiös bildning.

Matth 6: 22, 23.

Du mig här låtit werldens ljus
Med frid och glädje skåda;
Föräldrar, wänner, lif och hus
Du frälsat från all wåda,
Mig gifwit en förnuftig själ,
Och welat, med ett ewigt wäl,
Mig, arma stoft, benåda.

Än större nåd med mig är gjord,
Då Du mig uppenbarat
Ditt helga namn, ditt dyra ord,
Och mig ditt råd förklarat.
Så i all brist en rikedom,
Uti all qual en läkedom
Är mig Du har förwarat.

Då kristna läran hos större delen af menniskoslägtet hade öfwergått till hedendomen, fastän med bibehållet namn af Kristendom, blef deß återställande beredt. Icke en Konung, icke en ny Profet, nej, icke någon menniska åstadkom denna räddning, utan Gud sjelf genom sin wisa anordning och ledning af händelserna.

Ty liksom, äfwen under Religionens djupaste förfall, enskilte Hertans sanne bekännare, alltid och i alla länder lefde i from ödmjukhet, werklig menniskokärlek och ren gudsfruktan, både inom och utom klostren, så måste det ogudaktiga lefnadssättet hos folket, wid de storas hof, och isynnerhet i klostren, uppwäcka den naturliga känslan, af harm mot det orätta i hwarje oförderfwadt hjerta. Klagan öfwer en så stor gudlöshet blef allt högljudande, och längtan efter själens förening med den andliga werlden beständigt allmännare.

Gud wakade emellertid öfwer Religionen. All herskly stnadens och girighetens ondska och konst woro förgäfwes; den förmådde ej helt och hållet undertrycka menniskoförståndet, sätta ceremonier i Jesu Christi religions ställe och orimlighet i stället för sanningen.

Ögat är kroppens ljus; sade engång Återlösaren, är ditt öga enfaldigt, så warder din hela kropp ljus. Men är ditt öga argt, så warder din hela kropp mörk. Är det nu så, att ljuset, som i dig är, är mörker, huru stort blifwer då mörkret sjelft? Matth. 6: 22, 23. Men ljuset inom oß är det af Gud oß förlänade förnuftet. Det är för själen, hwad ögat är för kroppen. Jesus Christus hatade allt slags mörker. Han wille äfwen att hwarje menniska skulle bruka på ett ändamålsenligt sätt de gåfwor henne af Gud blifwit förlänade. Ty Han kom ej till de oskäliga djurens, utan till de förnuftiga wäsendenas upplysning och återlösning. Men om menniskoförnuftet är förmörkadt och förståndet förwirradt genom widskepelse: huru kan då den höga, klara sanning förstås och begripas, som Jesus oß uppenbarat?

Skulle nu Kristendomen återkomma i sin förra höga enfald, sitt förra majestät, skulle den blif-

wa fri från menskliga tillsatser och willfarelser; så måste först menniskans inre ljus befrias från mörker, och själens öga åter blifwa seende. I den westerländska Kristenheten, i de länder wi bebo, woro kunskaper och wettenskaper i sanning så alldeles utrotade, att det gafs många munkar, många prester, som icke engång kunde läsa, ännu mindre förklara Guds ord. I de östra länderna deremot hade kunskaperne bibehållit sig till en ganska stor grad. I Grekland funnos ännu alltid ganska lärde män ibland Biskopar och prester. Till och med Judarne hade berömde skolor i Sora och Tiberias, och de Mahometanske Araberne öfwerträffade länge de Kristne i wishet och lärdom. Och från desza trakter spred sig ljuset.

Ty då de westerländske Kristne, ända till milljontals, kommo under korstågen till Grekland och Asien, för att återeröfra det förlofwade landet och den heliga grafwen, sågo inwånarne i desza länder de förwånande werkningarne af wetenskaper och krafter, om hwilka de hittills ej wetat något. Först nu funno de, huru okunniga och råa de sjelfwa woro. Gerna wände de sig wid Westerlandets prakt och lefnadssätt. Mycket deraf förde de med sig till sitt fäderneslaud. De uppfinningar och upptäckter, som i desza länder blifwit gjorda, efterhärmades äfwen i Europa. Korstågen befordrade handelsrörelsen med Asien. Derigenom blefwo många städer i wår werldsdel rika och blomstrande. Men städernas handel och rikedom befordrade borgerskapets frihet, samt förbättring i näringar, handtwerk och konster. Ländernas tilltagande wälstånd mildrade desz inwånares krigiska seder. Adeln wille nu öfwerträffa folket i ädelt wäsende, borgerskapet wille glänsa i skicklighet och wälstånd. Men man kände brist på erforderliga kunskaper till allt detta. Man skaffade sig derföre de Arabiske wises skrifter i klostren och skolorna. Öfwerallt blefwo nu skolor talrikare stiftade. Några Furstar, några Påfwar, några munkordnar hafwa wunnit stor ära genom wetenskapernas befordrande. Genom de Turkiska eröfrarnes grymheter i Asien och Europas närgränsande nejder, blefwo flera lärde Greker fördrifne till wåra länder. De förde med sig sina kunskaper och de gamle wises förgätna mästerwerk, som blefwo bekanta genom afskrifter, och införde nu helt nya åsigter. Andtligen blef boktryckerikonsten uppfunnen, genom hwilken en skrift utan synnerlig möda, med den största hastighet kunde mångdubblas. Så många afskrifter af en bok, som förut, ej genom flere menniskors förenade flit kunnat blifwit gjorde på ett århundrade, frambragtes nu, af få personer på få månader, genom aftryck; och för en summa, med hwilken man förut knappt kunde köpa en enda bok, war man nu i stånd att kunna upplägga en hel samling af lärorika werk.

Genom denna uppfinning utbredde sig nu hastigt de lärdes tankar och meningar, de wises öfwertygelser och sanningar. Den Hel. Skrift, förut knappt ägd af Biskoparne, kom nu i både andliges och werldsliges händer. Hwar och en hade nu i sitt wåld medel att rikta sitt förstånd och

upplysa sig genom det gudomliga ordet. Hwar och en hörde och läste nu sjelf den heliga lärans warningar: **Är det så, att ljuset, som i dig är, är mörker, huru stort blifwer då mörkret sjelft!**

Men werlden blef förskräckt för sig sjelf, då den såg den wildhet och råhet, hwaruti den hittills warit försunken; då den förnam, att redan i de äldre tiderna menniskorna warit bildade och ädla, att hedningarne warit dygdige långt före kristna lärans tid, att Kristendomen förut haft en helt annan gestalt än den nu ägde. Här och der började man jemföra Jesu och Apostlarnes läror med kyrkans, de förste Kristnes fattigdom, enfald och fromhet med mångas, så andligas, som werldsligas, prakt, yppighet och utswäfwande lefnadssätt då för tiden. Kännedomen af sanningen följde på kärleken till densamma, kunskapen om det bättre följde på det lifliga efterssträfwandet af det bättre. Och den urgamla striden mellan det goda och onda förnyade sig med fördubblad häftighet. Förgäfwes stredo okunnigheten och stoltheten, egennyttan och äregirigheten för uppehållandet af det gamla, för widskepelsens rike; förgäfwes byggde man nya fängelsen och bål för sanningens bekännare; förgäfwes förbjöd man läsande af heliga och andra nyttiga böcker: ljuset segrade åter mot mörkrets makt.

Då skildes från hwarandra, ljuset och mörkret, Guds ord och menniskornas tillsatser, tron och widskepelsen, menniskans rike och Guds rike.

Men allt detta skedde icke på en dag, icke på ett år, det timade under århundradens stilla gång. Och striden är ännu icke slutad, den fortfar ännu i dag. Ty fastän många millioner menniskor redan äga kännedom om det bättre, sträfwar dock deras egennytta, hersklystnad och stolthet mot sanningens seger. De wilja icke förlora det, hwarföre de hafwa att tacka de fordna fördomarnes herskande och anklaga sanningen såsom en allmän olycka för werlden, och rättwisan, såsom folkets förderf, emedan den befordrar allmänt wäl, på den enskilta fördelens bekostnad.

Wi äro således ännu alltid wittnen till striden mellan ljuset och mörkret på jorden; wittnen till, med huru mycken kraft sanningen wränges, wanställes och mißtänkes, och fördomen och widskepelsen förswaras; huru strängt man i wißa ordnar förbjuder skrifter, i hwilka en friare och modigare undersökningsanda spörjes, och huru werksamt man utsprider dem, som berömma de gamla willfarelserna. Wi äro wittnen till, huru man på somliga orter förföljer meningar, trosläror och grundsatser, som icke äro de mäktiges meningar, trosläror och grundsatser. Ty den djuriskt sinnade menniskan will icke, för allt i werlden, att det gudomliga, att sanningen och kunskapen, rättwisan och kärleken skola wara segrande på jorden; hon will blott det djuriska och att den, som ej tillbeder det, skall förgås. Hon will, att kunskaper, rättigheter och fördelar skola wara till blott för henne, och att allt skall wara henne underkastadt. Hon lefwer såsom et oskäligt djur blott

för wällust och bequämlighet: hwad kan själens herrlighet wara för henne? Hon will äga en religion, som drager en täckmantel öfwer hennes synder och urskuldar hennes laster; men ej en religion, som gör henne striden mot lustar och begärelser till en pligt, och ålägger henne efterföljande af Jesu dygd, såsom wägen till himmelen.

Äro wi nu wittnen till striden, så låtom oß deltaga deri såsom Guds kämpar för det sanna, rätta och allmänt wälgörande, på det striden må taga en ända och menniskoslägtets lycksalighet blifwa ernådd. Den som blifwer kallsinnig, då sanning och willfarelse bekämpa hwarandra, den är ännu ej intagen för sanningen, hos honom bor ej ännu kärleken, Jesu allena saliggörande anda.

Låtom oß framför allt eftersträfwa, klarhet i wåra föreställningar, wißhet i wåra meningar. Ty der detta saknas, blifwer hwarje omdöme förhastadt. Hwar och en bör med allwar pröfwa, innan han fattar någon mening; han bör pröfwa allt och behålla det goda. Han bör söka kunskaper genom eftersinnande, genom samtal med kunniga wänner, genom läsning af nyttiga samt till underwisning och förbättring författade skrifter. Utan förståndets utbildning, utan uppwäckande af förnuftet är ingen förkofring i tron, ingen klar kännedom om Jesus och Hans heliga ord, ingen wärdig föreställning om Gud och werlden, ingen dyrkan af den Allrahögste, i anda och sanning, möjlig. Ty kan wäl en rå, okunnig menniska blifwa lik Jesus, eller fullkomligt begripa Honom såsom den wise eller genom begagnande af mångfaldig underwisning och genom erfarenheten lärde mannen? — Nej; då skulle ett barns ofta löjliga föreställning om Gud och ewigheten wara lika god med mannens! Men wi wilja icke alltid wara barn till förståndet, utan tilltaga i sanningens kunskap.

Denna sanningens kunskap följer ur större eller mindre utbildning af förnuftet och förståndet. Men denna utbildning kommer icke af sig sjelf med åren, utan genom anwändning af de naturgåfwor oß af Gud blifwit tilldelade. Öfning af deßa naturs-gåfwor, sker genom flitig eftertanke och genom de nyß anförde medlen till kunskapers förwärfwande. Ju friare wi äro från willfarelser och fördomar, ju kraftigare wårt förnuft är, deß bättre känne wi Gud, deß ljusare och underbarare blifwer oß Jesu wißhet. Ett öfwadt förstånd, ett fritt förnuft äro bättre än alla wettenskaper och all lärdom. Den som riktigt förstår och känner Jesum, han måste högt älska Honom. Och att hafwa Honom kär, det är mer än all lärdom.

Huru långt tröghet i förståndet, undwikande af egen tanke och blind, widskeplig tro kunna föra menniskorna: det hafwa de förra, mörka seklerne på ett förskräckligt sätt framställt. Låten icke wilseföra Eder af deras oförståndiga, utstuderade tal, som fördömma werksamhet i religionsmål, och illa anwända det af dem mißförstådda språk, att man alldeles bör taga tillfånga förnuftet, då fråga är om tron. Guds ord behöfwer i sanning icke skydda sig för mensklig lärdom, och det ljus, som Jesus bragt i werl-

den, behöfwer för ingen del frukta förnuftets ljus. En fördomsfri själ är wärdigast att emottaga de gudomliga uppenbarelserne, liksom ett rent hjerta är mest benäget till kärlek för det goda och gudomliga.

Tro på Jesum! Twifla icke! Tro på Jesum, och tron, icke twiflet skall föra dig till öfwertygelse och inre ro. Genom dina föräldrars och lärares tro och insigt kommer du, såsom barn till kunskap och sanning; genom tron på Jesu gudomlighet förwärfwar du salighet för den själ Han gifwit dig.

Tro på Jesum och twifla icke! Hwar och en ware wiß i sitt sinne! skrifwer Aposteln Paulus till de Romare (14: 5). Och om mången sak är dunkel för dig i uttrycket, tro på Jesum, men icke på den gudomlige Lärarens wishet. Det kommer en dag, en händelse, ett ord, och det skall i hast blifwa dig ljust. Tro mig, den gudomliga Försynen är ofta den förträffligaste förklarare af Christi lära! Menniskoförståndet förmår sällan så göra det.

Forska, pröfwa! Du äger sanningen, om den upplifwar dig till dygd; du äger willfarelsen, om din mening ej förbättrar dig, utan uppeldar dig till stolthet, hat och trätgirighet. Du har rätt, om du kan tro, att menniskornas lycksalighet på jorden otwifwelaktigt skulle blifwa förstorad, om de alla tänkte såsom du; du har orätt, om din mening ej måste bidraga till allmän wälfärd, utan fastmer till en motswarande olycka. Hwad du tänker, det tänke du i Herranom; hwad du gör, det göre du i Herranom.

Har du funnit en saliggörande sanning, så meddela den till andras saliggörande. Den som sannfärdig är och fri, han säger fritt hwad rätt är (Sal. Ordspr. 12: 17). Tro dock icke, att det du håller för sannt, derföre strax skall såsom sannt antagas af hwar och en. Ty icke gingo alla din wäg, icke äro alla i samma ställning med dig. Den ena ser från höjden ned i dalen, den andre från dalen uppåt höjden. Alla se detsamma, men icke på samma sätt, icke från samma sida. War derföre tålmodig mot hwad andra mena och tro. Undwik en enwis strid. Sanningen är en andlig skatt, hwilken du icke kan öfwergifwa, hwilken icke kan beröfwas dig.

Du fröjdar dig öfwer att ej mer wara barn och att hafwa kommit utur din förra okunnighet. Må det ock fröjda dig, att göra andra hwad wisare menniskor, hwad Guds försyn gjort dig! Men detta ankommer ej så mycket på att du utsprider dina meningar, din öfwertygelse, utan fastmer derpå, att du hjelper andra menniskor komma till sanna meningar och öfwertygelser. Den sanning wi sjelfwe funnit är en skatt, som gör oß rikare, än en bok, full af främmande lärosatser. Och icke är den öfwertygelse, som wi lära af andra, utan den, som sjelfmant framträdt ur wårt innersta, wår själs egentliga. Ju fullkomligare wår själ är, desto fullkomligare måste deß öfwertygelse wara. Befordra derföre alla sådana anstalter, som kunna bereda och åstadkomma menniskosjälarnes högre bildning och sjelftänkande. Bidrag till skolornas förbättring och uppmuntra till Guds ords åhörande!

Ännu bibehåller alltid folket många fördomar och widskepelser. Med allwarsamma eller begabbade ord kan du ej utrota deßa lemningar af det fordna barbariet. Men medwerka till att ungdomens förstånd och förnuft i skolorna kraftigare utwecklas. Är själen mäktigare, så bryter hon wantrons band af sig sjelf, och ingen är stark nog, att åter lägga dem på henne.

Ännu lefwa flere tusende menniskor, hwilkas förstånd och fattningsförmåga är så swag, så liket öfwad, att den icke engång är i stånd att uppfatta innehållet af sin Lärares predikningar. Will du söka utbreda dygden, tron på Jesum och Guds osynliga rike på jorden: så bidrag, efter de lefnadsförhållanden, hwaruti du står, och efter din förmåga, att de omyndige uppnå de myndige årens förstånd. Ty utan ljus inifrån, är allt yttre mörker och skymning; utan fullkomlig urskiljningsförmåga, är ingen kunskap om Gud, de heliga sanningarne och Jesu uppenbarelser möjlig.

Huru ofta, o ljusets Fader! Huru ofta beder jag, i din enfödde Sons, min Återlösares namn, Hans heliga bön: Ditt rike komme till oß! Och huru litet har jag dock, efter min förmåga, hittills bidragit till att sprida ljusets, sanningens och saligheten rike omkring mig! Jag erkänner wärdet af en högre religiös bildning, och att tron, kärleken och hoppet på Dig, alltid kraftigare, alltid herrligare förkofra sig, ju mäktigare menniskans själ är att begripa Ditt saliggörande ord och dermed rena sitt hela wäsende. Men alltför ofta hafwa själens wanskötsel och tröghet hos många mina likar warit mig likgiltiga. — Nej, jag will hädanefter blifwa Jesu medkämpe och söka utbreda Hans heliga rike på jorden, i det jag efter måttet af mina krafter bidrager till den sanna upplysningens spridande. Och Du, o ljusets och nådens Fader, wälsigna wåra Furstar, wår Öfwerhet och wåra Lärare i deras bemödande, att deras lif och werksamhet måtte medföra folkets upplysning. Ditt är riket, som kan utwidgas ännu mer. Din är makten, din är herrligheten, från ewighet till ewighet. Amen.

Den 1 December.

Den sanna Kristendomens oföränderliga kännetecken.

Hebr. 12: 2.

Himlens, jordens och mitt hjertas
Profetia sig fullbordar.
Ej af twifwel skall jag smärtas;
Herrans, Herrans ande ordar:
"Flydda äro nattens wäkter
Öfwer Zion uppgår ljuset,
Och för jordens fallna slägter
Öppnas åter faderhuset."

Ner i ödligheten stiga
Nåd och sanning och försoning.
Och det fromma hjertat wiga
Till Guds Helga Andas boning.
Sig med menniskonaturen
Herrans herrlighet förenar
Och Guds Son, af quinna buren,
Blir det offer, som oß renar.

Om på den tid, då den kristna werlden låg försänkt i allmänt mörker, råhet och sedeförderf, en from, efter kunskap och den sanna tron längtande, sjelf läste omedelbart i den Hel. Skrift, som då war ytterst sällsynt, Jesu Christi och Hans första lärjungars lärosatser; om han anställde jemförelse mellan det, som wår Frälsare predikat under sin wandel på jorden, och det, som lärdes och predikades af Biskopar och prester: huru måste han icke förskräckas för det omätliga swalg, som låg emellan de första Kristnes enkla och deße senares så kallade tro!

Han skulle i stället för Jesu lärjungars heliga, stilla wandel, se ett stolt, rikt, yppigt presterskap, som täflade om företräde i makt och anseende med werldsliga Furstar; munkar, som lefde i dryckenskap och otukt; altaren, på hwilka man icke mer offrade sitt hjerta, utan penningar och gods till riktande af kloster. Han skulle se den lära, som uppkallades efter Christus, dölja inom sig många hedniska willfarelser, många spetsfundigheter, om hwilka Jesus och Hans omedelbara lärjungar aldrig talat. Han skulle upptäcka en wäfnad af onaturliga lagar och bedrägerier, som syftade på att förblända den okunniga, oupplysta folkhopen och bringa den under munkars och presters wäld, makt och inflytande. Han skulle warseblifwa huru de, som kallade sig Altarets tjenare, Evangelii förkunnare, ej bekymrade sig om att utbreda Guds rike på jorden genom gudliga afsigter, utan sitt eget werldsliga rike; huru de stredo med Konungar och Furstar, ja, påklädde sig harnesk och pansar, för att deltaga i slagtningarne! De twistade sinsemellan, icke om de af Jesu förkunnade sanningarne, utan om af dem sjelfwa uppfunna läror; läror, om hwilka Jesus aldrig talat; läror, som ej på något sätt bidrogo till menniskoslägtets lycksalighet, och som ofta helt och hållet wederlades af menniskoförståndet. Än stred man om nådens werkningar, än om Jesu Christi moders frihet från synd, och man bewisade denna Jesu moder gudomlig dyrkan, ja, man anropade henne slutligen i bönerna oftare än Gud, werldens Fader och Jesum, Hans en-

da Son. Man firade den ena festen efter den andra, med stor ståt och många högtidligheter, icke för att derigenom upplysta folkets sinnen till det gudomliga, utan för att allt mer draga det från sanningen och föra de under widskepelsens, den råa sinnlighetens och de andligas slafweri.

Men då wettenskapernas ljus åter började lysa, då man begynte förbättra och föröka skolorna i alla länder, så felades icke redlige, lärde personer, som tydligt kunde urskilja de i Kristendomen införde willfarelser och mißbruk. Bland deßa personer woro till och med de mest ansedde prester; män, som icke allenast utmärkte sig genom lärdom, utan äfwen genom en högst rättskaffens, from lefnad; män, som woro så aktningswärde, att de till och med efter den tidens sed ställdes, af kyrkan, bland helgonens antal. Men för att kunna inse Kristendomens tilltagande förderf, behöfdes knappt någon större lärdom. Äfwen folk, utan kunskaper, hwilkas förstånd war klart, hwilkas hjerta war rent, kunde lätt se, huru lågt Kristendomen sjunkit. De sökte afwänja sig från de mißbruk, som insmygit sig; de förlorade tillförsigt för kyrkans och deß presters bud. De uppsökte åter den sanna Kristendomen i wår ewige Frälsares ord. Ja, den som äfwen blott till en del insåg Kristendomens förfall, han afstod sin förmögenhet, slet sig lös från det giriga och herrsklystna presterskapet och sade med Profeten Esaias (25: 1.): **Herre Du äst min Gud, Dig prisar jag.**

Begäret, att utesluta de hedniska willfarelser, som blifwit upptagne och att söka upplysning i sjelfwa det gudomliga ordet, blef nu med hwarje århundrade mer allmänt. Fromma, driftige män uppträdde nu i alla delar af kristna werlden, utan att weta något om hwarandra. Små församlingar uppkommo, som längtade efter upplysning. De hade till walspråk: **Låtom oß se på Jesum, som tron begynt och fullkomnat hafwer.** Ebr. 12: 2.

Men de flesta af dem, som så tänkte, rigtade ej så mycket sina anfall mot de försämrade lärosatserne, som mot presterskapets makt och otuktiga lefnadssätt. Folket wille se ibland dem, hwilka de skulle högakta, såsom lärare, personer, wärda högaktning; det wille ej, att Apostlarnes efterföljare skulle strida mot den werldsliga Öfwerheten, blanda sig i regeringarnes twister och angelägenheter samt efterstråfwa werldsliga tittlar och wärdigheter. Det wille icke, att presterskapet skulle genom omwägar och ränker söka förstora sitt anseende och sin rikedom. **Låtom oß se på Jesum, sade de, som tron begynt och fullkomnat hafwer, hwilken, då Han skulle haft glädje, led korset.** Ebr. 12: 2.

Men detta tänkesätt ägde icke de andlige. De funno deruti blott en orsak till förminskning af sina rättigheter och inkomster. De wille ej låta beröfwa sig sin wanliga wällefnad, sin makt, med hwilken de till och med kunde föreskrifwa den werldsliga Öfwerheten lagar. Man bannlyste dem, som dristigt ifrade mot kyrkans mißbruk, och kallade dem: affällingar, Guds kyrkas fiender, helwetets barn och budbärare samt

kättare. De uppäggade Furstarne att med eld och swärd förfölja sådane personer. Alla mißtänkte fördes på sträckbänken och släpades på schavotter, på det att andra måtte afskräckas från att deltaga i uppror mot det andliga ståndet. Ändtligen stiftade man i många länder, till skydd för de andliges makt, kättaredomstolar, kallade Inquisitioner, der prester suto såsom domare, och dömde till döden eller fängelse dem, som hade mod att förklara sig emot kyrkan och deßa presters bud. Deßa förfärliga domstolar utgjöto så mycket blod och med så utsökt grymhet, att många stater wägrade införa dem hos sig, och att i de länder, der de woro införde, sjelfwe Furstarne och deras familj måste darra för desamma.

Således hände nu åter det, som i Kristendomens första tid skett emot Jesu Christi första bekännare. Påfwar, Biskopar, Abboter, munkar och prester förföljde nu dem, som hade mod att åter söka trons förlorade ljus, och icke akta på menniskoord, menniskouppfinningar, menniskomeningar, utan se på Jesum, som tron begynt och fullkomnat, och utforska sin lära i den Hel. Skrift. Ej kasom under Kristendomens första tid Judarnes Öfwerstepresters, Fariseer, Saduceer och Skriftlärde, eller presterne i de hedniska templen predikade krig emot Herrans undergifne, dygdige bekännare, likasom på samma tid den gudomliga sanningens martyrer, till och med på sträckbänkarne, i de rysligaste fängelsen och under de pinsammaste dödssätt, blefwo sina högre tänkesätt i religionen trogne: så hände ocklå nu på samma sätt, blott med olika namn. Den gamla striden mellan ljuset och mörkret började åter med fördubblad styrka. De andliga sökte på det werksammaste att hämma folkets upplysning, på det, att detsamma, genom sin okunnighet, längre skulle låta sig ledas af deras wilja och betala dem skatt. Det skulle blott offra, blott blindt tro, men ej pröfwa, fastän Aposteln Paulus, som kände Jesu Christi läras herrlighet, öppet hade uppmuntrat dem att pröfwa allt och behålla det goda. Det borde blott offra, blott lyda, blott upprepa utantill lärda böner, utan att widare eftertänka, fastän den Hel. Skrift hade lärt: *intet offer är så behagligt för Gud, som ett fromt hjerta*; fastän Jesus Christus hade sagt: *när I bedjen, skolen I icke wara mångtalige, såsom hedningarne; de der mena, att de skola warda hörde för sin många ord skull* (Matth. 6: 7.). Folket skulle, i stilla undergifwenhet, blott akta på presternas wärdigheter, deras böner, sånger, Latinska predikningar och klädedrägter, men ej på hwad de göra och låta, ej på deras paßioner och deras ofta tadelwärda lustar, fastän Jesus lärt: *af deras frukter skolen I känna dem* (Matth. 7: 16). *Icke warder hwar och en kommandes in i himmelriket, som säger till mig: Herre, Herre! utan den, som gör min Faders wilja, som är i himmelen* (v. 21).

Men likasom Guds rena, oförfalskade lära, i Kristendomens första tider, utbredde sig, oaktadt de förföljelser den lidit af Judar och hedningar, och blef såsom sanning prisad af tusende sinom

sinom tusende, ehuru den af egennyttige och hätske wedersakare kallades en irrlära: så spred sig äfwen nu det gudomliga ordets ljus, fastän förwärfwandet af religionskunskap och återställandet af sann tro förbjödos af winningslystne och stolte män, de der föregåfwo sig wara Jesu och de fromma Apostlarnes efterföljare. Deras raseri, deras grymhet, war ej i stånd att betaga folket deras bättre öfwertygelser. Christi ljus lyste. Den sanna Kristendomens oföränderliga känneteken lågo ofördolde för deß ögon. Ljuset segrade öfwer mörkret och det blef åter ljust i andewerlden, det blef åter ljust i alla den nuwarande Kristenhetens kyrkor. Ehuruwäl det ej felades försök att på nytt utsläcka ljuset och återföra folken i deras fordna willfarelsers mörker, på det att några herrsklystne måtte kunna regera efter behag och på folkets bekostnad lefwa i yppighet och wällust: den sanna Kristendomens oföränderliga känneteken blefwo alltid allmännare bekante. Man lärde alltid riktigare och skarpare urskilja hwad som hörde till tron från det, som hörde till kyrkan, det wäsendtliga från det owäsendtliga, det werkliga från det skenbara.

De oföränderliga kännetecknen på den sanna Kristendomen äro ganska få; men de äro tydliga för alla. De utgå från Evangelii gudomliga lära: **Låtom oß se på Jesum, som tron begynt och fullkomnat hafwer.**

Ett af de förnämsta kännetecknen på den sanna Kristendomen är, att densamma äger en allmännlig kraft för alla tider, till hela mensklighetens förädling och saliggörande. Ty såsom Gud icke allenast är en Gud för de rika, utan ock för de fattiga, icke allenast för de wise, utan ock för de okunnige: så är Hans ord gemensamt för alla dödlige. Det måste wara lika wederquickande för de fattige, som för de rike, lika begripligt för de olärde, som för de lärde. De bruk, de ceremonier, de inrättningar, som för folkslagens olikhet ej kunna wara lika öfwerallt, eller, som efter omständigheter och tider småningom nödwändigt måste förändra sig, äro jordiska, äro menniskors uppfinningar; och de kunna wäl wara ganska gynnande hjelpmedel för dem, som sådana behöfwa, men de höra ej till kristna Religionens wäsende. De äro blott för tillfället nyttiga, icke beständigt. Den sanna Kristendomen kan och måste kunna äga bestånd utan dem, emedan de äro föränderliga. Guds Ord deremot warar ewigt, emedan det är Guds ord och ej menniskomening. Den sanna Kristendomen är ej något yttre, utan något inre, andeligt. **Guds rike är icke utom oß, utan inom oß,** säger Christus. Twagningar, offer, köttets späkande, tillhöra således icke egentligen den sanna Kristendomen. Ej heller **kan ätande på wißa tider och dagar besmitta menniskorna; ty maten går icke i hjertat utan i buken,** säger Jesus. **Det som utaf menniskan går, det besmittar menniskan. Ty innanefter, utur menniskans hjerta utgå onda tankar och gerningar** (Marc. 7: 19—21.). Således måste den sanna Kristen-

domen, emedan den ej består i yttre ting, tillhöra hjertat och själen. Christus predikade ej sitt ord uteslutande för lärde och skarpsinnige; nej, Han predikade det för allt folk och blef af alla förstådd. Kristendomen är ingen lärd wettenskap, den innehåller ej dunkla spetsfundigheter och obegripliga lärosatser; den är ett ljus, som antänder hela werlden, som upplyser alla hjertan och uppwärmer dem till det goda. Om Apostlarne ibland skrefwo till lärde Judar öfwer spetsfundiga stridsfrågor, så gjorde de det, för att äfwen winna dem för Herran. Men Kristendomen består, ocksä efter deras lära, icke uti sådana grublerier — alla menniskor äro icke heller benägna dertill — utan den består uti oskuld, i kärlek, i hjertats godhet samt uti likstämmighet med Gud. **Om I icke blifwen såsom barn, så skolen I icke ingå i Guds rike.** Hwad som alltså med skarpsinnighet läres, men hwarken upplyser förståndet eller uppwärmer hjertat till sträfwande att likna Gud, det tillhör icke Kristendomens sanna wäsende. Evangelium är ej något dödt wetande, utan det är en Guds kraft, som lifwar själen; det är ej något tyckande, något menande, utan det är själens innerliga böjelse att blifwa fullkomlig och helig, såsom wår himmelske Fader fullkomlig och helig är. **Menniskan rättfärdigas af gerningarne, icke allenast af tron. Och såsom kroppen utan anda är död, så är ock tron utan gerningar död.** Jac. 2: 24, 26.

Det är alltså ett obestridligt och oföränderligt kännetecken på den sanna Kristendomen, att den gör menniskorna bättre, likstämmigare med Gud, kärleksfullare mot nästan, undergifnare och oegennyttigare; att den gifwer henne benägenhet att utöfwa allt godt; att den gör henne mer oberoende af sina sinnliga begär; att den gifwer henne makt att motstå sina råa, djuriska lustar. Denna Kristendom ser ej på penningar, gods, skönhet, ryktbarhet och äreställen; den ser på själens förbättring och leder wåra önskningar dit. Det förnämsta af alla Kristendomens bud är, såsom Christus sjelf sagt: **Du skall älska din Gud öfwer all ting, och din nästa som dig sjelf.** Den sanna Kristendomen har ej något gemensamt med det jordiska. **Mitt rike,** sade Jesus, **är icke af denna werlden.** Således allt, som icke gör oß fromma, tjenstfärdigare, mer menniskoälskande, allt, som icke tillhör den sanna Kristendomens wäsende: det är menniskouppfinningar, menniskomeningar. Om man i predikningar uppäggar oß till hat mot wåra medbröder, förföljelse och förakt för dem, som äro tillgifne främmande trosläror, samt olydnad mot Öfwerhetens befallningar, och om man äfwen tillade, att det länder till Guds ära: det wore i sanning ej en predikan af den sanna Kristendomens bekännare. Ty så litet hat, förföljelse och olydnad, som andre mot oß sjelfwa utöfwe, fäkggöra oß, så litet lyckliggöra wi äfwen andra dermed. **Men,** säger Jesus, **hwad I icke wiljen menniskorna skola göra Eder, det gören I icke heller dem!** Älsken dem, och kärleken är den

högsta lag, det renaste, mest oföränderliga kännetecken på den sanna Kristendomen. Den, som icke är i kärlek, den är icke heller i Gud. Stolthet, högmod, girighet och afund äro sanna kännetecken på irrlära, äro frukter af en falsk tro. Om menniskorna hata hwarandra och dock hoppas på himmelen, och dock kalla sig Kristne, så bedraga de sig sjelfwa. Der lefwaden ej sammanstämmer med läran, der är skrymteri, der har Kristendomen lemnat rum åt bedrägeri och otro, gudsförnekelse och hedendom.

Till den sanna Kristendomens oföränderliga kännetecken, hör äfwen deß fullkomliga öfwerensstämmelse med allt som Gud förordnat. Emellan Jesu Christi lära och Guds lagar i naturen, äger ingen motsägelse rum, utan en beundranswärd harmoni. Ty Guds ord är af Gud, och huru kunde af Gud sjelf en motsägelse finnas? Allt, hwad Jesus lärde, förer oß, wilsefarande barn, tillbaka till wår Fader, förer de onaturliga menniskorna till förening och försoning med naturen. Allt upplöser sig genom Jesu ord i endrägt.

Menniskan är blott derigenom menniska och höjd öfwer andra djur, att hon af Gud blifwit begåfwad med förnuft. Genom detta inser hon Guds tillwarelse och oändliga storhet, samt Jesu Christi läras saliggörande förmåga. Ett oförnuftigt djur har om allt detta ingen aning. Hade menniskan icke förnuft, wore hon lik de öfriga djuren: huru skulle hon då kunna begripa Kristendomens läror? Men om Kristendomen wore stridig mot förnuftet: huru skulle man då kunna finna Religionens sanning? Hade icke då den allwise Guden sjelf lagt en stridighet mellan det, som Han förlänat alla menniskor såsom högre wäsenden och det, som Han genom Jesus Christus uppenbarat henne? Om också menniskoförståndet icke är tillräckligt att genomskåda allt — dertill måste wi wara mer än menniskor —; om wi också finne, att förnuftet har gränsor på alla sidor, och att wi måste tro, äfwen der wi icke sjelfwe kunna se: så är dock icke derföre Kristendomen i strid med förnuftet. Allt förnuftwidrigt hörer derföre icke till den sanna Kristendomen. Huru kunna oförnuft och den gudomliga wisheten stå tillsammans? I andewerlden kan mycket finnas, som är öfwer mensklig kunskap; wåra kunskaper äro ofullkomliga; det skulle wara mycket oförnuftigare att förakta allt, som ej ligger alldeles klart för wårt förstånd; således tro wi mycket, utan att likwäl för förståndet kunna framställa deß sanning. Dock är icke det, som Kristendomen säger oß om Gud och andliga ting, stridande mot den mensklige naturens lagar. Det som strider mot förnuftet är tillika stridande mot Kristendomen.

Den sanna Kristendomen är i en lika öfwerensstämmelse med förnuftet, som med naturen. En religion eller en församling, som gifwer onaturliga bud, är långt aflägsnad från den sanna Kristendomen. Ty naturens ewiga ordningar äro Guds lagar för de synliga Warelser Han skapat. — Allt, som strider emot naturen, är synd; allt, som strider mot förnuftet, är synd: ty det som ej

öfwerensstämmer med dessa båda, strider mot Gud och Kristendomen. Naturen, förnuftet och Kristendomen äro innerligt förenade. Genom alla dessa tre har Gud i sin fullkomlighet uppenbarat sig. Jesus sjelf kallade naturen wår största läromästarinna, hwilken framställer för oss, huru herrlig Fadren är i alla sina werk; Han årade ock förnuftet och ställde oförnuft i samma klass som hädelse. Marc. 7: 22.

Så låtom oss se på Jesum, som tron begynt och fullkomnat hafwer! — Låtom oss se på Honom, icke på menniskor. Låtom oss höra hwad Han sjelf säger, ej hwad menniskor tillägga ur passion och egennytta. Du är en sann Kristen, om du genom din tro så öfwerensstämmer med din Gud i himmelen, att allt gudlöst, all falskhet wäcker din afsky; om du hellre will dö, än på något sätt bedraga din nästa eller genom samtycke befordra någon annans onda afsigter; om du är salig genom din tro, nöjd, äfwen i olyckan, ödmjuk och undergifwen i lycka och wälstånd, sann och rättwis mot det onda och goda, likasom Gud låter sin sol lysa öfwer rättfärdiga och orättfärdiga. Sådan war wår Frälsare, Jesus Christus. Låtom oss se på Honom, som tron begynt och fullkomnat hafwer!

Uppfylld af dessa heliga betraktelser, bekant med den sanna Kristendomens oföränderliga kännetecken, säger jag nu med Profeten Esaias! Jag och mitt hus wilja tjena Herran. — Dig will jag tjena af själ och hjerta, min Herre, min Gud, genom uppfyllande af din, mig uppenbarade heliga wilja. Må ocksa många uppstå, som högre wärdera menniskowerk och det föränderliga. Deras lära skall gå under genom sig sjelf, så snart dess ofullkomlighet engång blifwer allmänt känd. Men Ditt ord förblifwer ewigt. Detta ord will jag söka utbreda. Jag will genom dygdig wandel göra heder åt detsamma. Med Jesu första bekännares enfald, ödmjukhet och ståndaktighet will jag tjena Dig, utan att låta mig störas af min samtids ogudaktighet, utan att låta wilseföra mig af deras blinda trosifwer, högmod och egennytta, som kalla sig förkunnare af Ditt ord, och föregifwa sig tjena Dig, då de tjena sin egen äregirighet. De olycklige! För sent skola de warseblifwa sina förderfliga willfarelser! O min Gud, min Frälsare, min Återlösare, bibehåll mig wid Ditt ord! Ditt ord allena är sanning. Amen.

Den 2 December.

Kristna kyrkans söndring.

Esaias 28: 29.

O Du, som sade: "Ingen kan
De mina från mig taga";
Dig, mot en werld, jag ropar an,
Som will mig från Dig draga.
Låt mig ej willas bort från dem,
Som till din Faders sälla hem
Du lofwat att ledsaga.

Äfwen under mörkrets tidehwarf blefwo den sanna Kristendomens kännetecken ofördunklade, och just derföre, att menniskorna, oaktadt sin tilltagande djuriska wildhet, likwäl förblefwo hwad de efter Guds wilja skulle wara, med förnuft begåfwade wäsenden. De bibehöllo, äfwen under sina lustars och begärelsers utswäfningar, likwäl gåfwan att skilja det goda från det onda. Äfwen under okunnighetens och förblindelsens tidehwarf blefwo de i stånd att åtskilja sanning från bedrägeri och willfarelse.

Derföre utslocknade egentligen aldrig Evangelii ljus helt och hållet. I alla länder woro alltid enskilta fromma menniskor, fromma familjer, fromma kloster, fromma samfund. De storas och presterskapets förderf hindrade ej medelklaßen, som war lika långt från fråßeri åstadkommande öfwerflöd, som från själ och kropp förstörande armod, att bibehålla sig i sinne för det heliga. Och denna enda gnista war tillräcklig att åter sprida solens klarhet midt i det allmänna mörkret.

Då, med skolornas förbättring och kunskapernas tilltagande hos alla folkslag, den allmänna harmen öfwer Religionens och federnas försämring, alltid med högre röst uttryckte sig, förskräcktes också det högre presterskapet. De kände, att det skulle och måste wara på annat sätt. De kände, att folket slutligen kunde alldeles affalla från kyrkan, och en mängd nya kristna trospartier uppstå, hos hwilka de andliga kunde löpa fara att förlora allt det inflytande och all den rikedom de hittills haft. Öfweralt hade presterne sjelfwe åstadkommit stor förargelse. Det hade, t. ex. ej sällan skett, att, i stället för ett kyrkans öfwerhufwud, twå till tre Påfwar blifwit walde, hwilka då offentligen, med förfärligt raseri, förföljde och bannlyste hwarandra. För att göra en ända på detta owäsende, blefwo de förnämste Biskopar och Abboter sammankallade från alla kristna länder, för att bereda kyrkans wälfärd. Man kallade dylika sammankomster, allmänna kyrkomöten.

Deße hade nu mod att förklara Påfwen under allmänna kyrkomöten, och att han måste rätta sig efter deras beslut; de hade mod att afsätta de hwarandra förföljande Påfwarne, och wälja en ny; de hade mod att erkänna, det i kyrkotukten låga stora fel; att lefnadssättet hos de andlige, som genom yppighet, otukt, girighet och andra laster, blifwit en styggelse för folket,

borde förändras. Men på återställande af Kristendomens enfald och wärde kunde de flesle Prelater då ej tänka. Den, som wågade att tala om de mißbruk, som insmygit sig, blef förklarad för kättare, kastad i fängelse, lagd på sträckbänken, halshuggen, söndersthckad eller lefwande bränd. Denna tids prester bekymrade sig ofta mindre om bibehållande af den sanna Kristendomen, än af sitt anseende, sina rättigheter, sina inkomster. De åtnöjde sig med förbättrande af den yttre formen; men det inre, det werkligen heliga, tron sjelf, som blifwit wanställd genom så många willfarelser, spetsfundigheter och fördomar, blef af dem alldeles åsidosatt. De wille hellre hålla folket i wantrons och okunnighetens bojor. De kunde icke dölja det för sig, att deras höghet berodde af folkets okunnighet; att med folkets upplysning deras makt skulle förminskas. Detta wille de afböja. Ljuset skulle återkomma. Det hade Gud beslutat; men presterne anade det icke.

Just deras egna strider, Påfwarnes afsättande, m. m. upptäckte för werldens ögon hemligheten af de brott de begått; förswagade den wördnad Furstar och folk hittills hyst för Påfwarne; upplyste dem om de hittills dolda bedrägliga anstalter, som blifwit gjorde för att bibehålla nationerne under presterskapets och klostrens ok, samt bragte werlden att eftertänka hwad Kristendomen nu wore; hwad den fordom war; hwad deß andliga då för tiden lärde; hwad Jesus Christus sjelf lärt; hwilka ceremonier, bruk och sakrament de då hade, och hwilka Jesus och Apostlarne hade. — Således war det presterne sjelfwe, som, då deras högmod, deras herrsklystnad, deras inbördes hat nått sin största höjd, först tillintetgjorde sitt eget anseende och såsom oduglige framställde kyrkans stadgar. Således war det de sjelfwe, som förberedde en allmän tingens förändring och omwändelsen till den sanna Kristendomen. **Herrans råd är underligt och går det herrliga igenom.** Esaias 28: 29.

Nu begynte den stora striden om återställande af den sanna Kristendomen. Först angreps de andligas lefnad i och utom klostren, än med allwar, än med begabberi. Presternas konstigt hopspunna bedrägerier och skrymterier blefwo upptäckte. Derefter warseblef man de mißbruk, som under århundradens gång insmygit sig i den Kristna församlingen, jemte många oriktiga lärosatser, om hwilka Jesus och Apostlarne ej talat. Den stora striden mellan ljuset och mörkret war ej en twist mellan några enskilte lärde; den war det sunda menniskoförståndets uppror mot widskepelsen, sanningskänslans mot bländwerken, redlighetens mot ondskan, den sanna Kristendomens uppror mot hedendomen, som antagit kristen gestalt. Hela församlingar, hela folkslag öfwergingo till sanningen. Den kristna kyrkans söndring war oundwiklig.

Men det war ingen ibland kyrkans öfwerhufwuden, ingen Biskop, ingen Erkebiskop, som först åtog sig kyrkowäsendets förbättrande och trons rening. Nej, fromme män ur medelståndet, fattige munkar, kunnige lärare i högre skolor började först striden.

Dem följde folket, och sedermera drog äfwen sanningens makt, med tillhjelp af den allmänna opinionen, många Furstar till sig. — Jesu läras förste bekännare woro också inga Öfwersteprester, inga Skriftlärde, utan folk af ringa härkomst. — De högre presterne woro twertemot de ifrigaste förföljare af de ewiga sanningarne; icke, emedan de hatade sanningen i och för sig sjelf, utan emedan de fruktade, att genom deß allmänna erkännande förlora sitt anseende, sina inkomster och sin makt.

Men det är ganska naturligt, att de, som blott wilja herrska och befalla, skola hafwa wederwilja för tankefriheten, som snart eller sent blifwer domare öfwer deras gerningar och lefwerne. Det är ganska naturligt, att de, som blott bekymra sig om det, som tillfredsställer deras böjelse för yppighet och wällefnad, skola hata det, som mer gäller än deras förgängliga prål. Det är ganska naturligt, att de, som blott befinna sig nöjde, så länge menniskorna blindt underkasta sig deras godtycke, måste hata och wilja hämma folkets upplysning, emedan det måste wara mindre angenämt för sådane att hafwa stränga undersökare och domare öfwer sina handlingar och sitt wärde. Det är ganska naturligt, att de, för hwilka ett wißt mörker är fördelaktigt, under hwilket de efter behag kunna befalla, måste sky allmänhetens ljus och wilja inskränka friheten att genom tryckta skrifter utbreda alla slags meningar och omdömen. Ty hwad kan natten hafwa gemensamt med dagen, lögnen och skrymteriet med sanningen, den sinnliga paßionen med dygden, begäret att befalla öfwer menniskor, som blifwit gjorde till slafwar, med kärleken till mensklig frihet, det jordiska och wanligaste med det andliga och högsta?

Det är också merendels en fåfäng möda, att för dem, som äro förblindade af dårskaper och willfarelser, framställa taflan af förflutna tider, och predika för dem: striden icke mot sanningen, utan handlen så, att I icke hafwen orsak att frukta eder dom. De skola i sin stolthet alltid tro, att rättwisan och sanningen måste stå på deras sida, emedan makten för ögonblicket är i deras hand. Med hårdnackenhet skola de emotstå det allmänna bästa, emedan de ej derwid finna sin enskilta fördel och blifwa döfwa för hela folkets röst, emedan de icke wilja höra densamma, eller emedan de hellre bedraga sig i den inbillningen, att det blott är rösten af enskilta upprorsmakare och af få personer med den afundsammaste äregirighet. Så rusa de med blind ifwer ned i afgrunden och bringa sig och sina efterkommande i förderf.

Så omöjligt det än å ena sidan är för personer, hos hwilka känsla för det högre ej finnes, att äga en hög själ, så omöjligt är det för dem å andra sidan att undertrycka sanning, rättwisa och tankefrihet. Ty det fattas dem tjenliga medel dertill — och ännu mer, det finnes under himmelen dertill intet medel. Hwem kan strida mot det gudomliga; hwem emot Gud? Och om några dårar ej tro på någon ewig sanning, ej tro på någon ewig rättwisa, hwilka äro höjde öfwer alla borgerliga tidsförhållanden och öf-

wer all enskilt fördel; och om de ej tro på någon dygd, för hwilken man med glädje kunde dö: så är derföre den ewiga sanningen, den ewiga rättwisan och dygden icke mindre närwarande. All egennytta, herskly stnad och ondska är emot dem, men befordrar kunskapens och sanningskärlekens makt, utbredande och seger.

Sanningens kunskap är i sig sjelf lugn och genom sig sjelf belönande; den fruktar ingenting, emedan den hwarken gör eller will något ondt. Men den måste finna motstånd, på det deß kraft måtte uppwäckas och på det den måtte kunna, med hela storheten och majestätet af sitt wärde och sin makt, sätta sig emot det onda. Ingenting har mer bidragit till sanningens utbredande, menniskoslägtets förädling, tankefrihetens och upplysningens befordrande, än det motstånd deßa rönat. Så blefwo sanningens och rättwisans häftigaste fiender, emot sin afsigt, deß hufwudsakligaste befordrare. I länder, der det ej felades män, som woro nitiske för sanningen, men der denna ej föranledde någon jäsning, något motstånd, någon strid, blefwo okunnighet, willfarelse och tröghet i tänkande längre herrskande.

Denna är en af Gud gifwen lag för hela nationers, likasom enskilta menniskors öden: den ena kraften måste styra den andra, till och med det onda måste hjelpa det goda till seger och skuggan medwerka till ljusets glans. Må för oß kortsynte, äfwen under det wi kämpa för sanningen, mycket synas obegripligt; må klenmodige ibland wid trängande omständigheter också twifla på Guds försyn: dock blifwer det sannt och skall alltid blifwa erkändt, att Hans råd är underligt och går herrliga igenom.

Oaktadt jäsning i sinnena uppkom genom längtan att återställa den sanna Kristendomen i sin ursprungliga enfald; oaktadt flera folkslag tydligt nog läto höra sin stämma emot de i kyrkan herrskande mißbruk; oaktadt flere aktningswärde och högt ansedde män af det andliga ståndet, af fromhet eller blott klokhet ånyo påyrkade förbättring i kyrkowäsendet och trosläran: så hade likwäl ej något allwarligt blifwit gjordt för detta ändamål. Ja, de Kristnes dåwarande andeliga öfwerhufwud i Rom, wid hwilkens hof öfwerdrifwen prakt och wällust herrskade, bekymrade sig så litet om werldens suckan och de wises förakt och harm, att han gäckade dem och gaf ny anledning till mißnöje. För att tillfredsställa sin paßion, att med nya byggnader och tempel försköna Rom, utskickade Påfwen sändebud i alla länder, hwilka för guld sålde Aflat eller Syndernas förlåtelse. Sådane personers skamlöshet gick så långt, att några för förlåtelse af större och mindre synder satte olika pris och offentligen kungjorde dem. Denna afskywärdt lättsinniga handel med andeliga nådegåfwor drefs, under förewändning, att dermed befordra menniskosjälarnes ewiga lycksalighet. Ack, när har det wäl någonsin felats, äfwen den gudlösaste, en skenbart rigtig förewändning? Hwarje nedrig warelse, så långt han än må wara sjunken i förderfwet, och hwilken orättwisa och hwilket bofstreck han

än må tillåta sig, blyges, om icke öfwer gerningen, likwäl öfwer det skändliga namnet.

Detta oförsigtiga och anstötliga förfarande retade några rättskaffens män i åtskilliga länder att högt tala deremot. Deras tadel fann å ena sidan allmänt bifall, men å andra sidan hos dem, som wille wisa sig Påfwen wärdige, häftigt motstånd. De, som sökte bewisa det orätta i andeliga nådegåfwors försäljande, förmåddes och förfördes, genom sina motståndares häftighet att gå längre, än de i början haft för afsigt. Allt, som i kyrkans läror och bruk syntes dem wara willfarelser eller mißbruk, upptäckte de. Många lärde personer, derefter hela landskap och snart äfwen Furstar, instämde med dem. Hwad, som då sades emot kyrkan och deß lärobegrepp, hade utan twifwel länge warit allmänhetens tysta öfwertygelse. Det hade hittills blott felats män, som riktigt kunde offentligt uttrycka denna deras öfwertygelse. Efter några år hade hela nationer löst ryckt sig från den gamla kyrkan, och förändrat såwäl sina kyrkobruk som trosläror, för att komma Kristendomens första enfald närmare; andra, som ännu qwarblefwo under kyrkans skydd, sökte likaledes att draga sig derifrån — och icke utan framgång.

De få män, som gjorde en bristig början till den stora förbättringen af alla partier i den kristna kyrkan, blefwo af sina motståndare skildrade såsom erkekättare och djefwulens werktyg; de bannlystes, men blefwo deremot af sina anhängare prisade såsom Guds redskap, såsom Evangelii rätte sändebud. Sedan den tiden hafwa nu öfwer tre århundraden förflutit. Wi erkänna nu, att de såkallade den sanna Kristendomens återställare, aldrig talat eller handlat efter biafsigter, utan efter fast öfwertygelse om, och kärlek till sanningen. De hade ej af sina företag att wänta någon rikedom, några höga äreställen, utan deras motsats, bannlysning, och utsatte sig offentligt för de häftigaste förföljelser, en mödosam lefnads lidande, ja, till och med dödsfara! Det war således icke det jordiska, som ledde deras företag, utan deras medwetande, det gudomliga, för hwilket de uppoffrade hela sitt jordiska lifs njutning. Derigenom hafwa de förwärfwat sig efterwerldens högaktning. Icke någon jordisk wrede bewekte dem, utan ett heligt begär efter ljuset och sanningen, en kärlek till det gudomliga, som uppkom ur djupet af deras hjertan. Derföre beskyddade dem Guds hand. Alla de, som drifwas af Guds anda, de äro Guds barn. Rom. 8: 14.

Wißerligen föranleddes derigenom mången olycka i werlden. Wäl hade, kanhända, den stora söndringen i kristna werlden kunnat undwikas. Men wi måste bekänna, att detta wäl mindre war några enskiltas skuld, än deras, som denna tid förestodo den allmänna kyrkan. Icke war det deras skuld derföre, att de med egensinnighet sträfwade emot hwarje det ondas förbättring, icke derföre, att de halsstarrigt blott woro betänkte på skyddande af sina andeliga rättigheter, inkomster och förmåner: utan, emedan de ej wärderade folkets allmänna mening och de wisas omdöme;

emedan de ej förstodo tidens tecken. Det har, ifrån de äldsta tider, warit de storas olycka och har förblifwit det ända tills i dag, att de af stolthet och egennytta föraktat den lägre hopen, i hwilken likwäl flera tusende lefwat, som öfwerträffat dem i kunskaper, insigter och själskrafter; att de mera haft afseende på sina personliga rättigheter, än på allmänhetens gemensamma behof; att de, i stället för att uppodla menniskosjälarne och intaga dem för det goda, och således gynna folkens utbildning till fullkomlighet, fasthållit sig wid det gamla, och åstadkommit häftiga statshwälfningar, som genom deras klokhet och kärlek till det högre goda hade kunnat undwikas.

Att den stora söndringen i den kristna församlingen skedde så hastigt och i så oerhörd widd, det war äfwen en följd af det förhållande, hwari furstarne stodo till kyrkans högsta öfwerhufwud. Detta förhållande war för den werldsliga Öfwerheten ganska kännbart, emedan Påfwen, som kallade sig Petri efterföljare, werldens Frälsares, Guds Sons Ståthållare, ej bemödade sig om att likna Jesus i dygder, utan antog en mäktig herrskares öfwermod. Han wisade, i stället för ödmjukhet, en befallande stolthet, i stället för menniskokärlek, krigslystnad och begär att rycka under sin makt Kejserliga och Kungliga kronor. Jesu rike war icke af denna werlden, men Påfwens rike war fullkomligt af denna werlden.

Furstarne hade många århundraden sökt återställa sitt oberoende af Påfwen. Men deras bemödande måste nödwändigt blifwa fåfängt i en tid, då allmän okunnighet herrskade och då man med widskeplig wördnad dyrkade, ja, nästan tillbad kristna kyrkans högsta öfwerhufwud, fastän han blott war en syndig menniska. Furstarne förmådde ingenting emot honom, emedan många ibland dem aldrig haft någon angelägenhet sinsemellan, och således swårligen kunde förena sig med hwarandra. De skulle derföre genom mångas olika wilja nödwändigt blifwa söndrade och swaga, under det, att Påfwen werkade emot dem med en enda åsigt en enda wilja, ett enda syftemål. Furstarne hade ofta i sina länder twister med sina undersåter; presterne deremot, som funnos i alla länder, och genom hwilka folket ofta styrdes, wisade utan motstånd sitt högsta andeliga öfwerhufwud blind lydnad. Furstarne hade i alla stånd, i synnerhet bland adeln, mißnöjde, eller sådane, som gerna wille inskränka den werldsliga regeringens rättigheter. Furstarne kunde ej med säkerhet lita på något stånd. Det andliga ståndet deremot war, så till sägandes, werktyg för Påfwens wilja. Presterskapet bildade i hwarje stat en egen, som berodde af det Romerska hofwet; de närde sig på folkets bekostnad; de riktade sig med werldsliga besittningar och wille likwäl ej underkasta sig någon werldslig, utan blott den andliga Öfwerheten. Det Romerska hofwet hade redan många gånger gifwit exempel på hwad det förmådde, derigenom att det löste undersåter från den ed de swurit sina Furstar och den lydnad de woro dem skyldige, samt lät i Guds namn predika uppror hos folken mot deras

werldsliga Öfwerhet. — Altså blef för den werldsliga Öfwerheten, som i sina länder wille blifwa fri från den påfliga stolens makt och förderfliga inflytande, intet annat öfrigt, än att alldeles söndra sig från Påfwen och de kyrkoceremonier, öfwer hwilka han hade öfwerinseende.

Detta påskyndade och förstorade nu den allmänna söndringen i Kristenheten och befästade den för ewigt. Romerska hofwets stolthet och sorglöshet befordrade deras sak, som lösryckt sig derifrån. Dermed förenade sig många andra omständigheter, som fulländade den ewiga skilsmessan. Allt, det wigtigaste och det efter utseende obetydligaste måste nu, efter Guds beslut, sammanträffa för att werka till åtskiljande af tänkesätten hos kyrko- och trospartierne. Här war Guds finger! Menniskor förmådde här intet.

Hela Kristenheten hade, sedan längre tid tillbaka, warit styckad i twenne stora hälfter, den Grekiska och den Katolska kyrkan. Nu söndrades åter den sistnämda i flere afdelningar, som alla ägt bestånd ända till i dag. Wi se ännu, jemte den Romersk-Katolska Religionen, en Evangelisk-Reformert, en Evangelisk-Luthersk, en Engelsk och flere andra, som äro föga utspridde.

De, som bekänna sig till någon af deßa kyrkor, kalla sig Kristne. Dock, hwilken af dem har företräde? I hwilken herrskar den största renhet och sanning? I hwilken herrskar Christus? Ungefär det gäller åter, som den gudomlige Återlösaren sade om de tider, hwilka skulle föregå Jerusalems förstöring och Judiska nationens upplösning; då det heter: se här är Christus, eller der är Christus. Ännu hör man, huru den ena fördömmer den andra; dock, sker sådant mestadels blott af sådane, som i hjertat äro uppfyllde med hat och paßioner, men ej af Jesu anda och Hans oändliga kärlek till alla.

Hwilken af alla deßa särskilta kyrkans öfwerhufwuden skall jag då kalla **helig**? I sanning, ingen: **ty ingen är helig, utan blott Gud allena!** säger Guds ord. — Hwilken skall jag nu af alla åtskilliga kyrkors öfwerhufwuden nämna Fader? I sanning, ingen. Ty Jesus säger: **En är eder Fader, som är i himmelen!** — Hwilken är wår Mästare? Är det Påfwen? Är det Luther? Är det Zwinglius? Är det Calwin? Nej, sannerligen, ingen af deßa alla. Ty Jesus säger: **En är eder Mästare, Christus.** Matth. 23: 9—11.

I hwilken af de skilda kyrkorne är Christus herrskande? — Så kunde mången twiflande fråga, som hör, huru hwar och en kallar sig den utwalde. Min wän, hwaröfwer bekymrar du dig? Innan Katoliker, Lutheraner, Reformerta, Greker och andra trospartier woro till, funnos Kristne. Hwarföre kunna de icke ännu i dag finnas i alla trospartier? Jag will med Guds ord säga dig, i hwilken kyrka Herrans sanna bekännare finnas. Jesus sjelf har sagt: **Der twå eller tre äro församlade i mitt namn, der will jag wara midt ibland dem.** De, som således uppriktigt älska, uppriktigt söka Jesum, till hwilken kyrka de än i det yttre höra, de skola finna Honom. Icke den eller den kyrkan saliggör; ingen

har för namnets, eller ställets skull, företräde inför Gud; den Himmelske Fadren har ej på jorden något styfbarn, ej heller något styfbarn. De äro alla Hans barn. Men den lefwande tron på Jesum Christum saliggör; den lefwande tron, icke den döda, som ej bär några frukter; den lefwande, som uppenbarar sig i efterföljelse af Jesu Christi kärleksfulla sinnelag, af Hans oskuld, helighet och sjelfuppoffring för andra. Icke äro Katoliker, icke Evangelisk-Lutherska, icke Evangelisk-Reformerta i högre bemärkelse Guds barn, utan Paulus säget: Alla de, som drifwas af Guds anda, de äro Guds barn. Rom 8: 14.

O, Guds anda, heliggör, uppwärm, upplifwa, drif du ocksä mig; drag mig upp öfwer allt lågt och jordiskt till det oförgängliga! Genomträngd af din anda, will jag qwäfwa alla onda böjelser, som kunna på något sätt draga mig ifrån Dig, och som jag i dödsstunden kan ångra. Jag will wara Guds och menniskors wän; ej hata någon, icke syndaren utan blott hans synder; icke heller den, som hatar och skadar mig, utan hafwa medlidande med hans olyckliga swagheter och böjelser; framför allt will jag ej hata dem, som, i en annan kyrka, älska sin Jesum.

O Guds ande! Heliggör mig, stärk mig, att jag utan fruktan för menniskor, må bekänna Din sanning och med mod förswara hwad rätt och godt är, likwäl utan stolthet, hat och bitterhet! Drif mig, Guds anda, att jag må wara och förblifwa Guds barn i ewighet. Amen.

Den 3 December.

Medborgerlig enighet.

Es. 24: 5, 6.

Som daggen gör stor fruktbarhet,
När den af Hermon rinner,
Så tresnad föds af enighet,
Der Christi kärlek brinner.
Der skall wälsignelse och fröjd
Och allt, hwad själen gör förnöjd,
I råd och dåd förspörjas.

Den egna, inre twedrägt, som bland ett folk upplöser samhällsbanden, förråder, att det är moget till fullkomlig undergång. Sin wärdighet till slafweri förkunnar det då, genom partier, som föredraga sina enskilta ändamål, för det helas widmakthållande. Då wilja enskilta slägter blifwa allrådande, om det ock måste ske till statens förderf; då glömmer en stad för sin nytta, hela landets wälfärd. Då sörjer hwarje by mera för sig sjelf, än för landskapet, och hwarje husfader mer för sin gårds flor, än för hela socknens bestånd. — Denna högmodets eller egennyttans twedrägt, är staternas upplösning och död. Grannfolken märka det, och bemäktiga sig, utan swårighet, det icke dyra rofwet.

Så kom förderfwet öfwer Guds folk, hwilket Moses förgäfwes hade fört ur träldomen i Egypten; det skulle nu wandra till ny träldom i Babylon. Förgäfwes blef det befriadt ur Babyloniska fångenskapen; upplöst genom inre jäsningar och splittringar föll det i Roms wäld, och Zions borg och det herrliga Jerusalem lades i aska. — Alltså bewisade äfwen detta folk genom sitt exempel den ewiga sanning i historien: att tapperhet är wanligare än wishet, och att sjelfständighet och ett äradt namn äro lättare att förwärfwa än att bibehålla. Huru mäktigt blef icke Israels folk under David, huru rikt och blomstrande genom sin idoga förkofran under Salomon! Men ur wälmågan uppwäxte yppighet, stolthet och egensinne; ur deßa, twedrägt mellan stammarne. De söndrade sig, fattade fiendskap till hwarandra och skydde ej ens att utgjuta sina bröders blod. De förtrampade lagarne och gäckade gifna eder, sammanhöllo sig hellre med främmande folkslag än med hwarandra, och aktade ej mer det ewiga förbundet. Då uppstod den wise Profeten Esaias, och talade till folket: **Landet är osköradt wordet af sina inbyggare; förty att de öfwerträda lagen och förwandla buden och låta det ewiga förbundet fara. Derföre uppfräter förbannelse landet; ty de, som deruti bo förskylla det; derföre borttorkas landets inbyggare, så att föga folk quart blifwer.** Es. 24: 5, 6.

Den höga Profetens ord blef taladt till Judarne, men det gäller alla folk; det gäller äfwen oß. När den onda tiden kommer och fiender hota, då är det icke nog med wåra swärd, icke nog med klokhet och list, om wi sakna fromhet och fast endrägt; om icke, för det helas bestånd, hwarje enskilt uppoffrar sina särskilta affigter och syften. Men Esaias talade förgäfwes till sinnen, som styrdes af yrande paßioner, hans wishet syntes de förbittrade partierna dåraktig; enhwar trodde sig sjelf klokast och försmådde den enkla läran om allmänt wäl; på förflutna tiders erfarenhet aktade man icke; — derföre gick Juda under och stod ej mer att upprätta.

Hwad under Guds wälsignelse blifwit förwärfwadt, kan endast bibehållas genom allmän fromhet och endrägt. Förgäfwes säger man: all fara är öfwerstånden, nu är ej mer något omskifte att frukta, nu kunne wi öfwerlemna oß åt glädjen och enhwar gå till den werksamhet som honom lyster. Stridslyckan är föränderlig. En enda dag ett ringa förseende, en owäntad omständighet kan allt förwandla. We den, som i förtid anser sig säker, som fattas af sjelfklokhetens swindel, hwilken fört så många till undergång. Hwad endrägten mödosamt uppbyggt, det nedrifwer osämjan, förbannelsens moder; hwad nitet för allmänt wäl bragt tillsamman, det förtäres af egennyttan.

Ett folks fara räcker så länge, som makt finnes hos deß fiender. Men deras makt stiger, när deß egen aftager: och twedrägt är en graf för all kraft. Sällan har ett folk gått under endast derigenom, att det blifwit angripet af en öfwerlägsen härsmakt; twertom hafwa ofta mindre folkslag öfwerwunnit de stör-

re, när allt warit genomträngdt af en lefwande wilja; men genom inbördes söndring, genom trolöshet mot sig sjelfwa, hafwa de mäktigaste stater blifwit till intet. Fara finnes så länge, som egennytta finnes, hwilken förråder landet.

Hwar och en som skattar wärdet af att wara räknad bland ett folk, hwilket förtjenar andra folkslags aktning; som skattar wärdet af att äga ett sjelfständigt, endast af sig sjelf beroende fädernesland; som älskar att behålla med ära hwad fäderne ärofullt stiftat och i blodiga strider förwärfwat; som känner ljufheten af en huslig sällhet, hwilken icke är möjlig utom hela folkets wälstånd: han måste af alla krafter befrämja borgerlig endrägt och fasthet i sträfwandet till allmänt wäl. Detta är hwarje menniskas pligt, ty af enskilta medlemmar bestå familjer, församlingar och folkslag; och alla enskiltas wishet är folkets wishet.

Derföre skall ingen akta sig sjelf och sina egna krafter för ringa och säga: hwad förmår jag, när andra tänka annorlunda? Huru kan jag ensam arbeta mot strömmen? Hwartill gagnar min uppoffring, när de öfriga framhärda i sin egennytta? Jag ensam skulle förderfwa mig, och andra menniskor skulle bespotta mig och säga: han wille wisa sig som en stor fosterlandswän, han wille utmärka sig, men det bekom honom illa. Nej, den som så talar, har med sin feghet förrådt den goda saken. Den, som så högt aktar oädla menniskors omdöme, han har afsagt sig Guds och alla rättänkande menniskors bifall. Han will blott öfwerskyla sin egen wrängsinthet med andras.

Fatta mod, war en Kristen, och blif för ditt folk, för din församling hwad du såsom Kristen bör wara! Befordra outtröttligt och oförfäradt det enda, som göres behof för ditt Fäderneslands trygghet och bestånd: borgerlig endrägt. Huru ofta har ej ett wist ord, taladt i sinom tid, uträttat förunderliga ting? Huru ofta har icke ett kraftigt exempel upplifwat mängden till efterföljd? Ty det, som sannt är, öfwertygar slutligen äfwen det enwisaste sinne, och hwad rätt och godt är, winner omsider alla sina motståndare.

Befrämja borgerlig endrägt. Den uppkommer af sig sjelf, om du undanrödjer dess hinder.

Ett af de farligaste bland dessa är icke sällan afunden och ett ömsesidigt mißtroende, hwilka lätt uppstå mellan olika stånd, mellan täflande städer och trakter, ej mindre än mellan enskilta menniskor. Det är wanligen en usel, egenkär stolthet, med tiden urartande passion, genom hwilken enskilta straffbara personer förstöra hela samfundets lycka. Träd då försonande emellan, om dina borgerliga förhållanden sätta dig i tillfälle dertill; och kan du ej afstyra andras dårskaper, så sök åtminstone i din närmaste krets motarbeta deras werkningar. Detta kan du: detta kan hwarje husfader, hwarje husmoder.

Ofta är det en låg handtwerks- och näringsafund, som söndrar borgrarne i en stad; ofta ärelystnaden hos några få, hwilka, för att bereda sig inflytande, med illwillig ifwer förfölja och förklena de personer, hwilkas offent-

liga anseende står dem i wägen; ofta är det blott gammal rangtwist mellan familjer, af hwilka ingendera will lemna den andra företrädet; ofta egennyttan hos några borgare, hwilka önska blifwa mindre betungade, och skulle wilja wälta bördan på andra: ofta är det den ena eller andra af deßa orsaker, som gör att enigheten i samhället går förlorad. Hwem kan uppräkna alla deßa dystra källor ur hwilka förderfwet omärkligt framwäller öfwer folken! Sök, utforska hwilka hufwudorsakerna äro till den borgerliga oenighet, det ömsesidiga mißtroende, och den kallsinnighet, du tilläfwentyrs finner inom din werkningskrets; och deßa hufwudorsaker, motarbeta dem med ord och gerning, med warning och efterdöme.

Ett annat hinder för medborgerlig endrägt är wißa menniskors enwishet, att återfordra samma tingens ordning, hwari de förut befunnit sig. — Utom ett fullkomligt återställande af de inre Ordningarne bland folken, sådana de tillförne warit, är en återkomst af enskilta rättsordningar icke tänkbar. Men tidens gång har allt förändradt; följaktligen kunna, icke utan det allmännas förderf de yttre inrättningarne förblifwa desamma, när det inre wäsendet ej mera finnes. De måste lämpas efter wåra närwarande behof, efter den utweckling och rigtning wåra krafter i närwarande tid hafwa fått.

Likasom menniskan, från sin barndom, från sitt första andedrag, är stadd i en oupphörlig förändring och tillwäxt; likasom ynglingen ej mer liknar barnet, mannen ej är densamme, som ynglingen, och gubben är olika med mannen, så är äfwen hwarje folk under olika tidersmder sig sjelft olikt. — Ingen klippa är så hård, att den icke hwarje år undergår någon, om än så ringa förändring.

Denna folkslagens fortgående förändring och utbildning är Werldsstyrelsens wilja och werk. Det är ett fruktlöst försök, att upphäfwa sig mot werldsordningens gång. Möjligt är wäl, att wi genom allehanda wåldsamma utwägar kunne frambringa något annat; men det gamla blifwer aldrig åter nytt, och att återställa gamla former är ej att återställa den gamla andan. Deßa former, omöjliga att förlika med den nya andan och de nya behofwen, skola blott blifwa tryckande, i stället för wälgörande, skola endast wid sitt sönderfallande werka ännu större förderf. Befordra derföre endrägt bland dina medborgare och bidrag till ordningens widmakthållande. Äfwen det swåraste, blifwer lätt, när det bäres gemensamt af alla, med mod och med kärlek till fäderneslandet.

Befordra endrägt i lydnad mot Öfwerheten. Denna makt, af Gud förordnad att waka för allas wäl, att göra alla lotter drägliga, att kraftigt skydda hwarje rättskaffens man, — denna makt är blott stark genom allas förtroende och samdrägt. Den blifwer en skuggbild, då split och osämja taga öfwerhanden bland de lydande. Äro uppoffringar nödwändiga för fosterlandets bästa, så gif du exemplet! Evangelii trogne efterföljare, gif du dina bröder en föresyn och uppmana sedan de tröge, att göra

hwad deras pligt och eget bästa fordrar!

Fader i Himmelen, förläna mig kraft att inom den werkningskrets, din fadershand mig anwisat, kunna quäfwa ondskans frö, hwarhelst jag finner det uppkomma. Förläna mig kraft att öfwerallt genom ord och gerning främja och bereda wänskap, försoning och tillit till ditt bistånd, på det jag må kunna förwandla all afund och twedrägt till allmän enighet i kärlek för Konung, lydnad för lag, tillgifwenhet för samfund och fosterland.

Den 4 December.

De wanlottades rättigheter i en stat.

Koloß. 4: 1.

Ej guld och rikedom jag har;
Min lott är ringa worden;
Men jag i himlen har en far,
Om icke stöd på jorden.
Han ser min wandel från sin höjd,
Och hwad Han ger, jag tager nöjd.
Hans tröst wäl hos mig blifwer,
Om allt mig öfwergifwer.

De första i ögonen fallande werkningar af de stora förändringarne i och utom kretsen af den gamla kristna kyrkan, woro af sådan art, att de måste uppwäcka fruktan och förskräckelse hos många, och föranleda twifwel, om det, som predikades af de nya lärarne, kunde wara Gud behagligt. Ty om wi afse de oenigheter och strider, som ägde rum mellan de mångfaldiga partierna och sekterna, så frambragte tros- och kyrkoförändringen nästan i alla länder, der den infördes, de farligaste skakningar i staternas alla stånd och i deras fordna förhållande till hwarandra. Mest förstörande war detta inflytande för de högsta stånden, för Konungar, Furstar, och för de lägsta stånden, för bönder, fattige och lifegne slafwar. De förre wille begagna tillfället, för att rycka till sig egendomar, som ej tillhörde dem, samt förskaffa sig större makt; de senare deremot wille, lika litet som de andliga, från hwilkas makt de woro frie, wara den werldsliga Öfwerheten undergifne. Wärdigare förhöll man sig i det såkallade medelståndet. Det förblef inom trohetens skrankor. Från detta stånd hade också egentligen först det häftiga begäret till en grundförbättring af kyrkan och trosläran, uppkommit. Det hade mer det gudomliga än det jordiska i själ och sinne. Nästan alltid har man, wid stora statshwälfningar funnit, att medelklaßen derwid förblifwit renast från grofwa utswäfningar och det herrskande förderfwet. Hos den war alltid nationens sanna anda och wärde renast framställd; hos den har man alltid träffat den mesta rättwisa, kärlek till ordning samt den mesta religiositet.

För deßa medelståndets aktningswärda företräden framför

de

de högsta och lägsta stånden har de, egentligen att tacka sin ställning midtemellan de andra begge, sitt lika långa afstånd från den olyckliga torftigheten som från det prunkande öfwerflödet. Det har genom sin redlighet, sin flit och sin syßla alltid haft förmögenhet nog att bewara sig för nöd; har ej warit twunget, att hela sin lefnad igenom wara sysselsatt med omsorger för sitt lifsuppehälle, utan äfwen haft tillfällen att tänka på sin själ och att kunna anwända tid på deß förbättrande. Å andra sidan har det ej genom omätliga rikedomar blifwit förledt till lättja och utswäfningar. Medelståndets individer hafwa, genom dagligen återkommande behof, alltid warit nödgade till ett nyttigt anwändande af sina krafter och natursgåfwor. Ståndet har således genom sina förhållanden warit lika långt aflägset från de af omätlig rikedom uppkomna laster, som från de, af omåttlig fattigdom uppkomna. Derigenom har hos medelståndet, jemte deras borgerliga göromål, tanken på det goda och gudomliga, alltid warit ofördunklad.

Konungar och Furstar deremot, försunkne i sinnliga wällustar, omgifne af smickrare, uppfostrade till ett onyttigt och sorglöst lif, kände ingenting högre än förökande af sin wällefnad, sin glans och sin makt. Medelklaßen hade ej genom religionens förändring och förbättring att wänta någon tillwäxt i sin timliga förmögenhet och sin förtjenst. De önskade således förbättringen för deß egen skull, ej för någon jordisk fördel. Konungar och Furstar deremot sågo derwid icke ringa winst för sig; de blefwo deregenom frie från det Romerska hofwets makt i sina länder; de sågo derwid presterskapets inflytande förminskadt, som ofta gjort dem stort motstånd; deras makt blef derigenom mer oinskränkt; de drogo de andliges fordna inkomster under sig; de afskaffade bruket af kloster, Abbotsstift och andra fromma inrättningar, och slogo deras förmögenhet under sig.

På samma sätt sökte de olyckliga, de lägste folkklaßerne sin jordiska nytta wid tingens allmänna förändring i den kristna werlden. Till deßa klaßer hörde de fattige bönderne och lifegne slafwarne, som ägde nästan ingen förmögenhet, och som hela sin lefnad igenom måste arbeta för sina herrar, af hwilka de ofta blefwo behandlade med den grymmaste hårdhet, och knappt för sin sak funno någon domare, någon rättwisa. De woro till största delen med lif och egendom sina herrars tillhörighet, hwilken deße ostraffadt kunde mißhandla, försälja, bortbyta och pantsätta. De hade icke engång rättighet att gifta sig utan sina husbönders samtycke, och om det hände, att twenne husbönders lifegne gifte sig med hwarandra, så blefwo de barn, som de under sitt äktenskap fingo, delade mellan de båda husbönderne. Så blefwo deße olycklige, utan egendom, utan rättigheter, på wißt sätt behandlade såsom oskäliga djur, såsom blotta werktyg för sina egares fördelar.

Deßa hade wißerligen bort wara menskligare och behandlat sina underhafwande såsom warelser af samma natur som de. De hade

wißerligen bort, såsom Christus, erinra sig den Hel. Skrifts ord: I herrar, hwad rätt och billigt är, det bewiser tjenarena; wetande, att I hafwen ock en Herre i himmelen. Col. 4: 1. Men wid Jesu religions allmänna förfall, wid den utomordentliga wildhet i begrepp och seder, som herrskade i de högste och lägste stånden, förswann denna Guds uppmaning. Presterne, Biskoparne och klostren sjelfwe hade sådane lifegne, olycklige undersåter och behandlade dem med lika mycken orättwis hårdhet, som de werldslige.

Då nu återställandet af den sanna Kristendomen ur Guds ord blef predikadt; då nu den till stoftet nedböjde slafwen förnam, att alla menniskor, höga och låga, hade Gud till Fader, att alla woro och skulle wara hwarandras bröder, att alla inför Gud hade lika rättigheter, då han nu i bibeln läste, att herrarne äfwen hade pligter att uppfylla mot sina undersåter: så upphetsades de länge och plågsamt mißhandlade sinnen. De forskade i Skriften, icke för att helga sitt inre och finna den sanna wägen till Gud, utan för att erfara, hwilka förmåner de ägde i det borgerliga lifwet. De läste om lefnaden i de förste Kristne församlingarne, som woro stiftade af Jesus sjelf och Hans lärjungar. Men de sökte icke efter deras dygder, för att likna dem i ödmjukhet och menniskokärlek, utan de riktade sina blickar blott på den borgerliga jemlikhet, som rådde emellan de förste Kristne, till och med mellan Apostlarne och nyligen omwände Judar och hedningar; eller på den gemenskaphet i egendom, som war införd hos Jesu förste bekännare, då allesammans klåddes och spisades af den gemensamma förmögenheten, och den fattige underhölls af den rikes ägodelar. Det war det, som mest sysselsatte deras jordiska sinnen; det ansågo de för den rätta kristliga brödraskapen; det höllo de för Urkristendomens rätta anda. Då nu fråga war om återställande af densamma i alla länder, wille de ej se något hellre återställdt än denna för dem angenäma inrättning.

Denna religionsfrihetens förwexling med borgerlig frihet, det andliga brödraskapets med det allmänna jordiska war wäl förlåtlig hos ett okunnigt, efter befrielse från sitt länge burna ok, långtande folk. Ett klokt, warsamt eftergifwande af billiga fordringar, skulle hafwa afböjt många framtida olyckor. Man erfor också intet uppror i de länder, der den olyckligare folkklaßen hölls menskligare. Likwäl war det ganska få, så andliga som werldsliga husbönder, hwilka tänkte på uppfyllande af sina hittills undertryckta tjenares fordringar. Derigenom lånade deße så mycket hellre sitt öra åt wilda swärmares ord, hwilka wille förwandla menniskoslägtets frälsning från syndernas och lasternes makt till undersåternes frälsning från lag och hörsamhet mot Öfwerheten. I åtskilliga länder uppreste sig folket mot Öfwerheten. Sådana rysliga uppror grepo hastigt och wida omkring sig. De grymmaste gerningar föröfwades. Städer, slott, byar, kloster uppgingo i rök och lågor. Flera tusende menniskor omkommo på rysligt sätt, skyldiga och oskyldiga. Sto-

ra landsträckor blefwo tomma på inbyggare. Med ofantliga strömmar af blod dämpades lågorna af detta widt utsträckta uppror, som dock alltid på nytt utbröt ur sin aska, än i ett, än i ett annat land.

Att mißhandlade och för bibehållande af sina heligaste rättigheter bekymrade undersåter och tjenare ändtligen resa sig mot sina tyranniska herrskare, och i sin förtwiflan begå gudlösa gerningar, har i äldre och nyare tider ej warit något owanligt, isynnerhet om en yttre owäntad anledning förekommit, som gynnat uppresningen, eller en större, i sig sjelf sann, men orätt förstådd tanke upphetsat och wilseföri sinnena. De under namn af bondekriget dåraktigt berömde händelser äro således icke att anse såsom en omedelbar werkan af kyrkoförbättringar, såsom frukten af de willfarelsers och widskepliga meningars afskaffande, som insmygit sig i Kristendomen, utan såsom en nödwändig följd af husböndernas orättwisa och folkets fasliga förtwiflan. Att åstadkomma upproriska rörelser war lika litet affigten hos de dygdiga reformatorerne, som Jerusalems förstöring och hela Romerska rikets fall woro wår gudomlige Återlösares önskan, fastän Han förutsåg de olyckor, som nödwändigt måste hända. Det bästa medel att förebygga borgerlig oro och undersåternes uppresning mot sina herrar, gifwer oß den Hel. Skrift: I herrar, hwad rätt och billigt är, det bewiser tjenarena, wetande, att I hafwen ock en Herre i himmelen.

Den kristna Religionen, sådan som Jesus stiftade den, Han, som sjelf i sin heliga person framställt exempel på den hörsammaste lydnad mot den werldsliga Öfwerheten, — den kristna Religionen upphäfwer, för ingen del åtskillnaden emellan stånden i det borgerliga lifwet. Christus lät de rika och fattiga, de höga och låga stå quar i sina förhållanden och rättigheter. Han anbefallde sjelf de uppproriske Judarne lydnad mot en hednisk Kejsare, hwilken de woro underdånige. Fastän Han war Guds högste prest på jorden, mätte Han sig likwäl icke i anseende med Kejsare, Konungar och Furstar; eftersträfwade ej någon andlig makt, såsom presterne sedermera gjorde, hwilken dock i grunden ej war annat än werldslig makt öfwer andliga gods och till kyrkan hörande personer. Nej, Han förklarade öppet: Mitt rike är icke af denna werlden, utan det är osynligt. Den, som af mine efterföljare will wara den förnämste och Mig wärdigast, den skall wara allas tjenare. Ödmjukhet och undergifwenhet förwärfwa den största glans i den tillkommande werlden; icke borgerliga företräden, icke prakt i klädedrägt, icke höga titlar. Guds rike är ej något yttre, om hwilket man kan säga: det är här, det är der, utan det är inom oß. Det är en hjertat saliggörande Guds kraft.

Dock behöfwa wi icke dölja det för oß, att Kristendomen har stort inflytande på den borgerliga ordningen, fastän den ej omedelbart antastar densamma. Som Jesu Religion förädlar menniskornas hjertan, så werkar den äfwen förädlande på alla stånd,

alla näringsgrenar, alla lagar, författningar och inrättningar i staterne. I en Kristen stat, är tyranni omöjligt, och om der någon gång större eller mindre tyranner uppstodo, så woro deras herrskande ej af någon waraktighet.

Ja, ju renare Kristendomen är, deß renare och lifligare ingår den i menniskans lefnad, samt förbättrar och förädlar den borgerliga ordningen och statsförfattningen. Ty deße äro dock intet annat, än menniskowerk, hwilka äro goda eller onda, fria eller slafwiske, wälgörande eller skadlige, i samma mån menniskorna sjelfwe äro upplyste eller okunnige, rättskaffens eller lastfulla, i samma mån de söka den allmänna nyttan eller sin enskilta fördel. Men Kristendomen åstadkommer förståndets upplysning, själens wishet, hjertats sträfwande efter lycksalighet hos alla dem, som werkligen äga dem. Religionen knyter kärlekens band kring alla stånd, och hwad stolthet, högmod och herrsklystnad skiljer, det sammanbinder den åter ännu fastare. Den jemnar olikheten i stånd. Den gör de fattiga nöjde och förmår dem till redlighet och flit; den gifwer tjenaren känslan af sitt menniskowärde och leder honom till winnande af säkrare rättigheter. På samma gång den till undersåterne säger: "**Waren Öfwerheten, som har makt öfwer Eder, underdånige; ty Öfwerhetens makt är af Gud stiftad och inrättad,**" säger den till Öfwerheten: "**I herrar, hwad rätt och billigt är, det bewisen tjenaren, wetande, att I ock hafwen en Herra i himmelen.**"

På sådant sätt gifwer den undersåter och tjenare, genom högre dygders uppwäckande, ett werkligen **kungligt sinne**, och Konungar och Öfwerherrar, genom ödmjuka och menniskoälskande känslors inflytande, ett werkligen **med borgerligt sinne**. Fursten blifwer slutligen en werklig fader för sitt folk, och lika nära den fattigaste, som den rikaste och förnämste af sina undersåter. Undersåten blifwer deremot, den pålitligaste anhängare och wän till sina förmän, den trognaste iakttagare af borgerliga lagar och författningar.

Det är alldeles icke utan wigt att lära känna Jesu allt förklarande Religion, äfwen i denna höga synpunkt, från hwilken den dock sällan betraktas. Icke blott måste derigenom wår wördnad för deß saliggörande kraft ökas, utan äfwen ett ljus uppgå för oß öfwer de olyckliges rättigheter i staten. Deßa kunna wara olyckliga i anseende till sina borgerliga ägodelar och förmögenheter. Men Jesu Religion tillåter icke, att de rättigheter beröfwas dem, utan hwilka ingen menniska kan uppfylla sina pligter mot Gud, werlden och sig sjelf. Wiljan har Gud meddelat alla menniskor. Äfwen den lägste i staten är ej någon machin, som beror blott af andra menniskors godtycke och egennytta.

Om derföre ett lands olycklige inwånare sakna alla andra förmåner, så äga de likwäl den framför djuren och wäxterne, att de äro menniskor och ej waror, som kunna bortbytas eller säljas. Också den fattige, som föröfrigt ingenting äger, har dock en kropp, öfwer hwilken han sjelf bör kun=

na förordna. Likegenskap är lika mycket stridande mot den af Jesus stiftade Religionen, som emot förnuftet. Säljning af undersåter, slafhandel och dylikt är stridande mot rättwisan och menniskokärleken, hwilka Jesus gjort till grundlagar för sin religion. Hwad I icke wiljen, om I woren undersåter, att de mäktige på jorden skulle göra Eder, det skolen I icke göra edra underhafwande. Och hwad I icke wiljen, om I woren Öfwerhetspersoner, att edra undersåter skulle göra Eder, det skolen I icke göra Eder Öfwerhet, edra husbönder.

En annan, wida större rättighet, äga en stats olyckliga inwånare öfwer sitt egentliga sanna Jag, öfwer sin själ. De måste äga denna rättighet, emedan de i annat fall ej kunna wara Kristne och ej kunna uppfylla Jesu anmaning, att wara fullkomne, såsom Fadren i himmelen fullkommen är. Derjemte har också den ringaste undersåte en rättighet, som ej kan fråntagas honom, nemligen den, att med sin själ höja sig från det råa djuriska till sjelftänkande. Ty blott genom tankens och förståndets makt höjer sig menniskan öfwer djuren. Då Jesu Religion fordrar af undersåterne ett sträfwande efter större kunskap, fordrar den också af Öfwerheten nödiga anstalter till befordrande af denna högre kunskaps ständiga tilltagande i alla folkklaßer, äfwen i den uslaste. Skolinrättningar äro således inga nådabewisningar, utan uppfyllda pligter från Öfwerhetens sida. Det är bewis på den största gudlöshet och det minst rena hjerta hos den regerande, att han, för att godtyckligare herrska och blifwa mer obemärkt wid tadelwärde gerningar, med afsigt låter folkets skolor råka i förfall, eller att man inskränker dem; att han söker hindra folkets lärdom, genom allmänna skrifter och blott har omsorg för sig sjelf. Ett obildadt, widskepligt och okunnigt folk, kan ej äga en sann Kristendom. Huru kan den rätt ära och dyrka Gud, huru kan den riktigt skilja rätt och orätt, huru kan den riktigt uppfylla sina pligter, hwilkens förstånd förmörkadt är!

Men har äfwen den ringaste, af Gud fått sin rättighet att sjelf tänka och utwidga sina kunskaper, så har han också fått rättighet till frihet för sin öfwertygelse. Han har rättighet att bekänna sig till den slags gudsdyrkan, som är mest enlig med denna. Han kan ej straffas för det, att den afwiker från andras tro, så länge han, med yttringarne af densamma eller med derur härledda handlingar, ej kränker den borgerliga ordningen och andra medborgares rättigheter. Det är arf efter det fordna barbariet, icke Kristendomens anda, om en eller annan sekt förklarar sig för den allena rätta, samt undertrycker, fördömer och förföljer hwarje annan. Det är arf efter det fordna barbariet, icke Kristendomens anda, om någon för sin öfwertygelses skull måste lemna fosterland, ära, borgerliga rättigheter, ja, till och med ibland måst mista lifwet! Hwilken annan, än Gud allena, wågar sätta sig till domare i andewerlden? Hwem wågar påstå sig allena wara medborgare i fanningens rike, och att hwar och en, som ej tror detsamma som han, är förhatlig för Gud?

Man bör mer lyda Gud än

menniskor! säger Skriften. Detta bud, som är begripligt för hwarje menniska, gifwer således äfwen den ringaste den gudomliga rättigheten att söka wara dygdig och lefwa efter Jesu Christi lära. Ingen Furste, så mäktig han än är, har således rättighet att gifwa sina undersåter befallningar, som strida mot Jesu lära, det sunda förnuftet och naturens ordning. Ty genom alla tre uppenbarar sig Guds wilja.

Men under den tid då Kristendomen war i sitt förfall, och de Kristnas hjertan woro förhärdade, blefwo menniskornas rättigheter på allt sätt förtrampade. Då blefwo, af såwäl den andliga som werldsliga Öfwerheten, onaturliga lagar stiftade och folket befaldt att tro på saker, som strida emot förnuftet. Upplysta och dygdiga menniskor blefwo för sin bättre öfwertygelses skull förföljda och dödade, och folket med affigt betaget medlen att förwärfwa sig högre kunskaper, på det de mäktige desto friare måtte kunna föra en lastbar lefnad; då woro många tusende Kristne icke allenast utan säkerhet till sin egendom, och genom sin födsel bestämde till slafweri hela sin lefnad igenom, utan äfwen så helt och hållet lifegna, att de ej på något sätt ägde att förordna öfwer sin kropp och, om de ägde barn, ej hade något att säga öfwer deras person. Upproren woro således ingen följd af religionsförbättringen, utan af det förderf, som då, sedan lång tid, herrskat hos de mäktigare. Skådespelet af förskräckliga uppror skall alltid, så ofta återkomma i werlden, som man förtrampar de olyckligas i en stat ewiga, af Gud förlänade rättigheter. O, låtom oß derföre höra Guds röst: **I herrar, hwad rätt och billigt är, det bewisen tjenarena, wetande, att I hafwen ock en Herra i himmelen!**

Den 5 December.

Religionskrigen.

Rom. 8: 35.

Nu är din kyrkas sorgetid,
Kring hennes murar spörjes strid,
Allt andas split och öfwermod
Och allt bestänkes utaf blod.

Wid korsets fot står sanningen
Och ser med tårar på sin wän,
Hon minns, att du i forna dar
Bland böðlar hennes sackla bar.

Gif dock, att ordet lyser så,
Att wi bland willor icke gå,
Men uppå Dygdens jemna stig
Må nalkas himmelen och Dig.

Då folken, för sin religiösa öfwertygelses skull, skilde sig från hwarandra och hoppet att återförena dem wår förswunnet, begagnade Furstar och Konungar den ömsesidiga förbittringen till

ändamål, som egentligen ej ägde någon gemenskap med religions-angelägenheterne. Somlige fruktade, att de skulle förlora den makt de hittills ägt; andre åter hoppades, att det ögonblick wore inne, då de kunde winna större anseende. Den ena fröjdade sig öfwer den orolighet och den twedrägt, som herrskade i den andras rike; den ena gynnade hwad den andre motwerkade. De Protestantiske Furstarnes oenighet ansågs med glädje af de regenter, som förblefwo den Katolska kyrkan trogne. Desto lättare hoppades man kunna besegra dem. Deße förökade sin rikedom med de i deras land belägne klosters widsträckta besittningar, som de indrogo. Derom twistade man mycket, om andliga gods af werldslig makt kunde beröfwas sin egentliga bestämmelse. Kejserliga befallningar utgingo, att åt presterskapet skulle återställas alla deß gods. Men de Tyska landsherrarne, som drogo stor fördel af klostrens indragande, påstodo: att de andliga stiftelserne sjelfwe beröfwat sig sin andliga bestämmelse, derigenom att de, i stället för att wara dygdens och wishetens plantskolor, blifwit förwandlade till boningar för en skenhelig lättja; att munkars, nunnors och presters ogifta lefnad, som i början war ett öfwerdrifwet, swärmiskt begär efter helgelse, sedermera blifwit en statsklok inrättning af Romerska hofwet, men som alltid warit stridande mot naturlagarne och den gudomliga ordningen, och genom hwilken mycken ofärd och osedlighet uppkommit.

På samma sätt twistade man om andra ämnen af dylik beskaffenhet. Här och der drog man swärdet och fäktade ömsom lyckligt, ömsom olyckligt, till deß slutligen den allmänna twedrägten åstadkom ett allmänt krig. Det ena folket förstörde det andra, genom röfweri, mord och brand. De tider återkommo, som redan ofta förut hade bringat jorden till en skådeplats för outsäglig jemmer; de tider, om hwilka Jesus Christus profeterat, då man skulle få höra örlig och uppror, och huru det ena folket skulle uppresa sig mot det andra och det ena riket mot det andra, och hunger och förskräckelse skulle wara mångastådes, samt huru hat och förföljelse då skulle uppstå för Jesu namns skull.

Det war ockå i Jesu namn, som alla partier grepo till swärdet mot hwarandra; det war till Guds ära, som menniskorna med utgjutet blod färgade widsträckta slagfält; det war till ernående af en större salighet, som man brände hwarandras byar och städer, utplundrade hwarandras palats och hyddor samt grufligt mißhandlade och skymfade åldrige, quinnor och barn; det war till den ewiga kärlekens och alla skapade warelsers Fader, som alla partier bådo, att Han måtte förläna dem sitt allsmäktiga bistånd i slagtningarne, på det de måtte kunna besegra de öfrige. O, huru långt förer icke de wilda passionernas wansinne de dödlige! Ett trettioårigt krig härjade på ett grufligt sätt Europas medlersta del. Ännu i dag talar man med fasa om deß grymheter. Bröder stötte bröder swärdet i hjertat; barn förrådde sina egna föräldrar; fäder lemnade sina söner i bödlarnes händer.

lå känslor af menskliget syn=
s wara förswunne, alla natu=
ns band brutna. Man såg intet
ut på obarmhertighet och elän=
. Menniskor föddes, uppwär=
, bogo, och sågo under hela sin
snad intet fredsår, utan wore
ott wittnen till krig, nöd och
eklagan.

I alla krig wisar sig menni=
oslägtet mest urartande, och öf=
erträffar ofta de wilda djuren
skogarne och ödemarkerne uti
ymhet och blodtörstighet. Dock
o de krig, som föras för reli=
ösa och borgerliga meningar,
rskräckligast af alla, likasom de
ro långwarigast. Ty uti såda=
e är hwarje enskilt stridsman
ppeldad af sin egen sak; han
mpar ej af anspråk på något
nd eller någon titel, eller för
n Furstes nytta, utan för sig
lf och sin mening. Det är hans
et hat, som drifwer honom.

Då slutligen nöden stigit till
t högsta, det ena landet efter
t andra blifwit förstördt af
och swärd, hunger och pest
alla krafter blifwit uttömda,
quämer man sig till fred. Det
sta raseriet war förswunnet.
fleste af dem, som begått grym=
er, woro icke mera wid lif;
ra hade kommit i stället,
ilka, ledde af helt andra af=
er och önskningar fortsatte kri=
. Efter fiendtligheternas slut,
erhandlade man till större de=
om helt andra saker, än dem,
warit orsaker till kriget. Det
icke mer fråga om, att till
öda skicka ett eller annat tros=
ti, eller att göra en enda
a till den allena herrskande
jorden; nej, det war mest frå=
m länder och gränsor, och
rkännande af titlar och wär=
digheter. Såwäl Katoliker som Reformerta, Lutheraner, Mähriska bröder och hwad de allt kallades, hade bibehållit sin tillwarelse och sina rättigheter emot hwarandra. Alla hade starkare befästat sig, för att denna tid kunna bestå jemte hwarandra.

Det war följderne af de fruktanswärde krigen. De önskningar det ena partiet haft emot det andra, blefwo ej uppfyllda. Så skedde Guds wilja, icke menniskors. Huru lätt hade det ej warit för den Allsmäktige, för Honom som bestämmer ödet, att åt det ena partiet gifwa en fullkomlig seger! Men denna mångfaldighet i arter af tron och den Högstes dyrkan skulle äga rum, på det menniskorna måtte få äga frihet i tanke och öfwertygelse, och på det den ena sekten måtte kunna täfla med den andra i utöfwande af det goda och rätta. En ömsesidig stilla täflan leder till fullkomlighet och åstadkommer, att det onda förswinner. Werlden hade länge nog erfarit, att stillestånd i andlig werksamhet, som, under det de Kristne haft ett gemensamt öfwerhufwud, ägt rum, slutligen skulle lända till hela Kristenhetens förderf.

De långwariga, på rysligheter rika religionskrigen, som ägde till syftemål ett enda religionspartis seger, hade således till ingen del lagt hinder i wägen för den kristna kyrkans söndring. Woro de wäl wärde så mycket mod, så mycken blodsutgjutelse? Hwartill tjenade så mycken förstörelse, så många slagfält, så mycken jemmer bland nationerna?

Anblicken af det elände, som herrskade så länge kriget warade, isynnerhet om man betraktar

de olika skepnader det onda antog, icke blott i det allmänna, utan äfwen i det enskilta: nöden i hwarje hydda, hwarje moders tårar, hwarje sårads smärta, hwarje döendes suckar, hwarje plundrads förtwiflan, — i sanning, anblicken af ett sådant elände, är den fruktanswärdaste af alla frestelser som gör tron på en allsmäktig, kärleksrik och rättwis Gud om intet. Ty då se wi de rysligaste skådespel, och fråge wid mördarens eller röfwarens helwetiska raseri och wid de oskyldigas oförtjenta lidande: hwarföre sker och hwartill tjenar allt detta? Och om wi likwäl förblifwe troende och kunna för en stund tillfredsställa wårt förnuft, som förgäfwes frågar efter ändamålet med denna sannolikhet: hwad den enskilte lider, är ett rättwist straff för de synder, som wi begått, fastän wi kunne wara okunnige om dem; så säger likwäl förnuftet deremot: Hwarföre bortför bedröfwelsens flod äfwen erkändt oskyldige med sig? Hwad har det stackars barnet brutit, som gripes och slungas i wattnet eller kastas i lågorna? Hwarföre måste det lida och med de rysligaste plågor dö? Hwarföre måste det dyraste och käraste wi äga ryckas från oß och förstöras? Hwarföre binder Gud oß med naturens band så hårdt och innerligt tillsammans och låter oß under jemmer och smärta skiljas från hwarandra? Hwarföre äge wi inom oß en böjelse att bygga och förbättra, om ett förskräckligt ögonblick plötsligt förwandlar i stoft och aska det, som utgjort allt wårt sträfwande, alla wåra förhoppningar hela wårt lif igenom? Kan det wara den gudomliga wisdomens plan, kan det wara en werkan af den gudomliga kärleken? Om en menniska ädelmodigt uppoffrar allt sitt för sina medmenniskors lycka, men slutligen blifwer ett offer för afunden och hämdbegäret och måste, lösryckt från dem, som woro dyrbarast för hennes hjerta, dö i elände; om en son eller dotter, som, under rättskaffna föräldrars omsorg, blifwit uppfostrad till en prydnad för sin slägt, genom en nidings hand, någon förskräcklig händelse i naturen eller under pinsamma lidanden, på sin sjuksäng ryckes ur lifwet och från sina föräldrars kärlek: huru kan mitt förnuft finna deruti något sammanhang med Hans rättwisa och godhet, utan hwilkens wilja ingen sparf nedfaller från taket, och som har alla wåra hufwudhår räknade?

Jag förskräcks djupt i mitt innersta. Månget förtwifladt hjerta har känt hwad jag nu beskrifwit, och månget gråtande öga har sett upp åt himmelen, frågande: Hwarföre detta? Hwilket gagnande ändamål kan finnas till sådant lidande? — Huru många menniskor hafwa uppnått den höjd af tillförsigt, att de i öfwermåttet af sitt lidande kunna säga med Paulus: **Ho skall skilja oß ifrån Christi kärlek? Bedröfwelse eller ångest eller förföljelse eller hunger eller nakenhet eller farlighet eller swärd?** Rom 8: 35.

Redan ofta har jag under min lefnad erfarit, att personer, som haft en så olycklig lott, de må hafwa fått den genom krig eller några andra olyckliga omständigheter, ej kunna dermed förena föreställningen om den gudomli-

ga Försynen och kärleken; att de länge warit tröstlöse, knotande och förtwiflade — till deß de plötsligt tystnat: såsom hade för dem ett owäntadt, förborgadt ljus uppgått. Jag har erfarit, att de då erkänt sina lidanden för wälgörande, likasom ropade till dem ur omständigheternas djup en stämma: **Waren stilla och besinnen, att jag är Gud.** (Ps. 46: 11.) Men icke alla hafwa till slut fått en sådan upplysning öfwer det som skett.

Emellertid är ett wißt, och det tillfredsställer mig, wid anblicken af så mycket och så oförskyldt menskligt elände, hwilket isynnerhet krig medföra; det är: kroppsliga smärtor och jordiska lidanden i allmänhet hafwa icke till ändamål någon jordisk nytta, utan säkerligen ett wida högre syftemål.

Säger mig icke ett gammalt ordspråk: Skadan gör klok? Alltså hafwa äfwen wanliga och efter utseende betydelselösa mißöden i lifwet, wi må lida dem genom wår egen skuld eller alldeles utan wår förskyllan, sitt inflytande på själen. De göra oß försigtigare och förmå oß att förwärfwa kunskaper och skicklighet, hwarigenom wi kunna blifwa i stånd att afwärja dylika olägenheter i framtiden. Skadan gör klok. Klokheten, fastän den är en egenskap hos själen, sysselsätter sig blott med jordiska lefnadsförhållanden. Af klokheten hafwe wi blott att wänta fördelar i det timliga lifwet. Den är för ingen del det högsta i menniskans själ. Jordiskt lidande har wißt icke alltid för ändamål att skärpa wår klokhet. Och hwad förmår mensklig klokhet emot ödets makt? Jordiskt lidande har ofta ingen jordisk nytta till ändamål. Det bör medföra lycka för den odödliga själen.

Ett annat ordspråk säger: Olyckan förbättrar menniskorna. Själsförbättringen är alltså en högre lycka, ett fullkomnande, såsom wår himmelske Fader fullkomlig är. Plågorna förskaffa wår själ fördelar, som beständigt wara, emedan själen sjelf är ewig. — Olyckan, säger man, bättrar menniskorna. Men huru skall menniskan genom jordiskt lidande, genom kroppslig smärta, kunna förbättra sig? Huru kan det synliga utom oß werka wälgörande på det osynliga inom oß? Det werkar derpå derigenom, att det med sin smärta öfwertygar oß om sin otillförlitlighet och bräcklighet. Den, som ser sin säd nedslagen af hagel, gör sig icke så lätt åter säker räkning på skörden. Den, som ingenting på jorden högre skattar än stor förmögenhet, och förlorar den genom menniskors ondska, genom krig, eld eller watten, han lär sig slutligen begripa, att penningar och gods icke äro det förnämsta, hwarefter man på jorden bör sträfwa. Den, som från stor ära, anseende och makt hastigt faller i förakt och wanära, blifwer öfwertygad om, att hans hjerta hittills tillhört en falsk Gud; att de äro att beklaga, som fröjda sig öfwer wärdigheter hwilka menniskohänder förläna och kunna taga ifrån oß. Den, som ser sina käraste wänner dö, erinras om sin egen dödlighet, och lär känna den sanningen, att man ej med för stor hjertlighet bör fästa sig wid fader, moder, ma-

ka, barn, syskon, wänner; ty, intet, som är jordiskt, förblifwer. Werlden stöter oß öfwerallt och alltid ifrån sig. Den will ej förskaffa oß någon waraktig glädje; den will ej wänta något af oß, och wi skole ej heller wänta något af den. Wi skole inskränka oß till oß sjelfwe, till wår själ; söka, så mycket wi kunne, att befria oß från all tillgifwenhet för det sinnliga, och följaktligen blifwa kallsinniga för det, som tillfredsställer wåra paßioner. Då wi i det jordiska ej se något, hwarwid wi kunne fasthålla oß, emedan allt är förgängligt, allt upphör: så skole wi sjelfwe skilja ifrån oß det werldsliga och sluta oß till det oförgängliga, det gudomliga. Det allena, icke stoftet, skall wara wår egendom. Och ju mindre wi wilja lära förstå hwad wi dock måste anse för Guds föranstaltande, deß större smärta måste wi lida. "Till Gud, till Gud, genom själens helgelse!" så ropar till oß hwarje bitter händelse i wår lefnad.

Nöden lär oß bedja, säger också ett gammalt ordspråk. Nöden förer oß således dit wi skole, till Gud. För att blifwa salige, måste wi, i stället för kärleken till det jordiska, tillegna oß kärlek till det gudomliga. Och det, ej något annat, är det herrliga ändamålet med allt lidande, all bedröfwelse. Gudomlige skole wi blifwa här nere.

Hwad är då ett werkligt elände? Kroppslig smärta? Den hörer till naturens inrättningar för wår wälfärd; är öfwergående. Det har funnits flera tusende menniskor, som friwilligt utstått den högsta kroppsliga smärta, troende sig derigenom förwärfwa sin själs salighet. — Eller kallar du döden för något ondt? Nej, det är genom den, som allt jordiskt ondt upphör. Flera tusende menniskor hafwa funnits, som för en obetydlighet kunnat gå i döden. — Är torftighet ett werkligt elände? Mången, wid watten och bröd och med dåliga kläder, är sorgfri, under det att mången, med ofantlig förmögenhet, fäller tårar.

Nej, det finnes ej på jorden något werkligt ondt, som jag ej genom själsstyrka, ståndaktighet och förtröstan på Gud kan öfwerwinna. Det sanna eländet ligger blott i wår egen swaghet, wår bristande förmåga att med lugn kunna upptaga hwad wi kalle olycka. Den, som öfwerwinner sig sjelf, han öfwerwinner ock werlden och allt sitt elände. Ej bör bedröfwelse, eller ångest, eller förföljelse, eller hunger, eller nakenhet, eller faror, eller swärd aflägsna oß från kärlek och förtröstan till Gud, utan fastmer föra oß närmare till det gudomliga. De olycksdigra religionskrigen, äfwensom alla senare tiders grymheter, framställa sig för mig såsom menskliga naturens rysligaste urartande; de stärka min tro på den ewiga Försynen och kärleken, i stället att förswaga den. De oskyldige, som omkommo genom krigarnes raseri, woro wäl de i sjelfwa werket olyckliga; woro de mer att beklaga, än om de under smärtor och plågor uppgifwit andan på sjuksängen? De i aska lagde hyddorne och palat'en, måste de ej, om icke af lågor, dock slutligen förwandlas i stoft? — Den som icke, genom sin tankes riktande på Gud, kan med ståndaktighet bära förlusten af jordisk glädje, han är wärd att lida ångest och smärta, på det han må

lära sig att glömma werlden och dess otillförlitliga goda och likna Gud samt höja sig öfwer ödet, likasom Jesus Christus, hwilken friwilligt tog på sig det swåraste och bar det, icke för sin egen skull, utan till werldens bästa och till de i det jordiska försunkne själarnes upphöjande till Gud och det gudomliga.

Den 6 December.

Religionskrigens werkningar.

2 Petr. 3: 18.

Ditt ord är i wår nöd och sorg
Wår säkra tröst, wår fasta borg:
Derwid behåll din kyrka ren
Och fria henne från allt men.

Hos hwarje Kristendomens wän, som wet, huru många, huru långwariga och huru förskräckliga krig och förföljelser uppkommo, nästan i alla wår werldsdels länder för kyrkoförbättringens skull, uppstår den frågan: Hwad war följden af denne oafbrutna, blodiga strid för Religionen?

Men om wi riktigt wilja beswara denna fråga måste wi icke glömma, att dessa krig icke egentligen fördes mot den omedelbart af wår Frälsare uppenbarade religion, utan mot de meningar och kyrkobruk, som uppstått efter Jesu och Apostlarnes tid och blifwit införlifwade med Religionen. De särskilta religionspartierne hafwa ej sinsemellan twistat öfwer: om den lefwande Guden och werldens Fader wore en Fader för alla menniskor; icke: om wi, genom Jesu förtjenst och lära blifwit delaktige af Guds anda och förklarade för Hans barn, icke: om det högsta af alla kristna bud är kärleken; icke: om wi genom en from, dygdig wandel kunna blifwa wärdige wår himmelske Faders nåd; och icke: om wi efter detta lifwet hafwe att wänta ett annat, i hwilket wi skole intaga den plats wi, genom wår wandel på jorden och genom Jesu förtjenst, oss förwärfwat. — Nej, man har twistat om antalet, bruket och betydelsen af wissa yttre religionshandlingar; om presterskapets rättigheter; om wärdet af presterskapets ogifta lefnad och om klosterlefnaden; om andra, med den af Jesus stiftade religion ännu mindre förknippade, ting. Ty menniskosanning och menniskomening äro af mindre wärde, äro obeständige och kunna ofta missförstås och gifwa anledning till twedrägt. Men den gudomliga sanningen, som är gifwen till alla menniskors salighet, skall i alla länder och alla tider wara upplysande, öfwertygande och wälgörande, så länge menniskorna äro menniskor, det will säga: med förnuft begåfwade wäsenden.

I de kristnas krig för kyrkolärorna wann således den sanna Religionen ingenting. Snarare

löpte den fara, att blifwa mer fördunklad af den wildhet, som herrskade i menniskornas hjertan, än den förut war. Ty huru kan religionshat och brodermord stå tillsammans med barnaskapet till den ewige Fadren, med det högsta budet, kärleken, med Jesu, den gudomlige Förbarmarens, anda och wäntan af en ewig salighet! Menniskorna blefwo icke genom religionskrigen mera kristlige, mer kärleksfulle, tålsamme och dygdige, utan mer hårdhjertade, råe, wilde och ofördragsamme, än förut. Hwarje parti blef ihärdigare, stoltare och mindre eftergifwande i sina meningar; höll sitt sätt att dyrka Gud för det bästa, sina kyrkobruk för de ändamålsenligaste, sin kyrka för den allena saliggörande, och hwarje annan för en willfarelsens, ja, till och med gudlöshetens byggnad!

Den falska religionsifwer, som hade upptändt krigets låga, fortfor ännu långt efter krigets slut. Det ena partiet predikade mot det andra från predikstolar och i tryckta skrifter. Man undertryckte, der man kunde, andra trosförwandter, förminskade deras borgerliga rättigheter, förbjöd dem utöfningen af sin gudstjenst, ja, det hände icke sällan, att man fördref dem från hus och hem och fädernesland!

Dennna mot den sanna Kristendomens anda stridande otålsamhet har till en del bibehållit sig tills i dag bland alla kristna religionspartier. Det felas alldeles icke lärare, hwilka förkunna: Den som rätt allwarsamt är sin religion tillgifwen kan icke annat än, af kärlek till sanningen, afsky allt, som strider deremot, såsom willfarelse.

Att wara ifrig i sin tro är den skönaste kristliga dygd. Men det rätta trosnitet består i ett lifligt begär, att genom Jesu Christi ord och anda blifwa allt innerligare förbunden med Gud; i sträfwande, att dagligen tilltaga i kunskap om wår Herre och Frälsare Jesus Christus, samt uti längtan att alltid mer utwidga ljusets och sanningens rike — Guds osynliga rike — genom kunskapernas riktande och genom uppmuntran till utöfning af gudliga dygder.

Själen kan alltid i sina meningar afwika från andras, utan att derföre hafwa förlorat den sanna Kristendomen. Men alla måste likna hwarandra i dygder och kärlek till Gud: att hafwa Jesum kär, det är bättre, än all wishet. Jesu Apostlar woro till och med ofta skillde i sina meningar, men aldrig i sina fromma gerningar, aldrig wisade de ohörsamhet emot Guds bud. Herren wille också igenkänna sina lärjungar derpå, att de höllo Hans bud.

Också har hwarken Christus eller Hans Apostlar, som Han utsände i werlden, någonsin fordrat af menniskorna, att de strängt skulle öfwerensstämma i deras åsigter och meningar om gudomliga ting. Huru hade de äfwen kunnat begära sådant af menniskorna, hwilka af Gud erhållit olika gåfwor och ståndpunkter på jorden? Paulus sjelf uppmanade sina wänner i Thessalonica, att icke åtnöja sig med det, som de redan hört och lärt hade, utan dagligen föröka sin kunskap om religiösa ting. **Pröfwen allt, sade han, och behållen det godt är (1 Thess. 5: 21).**

)ock blifwer alltid wår kun:
ap i gudomliga ting ofullkom:
g. Än tänka wi såsom barn,
n såsom män. Wi se nu ge:
om en spegel uti ett mörkt
al; men då skole wi se ansikte
mot ansigte: nu känner jag
ndels, men då skall jag kän:
a, såsom jag ock känd är.
)m jag kunde profetera och
wißte all hemlighet och allt för:
tånd och hade all tro, så att jag
unde försätta berg, och hade
ke kärleken, så wore jag in:
et. (1 Cor. 13: 12, 2. I sam:
na anda anmanar oß Petrus,
tt icke stilla förblifwa wid det,
om wi lärt, utan med ifwer
öka förkofra oß i tron, allt mer
ch mer söka rening i densamma
ch derigenom förwärfwa större
elgelse för wår själ; sägande:
Wäxer till i nåden, och wår
Herras och Frälsares, Jesu
Christi kunskap. 2 Petr. 3: 18.

De Kristnas religionsifwer ef:
er den tid, då de för sin tro
ört så förfärliga krig, yttrade
ig äfwen isynnerhet i strängt
akttagande af de yttre former:
na, genom hwilka de skilde sig
från hwarandra. De hade stridt
ins emellan, såsom redan är
agdt, icke om Kristendomens wä:
ende, utan mer om deß for:
mer. Deße woro genom den
ångwariga twisten slutligen lika
wigtige, ja wigtigare än Jesu
ära sjelf. Deras twisteämnen
hade warit: om i kyrkan bilder
borde finnas, eller icke: om man
högtidligt borde dyrka personer,
som ansågos för helige eller icke;
om man till andakts wäckande
borde hålla meßor, eller icke; om
wid Nattwardens bruk blott brödet
eller blott winet borde utdelas; om
brödet och winet i Nattwarden
werkligen förwandlades i Christi
lekamen och blod, eller om Jesu
lekamen och blod i och med brö:
det och winet på ett andligt sätt
åtnjötos, eller om det blott be:
tecknades dermed; om själarna
efter den lekamliga döden, in:
nan de gingo till sin ewiga
bestämmelse, skulle genomgå nå:
gon renings: eller skärseld; om
de derur förr kunde blifwa be:
friade genom meßor och helgo:
nens förböner. Påfwen hade
tillagt sig egenskapen att ofelbart
kunna dömma i saker, som an:
gick Religionen: — och för såda:
ne och dylika frågor blefwo kär:
leken, barmhertigheten, tålmo:
digheten och försonligheten för:
gätne, samt alla de öfriga Jesu
dygder, som Han gifwit oß til
efterföljd.

Jakttagande af den yttre for:
men och kyrkoceremonierne, en
wiß öfwerensstämmelse i menin:
gar och lärobegrepp är wäl all:
tid önsklig och wälgörande för
det allmänna; men wigtigare än
formen är dock wäsendet; wigti:
gare än ordet är gerningen;
wigtigare än meningar och tro
är kärleken till dygden. Ingen
kan wara en sann Kristen, en
sann Gudsmenniska, som icke tän:
ker och handlar såsom Jesus, som
icke öfwer all ting älskar Fadren
i himmelen och sina likar på jor:
den, såsom sig sjelf. Men wäl
kan den wara en äkta Frälsa:
rens lärjunge, som wandrar i
Herrans anda, utan att antaga
det ena eller andra religionspar:
tiets ceremonier och meningar.
Eller förtjenar den mindre namn
af Kristen, som, emedan han
lefwer bland hedningar eller Tur:
kar, hwarken under hela sin lef:
nad kan besöka en kyrka eller be:

gå Herrans Nattward eller låta döpa sina barn eller följa några andra heliga bruk, och likwäl lefwer och handlar såsom det tillhör en Kristen? Hwilken kan påstå sådant?

Det gränslösa wärde, som alla de kristna partierne satte på former och lärobegrepp, åstadkom efter religionskrigen en stor böjelse för teologiska stridigheter. Man hörde från nästan alla predikstolar intet annat, än häftiga yttringar om och smädelser mot andra trosläror. Man antog för en skyldighet att hafwa en skarp blick fästad på den, som syntes i sina föreställningar afwika från de antagne lärobegreppen. De andligas alla skrifter woro på denna tid uppfyllde med twister öfwer saker, som angingo religionen, och ett parti bewisade riktigheten af sina lärosatser ur samma ställe i den Heliga Skrift, ur hwilket ett annat bewisade deras oriktighet. En annan part härledde sig äfwen från den dåraktiga religionsifren, nemligen begäret att på allt sätt **öfwerföra medlemmarne af en annan kyrka i samma trossamfund, till hwilket man sjelf hörde.** Man grep saken an med största tilltagsenhet och anwände än hot, än löften om werldsliga fördelar, än bedrägerier, för att winna en ny anhängare för sitt kyrkoparti och skilja honom från motpartiet. Man betänkte icke, att man ej kan föra någon till Gud, igenom att nödga honom att afswärja sin förra trosbekännelse. Man förhärdade sig derigenom i sin högst förderfliga willfarelse, att all lycka i lifwet, all salighet i ewigheten allena berodde på menniskornas yttre förbindelse med ett wißt kyrkosamfund.

Den önskan, att wilja föra andra personer till den mening wi sjelfwe äga och hålla för den sanna, är ganska naturlig. Det är ocksä tillåtet, ja, det är en helig pligt, att, ur öfwertygande grunder, för andra framställa hwad wi erkänne för saliggörande sanning. Men wi måste först öfwerlägga saken och pröfwa den samt behålla det goda. Wi hafwe ingen rättighet att omedelbart angripa andras öfwertygelse, förkasta den såsom willfarelse eller göra den föraktlig och löjlig. Hwar och en menniskas öfwertygelse är deß skönaste helgedom. Denna, som är fullkomligare eller ofullkomligare, allt efter ägarens kunskaper och själskrafter, är aktningswärd och god, i fall den frambringar aktningswärda och goda frukter. Den uppkommer wanligen redan i första ungdomen genom underwisningen, och sedermera utwecklas den allt mer och mer med åren; den är djupt inrotad i wår själ, och är på det innerligaste förbunden med wåra föreställningar, känslor och begär. Att wilja omwända och bringa någon till en hel annan öfwertygelse än han förut haft, är att wilja förstöra hans inre werld, hans sanna lif och att wilja gifwa honom en själ, som icke är hans egen. Men det är alldeles omöjligt. Och werkligen hafwa de ocksä blifwit bedragne, som trott, att de sjelfwe blifwit omwände, eller att de hafwa omwändt några. Hwar och en förblifwer sådan han är. Han kan förändra de yttre tecknen, icke sitt inre wäsende. Han

kan wäl antaga enskilta delar af en annans föreställningssätt och förknippa dem med sina öfriga begrepp, men ej helt och hållet byta om föreställningssätt, såsom man byter om en klädning. Ganska ofta har man anmärkt, att de nyomwände, hwilkas öfwertygelser man rubbat och förstört, sedermera blifwit sämre och ogudaktigare, än de förut warit; eller att de, som i spädare åren blifwit omwände till en annan religion, sedermera ångrat sig och wändt tillbaka; eller att de för borgerliga orsaker warit och förblifwit hycklare.

Fastän omwändelseandan emellan de åtskilliga kristna kyrkorna, som dock blott genom owäsendtliga religionsmeningar och kyrkobruk äro skiljaktiga, är att förkasta: så kan man derföre icke tadla deras bemödande, som bringa Jesu Evangelium till folk, som ej ännu känna det. Ty den höga, rena Kristendomen, sådan den af wår gudomlige Frälsare förkunnades, förstör ej någon annan öfwertygelse, utan den förklarar och förädlar allt det, som menniskan redan känner om de religiösa tingen; den bringar den heliga aningen till tröstefull wißhet, skymningen till ljus. Den sträfwar icke emot några oskadliga bruk och meningar, ej emot några beständande statsordningar; utan den förbättrar och förherrligar en förut felaktig religion. Ty den rena, höga Kristendomen är ett det skönaste blomstrande i alla menskliga känslor och i förnuftet. Derigenom utbredde sig Kristendomen så förundranswärdt hastigt i werlden, att den war en gudomlig tillwärt i själen. Christus wille ej upphäfwa den Mosaiska gudstjensten. **Jag är,** sade Han till Judarne, **icke kommen att upphäfwa lagen, utan att uppfylla, fullända och förädla den.** Och till hedningarne i Athen sade Paulus, då Han ibland deras altaren fann ett, som war helgadt, åt den osynliga Guden: **Jag will förkunna Eder denna osynliga Gud.** (Ap. Gern. 17: 23.) I Kristendomens första tider, woro många Kristne, likasom Apostlarne, till det yttre Judar; andra blefwo tillgifne hedniska tempelbruk. Först senare, då de Kristne icke mer åtnöjde sig med att wara de frommaste och rättast tänkande ibland Judar och hedningar, utan ansågo, att de nödwändigt borde äga en yttre likformighet i Gudsdyrkan och kyrkobruk, så skilde de sig alldeles från Judar och hedningar. Dock införde deße många af sina fordna inrättningar, kyrkobruk och föreställningar i den nya Religionen. Så kära äro för menniskorna deras ungdomsintryck! Så mycket fäster man sig wid ting, som genom en kedja af år blifwit ett ljuft behof för själen! Äfwen kan man med rätta påstå, att Judar, Turkar och hedningar, lättare kunna omwändas till den rena Kristendomen, sådan som Jesus har predikat den, än till den Katholska, eller Lutherska, eller Reformerta eller Grekiska kyrkan. Ty deß trossanningar äro oförgängliga för hwarje själ. Men folkslagens särskilta wanor och seder göra, att de icke så lätt tillegna sig, enskilta bruk, meningar och föreställningssätt.

Jemte deßa och andra skadliga följder, som härflöto af de

krist-

kristna religionskrigen, åstadkoms likwäl mången wäsendtlig winst.

Isynnerhet hör dertill, att de andlige, i alla de olika kyrkorna, i allmänhet wunno i sedlighet och kunskaper. Dertill gjorde allraförst de början, som kärde i de församlingar, hwilka affallit från den stora allmänna kyrkan. De faror och bekymmer, i hwilka desamma länge måste lefwa, hade gifwit dem en större själsstyrka, med hwilken de oförskräckt gingo hwarje händelse till möte, samt ett rent samwete. Det war också först genom dem, som en from wandel werkligen började blifwa ämne för sträfwandet här på jorden, likasom det andliga ståndets i den gamla kyrkan sedeförderf icke litet hade bidragit till deß föraktande. Och derigenom, att presterne åter började blifwa en föresyn för sina hjordar, åstadkoms äfwen ett den äkta Kristendomen wärdigt lefnadssätt mer än genom alla theologiska, spetsfundiga undersökningar och stridsfrågor.

Dock woro deße icke alldeles onyttiga för werlden. De andligas twistigheter och religionsangelägenheterne förmådde alla till flitigt forskande i den Heliga Skrift, i de gamles skrifter, i kristna religionens historia samt i de österländska språken. Lärdom blef oumbärlig för de andlige. Wettenskaperne gjorde derigenom stora framsteg; deras ljus utbredde sig också mer öfwer de andra stånden. Det gamla mörkret wek allt längre tillbaka, förnuftet tog allt mer sin rättighet i akt emot de föräldrade fördomarne, emot widskepelsens åsigter och emot enskilta mennistors maktspråk. I samma mån det andliga ståndet tilltog i kunskaper och genom sitt wälgörande inflytande werkade en frommare lefnad hos allmänheten, närmade det sig sin ursprungliga bestämmelse. Apostelns ord: **Wären till i nåden och wår Herras och Frälsares, Jesu Christi, kunskap!** blef deßes grundsats och wäsendet af deß hela kallelse.

Men dermed förlorade det äfwen sitt inflytande på hofwen samt furstars och enskiltas handlingar. Werldslig makt tillkommer ej de andlige. De mäktige på jorden, upplystare än förut, aflägsnade alltid mer och mer prester och biktfäder från sina rådslag; de sågo i dem icke mera Guds budbärare och de himmelska beslutens tolkar. I några katolska länder blefwo ännu presterne ansedde för regentens förnämste rådgifware och Ministrar. Men ifrån denna tid sjönk Påfwens werldsliga anseende allt djupare. Ingen, till och med i de katolska länderna, fruktade nu Romerska hofwets hittills förfärliga bannstrålar. Ja, i åtskilliga riken inskränktes Påfwens makt äfwen öfwer kyrkoangelägenheterne genom Furstarnes lagar och förordningar. I samma mån kunskaperne tilltogo hos folket, aftog kyrkans högsta öfwerhufwuds makt och anseende. Konungarne läto ej mer söndra sig genom detsamma, undersåterne icke mer uppwigla sig mot sin rättmätiga Öfwerhet, länderne icke mer föra från sig stora penningesummor, för att med dem understöda Påfwens prakt och slöseri.

Detta werkade den stora söndringen i kristna kyrkan. Det

kom en ny tid. Ej war det barbariets tid, men det war ej heller Urkristendomens. Nya willfarelser uppkommo, olika dem, som förut herrskat. Snart glömde man den Hel. Skrifts ord: Wäxen till i nåden och wår Herres och Frälsares Jesu Christi kunskap. Honom ware ära, nu och till ewig tid. Amen.

Den 7 December.

Lofligt och olofligt skämt.

Ephes. 5: 4.

Må aldrig denna röst
Sig blanda med de fräckas,
Af hwilka jordens tröst
Och himlens budord gäckas.
En oblyg ordalek
Mitt skämt besmitte ej,
Ej swordom eller swek
Mitt öppna ja och nej.

Hwad rätt, hwad ärligt är,
Hwad kyskt, hwad ljufligt lyder,
Hwad dygdens stämpel bär,
Hwad ung och gammal pryder,
Sig gjute med min röst,
Liksom en morgondagg,
Och wittne om ett bröst
Förutan flärd och agg.

Mången är hemma i sitt hus en helt annan menniska, än han är i sällskap. Hemma förlåter han sig mången försumlighet, men utomhus wakar han öfwer sig med stor stränghet. Hemma är han wid elakt lynne, butter, trätgirig, egensinnig; utomhus wisar han sig wänlig, eftergifwande, förekommande. Hemma är han ofta häftig, nyckfull, retlig; utomhus hwilar ett beständigt leende öfwer hans ansigte, en oafbruten grannlagenhet i hans uttryck. Den som är i tillfälle att se honom både inom sitt hus och ute i sällskaper, skall knappt kunna tro, att det är samma menniska. Han är på senare stället lika älskwärd och behaglig, som han hos de sina är ledsam och odräglig.

Detta slags menniskor höra till de wanligaste, men tillika ömkligaste warelser i lifwet. De måste bära denna dubbla gestalt, för att blifwa tålda i werlden. Utblottade på sanna förtjenster, låna de dygdens skem, för att bruka det som en helgdagsdrägt. De pryda sig dermed, så ofta de skola wisa sig för andra, under det att de hemma gå klädda i sin osnygghet. Af fåfänga och behagsjuka låtsa de utom hus, hwad de inom sitt eget hus icke tycka att det lönar mödan att wara; ty hwem är wäl så enfaldig, att han skulle tro, att de der hemma blott förställa sig och wisa sig sämre än de äro, och att de deremot i främmande personers umgänge oförtäckt röja sin naturliga sinnesbeskaffenhet? Eller hwem lär wilja låta inbilla sig, att deras uppförande inom sitt eget hus blott är en werkan af smärre swagheter eller förorsakadt af kroppsligt illamående, när just samma menniskor haf-

wa styrka nog att, så ofta de wilja, för en tid bortåt aflägga deßa swagheter, och, så snart de inträda i främmande sällskaper, på engång återfå sin munterhet och helsa?

Emellertid märker man lätt, att deras älskwärdhet är tillgjord; ty med all sin förställning kunna de icke förekomma, att ju deras förderfwade sinnesbeskaffenhet emellanåt framlyser. Förgäfwes söker mörksens barn att ställa sig i det mest fördelaktiga ljus. Deras lånta fägring är ett mißlyckadt konstwerk, som under den yttre skimrande färgblandningen alltjemnt behåller sin wederstyggeliga grundfärg. All denna konstlade artighet ger sig snart tillkänna såsom meningslösa ord, utan hjertlighet och inre wälwilja. Detta inse dylika werldsmenniskor rätt wäl. Hwad de derföre icke tro sig kunna winna genom sitt hjertas godhet, hoppas de ernå genom ansträngningar af sin quickhet, genom sina lustiga infall, sin angenäma sällskapston, sina fina anmärkningar. Och wißerligen torde det wara lättare för dem att behaga genom sitt förstånds liflighet, än genom sitt hjertas renhet; ty hjertats renhet måste förwärfwas; då deremot quickhet, inbillningskraft och yttre behag blott äro gåfwor af naturen.

Utomdeß behaga dylika konstlade menniskor aldrig i längden. De kunna underhålla och roa för en tid, men de skörda aldrig werklig aktning, aldrig sann wänskap. Förr eller senare låta de masken falla, särdeles då tonen i sällskapet, der de besinna sig, efterhand blifwer allt muntrare och otwungnare. Då framträda deras förborgade lidelser den ena efter den andra, i förstone med en wiß skygghet, men snart allt djerfware och djerfware. Då blandar sig med behagsjukan äfwen afund, elakhet, hämdlystnad, wanwördnad för det heliga uti deras skämt och infall; och deras egen quickhet bidrager till att ådagalägga det sedeförderf, som råder i deras inre.

En menniska, som beherrskas af orena tankar och känslor, förråder, när hon skämtar, alltid sitt inre tillstånd, och äfwen de pilar, hon på lek afskjuter, äro giftige. Man skrattar åt hennes infall, beundrar dem måhända, men henne sjelf fruktar eller föraktar man i hemlighet. En ädel menniska deremot förblifwer ädel äfwen i sitt skämt, och då hon söker uppmuntra dem, som omgifwa henne, med lekande infall, är det egentligen icke annat, än den rena glädjen i hennes eget sinne, som meddelar sig åt andra, utan att hon frånträder något af sitt högre menniskowärde. På detta sätt uppträder en Kristen i sällskapslifwets kretsar, och bewisar äfwen härutinnan, att endast dygden gör menniskan werkligt älskwärd.

Man må icke tro, att man i ett gladt och muntert lag, der det ena skämtsamma infallet jagar det andra, är fritagen från den pligten att wäga sina ord. Det gifwes alldeles icke något förhållande i werlden, hwarigenom det, som i sig sjelf är orätt, någonsin kan blifwa rätt. Att man sagt en sak på skämt, ursäktar icke deß otillbörlighet. Just hät gäller

ordspråket: hwaraf hjertat är fullt, deraf talar munnen. Jesus och Hans lärjungar yrkade äfwen wid glädjens fester på det skickliga och sedliga, utan att derföre lägga hinder i wägen för ett oskyldigt skämt. Så warnade ock Aposteln Paulus de Kristne i Ephesus: **Och slem ord eller gäckeri, eller skämt, som icke höfwes, låten ibland Eder icke ens nämda warda.** Ephes. 5: 4.

Skämt och munterhet i ett gladt lag äro lika litet synd, som den glada sinnesstämning, hwaraf de leda sitt ursprung. Jag wet wäl, att det gifwes stränga och dystra nitälskare för sedernas renhet, hwilka anse äfwen det oskyldigaste skämt för straffbart och fördömligt; hwilka fordra, att man skall tillbringa hela sitt lif i beständig syndasorg, ånger och botöfning. Jag wet, att det finnes menniskor, som inbilla sig att göra Gudi en tjenst dermed, att de afhålla sig från all gladare njutning af lifwet, och förwandla det till en kedja af försakelser och lidanden. Men jag wet jemwäl, att allt detta härleder sig från ett olyckligt missförstånd om lifwets wärde och ändamål, från en sjuk inbillningskraft och ett djupt inrotadt swårmod. Emellertid will jag icke fördömma dessa olyckliga: deras wilja är god, deras mål heligt, men medlen, som de anwända, misslyckade och förderfliga. Både Skriftens och naturens röst finner genswar i wårt eget hjerta, då den bjuder oss att wara glade med dem som glade äro.

Härwid bör man dock icke förgäta, att det glada skämtet är ett ömtåligt wäsende, hwarmed man warsamt måste umgås, såwida det icke, under glädjens stormande ögonblick, skall öfwergå till en skandenwärd ytterlighet. Böjelsen att skämta har egentligen till föremål att roa andra med lustiga infall, och såmedelst sprida munterhet och löje omkring sig. Men wanligtwis är det de motsägelser, som understundom röja sig mellan menniskors afsigter och handlingar, hwaraf retelsen till löje uppkommer: följaktligen söker den, som will roa andra med sitt skämt, att upptäcka dylika motsägelser i andras förhållanden, eller att försätta dem i ett tillstånd af osäkerhet och förwirring, hwarigenom deras omdöme missledes och de, utan att weta det, narra sig sjelfwe. Derföre finna många menniskor *nöje* i att narra andra, för att uppsöka det löjliga i deras misstag och roa sig åt det bryderi, hwari de försatt dem. Detta är mer eller mindre grunden till alla skämtsamma upptåg, till alla för andras nöje anstäldde förklädningar, till alla efterhärmningar af andra personers besynnerliga egenheter. Och derföre ser man att mycket, som i sakens natur icke är löjligt, emedan det härrör af uppfostran, wana, kroppslyten eller andra orsaker, först då det efterhärmas uppwäcker löje, emedan det då alltför mycket motsäger och sticker af emot efterhärmarns öfriga egenskaper.

Så länge skämtet är af sådan art, att det mera är felet, willfarelsen eller missförståndet, än personen sjelf, som uppwäcker löje; så länge denne, oaktadt det löje, hans werkliga eller skenbara misstag uppwäcker hos andra, derigenom icke förlorar

något af den aktning, han har rätt att fordra eller wi friwilligt hyse för honom: så länge kan skämtet kallas oskyldigt. Så länge skämtet icke wäcker förargelse, eller uppkommit af en oren källa, må det gerna heta menlöst. Så länge det, långt ifrån att wara plumpt och anstötligt eller förklenande för det som är heligt och godt, snarare åsyftar uppwäckandet af sedliga känslor, gör det skäl för benämningen ädelt. Det oskyldiga, menlösa och ädla skämtet är ock den finaste krydda i alla bildade samtal och den skönaste blomma af en älskwärd själ. Detta är orsaken, hwarföre skrifter, som på ett rent och oskyldigt wis framdraga det löjliga i menniskors dårskaper, äro ganska lärorika och ofta mera wälgörande, än de allwarsammaste straffpredikningar; hwaremot smädeskrifter, som hafwa hat, hämdbegär eller afundsjuka emot enskilta personer att tacka för sitt upphof, alltid uppwäcka hwarje rättskaffens menniskas harm och förtrytelse. Ur samma skäl är skådebanan, såsom en lärmästarinna för goda seder, i det hon förlöjligar menniskornas dårskaper, ganska aktningswärd; hwaremot hon af ingen god Öfwerhet borde tålas, då hon will förädla det tadelwärda, framställa lidelserna älskwärda och rättfärdiga brotten.

Menlös, oskyldig och ädel bör en Kristen wara, äfwen i sitt skämt. Han får derföre aldrig låta förleda sig af sitt muntra lynne, att genom sina infall förringa någon menniskas aktning, för att roa andra på hennes bekostnad. Han får aldrig låta sin lust att förlöjliga öfwerflyttas från sak på person, eller göra sig sjelf, medelst gycklande upptåg, till ett föremål för åtlöjet, emedan han derigenom sätter en fläck på sitt eget wärde. Uti allt och allestädes bör man hålla sig wid det, som är anständigt och tillbörligt.

Må ingen inbilla sig, att fel häremot icke äro någon synd, derföre att man endast förgår sig emot yttre antagna former, som hos olika folkslag äro olika, och hwaröfwer den Hel. Skrift icke föreskrifwit någonting. Det passande och anständiga är ett af de skyddswapen, som dygden behöfwer emot werldens försåt och lockelser. Den som engång lärt sig att icke rodna för det som är oanständigt, glömmer snart att rodna för det som är orätt och brottsligt. Ofta är det endast denna owillkorliga aktning och grannlagenhet för det passande, som förswårar oskuldens förförande; ofta den twungna wördnaden för det anständiga, som håller råa sinnen inom ärbarhetens skrankor och lägger band på deras utswäfningar.

Förringa derföre aldrig andras högaktning för din person, derigenom att du, med åsidosättande af det, som är passande, friwilligt gör dig till ett föremål för åtlöje och gäckeri. Hwad du sjelf ger dig ut för, derför anser man dig. Den, som för detta pris will förlusta andra, förråder, att han är en werklig narr, änskönt af ett annat slag, än han till andras förlustelse låtsar sig wara. Och om också allt sedermera skulle återkomma på sin förra fot, och man åter wisar dig den höflighet och uppmärksamhet, som du, till följd af ditt

stånd, har rätt att fordra; så får du dock alltid behålla en fläck i deras ögon, för hwilkas nöje skull du engång med flit gaf dig till pris åt åtlöjet. Till och med werkliga förtjenster hafwa ofta swårt att utplåna det löjliga man såmedelst ådragit sig.

Ännu större blifwer ditt fel, om du i ditt skämtsamma lynne gör andra till föremål för åtlöjet, så att de derigenom förlora något af den aktning, de hos sina medborgare werkligen äga. Ingenting länder då till ditt rättfärdigande. Din sårande quickhet är och förblifwer oädel, äfwen om den förlöjligade werkligen skulle äga det fel du begabbar, äfwen om ditt infall skulle wara träffande och sannt. Du förolämpar i alla fall utan skäl, och förbittrar utan afsigt att förbättra. Du will låta ditt förstånd lysa och blottar derigenom en skuggsida i ditt hjerta. Man ler åt ditt infall, men upptäcker och föraktar i samma ögonblick din hemliga stolthet, hwarmed du tror dig kunna se ned på andra; din dolda afund, som äggar dig att förlöjliga andra, hwilka kanske äro bättre än du; din lättsinniga behagsjuka, som fordrar beundran och bifall på en tredjes bekostnad; ditt oädla uppförande, som icke kan annat än uppwäcka harm och wederwilja. Quickheten är en udd, hwarmed man långt oftare sårar sig sjelf, än man skadar andra. Så snart snillet bortslösas på ohöfwiskt skämt, är det ett blott narrspel, som sjelf innebär det löjliga och föraktliga, det will uppsöka hos andra.

Man ser ofta menniskor, hwars hela konst att skämta består i en förmåga att härma frånwarande personers hållning, åtbörder och egenheter, för att genom öfwerdrift göra dem löjliga. Detta sätt att roa förråder wißerligen en liflig inbillningskraft och mycken skicklighet att uppfatta det löjliga från deß ytliga sida; men röjer tillika brist på sann quickhet och fin känsla. Det är ett gyckelspel, som, äfwen utan elak afsigt, kan blifwa förolämpande för den frånwarande, och derföre swårligen törs förnyas i hans närwaro. Redan denna omständighet tillkännagifwer, att sådant skämt är oädelt och ohöfwiskt, hwarföre ingen finkänslig menniska gerna tillåter sig detta nöje.

Ännu föraktligare blifwer det, om det söker att förlöjliga werkliga naturfel och oförskylda kroppslyten. Det, som hos en god menniska endast uppwäcker medlidande, kan aldrig blifwa föremål för ett otillåtligt skämt. Eho som dymedelst söker att förlusta andra, förråder på engång brist på förstånd och hjerta. Olyckan bör wara fridlyst från skämtets pilar.

Men allraotillåtligast och straffwärdast är sådant skämt, som sammetslöst och lättsinnigt bedrifwes med heliga och wördnadswärda föremål. Den, som kan drifwa gäck med saker, hwilka för andra äro heliga och dyrbara, wisar, att han är utan känsla för religion och dygd. Denna gudlösa lättsinnighet är, tywärr, icke så sällsynt i wåra dagar. Man finner den för det mesta hos råa och okunniga menniskor, hwars begrepp och känsla äro till den grad förslöade, att det heliga för dem sakna både wärde och betydelse; eller ock hos sådana werldsmenniskor, hwilkas

förstånd, smak och hjerta, genom sällskapslifwets förfining, blifwit så mißbildade, att de förlorat sin rent menskliga prägel och gestalt.

Liksom i naturen och i lifwet ytterligheter ofta ligga hwarandra närmast, så äfwen här. Det skamlösaste sedeförderf herskar blott hos den råaste pöbeln och de mest förfinade werldsmenniskor. Begge kunna drifwa gäck med Religionens heligaste sanningar, emedan de äro lika främmande för begge; begge kunna skämta öfwer oskuld, kyskhet, blygsamhet, ärbarhet, och finna nöje i smutsiga twetydigheter, emedan begge äro lika djupt sunkna i djurisk råhet, utan all själens högre lyftning, endast trälar af sina sinnliga lustar; begge kunna med samma fräckhet göra sina medmenniskors elände till mål för sitt grymma skämt, emedan begge äro lika iskalla, hjertlösa warelser, som icke i den allralägsta sjelfwiskhet förquäft hwarje renare menslig känsla.

Wißerligen finnes det ock dårar, som, utan att wara rent af förderfwade, endast af fåfänga efterapa andras fräcka skämt, för att dymedelst blifwa ansedda för roliga och fördomsfria sällskapsmenniskor. Men deras brottslighet är icke mindre, deras föraktlighet måhända större. På fullt allware och emot sin bättre öfwertygelse äro de på wägen att blifwa likaså lättsinniga och hjertlösa warelser, som de, hwilka de af oförstånd walt till sina mönster, blott för att få wara med och gälla något i werlden.

Man skulle nästan kunna påstå, att man, under wißa förbehåll, af en menniskas skämt, med temlig säkerhet, kan sluta till hela deß karakter, till deß smak, förstånd och hjerta. Under skämtet förråder sig allralättast den egenkäre, den wällustige, den harmsne, den samwetslöse, den så kalla fritänkaren och den uppenbara narren. Fåfängan, liksom hwarje annan lidelse, liknar ruset och gör menniskan uppriktig och talträngd. Kunde man följa de inre bewelsegrunderna på spåren, så skulle man tio gånger mot en upptäcka, att den beundranslystna fåfängan är moder till de flesta quicka infall, hwarmed man lyser, under sken af att wilja roa andra. Men huru kan ur en så oren källa något rent härflyta? Huru kan ädelt skämt alstras af ett oädelt sinne?

Och kan jag inför Dig, allwetande Gud, som känner mina hemligaste tankar, mina dunklaste känslor, fördölja, att äfwen mitt skämt icke alltid warit utgjutelser af en ren glädje, icke alltid åstadkommit en oskyldig förnöjelse? Kan jag inför Dig förneka, att äfwen jag understundom — ack, kanske alltför ofta! — af fåfänga eller bitterhet låtit mig förledas till skämt, som icke höfwes? — O huru ofta har jag icke härutinnan felat, huru ofta midt under glädjen gjort mig den owärdig! Skillnaden mellan den lögnaktige bakdantaren, och den skämtande spefågeln är icke så stor, som den synes eller af mången gerna will anses. Den ena baktalar med bister uppsyn, den andre smädar med leende mun; begge äro lika skadliga för andra och mest för sig sjelfwa, i det de försmå goda menniskors tillgifwenhet och förlora ditt bifall, kärleksrike Fader.

Förläna mig nåd att hädanefter bättre waka öfwer mig, icke blott öfwer mina ord och gerningar, utan äfwen öfwer de orena böjelser, som uppstiga i min själ och förleda mig att finna nöje i ohöfwiskt skämt. Måtte jag aldrig bortskämta goda menniskors kärlek och bifall, mitt eget samwetslugn, och din nåd, min Fader, min Gud och min Domare! Om behagsjuka eller afund eller andra onda lustar uppwakna i min själ, will jag kufwa dem: jag will lägga band på min tunga, will hellre undfly förledande sällskaper, än utsätta mig för frestelsen att roa mig eller andra på min nästas bekostnad. Amen.

Den 8 December.

Menniskolifwets Åldrar.

Sal. Pred. 1: 3, 4.

Gud! lär mig dock besinna,
Hur snart mitt lif förgår!
Liksom en ström förrinna
Dess dagar och dess år;
Om flera eller färre
Ät mig du mätte ut,
De likna dock, o Herre!
En flyktad dröm, till slut.

Si! jordens slägter falla,
Som stoft, till jorden ner:
Hur äro de dock alla
En skugga och ej mer!

De fika, de arbeta,
Betänka ej sitt fall;
De samla och ej weta,
Ho det anamma skall.

Hwarwid kan jag mig trygga?
På dig förtröstar jag,
Och lägger glad till rygga
Min wäg för hwarje dag.
En gäst, lik mina fäder
Jag föres wid din hand,
Och gränsen snart beträder
Till mina fäders land.

Hwad hafwer menniskan mer af all sin möda, som hon hafwer under solene? En slägt förgås, den andra kommer till: men jorden blifwer ewinnerliga. (Salom. Pred. 1: 3, 4.) Så klagar Salomo, då han kastade en blick på lifwets fåfänglighet; men i den gudomliga wisheten fann han sin tröst.

Ännu lefwer mången, som för samma klagan och icke begriper ändamålet med sin tillwaro. Jag war ung, säger han, och i min barndoms blomstergård plockade jag mera törnen än rosor; och då jag blef äldre, wardt jag ett rof för härjande lidelser. Mödor och arbete följde mig dag från dag; men ödet nedref hwad jag uppbygt: hwad jag samlade, blef andras rof. Jag är gammal worden: mina krafter fly; nu, då jag kunde njuta, saknar jag lust dertill. Snart nalkas mina dagars mål, och jag frågar mig förgäfwes: hwarföre kom jag hit?

Så klaga de, för hwilka lifwet aldrig haft någon högre be-

tydelse; som deruti aldrig för- sport någon förwandtskap med det gudomliga och ewiga. Emedan de funnit allting fåfängligt, all möda fruktlös, mißtogo de sig om lifwet och sig sjelfwa, höllo medlen för ändamålet, banan för målet. De sökte nyckeln till lifwets gåta utom sig och icke inom sig, och kunde derföre icke finna densamma. Lifwet ligger nemligen uti oß, och icke utom oß: deß ändamål bör således sökas i wårt eget inre, icke i de yttre tingen. Werlden och deß flyktiga bilder warseblifwa wi, emedan wi lefwa; men wi lefwa icke, emedan en werld finnes till utom oß.

Den som är barn, endast för att emottaga näring, man, endast för att underhålla sitt hushåll; gubbe, endast för att njuta af sina skördar: han står ännu på djurets ståndpunkt; han har ingen aning om det högre och ewiga i sitt wäsende; derföre ser han sig med smärta bedrwiken i alla sina förhoppningar; han ropar: allt är fåfängligt! Han blifwer ledsen wid lifwet. Hans egen själ förnimmer en tomhet och en wämjelse wid njutningen af det jordiska; — men hwarföre stannar han derwid? Hwarför lär han icke känna sig sjelf?

Hwarje lefnadsålder har sin egen bestämmelse, icke blott för det jordiska, utan äfwen för det ewiga. Denna bestämmelse måste wi icke mißkänna, om lifwet skall blifwa oß tydligt och klart, tillika med den wishet, som kallade oß hit i werlden.

Huru ömkanswärd förefaller oß icke barndomsåldern, om wi deruti icke se annat än några flyktiga år af swaghet och lek, under hwilka wi af wåra föräldrars hand mottage wår näring, för att tjena dem till ett kärt tidsfördrif på några lediga stunder! Hwad är ändamålet med detta? Huru skall jag häruti kunna igenkänna Skaparens wishet, som aldrig, icke engång i naturens ringaste alster, förnekar sig sjelf? — Hwarföre skall menniskan dröja så länge i ett tillstånd af hjelplöshet, hwarur djuren mycket snarare slita sig och deruti öfwerträffa skapelsens krona? Några få månader efter sin födsel skilja sig de flesta djur från sina mödrar, för att sjelfwa uppsöka sin föda. Lejoninnans ungar genomströfwa skogarne och söka efter rof; den späda fågeln lemnar sitt näste och igenkänner sjelf sin näring; sjelfwa löfmasken framkryper sjelfmant ur sitt ägg, och upptäcker, utan anwisning, den spis, som paßar för hans uppehälle. Alla andra warelser kunna genast bruka sina hastigt utwecklade krafter, gräfwa sina hålor, bygga sina nästen, förswara sitt lif — men menniskan icke.

Naken och hjelplös, utan förswarswapen, utan beklädnad, träder hon in i werlden. Ett helt år går förbi, innan hon ännu är i stånd att utan främmande hjelp flytta sig omkring på sina swaga fötter. Ännu några år förflyta, innan hon lär sig att tala och förstå sina föräldrar och syskon. Åter förrinna några år, innan hon förmår afhjelpa sina mest twingande behof. Så förswinner en tidrymd af serton, till tjugu år, innan hon fullkomligt wäxt ur sitt o-

myndighetstillstånd och från sina uppfostrares wård.

Betrakte wi denna långwariga hjelplöshet endast ur det sinnliga lifwets synpunkt, så måste den förekomma oß både ändamålslös och bedröflig. Hwilken tidrymd går icke förlorad, innan wi riktigt blifwe herrar öfwer oß sjelfwa och kunne börja att njuta af wårt lif! Den minsta mask öfwerträffar oß i detta hänseende.

Men wi äre inga djur. Wore wi det, så skulle wi icke behöfwa en så oerhördt lång barndom. Blotta naturdriften skulle då lära oß allting likaså hastigt som djuren derigenom hemta sin underwisning. Det wigtigaste hos oß är icke kroppens skötsel och wård, utan utwecklingen af själens krafter till ett högre lif, en obegränsad fortwaro. Och för ewigheten är tjugu års barndoms och ungdomsålder sannerligen en oändligt ringare tidrymd, än den korta barndomstiden af några månader för ett hundraårigt djurlif.

Till själskrafternas utweckling måste förnuftiga warelser lefwa tillsammans, på det att den ene genom sina insigter och sin erfarenhet måtte kunna underwisa, upplysta och förädla den andre. I hwarje enskilt menniska skall liksom hela menskligheten ljus lysa, på det hon må kunna föröka och utbreda den heliga lågan. För att genom de starkaste bewekelsegrunder nödga menniskor att för detta ädla ändamål lefwa tillsammans, inrättade Gud det så, att barnen skulle behöfwa föräldrarnes mångåriga tillsyn och wård. Ohyfsad och djurisk skulle menniskan hafwa blifwit, om hon, i likhet med djuren, endast wißa tider af året bott tillsammans med sina likar och sedan fört ett enstaka lif för sig sjelf; eller om hon, efter en månads lång barndom, känt sig stark nog att hjelpa sig sjelf. Ingen ömsesidig utbildning och underwisning, ingen gemensam åtgärd till lifwets förskönande, ingen förening af olikartade krafter till ett enda stort mål, intet utbyte af tjenster och återtjenster, ingen täflan efter fullkomlighet skulle då hafwa ägt rum ibland menniskors barn.

Barndomsåldern och deß långwarighet är alltså en stor och wälgörande anstalt till odödliga warelsers förädling medelst sammanlefnaden, som derigenom befordras. Det är således icke kroppens, utan själens wälstånd, som genom denna inrättning ytterst åsyftas. Barndomsåren och den hjelplöshet, som åtföljer dem, måste ur samma skäl för barnet, som är begåfwadt med en odödlig själ, räcka längre än hos djuret. Barnet måste nemligen efter hand uppsamla och med sitt eget wäsende införlifwa de skatter af wishet och dygd, som i föräldrarnes och andra goda menniskors umgänge och handlingssätt framlysa. Genom sin naturliga swaghet och hjelplöshet twingas det liksom att quarblifwa hos sina föräldrar och i sällskap med sina likar. Wore det, efter några månaders förlopp, i stånd att af egna krafter förskaffa sig sin nödtorft, så skulle det, likt hwarje annat djur, innan kort skilja sig från fädernehemmet, uppwäxa i frihet och

wildhet, sörja för mat och dryck och bostad hela sitt lif igenom, samt aldrig komma i erfarenhet af sin högre inneboende kraft. Nu deremot länder kroppens swaghet till själens styrka. Barnet hör och lär hwad de förswunna mennisko-slägter uttänkt och rönt. I deß själ föryngras och upplifwas liksom en förfluten werld; den uppblomstrar i ny glans. Hwad för årtusenden tillbaka Moses gjort, Christus lärt, Apostlarne skrifwit, det hafwa de gjort, lärt och skrifwit för det nyfödda barnet. Hela menskligheten lefwer för detsamma; ty själarne utgöra en enda stor familj: werldsdelar och årtusende åtskilja endast det jordiska, men i själens werld är allt ett, emedan allt är ewigt.

Nu träder småningom det fullwurna barnet sjelfständigt in i lifwet, såsom yngling eller flicka, försedd med forntidens erfarenhet, för att anwända densamma på det närwarande, under dunkla aningar om framtiden. Anyo wisar sig naturens makt, för att ännu fastare sammanknyta samhällslifwets band. Ynglingen wore wäl nu i stånd att sjelf förskaffa sig de första lefnadsbehofwen; hans krafter äro tillräckliga dertill; men han kan ändå icke öfwergifwa menniskors sällskap. Ett högre band, kärleken, quarhåller honom med oemotståndlig kraft.

Afwen djuret ledes af denna lag; men det känner icke kärleken. Det fjettras af wanan, men röner icke wänskapens behag; det har wäl stundom ett troget minne för åtnjutna wälgerningar, men den sjelfskapande inbildningskraften har blifwit deß lott.

Kärleken, känslan af sin wäxande kraft, lifwets aningar, allt detta upplifwar och uppeldar ungdomsåldern. Djuret åtnöjer sig med det närwarande ögonblickets wäl eller we, men den unga menniskan rigtar sina blickar mot framtiden. Ingenting tillfredsställer henne fullkomligt. Hon will det bästa, det högsta. Det närwarande erbjuder det icke: hon wäntar det af framtidens hand, som ur fjerran sträckes henne till mötes. Hon börjar först att af egen kraft upplyfta sig öfwer det jordiska. Efter det ewiga trängtar hennes sinne. Under känslornas spel börjar hennes själ sin werksamhet. Såsom barn lärde hon wäl hwad som war sannt och ädelt och skönt; men nu fattas hon af sanningens makt, nu hänföres hon af dygdens styrka, nu förtjusas hon af skönhetens wälde. Känslan för det sköna, okänd af djuret, blifwer en ny ledsagarinna för hennes själ — leder henne till dygd, till ståndaktighet, till beundran af Guds werk.

Att ungdomen inöfwar sig i husliga syßlor, konster, handtwerk och andra för borgerliga lifwet gagneliga yrken, är wäl godt och tillbörligt, men ingalunda hufwudändamålet med denna lefnadsålder. Hwad båtar all den möda, man derpå nedlägger, som ofta en förtidig död eller andra olycksfall kunna göra om intet? Afwen här är det jordiska bisak, men själens lyftning och utbildning för ett högre lif hufwudsak. Derföre samla sig för ungdomsåldern så många sporrar till werksamhet. Ett högt mål föreswäfwar honom, ett mål, som wäl aldrig uppnås, men derföre likwäl icke war

förgäfwes; ty i ju högre rymder hans längtan spänner sina wingar, deß mera uppfordras och ansträngs hans själs inneboende kraft. Sådan är Guds wisa inrättning. Icke det mål, som det swärmande ungdomssinnet tror sig kunna uppnå på jorden, utan den kraftutweckling, som för deß annalkande erfordras, utgör ändamålet med Försynens wälgörande uppfostringsanstalt. Så lofwar modren det flitiga barnet en leksak till belöning. För att erhålla gåfwan, flitens mål, uppbjuder barnet alla sina själskrafter; men just denna själsansträngning war den wisa modrens ändamål.

De oräkneliga mißtag och willfarelser, för hwilka ungdomens inbillningskraft och känsla äro utsatte, framlocka slutligen försigtighet och en lugnare besinning. Så mognar förståndet. Ur willfarelsen utwecklar sig sanningens kännedom; af skadan blir man wis. Barnet lärde hwad som war godt och rätt; ynglingen högaktade det, mannen begriper det och gör det till sin egendom. Hos barnet är minnet den rådande själskraften; hos ynglingen inbillningskraften och känslan; hos mannen förståndet.

Mandomsåldern är tidpunkten för menniskokraften i sin fulla styrka — för handling och werksamhet, för fullbordandet af den förut uppgjorda lefnadsplanen. Upphöjd öfwer ungdomens swärmande drömmar, uppskattar mannen med säkrare blick tingens sanna wärde och förhållanden. Men mandomsåldern är icke egentliga målet för wår tillwaro: hwarföre skulle då ålderdomen wänta på oß? Mannen skall werka, men icke blott för de få år, då han känner kraft och lefnadslust swalla i sitt bröst. Han drifwer ett yrke, han bekläder ett embete, han sträfwar efter wälmåga och anseende bland sina likar. Allt detta må så wara. Inre drift och yttre nödwändighet twinga honom dertill. Men han har sannerligen icke nödgats genomgå en så långwarig ungdom, en så beswärlig lärdomstid, blott för att få ett embete, som han om några år kanske mister; blott för att drifwa ett yrke, som kanhända lemnar honom brödlös; blott för att winna inflytande och anseende, som han genom motgångar lika lätt kan förlora; blott för att samla rikedomar, som han icke länge kan njuta. Den som så tror, har ännu icke lärt den sanna wishetens högsta lära: att den odödlige anden, men icke det förgängligas brokiga spel, utgör lifwets ändamål.

Mandomsåldern är werksamhetens ålder, den gagneliga, allmän och enskild lycksalighet befordrande werksamhetens. Derföre träder mannen in i borgerliga lifwet, bekläder sitt embete eller idkar sitt yrke, blifwer styrande eller underlydande, make och far. Derföre omringar honom lifwet med alla deß krafter, på det han må öfwa sina egna krafter deremot, och lyfta sig öfwer det sinnliga till något bättre och högre. Hwad barnet lärt, hwad ynglingen utstakat, skall mannen bringa i werkställighet. Ära, wälstånd och all yttre herrlighet äro endast bisaker, endast hjelpmedel för den odödliga själen, att hon må wisa sig i

sin högsta och skönaste kraftyttring, i rättwisa, trohet, sanning, kärlek, ädelmod och sjelfförsakelse.

Detsamma gäller, inom en annan werkningskrets, om flickan, makan, husmodern, barnawårderskan, tjenarinnan. De äro icke mera sig sjelfwa öfwerlemnade; de tillhöra werlden, och äro fästade wid den med pligternas oupplösliga band. De skola icke mera sörja blott för sig sjelfwa, utan ock för andra. Werksamhetens, den stilla, wälgörande werksamhetens tid är äfwen inne för dem. Hwad de med sina händer skaffa, är dödt werk; men den outtröttliga, milda, rena, husliga anda, som deruti uppenbarar sig, ger allting wärde och lif.

I werksamhetens ålder, icke förr, uppträdde wår Frälsare offentligt på jorden. Hans barndom och ungdom äro oß obekanta. Störst wisar sig menniskan, när hon wuxit till sjelfwerksamhet. Barnet och ungdomen äro mera skapade för att mottaga intryck, än att werkställa planer. De ingripa mindre i lifwets hwimmel; detta inwerkar fast mer på dem sjelfwa. Mandomsåldern är den odödlige andens första uthållande försök att röra sina wingar. Han skall då på egen hand, under Försynens osynliga ledning, werka dens werk, som sändt honom i werlden. Derföre räcker ock denna ålder längst. Den sträcker sin werksamhet från tjugutalet inemot sjuttiotalet. En widsträckt spelrymd! Derefter inträder för en kort tid Ålderdomen.

Nu aftynar kroppens krafter; de yttre sinnena förswagas. Menniskan är icke mera paßande för lifwets stormande buller; naturen winkar henne till ensamhet och ro. Jordiska lefnadsbanans gränsstten är icke långt borta. Hon fick derföre ännu några år att egna åt stilla, heliga betraktelser. Tillbakaträdande ur lifwets hwimmel, skall hon egna den lilla återstoden af sin tid att förbereda sig på det nya, som förestår henne. Derpå hänwisar allt. Allt förkunnar, att hon är kallad till högre wärf, hwarest hon under lyckligare förhållanden kan wisa sin mångbepröfwade ande. Derföre aftager småningom hennes ögons ljus, hennes hörsel förswagas. För andra blomstrar och rör sig ännu det jordiska lifwet: hon dör småningom och omärkbart undan det jordiska. Hennes själ drager sig från de yttre tingen tillbaka inom sig sjelf. Till och med minnet förswagas, på det tanken på ewigheten och hoppet om ett skönare, saligare lif helt och hållet må sysselsätta hennes själ. Kroppen lutar till fall; själens werktyg förlora sin brukbarhet; men det Odödliga rör sig ännu i kostbyddans bräckliga lemningar. Hon faller. Anden är fri. Ett nytt lif emottager honom i sitt sköte.

Hwad den dunkla aningen om de kommande årens herrliga skiften är för barndomen, det är aningen om de ljusare öden, som wänta på andra sidan grafwen, för ålderdomen. Barnet och gubben förlora minnet för det, som warit; barnet och gubben sakna krafter för det, som förestår.

Ett ensligt, åt betraktelser inwigdt lif är det ljusliga slutet

på en werksam och dygdig lefnadsbana. Men också kan blott en wis, en werklig Kristen hafwa sinne för denna njutning, han, som redan här på jorden är en himmelens medborgsman, som alltid satt omsorgen om kroppens wälstånd och sinnliga njutningar wida under den högre omsorgen om oskuld, sanning, dygd och medmenniskors sällhet. — Endast den till likhet med djuren nedsunkna menniskan, som endast har sinne för de yttre förmåner, hon kan tillskansa sig i werlden, måste slutligen i sitt lif se en oupplöslig gåta, i sig sjelf en oförklarlig motsägelse.

Så har den himmelska wisheten tilldelat hwarje lefnadsålder sin särskilta wigt och betydelse. Uti hela naturen, i alla menniskans öden, har den ewige för jordens barn nedlagt de påtagligaste winkar till kännedom om deras wärde, på det att de icke skulle låta förblinda sig och nedtryckas till jorden af jordiska omsorger och bekymmer.

O, min Skapare! Har jag alltid förstått din wink? Har jag hörsammat den jag förstått? War alltid mitt sinnes förädling dyrbarare för mitt hjerta, än ernåendet af jordiska förmåner? War alltid mitt bemödande för andras sällhet lifligare än bemödandet för min egen? Ack, jag bäfwar för min själs wärde och wälfärd, som jag alltför ofta, oförståndigt nog, trott mig finna i timliga och sinnliga njutningar. Låt forntidens röst, låt din röst genom naturen, Din röst genom Jesum Christum icke fåfängt ljuda till min själ! Amen.

Den 9 December.

Warsamhet wid Läsning.

2 Tim. 3: 16, 17.

O Gud! om allt mig säger,
Att jag ej dröjer här,
Hjelp, att jag öfwerwäger,
Hur dyrbar tiden är,
Och frukter samlar in
Utaf den stund jag äger:
Den nästa är ej min.

Så intryck i mitt sinne
Din eftersyn, din lag;
Att jag, med dem i minne,
Må helga dig min dag,
Och gå, med salig tro,
När aftonen är inne,
Hem till min Herras ro.

Afwen utwidgandet af wåra kunskaper är förknippadt med wåda, så wida man nemligen will och måste befordra detsamma medelst läsning af olikartade böcker. I de tider, då man icke hade några andra böcker, än såd dana, som mödosamt måste afskrifwas, war det endast utmärkte män, som fördristade sig att upptecknа sina tankar och utsprida dem genom skrifter. Ehuruwäl det äfwen på den tiden icke saknades dåliga, ja skadliga

arbeten — ty hwad finnes wäl under solen, som icke genom menniskors mißbruk wanhelgas! — så kunde dock ett odugligt werk hwarken hoppas widsträckt eller långwarigt inflytande, emedan man icke ansåg mödan wärdt att mångdubbla det genom afskrifning.

Annorlunda är förhållandet i wåra dagar, då förmedelst boktryckerikonsten hwarje werk, det sämsta som det bästa, med en förunderlig skyndsamhet tusendubbladt kan utspridas i werlden. Nu widmakthållas och utbredas dåliga skrifter mycket lättare och längre än fordomdags, och de tilltaga i samma förhållande, som det alltid gifwes flera halflärda författare, med medelmåttigt hufwud och förderfwadt hjerta, än utmärkta och sannskyldigt upplysta snillen, hwilkas skrifter endast låga för sanning och dygd. Se här källan till den öfwerswämmande syndaflod af böcker, som uppenbart bära stämpeln af sina författares willfarelser och brister. Detta är orsaken, hwarföre man nu för tiden så sällan uti böcker finner spår af kraft, sanning, själshöghet, grundlighet, af denna lefwande uppfattning och afspegling af wår inre och yttre werld, af den stråle från ljusare rymder, hwilken upplyser wägen till fullkomlighetens mål och lockar wår själ att beträda densamma, af allt, med ett ord, som ger den döda bokstafwen wärde och lif. Endast der detta är fallet, har werket ett gudomligt ursprung och ändamål. Derföre gäller ännu i dag till en del, såsom kännetecken på förträffliga arbeten, hwad Paulus skref till sin wän Timotheus: All Skrift af Gud ingifwen är nyttig till lärdom till straff, till bättring, till tuktan i rättfärdighet; att en Guds menniska skall wara fullbordad, till alla goda gerningar skicklig. 2 Timoth. 3: 16, 17.

Att förwärra det onda, gifwes det så få, som läsa med urwal, besinning och nytta. De fleste gripa med lika begärlighet efter en bok, den må wara god eller dålig, läsa den utan eftertanke och lägga bort den, utan att fråga eller weta, hwad de genom sin läsning wunnit för själ och hjerta. För mängden är läsning icke en allwarsam sysselsättning, utan en lek, ett tidsfördrif, ett andligt froßeri, särdeles då dermed endast åsyftas att kittla inbillningskraften och ingenting högre. Liksom barnen åsidosätta allt, för att höra på underbara sagor, som roa dem genom den lifligare spänning de förorsaka i deras inre; likså ser man fullwurna personer med samma barnsliga åtrå öfwerlemna sig åt en läslust, som bär alla kännetecken af en werklig paßion. Detta fel, obekant på wår Frälsares och hans lärjungars tid, har i wåra dagar, särdeles uti större och mindre städer, så gripit omkring sig, att det blifwit en alltför litet beströffad källa till sedeförderf, till brist på kraft och gudsfruktan.

En förderflig läsgirighet är ett öfwerdrifwet begär efter läsning, blott för att skaffa sin egen, sysslolösa själ en flygtig förnöjelse af andras inbillningsfoster och föreställningar. Man läser, icke för att lära sig något, utan för att

läsa; man läser det sanna och det falska om hwartannat, utan eftertanke, utan wettgirighet, blott af nyfikenhet. Man läser och glömmer. Man finner ett särdeles behag i denna makligt sysselsatta själswerksamhet, der man swäfwar mellan dikt och werklighet likson i en dröm.

Att läsa blott till tidsfördrif, utan affigt att derigenom winna något i upplysning och förbättring, är werklig owerksamhet och lättja för själen; ty så länge endast främmande föreställningar swäfwa förbi wår själ, förhåller hon sig alldeles lidande; och då hon icke kan eller will bibehålla några af deßa föreställningar, blifwer det hela icke stort mera wärdt än en dröm. Hon har bortslösat en dyrbar tid; men tidspillan är icke den enda förlust, som tillskyndas medelst onyttig läsning. Sinnet wänjes derigenom wid en weklig owerksamhet, och begäret att låta andra tänka för sig blifwer ett behof. Sålunda förslappas genom denna behagliga själsmaklighet, liksom genom hwarje annan sysslolöshet, de själskrafter, hwilkas werksamhet utgör lifwets lif.

Men denna werkan yttrar sig hos menniskor med olika anlag, på olika sätt. Sådane, t. ex., som af naturen äro begåfwade med ett förträffligt minne, uppstappla, förmedelst sin mångläsning, ett ansenligt förråd af nyttiga och onyttiga kunskaper i sitt hufwud, men på bekostnad af sin egen tankeförmåga. Hwad de under läsningen inhemtat införlifwar sig icke med deras eget wäsende, utan förblifwer obrukbart och dödt, liksom den lekamliga födan i frossarens mage, hwars helsa genom deß omåttlighet mera förswagas än underhålles. En sjelftänkt sanning är mera wärd, än tusende inhemtade, som endast uppfylla minnet; liksom en genom egen flit förwärfd och wäl anwänd penning har större wärde, än guldstycket, som händelsen kastat i den giriges kista.

Andra åter, dem naturen förlänat en reelig inbillningskraft, och sådane äro de fleste, utbilda denna själsförmögenhet, genom sin omåttliga läslust, på de öfrigas bekostnad till en grad, att den urartar till en werklig själssjukdom. De wänja sig, att alltjemnt wilja hafwa sysselsättning för sin inbillningskraft. Hwad dermed icke står i något sammanhang, finna de torrt, tråkigt, odrägligt. Naturligtwis måste alla grundligare och nyttiga kunskaper, hwarwid omdömeskraft och skarpsinnighet erfordras, blifwa för dem en wämjelse. Endast det som kittlar deras inbillningskraft behagar dem, och detta anse de för det högsta och förträffligaste. Ur menskliga kunskapernas område samla de endast det, som dermed står i beröring, det will säga: det som roar dem utan att trötta, det som utan ansträngning kan inhemtas, och i allt fall tillfredsställer deras nyfikenhet. Häraf uppkommer denna ytliga halfkunskap, som skimrar och glänser, utan att hafwa något inre wärde. Härigenom underhålles böjelsen för denna stolta, afgörande omdömeston, som är det säkraste kännetecknet på en swag urskillningsförmåga och en sjelfförnöjd okunnighet. Härifrån här-

leder sig denna afsmak för alla allwarsamma och nyttiga sysselsättningar, hwartill fordras en helt annan kraftansträngning, än en lekande quickhet och en spelande inbillningskraft. Personer af detta slag röja alltför snart sin oanwändbarhet i samhällets tjenst, och klaga icke sällan öfwer att man mißkänt och förbigått dem, ehuru deras bristande befordran just härledt sig deraf, att man lärt känna dem för wäl.

Huru stort är icke deras antal, som genom oförståndig läsning gjort sig oskickliga för sitt blifwande stånd och yrke! Hwar träffar man icke män, som, utan högre förmåga, blott af håglöshet för sina närwarande pligters uppfyllande, oupphörligt längta ur den werkningskrets, der wår Herre försatt dem, men som de finna för liten och inskränkt? Hwar ser man icke quinnor, som i husliga hwardagslifwets omsorger och bestyr icke finna någon ersättning för sina öfwerspända förhoppningar, ingen föda för sin upphetsade inbillningskraft, som förstå sig på allting, utom på det nödwändiga, det som egnar en husmoder, en maka, en moder?

Ganska få af nutidens författare, som med sina werk hafwa för affigt att förnöja sina läsares inbillningskraft, äga tillräcklig erfarenhet och insigt i werkliga lifwets förhållanden och menniskohjertats natur. Alldenstund de fleste ibland dem, genom planlös läsning, sjelfwe förderfwat sin smak, skänka de werlden i sina skrifter endast bedröfliga frukter af deras egen upphetsade inbillningskraft och deras eget mißbildade förstånd. De framställa icke hwad som är och borde wara, ty det är dem ju obekant; utan endast en oredig wäfnad af drömmar och inbillningsfoster, som sakna både naturlighet, sanning och ett högre ändamål.

Af den werld, hwari man lefwer, antager man wanligtwis tänkesätt och sinnesstämning. Derföre bör det icke förundra oß, att de finna borgerliga lifwet och deß förhållanden tråkiga, som, med bortskämd inbillningskraft och en öfwerspänd känslofullhet, deruti hwarken återfinna de underbara werlingar eller de besynnerliga drömgestalter, hwilka förekommo i deras böcker; att de gerna söka att underhålla sitt sjelfbedrägeri, och klaga öfwer ödets hårdhet, när den kalla, allwarsamma werkligheten utan skonsamhet förstör deras luftslott. O, huru oändtligt mycket husligt elände leder icke ur denna källa sitt ursprung!

Förderfligast är denna läsesjuka för ungdomen, dels emedan deß oerfarna hjerta är tillgängligare för intryck af alla slag, dels emedan inbillningskraften utomdeß är werksammast i denna ålder. Kastar då händelsen eller andras oförstånd en dålig bok i deras händer, så att deras inbillningskraft blifwer förtrogen med oanständiga föreställningar, med förskönande målningar af sinnliga begärelser, — hwem räddar då det wärnlösa hjertat ifrån den förgiftade inbillningens pilar? Se här de hemliga källorna till ungdomens sedeförderf! Se här orsaken till så mången ynglings förtidiga aftynande, förtidiga död! Hwad

modrens innerliga kärlek, hwad fadrens ömma omsorger, hwad lärarens warma nit behöft hela år för att uppbygga, det nedrifwer ofta en enda förderflig bok på en timma.

Låt ock wara, att ungdomen wore lycklig nog att, med rent sinne och oförderfwadt hjerta, undkomma de klippor, som i detta haf af förledande skrifter hota deß dygd; så skulle det dock wara, snart sagdt, ett underwerk, om de följder uteblefwo, hwilka ligga i sjelfwa sakens natur, och således gälla både för unga och gamla. Deße äro: ytlighet, kunskaper utan grundlighet, brist på fast och ren öfwertygelse, twifwelsjuka, otro, inre tomhet, till slut ett ohjelpligt förderf.

Men hwem förmår uppräkna alla de fel, swagheter och laster, som i en sådan läslystnad antingen hafwa sitt ursprung eller finna sin näring. Låt wara, att det gifwes tusende, som af inträffande omständigheter antingen rent af skyddas eller åtminstone afwänjas från denna lidelse; att det gifwes tusende, som äga en så lycklig sinnesbeskaffenhet, att de ej lida af deß skadliga werkningar: hwem kan wäl frångå, att det gifwes en otalig mängd andra, som derigenom grundlagt hela sin lefnads inre och yttre olycka?

Huru kan man afhjelpa detta onda? — Wißerligen kan Öfwerheten uträtta mycket, om hon med allwar söker hämma dåliga och sedeförderfwande skrifters utbredande; men huru lätt kan icke, hennes bästa wilja oakadt, en och annan för smak, själ, och hjerta förderflig bok undgå äfwen hennes skarpaste blickar. Wißerligen kunna föräldrar och lärare uträtta mycket, om de hafwa lika waksamt öga på barnens läsning, som deras lekar under fristunderna. Elakt sällskap förderfwar goda seder; men det farligaste sällskap är en bok, som icke paßar för läsarens föreställningar och fattningsförmåga, som will insmyga sin författares willfarelser i ett oskyldigt bröst, som söker att undergräfwa redlighetens, sedlighetens, kyskhetens och religionens grundsatser. Wißerligen kunna föräldrar och lärare uträtta mycket, om de ändamålsenligt utbilda barnens förstånd och hjerta, om de omhägna dygdens frön i deras bröst med Religionens skyddande kraft, så att en naturlig afsky uppkommer mot allt lågt och oädelt; om de allt efter ungdomens ålder och behof gifwa dem först sådana skrifter att läsa, hwars förträfflighet kan hos dem åstadkomma en lislig afsmak för alla dåliga böcker. Men alla deßa hjelpmedel äro swaga, såwida icke hos den, som närmast hotas af faran, råder en helig, fast och allwarlig wilja att werkligen undgå densamma. Hwem kan wäl wakta den, som sjelf will sin undergång?

Är du öfwertygad om wådan af en dylik läsning, eller åtminstone om deß menliga följder för hufwud och hjerta; så bemanna dig till det orubbliga beslutet att framdeles afhålla dig derifrån. Derföre woro wåra förfäder manligare: de läste mindre, handlade mer, tänkte hellre sjelfwe, än de läto andra tänka för sig.

Blanda icke alltför många saker tillsammans i din läsning.

I stället för att wederquicka, förwirrar den brokiga mångfalden själens blick. Intrycket af det ena föremålet utplånas af det andras. Wälj hellre sådant, som i dina förhållanden kan blifwa dig nyttigast, eller sådant, som paßar för din bestämmelse i borgerliga lifwet. Lägg deruppå all din flit, och sök aldrig förströelse i en ombytlig och mångartad läsning. Sök dig en wän, som äger tillräcklig kännedom om en skrifts lämplighet eller olämplighet, och följ hans ledning.

Läs icke mycket; men det lilla du läser bör du läsa med allwar och eftertanke, tills du tydligt inser och wäl minnes deß innehåll. Lägg understundom boken ifrån dig, och öfwerwäg deß lärdomar. Pröfwa deß grunder: gif dig ingen ro, förrän du hunnit till fast öfwertygelse och riktig kunskap om det, som derutinnan war sannt, nyttigt och skönt. Måttstocken derför bär du i ditt eget bröst.

Läs icke mycket; och minst för ditt blotta nöje. Den renaste förnöjelse njuter man alltid, då man af sin läsning känner sig upplystare och bättre, och uti sin egen lefnad tillämpar hwad man ur främmande källor inhemtat. Till och med skaldernas werk, skapelser af en skön inbillningskraft, bör man icke läsa blott för sitt nöjes skull, utan för att derigenom förädla sitt hjerta och sin smak, samt winna en djupare blick i menniskohjertat, deß högbet och deß swaghet. — Emellertid är det just wid werk af sådan art, man bör wara som allraförsigtigast att icke råka ut för det låga, under det man eftersträfwar det högre. Wänjer man sig wid medelmåttan, så förslöas sinnet för det werkligen sköna. Understundom händer ock, att snillet förnedrar sig till en tjenare åt swagheten och lasten. Låga paßioner skildras på ett intagande sätt, sjelfwa lasten ursäktas och utsmyckas. Alltför ofta döljer sig ormen under dylika rosor. Läs derföre hellre aldrig sådana skrifter, såwida icke någon bepröfwad rådgifware och wän angifwit deras läsning som gagnelig och förädlande för ditt hjerta.

Att hafwa Christum kär, är bättre än all annan wishet. Hwartill gagnar wäl att utbilda min smak, om mitt hjerta derigenom förlorar sin renhet? Hwartill båtar mig kunskapen om werlden och de ting, som i werlden äro, om den högre kunskapen om mina pligter derigenom fördunklas? Endast derhän skola andliga och werldsliga böckers läsning leda mig, att jag allt mer och mer tilltager i fullkomlighet, allt mer och mer utbildar min för odödlighet bestämda ande, allt mer och mer nalkas Dig, allgode Gud och Fader! Helga o Gud, min wilja och min håg, att jag må undgå de faror, som hota dem, hwilka på denna slippriga stig söka ljus och förädling! Amen.

Den 10 December

Tillwäxt i wisdom.

Luc. 2: 52.

Styrk mig, att jag allt mera må tilltaga
Uti allt godt och städse Dig behaga,
Förkofra mig i wisdom och i nåd,
Och aldrig gå från dina helga råd.

Jesu Christi ungdomshistoria är oß nästan alldeles obekant. Huru lärorik måtte den icke hafwa warit, om den kommit till wår kunskap! Endast om de tre sista åren af Werldsförsonarens lefnad hafwe wi närmare underrättelser. Wißerligen woro de de wigtigaste för menskligheten i gemen: Han framlefde dem i folkets åsyn, och ögonwittnen kunde beskrifwa deras tilldragelser. Men hwad företog Jesus på hela de trettio åren som föregått? Till och med Hans lekar, som barn, skulle hafwa wäckt mitt deltagande; i den gudainwigde ynglingens företag skulle min själ funnit näring och uppbyggelse. Huru mycket kan jag ej redan ana af det enda drag, som Evangelisten Lucas berättar om den tolfårige gossen, då föräldrarne förlorat honom ur sitt sällskap, och efter långt sökande återfunno honom i Jerusalems tempel, midt ibland de Skriftlärde, hörande dem och frågande dem! Redan då framlyste ur Hans tal den högre och djupare insigt, som ofwanifrån meddelat sig åt Hans själ. De förundrade sig och häpnade öfwer Hans förstånd och Hans swar.

Men från den tiden, ända till Hans inträde i offentliga lifwet, tiga häfderna med Hans gerningar och öden. Evangelisten åtnöjer sig med att skildra hela denna sträcka af år uti de få, men eftertryckliga orden: *Och Jesus wäxte till i wisdom, ålder och nåd för Gud och menniskor.* Luc. 2: 52.

Enär Jesu Christi lefnad på jorden bör wara en förebild för wår, hwem önskar icke, att detsamma måtte kunna sägas om oß? Tillwäxt i wisdom, det är, i kunskap om det sanna och nyttiga samt deß utöfning, är hwar och ens förnämsta lefnadspligt; i mån af denna tillwäxt stiger ock den nåd wi inför Gud och menniskors ögon åtnjute.

Wißerligen är Jesu Religion icke någon lärd wettenskap, utan en Guds kraft, allom dem till salighet som tro: den är icke egnad blott åt höglärde måns fattningsgåfwa, utan enkel och klar, så att äfwen den enfaldigaste, äfwen barnet, hwars förstånd är någorlunda moget, kan begripa densamma; den fordrar icke af oß, att wi alla, utan undantag, skola egna wår tid åt lärda yrken och wettenskaper, utan uppmanar fastmer hwar och en att förblifwa wid sitt kall och troget göra hwad deß pligt fordrar. Emellertid framställer den framskridandet i det goda och nyttiga, i

förståndets upplysning och befrielse från willfarelser och fördomar, i själens utbildning för ett högre lif, såsom en hufwudpligt både emot oß sjelfwa och wår Skapare. Till den ändan förlänade Gud oß en odödlig själ med förnuft, förstånd, inbillningskraft och fri wilja, att wi skulle ockra med wårt pund och icke nedgräfwa det i jordiska omsorger. *Ingen tänder ett ljus,* sade *Jesus, och sätter det under ena skäppo.* Derföre ropade ock Paulus till sina wänner: *Käre bröder, hwad sannt är, hwad ärligt är, hwad rätt, hwad kyskt; hwad ljufligt, hwad wäl lyder; är någon dygd, och är yttermera något lof, tänker der efter.* Philipp. 4: 8.

Wi tillbringe största delen af wår tid med att sörja för wår kropp, att förwärfwa oß mångahanda färdigheter och insigter, medelst hwilka wi kunne förtjena wårt dagliga bröd; wi låta till och med oß angeläget wara, att med stor möda lära oß saker, som ingalunda tjena till wår nytta, utan endast till wårt nöje. — Då wi nu anwända så mycken omsorg för wår kropp, som är förgänglig och dödlig: hwarföre skulle wi icke tillika wara betänkta på wår själs näring, som är skapad för odödlighet? Är icke själen mer än kroppen?

Hos många menniskor nu för tiden är kroppen mer än själen. Med största ifwer sörja de för sin kropps förplägning och skönhet; egna många kostbara timmar åt dess prydnad, medelst lysande kläder och grannlåt; förstå att intaga andra medelst en wacker hållning och behagliga åtbörder; kunna lysa i dansjalarne med lediga rörelser och konstfulla wändningar; wilja öfwerallt synas mer än de äro. Men den odödlige anden hos deßa utsmyckade, lediga, artiga och behagsjuka warelser — är tomhetens, okunnighetens och inbilskhetens hemwist.

Det är icke kroppen, som utgör wårt företräde framför djuren, ty den hafwe wi med dem gemensamt, — utan själen. Det är icke i hänseende till kroppen, som det om oß heter, att wi äre skapade till Guds afbild, utan med afseende på själen. Billigtwis borde det derföre wara menniskans förnämsta pligt, att genom utbildande af sina själsförmögenheter, genom utforskande af det, som är sannt, rätt och nyttigt, höja sig öfwer djuren och förswara den högre plats, Försynen henne anwist. Altså är det synd, om hon genom okunnighet liksom förwildas, blifwer ohyffad, widskeplig och djurisk; om hon icke förstår annat, än huru hon skall förpläga och utsira sin kropp, och deremot så wanwårdar sin själ, att hon saknar alla de egenskaper, som skulle utmärka henne såsom en warelse af högre natur, saknar kunskapen om Gud, sina pligter, samt medlen att dem utöfwa.

Det är härmed icke sagdt, att man bör wara mångkunnig. Men hwilket stånd, hwilket yrke en menniska i denna werlden än må tillhöra, så gifwer det henne nog anledning att utweckla och fullkomna sina själsanlag. Allt hwad hon företager sig, uppfordrar sjelfmant hennes eftertanke och drifwer henne att anstränga sitt forskningsbegär. Dock måste hon sjelf då draga försorg, att icke

det wanliga och alldagliga i hennes göromål förslöar hennes sinne. Hon kan förebygga detta, om hon, så ofta något nytt eller owäntadt inträffar, frågar sig: hwarifrån härrör detta? Huru skall jag komma under fund med detta? — Man får icke låta hindra sig af den ömkliga inwändningen: men hwad gagnar det mig, om jag också wet det? All tillwäxt i sanningens kunskap är nyttig, äfwen om man derigenom icke winner några jordiska förmåner. Huru mycket lärde du icke som barn, hwars nytta du dåförtiden icke insåg, men som sedan mången gång och ofta rätt oförmodadt kom dig till paß! Huru mycket har du icke ända ifrån din första ungdom, genom Försynens skickelser, fått se och höra och bemärka: tror du wäl att allt detta skedde utan ändamål, utan att inwerka på hwad du nu är, tänker och gör? Om ock ditt forskande efter sanning icke förskaffar dig någon omedelbar yttre winning, ja, till och med om din eftertanke och undersökning blefwe utan framgång, så tillskyndar dig dock sjelfwa din själsansträngning den redbaraste winst. Dina själskrafter tillwäxte under det du brukade dem; ty all kraft härdas genom öfning, men förswagas genom brist på rörelse.

Ditt timliga yrke, hwad det ock må wara, erbjuder dig tillräckliga tillfällen till forskning och eftertanke. Det är således icke nödigt, att du uppsöker föremål, som ligga helt och hållet utom din werksamhetskrets. Ja, det wore till och med skadligt att försumma sitt kall och beflita sig om andras saker. Sitt kall försummar man äter, när man icke anwänder sitt kunskapsförråd och sin eftertanke på förbättrandet af det läge, hwari man engång befinner sig. Man söndersplittrar då sin kraft och sönderdelar sin uppmärksamhet. Också är det sällan kärlek till upplysning och förädling, som uppäggar menniskan att helst befatta sig med saker, som ligga utom hennes kallelse, utan snarare böjelse för skryt, eller hemlig stolthet, som icke är nöjd med sitt låga stånd i borgerliga lifwet, utan gerna skulle wilja stå på en mera lysande plats. Den, som söker wisheten, för att nära sin fåfänga, han finner henne icke, ty han är på afwägar; öfwer honom hwilar icke Guds nåd; han skördar icke förståndiga menniskors bifall, utan blifwer ett mål för åtlöje och förakt.

Attnöj dig derföre med ditt kall, äfwen om det icke öfwerensstämmer med din egen böjelse, eller du mot din wilja nödgats tillgripa detsamma. Gör det tillika ärofullt genom det sätt, hwarpå du sköter deß åligganden, och sök att på din plats i samhället uträtta så mycket nyttigt och godt, som i din förmåga står. Utwidga derföre dina kunskaper, men rigta dem på de föremål, som ligga inom kretsen för din werksamhet. Denna må wara så inskränkt som heldst: du finner dock alltid mycket att förbättra, mycket att öfwa din menniskokraft uppå.

Med rätta är den utsatt för sina medborgares förakt, och måste förakta sig sjelf, som icke är i stånd att uppfylla den plats, på hwilken han är ställd, han må nu wara handtwerkare, eller konstnär, eller lärare, eller prest,

eller embetsman, eller krigsman. Han är en wanära för sin familj, en odugling för fäderneslandet och menskligheten. Hans lif förflyter utan att quarlemna några wälgörande spår af hans werksamhet. Hade han anwändt sin flit, utwidgadt de kunskaper, som till hans kall höra, så kunde han hafwa gagnat sin samtid, ehwad han än wore fältherre eller dagakarl; ehwar han ock stode, wid plogen eller wid riksstyret. Såsom det nu är, mera skadar än gagnar han det allmänna, och hans oförståndiga werksamhet blifwer synd, enär han sjelf förskyllat sin okunnighet, och eftersträfwat eller emottagit en befattning, som han icke war wuxen.

Det är ett wanligt fel, att man i walet af sitt lefnadsyrke, eller wid emottagandet af ett embete, mindre frågar sin skicklighet, än sin winningslystnad och sin äregirighet till råds. Man förgäter i och med detsamma sina heligaste pligter emot Gud och menniskor; man bedrager sina medborgares förtroende, i det man utgifwer sig för bättre än man är, och lofwar mer än man kan hålla. Genom sin okunnighet råkar man ofta i fara, att utan ond afsigt låna det onda en hjelpsam hand och förhindra mycket godt, som bättre hufwuden kunnat stifta. Alltför ofta äro nemligen inskränkta åsigter förenade med en wiß förnäm inbilskhet, liksom twertom blygsamheten alltid följer den sanna förtjensten i spåren. Hwad kan man för öfrigt wänta för storwerk af **den**, som är skamlös nog att wilja bekläda en syßla, hwars åligganden han icke mäktar uppfylla? Äfwen om han icke begått något annat brott emot Gud och samhället, än att hafwa utträngt en wärdigare, som på hans plats kunnat wara nyttig; så är redan detta tillräckligt att ådraga honom den ewiga rättwisans näpst.

Ehuru wårt sträfwande efter ökade kunskaper närmast bör rigta sig på det lefnadsyrke, wi innehafwa, så är dermed icke sagdt, att alla wåra bemödanden böra gå derpå ut, att rikta wåra inkomster. Menniskan är icke skapad för att **endast** wara dagakarl, handtwerkare, konstnär, lärd, embetsman. Hon lefwer icke blott i borgerliga förhållanden. Hon är ett högre wäsende, som öfwerlefwer sin jordiska kallelse. Himmelriket är hennes bestämmelseort. **Hon lefwer icke endast af bröd, utan af hwart och ett ord, som går ut af Guds mun.** Det gudomliga måste upplifwa det jordiska; men dertill fordras tillwärt i Guds kännedom. Den första enkla grunden lägges redan i barndomen, och deruppå fortbygges sedermera genom religionslärarnes offentliga underwisning. Men detta är icke nog. Uti oß sjelfwa måste finnas en lefwande åtrå, att allt mer och mer nalkas Gud, all sannings och all helighets källa; att allt djupare och djupare skärskåda Hans Majestät och herrlighet. Sannerligen, ingen bok kan skildra, ingen menniskomun utsäga, huru hög och mäktig och wis och god himmelens och jordens Skapare är: ingen kan så tydligt, så wärdigt beskrifwa det, som Gud sjelf i sina werk.

Just detta antydes i den Hel. Skrifts ord: **Guds osynliga wäsende, och Hans osynliga kraft och Gudom warder be-**

skådad, när de besinnas af gerningarne, nemligen af werldens skapelse. I menniskoslägtets barndom wißte man mindre om konstwerk, dyrbara husgeråd och lifwets bequämligheter, men destomera om Gud och hans underbara makt. Gud talade till dem ur sina werk och de förstodo naturens språk och sitt eget hjertas. Gud war för dem allt i alla. Nu är det annorlunda. Wi äro klokare i det jordiska, men okunnigare om det gudomliga och himmelska.

Så borde det icke wara. Låtom oß derföre upplysta oß till wår ursprungliga bestämmelse och tillwäxa i sanningens kunskap. Ännu ligger naturens bok uppslagen för oß; ännu stå Guds skapade werk i uråldrigt majestät och oförändrad herrlighet för wåra ögon; ännu finnes en röst i wårt eget inre, som talar sanningens språk; ännu lyser oß Guds uppenbarade Ord på dygden och salighetens stig.

Man talar wäl äfwen nu för tiden understundom om naturens skönheter, men fäster derwid en ganska oredig föreställning, och menar på sin höjd ett wackert landskap eller något dylikt. Man talar om de rena nöjen, som i naturens sköte njutas, men merendels stanna deßa nöjen wid en spatsergång, der man med ett wißt wälbehag beskådar ett blomstrande fält, en wacker utsigt, utan att för öfrigt tänka stort derpå. Denna fattigdom på tankar är ett beklagligt tecken till brist på högre insigter.

Wißerligen wore det för de fleste omöjligt att egna sin tid åt naturens närmare kännedom, i fall de nemligen sjelfwe på egen hand skulle utforska deß underbara sammanhang och rikedom; ty dertill skulle fordras mer än en hel menniskoålder: men hwem hindrar dig att genom andras underwisning inhemta hwad de förflutna årtusenden utforskat och upptäckt? Då först, när okunnighetens fjäll falla från dina ögon, kan du riktigt beundra Guds werk, ty endast då kan du göra dig wärdiga föreställningar om Guds storhet och makt. Wälj derföre en upplyst wän, eller en för din fattningsförmåga afpassad bok, som kan leda dig till ett wärdigt betraktande af naturens werk. Tid dertill fattas dig icke, om du blott har wilja. Huru många ögonblick bortslösar du icke på sinnliga nöjen: — wore det icke mödan wärdt att egna en del deraf åt din själs wida högre förnöjelse?

Men kunskapen, äfwen om det gudomliga, är till intet nyttig, såwida den icke tillika ingjuter ett gudomligt sinnelag i wårt bröst. Äfwen den ljusaste insigt i den sedliga och naturliga werldens ordning båtar oß till ingenting, så framt den icke upplifwar oß för wåra pligter mot Gud och wår nästa. Den ewige Faderns kärlek till sina skapade warelser måste ur Hans werk öfwerströmma i wårt hjerta. Detta är att tillwäxa i wishet; detta är att tillwäxa i nåd för Gud och menniskor. Tillfällen dertill saknar du aldrig. Uppbyggliga skrifters läsning, Guds ords åhörande i kyrkan upplyser ditt förstånd om hwad du bör göra, för att, såsom odödlig warelse, handla ditt kall wärdigt. Tro icke, att du wet allting bättre sjelf, än någon annan kan säga dig det. Under

hwardagslifwets bekymmerfulla omsorger, i sällskapslifwets hwimmel, fördunklas efterhand många föreställningar, som fordom woro lefwande och klara; der förgäter man mycket, som det mången gång wore helsosamt att weta. Det är derföre nödigt, att sinnet emellanåt wäckes ur sin dwala. Kunde wi ocksä egna hela wår tid åt dessa högre föremål, så skulle wi likwäl aldrig upphinna målet. Ack, ju längre wi framtränga på wishetens haf, desto widsträcktare utbreder det sig för wåra blickar. På sistone är allt hwad wi weta endast några spridda droppar derutur.

Men jag är ju icke född endast för detta korta lifwet. Ewige! Du har skapat mig för ewigheten. Hwad jag här begynt, skall jag der kunna fortsätta: der skall jag skåda dig i ett klarare ljus; der skall jag finna lösningsordet till så många gåtor, som jag här med stum förwåning måste lemna derhän. O, om din nåd der bewärdigar mig med en högre ståndpunkt, huru skall icke då allt synas mig annorlunda, synas mig skönare och herrligare, än jag här någonsin kunde wänta eller hoppas! Min Gud och Skapare! När jag tänker mig din storhet och makt, huru lär jag icke blifwa till mods, då din hand borttager slöjan från en skönare werld! Förläna mig din nåd, att jag må tilltaga i wishet och förbereda mig på det högtidliga ögonblick, som der wäntar mig. Hör min bön för Jesu Christi skull! Amen.

Den 11 December.

Guds skickelser.

Ps. 91: 1, 2.

Lär, o swage, att tillbedja,
Tyst och tålig Herrans råd.
Han, som håller tingens kedja,
Ser till hwarje länk i nåd.
Glädjens himlafrukter knoppas
I ett bröst, der dygden bor:
Christen! fyll ditt kall och hoppas!
Salig den som löftet tror!

Hwarföre oroar du dig så ofta öfwer ditt öde? Hwarföre ser du med afundsfulla blickar på andras lycka, och beklagar dig, att du icke är i besittning deraf? Hwarföre gråter du öfwer ditt missöde, och tror dig wara född till ständiga bekymmer i werlden? — Hwad? Är du werkligen så beklaganswärd, som du inbillar dig? Wille du werkligen bortbyta din lott mot deras, som, i din tanke, äro lyckligare än du?

Du säger: jag är olycklig; ty nästan allt, hwad jag företager mig, går mig emot. Alla mina mödor föra mig sällan eller aldrig till det önskade målet. Huru många förhoppningar har jag icke gjort mig om min framtid: ack, de gingo aldrig fullkomligt, som jag wäntade, i fullbordan. Jag har uppgjort tusende planer att förbätt=

ra mitt och de minas läge, men förgäfwes: de lyckades icke. Ständigt blef jag bedragen i mina utsigter; ständigt beswiken i mina käraste önskningar.

Din klagan är icke utan grund; men så klaga alla menniskor, hwilka, såsom du, med häftighet efterssträfwat något, som de ansett för det högsta goda. De se, wilja, hoppas icke något annat, än det de föresatt sig. Med egensinnighet fästa de sig derwid, och förgäta allt annat godt, som fallit på deras del, och som tusende af deras likar måste umbära. Hwad de äga, har i deras ögon icke något wärde; hwad de åstunda, är för dem allt i alla. Se här orsaken till mycket hemligt mißnöje; orsaken till den fåwitsko, som försummar det goda man äger, för att eftertrakta det goda, man icke kan få; orsaken till de sjelfskapade bekymmer, som bortskymma den lefnadsglädje, wi eljest kunnat njuta.

Om icke alla wåra företag lyckas, så bewisar det, att wi äro underkastade en högre, en allrådande hands styrelse. Wi skulle upphöra att tro på Guds allmakt, om wi sjelfwe woro allsmäktige; wi skulle upphöra att rigta wåra blickar till den Allwise, om wi sjelfwe genom wår klokhet, genom wåra beräkningar, kunde leda wåra öden till ett önskadt mål.

Du eftertraktar mycket och har eftertraktat mycket: ingenting wille lyckas för dig. När du trodde dig stå wid dina önskningars mål, kom ofta en oberäknad småsak och aflägsnade dig derifrån. När du lofwade dig roliga dagar i wänners glada krets, kom en sjukdom eller ett dödsfall och förstörde din wäntade glädje. När du trodde dig som allrabäst hafwa inrättat din sak, hade du på ett eller annat ställe försummat ett försigtighetsmått, som beröfwade dig frukten af din möda. Sällan eller aldrig uppnådde du fullkomligt det mål, du eftertraktade.

Men å andra sidan — förneka det icke! — inträffade mången lycklig omständighet utan din medwerkan. Ofta war ditt sinne uppfyldt med dystra aningar; du fruktade den dag, då olyckan skulle komma öfwer ditt hufwud, — och se, — molnen skingrades och en oförwäntad lycka kom dig leende till mötes! Mången gång lofwade du dig intet godt af wißa förbindelser, wißa förhållanden, hwari du mot din wilja såg dig inwecklad; men se, de blefwo en källa till många af ditt lifs gladaste skiften.

Detta har du mer än engång i din lefnad erfarit. Hwarje år, hwarje wecka, medför förnyade exempel, att det, som du egensinnigt af skickelsen fordrar, icke går i fullbordan; men att deremot mången hugnad, hwarpå du icke ens tänker blifwer din lott. Hwadan kommer det nu, att du af deßa och dylika lärdomar icke blifwit wisare? Wet, dödlige, att deßa oförutsedda tillbragelser äro lärdomar från Gud. De komma från den Gud, på hwilken du under dina mångahanda lefnadsbestyr, kanske sällan eller aldrig tänker; eller på hwilken du endast tänker, för att med pockande egensinnighet utbedja dig det, som du i din kortsynthet anser för det bästa. Är Gud din Fader och lärare, hwarföre will du icke börja att blifwa hans läraktiga barn? När du, hwarje dag undfår de helsosammaste winkar och råd: hwarföre

blifwer du icke ändtligen wisare? Hwarföre lär du dig icke att rigta dina blickar på den högre skickelse, som leder dina öden? Will du engång utgå ur lifwets stora skola, utan att hafwa insett deß höga ändamål?

Allt hwad dig händer, är Guds werk. Ingen af dina planer mißlyckas, utan Guds wilja; all sällhet, som tillfaller Dig, är Guds gåfwa. Eftersträfwa af alla dina krafter hwad du anser för godt; men låt aldrig ditt sjelfförtroende förleda dig att anse det för det bästa, som kan hända dig; utan anförtro dig åt din allwise Faders ledning, den Ende, som styrer allt till det bästa. Rigta alla dina insigter, all din håg, all din möda, på ernåendet af ett godt ändamål; men låt aldrig egensinnigt ditt lugn och din lycka bero af dina afsigters winnande. Förgät aldrig, att det är Gud, som allt werkar i alla, efter sitt goda behag, och att din sanna wälfärd lika säkert kan grundas på felslagna, som på uppfyllda förhoppningar.

Lär dig att wörda Guds skickelser, och att med undergifwenhet anförtro dig till Honom, som redan med sin faderliga hand omhägnade dig i din spädaste barndom, då du ännu icke kände Honom, ännu icke till Honom kunde sätta ditt förtroende. Begynn ingenting, fullända ingenting, uppkasta inga planer för framtiden, utan att hafwa den Hel. Skrifts gyldene ord för dina ögon: **Befall Herranom din wäg, och hoppas uppå Honom: Han skall wäl göra det.** Den som icke litar på sin egen kraft, utan förtröstar på Gud och af Honom wäntar sitt allt, han skall icke komma på skam; ty han håller sig fast wid den enda hand, som kan leda honom till lugn och lycka.

G u d s t y r e r a l l t.

Hwem wågar betwifla denna sanning? Och om du icke betwiflar den: hwarföre lefwer och werkar du så, som om allt berodde af din egen makt? Om du icke betwiflar den: hwarföre förlitar du dig på din egen klokhet, liksom om du wißte hwad din frid tillhörer? Om du icke betwiflar den: hwarföre knotar du mot ditt öde? Hwarföre blifwer du harmsen, när dina planer slå felt, när dina förhoppningar warda om intet?

Ja, G u d s t y r e r a l l t! **Menniskan är den som sår, men Herren är den som wäxten gifwer. Om Herren icke bygger huset, så arbeta de fåfängt, som derpå bygga.** Odla derföre ditt fält; men wänta skörden af Gud. Bygg din hydda; men wänta af Hans nådiga wälbehag skydd mot storm och lågor. Uppgör planer för din framtid, men räkna ej säkert på att de skola lyckas, utan bered dig fastmer på motsatsen deraf, emedan Han, som allt skickar, bättre wet hwad som är dig och andra gagneligt. Sök att befrämja din timliga wälfärd; men förgät icke, att Gud will befrämja din ewiga, wore det ock på den timligas bekostnad. Arbeta, sträfwa, förkofra dig; men förbida ofwanifrån den wälsignelse, som skall kröna dina företag.

G u d s t y r e r a l l t. Det finnes ingen slump, utan ett nödwändigt sammanhang af orsaker och werkningar. Af den ewiga, ordnande wisheten omfattas och ledes allt. Räkna derföre icke wid dina företag på lyckliga tillfäl-

ligheter, utan på den högsta Wishetens wälgörande affigter. Wänta ingenting af slumpen, men allt af Försynen, som i händelsernas kedja äfwen leder dina gerningar till målet — icke alltid det önskade, men alltid till det bästa målet. Tänk icke: den förmånen kunde lika så gerna tillfallit mig som en annan; han hade endast lyckan, — nej, han hade Werldsregerarens wilja att tacka derför.

Gud styrer allt. Uti hela Skapelsen herrskar nödwändighetens lag, och i förnuftets werld äro slumpen och tillfälligheten ord utan mening. Det war ingen slump, som föreskref werldskropparne deras regelbundna banor; det är ingen tillfällighet, som så hwälfwer jordklotet, att derigenom uppkommer dag och natt; som så fortskyndar det i sin bana omkring solen, att deraf uppkomma wår, sommar, höst, och winter, hwarförutan inga wäxter, inga djur, inga menniskor skulle kunna lefwa och trifwas. Det är ingen slump, som så inrättat din egen kropp, att blodet genom tusende ådror strömmar till ditt klappande hjerta, och åter derifrån utströmmar till kroppens yttersta delar. Det är ingen slump, att örnen fått wingar för att swinga i luften, att fiskarne fått fenor för att röra sig i wattnet. Det är ingen slump, att törnbusken bekläder sig med törnen, att fruktträden icke frambringar andra frukter än dem, som höra till deß art.

När nu allt i sinnewerlden är ordnadt efter de wisaste lagar: tror du wäl, att själens werld beherrskas af den blinda slumpens spira, att den är af Gud förgäten, af Gud, som sjelf är en Ande och Allherrskare i himmelen och på jorden? I sådant fall skulle ju lif och ordning herrska i stoftwerlden, men Skaparens allrådande hand icke sträcka sig till den osynliga werld, der menniskosjälen lefwer och werkar efter ewiga lagar. Bort det! Icke är kroppen förmer än själen; icke är det förgängliga öfwer det ewiga!

Gud styrer allt — äfwen dina öden. Det är icke du sjelf, icke en slump, som ordnar dina lefnadshändelser, utan Gud, hwars heliga wilja kallade dig hit i werlden, för att uppfostra dig för en högre fullkomlighet, en större sällhet, än jordens. Menniskan och hela menniskoslägtet uppfostras här för en högre kallelse. Men sjelfwa uppfostran består i de olikartade öden, hwilka hwar och en, efter sitt behof, erfarer. Folkslag, som nedsunkit i weklighet och yppighet, hwilkas medlemmar urartat genom egennytta och winningslystnad, wäckas af krigets stormar till nya kraftyttringar och renare seder: det allmänna eländet utplånar sjelfwiskheten, och framkallar medborgsmanna dygder. Den rikes stolthet kufwas af oförmodad fattigdom; förädrarnes af barnens plötsliga död; den ödmjuke hugnas af oförmodad upphöjelse; den klenmodige uppmuntras af en oförwäntad lycka.

Erinra dig, dödlige, den skönaste af dina lefnadsdagar, då ditt hjerta klappade högt af glada känslor, emedan en oförwäntad lycka blef din lott, erinra dig det — och tänk: se der Guds finger! Kom ihåg den tid, då du med förtjusning såg Guds wälsignelse kröna dina företag: — ack, tusende andra hade ju arbe-

tat och sträfwat likasom du, men njöto icke den framgång, som blef din lott. Se der åter Guds finger! För dig till minnes de qualfulla lefnadsstunder, då du modlös nedstirrade i framtidens natt och grafwen syntes dig önskwärdare än lifwet. — O säg, war det en slump, som skingrade forgemolnen, som swäfwade öfwer ditt hufwud? Besinna, huru många, efter allt utseende obetydliga omständigheter, på hwilka du, knappt gaf akt, haft det märkligaste inflytande på dina lefnadsöden och underbart förändrat ditt läge i lifwet! War icke der Guds skickelse?

Och om du icke kan förneka dessa Guds skickelser, hwarföre lefwer och sträfwar du, som om du stode alldeles ensam i werlden, som om ingen annan droge försorg för dig? Som om alldeles ingenting kunde wara dig gagneligt, utom det, du anser derför? Som om allt annat wore dig skadligt, olyckligt, wederwärdigt?

Lär dock engång af din långa erfarenhet, den heliga sanningen: **Gud styrer allt efter de wisaste ändamål.** Eller inbillar du dig wara wisare, än den Allwise? O, kortsynte dödlige! Känner du det dunkla Intet, hwarur Guds wink framkallade dig till lifwet och ljuset? Känner du det aflägsna, herrliga mål, hwartill hans osynliga hand ledsagar dig? Huru djerfwes du klandra hwad Han wid dina öden gör till eller ifrån? Huru djerfwes du höja en mißnöjd blick mot himmelen, om Han fann rådligt att lemna dina önskningar, äfwen de käraste, ouppfyllda?

För Guds allseende öga ligger det förflutna uppslaget, liksom en öppen bok. Han känner de tusende sinom tusende källor till de oräkneliga händelser, som i detta ögonblick öfwergå menniskoslägtet. Han ordnar och leder händelsernas ström: du ser icke en tusendedel deraf. Är det då icke en dåraktig förmätenhet, om du, i den obetydliga rymd, som fallit inom din synkrets, ger dig till att klandra Försynen för några felslagna önskningar, hwilkas oförenlighet med den stora werldsskickelsens gång du icke inser? Är icke din klagan, ditt knot, en hädelse mot den Allwetande?

För Guds allseende öga ligger framtiden klar och uppenbar, som en spegel, ehuru du endast ser nattens mörker deruti. De tankar, känslor och gerningar, som i detta ögonblick uppstå, äro källan till oräkneliga derutur härflytande tilldragelser för kommande århundraden. Guds öga ser dem; du anar dem ännu icke. Och du, kortsynte, will mästra den Allwises skickelser, som låter hwarje enskild tjena till allas bästa, och alla sammanwerka till den enskiltes wäl? Hwadan ett sådant förlitande på egen kraft, din egen klokhet, då du icke engång känner, hwad i morgon hända skall? Hwadan så litet förtroende till Hans skickelse, som bestämde din lycka, ännu innan du sjelf war till? Hwarföre är du i din blindhet mißnöjd med de wägar, som den Allseendes wälgörande hand för dig utstakar? Hwarföre tilltror du dig att bättre, än den Allwetande, inse hwad ditt sanna wäl tillhörer?

Gud styrer allt med rättwisa. Gläd dig, fromma, troende själ, åt denna wederquickande sanning! Gud styrer allt

med rättwisa. Bäfwa derföre, lycklige hof, bäfwa; ty Gud är lika så rättwis, som allwis och helig.

Och du sorgbundna själ, som tryckes af oförskyldt lidande, fatta mod! Det war icke utan ändamål, som din kärleksrike Fader lade denna börda på dina skuldror. Han wille, att du skulle bära dem med undergifwenhet; han hjelper dig att bära den med ståndaktighet. I smärtans degel renas och förädlas ditt sinne. Ditt lidande är en wälgerning för dig sjelf, en wäckelse för andra, utan att du wet det. Förtrösta på din ewige, rättwise Fader, förtrösta på den store Wedergällaren! Äfwen för dig skall förlossningens, frihetens, lugnets och sällhetens timma slå.

Du, som af afundsjukan och förtalet förföljes, du, hwars oskuld förtryckes och lider; du, hwars förtjenster och dygder mißkännas: — fatta mod! Ehwad dig ock wederfares, så wederfares det dig icke mot Guds wilja. Han styrer allt med rättwisa. Din förtalare skall engång komma på skam; din oskuld skall engång rättfärdigas och lysa i sin förra glans; sjelfwa dina wedersakare skola engång nödgas kröna din förtjenst och din dygd.

Gud styrer allt med rättwisa. Darra, skenhelige syndare, om ock werlden ännu icke känner dina illgerningar, om än offren för din hämd, ditt hat, din wällust, i tysthet nödgats förblöda: darra! Redogörelsens dag uteblifwer icke; ty så är allting i den gudomliga werldsordningen inrättadt, att händelserna med sina följder framdraga hwarje gerning i ljuset, den må wara god eller ond. Förgäfwes söker du twinga omständigheterna, länka händelsernas lopp — det är Gud, den Allsmäktige, som med allwishet dem beherrskar, och styrer allt med rättwisa. Om wi blott uppmärksamt följde wåra egna lefnadsöden och deras sammanhang, så skulle wi ofta med helig wördnad upptäcka spår af Försynens wishet och rättwisa. Men då wi endast se på det, som ligger oß närmast, då wi wanligtwis helt och hållet äro upptagne af wåra egna planer och önskningar; så är det icke underligt, om wi äro blinda för Guds skickelser, om wi blifwa orättwisa, håraktiga och mißtröstande.

G u d s t y r e r a l l t t i l l d e m e s t w ä l g ö r a n d e ä n d a m å l. Den högsta Wishetens, äfwensom den högsta rättwisans afsigt med ledningen af menniskoslägtets öden är ingen annan, än att befordra allas lycka. F ö r s y n e n s s k i c k e l s e r ä r o s å l e d e s i c k e a n n a t ä n n y a u n d e r w e r k a f d e n h i m m e l s k a F a d r e n s o u t g r u n d l i g a k ä r l e k; ty Han will icke annat, än sina barns sanna lycksalighet: endast derföre kallade Han oß till lifwet; endast derföre gaf Han oß andel i Jesu himmelska lära; endast derföre utgjöts för oß Werldsförsonarens blod; endast derföre ledsagar Han oß genom mödor och plågor, genom bekymmer och sorger till sitt himmelska rike.

Så leder ock en jordisk fader sitt barn, hwilket han älskar såsom sig sjelf. Och barnet, öfwertygadt om fadrens kärlek, knotar icke, klandrar icke, utan förlitar sig på fadershjertats wishet och godhet. Det mottager med tack=

samhet hwarje belöning för sin beskedlighet, men lika tacksamt hwarje bestraffning för sina fel; det njuter med oskyldigt sinne de förnöjelser, dem fadershanden utströr på deß barndomsstig, men underkastar sig ock med willig håg de mödor och ansträngningar, som fadren pålägger deß späda krafter, ehuru det ännu icke begriper, hwartill allt detta engång skall tjena wid mognare år.

Är nu Gud allas wår Fader: hwarföre wilje wi icke under Hans skickelser förhålla oß som goda och lydiga barn? Wi wete det, hela wårt lefnadslopp bewittnar det, wårt förnuft bekräftar det, den Hel. Skrift försäkrar det: Gud styrer allt efter de mest wälgörande ändamål! Wälan, så wilje wi med glädje underkasta oß Hans skickelser, wara nöjda med det wi hafwa, wänta det oß förestår, utan farhåga, och framför allt icke för mycket fästa oß wid wåra egna planer och önskningar, utan redan på förhand wara öfwertygade, att antingen de uppfyllas eller omintetgöras, är det alltid Guds kärlek, Guds omsorg för wårt sanna bästa, som uppfyller eller omintetgör dem.

Ja, allgode Fader, jag will med lugn undergifwenhet och from tillförsigt anförtro mig och de mina i dina händer. Håller jag mig endast fast wid Dig, så leder Du mig städse på rättan wäg. Och hwilken stig, Du ock låter mig beträda, så är jag dock wiß uppå, att de alla leda mig till den högsta lycksalighet. Denna lycksalighet är icke rikedom, ära, anseende, makt på jorden — hwad gagnar mig allt detta, då jag kanske om några år, några månader, redan hwilar i jorden? — Nej, denna lycksalighet är af en högre art, det är andlig lycksalighet. Jag wet icke något namn derför, om icke det: att wara hos Dig.

Derföre pryder Du, Allgode, denna werld med så mycken fägring, på det wi derutinnan må lära känna din godhet. Derföre måste samma werld så ofta wisa oß endast törnen, på det, att wi icke för mycket skole fästa oß derwid, utan, liksom tillbakastötta, erinra oß, att wi icke tillhöra henne, utan ett högre lif.

Ja, den der under den Högstes beskärm sitter; och under den Allsmäktiges skugga blifwer: han säger till Herran: mitt hopp, och min borg; min Gud, den jag hoppas uppå! Herren är mitt hopp, den Högste är min tillflykt. Ps. 91: 1, 2, 9.

Den 12 December.

Blickar på stjernhimmeln.

Första Betraktelsen.

Psalm. 104: 24.

Jag, i tysta skuggors timmar,
Herrans lof förkunna skall:
Himlen af hans klarhet glimmar,
Jorden är hans fotapall.
O min tro! du själens öga!
Skåda den, som, på det höga,
Dessa sköna facklor satt,
Att oß leda, i wår natt.

Om jag är uttröttad af det allmänna lifwets begär, utswäfningar och twedrägt, deß fåfänga planer och ewigt lika gång, eller om jag är så inweckfad i mina husliga omsorger, mina bekymmer och förhoppningar, att jag icke kan tänka på annat, än det jordiska, och likwäl önskar att kunna höja mig från stoftet till det gudomliga: då skall jag kasta mina blickar på den stjernbeströdda himmelen och betrakta de oändlige werldarnes lysande och deras lopp. Om en djup smärta angriper mig, eller en häftig sorg trycker mig till jorden och jag will bedja, men ej kan samla mina tankar i en lugn andakt, då skall jag se uppåt till himmelens oändlighet.

Och ju längre jag fortfar att öfwerskåda och betrakta det ewiga, gränslösa, som swäfwar öfwer mig, desto lugnare blifwer min själ. I jemförelse med werldsrymdens omätlighet, blifwer äfwen det största, som finnes på jorden, ganska litet; men min själ känner ännu en höghet, då den kan uppswinga sig från stoftet till oändligheten. Den wilda glädjens storm lägger sig i mitt bröst, och jag intages af begär att eftersträfwa något högre, för att blifwa mig sjelf wärdigare. Menniskans wanliga handlingar synas mig så fåfänga, så föraktliga; menniskorna synas mig likna små arbetssamma maskar, som lefwa af jordens alster och icke ana hwarest de äro, eller hwilken som wakar öfwer dem. Hwarje oro, hwarje sorg, som will nedtrycka mig blifwer lättare och obetydligare, ty Guds allmakt, Hans wishet och nåd framställer sig då lifligare för mig och jag tänker: Hwarföre oroar du dig så förgäfwes? Kort är lifwet, men själen ewig. Hwarföre wille du wara tröstlös i dina sorger; är du då allena; är ej Gud i werlden; kan wäl en stjerna, utan Hans wilja wika utur sin anwisade bana, kan en sparf, utan hans wilja nedfalla till jorden, och äro icke alla hår på ditt hufwud räknade?

Det tyckes wißerligen utwisa att menniskan är alldeles jordiskt sinnad, då hon, liksom alla andra djur, alltid håller sin blick fästad på jorden och förgäter, att hon är skapad för att gå upprätt och wända sitt ansigte emot himmelen. Men den dödliges lif är ej endast bestämdt för jorden: hwarföre sysselsätter hon sig då

endast med kännedom om det, som jorden gifwer? Han är en borgare i werlden, en delägare i ewigheten, en broder bland andar och ett barn hos Gud!

Då samhällen först uppstodo, och folkslagen ännu woro i sin barndom, fästade de ej så mycket sina tankar wid den jordtorfwa hwarpå de wandrade, som wi nuförtiden göra. De wißte mer om gudomliga ting, än om jordiska fördelar. De woro närmare förenade med hela naturen, och lika förtrogna med himmelens som med jordens under. De kunde ännu icke wäfwa några sidentyger, ej bygga några palatser, ej uppfinna några ståtliga husgerådssaker, och att stilla hungern med mångfaldiga slags födoämnen, war ännu icke någon egen konst: men de wißte mer om Guds allmakt, än wi i allmänhet wete: och förlorade sig i hänryckning wid betraktande af Guds wishet och nåd. De hade redan beräknat månens omlopp kring jorden, och solens ställning i de såkallade djurkretsarne, innan de blott kände den ringaste del af alla de bequämligheter, med hwilka de dödlige, några århundraden derefter, förwekligade sitt lif och förspillde sin mesta tid. Lefwe wi således blott för wåra gomar, för wåra kläder, för wåra utswäfningar, eller för det Ewiga? Lefwe wi således blott för wår betydenhet i sällskapslifwet, för wårt anseende och för wår rang bland menniskor, eller för wår rang bland de till ett oändligt lif utwalde själar? Huru få Kristne finnas, som äro närmare, förenade med gudomligheten, än med sina djuriska behof; — huru få, som med innerlig och fullkomlig förtjusning kunna säga deßa Psalmens ord: Herre, huru äro dina werk så stora och många! Du hafwer wisligen skickat dem alla och jorden är full af dina ägodelar! Psalm. 104: 24.

Det wore önskwärdt att, liksom i forntiden Patriarker och Profeter, wåra offentliga Lärare och Prester nuförtiden ofta fästade sina åhörares uppmärksamhet på Skaparens herrlighet genom skildringar af naturen. Deras ord äro af Gud ingifna: men är icke naturen en Guds bok, i hwilken wi böre läsa? Hwartill tjenar det att tala om Guds egenskaper, då wi derigenom ej fatte någon lifligare föreställning om Hans Majestät, derigenom att naturens herrlighet klart framställes för oß, derigenom att allt, som deruti synes obegripligt, förklaras, kunne wi först fatta ett rätt begrep om Guds höghet och oändlighet. Om wi kände alla skapelsens under och wi kunde fatta dem sådane de äro i sin werklighet, så skulle wi derigenom kraftigt hänföras att beundra deras storhet. Men då wi ej förstå hwad i naturen förekommer, då wi ej känne tingens förhållanden till hwarandra, så kunne wi ej höja oß till ett lärorikt betraktande af Guds herrlighet, när wi se Hans himmelska under, och allt hwad Han skapat, omgifwa oß. Men om wi derföre af dem, som hafwa större insigter i naturens hemligheter, blefwo upplyste om hwad wi dagligen se för wåra ögon, om de himmelska och jordiska tingens werkningar och förhållanden, så skulle wi, då wi betraktade dem, då wi beundrade deras egenskaper, äfwen beundra och prisa den Alls-

mäktige, af hwars hand de blif= wit danade.

Då först wacknar uppmärksamheten hos oß; då först wäckes begäret efter kännedom om de guddomliga tingen; och för att winna den, framställe wi hundrade frågor. Huru är det möjligt, att jorden kan framswäfwa i en tom luftrymd? — Eller att wi ej kunne märka den oerhörda hastigheten i deß omlopp? — Eller att solen, ju närmare wi komme till densamma, i stället för att häftigare bränna och wärma, tyckes blifwa kallare och icke förhålla sig såsom annan eld?

Men wid många af deßa frågor blifwer wår wettgirighet otillfredsställd. Wi warseblifwe många Guds under, men förklaringen af dem är oß omöjlig. Allt hwad wi derom kunne säga är blott gißningar. Hwilken förmår wäl genomtränga Skaparens hemligheter?

Ganska sannolikt är således solen icke en jordisk eld, lik den wi hafwe, ty denna eld förtär hwad den angriper. Och wore solen en brinnande werld, skulle man då icke förmoda, att den slutligen skulle förtära sig sjelf? Hwad är den således och huru är den beskaffad?

Den menskliga konsten har stigit så högt, att man uppfunnit synglas, med hwilka man kan se långt aflägsnade föremål tusende gånger större och tydligare, än med blotta ögonen. Så kunna wi liksom draga det närmare till wåra ögon, som är fjerran aflägsnadt. Och huru stor måste ej wår förwåning blifwa, när på detta sätt wår blick kringwandrar på främmande werldskroppar, då den hittils endast warit wan att se landskaper och marken på jorden!

Redan länge har man genom de anförde hjelpmedlen upptäckt, att solen ingalunda, såsom den förekommer de blotta ögonen, är ett enda eldhaf, utan deri wisa sig dunkla ställen, liksom öar i en ocean af ljus. Många af desamma röra sig, alltid i lika afstånd från hwarandra, från den ena sidan af skifwan till den andra, och återkomma regelbundet, efter alltid lika tid, till den första sidan, att åter börja en lika gång. Först deraf finner man tydligt, att äfwen solen icke står stilla, utan rullar sig omkring sig sjelf, liksom jorden ej allenast årligen swäfwar omkring solen utan äfwen swingar sig omkring sig sjelf på tjugufyra timmar. Men hwad wår lilla werldskropp tillryggalägger på tjugufyra timmar, fullbordar ej detta stora solklot på, mindre än femhundrade femtiotwå timmar; eller det, som hos oß utgör en dag och en natt, innehåller der en tid af minst tjugusju utaf wåra dagar.

De dunkla ställen i solen, hwilka man, äfwen på olika tider, ofta ser förswinna bland den allmänna glansen, utwisa mångahanda olikheter, ju längre man betraktar dem. Det gifwes sådana, som äro swarta och omgifna af en gulblek rand, och jemwäl andra som ej inuti äro mörkare, utan öfwerallt lika grå. Äfwenså wisa sig i det wida ljushafwet några punkter, som lysa mycket klarare än allt det öfriga. Ljusmaßan delar sig stundom på somliga ställen; på andra swallar den åter tillsammans. Hwarest den delar sig, se wi stjernkroppens mörkare ställen och

upptäcke, att den icke är brinnande, utan för sig sjelf mörk och strållös, liksom wårt jordklot.

Efter ännu sorgfälligare undersökningar, wärseblifwer man tydligt att, då de mörkare ställena i solen, wid denna werldskropps omlopp, närma sig kanten af skifwan, de redan förswinna bland den twertemot stående ljusmaßan, ännu innan de uppnått den yttersta randen. Följaktligen står wäl ljusglansen wida högre, än solens mörka yta. Ja, hwad som ännu är märkwärdigare, mellan det ljushaf, som strålar kring solen och mellan deß mörka yta, wisar sig en annan, med dem olik kropp, som har rörelse, omwexlingar, och är af en dunkelgrå färg. Om wi bodde på en annan stjerna, och derifrån kunde betrakta wår jord, skulle de moln, som sluta sig kring jordklotet, synas bilda omkring detsamma en grå slöja, som stundom sönderdelar sig, och stundom åter sammanflyter.

Således måtte solens kropp wara lika med wårt jordklot, och såsom detta, en mörk werldskropp, och äfwen, liksom detta, omgifwen af en molnhimmel; men högt öfwer densamma hwälfwer sig ett ljusmoln rundtomkring deß yta. Man har mycket bestämdt anmärkt afståndet från solens yta till molnen deröfwer, samt från deße, till det öfwer dem swäfwande ljushaf. Genom mångfaldiga forskningar och beräkningar har man funnit, att detta ljushaf swäfwar fyra till fexhundrade mil aflägsnadt ifrån den, inom detsamma liggande mörka kroppen, följaktligen fyra till femhundrade gånger högre öfwer solens yta än spetsarne af de aldrahögsta bergså öfwer jordens.

Då strålskyarna, om man få får kalla detta ljushaf skilja sig, blottas nästan alltid för oß den under ljuset swäfwande molnhimmeln, och denna är, såsom det synes, så öfwerallt utdragen, att ljusmaßan sällan eller aldrig omedelbart står öfwer solens yta. Ty så stor öppningen i ljusmaßan äfwen blifwer, märker man likwäl långt under densamma de grå molnen, och först, när deßa öppna sig för den forskandes öga, upptäcker man sjelfwa solytan, liksom en swart fläck, hwilken är omgifwen af en dunkelt lysande, grå rand.

Solytans swarta fläckar äro ofta af ansenlig storlek. Man har ofta sett dem i deras utsträckning från tio till tjugutusende mil wida; ja, man har redan sett dem så stora, att de intaga en widd af twåhundrade millioner mil i fyrkant, som will säga, att de woro tjugu gånger större, än hela ytan af wårt jordklot.

Men oaktadt deßa fläckar äro så oerhördt stora, har det likwäl warit omöjligt att inhemta en närmare kännedom om deras beskaffenhet, eller om solytan i allmänhet. Detta underbara, med wårt jordklot olikt formade klot, är mycket för långt aflägsnadt från oß; till och med wåra fullkomligaste synglas äro alltför ofullkomliga, för att wi skulle kunna warseblifwa några föremål på den af sin grå molnslöja betäckta solytan.

Wi måste hittils låta nöja oß med hwad wi upptäckt rörande solens twåfaldiga omgifning, och äfwen detta är ganska ringa samt obestämdt. Wi kunne ej förklara, hwarföre solen i många år sy-

nes större och åter under flere an- ora, mindre. Efter stjernkunni- ges försäkran har den, eller rät- are deß lysande omgifning i sin vidd aftagit från tre till sexhun- drade mil. Wore detta werkliga förhållandet, måste man anse för annolikt, att det strålande ljus- ämnet på wißa tider aflägsnade och utwidgade sig från solens fa- sta kropp, och att det wid andra tider åter insänkte och samman- drog sig. Dock synes denna för- storing eller förminskning, som i förhållande till solens utomor- dentliga storhet är ganska ringa, i hafwa något wigtigt inflytan- de på ljus och wärme härnere på jorden.

Wi wete ännu så litet om Guds werldsbyggnad, men likwäl redan så mycket, att det uppwäcker he- la wår förwåning! Om wi än- nu dertill betänke, att stjernor, som wi wid nattens inbrytande upptäcke på himmelen, äro lika sjelflysande, som solen, och san- nolikt äfwen som denna, omgif- ne af ljus; om wi dertill betän- ke, att wåra skarpaste synglas äro för swaga att, äfwen blott till det alraminsta, förstora deßa stjernor, emedan de swäfwa i all- deles omätliga afstånd från oß; om wi betänke, att, liksom wår sol är en medelpunkt, omkring hwilken tjugunio mindre werlds- kroppar röra sig, för att från alla sidor mottaga ljus, äfwen omkring hwardera af de öfriga, aflägsnade solarne, sanno- likt sådana, i sig sjelfwa mörka werldskroppar, i ewigt lika af- mätta kretsar röra sig; om wi betänke, att det jordklot, som wi bebo, är den minsta af alla de werldskroppar, som wi under hwarje klar natt, med blotta ö- gonen kunne upptäcka, och att dock ytan af denna lilla werlds- kropp är öfwer nio millioner mil i fyrkant: kunne wi wäl blif- wa känslolöse wid föreställningen härom; skole wi icke twertom ge- nomträngas af en helig rysning, en stum hänryckning?

Fader för denna oändlighet, som ej af en dödlig kan fattas, Du är äfwen min Fader och alla werldars Gud, Du är äfwen min Gud! Ewige Gud, barmhertige Allmakt, ehuru denna oändlighet af skapade ting, denna mångfald af under, fordra din omwårdnad, din styrelse, så glömmer Du lik- wäl icke mig, så förgäter Du lik- wäl icke att waka för mitt wäl!

Jag känner mig i denna ocean af kroppar så ringa, då mina tankar förlora sig i oändligheten af dina skapade werk, men kän- ner mig åter så stor, då jag be- sinnar, att jag är en ewig ande, som tillbedjande kan tänka på Dig, o Gud! Jag känner mig så fattig, då jag betraktar mina ringa kunskaper, mina ringa för- mögenheter här i stoftet, och kän- ner mig åter så rik, om jag er- inrar mig det, som Jesus mig tillfört.

Huru är det möjligt, att en dödlig kan wara tröstlös wid det- ta lifwets bekymmer, då han kän- ner Dig, på hwilken han kan förtrösta? Huru är det möjligt, att han kan sätta så högt wärde på sina jordiska besittningar, då han engång anat det Gudomliga? Huru är det möjligt, att han icke kan bortlägga sina begär, si- na fel, då han känner att detta är enda utwägen att närma sig till Dig? O Gud, ske Din wilja på jorden äfwen af mig, ske din wilja i alla himlar! Amen.

Den 13 December.

Blickar på Stjernhimmelen.

Andra Betraktelsen.

Psalm. 19: 2—4.

Himlarna förtälja Herrans ära!
Jorden är utaf Hans godhet full!
Himlens stjernor Herrans budskap bära.
Och Hans råd förkunnar jordens mull.
Som det stora äger ock det lilla:
Blott i Honom warelse och lif.
Sol och sandkorn föddes af Hans "blif!"
Och med Faderskärlek ser Han stilla
Från sin helga stjernehimmel ner
Uppå jorden, och de sina der.

Med rätta kan man säga, att djup kärlek till Gud och sann Gudsfruktan i så ringa mått finnes i werlden, derföre att de flesta menniskor icke känna sin ewige Skapare och Fader. Ty om menniskan också blott har en swag, men wärdig föreställning om det högsta wäsendets allmakt, wishet och godhet, så kan hon icke annat än uppfyllas af en sådan wördnad och andakt, som öfwerträffar alla de känslor wi hysa för wåra medmenniskor. Sådana känslor af undergifwenhet och andakt inwiga oß i fromhet och förädla oß så, att wi kunne wandra i Jesu fotspår.

Kan wäl ett barn werkligt älska och wörda sina föräldrar, om det icke engång känner dem? Huru skulle wi älska den Ewige och Osynlige, samt utaf kärlek till Honom föra en helig wandel, om wi wore mindre bekanta med Honom än med wåra föräldrar på jorden? Många Christna äro bekanta med fromma menniskors handlingar eller lefnadssätt, såsom med Guds werk och under. Och likwäl lärde oß Christus ej att dyrka menniskor utan blott att dyrka Gud och sade: Blott Han är helig! — Förgäfwes prediken I tro, ånger, bättring och Gudsfruktan; blotta förmaningar göra ej menniskorna wisare och bättre, utan dertill fordras kännedom om den Heligaste och Högste. Kärlek till Gud kan ej inläggas i någon själ; den måste ur sjelfwa själen uppblomstra.

Gud sjelf förkunnar sig herrligast för de dödliga och lärer dem hwilken Han är! Frågar du: Hwarest skall jag höra och erfara det? Så swarar dig redan forntiden: **Tala med jorden, hon skall lära dig det och med fiskarna i hafwet, de skola underrätta dig derom. Ho är den som allt sådant icke wet, att Herrans hand hafwer det gjort? (Job. 12: 8, 9.). Himlarne förtälja Guds ära och fästet förkunnar Hans händers werk. En dag säger det den andra och en natt kungör det den andra. Intet mål eller tal är, der man deras röst ej hörer. Ps. 19: 2—4.**

Länge trodde jordens inwånare, att de bebodde medelpunkt af den stora werldsrymden; och först efter många forskningar har man funnit att, wi måste wara långt derifrån aflägsnade; att, liksom månen såsom en drabant swäfwar omkring jordklotet, och jordklotet omkring solen, äfwen solen, blott

m en ringare drabant swäfwar
'ring andra, för oß obekanta,
dligen aflägsnade solar, i ett
gt kretslopp med alla de stjer-
, som beledsaga den. Länge
)de menniskorna, att den blåa
:nhimmelen öfwer wår moln-
:mel war likſom ett fast tält,
raget öfwer jorden och en bo-
gsort för saliga andar. Men
wete wi, att denna stjernhim-
l icke är något fäste, utan
oändlig rymd, som ej något
iat genomströmmar, än tju-
af millioner solar, hwilkas af-
sna belägenhet från oß ingen
)lig förmår beräkna.
Wi behöfwe knappt sätta i
fwelsmål, att de solar, hwil-
blott såsom småstjernor wisa
för oß, äfwen röra sig, men
äre för långt aflägsnade från
1 att kunna utforska det. Så
wi jemwäl om en menniska,
1 wi warseblifwe långt ifrån
på en wäg, att hon står stil-
ehuru wäl hon går wägen
mät; och menniskorna hafwa,
tadt de betraktat himmelen
)er en tid af flere tusende år,
för kort tid, warit dermed
elsatte, för att kunna anmär-
en werklig förändring i af-
snade stjernors ställningar till
arandra. Äfwen såwäl är det
nolikt, att, likſom wår sol har
kring sig tjugonio werldskrop-
hwilka hon upplyser, äfwen
ar och en af de aflägsnade
irne äro beledsagade af lika
kaffade werldskroppar. Men
a kunne wi ej upptäcka, dels
edan de äro mindre än deras so-
, dels emedan de ej äro sjelfly-
de, och dels emedan de swäfwa
nära intill sina solar samt der-
e äro af deras strålar likſom
tskymde. Ty om wi bodde på en af de till wår sol höran-
de, mörka werldskroppar, som swäfwa längst bort ifrån henne, skulle wi derifrån se wårt jordklot såsom en ganska liten stjerna, hwilken kringlöpte solen så nära, att wi ganska otydligt kunde upptäcka den för glansen af solstrålarne.

De flesta stjernor på himmelen synas oß således wara stillastående; blott hos några och tjuge upptäcka wi, att de förändra sig i sin ställning till hwarandra och såsom en följd deraf, att de röra sig. Men deßa äro de, som höra till wår sol, och likſom wårt jordklot swäfwa omkring densamma. Derföre kallas de irrstjernor, eller planeter. Somliga af dem äro närmare intill solen och fullborda hastigare sitt omlopp kring densamma, än de andra aflägsnare. Wår jord fullbordar sitt omlopp på ett år; de planeter, hwilka swäfwa närmast intill solen fullända det redan på åttioåtta dagar; de deremot som äro längst bort, och derigenom hafwa den största banan att göra, fullända ej sitt omlopp på mindre än åttiotre år.

Alla deßa wandrande stjernor och sällskapskamrater till wårt jordklot, swänga sig, likſom detta, rullande omkring sig sjelfwa; alla beskrifwa, likſom wårt jordklot i deras lopp omkring solen en aflång krets; alla äro i wißa förhållanden från hwarandra aflägsnade; alla äro mörka, ej sjelflysande och emottaga ensamt af solen sitt ljus. Somliga äro mindre, andra åter större än den stjerna wi bebo, och bland alla upptäcker man, med tillhjelp af de bästa synglas, en mångfaldig olikhet i anseende till deras

inrättning och utseende. Wi äro öfwer tjugu millioner mil aflägsnade från solen; men den af oß bekanta, längst bort swäfwande werldskropp är från solen åtskild genom en rymd af fyrahundrade millioner mil.

I en ewig ostörd ordning, och på bestämda tider omswäfwa alla deßa werldar sin gemensamma sol. Liksom det war för årtusenden tillbaka, då ännu intet wäsende wißte, att jag skulle beträda jorden, så skall det äfwen blifwa efter årtusenden, då jag redan länge warit bortglömd på jorden. Swart och ett hus bygges af någon; men Gud är den, som allting gjort hafwer! Hebr. 3: 4.

Med stillatigande och förwåning betraktar jag den omätliga rymdens under — och hwad min själ kallar omätligt, är blott den minsta punkt af det allt, som Han, med en för mig obegriplig wishet danat; och öfwerallt är Han Gud och allena Herrskare. Min blick fördunklas, då jag will se upp till Honom; inbillningskraftens wingar förlamas, då jag med tankarne will genomswäfwa detta oändliga: Gud, den ewiga Konungen, den Oförgängliga, Osynliga och Allwisa, ware pris och ära i ewighet! 1 Tim. 1: 17.

Den, som af alla omkring solen swäfwande werldskroppar är densamma närmast har af stjernkunnige blifwit kallad Merkurius. Den är solen så nära, att den aldrig lyser om natten, utan blott om dagen synes bredwid solen och äfwen då icke fullkomligt kan skönjas, emedan den, nästan alldeles döljes af solens strålar. Detta oaktadt är den likwäl mer än åtta millioner mil aflägsnad från solen, det will säga, hundrade och sextio gånger längre bort, än månen från oß. Om några andra werldar swäfwa mellan denna och solen, wete wi ej: man har wäl sett mörka, runda kroppar wandra förbi solen, nära i deß grannskap, men ej kunnat angifwa, i hwilket förhållande de stå till densamma. Deras obetydlighet hindrar oß, att tydligare se dem. Äfwen werldskroppen Merkurius är en bland de minsta. Deß twärlinea är ungefär blott twåfemtedelar af jordens; det oaktadt är den likwäl större än wår måne.

Detta allt förorsakar, att man endast kunnat upptäcka ganska litet af deß beskaffenhet, ehuruwäl man anmärkt, att den är liksom wår jord en mörk och rund werldskropp, och att den efter sina olika ställningar till solen, synes liksom månan med af- och tilltagande ljus i sina olika så kallade quarter. Jemwäl är utaf åtskilliga omständigheter ganska sannolikt, att wi mer se ifrågawarande planets omgifwande slöja af moln, som af solens strålar upplyses, än sjelfwa deß fasta kropp.

Är denna werldskropp bebodd af wäsenden, som hafwa större eller mindre likhet med oß dödliga, hwilka helt andra naturordningar skola de då derstädes se, än wi hos oß! På deras himmel skall wår måne knappt synas, men wår jord glänsa såsom en stor lysande stjerna, och solen synas tre gånger större än på wår himmel. Då deras år blott är åttioåtta dagar långt:

a snart försfwinna deras win-, wår, sommar och höst! n hwilken kan äfwen blott kelt ana, om de. warelser d derstädes frambragt i det sta likna de på jorden boen-om der finnas wäxter och r? Huru oändligt mångfal-a wäsenden finnas här på jor-, som alla äro hwarandra a; och äfwen bland gestalter samma art, huru stora olik-er! Bland de många millio-menniskor på jorden, kan knappast finna twenne, som hwarandra fullkomligt lika. ru stor omwexling bland ting tte ej endast en närmare el-fjermare belägenhet intill so-åstadkomma; ehuruwäl man deles icke will tro, att i deß ra belägenhet till solen allt af samma der måste förbrännas. rföre synes Merkurius icke för-wes genom Skaparens försorg ra omgifwen af en tjock moln-ja, hwilken, liksom en kläd-ig sluter sig till den.

Af en lika slöja omgifwes äf-n den glänsande werldskropp, a efter Merkurius står solen mast; hwarföre den äfwen tt wid solens upp- och ned-ig, men icke om nätterna sy-för oß; och utaf denna or-blifwit kallad morgon eller onstjerna. Morgon och afton-rnan är samma werldskropp, stjernkunnige kalla den Ve-s. Hwilken känner ej denna rna, som om aftonen först gående synes anföra alla de liga stjernors här, och om rgonen är den sista, som ut-nas af den uppgående solens ns! Redan den fjerran aflägs-forntiden prisade denna stjer-i sina sånger och den heliga ft omtalar denna herrliga werldskropp. Den är ej mycket mindre än wår jord, wandrar i sin bana emellan oß och Merkurius, på twåhundrade tjugufyra dagar omkring solen och är från densamma ungefär femton millioner samt från oß blott fem millioner mil aflägsnad.

Om på denna werldskropp ädlare wäsenden skulle bo, och det wore dem förunnadt att betrakta wår planet, liksom wi deras: sannolikt skulle allt hwad de då sågo hos oß förefalla dem lika obegripligt som deras under synas oß; de skulle genom wår molnslöja knappt kunna åtskilja länder, haf och berg på jorden. Wåra stora öar i den wida Oceanen skulle wisa sig för dem såsom glänsande punkter i en dunkelgrå skymning, strålande ännu af återskenet från de wida sandöcknarna, hwilka äro midt på jorden, eller från de omätliga snö- och isfält, som omgifwa jordens båda ändar. Wåra byar, palatser och städer, allt — skulle för dem wisa sig i en enformig grå färg, men deras tillwarelse och ännu mindre deras gestalter skulle ej af dem kunna upptäckas.

Den stjerna, som wi dödlige kalla wår jord; som swäfwar tjugu millioner mil långt ifrån solen, oaktadt den näst Merkurius och Venus är densamma närmast af alla; den, som för sitt omlopp kring solen behöfwer en tid af trehundradesextiofem dagar; som har en omkrets af femtusende fyrahundrade mil — huru liten, huru obetydlig synes den för inwånare på en annan stjerna i ett sådant afstånd bland tusende andra, ofta tusende gånger större werldar! Och likwäl huru stor, huru wigtig anser sig

den dödlige på detta stoftkorn! Huru jättelika förekomma honom hans arbeten, hans handlingar! Huru kraftigt är han icke fängslad af sina låga, från jorden uppstigande begär, att han blott fästar sin hela uppmärksamhet på det obetydliga, som ligger under honom, förgäter hela werldsbyggnaden och den Gud, som warit deß Skapare, samt nu uppehåller och styrer den!

Hwad är den mäktigaste monark på jorden i jemförelse med den oändliga herrlighet, som är utbredd från solen till de aflägsnaste omkring henne swäfwande werldar? — Mindre, än den knappt synbara mask, som fasthänger wid en tusenårig eks, emot molnen höjda löfkrona. Likwäl, huru ödmjuka äro ej tusende dödlige för detta intet; huru bäfwa de för deras wrede, som ej äro annat, än stoft, liksom de; huru beundra de deras rikedom och prisa deras makt; huru hasta de att uppfylla deras önskningar och derigenom tillwinna sig deras ynnest! — — Men den Ende, Höge, Oförgänglige Gud, för hwilken hela werldsbyggnadens glans blott är dunkel; för hwilken de oerhörda solar och alla omkring dem swäfwande werldar blott äro stoft — den Stora, Heliga, Han är af de dödlige förgäten, under det att de böja sig i stoftet för en mask, som den förgätnes wink frambringat till ljuset; ja, den Allsmäktiges makt är knappt bekant för den dödlige, under det de fästa sin uppmärksamhet på jordens låga föremål, på sin wälleфnad och på sina begär; att ära och tillbedja Honom är för dem en bisak; de föranledas dertill endast af fruktan, emedan de weta, att de utan Hans wilja ej kunna äga bestånd, och bäfwa för Hans straff som de anse sig förtjena. Det är således behofwet af Hans hjelp, som twingar dem, att gifwa Honom offer af en twungen wördnad. Det är icke den höga, oegennyttiga kärleken, som fästar dem wid Honom. Deras kärlek, deras hela uppmärksamhet är fästad wid jorden och deß fåfänglighet, wid deß retelser och behag; men med likgiltighet blicka de mot werldarnes Herre och Upphof, som beredt dem glädje och fröjd under det jordiska lifwet och som redan åt dem förberedt en ewig salighet i en herrligare werld. Ack, de twifla äfwen ofta på Hans tillwarelse, ehuru oräkneliga werldar i den ändlösa werldsrymden bewittna, att Han finnes, att Han lefwer och werkar öfwerallt.

Himlarne förtälja Guds ära och fästet förkunnar Hans händers werk. En dag säger det den andra och en natt kungör det den andra. Intet mål eller tal är, der man deras röst ej hörer! Helig, helig, helig är Herran Zebaoth! Alla werldar äro fulla af Hans ära! Amen. *).

*) För mindre kunnige läsare tillkännagifwes, att förf. öfwerallt i deßa båda afhandl. menat geogr. eller Tyska mil. En Tysk m. förhåller sig till 1 sw. ungefär så, att 15 Tyska swara mot 10 och tjugetrefemtiondedels Swenska.

Den 14 December.

Snön.

Psalm. 147: 5, 16, 17.

I hwilken skrud naturen än sig kläder
Des höga stämpel oförändrad är;
I sommaren, som med sin fägring glöder,
I kalla wintern, som blott drifwor bär,
Ses Skaparns Allmakt stråla lika herrligt,
Kan menskan, häpnande Hans godhet lära,
Och, rörd deraf, sig fästa mer begärligt
Wid det, som hjertats tro och hopp kan nära.

Den blomsterbädd, som inwid bäckens yta
Förtjusande mot wandrarns öga ler
Skall snart sin fägring wißnande förbyta
Emot en slöja, som ej tjusar mer.
Men månne dock ej winterns diamanter
På frusna drifwan tolka något stort,
Så wäl som blommorna kring bäckens kanter
Om Skaparen, som allt af intet gjort?

Då under wårens eller sommarens skönaste dagar oräkneliga, prunkande blomster förtjusa wåra ögon, ett osynligt haf utaf wälluktande ångor omswäfwar oß, en mild windfläkt leker med wåra lockar och foglarnas behagliga sånger framtränga till oß i genljud från de grönklädda bergen; eller då den rika hösten förgyller sädesaxen, samt med frukter och bär belasta trädens och buskarnes grenar, — då intagas wi af den rena, stilla hänryckning, som endast naturens behag kunna uppwäcka, och som stämmer den känslofulle Kristnes själ att tillbedja sin allgode Skapare.

Likwäl är i sanning prakten af en skön winterdag icke ringare, då allt är stelnadt af köld, solens första strålar spegla sig i den ljusa rimfrosten, hwilken likt ett nät af diamanter, är utspänd öfwer buskar och träd; då höjder, dalar och slätter skimra, öfwerklädda af den hwita snön, i hwars fina isspetsar solstrålarne bryta sig och bilda mångfaldiga färger; då denna klara silfwermantel, som betäcker hela länder förwandlar dem till en enda sammanhängande, oöfwerskådlig, enformigt skön maßa; så att wi knappt igenkänne detta fält, och tro oß liksom genom en förtrollning wara dit försatte. Detta fält, enformigt och likwäl bländande genom sin hwita klädnad; den djupa tystnad, som herrskar nära och fjerran, allt detta ingifwer oß owilkorligt höga känslor; och endast den, som med djurisk liknöjdhet wandrar sin bana, endast den kan wid detta herrliga skådespel förblifwa känslolös.

Dock, så snart det första öfwerraskande intrycket gått förbi och ögat blifwit wandt wid omgifningarnes förändrade utseende, betraktar en wanlig menniska den

winterklädda werlden blott såsom ett enformigt skådespel. Wid första anblicken derutaf, meddelade hon måhända sin wän några uttryck af beundran, utan att likwäl wara mäktig en andelig upplyftning. Annorlunda förhåller sig den sanna Kristne. Han ser i naturen alltid tillika deß Skapares majestät. Han är i sina tankar nära den allestädes närwarande Guden. Hans fröjd, Hans beundran och Hans stumma förtjusning uttrycka sig i warma, högtidliga böner och lofsånger.

Med sådana känslor ser hwarje ädel menniska naturens förwandlingar. Ej den allmänna tystnaden på de snöklädda fälten, ej deß färgglans, ej de tillfrusna sjöarnes spegelytor, utgör det beundranswärda; utan den allgode Werldsfadrens, hemliga, oändliga och ändamålsenliga skapelseförmåga. Så betraktade David naturen. Alltid upphöjde sig hans fromma själ till Skaparen wid anblicken af deß werk. Wår Herre är stor sjöng han: Wår Herre är stor och stor är Hans makt; och det är obegripligt huru Han regerar. Han gifwer snö såsom ull, Han strör rimfrost såsom aska. Han kastar sitt hagel såsom betar; ho kan blifwa för Hans frost? Psalm. 147: 5, 16, 17.

Ja, stor är Han, och obegripligt är det, huru han regerar! — Men huru få menniskor finnas, som i wintrens under, varseblifwa något stort, något obegripligt! De se hwarje dags deras omwexlande förändringar, och betrakta det blott såsom någonting wanligt. Liksom korpen, som flyger öfwer snöfallen, för att söka sin näring, utan att hysa någon annan tanke; så förhålla sig äfwen många menniskor, och utan känsla för hwad som omgifwer dem, tänka de blott på sin näring, sina husliga omsorger och sina nöjen. Det finnes is, snö och rimfrost; mer weta de icke och bemöda sig ej heller att forska widare.

Och likwäl är hwarje snöflinga, som nedswäfwar från molnen ett under, som förkunnar: att det är obegripligt, huru han regerar. — Huru uppkomma dessa oerhörda maßor af tillfruset watten i himmelens oändliga rymd? Hwilken quarhåller deßa tyngder, under hwilka trädens grenar brista, tyngder, som nedkroßa hyddor, och som likwäl till många tusende centners tyngd, länge swäfwa osynliga i rymden — hwilken quarhåller dem i luften till en wiß tid och nedsänker dem då till jorden, så sakta och i så oändligt små delar, att icke ens ett halmstrå rubbas wid deras fall?

Wi kunne wäl säga, att dunster sammandraga sig öfwer oß i moln och tillfrysa, att de sammanpacka sig och derigenom slutligen få den tyngd, att de nödwändigt måste nedfalla; men hwilken kraft är det, som obegripligt hastigt på den klaraste himmel sammandrager dunsterna? Huru uppstår tillfrysningen? Hwad är köld; och hwarföre synes den än i högsta grad werksam, än åter owerksam? — Ack, ännu är detta obegripligt; ännu har ej en dödligs blick inträngt uti den oupphörligt skapande Gudens dolda werkstad!

Betrakte wi den fallande snön med större uppmärksamhet, så

ne wi, att hwarje flinga, i nerhet då den wid stilla luft swäfwar, består af en mängd i, oändligt fina isspetsar, som d en underbar regelbundenhet förenade. Så bildar den nligen små, sexkantiga, fint ombrutna stjernor, hwilkas st genomskinliga krystaller äro det finaste tillspetsade. Deßa rnor äro så öfwermåttan fina löst sammansatta, att den drigaste wind i fallet åter sönderdelar dem.

Huru stor skarpsinnighet man den anwänder, att förklara, hwad sätt deßa milliarder af derskönа och mångfaldigt forde krystallstjernor uppstå, högt de i den renaste luft; så skall wäl den forskande alltid stanna ett oförklarligt hwarföre. det är icke osannolikt, att i molnen bildade snöflingor, deras nedfallande till jorden, ina förstora sig, äfwen om de a genom en wid påseendet deles ren och dunstfri luft. Så rker man till exempel, att, blixtstrålen nedslår i ett hus, från himmelen kommande eldstorna äfwen antända, bränoch sönderplittra, det som fwa strålen icke widrört. Den n himmelen nedfarande blixten weklar omkring sig, andra sig mindre gnistor. Så märker n, att, om man i ett watten, aruti en betydlig mängd af är upplöst, låter något litet kall af samma salt nedfalla, nedfäller beståndsdelarne af upplösta saltet och bringar till krystallisering, på det , att de regelmäßigt sätta sig kring detsamma och förstöra gestalt. Så är det wäl äfmöjligt, att de fina snöflingorna, då de nedfalla genom molnen, i hwilka upplöst watten finnes förena delar deraf med sig, sedan de bringat dem i krystallform. Snön är lättare, än den wanliga isen, liksom denna är lättare än wattnet. Isen är i hela sitt omfång nästan alltid en niondedel större än det watten, utaf hwilket den är sammanfrusen; då nyß fallen snö intager tio till tolf gånger större rum, än det watten, som en lika mängd utaf smält snö gifwer. Så har den wisa Skaparen i snön förenat isens hårdhet med wattnets wekhet och dunsternas lätthet, att de i otalig mängd nedfallande maßorna ej skulle kunna tillfoga jordens inwånare någon skada. Hwarje fint snöstoft är till hälften genomskinligt såsom annan is. Snön har äfwen öfwerhufwud den egenskapen att starkt återkasta ljuset och derigenom liksom förstöra det. En lång wandring öfwer snöbetäckta fält, som äro bestrålade af solen, öfwertyga oß derom. Ljuset är der så bländande, att det icke allenast lätt kan förorsaka inflammation i ögonen, utan till och med blindhet. Men äfwen denna egenskap är en af Skaparens priswärda wälgerningar, isynnerhet i de nästan alltid kalla länderna, hwarest en nio månaders lång winter är en nästan beständig natt, som blott några få timmar upplyses af solen, hwilken der ofta på weckor och månader ej synes. Det är snöns klarhet som der upplyser nätter och dagar, då solen icke wisar sig, månan icke gifwer något ljus, norrskenen ej sprida något skimmer öfwer himmelen.

Ja Herran är stor och af stor kraft, och det är obegripligt huru han regerar! Ej det ljus, som snön i mörkret gifwer, är deß enda wälgörande egenskap: äfwen deß wärma förtjenar uppmärksamhet. Den är ej i sig sjelf warm, men ändock uppwärmer den allt, som den betäcker. Den afhåller kölden från jorden och i deß sköte slumrande wäxtfrön, djurägg och maskar. En winter med förfärlig köld, men utan snö, skulle åstadkomma långt sorgligare följder, än den warmaste sommar utan regn. Hettan skulle ej wara så mördande, som kölden. Af medlidande för menskligheten betäcker således himmelen jorden med snö. Frusna menniskor och djur, liksom äfwen enskilta kylda lemmar, erhålla lättast åter sin naturliga warma och lifskraft, om de betäckas helt och hållet med snö, eller ocksä blott gnidas dermed. — Huru kan en så stor kraft wara inneboende i densamma? Födes den icke sjelf af kölden? Huru kan det, som i sig blott äger köld, frambringa och quarhålla wärmen? — Menniska, du frågar efter under, och dagligen omgifwa de dig; din fot beträder ting på jorden, som i himmelens moln blifwit danade; ingen menniska kan med allt sitt wett, all sin skicklighet frambringa något sådant, eller inlägga en wärmande kraft hos kölden, inlägga lif i dödens sköte.

Utom den milda wärma, som snön bereder jorden, tillförer den äfwen wäxterna en ren och kraftig näring, i det att den försmälter och nedtränger till buskars, örters och träds rötter. Den genomtränger och upplöser de hårdaste jordarter kraftigare än det wanliga wattnet i floder och brunnar samt sjelfwa regnet. Så göder den landtmannens ängar och sädesfält, under det att den förråder spåren efter odjur, då deßa, af hungern framdrifna ur deras förborgade kulor, blodtörstige närma sig till menniskors boningar.

Genom sin skönhet förwånar, genom sitt ljus upplyser den, genom sin beklädnad wärmer den, genom sin kraft befruktar den. Men hwilken känner all wälsignelse, som den goda Skaparens wishet nedlagt i denna enda, lilla del af sin omätliga skapelse? Wandraren såwäl som landtmannen, masken såwäl som örten, naturforskaren såwäl som det medwetslösa barnet, alla fröjda sig åt den. Barnet känner knappt större glädje, då det plockar wårens första blommor eller höstens första frukter, än då det helsar de första nedfallande snöflingorne och gläder sig åt dem, när de, hwirflande om hwarandra, nedsjunka till jorden. Icke blott barnet utan den mer till åren komne känner glädje wid denna anblick. Gud will, att alla hans skapade werk skola hos de dödlige uppwäcka fröjd och glädje. — Han will se oß lyckliga och tillfredsställda.

Snöns förswinnande bådar oß wårens ankomst. Först befria sig slätter och dalar från denna winterklädning, hwars wälgörande egenskaper förkunnas oß af otaliga framskjutande wäxter. Den hwita slöjan sönderfaller, och quarhänger nu blott öfwer de högre belägna trakterna; ändtligen nedfaller den styckwis från bergen och kullarna;

då är den alldeles försiwunnen. Men på spetsarna af de högsta berg, hwarest knappt någon ört kan wära, blifwa de beständigt liggande, äfwen under den warmaste sommar.

På några af desa berg, dem sällan någon menniska beträder, ligga oerhärda, oupplösliga snölager, genom sin egen tryckning förwandlade till blågrå is, som ofta är hundrade famnar tjock. Hwad som, genom jordens naturliga, äfwen på de högsta bergspetsar rådande wärma, oupphörligt nedantill affmälter på desa snölager, eller hwad som solstrålarne borttära af deß yta, ersättes åter efterhand utaf friskt nedfallande snö, äfwen midt under sommaren, då det blott regnar i de djupare ned belägna, af menniskor bebodda trakterne.

Och Herran är stor och af stor makt och det är obegripligt huru Han regerar! Ty hwar och en af ewig snö belastad bergsrygg är ett samlingsrum för oupphörligt rinnande wattenkällor. Att de rikaste och de flesta källor ligga nära intill de högsta berg är en af de wisaste werldsinrättningar. Ty endast derigenom är det möjligt, att de, innan de nå hafsytan, kunna flyta de längsta omwägar genom de bebodda länder samt der befrukta, wederquicka och nära allt. Men det är endast snö, som kan beständigt underhålla källorna. Regnet skulle för hastigt bortflyta och läta höjderna ligga torra. Under torra, owanligt warma somrar skulle de flesta källor af brist på näring uttorka, de flesta bäckar nedsjunka, de flesta strömmar och floder blifwa wattentoma och osegelbara. Men de widsträckta och oerhördt tjocka snölagren på de högsta bergsryggarne hålla öfwerflöd och brist på watten i en wälgörande jemwigt. Då de natt och dag, winter och sommar fortfara att nedantill affmälta, under det de beständigt ofwantill påökas, nära de oupphörligt källorna under alla årstider.

Löf, pris och tack ske Dig Herre wår Gud, wår Fader; Dig, som tänker på oß, under alla tider af året och på alla orter, både djupt och högt belägna; Dig, som räknar stjernorna och nämner dem alla wid namn!

Du, Herre är stor och stor är Din makt och det är obegripligt, huru Du regerar! Du betäcker himmelen med moln, uppfyller dem med eldflammor och wattenmaßor, att de i sin tid skola wälsigna alla, som då lefwa på jorden. Du gifwer snö, såsom ull. Du strör rimfrost såsom aska. Du kastar ditt hagel, såsom betar; ho kan blifwa för din frost? Du talar, så smälter det bort; Du låter dina windar blåsa, så töar det upp.

Herre, wår Gud, allsmäktig, allwis och full af nåd, som aldrig upphör, jag will uppsöka Dig och blicka in uti herrligheten af dina werk; ty hwad är saligare än att skåda Dig! Jag will prisa din nåd och lofwa din barmhertighet, som tänkte på mig, innan jag war, och beskärmade mig, förr än jag kände någon fara. Dig, allgode Fader, ske pris, tack och ära, nu och i all ewighet. Amen.

Den 15 December.

Wal af lefnadssätt och kall.

Marci 1: 16—18.

För lycka, ströd och ära
I denna werld, ej strid;
Låt sorgen dig ej tära
För denna korta tid.
Det är till andra strider
Dig Herren kallat har;
Det är för andra tider
Han lönen åt dig spar.

Här gäller det att werka
Hans werk, som Dig har sändt,
Och med hans Anda stärka
Det lif, hos Dig han tändt.
Här gäller det att söka
Först hans rättfärdighet
Och med all id föröka
Hans rikes härlighet.

Det gifwes ett ondt, hwaraf många lida: det heter mißnöje med stånd, lefnadsförhållanden och kall. Denna sjukdom är allmännare utspridd än man föreställer sig; den åstadkommer i tysthet mer förderf än man tror. Medan ett glädtigt leende synes på manget ansigte, fräter ett hemligt gift de. sjuka hjertat. Man talar ej gerna derom; ty man wet, att all klagan är fruktlös. Men stundom yttrar man dock något derom för wänner; suckande säger stundom den, som känner sig olycklig: "Hade jag, i stället för mitt närwarande yrke, kunnat wälja ett annat, så hade jag warit i en helt annan belägenhet;" eller: "mina egenskaper, mina böjelser, paßa ej till de wärf, som jag måste besörja": — eller: "I hwarje annat kall hade jag warit lyckligare än i det, som jag är nödsakad att idka"; — eller: "I detta stånd, detta äktenskap, hwartill allehanda twingande omständigheter mig bragte, kände jag redan förut, att jag ej skulle blifwa rätt lycklig. Min böjelse, mitt hjerta blefwo ej rådfrågade, eljest hade det icke kommit derhän".

Intet är i sjelfwa werket bedröfligare, än ett sådant tillstånd; ty wid detsamma lefwer menniskan i oupphörlig motsägelse med sig sjelf. Hennes längtan swäfwar alltid ut öfwer kretsen af hennes kall: hennes hemliga böjelser stå alltid i strid med de pligter, som hon skall öfwa. Hennes wanliga wärf förefalla henne wämjeliga, hon sköter dem med ljum liknöjdhet, ja, ofta med afsky. Aldrig kastar hon en blick på de werkligt eller skenbart lyckligares belägenhet, utan att känna ett hemligt qual. Öfwerallt skådar hon törnen, i stället för rosor, i sina förhållanden, och sysselsätter sig ifrigare med allt annat än med det, som hörer till hennes kall. Deraf alstras för henne mycken olägenhet; men hon känner sig till och med föga sårad af de förebråelser, hon måste uppbära för wårdslös behandling af embetsåliggandeu: hon hemtar tröst af den föreställningen, att det ej kunnat wara eller ske på annat sätt, men är mycket nog, när det slår så ut som det gör, då hon likwäl sköter allt utan håg och böjelse. Om hon wore i den för henne

aßande belägenheten; om hon
ore af det stånd eller i det yr-
, hwartill hennes böjelser hen-
e draga, så skulle hon wisa sig
rträffligare, ifrigare, berömli-
are än mången, som nu har en
ättre lott, men ej förstår att
egagna densamma. I hemlig-
et anklagar hon sina föräldrar,
na anhöriga, eller öfwer huswud
bet, derföre att hon ej kommit
å sin rätta plats.

Samma wederwilja, som män-
erne pläga hysa mot sitt kall,
lågar äfwen i tysthet mången
dande quinna, i anseende till
en äktenskapsförbindelse, hwil-
en hon blifwit nödsakad att in-
å. Personer af quinnkönet haf-
a i allmänhet lika liten frihet
id walet af make, som ynglin-
ar hafwa wid walet af yrke.
Derföre blifwer äktenskapet säl-
an så lyckligt för hela lifstiden,
om det kunnat wara, isynner-
et om det icke wälsignats med
arn, som med sköna moders-
änslor uppfylla det glädjetoma
jertat. Husliga lifwets enfor-
righet ökar försakelsens bitterhet.
Inbillningskraften sysselsätter sig
ied tysta, oftast till och med olof-
ga önskningar. Man anser sig
ör ett olyckligt ödets offer, eller
öker ersättning i icke husliga för-
röelser. Hushållswäsendet lider;
iannen befinner sig sjelf icke wäl
sitt hem; han söker njutning och
iuntran utom hus. Makarne
lifwa aldrig så förtrolige, som
e borde blifwa; båda bewara
ißa hemliga tankar och önsk-
ingar i själens innersta. Så-
unda lägges ej sällan grunden
ill ömsesidig kallsinnighet, som
öranleder mångfaldigt mißför-
lånd, och ofta, om ett oklokt
ppförande deßutom tillkommer,
alstrar äktenskaplig mißsämja,
kif och beständig twedrägt, tills
det heliga bandet brytes, eller
af Öfwerheten upplöses.

Sålunda är det blott allt för
wißt, att den motsägelse, som
råder mellan menniskornas kall
och deras böjelser, utgör en af
de wanligaste och förfärligaste
källor till deras elände. Men
hwaraf uppkommer för det mesta
detta onda, som angriper den hus-
liga sällheten i deß djupaste röt-
ter och densamma tillintetgör?

Ostridigt lägger ödets hand,
ofta redan tidigt, sjelf den wig-
tigaste grunden dertill. Menni-
skan gifwer sig ej sjelf sina an-
lag, — de äro medfödda. De
måste utwecklas genom uppfostran
och erfarenhet. Deßa anlag in-
nehålla wanligtwis fröet till en
uteslutande böjelse för en wiß,
personens synnerliga skicklighet
motswarande sysselsättning. Om
nu samma öde, som förlänade ut-
märkta anlag för ett wißt kall,
å andra sidan gör det omöjligt
att omfatta ett stånd, hwari det
mest lysande bruk kunde göras af
dylika egenskaper: så uppkommer
nödwändigt denna inre söndring,
som gifwer anledning till lång-
warigt mißnöje.

Ofta händer det, att en yng-
lings anlag och böjelser ganska
sent röja sig på ett märkbart sätt.
Och om föräldrar och uppfostrare
äfwen äro beredwillige och istånd
att egna honom åt hwarje slags
lefnadsyrke, för hwilket hans håg
talar, så kunna de dock icke skön-
ja, till hwilket han engång skall
blifwa skickligast. Ja, ofta in-
träffar, att, om en yngling fått
sig rättigheten att ostörd wälja
sitt yrke öfwerlemnad, han, miß-
kännande sig sjelf, omfattar det
stånd,

stånd, för hwilket han, sedan deß krafter blifwit fullkomligt utwecklade, alraminst duger.

I det hela taget, äro dock sådane fall icke allmänna, utan böra anses såsom undantag från tingens wanliga ordning i menskliga lifwet. Och hwad den gudomliga Försynen här anordnade, det har ostridigt sina högre och wälgörande ändamål för menniskoslägtet, om blott menniskan sjelf är nog wis att dem inse och wörda, samt nog stark att dem ernå.

Så har det händt, att stundom månget förträffligt, snillrikt hufwud, som warit i stånd att, med wishet, styra länder och folkslag, eller bringa wettenskaperna till en större höjd, blifwit genom widriga öden, nödsakadt att egna sig åt åkerbruket eller något handtwerk. Hade han rätt att beklaga sig öfwer sitt ödes obillighet? Eller skole wi, när wi warseblifwa en sådan skenbar motsägelse, tadla Guds wishet i utdelandet af sina gåfwor? — Ingalunda! Denne snillrike landtman förbättrade, genom nya uppfinningar åkerbruket; denne, med högre själsförmögenheter begåfwade handtwerkare, fullkomnade sin konst på ett dittills okändt sätt. Dertill woro deras utmärktare gåfwor bestämda; de skulle, på en plats, till hwilken högt begåfwade själar sällan komma, befrämja menniskoslägtets sällhet. I Guds skapelser och i ödenas ledning är alltid en högre plan, än wi wänta och tro. Intet är slump. Äfwen den minsta wärt har ej utan afsigt bekommit sin särskilta ståndort, ej heller ligger stenen förgäfwes på den punkt af fältet den innehafwer.

Men menniskans kortsynthet utgrundar ej alltid de höga afsigter, som werldarnes Styresman följt och följer; dåraktig inbilskhet, som alltid är en frukt af okunnigheten, tadlar med förmätenhet, då stum och dyrkande wördnad borde uppfylla själen.

Om slutligen ändamålen, hwilka Försynen antyder menniskan, icke ernås, så är det dennes egen skuld; ty hennes begärelser, libelser och bårskaper föra henne på den orätta stråten, och göra henne blind för det sanna goda. Det är ej Gud, som söndrar henne med sig sjelf; det är hon, som sjelf söndrar sig med Guds wisare planer.

Ofta pläga redan föräldrarne i barnens uppfostran, utså de första frön till framtida mißnöje med deras belägenhet; fadrens äregirighet, modrens fåfänga, hwilka laster de bemantla med det sköna namnet af kärlek för barnen, störta deßa genom oöfwerlagd behandling, i ett omsider drabbande förderf. Man gifwer sönerne en uppfostran, hwilken alldeles icke är egnad åt det kall, som de, i sina omständigheter, böra wälja. Man wäner dem tidigt att lefwa såsom herrar, då de likwäl äro bestämde att blifwa tjenare; man uppfyller deras hufwud med kunskaper, som föra till helt andra wärf, än handtwerkarens. Det är då icke underligt, om ynglingen sedermera wisar afsky för ett yrke, som han af twång nödgats omfatta, ehuru man redan börjat ingifwa honom böjelse för helt andra förrättningar.

Månge föräldrars högfärd wäljer ofta långt skadligare wägar. Medan barnet ännu slumrar i

aggan, bestämmes deß blifwan: lefnadsyrke, innan man än: u kan weta, om det har anlag r detsamma. Till ökande af imiljens anseende, will man lå: t det stiga högre och spela än: u mer lysande röler än deß för: ldrar och förfäder. Så kommer agakarlens obemedlade son i lä: a hos handtwerkaren eller konst: ären; handtwerkarens åter, u: m erforderlig förmögenhet, i öpmannens rörelse; så försättes orgarens och landtmannens son, tan synnerliga själsgåfwor, i de ögre skolorna, för att blifwa en ärd eller inträda i det andliga åndet. Försent, sedan den bä: a delen af lifstiden, under lån: a förberedelser, gått förlorad, lifwer man mißtaget warse, och ätande ånger följer i den obe: änksamma stolthetens spår.

När sonen antingen helt och ållet mißlyckats i det kall, hwari ian försatt honom, eller han, lott till hälften, blifwit hwad ian sökt bilda honom till; när an klagar öfwer den straffbara regirighet, som förledde hans öräldrar att gifwa honom en ppfostran öfwer deras stånd, och örorsakade det olyckligare förhål: ande, i hwilket han befinner sig, – då först, men ack, försent, iser man willfarelsen!

Föräldrars åflande, att höja g och sina barn öfwer deras änd, är ett ondt, som griper så idt ikring sig, att man nu för den allestädes blifwer det warse. Man har glömt att söka sin lyc: a och ära i det, som Försynen eskärt, och will med inbilsk sjelf: lokhet förbättra werldsstyrelsens irdomar.

Wanligast äger detta fel rum id döttrarnes behandling. Man gifwer dem en uppfostran, som för det mesta är öfwer deras stånd. Långtifrån att wäna dem wid denna enkelhet, sparsamhet och huslighet, som engång kunna be: reda en redlig mans sällhet, wä: ner man dem twertom wid mång: faldiga beqwämligheter, förströ: elser och njutningar, för hwilka den make, som erhåller deras hand, hwarken äger böjelse eller förmö: genhet. I stället att, genom en rik hemgift, sätta en mö i stånd att, för sig sjelf och för sin blif: wande man, minska lifwets be: swärligheter och underlätta samt befordra ett yrkes idkande, förslö: ser man besparingarne på grann: låt och prål, i afsigt att låta dot: ren med sin glans fördunkla sin lekssystrar och jemnåriga, så att en rik man må gifwa denna fint uppfostrade flickas dygder företrä: de framför all förmögenhet. – Följderna deraf äro, tyvärr, nog uppenbara! Den redlige man: nen, som ej förmår bestrida ut: gifterna wid ett kostsamt lefnads: sätt, eller tillfredsställa alla de små behof, wid hwilka den wek: ligt uppfödda och fint bildade mön är wan, skyr en äktenskapsför: bindelse af denna art. Han wäl: jer sig hellre en af sina likar, som, i stället för flärdfull grann: låt, bringar så stor förmögenhet i boet, att han lättare kan in: rätta sin hushållning. Det prydda armodet förgätes, och de högt flygande planer, som föräldrar: nes stolthet uppgjorde, blifwa öd: mjukare, ju närmare de är kom: ma, då dotterns ungdomliga be: hag förswinna.

Deraf de många ogifta per: soner, isynnerhet uti större stä: der, hwarest det båraktiga begä: ret, att höja sig öfwer sitt stånd

och likna de förnämare, alltmer tager öfwerhand; deraf det bedröfliga öde, hwilket träffar sådana unga fruntimmer, som antingen måste, twertemot könets bestämmelse, i ensamhet borttyna, eller nedsätta sina höga anspråk, och, för att blifwa försörjda, bjuda sin hand åt männer, hwilkas yrke och bildning, alldeles icke swara mot hwad de wäntat. Derifrån härleder sig äfwen den motsägelse, i hwilken de förmenta högre anlagen och ädlare böjelserna stå till det kall en person omfattat; derifrån härflyter mißnöjet med lefnadsförhållanden och stånd; derifrån ursprunget till så många hushålls förstöring, och källan till de tårfulla äktenskapen!

En icke ringa orsak till det, för ynglingars och flickors framtida bestämmelse, menliga inflytandet på hufwud och hjerta är den, i större och mindre städer, rådande läsfjukan. Unga personer tro, att de bilda sig och förädla sin smak, då de, utan urwal, utan en förståndig mäns råd, läsa romaner och teaterpjeser, i stället för lärorika werk. Derwid göra de, tywärr, icke så mycket affeende på själens föregifna bildande, som på angenäma swärmerier för deras utomdeß retliga inbillningskraft. De uppdrifwa derigenom sina naturliga känslor till en löjlig eller kraßlig känslosamhet. Det werkliga lifwet synes dem platt och wederwärdigt, emedan det wisar sig wara helt annorledes beskaffadt och allwarligare, än deras skalders swärmiska drömbild. Deras öfwerdrifna anspråk på werlden äro högre, än den kan och will uppfylla. De anklaga lifwet, då de endast borde anklaga sin egen förståndsförwirring och falska bildning.

Härmed will jag icke tadla wåra skalders werk, utan deras mißbruk af den oerfarna ungdomen, genom föräldrars och uppfostrares sorglösa liknöjdhet. Ty hwad snillrike män tänkt och skrifwit till själens wederquickelse, det bör ej blifwa någon hufwudsaklig sysselsättning för ungdomen; de finare maträtterne, som äro ämnade till en läckrare goms förnöjande, böra aldrig njutas i stället för stärkande spis.

Yngling, jag talar om din framtid, om din lefnads sällhet, om ditt wal af kall och stånd! — Hwem bör wäl ditt öde ligga mer om hjertat än dig sjelf? — Pröfwa allwarligt, i hwilken medborgerlig krets du för hela din lifstid skall ingå. Att träda tillbaka, sedan walet skett, det är ej mera lätt, ofta omöjligt.

Wälj icke af stolthet eller fåfänga, utan pröfwa, hwartill du är skickligast, och hwari du engång skall kunna åstadkomma något utmärkt. Men öfwerwäg derjemte, om du äfwen har de yttre hjelpmedeln, som äro erforderliga för din fortkomst på den wädjobana, du dig önskar. Wälj, och besinna, att en wis menniska i hwarje belägenhet, på hwarje post, den må wara hög eller låg, står på sin rätta plats. Anse det för bättre, att wara den förste i ett ringare stånd, än den siste i ett förnämare. Men har walet redan skett, eller måste du göra ett sådant mot din böjelse, emedan oöfwerwinnerliga omständigheter twinga dig dertill: så knota ej öfwer det stånd, hwari du ingått: nu är din gång

Guds wilja! — Wandra med stadig tillit, du går till din lycka. Du inser det tilläfwentyrs icke genast; men den timme slår, då du gör det och låfwar Herran. Det beror helt och hållet af dig sjelf att blifwa den aktningswärdaste, samt till en stor del att blifwa den gagneligaste och förmögnaste i din krets: du skall blifwa det, om du aldrig förgäter tre grundreglor: War med outtröttlig flit den fullkomligaste i ditt yrke; sök att derwid göra dig hwar och en genom tjenstaktighet och hjertats godhet förbunden; skilj dig aldrig från Gud och Hans heliga wilja, ty af Honom allena blifwer ditt kall wälsignadt!

Och du, unga quinna, owiß är din framtida lott! Huru osäkert är det ej, om någon skall bjuda dig handen till en äkta förening! Och om det sker, huru obekant är icke ännu detta föremål för dig! Men bered dig nu att ej blifwa fullkomligt olycklig med någon; wänta derföre litet af ödet, men det mesta af dig sjelf. Wän dig ej wid bequämligheter, som du engång swårligen kan umbära. Din skönaste prydnad är sedlighet, anspråkslöshet, huslighet. I din klädsel herrske renlighet, enfald, utan prål och behagsjuka. Den förnuftige mannen wäljer ej efter flickans klädsel, utan efter hwad hon lofwar att blifwa såsom hustru. Men han föredrager alltid, och med rätta, den, hwars yttre anspråkslöshet redan förkunnar, att hon behöfwer och fordrar litet, men hwars ordentlighet, sparsamhet och huslighet förråda, att hon är i stånd att gifwa mycket.

Himmelske fader, gif, att jag med wärdighet sköter det kall, som din wishet åt mig bestämmer: det är för mig det bästa. Du hafwer mig kallat. Då jag, genom mitt redliga nit, utan äregirighetens och winningslystnadens affigter, uppfyller mitt kalls pligter i hela deras widd, så uppfyller jag blott din heliga wilja! Amen.

Den 16 December.

Pligter emot främmande trosbekännare.

Luc. 10: 29—37.

O du, som gaf ditt lif för fåren!
Om nåd och kraft wi bedje dig,
Att framgent följa dig i spåren
På kärlekens och fridens stig.
Låt mer och mer en skingrad skara
Förenas i din sannings ljus,
Att det må wara, ewigt wara
En Herde och ett Fårahus!

Huru skall jag inrätta mitt uppförande mot anhängarne af en främmande trosbekännelse?

En allwarlig betraktelse af detta föremål är wår pligt, och deßa tiders utomordentliga tilldragelser wärdig; den kan till och med förr eller senare blifwa af wigtigt inflytande på wårt husliga lugn.

Behandla hwarje menniska, utan afseende på

hennes tro och meningar, såsom din wän, när hon fruktar Gud och gör rätt!

Detta är den Kristnes hufwudregel i umgänget med främmande trosbekännare. Så liknar han Gud, den allwise, allgode Fadren; så följer han Jesu efterdöme. Utan anseende till personen älskade den Gudomlige alla, och umgicks såwäl med hedniske Romare och Greker, som med affällige Samariter och rätttroende Judar.

Wi skole ej göra affeende på tron och de meningar, som menniskor hysa, utan på deras handlingssätt; lärobegreppet, är i sig sjelft blott en död kropp: den ädla, heliga wiljan, som wisar sig i goda werk, är den ande, som lifwar detsamma. Och om det, dödlige, wore afgjordt, att din tro, din mening, din religion, wore den enda och sanna i werlden, att alla andra wandrade i willfarelsens mörker, men du saknade ett kärleksfullt hjerta: O, så wore din religion dig till ingen nytta, och sanningen ett kraftlöst frökorn, en lifslös ljudande malm, och du änna ett mörkrets barn. 1 Joh. 2: 9.

När en annan, hwars religionsbegrepp du i din stolthet föraktar, när han, lågande af helig, innerlig kärlek till sin Gud, outtröttligt uppfyller Guds milda bud, när han, utan att känna din fullkomligare lära, likwäl fullgör deß bättre lag, så är han, och ingen annan, för Gud rättfärdig.

Den ofruktbara meningen, den döda tron, bereda icke saligheten; ej heller den yttre kyrkodisciplinen, bönerne och fastorna, wallfarterne och löftena, eller ordets blotta hörande: de äro allena Guds barn, som göra Hans wilja. Gud är alla dödliges Gud; den i öcknen bedjande Beduinens *), den för solen knäböjande hedningens, den Mosaiske lagen trogne Israelitens, den Försonarens lära tillgifnes, i hwilket tempel han ock må höja sina suckar. Alla äro wi faderhjertat lika nära; det är blott lasten som aflägsnar, dygden som närmar. Menniskorna må ropa sitt Herre! Herre! under hwilka yttre kyrkobruk, som helst: de stämplas dock af sina frukter.

I umgänget med främmande trosbekännare, böre wi således framför allt göra affeende på deras tänkesätt och hjertans godhet, men icke på det afwikande i deras trosartiklar. En främmande religionsbekännare, utrustad med älskwärda egenskaper, prydd af goda seder, dygdiga tänkesätt och ädla handlingar, denne, utan affeende på trosmening, är wärd din warmaste wänskap! Luc. 10: 29, 37.

Skiljaktighet i trossatser och religiösa begrepp har ofta åstadkommit lika mycket ondt, som skiljaktighet i politiska meningar. Det oaktadt måste wi tillstå, att wi äfwen ganska wäl kunna wara wänner af dem, som ej dela wåra åsigter i statssaker: hwarföre skulle wi då icke blifwa wänner, bröder, förtrogne med dem, som äro en annan troslära tillgifne?

Fråga ej i umgänget med din nästa efter deß trosartiklar, utan efter deß sinnelag och lefnadssätt.

*) Så kallas den i öcknen kringströfwande Araben. Han bekänner Muhameds lära.

[b]etänk, att hufwudstyckena i hans [tro], äfwen äro det i din; betänk, [at]t den Kristne öfwerallt, af [hw]ad nation han än må wara, [i] hwilken kyrka och sekt han än [m]å höra, att Juden, Mahome[ta]nen, ja, sjelfwa Hedningen, [äf]wen tro på Gud! De äro äf[w]en Guds barn, och hoppas så[so]m du, på samma ewighet.

Förakta ingen för hans [r]eligions skull, ty den är [fö]r honom en saliggörande [me]nning, en öfwertygelse, [so]m han ärfde af sina fä[d]er, liksom du ärft din. [L]iksom han, genom den, på jor[de]n är dygdig, kärleksfull, gagne[li]g, redlig, sannfärdig, barmher[ti]g och till allt godt skicklig, så är [ha]ns tro en källa till wälsignelse [fö]r honom och samhället. Den from[m]e hedningen, den dygdige Isra[el]iten är Gudi täckare, än den [K]ristne, som lefwer i wällust, [o]tukt, bedrägeri, hat och split, [o]barmhertighet och ondska.

Förakta ingen för den [r]eligion, som han är tro[g]en; han förblifwer trogen den [ö]fwertygelse, som han ärfde af [s]ina fäder, trogen de öfwerty[g]elser, som äro wälgörande för [h]ans hjerta. De sanningar, som [h]an wördar äro hans staf, när [h]an wacklar, hans ankare i stor[m]nen. Engång, när lifwets dröm [f]örswunnit, engång, när döden [f]ör oß afslöjat ewighetens hem[l]igheter, när wår förklarade själ [t]ydligare skådar sanningen, skall [d]en wilsefarande skönja sin willa; [m]en Gud skall ej fördömma den [i]rrande för hans meningar, i [h]wilka han, genom den Högstes [s]kickelse, blef född och uppfostrad.

Haf wördnad för främmande trosbekännares kyrkobruk. — Wanhelga ej, genom obetänksamt tadel, den högtidlighet, med hwilken du tillbedjande nalkas det Högsta Wäsendet; wanhedra dig icke genom begabberi och en fåwisk klokskaps leende öfwer ting, som i den främmande Gudstjensten förwåna dig, men hwilkas sanna betydelse du ej fattar. — Skulle du icke likaledes ömka den oförståndige, som i sin dårskap wågade begabba högtidligheterne, bruken och öfningarne i den kyrka, du tillhör?

Menniska, wet slutligen, att allt, som bereder den odödliga själen till ewigheten, är wördnadswärdt, är något heligt, i hwad form det ock må wisa sig! Derföre är hwarje religion wördnadswärd, ty hwarje religion är en wäg till Gud, och själarnes inwigning till ewigheten! Men hwad Gudi heligt är, det skall du, dåraktiga menniska, icke kalla menligt.

När Juden i Synagogorna sjunger Davids psalmer, och med wördnad förnimmer lagens ord, som Israels Gud fordom med ljungeldens dån förkunnade från Sinai, så mins, att fordom Profeterne, hwilkas stämmor än i dag äro dig heliga, likaledes stodo i Synagogorna; så dyrkade fordom Jesus Christus sjelf werldarnes Gud!

När Koran's *) bekännare, efter Österländskt sed, nedfallit bedjande, och med sitt anlete kyßer stoftet på marken; när han i templet förrättar sina twagningar, och under sina böner, andaktsfullt wänder ansigtet mot Öster,

*) Så kallas Mahometanernes bibel.

hwarifrån hans lära honom sändes, — o, så rodna af blygsel, du lättsinnige, som i kristna tempel kallsinnigt insluмrat, eller med din inbillningskraft kringswärmar i fåfängans drömmar, medan tusende bedjande omkring dig, rigta hågen till himmelen!

Wördnadsbjudande är sielfwa hedningens andakt, när han tillbeder den uppgående solen, eller stjernorna, eller det ljungande åskmolnet; när han, med tacksamt barnasinne, offrar den store Anden, ett lam ur sin hjord. Ack, denne obekante ande, som han wördar och tillbeder i stjernor och lågor, åskdundrets ljud, i hwarje träd eller af menniskohänder förfärdigade bilder *), är den store Guden, wår och hela werldens Herre! Denne omyndige dyrkar Honom på sitt sätt; han förblandar i sin swaghet Skaparen med det skapade. Men det oaktadt stiger hans bön öfwer det susande trädet, det ljungande molnet, de strålande himmelskropparne till Gud; och den Allwetande älskar detta omyndiga barns joller, och hör det gerna.

Af wördnad för Religionen bör man med främmande trosbekänare undwika alla stötande samtal och twister i trossaker.

Det är ett fruktlöst bemödande, att söka bibringa den, som genom uppfostran, wana och erfarenhet engång wördar sin densläras satser, en annan öfwertygelse. Ofta lyckas det, tywärr, endast så wida, att wi wäl förwilla dem i deras tro, men icke kunne bibringa dem wår mening såsom sanning eller göra dem hågade att omfatta densamma. Då äro de olyckligare än förr, utan lugn, utan tröst, utan ledning af det, som förr warit deras helgedom, glädje och ljus. — Men deßa stridigheter wäcka ännu oftare bitterhet, mißnöje, mißtänksamhet och söndring mellan de såkallade bröder.

Undwik derföre alla twister och stötande samtal om trosangelägenheter med främmande religionsbekännare; ty de hafwa alltid åstadkommit mer skada än gagn. Men om du will bewisa din religions helighet och företräde, och genom deß ådagalagda förträfflighet göra främmande trosbekännare till proselyter, så gack åstad och förherrliga himlaläran genom din dygdiga wandel. Låtom oß ej bekräfta wår tros gudomliga sanning med heliga ord, utan med heliga handlingar.

Religionen söndre ej menniskohjertan från hwarandra: hon blifwe det band, som fastare förenar dem. — Den Religion, som söndrar bröder från hwarandra, och i stället för kärlekens, sprider twedrägtens lågor, hon är ej från Gud!

I alla stater, hwarest Kristendomens sanna, saliggörande anda har förmält sig med lagstiftningen, äro, för det närwarande, äktenskapsförbindelser mellan personer af skiljaktiga kristna trosbekännelser, ej mera förhindrade, utan twertom af lagarne gillade.

Så önskligt det wißerligen wore, att makar hade samma tro, bekännelse och kyrka: så är detta likwäl icke alltid fallet, och kan ej heller wara det. Sällan

*) Fetischer.

eller aldrig har dessutom skiljaktighet i tro haft stadligt inflytande på deras sällhet, som af ren, ömsesidig kärlek och högaktning knöto det sköna bandet. — Skiljaktigheten i tro, gjorde dem blott ännu kristligare, menskligare, fördragsammare, och de hjertan, som, i särskilta tempel bådo för hwarandra, gjorde det icke mindre innerligt. — Gud befaller, att wi skole älska nästan, såsom oß sielfwe, och Christus wisar genom lära och wandel, att intet religionsparti är derifrån uteslutet: hwi skulle då skiljaktighet i religionssatser blifwa ett hinder för bygdiga själar, att knyta äktenskapets band?

Engång skole wi alla framträda inför Gud; alla äro wi Hans barn, utan affeende på stånd, språk och tro. Utan wetskap, wilja eller medwerkan blefwo wi födde i en wiß religion: men alla blefwo wi förbundne att uppfylla Guds wilja, som är uppenbar worden i alla religioner. — Wår mening, wår swaga kunskap, de blifwa ej dömde, men wäl wåra handlingar.

Fader wår, som är i himmelen, helgadt blifwe ditt namn af alla folk. Dem tillkommer äfwen ditt rike. — Och när din wilje sker på jorden, så förlåter Du de swaga deras skulder!

Fader, fräls oß ifrån ondo, ty ditt är riket, makten, äran och herrligheten i ewighet. Amen.

Den 17 December.

Aktningen för främmande folkslag.

Sal. Ordspr. 14: 34.

O! kommer, skåder Herrans werk,
I folk! ty allt han leder,
Kom, werld! och på hans under märk
Och fall i stoftet neder:
Ty storm och örlig i all land
Han stillar, och med wäldig hand
De stoltas båge bryter.
"Förskräckens ej för wåldets bud:"
Han talar: "warer stille!
Besinner dock, att jag är Gud
Och farer icke wille.
Jag pris på jorden winna skall,
Och hägna dem från blygd och fall,
Som mig allena frukta."

Folkslagens moraliska förbättring måste framgå ur deras eget sköte, likasom inifrån; den kan ej utifrån tillwägabringas genom gode Furstars bemödande eller genom lagarnes twång. Ty Furstar och borgerliga lagar kunna wäl förordna om utwertes skick, men ej sträcka sitt wälde till tankar och samweten. Hafwe wi ej sett många folkslag, som ägde de förträffligaste lagar, de bästa styrelser, och det oaktadt nedsönko i lättsinnighet, yppighet, sielfkärlek och orättrådighet? Hafwe wi ej alltför ofta sett barn, på det ytterligaste sätt, wanslägtas från sina aktningswärda föräldrar?

En inre, religiös öfwer-

tygelse måste bringa folkslagen till rättfärdighet. Alla andra medel att upphöja och lyckliggöra nationer äro otillräckliga. Det är wißerligen möjligt, att I, genom orden frihet, ära, m. fl., kunnen lifwa en menniskoflock och locka den till stora företag. Men utan inre dygd, kan friheten lika litet äga bestånd, som äran förwärfwas. De hänrycktes ansträngning skall en tid wara lysande, men oförmodadt åter skyndsamt förgås i sig sjelf. Äfwen Jerusalem wille fordom befria sig från Romarnes ok: men hos folket lefde ej mer forntidens dygder, och Jerusalem förwandlades till en sorglig grushög. Faran af allmän undergång, kan wäl slutligen förena de söndrade: utan inre dygd förer dock twedrägten deß säkrare, sedan den öfwerhängande faran förswunnit, ånyo till undergång.

Hwad lagarnes kraft, hwad wise Furstars stadgar icke förmå till beredande af folkets inre förbättring, det kan med större framgång tillwägabringas genom enskilta beslut och efterdömen. Den ringaste borgare, den minsta familj kan dertill bidraga. Det waraktigt goda och stora, som timat i werlden, har sällan blifwit uppfunnet eller utfördt af dem, som i det allmänna lefwernet kallas de store; utan långt oftare genom föga bemedlade, föga aktade personer. — Jesus Christus walde ej, till förkunnare af sin werldsförändrande heliga lära, män, de der suto på throner, eller ägde ett för lärdom och snillegåfwor frejdadt namn, eller stodo i anseende för börd och rikedomar; utan okända, ringa, fattiga personer, hos hwilka tidsandans gift ännu icke förstört sinnets kraft och renhet.

Äfwen den swagaste dödlige kan, i sin mån bidraga till den allmänna sällheten; ty Gud och Hans wälsignelse äro med och uti den, som will det goda. Ingen ädel gerning sker i denna werld förgäfwes; hwarje sådan är ett fruktgifwande utsäde för werlden eller för wårt eget hjerta. Framträd derför med kraftigt dåd, och hjelp att rädda din nations förlorade lycka, eller att trygga deß för hand warande sällhet.

Du frågar: Huru kan jag det? — Det har blifwit dig sagdt i Guds heliga ord: rättfärdighet upphöjer ett folk. — Så war nu hwad du önskar, att dina landsmän måtte wara. Det sanna och bättre blifwer af folket omfattadt, derigenom att många enskilte omfatta det; ty folket består af enskilte.

Ett folks tänkesätt och sinnesbeskaffenhet werkar mäktigt tillbaka på deß Öfwerhet och beherrskare. Allmänna opinionens (meningens, öfwertygelsens) ström leder äfwen dem; ty endast genom den äro de starke, men utan den swage. Öfwer ett dygdigt, rättwist, för heder och sanning nitälskande folk, skall en lastfull despot ej lätt wåga att sträcka sin tryckande spira; men förslappade, genom twedrägt söndrade, eller genom wällust och yppighet till den grad förderfwade nationer, att de för guld och sinnliga njutningar sälja sjelfständigheten, det heligaste för fosterlandswännen, de äro mogne för träldomen. Dem pålägger en neslig förtryckare lätt oket.

Rättfärdighet upphöjer

ett folk. — Men rättfärdigheten består deri, att man är skicklig till det, man will och bör wara. Ett rättfärdigt folk är således det, som har alla egenskaper, hwilka äro oumbärliga för ett folk, det der will bestå med kraft, lycka och ära. — Den rättfärdige wördar för öfrigt så wäl egna, som andras rättigheter. En rättfärdig eller rättwis domare åter är den, som har känsla och aktning för kärande och swarande parters rätt.

Det är således ett rättfärdigt folk, som icke allenast wördar sina egna, utan äfwen andra nationers rättigheter, och uppfyller Jesu wisa ord: **hwad du ej will att andra skola göra dig, det skall du ej heller göra dem!** Och till denna rättfärdighet kan du i din werkningskrets bidraga, om den wore aldrig så inskränkt. Dertill behöfwer du hwarken diademet eller inflytande på regenter, eller stor beläsenhet, eller börd, eller rikedom!

L å t h w a r j e f o l k r ä t t w i s a w e d e r f a r a s, det wore mäktigt eller swagt, när eller fjerran boende, wänskapligt eller fiendtligt. Endast den nation, som tänker rättwist mot andra, är berättigad att af den wänta rättwisa tillbaka.

F ö r k l e n a o c h f ö r l ö j l i g a e j d e t s a n n s k y l d i g t g o d a, s o m a n d r a f o l k s l a g w e r k l i g e n ä g a. Erkänn fastmer gerna de företräden, som du finner hos dem. Ty, liksom Gud tilldelat hwarje land egna fördelar och brister, så har han äfwen förlänat hwarje folk egna anlag och krafter. En alldeles förderfwad menniska skulle omsider gå under genom sin egen ondska; likaså ett i grund elakt folk. Om ett sådant funnes, borde det förr wäcka ditt medlidande än ditt hat. Bland hwarje folkslag lefwa ädla, dygdige medborgare; bland hwarje folkslag finnes förträffliga egenskaper, som förtjena din aktning. Men bland hwarje sådant, lefwa ock dåliga medlemmar, finnas owärdiga böjelser och bemödanden.

War derföre rättwis. Bedömmer du ett främmande land, så se icke blott på deß brister, så gör dem icke större, än de i sjelfwa werket äro. Den, som, på ett så argt och öfwerniladt sätt, fäller dom öfwer hela folkslag, bestyrker blott, dels swagheten af sitt förstånd, hwilket dåraktiga fördomar kanske öfwerwäldigat, dels sitt hjertas lidelsefullhet. När talade och handlade hon wisligen och sannt den menniska, som styrdes af wreden?

Ett af de oförståndigaste och farligaste bemödanden är, att hos folkslagen ingjuta såkalladt nationalhat, för att kunna deß säkrare räkna på deras tapperhet i hwarje krigsfall. — Hat alstrar hat, liksom kärlek genkärlek. Den, som befordrar nationalhat, han bör bereda sig på nationalförödmjukelser, och att hans fädernesland, wid någon olycklig wändning af kriget, engång blifwer med deß större grymhet mißhandladt, emedan icke blott en fiendtligt sinnad Furste, utan, hwad som är långt wärre, hwarje enskilt i hären, brinnande af ett retadt och outsläckligt nationalhat, önskar utkräfwa hämd. Hat, alstrar hat; det blifwer äfwen i fredstider källan till många förtretligheter, af hwilka de oskyldigaste medborgare ofta mest

måste lida. Det kan till och med i fredstider beröfwa ett folk många betydliga fördelar, som eljest kunnat tillskyndas detsamma utifrån.

War rättwis i uppskattandet af andra nationers wärde; tillräkna ej det hela de orättrådigheter, som af enskilta föröfwas; upphöj icke, med dåraktig nationalstolthet, ditt fäderneslands företräden öfwer alla dygder hos andra folkslag. Ty det gifwes intet af himmelen utkoradt älsklingsfolk; de fullkomligheter, det ena saknar, ägas af det andra och så twertom.

Det gifwes egentligen mindre nationalstolthet eller hos den enskilte yttrad sjelfkänsla af samfundswärdet, än nationalfåfänga eller skrytsamt pråal med förmögenhet och insigt. Men denna fåfänga hörer intet mindre, än till den offentliga dygdens blommor; den är ett för werlden utställdt dokument af hemlig swaghet. Den, som äger medwetande af inre förtjenst, behöfwer icke skryta, för att winna aktning. Endast den, som ej kan neka, att han är andra underlägsen, söker genom bisaker förskaffa sig en högre rang; den, som är djupt okunnig, finner ett nöje i att föraktligt nedblicka på en annan, som han icke känner.

Likasom fåfänga och stolthet hos den enskilta menniskan höra till de fel, som man i allmänna lefwernet minst förlåter, så är äfwen national-stoltheten, huru den ock må yttra sig, för andra folkslag löjlig och förolämpande. National-stoltheten är en af drifsjädrarne till utmärkta handlingar. Men i förhållandet till grannfolken ingifwer den lätt ett öfwermod, som förr eller senare, när hämdens ögonblick stundar, blifwer förödmjukadt; den ingifwer oß ett allt för stort öfwerseende med wåra egna swagheter, allt för stor säkerhet i wårt uppförande, medan andre ingalunda blifwa blinde för wåra ofullkomligheter och swaga sidor, utan twertom betjena sig af dem till sin fördel.

Wörda hwarje folks rättigheter och bidrag till deras respekterande. Yttra din aktning för andra nationers ostraffligt och fog, när ort, tid och öfwertygelse dig dertill uppmana. Mot den eröfringslystne wåldskräktaren och förtryckaren måste en allmän opinion bilda sig. Ett folk, för hwilket en annan nations lidande af wåldets grymhet är något likgiltigt, förtjenar, att sjelft erfara mißhandlingar, hwilka äfwen förr eller senare skola öfwergå detsamma; ty utan folkens slapphet, egoism, liknöjdhet och småaktiga, inbördes nationalhat, hade en werldsförtryckare aldrig uppstått.

Gud lefwer, fastän du icke ser Honom; dygden finnes, äfwen om den icke utöfwas; det gifwes en folkrätt, ehuru jordens wåldige den kränka. Hwad denna rätt innebär, det känner du, det känna alla nationer, det känner äfwen den roflystne tyrannen, som med list eller wåld hånar densamma. Dygden är äfwen känd af den lastfulle. Låt derföre ditt omdöme offentligen wörda hwad ditt samwete ålägger dig att wörda. War utan fruktan förtryckta nationers förswarare. Detta måste blifwa den

offentliga rösten; sålunda blifwa alla nationers rättigheter mera tryggade, än genom förbund och härskaror; sålunda blifwer ock ditt fäderneslands rätt en wördnadsbjudande helgedom för andra. Man måste blott icke uppgifwa tron på dygden, om man ännu will framkalla dygder hos menniskorna; och om man bland folkslagen will göra folkrättens grundsatser gällande, så bör man icke med klyftiga spetsfundigheter borträsonera tron på en folkrätt.

War ädelmodig och rättrådig äfwen mot ditt lands fiender, isynnerhet när du träffar dem, såsom besegrade och fångna. Den fångne måste wäl upphöra att wara ett föremål för din wrede, när han endast kan wäcka ditt medlidande.

War huld mot fångne och besegrade; wörda än hos dem andras rättigheter. Intet förwärfwar det ena folket det andras bewågenhet så hastigt, som fångars menskliga och ömma behandling. När deße, efter slutad fred, återwända till hembygden, blifwa de ditt lands tacksamme låftalare. Så skingras nationers fördomar mot hwarandra; så beredas kommande slägten blidare medfart, i det krigen föras på ett menskligare sätt mellan folk, som ej hata hwarandra.

War ädelmodig och huld mot fångne och besegrade; kläd de nakne, spisa de hungrige, wårda och förpläga de sjuke och sårade. Din Jesus will det! Hwad I gjort den ringaste af mina Bröder, det hafwen I ock gjort mig! Ryktet om din och dina medborgares barmhertighet sprider sig till fiendens land; det blifwer en wälsignelse för edra landsmän, som der sucka i bojor. Det goda, som du bewisar ditt fäderneslands fiender, har du gjort dina egna landsmän, dina fångne wänner och anhörige.

Den 18 December.

Öfwer aktningen mot wårt eget folk.

Sal. Ordspr. 14: 34.

Wår bron öppna, Herre Gud!
Regera håg och sinne,
Att wi må höra dina bud
Och hafwa dem i minne:
Så att wi ordet rätt förstå,
Och alltid i din wilja gå
Och såleds ordet göre.

Det är i några länder en gammal och wißerligen låfwärd sed, att årligen på faststäld tid fira Herranom en allmän tacksägelsefest, eller ock att hålla en allmän sorge- och klagodag, på hwilken folket erinras om sina synder, och i andanom ångerfullt tillbedjande wid Werldsdomarens thron, anropar Honom om nåd och förlåtelse. Om det ock hos många händer, att ångrens och bättringens dag nedsjunker till en usel ceremoni och

en död wanas sak, — så blifwer dock denna häfdwunna sed för många ett nytt wäckningsmedel till dygd, emedan den med högre allwar påminner en hel nation om domaren af deß synder.

En af de många falska och högst menliga föreställningar, till hwilka mängden af okunniga Kristne så lätt komma, är nemligen den, att Gud, genom dylika sorge- och botdagar, genom bönerna i templen, genom de dermed förbundna högtidligheter försonas med det syndiga folket, att en dag af offentlig ånger från landet afwänder Guds stränga domar. Det är sannerligen tid, att allt folk förnimmer, huru wi icke kunna från oß afwända Guds straffdomar, derigenom att wi kläda oß i sorgeskrud och fire bättringsdagar, utan endast derigenom, att wi sjelfwe omwände oß från de synder, som nedkalla förbannelsen öfwer wårt fädernesland. Ty det är icke Guds godtycke, som dömmer och straffar; det är försämringen af folkslags sedliga tillstånd, som medför eländet och undergången. Den ewiga Domarens ewiga lag ljuder öfwer werlden: **Synden föder döden!**

Omwändandet från nationalsynder till de motsatta nationaldygderna kan allena frälsa från jemmer. **Ty synd är folks förderf; men rättfärdighet upphöjer ett folk.**

Rättwisa skall hwarje folkslag iakttaga mot främmande nationer. Detta är dock icke nog, ehuru redan dermed aktning, wördnad, eller åtminstone skonsamhet, winnas för wårt fädernesland. Framför allt bör ett folk wara rättwist mot sig sjelft; hwarje medlem af en nation måste utöfwa denna rättwisa.

War rättwis mot din nation, och misskänn ej deß wärde och wärdighet. Ty wi kunne endast högakta och älska dem, hwilkas företräden wi isynnerhet wärdere. Den, som känner sitt fäderneslands ära och mångfaldiga förtjenster, han skall swårligen, såsom medborgare deri, begå en oädel och nedrig handling, hwarigenom deß anseende kunde förminskas.

Men det gifwes många menniskor, hwilka äro liksom blinda för det goda, som ligger midtför deras ögon, och endast äga den bedröfliga skickligheten att öfwerallt uppspåra det dåliga och klanderwärda. Med deras oupphörliga klagomål öfwer lagar, förordningar, författningar och styrelser quäfwa de, i sitt eget och, till endel, i andras bröst, fosterlandskärlekens låga. Hwarest denna slocknar, der upplågar åter den lägsta egoism.

Wäl kunna i ditt land och bland din nation många brister äga rum; ty hwarest finnes något fullkomligt under solen? — Men war blott rättwis mot det sannskyldigt goda, som derstädes anträffas, och du skall deß lättare försona dig med enskilta obehagligheter, hwilka med mindre swårighet kunna bortönskas än utrotas. Förringa åtminstone icke din nations wärde, och beröfwa den icke förtroendet till sig sjelf. En nation, som förlorat tron och liten på sig sjelf, är uslast bland alla, emedan den förlorat nästan den enda staf, wid hwilken den åter kunde resa sig ur sin försunkenhet.

Uppsök fastmer allt låfwärdt,

som dina landsmän, i äldre eller senare tider, af egen kraft, fullbordat; gör dig bekant med särskilta din stats företräden och med nationens tänkesätt. Bemöda dig att öfwerallt göra detta priswärda gällande. Derigenom ingifwer du dina landsmän förtroende till sig sjelfwa, innerligare tillgifwenhet för staten och warmare kärlek för fosterlandet; derigenom uppwäcker du hos dem en ädel stolthet, hwilken blyges att göra något, som är folkets ära owärdigt. Sådan är den äkta nationalstoltheten; denna stolthet, som äfwen är dygden tillåten, i det hon känner högaktning för sig sjelf och ej gerna will nedsjunka från den höjd, till hwilken hon uppstigit.

War rättwis mot ditt folk, förtinga ej deß wärde, emedan det tilläfwentyrs icke äger andra nationers alla företräden. Upphöj och prisa ej andra nationer på din egens bekostnad. Ty hwarje har sina synnerliga fördelar och egenheter; så äfwen din nation. Alla kunna lika litet hafwa samma egenskaper, som blomstren och wäxterna wara af enahanda art, eller menniskorna äga samma anlag och egenskaper.

Den bedröfliga lusten att prisa allt utländskt, ofta endast derföre, att det icke är inhemskt, kan med skäl anses såsom ett förebud af den inre nationalförsämringen och det hotande förderfwet. Ensamheten bekräftar detta. Ty oberäknadt, att samhällsandan derigenom nedslås, fosterlandskärleken quäfwes, folkets förtroende till egen kraft och eget wärde brytes, så förleder en dylik däraktig dyrkan af det främmande lätt till efterapande af allt utländskt. — Liksom menniskan endast då är något, när hon, i sitt slag, i sin tid och på sitt ställe är hwad hon bör wara: så är ock ett folk aktningswärdt, endast då det till fullkomlighet utbildar alla hos detsamma inneboende krafter, och uppblomstrar i alla sina egenheter. Hycklaren och efteraparen är allestädes blott en half menniska. Ty hwarken är han fullkomligt hwad han kunde wara, eller fullkomligt hwad han af fåfänga wille wara. Så förhåller det sig ock med en nation, som föraktar fosterländska seder, för att efterapa främmande, och bär en drägt, som ej paßar efter deß gestalt.

Bibehåll derföre ditt folksegenheter, och förändra blott det, som uppenbart wisar sig hafwa en skadlig werkan och blifwer ett hinder för det bättre. Haf aktning för ditt lands uråldriga, lofwärda bruk, seder och fester; i dem lefwer din nations egna skaplynne, ty de hafwa just derifrån utgått, och det återfinner sig sjelft lättast i sina skapelser. Främmande bruk, seder och högtider borttwinga eller stingra detta skaplynne och de krafter, som ensamt kunna underhålla deß storhet. Haf aktning för modersmålet, och waka öfwer deß widmakthållande. Ty språket är nationalandans egna drägt, i hwilken den fritt och mäktigt rörer sig. Hwarje utländskt språk, som erhåller företrädet förwandlar sig till en boja eller förklädning, och förleder till opatriotiska tänkesätt. —

Fly utländningarnes härmande, till och med i småsaker, i husgeråd, lefnadssätt, klädsel och spisning. Ty deßa skenbara småsaker werka mäktigare, än du inbillar dig, på sinnesbeskaffenheten hos den, som dem antager, och införa flera utländska laster, än dygder bland oß.

Men härmed är ingalunda sagdt, att wi skole anse allt såsom förträffligt, emedan det är fosterländskt. Äro wi rättwise mot wår nations wärde, så skole wi ej heller med liknöjdhet anse deß fel. Wi böra erkänna dem och bemöda oß att afhjelpa desamma. **Pröfwen allt och behållen det godt är!** säger Paulus. De utkommande förordningarne och lagarne skola allraförst försöka att utplåna det bristfälliga och förderfliga i landet. De äro de dammar, som af wisa Furstar och styrelser sättas mot den offentliga försämringen, de äro medlen att befrämja den rättfärdighet, som upphöjer ett folk.

Bewisa derföre fosterländska lagar, Furstar och styrelser den största aktning. Men denna aktning bewisas, när man förswarar dem mot oförtjent tadel och för dem iakttager trogen lydnad.

Haf aktning för landets lagar, äfwen om du icke inser deras wälgörande werkan. Ty i dina förhållanden såsom undersåte, husfader eller matmoder, innehar du icke den plats, från hwilken du grundligen kan öfwerskåda den konstfullt sammanfogade statsbyggnaden och deß särskilta behof, än mindre grundligt bedömma deßa föremål. När du står i dälden och betraktar ett landskap, så ter det sig helt annorlunda för dina blickar, än när du skådar det från bergshöjden. Den egoistiska klandersjukan är ett allmänt fel i sådane länder, som närma sig sin upplösning. Ty der intager inbilskheten den redliga lydnadens plats, och upplöser förtroendets heliga band mellan folket och deß styresmän. Huru kunna oförfarne lärlingar mästra sina lärares insigter? Eller huru kunna enskilta soldater, som framskrida i hela härens rörelser, utan att noga känna deß förbindelser eller fiendens anstalter, tadla hwad Fältherren ordnar? Men om de göra det, och förtroendet till fältherren sålunda förstöres: skall då hela hären ej redan wara slagen, innan den blifwit angripen af fienden?

Haf aktning för fosterländska lagar och förordningar, äfwen om de strida mot din enskilta fördel. Ty endast alltför ofta inträffar det fall, att enskilta delar måste lida, för att främja det helas wäl. Mångahanda föranstaltanden kunna öfwerensstämma med din fördel, men wara menliga för dina medborgare. Deßutom äger du ju alltid öppen wäg att på tillbörligt wis frambära din klagan till landets Öfwerhet, och att rigta deß uppmärksamhet på det ofördelaktiga och skadliga i deß anordningar och åtgärder. Detta är till och med din pligt. Men om ej ändringar genast, efter din önskan, widtagas, så bör du ej så mycket tillskrifwa de styrandes elakhet eller oförstånd detta, som fastmer en bedröflig nödwändighet och

omständigheter, som de ej kunna öfwerwinna.

Wörda fosterländske Furstar och inhemsk Öfwerhet; bedöm dem icke genast hårdt och omildt, om hwad du anser ändamålsenligast, icke sker genom dem. Hwem är oß en borgen, att du kunde handla på annat sätt, i fall du innehade deras höga ståndpunkt och derstädes lärde känna mångfaldiga twångfulla förhållanden, om hwilka du förr warit okunnig? Hwem går oß i godo för, att du ens kunde inrätta sakerne så wäl, som de werkligen gjort? Hwilar deras enskilta och landets sällhet ej på samma grundwal? Är ej samhällets eller nationens lycka deras wishets ära? Haf aktning för ditt fäderneslands Öfwerhet, äfwen när personerne, hwilka beklädda Öfwerhetsembetena, såsom menniskor kunna wara klanderwärda för sina fel. Ty, såsom menniskor, äro de icke tillsatte att befalla, utan såsom Öfwerhetspersoner. **Men den Öfwerhet, som är, hon är af Gud,** det will säga, gudomlig inrättning. Om det är dig omöjligt att högakta dem såsom menniskor, bör du dock wörda deras embete, deras kallelse, deras af Gud stiftade wärdighet. Menniskan förgås och dör, och undfår sitt straff, sin lön; Öfwerhetsembetet förblifwer i uråldrig wördnadswärdighet. Fullgör hwad denna heliga stiftelse bjuder; ty intet kan befallas, som icke afser folkets sjelfständighet och landets wälfärd.

War rättwis mot ditt folk; befordra derföre, icke blott af lydnad för bestående lagar, utan af inre drift, alla medel, som lända till fäderneslandets ära och sjelfständighet. Men deßa äro hufwudmedlen till detta höga ändamåls winnande, till national-sällhetens widmakthållande och förkofring: upplysning, wälstånd, enighet, samhällsmod.

Genom upplysning, d. w. s. genom nyttiga kunskapers spridande och förökande, blifwa folkslagen myndiga. Okunnige äro alltid beroende af de klokare; de förstå hwarken att rätt bruka sina egna krafter, eller att begagna landets fördelar och natur. Men förbättrade skolanstalter äro det säkraste medlet till spridande af sann upplysning.

Genom wälstånd, blifwer ett folk först sjelfständigt. Tiggaren är allom tjenstpligtig. All slags näringsflit förökar nationalrikedomen. Äfwen du kan, i dina inskränkta husliga och medborgerliga förhållanden, främja det allmänna wälståndet, om du föredrager inhemska konstflitens alster för den utländska. Det är endast på sådant sätt, som fliten kan uppmuntras och konsten fullkomnas. Men näringsfliten gör ej allt till nationalwälmågans beredande; sedernas enfald måste ingå förbund med den. Hwad den förra förwärfwar, det bespar den senare. Fliten hjelper slösaren icke; sedernas enfald medför wälstånd, utan öfwerflödets menliga följder. Den närer hos oß den inboende kraften till allt större wärf.

Genom enighet blifwer ett folk starkt, af utländningar högaktadt, och under farans dagar sina fienders skräck. Är ditt fädernesland dig dyrbart, så uppoffra, för att bewara allmän enighet, ditt gods, din rätt, dig sjelf.

sjelf. Då har du lefwat för ditt fäderneslând, för dina medborgares wälfärd! Ett folk kan erfara stora mißöden, härjande farsoter, mißwärt-år, nederlag i fält, sin handels förstöring; men inre oenighet och partiwäsende äro de största mißöden. Detta är alltid nationens dödskamp!

Genom medborgarnes mod skyddas allt, hwad ett folk har ädelt: deß wettenskap, rikedom, deß lif. Men detta mod består ej blott i ett mot krigsfarorna härdadt sinne, i beslutsamhet att för fäderneslandet uppoffra gods och blod, — hwar och en skall wara krigare! — utan äfwen i beslutsamhet mot fredens faror, förslappning, yppighet, egoism. Man finner ofta långt flere stridsmän mot en utwertes fiende, än mot inhemska bräckligheter; ty det är mycket lättare att bekriga och öfwerwinna andre, än sig sjelf!

Rättfärdighet upphöjer ett folk! — O Gud, jag inser nu, hwari denna rättfärdighet består och hwarpå den hwilar; huru jag sjelf, så swag jag ock är, skall kunna den befrämja. Endast genom den, kunna dina straffdomar afwändas från wårt land. Dygden är förenad med wälsignelse, — synden med förderf.

Förläna mig kraft, Du all starkhets källa, att, äfwen i min ringa werkningskrets, lefwa till mitt fosterlands wälsignelse! Amen.

Den 19 December.

En synd föder den andra.

Salom. Ordspr. 4: 19.

O gode Ande! led du mig
Till sanningen och lifwet.
Skrif i mitt hjerta hwad af dig
I lifsens ord är skrifwet.
Styrkt af din kraft, ledd af din nåd,
Jag will ditt kärleksfulla råd
Med helig wandel prisa.

"Hwartill", så tänker mången, "den idkeliga kyrkogången? Har jag ej redan länge wetat hwad som i predikan kan sägas mig? Hwarföre skall jag tidtals läsa uppbyggliga skrifter? — Till förståndets upplysning och hjertats förbättring: men jag finner ju dem intet nytt! — Blifwer ej den kristliga sedoläran från barnåren oß förkunnad, och inpräglad i minnet? Och har jag då ett så stort behof af widare underwisning? — Det kan wäl wara, att jag ej är ett alldeles fullkomligt wäsende; men det lär jag swårligen någonsin kunna blifwa, om jag läser aldrig så många predikningar och religiösa skrifter."

Så tänker mången i hemlighet; några wåga till och med yttra denna tanke, emedan de tro sig säga en sanning. Om ock de flesta till en mognare ålder komna menniskor känna hela widden af sina pligter, har wäl det, som

blifwit en minnessak, äfwen kunnat förwandlas till hela den andliga menniskans angelägenhet? — Äro wi alltid så beskaffade, som wi ganska wäl wete, att wi böre wara?

Det är blott alltför wanligt, att wi just allraminst, eller endast oredigt ihågkomme det wisare, då wi hafwe lust och anledning att begå deß olosliga motsats. — Derför är åhörandet af Guds ord i templet, eller läsandet af förträffliga uppbyggelseskrifter en ganska wäsendtlig pligt, för att i minnet wäcka stora hågkomster.

Till felsteg gifwer oß hwarje wecka, ja, hwarje dag anledning. Syndalusten är alltid inneboende i menniskosjälen och mäktigt werksam; men äro wäl benägenheten till ädla tänkesätt och hågen för alla ofullkomligheters, alla bristers undanrödjande städse lika lifliga? — Och när utwertes omständigheter oß locka till det sämre: är det ej pligt, att deremot, så ofta som möjligt, söka wäckelse för wåra bättre känslor? — Ack, huru snart förswinna ej de intryck, som Religionen på oß werkat! — Huru flyktig är ej till och med den heligaste ingifwelse: — derför skole wi anse både kyrkan och de skrifter, hwilkas läsning förbättrar hjertat, såsom wigtiga medel att, åt wåra anlag och wår fallenhet för dygd, bereda styrka och öfwerwigt mot sinnlighetens oupphörligt werksamma retelser.

Att menniskorna så lätt trösta sig öfwer sina brister, det är just orsaken till den låghet och föraktliga medelmåtta, som herrska bland dem: de äro nöjda med sig sjelfwa, om man blott icke kan förebrå dem några grofwa brott mot samhällslagarne, som uppfordra werldsliga domstolars straffande rättwisa; de gläda sig, när de, beträffande allt annat, som rör deras hjerta, kunna bedraga werlden och anses för ädlare än de i sjelfwa werket äro. Således bemöda de sig knappt att utplåna de dem widlådande elaka wanor och fel, men söka att bemantla och försköna sitt låga tänkesätt med detta allmänna tänkespråk: liksom hwarje menniska har sina fel, så har jag äfwen mina.

De ana dock icke, att *hwarje, äfwen den ringaste, straffbara böjelse är frö et till framtida brott.* De betänka ej, att mördaren och mordbrännaren, hwilkas hufwuden fölle för rättwisans glaf, att giftblandaren, att den förhatlige bolaren, den wämjelige drinkaren, den sig till döds grämande girige, den förtwiflande sjelfmördaren, — att, med ett ord, hwarje mißdådare, endast med obetydligare, klanderwärda lustar, i ungdomsåren anträdde sin förfärliga bana, som slutade i *eländets* afgrund.

Wißerligen tror och hoppas hwarje menniska, att det ej någonsin skall komma så långt med henne. Men de olyckaliga mißdådarne, som gingo den fasansfulla wägen till stupstocken, de förtwiflande, som fattade det förfärliga werktyg, hwarmed de afskuro lifstråden, äfwen deße hade de dagar, då de ej höllo för tänkbart, att de någonsin skulle på ett så bedröjligt sätt sluta sitt lif. Huru mången, som njutit en icke wanlig uppfostran, och, kring sin wagga, hörde gläd-

fånger återskalla, skulle ej hafwa ansett det för dårskap och wansinnighet, om man förutsagt honom, huru förskräckligt hans lefnadslopp skulle lycka, och likwäl måste han i det rysliga ögonblicket erkänna, att ursprunget till de brott, han sedermera föröfwade, warit ett helt obetydligt fel, till och med af det slags förwillelser, som personer af såkallad god ton stundom kallat älskwärda!

Derför säger den Hel. Skrift deßa den högre sanningens ord: *Men de ogudaktiges wäg är såsom mörker, och de weta icke hwar de fallande warda.* Sal. Ordspr. 4: 19.

Den, som är för swag, att kunna utrota ett af sina smärre fel, han saknar äfwen kraft att utrota detsamma, när det hos honom blifwit en rådande last. Den, som ej kan twinga den öfwerflödande bäcken inom sina bräddar, huru will han hämma den allt öfwerswämmande flodens wåld?

Fel äro anlag till det onda, som öfwergå till utöfning. Den första yttringen af en lastbar böjelse, sker ej sällan med rädsla; än är samwetet rent, än känslan af det rätta och goda friskt och oförswagad. Det är ej swårt att undertrycka den första swaga retelsen; ty innan man ännu kände densamma, glädde man sig ju redan åt lifwet! Den kan wisserligen på ett angenämt sätt smickra wår sinnlighet, men den sårar dock wår själ.

Men i samma ögonblick, som wi tillåte en moraliskt ond böjelse att förnya sitt spel och tillfredsställas, ökas ock deß styrka, såsom hwarje kraft plägar tilltaga, ju oftare den blifwer öfwad. Den bibehåller sig för öfrigt redan derigenom, att den omärkligt öfwergår till en wanans sak.

Wanornas makt öfwer menniskan är ingen hemlighet; det, som i början war fullkomligen umbärligt för kroppen, göres af dem omsider till ett behof, hwilket tidtals måste förnöjas. Den omåttlige drinkaren fann i början endast behag i den glada stämning, till hwilken den måttliga njutningen af en spirituös dryck höjde honom. Hans slappa nerver wunno, liksom genom ett wälgörande läkemedel, ny spänstighet. — Han sökte, att tidtals förnya detta nöje, eller ock tog han till detsamma sin tillflykt, när oangenäma händelser fördystrade hans lynne. Aldrig trodde han sig derigenom blifwa en drinkare, som engång skulle ådraga sig alla bättre menniskors förakt, bereda sin familjs sorg, åstadkomma sina husliga förhållandens upplösning, bringa sina förmögenhetswilkor på obestånd, ja, påskynda sin död! Ty han kände ännu hos sig förmågan att, när han så wille, afhålla sig från starka dryckers njutning, och twiflade ej, att det alltid skulle komma att sålunda förhålla sig. Men så kunde det icke warda; ty genom oftare förnyadt bruk, blefwo hans nerwer wande wid deßa utomordentliga retningsmedel, det will säga, de förlorade sin spänstighet och retbarhet, när de umburos. Då inträffade modlöshet, nedslagenhet, dåligt lynne och en känsla af illamående och swaghet i alla kroppsdelar. Så blef den olycklige af fysiska orsaker twingad att taga sin tillflykt till starka drycker, för att endast bi-

behålla sig i en friskt menniskas wanliga författning. Men wille han åter höja densamma till glädjens liflighet, så måste han öka mängden af retningsmedel. — Så öfwergick den första oförsigtigheten från ett fel till en last; wanan, till en tygellös lidelse. Hans bortskämda och öfwerretade nerver fordrade alltid en högre grad af retelse, för att icke blifwa slappa. Ännu insåg och erkände han det onda; ännu gjorde han sig förebråelser, ännu försökte han kanske att åter twinga sig till iakttagande af måttlighet. Men ifrån själen, och genom dygdens blotta föreställning och wiljande kunde den bortskämda och förswagade kroppen icke återställas. Ett hastigt afbrytande af wanda njutningar hade nödwändigt medfört sjukdomar eller sinnesförwirring. En läkare hade endast småningom kunnat rädda honom, om det onda ej warit alltför djupt inrotadt. — Så blef räddningen omöjlig. Den olycklige ansåg sig omsider sjelf utan räddning förlorad. Förslöad och nästan besinningslös nedsjunker den osälige i eländets afgrund; förtidigt störtar han i grafwen.

Så äro menniskornas laster, i större eller mindre grad, alltid werkningar af fysiska orsaker eller följder af kroppsliga owanor, af nerwernes ytterliga retelse, — såsom de ädla delars, af hwilka själen skall betjena sig till werktyg under förbindelsen med kroppen, — af den högre sinnlighetens sjukdomar. Genom kroppen blifwer slutligen själen förgiftad, likssom den förra, genom den senares orena lustar, förstöres. Så är äfwen högmodets wansinnighet, spelsjukans raseri, okyskhetens wämjeliga, sjelfförtärande brand, en sjuklig nerwernas stämning, genom alltför ofta förnyad syßelsättning med olosliga begärelser, som slutligen betaga den hänförda all sansning och döda hwarje bättre wilja. — Derföre må ingen anse sitt minsta fel för litet, — äfwen det minsta är alltid en wägwisare på den lefnadsbana, som leder till undergång! — Derföre må ingen le och tänka: så långt skall det icke komma med mig! — Förfärligt owäntadt besannades ofta detta gudomliga ord: **Men de gudlöses wäg är såsom mörker, och de weta ej, hwarthän de warda fallande.**

Men lastbara böjelser, som wid sin uppkomst synas oskadliga, urarta, genom fortfarande öfwerseende och fortsatt förnöjande, till blindt rasande laster; de flesta, med dödsstraff belagde röfwares och mördares wanliga historia intygar, ej blott att barnets lystnad hos goßen öfwergår till tjufaktiga försök, hos den djerfwe ynglingen till brottsliga anslag, och hos mannen till uppenbara stråtröfwardåd, utan ock att hos synden finnes ännu en förskräckligare egenskap: sällan framstår någon wiß synd ensam hos menniskan, utan alstrar jemte sig mycket annat moraliskt ondt, eller twingar till nesliga handlingar, som gerningsmannen ofta sjelf af hjertats grund afskyr.

Den ena synden föder den andra, — detta lära oß oräkneliga erfarenhetsrön. Liksom ett gift icke blott angriper de närmaste delarne, utan sprider sin förstörande werkan genom hela kroppen: så förderfwar en

enda last, som man ej skyr att hysa, omsider hela den sedliga warelsen. — Intet är sannolikare, än att den, som redan är nog oädel, att sjelf förlåta sig en wiß swaghet, äfwen likgiltigt fördrager, att flere sådane hos honom uppkomma. Han har upphört att wara ren, och den andra fläcken wanställer honom ej synnerligt mer än den första. Ännu ser han ej de menliga följderna af den första båliga handlingen, och hoppas derföre, att utan möda kunna undwika följderne af den andra. Det lyckas honom kanske. Hans skändliga wandel blifwer dold för menniskorna. Det förnöjer honom till och med, att kunna bibehålla dem i deras willa; han wågar djerfwa steg. Han kommer i förlägenhet; men han wet, att på något listigt och straffbart sätt befria sig från mißtanke och bestraffning för det förflutna. Detta gifwer honom nytt mod att fortfara. Han räknar oupphörligt på sin klokhet, på gynnande omständigheter, och förlorar sig slutligen i en irrgång af förseelser, som han sjelf ej mer kan öfwerskåda. Den ena synden föder den andra. För djupt nedkommen i strömmen, blifwer han af hwirfweln bortförd. Han märker först med fasa sin hjelplöshet, när han nedsjunker i swalget.

Liksom swårligen någon kan wara dygdig, utan att älska alla dygder: äfwenså litet kan en dödlig räcka handen åt en synd utan att omfamna hela deß mörka sällskap. Ty den, som hängifwer sig åt ett lastfullt begär, den, som utan motstånd öfwerlemnar sig åt ett så kalladt temperamentsfel, han har redan förlorat själens rena ädelhet; för honom är redan sann religiositet beswärlig; hos honom är begreppet om Gud och ewigheten fördunkladt; för honom är tanken på menniskosjälens högre bestämmelse redan en likgiltig saga. Men, hwad afhåller honom ännu, när allt detta felas, att öfwerlemna sig åt alla öfriga nesligheter, hwilka härflyta från detta hos honom rådande hufwudfel? Nu är den starkaste dammen bruten: wid första sammanträffande af olyckliga föranledningar, strömma förderfwets swallande wågor öfwer. Än utöfwa wäl fruktan för medborgerlig wanära och offentlig bestraffning samt tanken på godt rykte och anseende ofta en återhållande werkan; men huru swag är ej denna tygel på en obändig lidelse! Den är wäl ännu ej så wild; men gif den näring, och den skall tillwäxa. Wäl är faran ännu icke stor, då du med dina fel lefwer lugnt och äfwen af många aktad: men känner du din framtid? Känner du det förfärliga spelet af hwarjehanda tillfälligheter, som kunna häfwa dig ur din jemwigt?

Man sade redan om mången föraktad man: omständigheterna gjorde honom till brottsling! — Så förhåller det sig ej; det gifwes inga omständigheter, som göra en menniska till brottsling; det är personens egen swaghet, deß brist på själskraft, som komma densamma att duka under för omständigheterna. Ty när den jernhårda nödwändigheten befallande inträffar och drifwer till handling — hwad är det, som skall

handla? Kraftlös och lastfull förmår ej själen något, deß lidelser werka allena: brottet fullbordas. **Derföre är de gulöses wäg såsom mörker; och de weta ej, hwarthän de warda fallande.**

Ofta förnimmer ungdomen: "Hwad skola menniskorna säga om dig?" — Sällan hörer den: "Hwad säger den allwetande Guden och ditt samwete?" — Barnet wäner sig att handla för werldens skull och tror sig hafwa fullgjort sin högsta pligt, när det tillfredsställt deß fordringar. Man berömmer detsamme, det gläder sig åt ett lätt förtjent bifall. Det glömmer, att det, i sitt eget bröst, har en lag och, i himmelen, en strängt dömmande Gud, — det lefwer för werldens aktning. Man märker wäl deß fåfänga, men ler åt den barnsliga yttringen af densamma, som får namn af en skön, mäktigt frambrytande hederskänsla. De oförsigtige prisa sig lycklige deröfwer, att de tändt den ädla gnistan; med glädje underblåsa de densamma ännu mer. O we, utan främmande åtgärd, skall hon snart uppblåsa till en flammande låga!

Det fåfänga, efter bifall fikande barnet lär snart att fördölja sina, i hemlighet begångna öfwerträdelser, och att bedraga föräldrar eller uppfostrare. Det gläder sig öfwer att hafwa oupptäckt åtkommit mycket, som war det förbjudet; det känner det onda, men förkastar det ej, utan håller det blott hemligt, för att ej ådraga sig förakt. Det känner det goda, men wärderar det endast såsom ett medel, hwarmed ära kan förwärfwas.

Och det fåfänga barnet blifwer en ärelysten yngling, som lifwas af starkare begär och skönjer högre mål. Han will behaga, will lysa; en blick, som uttrycker förakt, skulle tillskynda honom det bittraste qual; hans sträfwande går derpå ut, att bibringa menniskorna en god tanke om sig. Han förlåter sig sjelf oädla handlingar, blott de blifwa obekanta. Hans oerfarenhet, lättsinnighet och lifliga känslor hänföra honom till månget felsteg. Han blifwer s k r y m t a r e, och gläder sig öfwer sin lefnadsklokhet: han blifwer l ö g n a r e, och gläder sig öfwer sin slughet. — Han will öfwerträffa hwar och en i skicklighet, och då han ej kan det, så lyckas det dock för honom, att genom grundadt eller ogrundadt tadel ingifwa andre ett mindre fördelaktigt begrepp om den skickligare; han blifwer en a f u n d s a m b e l a c k a r e, men skänker sig tillgift för sina nödlögner; de föra honom ju till målet! — Den fattigare är mindre aktad, derföre blifwer den oförskylda, skuldfria fattigdomen, i och för sig sjelf, af den äregirige ansedd såsom en synd. Han will likna alla andra af den såkallade stora werldens medlemmar, och störtar sig således i utgifter, som öfwerstiga hans krafter: han blifwer s l ö s a r e, och hoppas att genom l y c k a n s g u n s t i s p e l eller genom b e d r ä g e r i e r kunna afbörda sig sina skulder. Inför och jemte personer af högre rang, blygs han för sin härkomst; han wille så gerna wara deras like: detta högmod kommer honom att förneka sina hederliga föräldrar, och att skämmas för sina redliga och sedesamma syskon.

Längre underhåller han sitt konstfulla spel. Han förslöser

mycket penningar; han lyser; werlden har förtroende för honom; hans mål är wunnet. Men den släta hushållning, hwartill högfärden honom förleder, bringar hans förmögenhet på obestånd; borgenärerne kräfwa, förlägenheten ökas. Med skicklighet förstår han att rädda sig för ögonblicket. Han tillgriper honom anförtrodda medel, han bemäktigar sig andras egendom, och hoppas att, i mera gynnande omständigheter, kunna ersätta allt, eller wältra förbrytelsens skuld på någon annan. Men lyckans påräknade ynnest wisar sig ej: det blifwer mörkare: minnet har ofta öfwergifwit lögnaren, och menniskornas förtroende börjar förswinna. Man ger nogare akt på honom: med fasa blifwer han det warse: hans samwete waknar. Men på hwad sätt förändra, på hwad sätt förbättra? Den warmaste önskan att blifwa dygdig, betalar ej hans på ett bedrägligt sätt gjorda skulder, ersätter ej hwad andre genom hans oredliga slöseri förlorat, den mest brinnande ånger i ensligheten blidkar ej den honom mißtänkande werlden. — En oförmodadt framljungande ljusstråle — och alla hans swarta dåd ligga öppna för werlden; — blek och dyster smyger han kring. Ångstfull fruktan för wanära fräter honom ännu mer än ångren öfwer hans skändlighet: han försöker nu förtwiflans yttersta medel till sin räddning — en stöld, ett bedrägeri, ett lönmord, ett gräsligt förräderi — endast de frälsa — med dödsångest skall han wälja dem! — Allt tätare, allt djupare inwecklar han sig i sina förbrytelsers wäfnad; allt längre förswinna hans medmenniskor från honom allt dystrare och hotfullare re sig de jättelika faror, — de ti spärra all utsigt i framtiden. N sta dag, nästa timme, nästa ögo blick, — och allt är uppenbarat — werldens willa skingrad, c den förkrossande wanäran ha lott! — Hwad har han då i rigt? — Ett dystert fängel mörka natt — den af tusen wittnen omgifna schavotten — ryslig beslut måste fattas tillintetgörelse — sjelfmord! Han faller: Gud dömmer.

En synd föder den a dra, och syndens lön är d den! — Allwarliga sanninge stämma, huru djupt skakar Du min själs innersta! Hwem k Dig förneka, eller skämtande bi da Dig tystna? O, huru må gen, som trodde sig stå så säk har ej fallit! Ty de ogudaktig wäg är såsom mörker, och weta ej hwarthän de war fallande!

Gud, syndarnes domare! Sj gjorde du det hämnande förde wet till lastens följd, så att sy daren måtte bäfwa derför, och ä söka sin själs förlorade oskul Du blottar förbrytelserne, än bergen skylde dem, och de dö grafwar dem förwarade. — blottar dem, att wi af det förde ligas undergång måtte taga w ning och lärande wishet.

Gudomliga wishet, ware min styrka, min stolthet, n högsta goda! Endast genom är jag Gudi behaglig, för m niskorna dyrbar och mig aktningswärd. Aldrig, så der Du, skall jag anse mina — icke ens det ringaste — obetydliga; aldrig med såsom giltige förbigå mitt hjertas sw

r, ej ens dem, med hwil- mina medmenniskor hafwa öf- seende. I det första begäret det förbjudna ligger fröet till mitt förderf och till min död. — Ofta will jag behjerta denna wigtiga sanning: den ena synden föder den andra.

Den 20 December.

Folkslagens öde.

2 Cor. 4: 8.

ransmärda gång af tingen,
n ej menskohänder styra,
wår lefnads dunkla gåta,
n wi namn af Öde gifwa,
ilken dödlig, fattar Dig?
ottet ömsom du ses höja,
som åter oskuld störta;
en efterwerld får skörda,
ita frukter, som upprunnit,
förstörelsens ruiner,
ur förgångna slägtens stoft?
Skall sig gåtan
En gång lösa?
Skall jag följa
Dig, o öde?
Skall jag willigt hjertan böja?
Döljer slöjan kärleks wishet?
Eller herrskar blinda slumpen
Själlöst öfwer lif och död?

wi tillskynda folken hwaran- så mycket ondt, om en Gud lu wakar öfwer dem? Hwi ste så många oskyldige förderf- s, genom de gudlöses wildhet, en Gud ännu herrskar? Hwad den flitige, den sparsamme tit, att hela hans förmögen- hela frukten af förflutna da- s ansträngningar honom be- was? Hwad har det späda bar- brutit, att det måste försmäk- wid modrens bröst? Hwilka liga och priswärda bedrifter bofwen utfört, att alla hans ler honom lyckas, att han iffadt wågar förtrampa den ige, håna de oskyldige och stör- e lycklige i uselhet?

Rysande skådar jag ut öfwer dens stora gåta: jag kan ej den. En storm på haf- öppnar afgrundsdjupen för pslottor och bringar det out- sägligaste elände öfwer familjer, som i sjelfwa olycksstunden kan- ske ännu bådo för de frånwaran- de wänner, förgäfwes glädande sig åt deras lyckliga hemkomst. — En jordbäfning ödelägger byar och städer; förstörelsen drabbar, med samma fasa, den ädlaste som den afskywärdaste dödlige. — Ett krig, en slagtning härjar det mest blomstrande land; stålet dryper både af den rättfärdiges och af syndarens blod. — Wakar ännu Gud öfwer oß? Hwi öfwergå oß deßa grymma öden?

Man säger, att eländet kan och skall lända till wälsignelse för efterwerlden. Och om så är: för- blifwer det likwäl icke mindre grymt och förfärligt, att det lef- wande slägtet måste obarmhertigt uppoffras för ett ännu ofödt? Hwem af oß skall wäl uppleswa deßa kommande blidare dagar,

och i den sällhet, de bringa, finna en ersättning för det utstånd na lidandet? Hwi måste mina sår blöda för andras glädje? Hwi måste jag utgjuta smärtans tårar, på det andra måtte le under lyckans njutning? Och om man, för att trösta mig, säger: hafwa ej dina förfäder äfwen lidit för den ögonblickliga sällhet du njuter? — o, hwi måste de lida så mycket för den flyktiga glädje, som bestrålat mina dagar!

Hwad skall jag säga: wäl wet jag, hwad jag upplefwat: men hwad förestår mig än? Skola och kunna då min fridsamhet, min rättrådighet, min arbetsamhet skydda mig mot wåldet, orättrådigheten och armodet? Hwarföre mig ensam, då likwäl tusende, som woro rikare, större, dygdigare än jag, icke skyddades af ett belönande öde, utan lemnades till pris åt sorgen och förderfwet? Går ej det jernhårda ödet med jättesteg öfwer werlden, och utan affeende på hwem det träffar, förkrossar såwäl den skyldige som den oskyldige? Huru gåtlikt är ej det förflutna, huru dyster framtiden! Stunder gifwas, då jag fruktar en hela min werksamhet förlamande modlöshet. Det fordras ofta mer än menskligt mod till att i stormens dagar kunna säga med Paulus: **Wi warde allestädes trängde; men wi ängslas icke: wi bekymras, men wi gifwe oß icke öfwer** (2 Cor. 4: 8.). Dertill fordras mer än menskligt mod, och likwäl är jag blott en menniska!

Det är sannt, du är blott en menniska; och menskligt mod är otillräckligt att oförskräckt möta alla lifwets stormar, och utan bäfwan wänta äfwen det förfärligaste. Dertill behöfwes ett öfwermenskligt mod; ett mod, som kommer från Gud. — Och, klenmodige, war du ej redan i ganska bekymmersulla belägenheter, i stor nöd, i omständigheter, då du mißtröstade om hwarje skymt af en glad framtid, och sändes dig ej mod från höjden? Gaf det dig icke styrka att ståndaktigt bära tyngden af ödets bördor?

Det gudomliga mod, hwarigenom Paulus blef mäktig att säga: **Wi bekymras, men gifwe oß icke öfwer!** — detta höga lugn i stormar, som hota att förkrossa oß, kommer till oß genom Jesum Christum, det will säga, genom tron på Hans ord, genom Religionens höjande kraft. **Ty Evangelium är Guds kraft, allom dem till salighet, som tro.** Rom. 1: 16.

Det **menskliga** hos oß består deri, att wi bäfwa för farorna, som oß hota; men det **gudomliga** åter deri, att wi ej **gifwas öfwer. Ty Herren** hafwer sagt: **Frukta dig ej, ty jag är med dig**; nåden är din sköld, mot hwilken pilarne studsa tillbaka.

Wörda derföre de öden, som Försynen sänder dig i sorgfulla tider; wörda dem, äfwen om de synas dig hårda och orättwisa.

Orättwisa? — Ack, kan den swage ändlige säga detta till himlarnes Konung, för hwilken årtusenden blott äro ett ögonblick, werldar endast salgrand, herrskarne och folken på jorden, blott maktlösa skuggor? — Orättwisa? Hwem känner Guds planer så, att han wågar bedömma de skickelser, genom hwilka den Ändlige will ernå det högsta ända-

mål? — Ofta will det okunniga, oförfarna barnet i sitt hjerta, såsom orätt fördömma mycket af deß wisare föräldrars handlingar. Men efteråt, faståän stundom sent, erfar det föräldrarnes godhet och bättre insigt, wälsignande dem. Skulle goda föräldrar, genom okunnige barns fördomar, låta afhålla sig från sina mått och steg? Wißt icke. — Eller äro de alltid i stånd att för ett kortsynt barn städse göra begripligt, hwarföre man ofta, wid all kärlek, dock måste behandla det med stränghet och förblifwa orörlig wid deß tårar och böner? På intet sätt. — Se, sådant är äfwen förhållandet, mellan dig, du Guds barn, och din himmelske Fader. — Han sänder seklernas öden, men i dem ligga ock dina egna stunders wälberäknade öden inneslutna. I Hans ledning af folkslagens glada eller sorgliga skiften, äro äfwen den spädaste warelses inneslutna. Eller tror du, att en sparf utan Hans wetskap faller från taket, eller en matk, utan Hans wilja, dör under dina fötter? — Mycket kan synas dig orättwist i ödena, men sluta ej af skenet, att det så är. Wörda Guds wisdhet och allgodhet, äfwen när ditt hjerta blöder, och ditt inskränkta förstånd tror sig se motsägelser och orättwisa. Erinra dig, att äfwen månget barn tror sig skönja motsägelse i sina goda föräldrars handlingar, och i deras försäkringar om kärlek, icke begripande, huru en öm moder kan afslå något i deß egensinniga önskningar, som likwäl synes det wara helt oskadliga.

Wörda de öden, som Gud sänder folken; ty, hwad som ock wederfares folken, allt är werkan af en högre wishet, en ewigheten omfattande kärlek. Den, som har en sådan åsigt af werldsödena, han har ett sannskyldigt Guds barns åsigt. Men det är okristligt, grymt och tillika förmätet, att förklara alla folkslagens lidanden för Guds straffdomar, i anseende till de rådande syndarna. Allt hwad Gud skickar, äfwen det förfärligaste, är icke alltid ett straff för dem, som det drabbar. Hwilka dolda orsaker kan ej den högsta Wisheten hafwa att skicka hårda öden, — orsaker, som det ändliga förståndet ej skulle begripa, äfwen om en Engel nedsteg från himmelen att dem uppenbara! Hwem är nog förmäten att wåga säga: detta folk har förtjenat sitt hårda öde, ty det war så sjelfwiskt, yppigt, wällustigt, sedeslöst och öfwermodigt! War han då öfwermodig och yppig denne fridsamme, flitige och sparsamme husfader, hwars, med möda förwärfwade, koja krigslågorna härjade? Hade då denne wördnadswärde gråhårsman, hwilken, utan all egennytta, war sina omgifningars wälgörare, så groft förbrutit sig, att han måste falla för den grymma sköflarens glaf? Hwad hade han brutit den späde, som, leende, i waggan omkom mellan rök och lågor af ramlande hus? We, om Gud wille sålunda gå till doms: hwarest är det land på jorden beläget, som för sina inbyggares synder ej borde förstöras?

Fördöm aldrig med kärlekslös hårdhet en enda olycklig menniska, än mindre ett helt folk. Ty om i förra fallet ett omdöme ofta är otillförlitligt, så är det i senare fallet alltid falskt,

emedan bland hwarje nation tusende sinom tusende oskyldige finnas.

Allmänna härjningar äro icke alltid Guds straffdomar. Hellre skulle jag i dem skåda stora inwerkningar af Gudomen till menniskoslägtets bildning. — Wi ryse, wi gråte: men äro de derföre mindre goda och wisa?

Ser du ej ofta barn, hwilka hellre wilja förlusta sig med lekar, blifwa mot sin wilja af en ganska öm moder hållne till skolan och studiernas möda? De inse icke, hwarföre de böra lära wißa saker, och hwarföre de måste undergå en smärtsam aga, om de ej allwarligt arbeta. Hör du ej barn ofta quida, när en ganska öm moder nekar dem läckerheter, af hwilka hon dock icke saknar förråd, men deremot förmår dem iakttaga återhållsamhet, twingande dem att åtnöja sig med tarflig spis? — Är det ej moderlig kärlek och wishet, som werkar så strängt till upptuktelse? Är barnets smärta, deß förtrytelse, deß klagan öfwer sitt förmenta lidande, alltid tecken till straff?

Detta är, i smått, enskiltes förhållande till hwarandra, — likasom, i stort, hela menskligheten till andarnes fader. Hwarje hårdt uppfostringsmedel är således icke ett straff? Hwarje olycka, som öfwergår ett folk, är icke en wredens dom öfwer deß synder; hwarje seger, som härskarorna winna, icke en belöning för deras dygd och rättwisa.

Wißerligen blifwa folkslagens öden för det mesta beredda af dem sjelfwa. Liksom en enskilt menniska sig genom wällust förswagar, genom trolöshet och swek allmänt förtroende beröfwar, genom yppighet förwekligas, till den grad, att hon sjuknar wid hwarje wäderslägt: så befordrar ett folk, genom egoism, slapphet, weklighet och brist på enighet, sin undergång. Såsom den enskilte, skall ock ett helt folk uppfostras i återhållsamhet, rättrådighet, styrka och härdning, för att kunna motstå hwarje storm. Dock wåge wi ej förgäta, att mißöden lika wäl kunna fälla den tappre som den fege; att folken ofta mindre, än deras Furstar, framkalla krigets faror, och att ofta icke Furstarne, utan omständigheterne, wålla örlogen och fejderna. — Men deßa twingande omständigheter äro icke alltid de lefwande Konungars werk, utan ofta en följd af de längesedan hädangångnes handlingar. Och att deßa förorsakade sina efterkommandes olycka, det bör mindre tillskrifwas deras wilja, än deras oförmåga att beräkna alla möjliga framtida tilldragelser, och twånget af öfwermäktiga omständigheter, hwilka woro en oförmodad werkan af äldre händelser.

Wörda de öden, som Gud sänder, ty hwad Han gör, det är sannerligen wäl gjordt. Mycket synes wara förfärligt, men är det likwäl icke. Ty när stora landsplågor oß öfwergå: när jordbäfningar, öfwerswämningar, pest och härjande farsoter, när ödeläggande krig sprida förderf och tända förstörelsens fackla, hwad förlore wi derigenom? Jordiska ägodelar och njutningar: de utgöra ej wårt högsta goda. Lifwet: wi äro ej skapade för tiden, och döden, som öppnar ewighetens port, är endast fruktanswärd för den i

nlighet nedsjunkne, i laster och
)tt förhärdade. Den, som är
mycket fästad wid det timli-
honom beröfwas hans goda,
han må tänka på de högre,
rgängliga skatterne. Och deßa
): själsstorhet genom dygd,
ıdsfruktan, sinnets kraft genom
godt samwete.

På deßa ägodelar låtom oß tänka; ty allt annat, till och med den jordiska kropp, hwari wår själ bwäljes, är ej wår waraktiga tillhörighet. Rädens ej dem, som döda kroppen; utan fruktem det, som dödar själen: otron och den mördande lasten!

Den 21 December.

Guds uppenbarelse i folkens öden.

Es. 26: 4—7.

Twige! o Gud! till Dig,
t folk sin lofsång höjer.
nådens ljus det fröjdar sig
för din thron sig böjer,
, som, med wishet, nåd och makt,
ı werld, du sjelf ur intet bragt,
kyddar och regerar!

På ett trefaldigt sätt har werl-
nes Herre uppenbarat sig för
ınniskoslägtet, — och detta blin-
slägte wågar betwifla Hans
t och närwarelse! Såsom Ska-
e uppenbarade Han sig i den
omgifwande naturens under;
ım Fader och wän, uppenba-
e Han sig genom Jesum, den
ge sonen; såsom ewig För-
uppenbarade Han sig både i
ringaste dödliges och hela
ıskligheteus öden. Naturen,
)eln och Werldshistorien äro
)eliga urkunder, hwilka bära
wittne om Hans storhet, kär-
och omsorg.
Kastar jag en blick på menni-
na, som i mångfaldiga sam-
en, med särskilta språk och
e gestalter, bebo jordklotets
: så upptäcker jag en underbar blandning af enfald och öfwerbildning, sedlighet och wildhet, rikedom och armod; men allestädes somliges owilkorliga bemödande att höja de öfriga till fullkomlighet.

I de äldsta tider, kort efter menniskans skapelse, ser jag okända folkslag kringwandra i en aflägsen fornwerlds töcken. De hade få behof, och den jord, som dem bar, gaf dem föda och skygd. Men ehuru obekanta med wåra dagars konster och wettenskaper, deßa frukter af mångårig förfarenhet och forskning, saknade dock deßa menniskor icke wärdiga föreställningar om själens högsta angelägenheter. De hade äfwen någon kunskap om den jordiska naturens lagar och himmelens, efter hwilka stjernorna röra sig i oföränderliga banor.

Menniskorna förökades och utwandrade efter alla rigtningar; ty Gud wille, att hela jorden af dem skulle bebos och odlas. Ju längre de aflägsnade sig från fädrens ursprungliga boningsplatser, ju mer de måste strida mot

elementernas häftighet och regionens ofruktbarhet, deß mer tycktes de förwildas.

Gud gaf dem en sträng uppfostrarinna: denna war nöden. Nöden gjorde dem uppfinningsrika, kom dem att upptäcka det nyttiga, der det låg doldt, och hos sig utweckla krafter, hwilkas tillwaro de sjelfwe förr icke kände.

Och hwad fädren i enfald hade uppfunnit, det fullkomnade deras afkomlingar. Förfädrens wishet kom genom öfwerlemning till de efterkommande, och från deßa än mera fulländad till efterwerlden, så att, i wåra dagar, äfwen de okunnigaste, uti hwardagslifwet känna och begagna det, som, årtusenden före wår tid, ännu war en sällsynt skatt, eller ett föremål för Konungarnes och de wises häpnad.

När ett rike uppblomstrat i fredens konster, prålade det i sin rikedoms herrlighet. Men de förmögnares glans wäckte sedan de mindre bemedlades afund; öfwermodet hos de mäktige, retade de underkufwade till motstånd; sedernas förfall genom wällust och slösaktighet i förening med sjelfkärleken åstadkom det helas upplösning. Då framrusade från okända länder wilda folkslags krigiska skaror, och bemäktigade sig det lättköpta rofwet. Barbarerne, wäckte genom skönhetens, wettenskapens och rikedomens trollkraft, kände blygsel öfwer sin ohjelpliga råhet. De gjorde sig delaktige af de öfwerwunnes ljus, och upplyste sin egen själ genom deras kunskaper. Så widgade sig menniskosjälens fullkomning, utsträckande sitt wälde öfwer större länder och nationer.

Wäl klaga än i dag många fortsynte dödlige deröfwer, att de gått under deßa fordom berömde och lysande nationer, som förwärfwat sig ett ärofullt namn i alla konster och wettenskaper, samt till en del, i många stycken, äfwen prisas såsom den närwarande tidens lärare. De wilja deraf hemta en anledning att betwifla den höga bestämmelse, som Gud förelagt menniskoslägtet på jorden. "Huru kan," säga de, "det wara Guds wilja, att folken blifwa allt wisare, ädlare, friare och lyckligare, om Han sjelf tillåter, att en trotsig eröfrares wåldsmakt eller tygellöse wildars råhet åter förstörer, efter en kort tillwaro, allt det goda, som de upplystaste nationer åstadkommit? — Ack, deße, som betwifla det Högsta wäsendets wishet och godhet, betänka ej, att deßa upplysta folkslag, när deras lyckas stjerna nedgick, redan hade, med all sin lärdom och konst, upphört att wara wisa, ädla, fria och priswärda; betänka ej, att, utan deßa staters fall, hwarken Jesu Religion så hastigt blifwit kringspridd på jorden, eller wi, uti wåra, på deßa tider nästan obeboeliga nejder, skulle äga så mycken förädling, som wi nu finne oß hugnade med.

Menniskosjälens fullkomning liknar en outsläcklig eld, den der fattar och upplöser allt wildt, oförädladt, jordiskt, som öfwer densamma nedstörtar; allt widare kringgriper och lyser med sina rena lågor, framträngande, allt klarare och mera allmänt ur förstörda rikens ruiner, tills den slutligen omfattar hela jordklotet och förklarar alla folkslag.

Hwilket barbari herrskade ännu tre och fyratusende år före

wår tid, bland jordens folk! För hwem är det obekant, att twåtusende år knappt äro förlidne, sedan wåre förfäder bragte sina afgudar mennisko-offer, och mer lefde af rof och mord, än af jordens odling? För hwem är det obekant, att få sekler före oß, i aflägsna werldsdelar ingen början ännu war gjord till talrika nationers bildning, underwisning och förädling?

Att du nu i din hydda, i kretsen af dina kära anhörige, kan njuta lifwets behag i hela deß fullhet; att du nu kan lifwa ditt förstånd i strålarna af wettenskapens ljus, kan underwisa dina barn om Gud, natur och werld, då dina förfäder, på samma ställe, som du bebor, fordom, like wildmarkens djur, samlade ekollon till sin föda; att du nu, med andaktsfull rörelse tillbeder werldarnes Skapare i Hans Majestät; att du, under lidandet, med glad tillförsigt kan sända blicken till det höga, och stärkas af en himmelsk tröst, som intet jordiskt wälde dig mäktar beröfwa; att du nu kännner något högre och lycksaligare, än guld och prål, skönhet och makt, nemligen, den kristnes dygd, — allt detta är frukten af fordom blomstrande rikens fall, werkan af fordna slägtens öde, följden af en allt beherrskande, allt ledande Försyns underbara skickelser. Här råder det underbaraste sammanhang mellan det största och det minsta, mellan det mest aflägsna och det närmaste, mellan det längesedan förflutna och det tillkommande, ett sammanhang, som mennisko-förståndet aldrig kan öfwerse, aldrig fullständigt utgrunda. Häri har Gudomen herrligt uppenbarat sig i sin wishet, — och de folkslag, som i kommande sekler bebo detta klot, skola ännu tydligare, än wi, erkänna denna uppenbarelse.

Om du, efter så många århundradens erfarenhet och witnesbörd, icke mera twiflar på Guds allsmäktiga ledning af folkslags och enskilta menniskors öden, icke mera twiflar på Hans godhet, på wisheten i Hans höga ändamål — — hwi beklagar du så swårmodigt ett tidehwarf, i hwilket Guds Allmakt ej mindre kraftigt werkar? Folken och deras beherrskare handla efter de omständigheter, som det flyktiga ögonblicket erbjuder dem; men hwad det följande skall tillskynda dem, det kunna de ej mera beräkna. Deras klokhet är fåfäng, utan lyckans bistånd, och denna lycka är Guds skickelse, icke slumpens lek!

Det onda, som wår tid måste widkännas, är äfwen endast skenbart; det är förberedelsen till större fullkomlighet. Wi måste försaka bequämligheter, wårt timliga wälstånd kan förminskas: men det är ju hwarken rikedom eller förmågan till weklig wällefnad, som utgöra wårt sanna wärde, utan wårt sinnes kraft, dygden. Den, som endast i sinnenas retelse söker sin och hela folkslags sällhet, han ser endast det djuriska hos menniskoslägtet. Den, som tröstlöst klagar öfwer förloradt anseende, förolämpad fåfänga, kufwad stolthet, han känner ej det ädla. Honom kan ingen hjelpa, om han försmår wishet. Tröstlös måste han förblifwa, ty det jordiska tillhör ej honom, och i dödsstunden skall

han förlora ännu mer än han redan tillsatt.

Guds uppenbarelse genom Werldshistorien lär oß hwad wi, såsom wise, hafwe att frukta och hoppas af alla förändringar. Af Werldshistorien hafwe wi lärt, att endast det sanna och goda äger bestånd; att allt bristfälligt går under, om det ock bewakades af millioner krigare; att de största riken slutligen måste falla, när medborgrarne, förslappade genom wällefnad, upphöra att söka sin egen sällhet i det helas, utan för sin sjelfkärlek och egennytta glömma fäderneslandet, hållande träldomen för drägligare, än lidandet, än döden för fäderneslandet. Af folkslagens öden hafwe wi lärt, huru små stater blefwo mäktiga, genom dygd, enighet och fosterlandskärlek, men de största riken upplösta och förstörda, genom sina inbyggares laster, oenighet och sjelfkärlek. Hwi klage wi, öfwer så mycket, som gått under; hafwe wi ej, genom wåra synder, sjelfwe påskyndat denna undergång? Hwarför mißtröste wi om lyckligare dagar? Kunne ej wåra förenade krafter återställa mycket i en skönare gestalt, än det hade? Är icke Gud det godas Gud? Har Hans makt blifwit kraftlösare?

Döm dig sjelf, du, som uppháfwer dig till andres domare. Uthärdar du ej pröfningen inför din egen domstol, så räds att bryta stafwen öfwer andra, hwilkas förhållanden äro dig mera främmande än dina egna.

Jag will återwända till Jesu wishet, och genom dygder, som jag öfwar i den werkningskrets Gud mig beskärt, bidraga till lugnets, ordningens, enighetens, laglydnadens och fosterlandskärlekens stadgande. Dertill will jag uppmuntra de mina, dertill alljwarligen uppfostra de barn, Gud mig anförtrodde.

Det goda kan ej förstöras; endast det bristfälliga förgås! Detta lära mig Guds uppenbarelser i folkslagens öden. Så will äfwen jag owäldigt medwerka för det goda och rättwisa: så wågar jag hoppas, att äfwen mina ringa handlingar, genom Himmelens wälsignelserika ledning, skola blifwa ett skärf till werldens wäl: så skola äfwen mina swaga krafter bidraga till grundläggandet af Guds stad på jorden.

Ja, menniskornas Fader, Du nåderike Fader! Du ser wåra synder; men sjelfwa det förderf, som från dem utströmmar öfwer oß och wåra barn, måste, efter din wishet, lända till wårt bästa. Fasande för de olycksbringande laster, hwilkas ok wi burit, söke wi åter wår tillflykt i dygdens armar; från det elände, som wåra lidelser förorsakade, fly wi åter till den salighet, som framgår ur Jesu lära.

Fjerran från mig ware hädanefter allt knot mot dina skickelser; fjerran från mig hwarje twifwel om nyttan af dina anordningar i folkslagens öden till deras bättring; fjerran från mig all förmäten anklagelse mot den Öfwerhet, som Du, efter din wishet, leder genom mångfaldiga omständigheter! I wår synd ligger wårt förderf, i wår dygd wår kraft och storhet. Detta har Du, Herrlige, i forntidens öden, på tusendfaldigt sätt uppenbarat för oß.

Den 22 December.

Falsk Gudstjenst.

Col. 3: 16.

Heliga sanning, ewiga Gudom
Wetandets urbild, jag brinner för dig i
Ljus utan nedgång, lys du min ungdom,
Stråla på mannens, den mognades stig:
Widga min synkrets, att den ej blifwer
Inskränkt till ändliga sferens rymd:
O, när den låga, som undandrifwer
Molnen, af hwilka min blick är skymd!

Den falska gudstjensten är ett dödt offerwerk, när man i utwertes måtto iakttager fromma öfningar, men fortfar att inwertes synda. Gud skall dyrkas i anda och sanning. Det är en falsk gudstjenst, att begifwa sig till kyrkan, utan att derstädes fattas af heliga beslut till en redlig, menniskoälskande, Gudi behaglig wandel. Det är en falsk Gudstjenst att begå den Heliga Nattwarden, med ett obotfärdigt hjerta; utan bättring åter inträda i allmänna lefwernet, och det oaktadt hoppas syndernas förlåtelse. Det är en falsk gudstjenst, att såsom fadder hafwa uppträdt i kristna kyrkan, utan att widare bekymra sig om de förpligtelser man ingått wid denna heliga handling. — Det är en falsk gudstjenst att wara ordets hörare men icke deß görare. Det är en falsk gudstjenst, att dagligen frammumla långa böner, om morgonen, middagen och aftonen, hemma eller i templet, utan att derwid hysa någon from, med innehållet öfwerensstämmande tanke. Det är en falsk gudstjenst, att läsa uppbyggliga skrifter, ja, sjelfwa Bibeln, utan andakt och föresats att blifwa sådan detta heliga ord bjuder. För detta slags gudstjenst har Frälsaren sjelf och alla Hans lärjungar strängligen warnat. Med detta munwerk tjene wi hwarken Gud eller oß sjelfwe. — Dermed wanställe wi den enda saliggörande Religionen, och wanhelga det alraheligaste, förgätande det sanna målet, — fulländningen. Wi skole ju blifwa fullkomliga såsom wår himmelske Fader fullkomlig är! Deremot göre wi det, som blott är medel, till ändamål.

I ett motsatt fel råka, å andra sidan, de, som försumma den offentliga gudstjensten, för att hellre biwista enskilta böne- eller uppbyggelse-stunder, eller sätta sådana enskilta sammankomster i bredd med de offentliga. Ty derigenom störes den införda goda ordningen; af Öfwerheten stiftade och stadgade inrättningar blifwa derigenom åsidosatte, affsöndringar och skillnader föranledde i kristna församlingen, och mer eller mindre sekteriska meningar införda. Deßutom wet man, ty wärr, af mångfaldig erfarenhet, att, under tidernas lopp, sådane åt andakten helgade sammankomster wanligtwis urarta och förleda till mångfaldiga mißbruk. Men det är falsk gudstjenst, att införa sekterism och söndringar (schismer) i kristna församlingen, att wårdslösa offentliga ordningar.

Om

Om de, som afsöndra sig, för att på sitt sätt uppbygga sig, göra rätt deri, så skulle ock alla andra göra rätt, om de på annat sätt följde detta efterdöme. Men hwarmed skulle detta sluta? — Med den offentliga gudstjenstens allmänna förfall, i kristna kyrkans fullkomliga söndring genom religiösa klasser och sekter. Eller om de, som i särskilta sammankomster sig uppbygga, göra rätt: skulle då de, som åtnöja sig med den införda offentliga gudstjensten göra orätt? Hwem will påstå något sådant?

Men Jesu sanna efterföljelse består ej i mångfaldigade bönstunder, ej i det gudomliga ordets dagliga läsande och hörande; utan, såsom Frälsaren sjelf säger, deri, att wi göre dens wilja, som Honom sändt hafwer. Men Guds wilja består deri, att wi af kärlek till Gud winnlägga oß om helgelse och städse handle kärleksrikt och hjelpsamt mot alla menniskor.

Under gudstjenst böra wi aldrig förstå något annat, än wördnad för det gudomliga. Ty hwarken kunne wi tjena eller gagna Gud, af och genom hwilken wi undfå allt. — Men wi kunna och böre dyrka Honom, emedan Han är det dyrkanswärdaste i det stora hela (universum): emedan Han är wårt lifs fader, wåra ödens ledare, all god gåfwas gifware.

Ingen gudsdyrkan låter tänka sig, utan förening med andakt. Men andakten består i allmänhet deri, att man tänker på hwad man gör, att man beständigt har ändamålet, af det man werkställer, för ögonen. Om du will wärdigt dyrka Gud, så bör du tillika behjerta, hwarför du dyrkar Honom. Will du bedja, så tänk på den, till hwilken din bön skall höja sig, och föreställ dig det du beder, såsom lefwande. Tankspriddhet och själsfrånwaro i bönen och Gudsdyrkan äro sidwördnad mot Herran. Huru kan man sålunda bewisa någon wördnad?

Men om sann andakt och wärme lifwa din gudsdyrkan: så skall du ej längre tro, att blotta kyrkobesöket, bönpladdret och iakttagandet af de yttre bruken äro tillräcklige att förwärfwa Guds nåd och wälbehag. Sjelf skall du känna, att alla Sakramenter icke rena dig från synder, icke förskaffa dig någon nåd och förlåtelse hos Gud, om du sjelf icke innerligt åstundar deßa saliga nådegåfwor. Men du hyser ingen allwarlig åstundan efter dem, så länge du ej har och utför den fasta föresatsen, att framgent akta dig för alla nya förseelser, som aflägsna dig från Guds wälbehag. Endast genom lefwande tro på Jesum kunne wi blifwa salige; men ingen tror på Jesum, som ej håller Hans bud.

Finnes sann andakt i din gudsdyrkan, är den icke blott en ceremonie, utan en själens andaktsfulla handling: så skall du herrligast dyrka Honom genom uppfyllandet af Hans wilja. Men Hans wilja är, att du undwiker hwad orätt är, och gör det, hwarmed du kan öka dina medmenniskors sällhet. Hans wilja är att du liknar Honom i Hans kärlek till menniskorna.

Finnes sann andakt i din gudsdyrkan: så skall du i den offentliga gudstjensten finna tillräckliga hjelpmedel till uppbyg-

gelse. Du skall hellre höra Jesum än menniskoråd. Och känner du, äfwen utom den offentliga gudstjensten behof att i bönen umgås med Gud, så gör som Jesus dig anwisar: gack in i ditt rum och slå dörren till, och bed till din fader hemligen; och din fader, som i lönndom ser, skall dig det wedergälla uppenbarligen. Och när I bedjen skolen I icke wara mångtalige, såsom hedningarne, ty de mena, att de skola warda hörde för sina många ords skull. (Matth. 6: 6, 7.) — Men bönerna följa ej den rättfärdige, utan hans werk. Så säger uttryckligen den Heliga Skrift.

Den 23 December.

Den offentliga Gudsdyrkans högtidlighet.

Ps. 320: 2, 3.

För dig, som i din höjd all werldens öden wänder,
Den boning är för låg, som byggs af menniskohänder.
En wäckt och krossad själ, som nådens ljus begär
Och lyder Jesu röst, ditt rätta tempel är.

Så kom, o Gud! att oß i nåd och sanning leda;
Att här i wåra bröst ett tempel dig bereda.
Till oß en stråle sänd, och låt i detta hus
Oß glädjas af din tröst och lysas af ditt ljus.

Christi Religion ålägger oß wißerligen icke uppbyggandet af praktfulla tempel eller deras prydande såsom pligt. Ingenstädes äskade Christus eller Hans Apostlar, af Evangelii bekännare, efterbildningar af Salomoniska templet, eller fastställande af särskilta kyrkohögtidligheter, som dock warit öfliga wid Mosaiska gudstjensten. Meßias lärde, att dyrka werldarnes fader i naturens tempel, liksom i den ensliga boningen. Sjelf gaf Han oß häri en föresyn, när Han predikade för folket på fria fältet eller wid hafsstranden; när Han med sina lärjungar njöt Nattwarden och bad, eller om natten i Gethsemane knäböjde. Gud är en Ande; wi skola tillbedja honom i anda och sanning.

Men förhållandet mellan den husliga andakten och den offentliga gudsdyrkan är helt olika. Till den förra behöfwer jag ingen annan wäckelse, än den, som ligger inom mig sjelf. Mitt behof att, i glad eller sorgsen sinnets stämning, prisande eller bedjande, nalkas den himmelska fadren, gör allt yttre umbärligt. I den trånga kammaren, på bergets höjder, på mitt nattliga läger, eller i sköte af det angenämaste landskap, allt är lika, om swårmod eller glädje, om läsningen af en uppbygglig skrift eller ett wigtigt öde uppmana till bön.

Den offentliga gudsdyrkan är deremot alldeles oberoende af wåra känslor och behof. Helgdagen kommer; timmen slår; klockorna ljuda från tornet; kyrkans portar öppnas; folket inströmmar till altaret. I förening med hela församlingen wandra äfwen wi dit, att dyrka den Ewige, utan att alltid wara i den rätta sinnesförfattningen. Husliga tilldragelser, oförwäntade tidningar, förströelser af alla slag hafwa bemäktigat sig wår själ. Wi känne oß wara andaktslöse. Då är det nödwändigt, att det yttre wäcker wördnaden och lifwande inwerkar, så att wår uppmärksamhet lättare samlas. De omgifningar, de högtidligheter, som röra wåra sinnen, äro ej längre saker af likgiltig beskaffenhet; de äro andaktens och sinneshöjnings beforbringsmedel.

Förnuft och känsla sammansmälta, när trons kraft genomtränger sinnet. Kristendom är intet dödt förnuftswäsende, ingen kall förståndssak eller klokhetslära, intet inbillningsgyckel, intet spel af upprörda känslor. Religion är enklangen af alla menniskans inneboende krafter till den renaste harmonie; hon är det klara upplågandet af lifwets fackla. Liksom sanning är det högsta för förnuftet, så är det sköna för känslan. Så skola då i Religionen det sanna och det sköna förmälas; kyrkan skall för wår sinnlighet wara liksom en afspegling, ett försinnligande af wår inre helgedom; öfwer templet, äfwen gudsdyrkans högtidlighet skola här bära det sinnligt sannas, det andligt skönas prägel.

Det är de såkallade sköna konsternas högsta triumf, när de åstadkomma sinnets förklaring, och liksom på wingarne af den renaste sinnlighet höja själen öfwer allt sinnligt.

En kyrkas ädla byggnadssätt, med sina höghwälfda pelargångar, är ensamt i stånd att ingjuta en stilla rysning i din själ. När du wid ditt inträde skönjer en i stoftet knäböjande menighet, så skall ofelbart den höga stillheten, den allmänna tystnaden, det helas enkelhet och regelbundna skick mana dig till dyrkan, skiljande dig från hwardagslifwets sorl och hwimmel, liksom du stode i förgården af ett annat lif. Detta förmådde redan arkitektens stumma konst öfwer ditt sinne, innan den bedjande menighetens efterdöme, eller det predikade ordets kraft dig lifwade. Om bildhuggare- och målarekonsterna, deßa ädla syskons alster wisligen förena sig i templet, att elda dina känslor; när det sinnligt upphöjda påminner om det andligt sublima, och omgifningarnes stilla makt owilkorligt erinrar om Gudomens majestät i det öfwerjordiska: skall du ej då medgifwa, att det yttre i högtidligheten wid Gudstjensten är mer än en bisak?

Ännu mäktigare werkar tonkonsten. Få menniskor äro känslolösa för deß behag. Deßa underbara ljud, som i mångfaldig ordning inbjuda oß, än till glädje, än till begrundande allwar, än till segerfröjd, än till swårmod, är ett ordlöst känslornas språk till kännande wäsenden; de återkalla minnen från det längesedan förflutna, och

öppna okända rymder för längtan och hopp.

Att gudstjensten mångenstädes råkat i werkligt förfall, att många personer upphört att besöka templen, bör i sjelfwa werket mindre tillskrifwas folkets såkallade upplysning, än många andliges bristande framsteg i utbildning och fullkomning till deras kall, likasom den alltför ringa sorgfällighet, styrelser, församlingar, kyrkoföreståndare och andlige använda wid gudstjenstens wärdiga och högtidliga firande. Ofta hör man säga: "Hwarföre skall jag gå i kyrkan, att afhöra ett osammanhängande och tankefattigt prat, som man utgifwer för en predikan öfwer Guds ord? Större underwisning och uppbyggelse winner jag i huslighetens lugn, när jag sysselsätter mig med läsning af fromma och wise mäns skrifter, eller med egna betraktelser öfwer gudomliga ting. Hwarför skall jag gå i kyrkan, hwarest menighetens bullrande rörelser, de usla omgifwelserne, den dåliga sången skingra min andakt, i stället att wäcka den? Hellre umgås jag i ensligheten med min Gud under bönens utgjutelser. Der kan jag, utan att nödgas binda mig efter antagna hwardagsformer, göra det ostördt och hjertligt." Men den offentliga gudstjensten har, när den begås på ett mot dess bestämmelse swarande sätt, så många företräden för den husliga, är icke blott för folket och den mindre bildade, utan ock för den kunnigare och lärde så oumbärlig, att bland menniskokännare och insigtsfulla något twifwel aldrig kan uppstå deröfwer.

Andaktsöfningen och den religiösa uppbyggelsen är för menniskan ett så djupt behof, att icke ens den oförlåtligaste wårdslöshet hos dem, som böra hafwa den största omsorg för gudstjenstens wärdiga begående, kunnat göra templen tomma på bedjande. Hwad som isynnerhet bewisar detta behof och att mångenstädes ordets tjenare ej swara mot deras bestämmelse, är till en del begäret, hwilket å många orter spörjes att besöka andra samlingsställen, till gudstjenstens firande, än församlingens, till hwilken man hör. Så finne wi en stigande böjelse hos inbyggarne i många trakter, att öka sektanhängares antal. Så öfwergår man till åtskilliga slags sekter, hos hwilka man röner, om icke större inre fromhet, likwäl mer wäckelse till andakt.

Renlighet, enkelhet, ordning, regelbundenhet i omgifningarne kunna ofta, med framgång, ersätta bristen på glans: der, hwarest allt gladt och ädelt tilltalar sinnet, förgäter man gerna praktens majestät. Från Herrans tempel måste allt småaktigt, lättsinnigt, smaklöst, oanständigt, löjligt, wämjeligt och anstötligt i målningar och prydnader bannlysas. Den högsta enkelhet, ja frånwaron af all prydlighet är bättre än templets brokiga öfwerlastning med ornamenter, hwarigenom uppmärksamheten tillwändes främmande ting. I sångernas ord och melodier råde det ädlaste, som konsten offrat på Religionens altare; högtidlighet och storhet i allt. Fjerran från detta rum, der Konungen och tiggaren, såsom barn af samma Gud, äro lika höga,

ware båraktig andryghet, tadelwärd stolthet, behagsjuk prålusta, kringgapande nyfikenhet. Man bryte ej i ringaste mån mot den aktning, man är skyldig hwarje samling, äfwen den mest werldsliga; ingen opaßande åtbörd, ingen otidig rörelse, intet mißljud, störe stillheten i templet. — Högtidligheten af offentlig gudsdyrkan är alltid oumbärligast för sådane personer, som, wid brist på högre bildning och egen kraft, i synnerhet hafwa behof af sinnliga hjelpmedel, när de skola höja själen till det öfwerjordiska. Wi wete, att den sköna konsten från urminnes tider utöfwat det afgjordaste inflytande på barbariske folkslags hyfsning, att smakens förädling mäktigt werkar på sederna. Man sörje således för, att de wärdigaste intryck, äfwen i detta hänseende, erhållas i templen.

Huru ljusliga äro ej dina boningar, Herre Zebaoth! Min själ längtar efter Herrans gårdar! Ja, efter måttet af mina krafter, will jag, på de wägar sig erbjuda, söka att elda hågen för gudstjenstens tillbörliga firande, templens förherrligande, den offentliga andaktens lifwande!

Den 24 December.

Julafton, såsom en Barndomsfest.

Matth. 2: 11.

Du, som war den minstes wän
Och lät barnen till dig träda:
Jesu! Du wälsignar än
De oskyldiga och späda.
Du en faders omsorg leder
Och en moders fröjd bereder.

Låt oß wandra med dem så,
Att wi himlen med dem ärfwa;
Ej med ondt dem föregå,
Ej en menlös själ förderfwa:
Att de englar, dem ledsaga,
Ej hos dig må oß anklaga.

En helig dag nalkas; Werldsförsonarens, Werldsåterlösarens, Werldsupplysarens födelsedag! Jesu Christi ankomst till jorden! För mången torde dock denna dag wara temligen likgiltig; de weta icke hwarföre han skulle wara dyrbarare för deras hjerta, än hwarje annan dag. De se uti deß firande på sin höjd en kristlig sedwana.

För de jordiska är allt jordiskt; men för en andligt sinnad har allt en andlig gestalt. Hwi skulle jag rätta mitt omdöme efter deras, som på jorden endast lefwa för jorden; som hwarken äga hjerta eller sinne för det werkligen stora och ädla; för hwilka guldets eller bordets nöjen äga wida större wärde, än allt hwad den höga forntiden har att uppwisa stort och herrligt för menniskors wäl; eller som uti Jesu födelse icke se annat än en wanlig tilldragelse, och icke en ny soluppgång i den dunkla andewerlden, icke menske-

lighetens inwigelsefest till dygd och ewighet, icke Gudomens stora werk till menniskoslägtets omskapning och förädling.

Firen gerna edra Furstars och Konungars födelsedagsfester med jordisk prakt och herrlighet; låten kanonernas dån skalla genom luften; förslösen stora summor på högtidligheter och lustbarheter: — det jordiska må firas med jordiskt ståt! Jag tadlar icke deßa högtidligheter, isynnerhet då de äro hjertats friwilliga hyllningsgärd, då de äro uttryck af kärlek och wälgångsönskningar för en älskad Furstes dagar. Den trogne undersåten må offentligt, må opåtaldt ära sin Konung, sin Furste, såsom sitt folks beskyddare och far.

Ja äfwen wåra föräldrars, wåra bröders och systrars, wåra barns, wåra wänners födelsedagar må af oß anses och firas som högtidsdagar. Genom wåra glädjebetygelser ådagalägga wi den kärlek, wi för dem hyse, och uppwäcke, genom wåra ohycklade känslor af deltagande, en fördubblad genkärlek för oß. Wi knyte wid sådana tillfällen, kärlekens och wänskapens band allt fastare och fastare, och framlocka dymedelst många af de sköna, oförgätliga ögonblick i wårt lif, hwilkas milda glans kasta ett liksom förklaradt ljus öfwer det hela.

Men Jesu födelsedag är en högtidsdag för andewerlden, en fröjdefest för alla genom Hans uppenbarelse lycksaliggjorda själar; en segerfest för himmel och jord. På denna dag höjer den återlösta menskligheten sin lofsjungande röst: Ära ware Gud i höjden, frid på jorden, och menniskomen en god wilje!

Från denna dag härleder sig den stora förändringen bland alla folkslag, i alla sinnen; från den utgick den högre kraft, som omstörtade det werldsbeherrskande Rom, omskapade wår werldsdel, ingjöt i folkslagen menskligare känslor, tillintetgjorde afguderiet, och lärde menniskorna att höja bönens ljud till en enda Gud, till allas Fader, himmelens och jordens allswäldige Beherrskare.

Hwar finnes i hela werldshistorien en märkwärdigare dag, än denne? Från begynnelsen af de sextio århundraden, som förflutit sedan menniskoslägtet började att känna sig sjelf och sina öden, har solen icke upplyst någon dag, som haft ett så wälgörande inflytande på jordens millioner inbyggare. Och jag, — jag, som så djupt känner de wälgerningar mig genom honom tillflutit, — jag skulle icke med liflig glädje, med innerlig tacksamhet fira denna betydelserika dag? Andras födelsedagar skulle äga ett dyrbart wärde för mitt hjerta, än min Frälsares, min Saliggörares? Jag kan ju icke utan rörelse läsa forntidens stora minnen, deß Wises och deß hjeltars lysande bragder, och Han, som är oändligt öfwer dem alla i wisdom- och hjeltemod, skulle af mig förgätas på en dag, då hela kristenheten tacksamt firar minnet af Hans födelse? Nej, war mig wälkommen, heliga dag! Förblif alltid en af de högtidligaste, de skönaste i min lefnad! Du är ju ock min egen fullkomlighets födelsefest! Med brinnande tacksamhet will jag begå ditt minne; ty när Jesus Christus föddes i werlden, war ock jag inbegripen i de Saliges antal,

som genom Honom skulle pånytt-födas till ett högre lif.

Och likasom Gud genom denna dag engång lyckliggjorde werlden; så will ock jag dermed fira Hans minne, att jag på denna dag samlar omkring mig lyckliga menniskor. Förnimmer jag, att en fattig familj smäktar i elände; så will jag tänka: på denna dag, för mer än aderton hundrade år sedan, blef Jesus, min Saliggörare, född: — på denna dag skall äfwen efter årtusende ingen olycklig fälla några tårar, dem jag kan aftorka. Jag will skynda till armodets koja, jag will meddela af mitt öfwerflöd, jag will lindra de lidandes sorger och afhjelpa de nödställdas behof; ty i dag blef wår Frälsare född. Har jag någon fiende, på hwilken jag wredgas: — på denna dag will jag bannlysa allt hat; jag will förlåta. Och fruktar han att nalkas mig, på denna dag skall han erfara, att han icke har någonting att frukta, att jag förlåter honom, att jag ifrån denna stund, med aktning för andras och egen rätt, will älska hela werlden, likssom Jesus älskade henne. Likssom Jesus på denna dag wardt född, så will ock jag pånyttfödas i Honom, det är, i Hans kärleksrika anda och sinne. Likssom Han på denna dag antog det jordiska och menskliga; så will jag ikläda mig det himmelska och gudomliga. Ty Han nedsteg på jorden, för att bana mig wäg till himmelen.

Då Österlandets wise förnummo den länge wäntades födelse följde de den himmelska stjernas ledning, som förde dem till den Bethlehemitiska kojan; de böjde knä för den nyfödda Konungen, tillbådo honom, upplåto sedan sina håfwor och förärade det Gudomliga barnet guld, rökelse och myrrha.

Härifrån förskrifwer sig ett wackert bruk i Kristenheten, att nemligen Jesu födelsefest, från urminnes tider, blifwit firad såsom en allmän glädjefest för barndomen. Föräldrar, slägtingar, wänner gifwa wid denna tid allehanda skänker åt de oskuldsfulla barnen, som alltid med stigande wäntan och glädje emotse den fröjdrika julaftonen. Således blifwer denna högtid redan för den späda barndomen en glädjefest, innan den ännu i deß fulla omfång och betydelse kan fatta deß mening. Glada minnen från denna sälla tid upplysa sedermera wederqwickande hela lefnadsbanan. Sjelfwa gubben tänker ännu med liflig förnöjelse på sin barndoms julnöjen; och denna glada tidpunkt återkommer aldrig, utan att uppwäcka en mängd angenäma känslor äfwen hos mannen och husmodren, känslor, som minnet återkallar ur en förfluten barndomsålders lyckliga dagar.

Derföre synes mig detta bruk såsom ett bland de wackraste och mest wördnadswärda. Wi stämma wid denna tid ungdomens hjerta för hela lifstiden till oskyldig glädje. Med minnet af Frälsarens barndom förenar sig sedan minnet af wår egen barndom och af den sällhet wi då njöto. I sjelfwa wårt jordlifs morgondröm emottog redan den heliga Julhelgen sin inwigning, såsom menniskolifwets skönaste glädjefest.

Med särdeles nöje hwilar min tanke wid denna uråldriga och

ärda sedwana. Den erin-
ß om de skänker, hwilka
landets wise nedlade för him-
net Jesu fötter. Ack, de
iga barnens glädje öfwer
gåfwor är dock icke så stor,
eras, hwilka gifwit, föran-
t och besörjt dem, samt der-
fwerraskat de små. Här kän-
warje rent och oförderfwadt
, att det är saligare gifwa
iga! Här uppenbarar sig
skärleken, modersömheten på
test rörande sätt.

a, låtom oß blifwa denna
rä, urgamla kristliga sed
e, låtom oß göra Jesu fö-
till en glädjefest för den
ifa oskuldsåldren, till bar-
lekens, till fader- och mo-
ärlekens fröjdehögtid!

örskönen med menlösa fröj-
arndomens dagar! Ack, deß-
gar, huru snart äro de icke
! Huru dunkel lägger sig
eras skugga bakom oß, om
e söka att upplysa dem med
er annat fröjdeljus!

arndomen och ålderdomen
ia framför alla andra ål-
derar omsorg och wälwilja,
: ännu äro i blomman af
åldrens kraft; ty begge
: wärnlösa, af andra be-
, i behof af undseende och
töd.

rskönen med menlösa fröj-
rnets dagar, liksom man
;at edra! Hwem wet huru
J kunnen göra dem någon
; kanske är detta sista gån-
t står i eder makt.

skönen med menlösa fröj-
rnets dagar: hwem wet
ta barn, som ännu i dag
lsans rosor på sin kind
; till mötes, länge får blom-
eder åsyn? En kall flägt,
en obetydlig åkomma, en osyn-
lig sjukdom förtär kanske den
späda blomman, så att den in-
nan kort ligger förwißnad. Skul-
len J icke förebrå Eder, att ej
hafwa gjort den tidigt förswun-
na Engelns korta lefnadsdag så an-
genäm, som i eder förmåga stått?

Behöfwer wäl en känslofull
mensklig warelse uppmuntras till
kärlek mot de oskyldiga barnen?
Huru öfwerflödigt synes icke det-
ta för hwarje ädelt sinne! Olyck-
ligt nog, att erfarenheten någon
gång, ja alltför ofta, talar här-
emot. Huru ofta mißhandlas
icke ett stackars stjufbarn, eme-
dan det war så olyckligt att i
späda åren förlora far eller mor?
Huru ofta ser man icke den ena
brodren, den ena systern, såsom
mammas älskling, föredragas si-
na öfrige syskon.

Ett wårdslösadt eller förak-
tadt barn är wäl den olyckliga-
ste warelse på jorden, ty ingen
är så hjelplös, så tröstlös som
det. Eder hårdhet, J föräldrar,
mot wißa af edra barn är lika så
grym, så syndig, som eder förkär-
lek för edra gunstlingar. J till-
intetgören måhända känslan för
det rätta, dygdens frö, i bådas
bröst, och ären inför Gud lika
answarige för de barn, J wårds-
lösat, som för dem J bortklem-
mat.

Det största bewis på ett miß-
ledt förstånd, ett förwilladt hjer-
ta hos äldre personer är, när de
gifwa något af sina yngre syskon
företrädet framför de öfrige, el-
ler åtminstone wisa sig partiska
i sitt förhållande till dem. För-
gäten dock aldrig, att barn haf-
wa skarpsynta blickar och lätt
märka hwad som föregår inom

Eder; ty deras blick förwillas icke af andra göromål eller bekymmer. Och om ett barn blott märker, att I älsken det mindre än andra, mindre, utan deß eget förwållande, — ack, då hafwen I förstört hela deß lyckliga barndomstid! Ty då föräldrar eller äldre syskon bemöta det med orättwisa: hwem äger det wäl då att hålla sig till? Wid hwilket bröst skall det då söka sin sällhet, om edert hjerta tillbakastöter deß barnsliga kärlek? Kanske äger det ingen annan än Eder på jorden att fästa sig wid, och I bemöten det med hårdhet eller köld! — Ack, edert oförstånd utsår förderfwets frön i deras späda bröst, mißtänksamhetens, afundens, lögnens, bedrägeriets ogräs i deras menlösa hjerta! Och deßa frön skola mogna, detta ogräs skall gripa omkring sig, men till förbannelse, till wanära för Eder!

Förskönen med menlösa fröjder barndomens dagar! Kunnen I icke göra någon werld lycklig, så bidragen åtminstone till barnens sällhet, så att de ännu med tacksam rörelse må nämna edert namn, då I längesedan ären förglömde af alla andra menniskor. Hwem wet hwilka mödor och lidanden i den dunkla framtiden wänta detta sorglöst lekande barn? Kanhända står en lång kedja af olyckor der för deß räkning. Ack, så gören åtminstone deß barndomswerld lycklig och glad, att det äfwen i olyckans dystra stund må kunna hemta ett glädjande minne från sin barndoms paradis. — Och woren I sjelfwe i eder barndom behandlade med hårdhet och motwilja af edra anförwandter: o, så efterföljen icke deras exempel, hwilka nu hos Eder lefwa i ett förhatligt minne; erinren Eder fast mer de bittra tårar I fälden, då man mißhandlade och tillbakastötte Eder! Wiljen I, kunnen I nu mot oskyldiga warelser öfwa den grymhet, I fordom sjelfwe beklagaden Eder öfwer hos andra?

Förskönen barndomens dagar med menlösa fröjder; men, märken wäl: menlösa fröjder! — det är, sådane, som äro utan wådliga följder för deras hjerta och wandel, som icke lemna ångrens taggar efter sig. Barnens bortklemande medelst idkeliga smekningar, öfwerseende med alla deras fel, sjelfförblindelse wid alla deras odygder, är en lika så stor grymhet emot dem, som någonsin att wårdslösa och mißhandla dem. Gerna bör barnet lära känna och öfwa sina pligter. Endast menlösa barn kunna njuta menlösa fröjder. Den som af oförstånd klemar med sina barns olofliga böjelser, han underblåser en afgrundsgnista, som innan kort skall uppflamma till en förhärjande låga i deras oskyldiga bröst.

Le icke åt ett barns ofanningar och beundren icke deß uppfinningsrika undanflygter! Genom ett så förwändt förfarande gören I detsamma till en samwetslös bedragare, som en gång skall beröfwa Eder lugnet och sällheten. Hyllen icke deß oarter! Sen icke något älskwärdt i den oblyghet, som förnekar äldre personer den wördnad, man är dem skyldig; icke något storsint i den befallande ton, de bruka mot tjenstfolket: icke något tappert i den grymhet, hwarmed de roa

sig att plåga oskyldiga djur! Hwarom icke, så kunnen. I waren öfwertygade om, att de äfwen med sidwördnad skola bemöta Eder, äfwen med stolthet trotsa edra befallningar, äfwen med känslolöshet gäcka edra qual.

Wi kunna strö tusende blommor på barndomens wäg, utan att behöfwa taga wår tillflykt till olofliga och wådliga medel. Med huru litet kan man icke roa ett barn? Men icke är det derföre lofgifwit att blunda för deß fel. Gerna må det röna de bittra frukterna af de odygder, hwartill det tilläfwentyrs äger fallenhet. Gerna må det känna, att törnet förrädiskt döljer sig under den förbudna rosen. Denna smärta, som snart kan läkas, skänker lefnadswishetens glädje för kommande tider.

Förskönen barndomens dagar med menlösa fröjder, och lären den älskade warelsen tidigt att endast älska sådane förnöjelser, som utan wåda för hjertats renhet kunna njutas. Det är derföre en pligt, att så snart och så mycket som möjligt, göra de små oberoende af lifwets bequämligheter; oberoende af läckerheter, som endast kittla deras gom; oberoende af de yttre prydnader, som endast tillfredsställer deras fåfänga; oberoende af werldens omdöme, då pligtkänslan och samwetet tala. — Framför allt lären dem att öfwa dygden för deß egen, icke för belöningens skull. Wänjen dem icke att för hwarje liten förtjenst genast wänta sig en timlig wedergällning. Ett barn, för hwilket icke föräldrarnes bifall är den största belöning, har redan förlorat sitt hjertas renhet. Den nesligaste af alla laster, egennyttan, har redan innästlat sig i deß bröst. Det har redan lärt sig att hålla sin dygd fal: slugheten har intagit den anspråkslösa godhetens plats i deß själ. Det beräknar ej mer sina pligter, utan endast sin nytta!

Söken med mildhet att utrota deßa fel ur de spädas bröst. Söken med kärlek att tillwinna Eder deras kärlek. Att lära barnet älska sina wårdare är icke så swårt; ty kärlek är barnets första religion. Lätt öfwergår det från kärleken till föräldrar och syskon till kärlek för Gud och den Han sändt hafwer Jesum Christum; i och med detsamma har det redan funnit förädlingens och sällhetens stig.

Kärlek mot den oskyldiga barnwerlden skall derföre alltid wara bofäst i mitt hjerta! Äfwen jag will, när jag kan, strö glädjens blommor på barndomens blomsterfält. Jesus, hwars födelsehögtid nu är inne, war ju ock barnens wän! När lärjungarne af öfwerdrifwen nitälskan wille hindra de små barnen att nalkas honom, ropade han med himmelsk mildhet: låten barnen komma till mig och förmenen dem icke, ty sådane höra Guds rike till!

Ack, min barndoms flydda dagar, med hwilken hänryckning dröjer ej mitt minne wid edra oskyldiga glädjeämnen! Huru wälsignar icke mitt hjerta ännu i denna stund de barnawänner, som då beredde mig oskyldiga förnöjelser! Ja, tacksamt wälsignar jag dem för hwarje menlös fröjd, jag genom deras åtgärd njutit; och min tacksamhet skall wisa sig deri, att äfwen jag bi-

bragget till att försköna andras lefnadswår med menlösa fröjder. Så firar jag ock med tacksamt minne min Frälsares födelsefest; ty sjelf hafwer Han försäkrat: det I hafwen gjort en af desa minsta mina bröder, det hafwen I ock gjort mig!

Den 25 December

Jesu födelse.

Betraktelse på Julbagen.

Lucæ 2: 1—14.

War helsad, sköna morgonstund,
Som af Profeters helga mun
Är oß bebådad worden!
Du stora dag, du sälla dag,
På hwilken himlens wälbehag
Ännu besöker jorden!
Unga
Sjunga
Med de gamla;
Sig församla
Jordens böner
Kring den störste af deß söner.

Han kommer, till wår frälsning sänd,
Och nådens sol, af honom tänd,
Skall sig ej mera dölja.
Han sjelf wår Herde wara will,
Att wi må honom höra till
Och honom efterfölja,
Röjda,
Höjda
Öfwer tiden,
Och, i friden
Af hans rike,
En gång warda honom like.

Liksom tacksamheten firar sin Wälgörares minne, liksom barnet sin älskade faders födelsedag, will jag, i helig stillhet, fira denna saliga dag, då min Frälsare och Saliggörare föddes på wår jord.

Jesu födelsetimma war wår förädlings begynnelsepunkt, en glädjestund för hela andewerlden, och är så ännu. Ja, ännu i dag kunna fromma själar instämma i de himmelska härskarornas stora Halleluja och sjunga: **Ära ware Gud i höjden, frid på jorden, och Menniskorna en god wilje!**

Den som med gladt hjerta firar Jesu födelsefest, han firar sin egen lycksalighet. Han wet, att från den dagen, då Christus nedsteg på jorden, räknar menniskoslägtet sin frälsning, sin förädling, sitt annalkande till Gud. Utan denna dag, skulle wi ännu kringirra i hedendomens willfarelser, kanske böja wåra knän för himmelens stjernor, i stället att tillbedja himmelens Herre.

Denna dag, är en tacksamhetsfest för den största af alla Guds wälgerningar. Gud hade wälsignat werlden med alla jordiska håfwor; nu war hon mogen, att äfwen blifwa delaktig af himmelska wälgerningar. Gud, som i Naturens oräkneliga under kungjort sin makt, wille nu äfwen uppenbara sin herrlighet för andewerlden. Till den ändan wardt Jesus född, och en ny an-

delig skapelse tog sin början med Honom. Han kom, sänd af Gudi, till menniskoslägtets frälsning, och upptände det ewiga ljuset i jordens dunkla boningar. Han kom såsom sanningens Lärare, den der af intet swek wißte, och intet bedrägeri wardt funnet i Hans mun. Genom Honom och ur Honom talade Gud sjelf till menniskors barn. **Jag hafwer icke talat af mig sjelf,** sade Han; **utan fadren, som mig sändt hafwer, Han hafwer budit mig hwad jag skall säga, och hwad jag skall tala.** (Joh. Evang. 12: 49.) Han kom, såsom andewerldens Konung, till syndens utrotande och wantrons besegrande. Han kom, såsom Öfwerstepreſt för en ny, för en ewig kyrka, och **gaf sig sjelf till ett offer för wåra synder, och icke allenast för wåra, utan ock för hela werldens.**

Jesu födelsehögtid uppmanar hwarje Jesu bekännare, att lifligt erkänna och beundra den gudomliga Försynens underbara skickelser. Ty ingen tidpunkt i werldshistorien war så tjenlig till utförandet af Jesu höga ändamål, som den, i hwilken han föddes. Då för tiden lefde Judafolket under ett främmande folkslags herrawälde. Det längtade efter räddning och befrielse från Romarnes ok. Allmännare, innerligare, än någonsin, efterlängtade Israels barn Meßiæ ankomst, hwilken redan af gamla testamentets Profeter blifwit förutsagd. Deras sinnen woro förberedda på något utomordentligt. Wißerligen war i deras förhoppningar, Meßias endast en förloßare från det främmande herrawäldet; de förbidade endast en stiftare af en ny werldslig Judastat, som skulle utbreda fortfarande wälstånd och ära öfwer deras nation. De anade icke, att den dem utlofwade Gudasonen engång skulle säga: **Gifwer Kejsaren det Kejsaren tillhörer, och Gudi det Gudi tillhörer.** — Men änskönt de swekos i sina jordiska förhoppningar, änskönt Jesus, i stället för ett wanskligt jordiskt rike, lade grunden till ett ewigt och oförgängligt Guds rike, så bidrog dock deras spända wäntan på en jordisk Meßias, att fästa allas blickar på den himmelske Förloßaren, hwars ankomst blef af oändligt större winst för hela menniskoslägtet.

Judarnes religion hade wid denna tid förlorat mycket af sin ursprungliga renhet. De frommare och ädlare ibland dem längtade efter ett nytt ljus, såsom den gudfruktige gamle Simon i Jerusalem, hwilken, när barnet Jesus inbars i templet, full af hänryckning ropade: **Herre, nu låter du din tjenare fara i frid; ty mina ögon hafwa sett din salighet, hwilken du beredt hafwer för allt folk; ett ljus till hedningarnes upplysning och ditt folk Israel till pris.** Luc. 2: 29—32.

Uti Judendomen hade wanligen en mängd söndringar uppstått, och fiendtliga trosbekännelser utströdde twedrägtens ogräs bland folket, så att det icke mera wißte på hwem det skulle tro. Der funnos Esseer, hwilka inbillade sig, att de, Gudi till behag, borde helt och hållet försaka werlden och deß nöjen, föra ett återhållsamt, strängt och dystert lif, endast bedja, sjunga och späka sitt

kött, samt lefwa afskilda från andra menniskor i wildmarker och öcknar. Der funnos Sadducéer, hwilka ifrade emot de förras swärmeri, uteslutande egnade sig åt jordlifwets njutningar, förnekade själens odödlighet och således äfwen belöningar och straff i ett annat lif. Der funnos Fariseer, som hycklade ett strängt iakttagande af Mosaiska lagens yttre föreskrifter, under det de i hemlighet försakade deß inre anda; som med långa böner, flitig kyrkogång, skrytsamt allmosegifwande, trodde sig hafwa uppfyllt allan rättfärdighet och gjort sig förtjenta af Guds wälbehag. — Deßa och dylika religionspartier förkättrade och förföljde ömsesidigt hwarandra. Derföre längtade ock de bättre efter gudomlig upplysning: — och i denna tidpunkt föddes Jesus Christus, werldens ljus.

Äfwen de hedniska religionerna woro wid denna tid i djupaste förfall. Stora, ädla, dygdiga och wisa män hade genom Guds föranstaltande uppstått och skakat afgudatjensten i deß grundwalar. Äfwen de lärde redan, att det icke ges mer, än en enda, allsmäktig och osynlig Gud. Äfwen de lärde, att man icke med offer, utan med ett ostrafflig wandel, kan winna denna Gudens wälbehag. Liksom Profeterne bland Judarne, så hade bland hedningarne deßa forntidens wise förberedt sinnena på Jesu lära, på en lära, som de endast dunkelt anat, men aldrig i så gudomlig klarhet, aldrig med så segrande kraft wågat förbida. Liksom bland Judarne, funnos ock bland hedningarne talrika, sinsemellan åtskilda, religionsmeningar. En del sysselsatte sig med swärmande och grubblerier, andra predikade njutningar och wällust. Några offrade ännu i sin blindhet åt sjelfgjorda afgudar; andra bespottade all gudstjenst, ansågo werlden för ett werk af slumpen och själens tillwaro lyckad med kroppens. Sålunda lågo äfwen hedningarne i owißhet och mißsämja. De plågades af twifwelsmål, längtade efter wißhet, byggde till och med altaren åt den osynlige Guden, forskade begärligt efter hwarje ny lära, och trängtade efter upplysning och lugn. — Och se, i denna tidpunkt föddes Jesus, som jemwäl war hedningarnes Frälsare och Fridsfurste, och uppenbarade den ewiga Gudens wilja och råd om wår salighet.

Hwad som ännu mer måste gynna ändamålet med Christi ankomst i werlden, war den omständigheten, att alla då bekanta folkslag icke lefde splittrade i olika stater och under särskilda herrar, utan samtligen woro undersåter i ett enda stort rike. Alla bekanta folkslag, jemwäl Judarne lydde under Romerska Kejsaren, som utfärdade sina befallningar till alla werldstrakter. Så måste alla nationer på jordklotet denna tid wara förenade genom handel och wandel; sambandet mellan de aflägsnaste orter måste wara knutet; hela den kända werlden måste lyda under en werldslig herde, på det att så mycket lättare, en enda Jesu hjord måtte kunna bilda sig af de widt kringspridda folkens medlemmar.

Sådane woro Försynens skickelser till förberedande af Jesu ankomst i werlden — och i den-

na tidpunkt, den märkwärdigaste i hela werldshistorien, föddes wår gudomlige Frälsare. Englar låfsjöngo i den nejd, der ljusets Furste helsade dagens ljus; Konungar knäböjde för Himlakonungens wagga. Morgonrodnaden uppgick till en bättre dag: andewerldens wår begynte, och willfarelsens långa winternatt war nära sitt slut.

Huru utomordentliga omständigheter och tilldragelser måste således icke på hela jordklotet, bland alla folkslag, uti alla religionsbekännelser, förena sig wid Jesu födelsetimma. Hwem är så blind, att han icke här skådar Guds finger!

Full af bäfwande oro och längtan, låg hela werlden; söndrade folkslag hade förenat sig; de urälsta religionerna woro nära sin upplösning; profetians mun hade förkunnat den Gudomliges ankomst; tiden war fullbordad — och Jesus, Guds son, wardt född.

Han föddes — icke i ett palats, nej, i en usel koja: en krubba war hans första bädd. Han föddes: werlden wißte ännu icke hwad skedt war. Hon slumrade: i den heliga natten, okunnig om den största af alla werldshändelser — men Guds faderskärlek wakade. Han föddes, nåderikets Konung, hwilken ännu, efter årtusenden, alla bildade folkslag på jorden wördnadsfullt tillbedja, för hwilken jordens Konungar hyllande nedfalla i stoftet, hwilkens heliga namn skallar genom alla länder, öfwer alla haf, — och en krubba war hans första bädd! Så wille Gud uppenbara sin storhet, utan affseende på hwad wi, swage dödlige, anse för herrligt och stort. Så skapade Han i tidens begynnelse af intet sin gränslösa, herrliga werld. Så tillkännagaf han i tidens fullbordan, i Jesu födelsestund, att Jesu rike skulle wara högre än allt jordiskt, skulle wara ett andligt rike, oberoende af jordens glitter och skärd.

Derföre skall min Saliggörares födelsefest alltid wara en af de heligaste dagar i mitt lif. På denna dag, will jag isynnerhet beundra Guds försyn och med rörda, tacksamma känslor, prisa Honom för Hans oändliga wälgerningar emot sin fallna werld, och emot mig arma syndare!

Det är icke utan betydelse, att den dag, på hwilken Kristenheten firar denna stora högtid, infaller mot slutet af ett förflutet år: glädjens fest wid slutet af året. Så skall ock, wid slutet af mitt lif, den skönaste af mina fester inträffa, min födelse till ett bättre lif. Jesu födelsehögtid wid slutet af ett år, som nu, med alla mina tankar, ord och gerningar, min glädje och mina tårar, snart skall nedsjunka i ewighetens haf, manar mig med stilla allwar att eftersinna, om jag också werkligen äger orsak att fröjda mig åt Jesu födelse. Har Werldsförsonaren äfwen för mig blifwit född; eller har jag hittills lefwat, som om Han aldrig kommit i werlden? Har jag uppfyllt de ändamål, för hwilka Jesus Christus antog menniskonatur, så att jag, med skäl kan fröjda mig wid minnesfesten af Hans mandoms annammelse?

Jag will egna denna högtidliga dag åt betraktelsen öfwer min lefnadswandel under det snart förflutna året. Kanhända är det

sista gången, jag på jorden upplefwer denna heliga dag. Kan hända har wintern nästa år, wid jultiden, snöbeklädt den graf, som skyddar mitt stoft från winterwindarnes stormar. Ty, ack, huru mången af mina bekanta, af mina wänner, har icke, innan detta årets slut, sunkit i dödens kalla armar! Jag lefwer ännu! Jag får ännu fira kristenhetens fröjdefest på jorden.

Och huru har jag då lefwat i det nu snart förflutna året? Har jag blifwit en wärdigare Jesu lärjunge, en bättre, en fullkomligare menniska, än jag förut war? Kan jag i dag med rätta säga till mig sjelf: Jag känner ingen, som jag hatar; jag lefwer i frid och wänskap med alla menniskor; äfwen mot mina wärste wedersakare, har jag wisat mig försonlig. — Jag har bemödat mig att aflägga de fel, som ännu widlåda mig från de förra åren, och jag har lyckats deri. — Jag känner inom mig det goda samwetets lugn och frid, och wet nu med mig, att jag allwarligt sträfwar efter min egen och andras förädling. — Jag har sedan sista Julhelg noga gifwit akt på mina ord och gerningar; jag har förbarmat mig öfwer de nödlidande, lättat mångens bekymmer, aftorkat många tårar. Jag har sorgfälligt iakttagit hwarje tillfälle att, både i hemlighet och offentligt, göra bekanta och obekanta, wänner och fiender, så mycket godt, som i min förmåga stått. Mina förmän har jag i alla stycken wisat tillbörlig lydnad. Till den stilla, husliga lyckan i sköten af min familj, har jag af alla krafter bidragit. Jag har aldrig wisat mig högdragen och stolt, icke engång mot de ringaste. Jag har ej att förebrå mig, att jag under loppet af detta år någon baktalat eller illa beryktat. Jag har warit arbetsam, werksam, tjenstfärdig, nöjd med min lott af Guds gåfwor. Afunden öfwer nästans anseende och wälgång, har aldrig plågat min själ. Både offentligen och enskilt har jag bewisat min tro med mina gerningar, och warit androm en god föresyn.

Kan jag, med handen på hjertat, säga detta om mig sjelf, säga detta inför Dig, o Gud, som ransakar hjertan och pröfwar njurar? Nej, o Gud, jag känner, att jag icke kan det; men ware det nu inför Dig mitt fasta beslut, mitt heliga löfte, att Jesu födelsefest skall blifwa min egen nya födelses högtid! Ett förlidt år ligger snart bakom mig, men det stundande året skall blifwa wittne till mitt hjertas förändring, till mitt sinnes förbättring! Och detta wittne skall icke gå förloradt.

Dubbelt högtidlig warde mig hädanefter hwarje ny Julhelg, ty minnet af Jesu Christi menniskoblifwande upplifwade äfwen min håg, att blifwa en menniska i ordets högsta betydelse, en menniska sådan, som hon, enligt Guds wilja och Jesu lära bör wara: i lidandet oförsagd och förtröstansfull; i glädjen sansad och utan öfwermod; i pligtens utöfning nitisk, werksam, trogen; i wänskap ståndaktig och tystlåten; i handel och wandel redlig och utan swek; i löften, liksom i eder, sannfärdig och ordhållig; mot fiender lugn, försonlig, försigtig, utan falskhet; för det allmänna bästa werksam, me-

ra i gerning än ord; mot andras fel skonsam och undseende; mot egna obeweklig och sträng; wid andras lycka utan afund, utan knot, utan åtrå; i umgänget med andra kärleksrik, utan anspråk, utan flärd; i frestelsen stark, i faran modig, i motgången undergifwen, i medgången tacksam; lågande för det rätta, goda och sanna, såsom Jesus, menniskowän såsom Han, och i min werkningskrets en outtröttlig befordrare af kärlek och dygd, af endrägt och sällhet, såsom Jesus war i sin.

Flyende år, o, så anklagen icke min själ inför Werldsdomarens thron; och du, stundande år, jag möter dig med ett nytt sinne, med ett nytt lif, på det du icke må uppträda såsom wittne emot mig, när alla mina år hafwa en ända! — Måtte jag så fira Jesu födelsetimme, att min själ liksom födes på nytt wid Gudabarnets wagga! Måtte jag hädanefter blifwa, såsom Han, oskyldig, undergifwen, renhjertad och god!

O, Herre Jesu! Äfwen för mig föddes Du i werlden! Skulle jag ensam icke wåga instämma i Englarnes Halleluja, i hela Kristenhetens glädjesånger? Ja, äfwen för mig ikläddde Gudomen sig menniskonatur, äfwen för mig wardt Jesus född, och jag, o Gud, jag föddes för Dig! Uti Dig lefwer jag, andas och hafwer min warelse.

Äfwen för mig wardt Du född, o Jesu; äfwen till min förlossning, till min frälsning, till min själs upplysning och förklaring, nedsteg Du på wår jord! Längesedan är det, som Du i synlig måtto åter uppfor till himmelen; men då du lefde, lärde, led och dog här nere, werkade Du äfwen för mig! — Ditt heliga ord har genomträngt århundraden, och äfwen hunnit till mitt öra! Dina lärdomar upplysa äfwen mitt sinne! Din Ande drager mig upp till Dig, till Gud!

Ack, hwi har jordens glitter och flärd hittills så ofta upptagit mitt lif? Hwarföre sikade jag så begärligt efter rikedomar, ära, anseende, efter allt, som icke utgjorde föremålet för Jesu åtrå? Hwarföre lefde jag endast för medlen och förgat ändamålet? Hwarför tjustes jag så ofta af minutens dröm, och glömde ewigheten?

Så sjunk då ned i det förflutnas haf, flyende år, sjunk ned med mina fel, mina synder, mina dåraktiga böjelser och önskningar! Sjunken ned, I tårar af sjelfförwållade lidande, I suckar af sjelfådragna bekymmer! Jesus är född — äfwen för mig: — jag will pånyttfödas i Hans anda. Hädanefter will jag ej eftersträfwa någon annan prydnad än Hans dygder; icke söka någon högre wishet, än Hans läror; icke smaka någon ljufware tröst, än tron på Honom; icke njuta någon skönare sällhet, än den Han mig beredt, både för tid och ewighet!

Herre, hör mig! Herre, stärk mig genom din Anda! Herre, fullända i mig det werk, som Du begynt hafwer! Amen.

Den

Den 26 December.

Jesu födelse, den högsta yttring af Guds kärlek.

Ev. Luc. 2: 1—14.

Gud! när Du i molnen ljungar
Och i morgonsolen ler,
När du föder fågelns ungar,
Liljorna sin fägring ger,
När Du mig ur faran för,
När din röst hos mig jag hör,
O! då känner jag dig wara
Och din härlighet förklara.

Dock, när tanken dig will hinna
I det ljus, som höljer dig,
Kan han ingen hwila finna;
Hjertat sjelft förirrar sig.
Men du kar en jordisk hamn;
Gud och menska, i din famn
Du oß sluter, såsom bröder,
Och, likt wårt, ditt hjerta blöder.

Wi hafwe alla under wårt lefnadslopp en glad eller sorgfull dag, på hwilken wi, lifligare öfwertygade om sanningen i den tanke, som förhållandet wäckt, oförstäldt yttra: detta är Guds werk! Här synas tecken af en högre makts dolda skickelse! — Twiflaren, förnekaren af de heligaste sanningar, den lättsinnige och liknöjde erfar åtminstone en gång i sin lefnad en sådan dag; oförgätlig, såsom ett betydelsefullt wårdtecken, blifwer den stående på den jordiska färdens tillryggalagda bana.

Såsom den enskilte dödlige, kan ock ett helt folkslag erfara en sådan dag; och såsom ett folkslag, har hela menniskoslägtet äfwen erfarit den.

För menniskoslägtet är Jesu Meßiæ födelsedag, den högtidligaste under tidens lopp, och hwarje wäckt Kristen kan ej, utan synnerlig rörelse, begå densamma. Ty från Honom härflyter den nya sakernas ordning, som från denna tid i werldshistorien sig uppenbarar; från Honom härleder sig den oerhörda hwälfningen i folkslagens öden, den genomgripande förwandlingen i menniskoslägtets andliga förhållanden.

Och huru? — Af en fattig jungfru, i en torftig hydda, bland ett underkufwadt, föga aktadt, oupplyst folk, föddes ett barn, hwars wagga war en krubba. Och detta barn war det, hwars snille sedermera, utan wapen, skakade, upplöste, förändrade de största monarkier; spred ljuset till wilda nationer i de aflägsnaste werldsdelar; gjorde barbarer menskligare; förlänte de dödlige en wißhet, som förr aldrig blifwit förkunnad, ej ens af de wisaste på jorden; förenade menniskan med Skaparen, och lemnade en lära, hwars fullkomliga anwändbarhet, i alla lifwets förhållanden, är mäktig att bereda en af ödet oberoende sällhet, och förljufwa sjelfwa dödens bitterhet!

Är detta ej Guds werk: hwarest skall jag då upptäcka det i hela omfattningen af menniskoslägtets öden?

Gud tänkte på ett ringa stoftgrand i sin omätliga skapelse. Nådigt tänkte Han på den werldskropp, som wi kalle jord, för-

barmade sig öfwer deß inbyggare, hwilka Han gifwit en ädlare själ. De woro mogne att tänka det högsta och att mottaga det mest fulländade för deras fattningsförmåga. De anade redan Hans tillwaro, redan sökte de Honom, som hade förkunnat sig i naturens under; men ännu dyrkade de dödlige Honom i bilder; de tillbådo skapelsen i stället för Skaparen. Då uppenbarade Han sig sjelf för dem i en menniskas skepelse. Den ewiga maktens, wishetens och kärlekens ord blef förnummit af menniskors öron. **I begynnelsen war ordet; och ordet war när Gudi; och Gud war ordet. Och ordet wardt kött, och bodde ibland oß.** De dödliges barn förnummo de höga uppenbarelserne från ewighetens rike; på jorden började den allmänna förwandlingen.

Derföre sade redan Jesu förste Apostlar: **Utan twifwel är gudaktighetens hemlighet stor: Gud är uppenbar worden i köttet**, det will säga, i menniskonaturen. Tim. 3: 16. — Wäl kallade de det med rätta en hemlighet, ty så begrepo denna tankes djupa mening, och tydde den på hwarjehanda sätt. Och likwäl hade de deruti, med werkligt barnslig enfald, tolkat den högsta sanning: Gud uppenbarade sig för de dödlige i en menniskas skepelse.

Och af denna öfwertygelse woro de redan genomträngde på en tid, då de sjelfwe ännu icke sågo de underbara werkningar, som det genom Jesum förkunnade ordet åstadkom öfwer hela jorden. Wäl hade de hört Hans profetiska förkunnande: **himmel och jord skola förgås, men mina ord skola icke förgås.** Dock war ännu de upplystes antal ganska ringa; ibland millioner stod ofta blott en, som hört talas om Jesu och Hans lära.

Om Paulus, eller Petrus, eller Johannes, eller någon bland de helige, som woro Hans förste följeslagare, i dag, efter nära tjugu århundradens förlopp, åter uppträdde i lifwet: hwilken förändring skulle de ej upptäcka i werldens tillstånd genom kraften af Jesu uppenbarelser! De skulle nu se deßa, då förkunnade profetior, uppfyllda. Nu skulle de hörå, huru, i nejder och delar af werlden, om hwilkas tillwaro de woro okunnige, de spädaste läppar yttra höga sanningar, hwilka, innan Jesus blef född, ingen af de wisaste uttalat; huru Konungar och Furstar nedstiga från sina throner, för att tillbedja Jesu namn, då deremot, på Hans och deras tid, personer ur den ringaste folkklaß uppreste sig mot Honom. Med glad förtröstan, i en stilla hänryckning, skulle de blott upprepa de ord, som de i denna aflägsna tidsålder med tillförsigt yttrade. Hwem kan tro, att detta allt är en menniskas werk? Gud är uppenbar worden i köttet; — ej kunde de wäldige på jorden åstadkomma deßa omätliga förändringar; hwad förmå wäl stoftets barn? — Det war Guds werk i Jesu Christo.

Derföre blef Han, i hwilken Gudomens kraft och fullhet bodde (Col. 2: 9.), Han, genom hwilken Allfadren uppenbarade sig för jordens folk, kallad Guds Son. Och, **hwilken som icke hedrar Sonen, han hedrar icke Fadren, som honom sändt haf-wer.** Joh. 5: 23.

Han kom, Han uppträdde, den

andlige Läraren, Mästaren i alla årtusenden. Hans ord äro ofelbara, ty profetiornas fullbordan är en borgen för deras sanning; hela skapelsen, hela menniskans inre natur gå i godo för denna ewiga sanning. Under seklernas lopp uppstod ingen, så insigtsfull och lärd han ock war, den der i Jesu lära kunde finna någon willfarelse; ingen har warit i stånd att skänka werlden en bättre lära. Aldrig har någon lärobyggnad stått i lyckligare förhållande till natur och förnuft. Hwar fanns det religionssystem, som ägt större kraft att bereda, såwäl enskiltes och folkslags som hela menniskoslägtets sällhet? Derföre war Hans ord en gudomlig lära. Genom Honom talade Gud till de dödlige. Derföre sade Christus sjelf: **Jag hafwer icke talat af mig sjelf; utan Fadren, som mig sändt hafwer, Han hafwer budit mig, hwad jag skall säga, och hwad jag skall tala.** (Joh. 12: 49.) Men Han uppenbarade för jordens barn den Gud, som de så länge mißkänt; Han lärde dem, att i werldarnes Skapare älska deras gemensamma Fader; lärde, att denna Gud, med en huld Försyn, omfattade det stora hela och det enskilta; lärde den redan af förnuftet förmodade höga sanning, att menniskans själ är odödlig; att förwandlingarne, hwilka wi kalle död, ej äro några afbrott i tillwarelsen; att wedergällningens lag är rådande i den ewiga werldsordningen, och att wårt wärde skall underkastas en oundwiklig pröfning wid den högsta rättrådighetens domstol.

Wäl hafwa ock wise män, innan Jesus uppträdde i lifwet, lärt höga sanningar, men deras wandel tycktes wederlägga deras tal. Man hörde dem ifra mot sinnliga begärelsers makt och uppmana till sträfwande efter förnuftswälde och själskraft; men man såg dem blott alltför ofta blifwa rof för egna lidelser. Man hörde dem yttra förakt för rikedom och wärdigheter i samfundslifwet, såsom flärd, hwilken icke leder till sann lycksalighet; men såg dem likwäl täfla om höga beställningar och folkgunst, såg dem uppoffra grundsatser och pligter för winnandet af en maklig lefnad.

Så gjorde icke Jesus, den Gudomlige. De stora sanningar, hwilkas efterföljd Han anbefallte de dödlige, dem framställde Han åskådligt i sin person och i sin lefnad. Hans görande och låtande war ren yttring af det gudomligas lif i en menniskas skepnad. För Honom woro bequämlighet och tillfredsställandet af sinnliga behof endast bisaker; Hans blick war uteslutande rigtad på det ewiga och wäsendtliga. Han lefde icke så mycket för sig, som för andra. Han syntes icke blott för enskilte wänner hysa en innerlig wälwilja, — Hans lefnad upplöste sig i kärlek för hela menniskoslägtet. För detsamma kämpade Han den swåraste af strider, och gick försoningsdöden lugnt till möte. Derför kallar Honom den Hel. Skrift, efter Judiska Religionsbegrepp, den sanne Öfwerstepresten. Hos Israeliterne war Öfwerstepresten medlare mellan folket och Jehowah. Han allena wågade inträda i det Allraheligaste uti templet, för att likasom omedelbarligen tala med Jehowah. När

folket hade öfwerträdt Moses' lagar, framräckte Han offret, för att dermed antyda de botfärdiges ånger och försona Jehovah; hwilken man föreställde sig som ett nitälskande, hämdgirigt wäsende. Och sålunda war binamnet, som Apostlarne gåfwo Försonaren, träffande. De synas härmed haft för afsigt att bibringa Judarne begrepp om Hans wärdighet och förhållande. Jesus war äfwen hwad Judarne hos en Öfwersteprest wördade; men Han war det i ordets högre betydelse. Han war det genom Honom för werlden uppenbarade, högsta Wäsendets prest; men, såsom Han sjelf sade, borde hwarken jordiska tack- eller sinnliga försoningsoffer framdeles bringas andarnes Fader, utan kärlekens och trons gudagerningar. Sjelf frambar Han deßa offer; Han gaf sig sjelf för oß till ett offer i döden. Så stiftade Han ett andligt rike på jorden, i hwilket Han wördades som Konung; ett rike, som icke är af denna werld, utan omfattar himmel och jord, hela skapelsen; ett sanningens, dygdens, gudalikhetens rike.

De lagar, hwilka Han gaf medlemmarne af detta samfund, äro naturens egna, ewigt oföränderliga lagar; de äro så innerligt förenade med den synbara skapelsens ordningar, att de helt och hållet synas framgått ur dem, eller med dem wara införlifwade. Men detta är just den omißkännliga prägeln af Gudomlighet. Den som bryter deßa lagar, han sårar sig sjelf; den som uppreser sig emot dem, han är upprorisk mot sig sjelf; med förfärlig wansinnighet förstör han sin egen sällhet.

Och emedan så är, bör ock det af Jesus stiftade rike blifwa allt mer widsträckt. Menniskorna, osälla genom sina willor, blifwa af motgångens gißel drifna att omfatta de heliga sanningarne. Folkslag, bragte i olycka genom lättsinnighet, förslappade genom lidelser, utan inre kraft, emedan de saknade religiös anda, hyllade åter sällhetens ewiga lagstiftning. Alla, som werkligen blifwit genomträngde af kristna lärans öfwertygande sanning, warda af egen drift deß prester och förkunnare. De kunna ej mer motstå sanningen, utan att blifwa menedige mot förnuftet; de kunna blifwa swage, och duka under för sinnlighetens wåld, men aldrig upphöra att erkänna, att frälsning och salighet endast finnas i utöfwandet af den gudomliga wishet, som utgick från Jesus Meßias.

Ja, Jesu rike widgas städse. Så föga deßa fordna förföljelser, hwilka de Kristne, under hedendomen, måste lida, mäktade utsläcka sanningens ljus i deß bekännares blod, — lika wanmäktige äro i wåra dagar twifwelsjuka, lättsinnighet och likgiltighet. Gudomens ord skall herrska, det blifwer ewinnerliga.

Wäl kunna menniskorna, i anseende till olika sinnelag, uppfostringssätt och bildningsgrader, från hwarandra afwika i tron om Jesu person och gudomens wäsende, i sättet, hwarpå den yttre gudstjensten begås; men deßa skiljaktigheter bero mer af förståndskraften, än hela själsförfattningen. Kyrkoformernes bristfälligheter är för Gud blott en bristfällighet i uttryck. Bland Israels barn herrskade äfwen skilj-

aktighet i trossatser; Samariterne blefwo af Judarne smädade. Men Jesus gjorde intet afseende på skillnaden. **Den som gör rätt och fruktar Gud, han är Gudi behaglig!**

Efter oß skola ännu årtusenden förflyta; oräkneliga slägten skola med sin wishet och bårskap förswinna från lifwets skådeplats; praktfulla städer, som nu blomstra, skola förwandlas till grushögar i kala öcknar, och throner, inför hwilka folken slafwiskt bäfwa, skingras såsom det stoft, hwilket winden bortblåser under wandrarens fjät; men oföråldrad öfwergår Jesu lära med saliggörande makt till kommande tidsåldrars fjerran dagar, och äger bestånd, så länge menniskoslägtet bebor jordklotet.

Med deßa betraktelser will jag fira Jesu födelsefest, den dag, på hwilken det högsta af alla wäsenden, Gudamenniskan, sig uppenbarade och medförde werldens sällhet. Derigenom, att jag lifligare föreställer mig Frälsarens förtjenst, höjes min andakt på friare wingar, eldas själens tjusning till renare glädje.

Jag will beundra allmakten, hwilken utweckslade senapskornet till ett wäldigt träd, i hwars wälsignelserika skugga alla jordens folk finna wederquickelse; allmakten, hwilken från den obetydligaste början framkallade menniskoslägtets oerhördaste tilldragelser. Jag will förnya minnet af den Gudomliges gerningar från Hans första slummer i Bethlehemitiska krubban till Hans dödssömn på korßet wid Golgatha. Huru stor, huru gudomlig är Han icke öfwerallt!

Af Hans uppenbarelse förnimmer jag i sanning, att Gud har älskat och ännu älskar werlden, att Han icke bestämde oß för en flyktig dag på jorden, men utkorade oß för ewigheten, och kallade oß ur intets djup, till medwetandets ljus. Om det warit wår bestämmelse, att födas såsom djuren på marken, tillwäxa under fröjd och smärta, att söka wår föda och, såsom stoft, nedsjunka i jordens sköte, — hwarför gaf oß den ordnande wisheten denna förnuftiga själ med så många anlag för ewigheten? Gaf Han oß denna förnuftiga själ endast derföre, att wi, såsom klokare djur, skulle listigt kufwa andra skapade warelser, eller göra dem oskadlige, bereda wår kropp större bequämligheter, förskaffa wår gom läckrare födoämnen, wåra lemmar finare och mångfaldigare beklädnad? Hwarför sände Han då den store läraren, jemte hwilken all jordisk herrlighet blifwer ringa och föraktlig? Om Han endast derföre sände Honom i werlden, att wi, efter Hans föreskrift, måtte föra en lugn lefnad på jorden, och fördragsamt, regelbundet, icke till ömsesidigt förderf, bo här tillsamman: hwarför wäckte Han då, genom Jesum, hos oß tron på och längtan efter ewigheten. Utan tanken på ewigheten kunde wi tillbringa ett gladt lif, om wi endast woro bestämde för den jordiska drömmen. Wäckte Han, tände Han trons låga och trängtans brand endast derföre i wårt bröst, att de, som här fått sig smärtans kalk i rågadt mått iskänkt, skulle trösta sig med förhoppningar och i en ljuslig tro berusa och döfwa sig mot alla till-

warelsens wedermödor: o, då wore det wärsta i den wida skapelsen ensamt af wärde, och det dyrbaraste hos själen, det gudalikaste, en wanwettets willa; då wore Gud ej lifwets, utan dödens lif; icke det ewiges danare, utan stoftets; — då wore den dödlige, hwilken inom sig upptog tanken på ewigheten, omfattande det fullkomligaste wäsendets dyrkan, ädlare än den förmenta Gudomen sjelf.

Nej, naturens röster ljuda för starkt, att utan uppmärksamhet förbigås, förnuftets lagar låta ej gäcka sig, och ändamålet för medlarens uppenbarelse kan ej förnekas af den fräckaste quickhet! Det gifwes en Gud, och Gud är kärleken; och Hans högsta kärlek uppenbarade sig deri, att Han sände oß en Frälsare, sin ewige Son.

Så firar jag den högste kärlekens uppenbarelse på den dag, då Christus blef menniska och för första gången log wid den himmelska jungfruns moderliga bröst!

Store Gud, med barnslig innerlighet tillbeder jag Dig nu, såsom Christus mig lärt! Hör tjusningens röst, min rörda själs låfsång, — starkare tala likwäl de känslor af salighet, som genomtränga mitt wäsende — — de äro de rena offerlågor från ett hjerta, som will prisa din godhet. Låfwad ware din gränslösa kärlek, som sände oß det himmelska ljuset, salighetens källa! Så älskade Du werlden, så älskade Du mig; ty äfwen mig sändes Han till försoning och salighet.

Fader, Du älskar oß! Äfwen jag är ditt barn; hwad ondt kan nu wederfaras mig? Det är endast synden, som kan göra mig olycklig. — I jordiska lidanden, hwar äro edra qual? Du död, hwar äro dina fasor? Hwem kan mig böja, när Gud, den starke Herran Zebaoth, håller mig upprätt?

Och du, Jesu heliga födelsestimme, du, som bar himmelens salighet i ditt sköte, dig helsar jag! Du är mig helig och dyrbar, så länge jag lefwer i den werld, uti hwilken min Förlossare ock har lefwat. Blott genom Dig har werlden för mig ljusnat, min tillwarelse erhållit betydelse, och allt, som är, war och blifwer, undfått en gudomlig anda! — Jag är Guds barn: förnim det, o werld, med dina suckar, tårar och törnen: jag är Guds barn! Förnim det, o ewighet, du som, jemte myriader salige, mig wäntar: jag är det genom Jesum.

Jag är genomträngd af saliga känslor; Serafers ingifwelser genomströmma min själ. Jag will dricka den himmelska kalken, jag will digna af glädje, nedsjunka i ett haf utaf helig tjusning! I gudasångens söner, jag har känsla för eder röst; det är ewigheten, som hänrycker mig. Hwar är min harpa? Jag will sjunga; min röst skall ock tolka den Ewiges låf.

Den 27 December.

Jesu uppenbarelse på jorden.

Joh. 3: 16.

Wänligt öfwer jorden glänser
Strålen af ett himmelskt hopp;
Stilla inom tidens gränser
Ewighetens Sol går opp.
Ack! så stilla, att mitt öga
Hennes sken fördraga må
Och Guds dolda råd förstå.

Ej af werldens wise kändes
Den oändligt wises råd.
Christus kom och dagen tändes,
Full af sanning och af nåd:
Sanning för de trognas blickar,
Nåd för ångerfulla bröst.
Så fick jorden Ljus och Tröst.

Djupt war det mörker, i hwilket menniskorna swäfwade, utan ledning, utan kännedom om sina pligter, då Jesus Christus uppenbarade sig på jorden och skingrade mörkret. Han framstod, så wille den Ewige Försynen, just på den tid, och i den trakt utaf jorden, bland det enda folk i werlden, och under sådana sammanlänkade omständigheter, som woro mest afpaßade och gynnande för det stora, det wigtiga återlösningswerket. Hög och enkel i naturens styrelse, är Gud det jemwäl i ödets skickelser.

Tiden war fullbordad, då det heliga löftet skulle uppfyllas. Menniskorna hade nu mer allmänt wunnit en bildning, som ehuru förmörkad af rå föreställningar, likwäl war större än den fordom warit, och gjorde dem mäktiga att fatta något högre, så snart wäckelse dertill gafs. Förut lefde wäl några få wise, som kunde höja sin själ emot ljuset; men deße stodo i bildning långt öfwer sin samtid; deras råa medmenniskor förstodo knappt deras ord. Förut gafs det wäl några få bildade städer, men de woro i maßan af barbariska folkslag endast små knappt märkbara ljuspunkter; och deßa folkslag, sins emellan söndrade, stodo nästan oupphörligt i krig med hwarandra.

Det mäktiga Rom måste först bana wägen åt Meßias och Hans werk; det måste först med wapen och wåld, efter Försynens skickelse, eröfra halfwa werlden ifrån Tajo i Europa allt intill Euphrat i Asien, från Rhen och Donau till Egypten och Afrikas sandöcknar. Det måste först, förenande talrika folkslag under samma styrelser och lagar, aflägsna dem från deras första råhet. Det måste först göra slut på folkslagens inhemska krig och oroligheter, samt åstadkomma hos dem en allmän, fredlig sinnesstämning, på det att den lära, som Jesus förkunnade, skulle så mycket förr kunna utspridas till alla länder.

Alla folkslags religionsbegrepp woro wacklande och inswepte i mörker. Man insåg ej den högre meningen af Mosaiska lagen, utan twistade blott om deß bokstäfwer och toma, betydelselösa ceremonier. De klokare bland hedningarne begabbade offentligt de sjelf=

da gudomligheterna. Bland igden herrskade dock tron på e Gudar; en widskeplig offjenst, för att göra Gudarne bewågna; samt den förskräckde tanken, att wid slutet af mniskans jordiska wandel skulhela hennes wäsende på en ig upphöra att wara. Allnnare än någonsin war längefter ett bättre, efter en högupplysning. Under hundraja krig och lyckans beständiommwexlingar hade så wäl högsom ringare, tydligare än gonsin funnit wanskligheten allt jordiskt och behofwet af lycka, som, oberoende af hänernas gång, wore högre än öden. Men hwilken kunde tillföra dem den högre uppsning, den oförgängliga lycka, refter de längtade? Ingen, n Gud sjelf.

Och så älskade Gud werl, att Han utgaf sin enda på det att hwar och en, tror på Honom skall icke nås, utan få ewinnerligt lif. 3: 16.

Jesus Messias framstod, och sanning på en ort, samt ett folk, som war mest igt att mottaga den gudomuppenbarelsen. Blott i Julandet och hos Judiska folefde ännu tron på den osynGudomlighetens enhet. Här ist war den ort, der uppene om ett högre kunde föroch fattas. Här allenast woja afguda-altaren att föringa tempel att förändra, t skulle hafwa wäckt foloch regeringens hat mot lära. Här allenast war den warest ännu genom framårtusenden den lära om gudomligheten bibehållit sig, som Skaparen inlade hos de första menniskorna. Här war ej något, i statsförfattningen, som rubbades genom antagandet af en ny religion, hwilket skulle inträffat hos andra folkslag, den styrelsen af staten war nära förenad med offertjenst och presterwälde. Derföre kunde Jesus sedermera blott framställa sin lära såsom en högre utweckling af den Mosaiska. — Han kunde säga till Judarne: **I skolen icke mena, att jag är kommen till att upplösa lagen eller Propheterna: jag är icke kommen till att upplösa, utan till att fullborda.** Matth. 5: 17.

Jesus måste af ännu andra bewekelsegrunder först synas bland Judarne, ehuru just denna nation för deß stora egenheter, deß widskeplighet och wantro war föraktad och illa ansedd. Folkslagens allmänna förhållande till hwarandra fordrade, att Han der skulle först uppenbara sig, ehuru då ännu ingen dödlig kunde ana hwad som hända skulle. Men för den Allwetandes öga war det klart, att detta folkslag skulle upplösas inom en kortare tidsrymd efter Jesu wistande på jorden, då redan Hans lära hade fattat nog djupa rötter, för att kunna bibehålla sig; att denna upplösning ej skulle blifwa lik andra folkslags redan inträffade, utan en fullkomlig undergång och ett kringspridande af deß medlemmar i alla delar af werlden; det owanligaste och mest oerhörda öde, som aldrig förut eller sedan träffat någon nation. Blott så kunde och måste nödwändigt det af Jesus uppenbarade ordet blifwa kring-

sprid i alla werldsdelar, och bland de mest skilda folkslag. Ty, enligt den gudomliga Försynens beslut, skulle ej den af Jesus meddelade wishet och uppenbarelse, blifwa ett enda lands religion, eller något, som endast hos Judarne intog den Mosaiska Gudalärans plats; utan hela menskliighetens gemensamma tro och bekännelse. Sjelfwa det förakt, som de öfriga folkslagen hyste för Judarne war nödwändigt för Kristendomens framgång, emedan wid Israeliternas derpå följande kringspridande i andra länder, de Kristna blefwo ansedda för blotta Judar, med hwilkas trosbekännelse man hade mycket öfwerseende. Så njöt Kristendomens första, späda planta, i främmande jord ett mildt skydd mot de hedniska presternas afundsjuka. Först då telningen uppwärt till styrka, och det war för sent att utöda den; först då afgudatempel och altaren nödwändigt måste falla, märkte prester och Furstar sin förra willfarelse.

Icke bland Greker eller Romare; utan bland Judarne måste Jesus Messias uppträda, äfwen redan derföre, att tron på en kommande Messias, war hos Judarne allmänt herrskande. Så stod allt förberedt till Hans mottagande. Ej blott de lärde, utan jemwäl de mest obildade kände de gamla Profeternes förutsägelser om en Messias. Dessa för århundraden sedan skedda förutsägelser, som under en lång följd af år blifwit oupphörligt upprepade, betecknade med de finaste drag, huru den stora Werldsåterlösaren skulle komma att synas; huru Han, en Davids son, skulle framträda i den lägsta ringhet, såsom den mest föraktade. *Han detta ris utaf Isai stam, denna telning utaf hans rot, på hwilkom skall hwila Herrans anda, wishets och förstånds ande, råds och starkhets ande, kunskaps och Herrans fruktans ande.* Esaia 11: 1, 2.

Och Jesus Messias uppenbarade sig. Genom omständigheternes ledning förenade Försynen på ett obegripligt sätt i Jesu person och lefnad alla de gamlas profetiska skildringar. Honom war det, som den gamla fornwerlden så noga hade betecknat; hwar och en måste igenkänna Honom.

Han war född i Bethlehem, Konung Davids fäderneстad. Han war född af en Jungfru, wid namn Maria. Hon war förlofwad med Josef, en timmerman och en afkomling af den djupt sjunkna, nästan förgätna Davids stam. Hos de Österländska slägterna herrskade och herrskar ännu den sedwana, att med sträng sorgfällighet bewara och widare fortsätta de af förfäderna uppsatta slägtregistren; så att den ena familjens slägtregister ej heller war obekant för den andra. Så framlade Evangelisten Matheus Josefs slägtregister för hans samtida. Jesu moder blef Josefs maka.

I Bethlehem, i denna Davids fäderneстad, måste Jesus, genom en synnerlig händelsernas sammanhang, blifwa född. Äfwen hade Profeten Micha, som lefde omkring sjuhundrade år före Christi födelse, sagt: *Du Bethlehem Ephrata, som liten är bland de tusende i Juda; utaf Dig skall mig kom-*

ma, som i Israel en Herre warda skall; hwilkens utgång warit hafwer af begynnelsen och i ewighet. Micha 5: 1.

Josef och Maria bodde ej i denna Davids stad utan i Nazareth. Men detta hände wid den tid då hela Romerska riket war underlagdt en endas wälde; då Kejsar Augustus innehade denna makt, och hans hörsamma underkonung Herodes hade sitt säte i Jerusalem. Herodes höll ett kongligt hof, samt hade kongligt anseende och wälde; men det oaktadt war han skattskyldig under Rom. Då nu Kejsaren utskref den första beskattningen i hela sitt rike, och hwar man måste resa till sin födelseort, att uppgifwa sin förmögenhet till beskattning, reste äfwen Josef, beledsagad af Maria, till Bethlehem, emedan han war af Davids hus och slägt. Luc. 2: 4.

Här födde Maria den, om hwilken profetiorna så mycket talat. Kanhända synas dessa små omständigheter för wår tid ganska obetydliga; men de woro det ej i Försynens plan; ej för denna tid, ej för detta folk. — Det war en slump, kan man säga. Wälan, wi kunne kalla det så. Men utur dessa händelser hafwa underbart gynnande följder uppstått, och wi böre ej förgäta att hwarje händelse är af gudomligt ursprung!

Ännu en annan underbar omständighet, som kanske af mången anses lika ringa, förekommer wid Jesu födelse i Bethlehem. Man wäntade nemligen allmänt med stor längtan att Messias skulle ankomma. Ryktet derom hade tilläfwentyrs utbredt sig utom Judiska landets gränsor. De lärda på denna tid sysselsatte sig mycket med att tyda stjernornas lopp, och några män, som af stjernornas underbara ställning trodde sig kunna sluta, att det rykte de hört om Messias ankomst, nu war uppfyllt, företogo sig en resa till Judiska landet i tanke, att om möjligt wore, uppsöka och beundra Honom. Desse woro de wise männen från Österlanden, om hwilka den heliga Skrift talar.

De komma till Jerusalem i den tanke att hwar och en i denna stad skulle wara underrättad om den länge efterlängtades ankomst. De frågade öfwerallt: hwar är den nyfödde Judarnes Konung? Ty på en jordisk Konung hoppades Israel; en af Gud utkorad, som skulle krossa Augusti thron och wälde samt de obesegrade Partherna, för att göra Jerusalems glans högre än den någonsin under Davids tid hade warit. Ingen i hela den folkrika hufwudstaden kunde gifwa männerna någon upplysning till winnande af deras önskan; men hwar och en kunde likwäl säga dem, att i de gamla Profeternas skrifter Bethlehem war uppgifwen såsom Messiæ blifwande födelsestad. Äfwen här herrskade stillhet. Men de fingo höra omtalas ett barns födelse af en Galileisk jungfru. Fulle af wördnad begåfwo de sig dit, hwarest barnet med dess moder war. De funno det utan någon förwånande prakt, ja, utan de nödwändigaste bequämligheter, i ett uselt stall. Dess wagga war en krubba. Men oföränderlig war deras öfwertygelse. De nedföllo på sina knän och tillbådo Honom. De skänkte den af

Gud utwalde sitt lands förnämsta alster, guld, rökelse och myrrha.

Deras efterforskningar i Jerusalem hade wäckt uppseende. Hela Jerusalem häpnade. Herodes kände den upproriska anda, som rådde hos det folk han beherrskade; han kände ryktet om en Meßias. Han lät de skriftlärda församlas och frågade dem, hwarest Meßias i kraft af de gamla profetiorna skall födas. Swaret blef, Bethlehem. Det fordras i sjelfwa werket ganska ringa anledningar, att göra en man mißtänksam och orolig, hwilken såsom främling och genom Kejserlig gunst blifwit upphöjd på den osäkra Judiska thronen. Kunde han äfwen anse detta rykte för en widskeplig dikt, så war likwäl, wid betraktandet af folkets ostadighet och mißnöje med det Romerska wäldet, denna widskepelse fruktanswärd. Några Judar, tilläfwentyrs blott hans fala smickrare, hade ju prisat honom, sjelf såsom den utkorade Meßias. Han wißte det; men wißte äfwen, att mängden af folket icke wille sätta tro dertill, och att den helt enkelt utmärkte hans beundrare och anhängare med namnet Herodianer.

I deßa förhållanden gaf han befallning till det bekanta Bethlehemiska barnamordet, för att således med en enda handling, göra ett slut på alla folkets beräkningar och hämma alla de upproriska stakningar, som deraf kunde uppstå. Utom dem, som skrifwit Bibelns heliga böcker, hafwa wäl inga andra skriftställare under någon tidpunkt omtalat denna wåldsamma gerning. Men hwilken swag grund har man ej att mißtänka Evangelisternes tadelfria redlighet och att betwifla sjelfwa saken, då man ej har något stöd för sitt twifwel! Ty bland så mångfaldiga wåldsgerningar, hwartill Herodes på sin swigtande thron gjorde sig skyldig, kunde ett sådant dödsbud, som detta icke anses såsom något owanligt. Han hade ju, blott på mißtankar, låtit afdagataga sina begge söner, Alexander och Aristobulus. Hwartill kunde då ej en man förledas, som låtit ärelystnaden quäfwa naturens heliga röst? — Deßutom föllo ej så många oskyldiga offer för detta mord. Ty om äfwen den förskräckliga befallningen i all deß stränghet blifwit werkställd i Bethlehem, alla barn utaf mankön, som ej uppnått twå års ålder, blifwit mördade; så måste likwäl antalet af dem ej hafwa warit så stort, emedan Bethlehem war en bland de minsta städer i det Judiska landet. Ännu i wåra tider har den knappt trehundrade hus, då det likwäl genom den namnkunnighet, som den erhållit såsom Jesu födelsestad, är bebodd ej blott af Judar, Turkar och Araber, utan jemwäl af många Kristne, hwilka der hafwa kloster, idka handtwerk och drifwa handel.

Men ehuru ringa antalet war af de, till följd af den kungliga befallningen, fallande offer: så blef likwäl detta mord en skamfläck för tyrannen, som snart derefter sjelf dog en förskräcklig död. Han plågades länge af wattensot; derpå öfwergick han lefwande till förruttnelse. Han uppnådde jemwäl icke det ändamålet han åsyftade. Wäl blef folket stilla och fredligt; men den,

som skulle mördas, blef oskadad. Gud wakade öfwer honom.

Maria hade nemligen med sin man och sitt barn, hwilket efter åtta dagar från deß födelse blef omskuret, lemnat Bethlehem och ankommit till Jerusalem, der hon, enligt Judiska lagarna, efter ett offer af twenne unga dufwor, frambar det i Herrans tempel. Redan war talet om Meßias allmänt i staden; men dock war ännu icke Herodes dom öfwer Bethlehem satt i werkställighet.

Och då barnet af deß moder blef framburet i templet inträdde der en Jude wid namn Simeon, som war högt till åren kommen och känd för sin gudsfruktan. Anblicken af det späda barnet intog gubben på ett underbart sätt. Han hade den inre, med folkets allmänna hopp öfwerensstämmande tro, att tiden war fullbordad, då det heliga löftet skulle uppfyllas, och att han ej skulle dö förr än han hade sett Herrans utkorade. Han såg Honom också nu. Darrande af häpnad och förtjusning, tog han barnet från modrens armar i sin famn, blickade rörd emot himmelen och sade i en profetisk anda: "*Herre nu låter Du din tjenare fara i frid, eftersom Du sagt hafwer; ty nu hafwa mina ögon sett dina salighet, hwilken Du beredt hafwer för alla folk, det ljus Du sändt Hedningarne till upplysning och ditt folk Israel till pris.*

Och Josef med Maria förundrade sig öfwer det, som sagdt war om Honom, (Luc. 2: 33). Ej mindre uppwäckte det deras förundran, då en wis och from quinna af fyra och åttatio år, lifwad af Simeons tal, med en lika stor wördnad och andakt tillbad och wälsignade Honom.

Barnet hade, i följd af den Mosaiska lagen, blifwit omskuret i Jerusalem. Derföre återwände föräldrarne med detsamma till sin hemort Nazareth, då de hade gjort allt, som de enligt lagarnes föreskrift hade att iakttaga. Men allt, som war händt, måste hos dem uppwäcka dunkla och underbara aningar om detta barnets bestämmelse. Det war dem en helig underpant af Guds nåd. Hela deras omsorg och kärlek wände sig derföre odeladt till detta barn. Huru stor förskräckelse måste de således ej erfara, då nu ett rykte gick, att Konungen gifwit befallning, till barnens mördande i Bethlehem, emedan Meßias der war född! — Förskräckta begåfwo de sig bort och flydde till det angränsande Egypten, för att finna skydd under en främmande regering.

O Gud, huru skall jag wärdigt kunna prisa Din Försyn! Med hwilken wishet har du ej fogat alla omständigheter och händelser, som omgåfwo Jesu födelse, hwilken jag har att tacka för min upplysning, den rätta kännedomen om Dig och min ewiga salighet! — Huru uppenbaras icke din allmakt uti utwecklingen af alla händelser, huru framlyser icke din barmhertighet och kärlek emot det fallna menniskoslägtet! O, huru högt älskade Du icke werlden, att Du utgaf Din helige Son, på det att ingen, som på Honom tror, skall förgås, utan få ewinnerligt lif. Hade jag någon gång twiflat på Dig och på gudomligheten af Jesu uppenbarelse; då skulle berättelsen

om Hans födelse, samt hwad som föregick och efterföljande den, fullkomligen upplösa allt mitt twifwelsmål.

Liksom Simeon, rörd af din barmhertighets under, will jag, såsom Han, i ditt heliga tempel prisa Dig i alla mina lifsdagar, till deß Du äfwen låter mig, din tjenare, fara i frid. Amen.

Den 28 December.

Werkan af Jesu uppenbarelse i köttet.

1 Joh. 4: 9.

Förloßningen är wunnen:
Guds Son från ewighet
A Fadren är upprunnen
Till werldens salighet.
Han är den morgonstjerna,
Som lysa kan och wärna
I mörker och i qual.

Han menniska är worden.
En loswad nådetid
Har uppgått öfwer jorden
Med ljus och hopp och frid.
Nu dödens makt är kroßad
Och syndens boja loßad,
Och öppnad himlens port.

Bort med alla jordiska sorger och bekymmer. Jag flyr utur werldens stojande hwimmel i religionens lugna hamn. Der återfinner jag alltid genom heliga betraktelser det lugn, som jag förlorat i det dagliga lefnadsbullret. Detta sinneslugn upphöjer mig öfwer den jordiska uselheten, och stärker mig, att jag med wißhet kan bekämpa alla motgångar och med saktmod fördraga allt, som ej står att ändra.

Jag har ju redan gjort nog för mina husliga och borgerliga förhållanden! Äfwen själen fordrar nu sin frihetsdag. Ock, det är deß frihetsdag, då den höjer sig öfwer de jordiska, tryckande omständigheterna, och med andakt närmar sig till werldens högsta helgedom.

Bort ängest och fruktan för det tillkommande, smärta af det förflutna och bekymmer för ett yttre wälstånd! Den, som oafsåtligt öfwerlemnar sig åt sådana jordiska omsorger, och blott derpå fästar hela sin uppmärksamhet, han nedsjunker i djurens låga krets. Ty äfwen djuret wet ju intet bättre, än att skydda sig för yttre wederwärdigheter, och underhålla sin kropp!

Men jag är menniska, och i kyrkorna firar wid denna tid den samlade Kristenheten Jesu födelses fest, — en fest, som lifligare påminner min själ deß höga wärde, än hwarje annan högtidlighet. — Jag är menniska, — äfwen Christus, Guds Son war menniska! — Att Han war det, är för mig det herrligaste bewis på sjelfwa menniskonaturens wärde och på mitt eget, som jag i Guds ögon har, jag må wara hög eller ringa, fattig eller rik.

Före Christi uppenbarelse i köttet, gåfwos wäl äfwen högt upplyste wise. Men hwilken af

dem hade en så ren, en så lefwande känsla af sitt wärde, som den, hwilken den Gudomlige förlänat oß? Genom den förtjusning, som dygden uppwäcker hos hwarje ädel menniska, erkände de wäl sin höghet öfwer andra djurslägter och wärdet af sin själ, genom deß stora egenskaper, genom deß sträfwande efter sanning och förening med Gud. Likwäl wacklade äfwen de wisaste mellan twifwelsmål, och deras läror woro hopslickade af inbillningar och sinnrika bilder, utan sansning.

Många, mindre upplysta än deßa, ansågo menniskan blott för en högre djurart, af skönare gestalt, skickligare, fintligare och förnuftigare, än apan och elefanten. De trodde, att menniskan först lärt af djuren, det som war nyttigt, och hwarest deßa stadnade med sina satser, fullföljde klokare lärare samma sak. De tänkte knappt på någon wäsendtlig åtskilnad mellan själ och kropp, och då fältets wärter förtorkade, menniskors och djurs kroppar förmultnade, så trodde de, att med deras sista andedrag, skulle hela deras lif upphöra. — Och om äfwen en inre röst hos dem tydligt ropade: "Du är odödlig!" så förstodo de ej densamma. Många uppfunno dåraktiga fabler om själarnes tillstånd efter den jordiska förwandlingen och gerningarnes belöning eller bestraffning på andra sidan grafwen. Men de insigtsfullare bland folket belogo deßa fabler, och i det de förkastade dem, upphörde de äfwen att wara öfwertygade om wißheten af själens odödlighet, och förkastade således med denna willfarelse äfwen den höga, deruti förborgade sanning. Likwäl talade en inre röst hos dem om denna sanning och uppwäckte längtan efter ett oförgängligt lif. Genom denna motsägelse, hwilken de ej förstodo upplösa, uppkom begär efter ett odödligt namn bland menniskorna. Det syntes dem liksom wara en fortsättning af lifwet, då de kunde tro, att efter döden ännu länge så lefwa i efterkommandes minne. Och denna längtan, detta begär efter ett oförgängligt rykte, war moder till äfwen så många stora bedrifter, som skadliga företag.

Andre begrepo hwarken sig sjelfwa eller werlden. Hela naturen blef för dem en dunkel gåta. De ansågo allt för en utwexling af döda krafter samt allt lefwande för ett slumpens werk. Wäl förwånades de ofta öfwer de wisa anordningarna i hela werldsbyggnaden, liksom i en enda dödligs öde; men de förklarade likwäl detta för sig genom en öfwer allt upphöjd nödwändighet, som beherrskade allt, utan medwetande af sig sjelf. Hwad deßt kallade nödwändighet, syntes för andra blott wara werkningar af den blinda slumpen, hwilken sammanförde sandkorn i hafwet, och styrde stjernornas lopp, att de ej i den oändliga rymden skulle krossas mot hwarandra.

Detta war ålderdomens wisdom. Till och med bland Judarne trodde Fariseerne på kroppens uppståndelse efter döden, utan att hafwa afseende på själarnes förädling; och Sadduceerne förnekade, jemte de jordiska kropparnes återförening, äfwen själarnes odödlighet.

Då blef Christus född. Han syntes på jorden, gaf menniskoslägtet, genom sina gudomliga

uppenbarelser, en ljfwande känsla, en fast öfwertygelse om sanningen af sina heliga läror. — Öfwertygelse, ej blott, att Gud har skapat menniskan och styrer hennes öden, utan att Han äfwen **älskar** henne, såsom en fader älskar sitt barn. Och denna Gudomlighetens kärlek till menniskan, bewisar hennes sanna wärde, hennes höga rang i kedjan af alla skapade ting. **Derpå är Guds kärlek till oß uppenbar worden, att Gud hafwer sändt sin enda Son i werlden, att wi skole lefwa genom honom.** 1 Joh. 4: 9.

Jag har wäl ofta läst eller hört deßa märkwärdiga ord ur den Hel. Skrift, men utan att förstå deras djupa betydelse i detta hänseende. De tala om mitt höga wärde, som jag redan derigenom har, att den ewige Skaparen i kedjan af sina wäsenden danade mig till menniska. Men detta wärde känner jag först genom det högsta Wäsendets synnerliga kärlek till oß, Hans skapade andar; och denna kärlek uppenbarade Han för oß på det herrligaste sätt, derigenom, att Han sände oß sin enfödde Son.

Allt hwad Skaparen frambragt utur intet och gifwit warelse, älskar Han. Ty för allt har Han, sedan skapelsen, haft en oändlig, faderlig omwårdnad. Han bereder näring för lejonet i öcknen, för örnen i den höga luften, så wäl som för den minsta mask, som knappt kan urskiljas från det stoft, i hwilket den lefwer. För alla uppfann Han egna födoämnen, egna njutningar; — äfwen menniskan blef ej förgäten af Hans omtanke. Han gjorde djur- och wäxtriket henne underdånigt. — Dock, menniskan war mer än djur och planta. Gud hade ej allenast omsorg för att uppfylla hennes kroppsliga behof — utan äfwen för det högre, det ewiga hos henne, den lefwande själen.

Redan då menniskoslägtet framträdde ur Skaparens hand, war derföre besörjdt. Det är knappt något twifwel underkastadt, att de första skapade skulle hafwa stått i ett underbart nära förhållande med Gudomligheten. Ty ännu i dag finne wi af Moses' heliga böcker, som han, för fyra årtusenden sedan, skref om fornwerlden, att de första familjerna bland menniskorna, i sin enfaldiga herdelefnad, mer wißte om Gud och gudomliga ting, än deras efterkommande; att de hade större kunskap om jordens och himmelens underbara bildning samt om de lagar, efter hwilka det omätliga Allt styres, än om de sätt, hwarpå de kunde bygga sig säkra, bequäma boningar och bereda sig präktigare kläder, smakligare födoämnen eller andra fördelar. Ännu hafwa folkslag, som bo i några trakter af Österländerna, genom gamla sagor och fortplantade berättelser från flydda årtusenden, behållit en skicklighet att beräkna de himmelska stjernornas gång, utan att de känna den sanna grunden för riktigheten af deßa beräkningar.

Ju mer menniskan aflägsnade sig i tidens lopp från sitt ursprung, deß oftare underlät hon att rigta sina blickar till sitt gudomliga Upphof och Guds herrliga skapelse. Hon fästade sin uppmärksamhet på stoftet, på djuret och på det djuriska hos sig sjelf. Hon fästade sig wid jor-

den och glömde himmelen. Hon uppfann åt sig bequämligheter, husgeråd, nya förfinade födoämnen, nya konstwerk, nya njutningar, och glömde förfädernas gudomliga wishet, som ej hade begrepp om något af allt detta, men wißte deßmer om sin förbindelse till Gud. Så nedsjönko slägterna från tid till tid, allt djupare och djupare. De började ej allenast förgäta, att en lefwande Gud fanns, utan jemwäl att de woro deß anförwandter och odödliga själar. De nedföllo ännu djupare, ja, ända till djurens krets.

Då förbarmade sig Gud öfwer det fallna menniskoslägtet; det war tid, att återföra det till kännedom om deß första ursprung och höga bestämmelse efter detta lif. Alltså uppenbarade sig Skaparens kärlek till wåra själar; den återgaf oß det förlorade medwetandet af wårt högre wärde. Och Gud sände *sin enfödda Son* till werlden, att wi skulle lefwa genom Honom.

Alla menniskor äro söner och döttrar af Gud, barn af en gemensam, ewig Fader. Derföre kallar äfwen Christus oß för sina bröder och systrar. Men hwarest finnes någon dödlig, som liknat denna underbara, gudomliga warelse; hwarest finnes någon bland stoftets barn, som framstält dygden så ren, så oegennyttig, så skön och i sådant samband med Gud och ewigheten, som Christus? Hwarest är den skarpsinnige bland ålderdomens och den närwarande tidens lärare, som ägt förmåga att uppenbara menniskans förhållande till Gud i så ursprunglig enkelhet och tydlighet, som Christus? Hwar kan den Konung på jorden uppsökas, hwarest den oöfwerwinnerlige werldseröfrare från redan flydda årtusenden, som genom sina millioner krigares wapen, eller genom sina från alla länder samlade skatter, eller genom sitt förstånds öfwerlägsenhet, haft så oupphörligt fortfarande, så oförgängligt wälgörande inflytande på menniskoslägtets förädling, som Christus, medelst sina fredliga ord. Hwar finnes den, bland alla tiders ädlaste dödlige, som fört en så helig, så ren wandel, som lågande af kärlek för menskligheten, friwilligt uppoffrar sig för deß wäl? Han war en menniska; men det war ett högre wäsende i Honom, som ingen dödlig hos sig hyste. Gud werkade underbart genom Honom. Derföre blifwer Han med rätta af jordiska tungor kallad den *enfödda Gudasonen*, Herrans Utwalde!

Det är den ofwikligaste underpant af Guds kärlek till wåra odödliga själar, att Han sände oß sin enfödda Son, *att wi skulle lefwa genom Honom*.

Ja, Christus wäckte genom sin lefnad på jorden, menskligheten till *ett nytt lif*. Han uppenbarade för oß wår öfwerjordiska härkomst, samt wärdet af wår wanhelgade menskliga natur. Han upphöjde oß åter öfwer låga och sinnliga njutningar, till det gudomliga och öfwerjordiska, från hwilket wi härstamme; och till hwilket wi höre, äfwen då kroppens stofthydda förwandlas och själen befrias från deß stängsel.

Redan äro inemot twå årtusenden förflutna, sedan den stora, ewigt märkwärdiga dag, då, såsom

såsom den Hel. Skrift uttrycker sig, Gud blef uppenbarad i köttet, — Gud genom sin Utwalde talade till menniskan. Ännu i dag fire wi Jesu Christi födelsesdag, såsom den märkwärdigaste och wigtigaste af alla wåra högtider, kan jag annorlunda anse den än såsom en högtidsdag, på hwilken jag hedrar mitt eget wärde, i kedjan af skapade warelser? — War Christus menniska, hwilken förmån bewärdigade ej Skaparen m i g, att äfwen jag blef en medlem i menskligheten!

Men ack, jemte denna upphöjande tanke, uppstår äfwen en annan, som djupt nedböjer mig, och den stolthet, jag såsom menniska kunde underhålla. Gud bewisade mig genom sin enfödda Son, sin oändliga kärlek; men beswarade jag den äfwen med kärlek? Christus uppenbarade för mig sin Fader; uppenbarar jag äfwen mig genom mitt sinne för den himmelske Fadren såsom Hans barn? Skaparen upphöjde mig öfwer millioner lägre wäsenden — har jag alltid warit wärdig min storhet såsom menniska, eller har jag någon gång genom mitt eget förwållande nedsjunkit till djurens låga ståndpunkt?

I sanning infaller, ej alldeles förgäfwes, högtidligheten af Christi födelse, wid slutet af ett år, efter wår tideräkning. — Gerna plägar man wid slutet af ett år, blicka tillbaka på deß mångfaldiga händelser; för att pröfwa, om man i sina tänkesätt skridit fram eller tillbaka. — Har jag under loppet af det förflutna året bibehållit min inre storhet, mitt fullkomliga wärde såsom menniska? — Wågar jag glädja mig åt den inträffade högtiden och firandet af Christi födelse?

Jag rädes. Jag ser tillbaka i det förflutna. Jag känner mig upprörd af mångfaldiga erinringar. Dock, mitt minne förwillar sig. Blott några spridda händelser, och några lifliga intryck, som jag derwid erfarit, blifwa mig tydliga. Jag kan ej nog erinra mig, en dag, en timme, om ej en synnerlig anledning wäcker hågkomsten deraf.

Men jag will söka mig en stilla, ensam stund, för att tänka på mig sjelf. Då will jag pröfwa och för mig förtydliga, mitt eget närwarande tillstånd, huru jag plägar tänka och handla; ty hwad och hurudan jag nu är, det har jag blifwit genom mitt sätt att wara under det förflutna året. Detta är den enklaste och tillförlitligaste wäg till kännedom af mitt wärde och mitt närwarande förhållande till Gud och ewigheten. Då skall jag inse om Jesus, Guds Uppenbarare, förgäfwes kommit till werlden för mig; om jag under alla lifwets skiften bibehållit mitt wärde såsom menniska, eller om jag förgätit och wårdslösat det; om jag med förnuftet tyglat mina böjelser och begär, eller om jag, oinskränkt tillfredsställande dem, nedsänkt mig till djuren.

Det ofelbaraste kännetecken på min likhet med Gud, mitt bibehållna inre wärde, är min själs f r i h e t! — Har jag alltid kunnat bibehålla min frihet, emot begärens wåldsamhet? Handlar jag alltid efter förnuftets och samwetets föreskrifter, samt efter Guds, genom Christum, uppenbarade wilja?

Jag will söka mig en stund,

på hwilken jag ensam och ostörd får öfwerlemna mig åt tanken på mig sjelf — då wid pröfningen af mig sjelf, då, wid redowisande, inför mig sjelf och den allwetande Guden, af mina närwarande tänkesätt, will jag på ett wärdigt sätt sluta detta år, då jag, tilläfwentyrs såsom en bäre, genomlefwat det; då will jag, o, min Fader i himmelen, gifwa Dig ett heligt löfte, att jag med det nya året skall börja en wandel, med strängare uppmärksamhet på det wärde, som Du, oändligt kärleksfulle, förlänat mig! — O gif mig dertill kraft, genom Jesum Christum, din enfödde Son! Amen.

Den 29 December.

Hwad är att älska Gud och Christum?

1 Joh. 5: 1—3.

Hwad will du, höga kärlek, hwad
Kan du utaf mig önska?
Att jag dig åter älskar, att
Ditt ord jag troget håller.
Dig älska, fader, ack hur ljuft,
Och brödren äfwen ömhet ge,
Af dem att hjertligt älskas!

Hwad är att älska Gud? Hwad är att älska Christum? — En fråga, som, wid första påseendet, knappt tyckes förtjena att wäckas. Ty, hwar lefwer den dödlige, för hwilken wälwiljans, ömhetens och kärlekens känslor äro främmande? För hwem äro wäl en wäns, ett barns, en systers eller broders förhållanden obekanta?

Och likwäl måste jag förelägga mig denna fråga, och först göra den rätt tydlig för mig. Ty i dess riktiga beswarande ligger ju min religions hela grundwäsende. Intet, som rörer mitt förhållande till Skaparen och Återlösaren, är af likgiltig beskaffenhet; således allraminst kärleken till Gud och Jesum. Det gifwes så mycket, som i sig sjelft synes wara ganska klart och tydligt, och som, det oaktadt, wid en skarpare pröfning, befinnes wara mörkt.

Jag märker, utan swårighet, att jag ej kan älska det högsta, osynliga Wäsendet, med samma kärlek, som jag omfattar en dödlig: och huru olika beskaffade äro ej graden och arten af den tilgifwenhet, som jag egnar särskilta menniskor! Ej råder samma slags kärlek mellan man och hustru, föräldrar och barn, broder och syster; af annan beskaffenhet är och den känsla, som förenar wänner. Och huru olikartade äro ej särskilta wänskapsförbindelser! En person kan hafwa många förtrogne; men är han wäl på enahanda sätt fästad wid dem alla? Ja, den huldaste moder, som lika innerligt älskar alla sina barn, omfattar dock hwart och ett af dem på ett särskilt sätt; hennes ömhet för det ena är ej af samma natur, som för det andra barnet!

Och huru skall nu min kärlek

till Gud wara beskaffad? Huru min kärlek till den gudomlige Jesus, hwars lära förer mig gudomligheten närmare?

Gud är en ande, och de, som Honom nalkas, de, som Honom tillbedja, skola tillbedja Honom i andan och på det wärdigaste sätt. Gud är en ande; hos Honom finnes intet menskligt eller jordiskt; jag skall således nalkas Honom, ej blott med jordisk, mensklig kärlek, utan med en andlig, från hwarje sinnlig lidelse renad kärlek.

Men såsom sinnliga warelser kunne wi ej förhindra, att jordiska känslor inblandas i det rent andliga. Och derför kunne wi äfwen, oaktadt allt wårt sträfwande, aldrig älska Gud på det fullkomligaste och wärdigaste sätt. Wi äro menniskor! — Det är wäl den andliga delen af wår warelse, själen, som handlar; men det jordiska i oß, det will säga, wårt hjertas känslor, glädje, smärta, längtan, förtjusning, fruktan och hopp, hafwa äfwen inflytande. Såsom rena andar skulle wi wara frie derifrån; såsom menniskor kunne wi ej oß derifrån skilja. Men Gud skapade oß sjelf sådane, och det för wår lycksalighets skull. Han har öfwerseende med swagheterne, med ofullkomligheterne, ty det war Hans hand, som nedlade desamma i wår natur. Deßa jordiska swagheter böra dock icke öfwerwäldiga oß; wi böre sörja för, att de icke undertrycka själen. Kunne wi ej förekomma jordiska känslors inblandande i wår gudsdyrkan, så skole wi dock se till, att den ej blifwer alldeles jordisk. Ju fullkomligare, ju ädlare menniskan är, deß renare blifwer ock hennes förhållande till Gud. Den högre menniskan älskar Gud, såsom Jesus fordom Honom älskade; den råare menniskan dyrkar Honom stundom med slafwisk bäfwan, stundom med småaktigt swärmeri eller låg widskeplighet. Den högre menniskan offrar Gudi sina känslor och böjelser: den råare menniskan kan af kärlek till Gudomen mörda sina likar, störta familjer i elände, hata bröder, som ej åkalla Gud på samma sätt, i samma tempel, med samma föreställningar som hon.

Ett alltför starkt inblandande af jordiska känslor i kärleken till Gud, är ej blott en ofullkomlighet och brist på sann Gudsdyrkan, utan äfwen menligt för Religionens grundwal. En religion, som mest stöder sig på hjertats känslor, men icke på själens fromma handlingar, är obeständig och wacklande, samt förleder till dåraktiga utswäfningar, förderfliga swärmerier och öfwertro, ja, till gudlöshet!

Jordiska känslor äro aldrig beständiga, utan öfwergående. Men sådan skall kärleken till Gud och Jesum icke wara. Ju lifligare wår hänryckning i något skönt ögonblick af lifwet är, deß hastigare förswinner den. Själen är för swag att uthärda med fortfarandet af så stora ansträngningar. Efter häftiga sinnesrörelser följer nödwändigt omsider själens slapphet.

Huru många hafwa ej funnits, som med förebråelser plågade sig sjelfwe, redan derföre, att hwarken deras böner, eller deras känslor wid tanken på Gud alltid wore lika lifliga och warma. Denna oroande omständighet härleddes af dem från hjer-

tats kallsinnighet och förstockelse, ja, de tillskrefwo stundom en ond andes inflytelse hwad som dock slutligen endast war en ohjelplig swaghet i menniskonaturen. Huru många hafwa ej, genom föredragningssätt af religionslärorna, i sin ungdom kommit till öfwerspända, swärmiska känslor, och sedermera förlorat dem, emedan deßa, i följd af sin natur, ej kunna beständigt fortfara. Då anklagade deße swärmare sig sjelfwe, att de ej woro så fromme som förr, ej älskade Gud och Jesum så innerligt som fordom. De betänkte ej, att deßa känslor, hwilka då, medelst wältalighetens intryck på deras inbillningskraft, konstfullt wäcktes, i sig sjelfwa hwarken woro någon sann fromhet eller någon dygd; de besinnade ej, att deßa känslor omsider måste åter nedsjunka från sin höjd, när medlen, genom hwilka de blifwit uppdrifne, ej mera funnos för hand.

Wi menniskor, kunna äfwen inbördes älska hwarandra, utan att wåra känslor och lidelser i en ständig swallning brusa. Modren kan innerligt älska sitt barn, fastän åsynen af detsamma icke beständigt framkallar tjusningens tårar ur hennes ögon. Så kunne wi älska Gud, med wördnadsfull andakt och trängtan Honom nalkas i bönen, äfwen om wi sakne denna swärmiska själsstämning, denna känslornas häftighet, som wi, under många betydelsefulla ögonblick af wår lefnad, lärde känna.

Känslor äro ofta endast werkningar af nervernes retlighet; men derwid bör wår Religion, det will säga, wår kärlek till Gud, lika litet winna, som den derigenom bör förlora. Tider gifwas, då wi äro retligare och mera fallne för lifliga sinnesrörelser, än eljest. En högre eller mindre grad af sjuklighet bidrager ofta icke litet dertill. Huru olikartad skulle ej, till och med mot själens wilja, sjelfwa wår kärlek till Gudomen, wår religion blifwa, om den berodde af ett sådant omwexlande tillstånd! Mannen och den äldre quinnan äro ej lika fallne för och mäktige af hastigare uppbrusningar, hänryckning och förtjusning, som barnet och ynglingen. Skulle wäl barn och unga personer derföre älska Gud sannare, innerligare och wärdigare, än den lugne, dygdige mannen, än den ädle Kristne, med silfwerhåret? Nej, wår religion, wår kärlek till Gud skall wara så ren, som möjligt, från jordiska känslor, skall förblifwa, så mycket som möjligt är, oberoende af dem; den skall wara af andlig natur, såsom Gud är en ande.

Om man alltför mycket öfwerlemnar sig åt känslor, om man i gudsdyrkan tillägger dem ett alltför högt wärde, så öfwerwäldiga de utan swårighet förnuftet, undertrycka den fria anden, och wanställa förhållandet, hwari den bör stå till det högsta Wäsendet.

Källan till de flesta religionsswärmerier bör sökas i känslornas blinda wälde, som äfwen sträckt sig öfwer religiösa tänkesätt och handlingar. Det är, tywärr, angenämare för mången dödlig, att leka med känslor, än att med sjelfuppoffring handla dygdigt och wälgörande; det är för dem lättare, att i templet eller ensligheten utgjuta rörelsens

tårar, än att med försakelse af egna bequämligheter, gå till lidande bröder, att från deras kind aftorka eländets tårar. Bönen är för dem lättare, än det mödosamma arbetet; lättare att i swärmiska betraktelser följa ingifwelserne af en retad inbillningskraft, än att tänka allwarligt och grundligt öfwer de pligter, som Jesus föreskref.

Derföre öfwergår religionen hos många menniskor endast till en lekande, själen på ett angenämt sätt sysselsättande förströelse, ej till strid mot widlådande fel och lustar. Man finner behag i att tilldela Jesus de mest smickrande binamn, och att barnsligt leka med det högsta Wäsendet, i stället att, såsom Han, genomwandra storm och dödsmörker, samt för menniskoslägtets sällhet utöfwa wälgörande handlingar. Man lefwer med nöje i drömmar, men wet ej, huru man skall bete sig i wakande och handlande.

Uti sådant själstillstånd är intet lättare, än att oförmärkt iråka sällsamma sinnesförwirringar, och hänföras af förderfliga swärmerier, i hwilka Kristendomens hufwudsak förgätes och den irrande sig i bisaker förlorar. Intet är då lättare, än att swärmaren, full af stolt sjelfförnöjelse, tror sig hafwa utwalt den bästa delen, samt föraktar och allwarligt beklagar de Kristne, hwilka icke lifwas af samma religiösa känslor och öfwertygelse som han. Han umgås endast med dem, som dela hans tänkesätt, samt uppreser en skiljemur mellan sig och andra, dem han ännu ej anser för omwände, botfärdige och wäckte. Han tillwäller sig domsrätt öfwer de dödliges hjertan och tro, dem endast Gud, samwetets domare, kan pröfwa. Swärmaren blifwer mot dem, som ej dela hans tänkesätt, mer eller mindre mißtrogen, frånstötande, undwikande, ja, ofta fiendtlig!

Men detta är ingen ren kärlek till Gud, ingen sann Kristendom. Hwad Jesus under sin jordiska lefnad kände i sitt hjertas innersta, det bewarade Han deruti; men offentligen och i hemlighet handlade Han efter Guds wilja. Den gudsdyrkan, som han åt oß framställde till mönster, bestod ej i ett långwarigt bedjande, eller i utsirande af altaren, grafwar och tempel; den yttrade sig ej i ett oupphörligt gråtande, suckande och betraktande: Han bad ute på marken, såwäl under resor som i templet; en tanke på den Allsmäktige, war i Hans ögon redan en bön; Han begrundade hwarje ögonblick sina pligter och eftersinnade, hwad Han widare kunde göra till sina bröders wäl. Och hwad Han fann sig hafwa att göra, det gjorde Han äfwen med den största sjelfförsakelse och uppoffring.

Men hwad som gör känslors och sinnesrörelsers inblandning i religionen allra farligast, det är, att deras öfwermått icke allenast förleder till ofruktbart swärmeri och dåraktig öfwertro, utan äfwen, — fastän det låter otroligt — till ogudaktighet och religionsförakt.

Ty då lifliga och öfwerspända känslor naturligtwis ej kunna äga waraktighet, så händer ofta, att menniskor, hwilkas gudaktighet hufwudsakligast deri bestod, slutligen kallna och öfwergå till lugnt eftersinnande. Då finna de sjelfwa, att deras fordna

känslor warit öfwerdrifna, att deras föreställningar saknat ordning och sanning. De finna sitt forduna tillstånd, ej öfwerensstämmande med det sunda förnuftets begrepp, ja, ofta löjliga. De blygas deröfwer. De fatta mißtanke mot allt annat, som dermed i religiöst hänseende hade något sammanhang, för dem blifwer till och med det i sig sjelft ewigt wördnadswärda, mißtänkt. De wilja befria sig från det de kalla fördom och en oriktig uppfostrans werk, samt helt och hållet återwända till sin egen kraft, bortkastande, jemte den falska trons, swärmeriets och widskepelsens fjettrar, äfwen de stöd, hwilka Jesu Religion skänker menniskosjälen i deß ofullkomlighet. De företaga sig att bättre pröfwa allt, börja sitt werk med att förkasta allt, för att sedan deß lättare åter bemäktiga sig sanningen. Men stundom felas dem tid, stundom kraft till de nödwändiga undersökningarne, och de stå der, i en irrgång af twifwel, utan religion, smyckande sin andliga uselhet med det falska skimret af såkallad upplysning.

Derföre är det, när ungdomen erhållit sin första kristendomsunderwisning, en af själasörjarens wigtigaste angelägenheter, att, wid hjertats wäckande till det goda, isynnerhet inwerka på förståndet. Han bör till och med akta sig, att alltför lifligt reta ungdomens inbillningskraft, som utombeß snart är satt i rörelse; ej heller bör han göra sig någon förtjenst af känslors uplifwande och hjertans skakande genom rörande tal, utan endast begagna sådant till bimedel att försköna och förädla den af författade läran.

Predikanter, föräldrar, lärare, uppfostrare, som uraktlåto detta, och mera bemödade sig att röra, än att underwisa ungdomen, hafwa, tywärr, emot sin afsigt, ofta anstiftat den förfärligaste skada. När inbillningskraftens drömmar och lekar förswinna, då inträda det waknande förståndets twifwel. På mångfaldigt sätt intygar erfarenheten, att menniskor utan religion, att till och med sådane, som welat anses för Gudsförnekare (werkliga ateister hafwa aldrig funnits) i sin ungdom woro de ifrigaste swärmare. Erfarenheten wisar ännu allestädes, att de wärsta religionsföraktare böra sökas der, hwarest den största widskeplighet herrskar.

Hwad är då att älska Gud och Jesum? Ju längre jag eftersinnar denna frågas betydelse, deß swårare synes den mig att beswara, ehuru jag i början tänkte twertom. Gud är en ande! Mißtrogen mot jordiska känslors inblandande och wälde, skall jag egna detta andliga wäsende en andlig kärlek.

Och hwad är en ren kärlek till Gud? — Det är kärleken till Gud (så säger den Hel. Skrift) att wi hållom Hans bud, och Hans bud äro icke swår. 1 Joh. 5: 3.

Och hwad är nu den sanna och rena kärleken till Jesu? Hören Christi egna ord! Han säger: Den mig älskar, han warder hållande min bud, och min Fader skall älska honom; och wi skole komma till honom och blifwa boende när honom (Joh. 14: 23). Och Jesu ord, hufwudsumman af Hans lära, är: Du skall älska Herran din Gud af allt ditt hjerta, af allo din själ och af all din håg.

Detta är det yppersta och största budet. Det andra är detz likt: Du skall älska din nästa som dig sjelf (Matth. 22: 37, 38). Waren fullkomlige, såsom eder himmelske Fader fullkomlig är. Matth. 5: 48.

Således yttrar sig den rena kärleken till Gud och Jesu ej blott i andaktsöfningar, fromma böner, iakttagande af kyrkobruk och trängtansfulla känslor, utan i Jesu efterföljelse och winnande af likhet med Gudomen.

Det är orimligt att älska det osynliga, högsta Wäsendet, liksom det wore en menniska; — sker detta, så löpe wi fara att förlora oß i känslosamt swärmeri och inbillningskraftens drömmar. Wi skole älska Gud, genom wår själs sträfwande att komma Honom närmare, att blifwa Honom mera like. Den högsta grad af kärlek är längtan efter den innerligaste förbindelse och förening med det älskade föremålet. Blifwe således endast förbindelse och förening med Gud, målet för mitt sträfwande. Men förening med Gudomen är intet annat, än ett, genom Jesu Ord och lära werkadt införlifwande med det gudomliga. Sålunda skall hela mitt wäsende blifwa fullkomligt, mitt wiljande, tänkande och handlande gudomligt wälgörande.

I det jag helt och hållet lefwer och werkar i Guds anda, upplöser sig småningom min själ i Gudomen; jag är deß werktyg till beredande af menniskoslägtets sällhet; jag är, jag blifwer broder åt Jesus, som kallade mig broder; jag skall blifwa Guds barn.

Detta är kärlek till Gud, sådan den bör wara, och sådan Jesus wille, att den skulle wara. Den är ej någon tom känsla, utan sällhetskänkande handling.

Wi äro emellertid menniskor. — Själ och kropp werka alltid uti innerlig förbindelse. Wi kunne och skole ej söka att hämma känslans sköna rörelse wid tanken på Gud. Känslor blifwa menliga för Religionen, endast när wi göre dem till hufwudsaken och förgäte handlingarne, som Gud befallt; men om wi icke alldeles öfwerlemne oß åt dem, så finnes ej några werksammare medel till wår själs höjning och stärkande i det goda.

Menniskan skulle förderfwas i trög likgiltighet och stå stilla på fullkomlighetens bana, om en känslans swallning ej stundom ryckte henne framåt.

Aktningswärda äro deßa sköna tjusningsrörelser, hwilka betraktandet af Guds storhet i naturen eller i wår lefnads skickelser wäcker. Aktningswärd den heliga ingifwelse, som fattar oß, wid tanken på Jesu fullkomlighet och uppenbarelse, kärlek och försoningsdöd. Aktningswärd är andaktens himmelska eld, af hwilken wår själ i den stilla bönen lågar, när hon skådar upp till den oändligt store och gode gifwaren af allt godt.

Wi äro menniskor. Barn äro wi i andarnes herrliga ordning; de ädlaste af dem stå Gud oändligt närmare än wi. Så wilje wi derföre älska Gud med detta barna-sinne, som Han sjelf oß förlänade; så wilje wi ewigt åkalla Honom, — "Abba, käre himmelske Fader!" — såsom Jesus lärde oß att Honom älska och åkalla. Så wilje wi icke blygas öfwer den tår, wi uti ensligheten

fälde, när wi bedjande knäböje för den ewige Fadren. Wår tår är ock en bön, wår suck äfwen ett hjertats ord; andaktens eld, som strålar från wåra ögon, är ock en dyrkan af den Allrahögste.

Wi äro blott swaga, omyndiga barn i Guds stora rike. Såsom barn älskar Du oß, huldaste Fader! Wi kunne ej med englatungor Dig prisa, men Du fordrar det ej heller af oß. Du hör äfwen gerna wårt barnsliga jollrande; icke är det, som wi göre, Dig behagligt, utan det wi wilje wara för Dig. Ej skola högtidliga, jordiska offer, ej festliga spel, sådane, som anställas till en swag dödligs ära, förwärfwa mig din nåd och betyga min kärlek: utan mitt uppfyllande af din wilja, min kärlek för Jesum, mot mina bröder, min rastlösa werksamhet i det goda och nyttiga, mitt bemödande att, så långt min kraft räcker, sprida wälsignelse, wälstånd, fred och glädje.

Den 30 December.

Dem renom äro alla ting rene.

Tit. 1: 15.

Salig den, som ren och tuktig
Uti ord och gerning är;
Den som, waksam och gudfruktig,
Segrar på sitt kötts begär.
Med ett samwet utan fläck,
Skall hans anda, Gudi täck,
Dagligt helgas till den fröjden,
Att få skåda Gud i höjden.

Hwadan de åtskilliga omdömena om werlden och menniskorna? Nästan hwar och en har sina egna åsigter; den ena yttrar helt andra tänkesätt än den andra. Denna skiljaktighet i meningar förwånade mig redan ofta, då jag, i samtal med mina wänner, wille inhemta underrättelse om, för mig ännu obekanta personer och förhållanden, eller af dem lära, huru jag i den ena eller andra angelägenheten skulle mig bete. Den ene uppmuntrade mig och intalade mig mod, då jag twekade; den andre warnade mig med ångstfull oro, anbefallde mig försigtighet, och sade, med warnande wänlighet: "men du känner ej menniskorna!"

För mig, såsom Kristen, är det ingalunda likgiltigt att winna klarare insigt i denna för mina handlingar så wigtiga angelägenhet. Äro menniskorna i sjelfwa werket alla så förderfwade, som de af stränga nitälskare pläga skildras. Eller äro de i det hela så oförderfwade, som den godsinte, genom mångfaldig erfarenhet upplyste, gråhårsmannen och menniskokännaren dem framställer?

Ju längre jag eftersinnar, och ju noggrannare jag pröfwar mig sjelf samt mina och andra menniskors af åtskillig sinnesart, på särskilta tider, om werlden fällda omdömen, deß tydligare börjar jag finna, att wår skildring af

densamma sällan wisar hwad och hurudan den är, utan endast hwad wi om den tycke. Wårt eget tillstånd i det sanna och goda, i kunskap och sedlighet, ljus och dygd, är just den spegel, i hwilken wi skåde werlden.

Således finne wi att werlden liksom helt annorlunda afspeglar sig i den enes föreställning än i den andres. Allt efter som wår erfarenhet, wårt lynne, wår helsoförfattning och ålder äro beskaffade, blifwer äfwen wår föreställning afwikande.

Upplys mig om dina tankar öfwer werlden; meddela mig dina omdömen om bekanta och obekanta föremål; säg mig, huru man i umgänget bör bete sig, för att klokt lefwa med menniskorna: och jag will åter säga dig, af hwilken beskaffenhet den erfarenhet warit, som du under din lefnad samlat; jag will för dig nämna, hwad som i din sinnesart är framstående.

Wi sjelfwe hafwa mindre att göra med werlden än med den bild, som wi af henne skåda i wår själs spegel. Är denna spegel dunkel, så synes allt mörkt; är den oren, så wisar sig allt sådant; är spegeln åter klar, så strålar äfwen allt emot oß i ett rosenskimrande ljus.

Skåden barnet i hwars själ ännu ingen ondska bor: — huru godsinnadt förtror det sig ej åt hwar och en! Det wet icke af någon förställning. Utan mißtänksamhet yppar det för hwar och en sina tankar, och befarar intet swek, emedan det icke beswikit någon. I sin sköna oskuld håller det allt för oskyldigt. Huru kan det frukta något ondt af werlden, då det ännu icke känner hwad ondt är?

Sen ynglingen, för honom wisar sig menniskoslägtet i en helt annan gestalt. Till hälften barn, till hälften man, lifwas han ännu af oskuldens ursprungliga godsinthet och känner redan farhågan, hwilken wäckes hos den, som wet, huru ofta man kan blifwa bedragen, och att man i hwarje ögonblick ej är densamme. I känslan af sin kraft, modig och fri, anser han allt för möjligt; den beslutsammaste för den lyckligaste; menniskorna mindre för onda, än fega och swaga; alla känsliga för det stora, sköna, sanna, ädla; alla hågfullt sträfwande efter det högsta, blott stundom på wilseförande afwägar.

Längre än ynglingen, bewarar den ljufware flickan sinnets barnsliga oskuld; retligare än han, förfäras hon af skenet, och försonar sig lika hastigt med det hon förr fruktat. Ej alltid litande på sitt eget omdöme, litar hon än mera sällan på andras mening. Allt syntes henne wara till för skönhetens, kärlekens och godhetens njutning; hon sjelf andas blott för det goda, milda, sköna och älskwärda.

Men ju mer alla slags begärelser sig utweckla, ju tydligare menniskan börjar inse sin själs omfattning, deß bättre tror hon sig lära känna werlden. Hwarje ny upptäckt i hennes inre wisar sig såsom en ny åsigt af werlden; en lidelse eller last har ej förr wunnit wälde i hennes själ, än hon redan skönjer eller förmodar den hos andra. Wällustingen håller de flesta menniskor för deltagare i hans skändliga nöjen; den äregirige ser allestädes medtäflare; den mißtrogne fruktar swek och mißtänksamhet i hwarje bröst;

den winningslystne upptäcker egennyttans ränker och stämplingar i alla andras handlingar; den swårmodige finner hwar och en intagen af hemligt mißnöje med ödet. — På detta sätt betrakte wi werlden sällan sådan han werkligen är, utan skåde alltid endast oß sjelfwe mångfaldigade i henne. Af sitt eget tillstånd i det sanna och goda, i kunskap och sedlighet, ljus och dygd, plägar man äfwen sluta till andras.

Derföre är den Hel. Skrifts ord, — Dem renom äro alla ting rene (Tit. 1: 15), — ett myckel sägande och uppbyggligt, ett ur menniskonaturen djupt hemtadt ord. För den rene, äro alla Guds werk rene; ja, äfwen med alla deras fel, hwilka han mer anser såsom förståndets willfarelser och swaghet, förorsakad af wanans makt, än såsom kärlek till det onda, äro, i hans ögon de flesta menniskor rena och goda.

Och ren skall en Kristen wara. — Jesus fordrar det. Sjelf blef Han, urbilden af mensklig helighet, det will säga, af den fullkomligaste felfrihet; ty denna betydelse har ordet helig i Skriften. Och en ren själ har andewerldens gudomliga lag, såsom Jesus den stiftade och wårt förnuft den wördar, till enda rättesnöret för sina handlingar; en sådan själ låter ej köttsliga (sinnliga) lustar och lidelser få någon makt öfwer sig. Ett högre, fullkomligare wäsende, en helig ande, wore åter den, som, alldeles ren, ej rönte något inflytande af det jordiska. "Men", säger Jesus, "ingen är helig, mer än Gud allena!"

Och hwad Gud skapade, det är rent; ty hwad Han gaf, det wittnar om Hans wishet och godhet, samt är medel till wår lycksalighet. Sjelfwa besläcke wi, genom wåra lidelser, äfwen det renaste, förwandle, genom mißbruket af den store Gifwarens skänker, balsamen i gift, och göre, genom wår såwiskhet och wränghet, till och med det heliga oheligt.

Umgänge med syndare, wänskap med personer af främmande trosbekännelse, njutning af wißa maträtter, o. s. w., orena ej menniskan; utan det onda syfte, som hon dermed förenar, och mißbruket, som hon deraf gör för sitt hjerta. Det, som genom munnen ingår, — så lärde Jesus, — besmittar icke menniskan; utan det, som utgår af munnen, det besmittar menniskan (Matth. 15: 11). Men genom munnen uppenbaras wåra oheliga begärelser och wårt hjertas förderf. Ty af hjertat utgå onda tankar, mord, hor, skörlefnad, tjufweri, falskt wittne, hädelse. Deßa äro de stycken, som besmitta menniskan. Matth. 15: 19.

Såsom Kristne böre wi sträfwa efter denna sinnets helighet, af hwilken Jesus gifwit oß ett mönster; efter denna barndomens oskuld, utan hwilken ingen kan inkomma i Hans rike.

Den, som är nog lycklig att uppnå detta mål, han skall med förtjusning röna werkan af dygdens underbara makt; han skall finna werlden förwandlad, då han blott trodde sig arbeta på egen förändring; han skall upptäcka frid, redlighet, trohet, ordning, kärlek, då han förr hwarken skönjde dem hos sig eller andra. Hwad han sjelf är och älskar,

det skall från alla skolor honom möta. Hans tänkesätt skall erhålla denna älskelighet, som alltid drager wårt hjerta så mäktigt till det okonstlade, menlösa, troende barnet. Godsinthet och förtroende, se her de tjuskrafter, hwilkas werkan är oemotståndlig!

Denna godsinthet, hwilken endast plägar utmärka barnet, är äfwen den skönaste egenskap hos en äldre menniska. Och huru högt stiger ej detta dyrbara smycke uti wärde, genom swårigheten att skydda det mot werldens och lustarnes förderfliga inflytelser! Mannens godsinthet är en öppen borgen för hans hjertas renhet, ett tillförlitligt wittne om hans menniskokärlek, hwilken ännu lågar i ett bröst, som så ofta led af andras ondska.

Den yttrar sig i wåra tänkesätt, då wi ej anse menniskor för båliga och förderfwade, utan att för ögonen hafwa de mest talande och otwetydiga bewis af deras nedrighet; då wi, i anseende till några fel hos en wiß person, icke genast frånkänne honom allt wärde, och öfwer hufwud ej förutsätte idel ondska hos wår nästa. Den menniskoälskande önskar ej förklara hwarje dödlig för en skrymtande bof. Icke anser han sina medwandrare för frie från hwarje frestelse och fel; men hans inre öfwertygelse säger honom, att större delen af deras odygder är en följd af deras wilsefarande förstånd, eller ett werk af uppfostran och förledande omständigheter. Han kan till och med ej hata mißdådaren, utan älskar honom ännu, och hans kärlek yttrar sig i medömkan. Ja, oaktadt hans fiender tillfogat honom så mycket ondt, will han ej helt och hållet fördömma dem, emedan han tror, att deras hat, som endast härflyter från willfarelse, skulle förswinna, om de närmare wille lära känna honom.

Så är allt rent för den rene. Han älskar menniskoslägtet, han önskar deß sällhet för det godas skull, som hwarje menniska har i sitt tänkesätt. Ty äfwen hos den mest förderfwade finnes något godt. Ingen är helig; men det gifwes ej heller någon, som är fullkomligt ond. Derföre skole wi lemna hwar och en sitt wärde, äfwen den, som emot oß uppfört sig illa, emedan han i sina öfriga förhållanden kan handla mycket berömligt, ja, förträffligt!

Men denna af själens oskuld och renhet alstrade godsinthet hindrar oß ej, att i sammanlefnaden bruka all försigtighet till afwärjande utaf den skada, som andras onda böjelser hota att tillfoga oß. Barnet, hwilket saknar all erfarenhet, förtror sig blindwis åt hwar och en, som med wänlig uppsyn nalkas deß oskuld. Den mognare menniskan, kännande både rosor och törnen, fruktar faran att i allt förtro sig åt en obepröfwad. Af sitt eget hjertas swagheter, af de dårskaper, som ofta öfwerwäldigade henne sjelf, af de fördomar, som ofta beherrskade henne, känner hon andras swagheter, dårskaper och fördomar. Undwikande deßa, utöfwar hon i lifwet den klokhet, som Jesus sjelf anbefallde sina egna, barnsligt sinnade lärjungar, när Han sade: **Waren sluge såsom ormar, men enfaldige såsom dufwor.**

Så kunna godsinthet och klokhet wara förenade i en och samma själ. Det förra införlifwar oß med allt godt i menniskonaturen, det senare bewarar oß för

menniskornas lastbara egenskaper; den förra lär oß älska och hedra wår nästa, utan att den senare hänför oß till hat och förakt.

Allt är rent för den rene, men ej för den orene och otrogne; ty hos dem äro både sinne och samwete besmittade (Tit. 1: 15). Ju mer den dödlige aflägsnar sig från barnasinnets enfald och godhet, ju mer han förlorar af sin själs sjelfständighet och läter kufwa sig af de köttsliga lustarne, deß uslare och öfwergifnare blifwer hans belägenhet. Werlden undflyr honom wäl icke; han stöter den sjelf från sig och skyr den, emedan han mißkänner densamma, troende den wara lika förderfwad, som han sjelf är. Då den godsinnade öfwerallt finner den hjertlighet och artighet, som äro hufwuddragen i hans eget wäsende, skrämmer menniskornas beständiga egennytta den sjelfkäre tillbaka. Han ser ej någon wänskap och frikostighet, utan blott behof af hjelp och ett beräknadt utsäde för rika skördar: allestädes återser han blott det, hwartill han sjelf är mäktig. Så tror han i sin willfarelse, att werlden werkligen är sådan, som den wisar sig i hans sinnes och inbillnings dunkla spegel, samt förhärdar sig sjelf till en hårdnackad förstockelse i alla sina sällhetsmördande fel.

För den rene är allt rent. Hans oskuld och dygd sprida i hans själ en ljuf glädje, hwilken, genom widriga tilldragelser wäl kan, för en kort tid, omhöljas med moln, men aldrig förstöras. Owanskligt genombryter den töcknen, sprider sitt blida sken, och strålar ofta herrligast, när ödets åskiga skyar som mörkast swäfwa öfwer honom. Nära och fjerran sträcker sig äfwen denna himmel i hans bröst öfwer allt omkring honom. Detta jordiska lif, ehuru ej någon ewig wår, är likwäl icke för honom en beständig winternatt. Här njuter han redan en förkänsla af öfwerjordisk salighet, då de orene känna en försmak af helwetets qual. Han uppsöker de goda, och hos de sämre forskar han till och med efter deras bättre egenskaper. Han finner de förra, och hos de senare äfwen alltid något af hwad han söker. Sålunda omgifwes han i denna werlden endast af det heliga, ädla och sköna. Deß anblick höjer mäktigare hans hjerta, förädlar, förskönar och helgar detsamma. En blifwande Engel lefwer han bland blifwande Englar, och finner omsider, i dödsstunden, blott utbytet af en himmel mot en annan; öfwergången från ett, genom Guds godhet, i det hela ganska angenämt och lyckaligt tillstånd, till ett ännu saligare.

Huru afundswärd är ej den renes lott, denne Jesu werklige efterföljares! Hwaraf kommer det, att icke hwar och en blifwer delaktig af denna lycksalighet? Hwarföre finna så många dödlige i denna Guds sköna werld en mörk jemmerdal? Hwarför plåga de sig sjelfwe ömsesidigt här, hwarest dock allt är kalladt till glädje, ej till den sinnliga, utan till den, som härflyter från medwetandet af egen oskuld?

Will du erfara den högsta sällhet, som den dödlige är i stånd att njuta; will du, upphöjd öfwer hwarje jordiskt öde, med sjelfförnöjelse hwila i Gudi, oberoende af alla yttre omständighe-

ters wärling: — wälan, blif hwad Christus war, blif hwad Han wille: war ren! — Du, som klagar öfwer menniskorna och deras förderf, sök ej att förbättra werlden, utan förbättra dig sjelf!

Detta är wißerligen icke lätt. Men besegra dina elaka wanor; utrota dina lustar, bekämpa dina lidelser: hwad är wäl allt jordiskt annat än förgängligt; hwad är all sinnlig njutning? Kan någon köttslig och jordisk begärelses mättande skänka dig lugnet och friden? — Det ewiga är det enda oförgängliga: dygdens medwetande den högsta njutning: lugn och frid äro frukter, som endast alstras af själens renhet. O, wänd ditt öga från andras fel: wanan, att hos andra endast söka det goda, skall göra dig sjelf god. Dygderna, som du hos dem beundrar, skola lifwa dig till ädel täflan. Sök det rena, och du skall känna afsky för det orena, som dig widlåder.

Du all renhets källa, helige Gud, till Dig wågar endast den renhjertade höja sin blick! Rena min wilja: låt din helige Ande, genom Jesu ord, intränga i min själ, att jag må blifwa ditt helgade barn!

Den 31 December.

Sista Dagen i Året.

Uppenb. B. 22: 13.

Så lyktar än ett år sitt lopp:
Deß dagar gå ej mera opp,
Deß timmar hafwa slagit;
Och tidens flod
Har ond och god
Med sig i farten dragit.

Men mig, o Herre! låter du
På jorden wandra qwar ännu,
Att dock jag måtte hinna
Omwända mig,
O Gud till dig,
Och nåd i himlen finna.

Ty will jag, medan än är tid,
Betänka hwad tillhör min frid
Och mer i synd ej falla;
Ack! dig jag will
Om kraft dertill
Med daglig bön åkalla.

Du Helige, du gode Gud!
Hjelp att med lydnad för ditt bud
Jag mot din kärlek swarar,
Och Jesu tro,
Till hjertats ro
Och helgelse, bewarar.

Det har redan mer än en gång fästat min uppmärksamhet, att Kristenheten firar Frälsarens födelsehögtid inemot slutet af året — Jesu ingång i sitt följdrika lif wid utgången ur ett wigtigt tidskifte af wårt eget lefnadslopp. Redan länge war denna glädjefest, utom sin egna högtidlighet, äfwen betydelserik för mig genom sjelfwa walet af tidepunkten för deß firande.

Så föll det mig owilkorligt i sinnet, att äfwen denna dag,

som skulle mördas, blef oskadad. Gud wakade öfwer honom.

Maria hade nemligen med sin man och sitt barn, hwilket efter åtta dagar från deß födelse blef omskuret, lemnat Bethlehem och ankommit till Jerusalem, der hon, enligt Judiska lagarna, efter ett offer af twenne unga dufwor, frambar det i Herrans tempel. Redan war talet om Meßias allmänt i staden; men dock war ännu icke Herodes dom öfwer Bethlehem satt i werkställighet.

Och då barnet af deß moder blef frambu
ret i templet inträdde der en Jude wid namn Simeon, som war högt till åren kommen och känd för sin gudsfruktan. Anblicken af det späda barnet intog gubben på ett underbart sätt. Han hade den inre, med folkets allmänna hopp öfwerensstämmande tro, att tiden war fullbordad, då det heliga löftet skulle uppfyllas, och att han ej skulle dö förr än han hade sett Herrans utkorade. Han såg Honom också nu. Darrande af häpnad och förtjusning, tog han barnet från modrens armar i sin famn, blickade rörd emot himmelen och sade i en profetisk anda: "Herre nu låter Du din tjenare fara i frid, eftersom Du sagt hafwer; ty nu hafwa mina ögon sett dina salighet, hwilken Du beredt hafwer för alla folk, det ljus Du sändt Hedningarne till upplysning och ditt folk Israel till pris.

Och Josef med Maria förundrade sig öfwer det, som sagdt war om Honom. (Luc. 2: 33). Ej mindre uppwäckte det deras förundran, då en wis och from quinna af fyra och åttatio år, likwäl af Simeons tal, med en lika stor wördnad och andakt tillbad och wälsignade Honom.

Barnet hade, i följd af den Mosaiska lagen, blifwit omskuret i Jerusalem. Derföre återwände föräldrarne med detsamma till sin hemort Nazareth, då de hade gjort allt, som de enligt lagarnes föreskrift hade att iakttaga. Men allt, som war händt, måste hos dem uppwäcka dunkla och underbara aningar om detta barnets bestämmelse. Det war dem en helig underpant af Guds nåd. Hela deras omsorg och kärlek wände sig derföre odeladt till detta barn. Huru stor förskräckelse måste de således ej erfara, då nu ett rykte gick, att Konungen gifwit befallning, till barnens mördande i Bethlehem, emedan Meßias der war född! — Förskräckta begåfwo de sig bort och flydde till det angränsande Egypten, för att finna skydd under en främmande regering.

O Gud, huru skall jag wärdigt kunna prisa Din Försyn! Med hwilken wishet har du ej fogat alla omständigheter och händelser, som omgåfwo Jesu födelse, hwilken jag har att tacka för min upplysning, den rätta kännedomen om Dig och min ewiga salighet! — Huru uppenbaras icke din allmakt uti utwecklingen af alla händelser, huru framlyser icke din barmhertighet och kärlek emot det fallna menniskoslägtet! O, huru högt älskade Du icke werlden, att Du utgaf Din helige Son, på det att ingen, som på Honom tror, skall förgås, utan få ewinnerligt lif. Hade jag någon gång twiflat på Dig och på gudomligheten af Jesu uppenbarelse; då skulle berättelsen

om Hans födelse, samt hwad som föregick och efterföljande den, fullkomligen upplösa allt mitt twifwelsmål.

Liksom Simeon, rörd af din barmhertighets under, will jag, såsom Han, i ditt heliga tempel prisa Dig i alla mina lifsdagar, till deß Du äfwen låter mig, din tjenare, fara i frid. Amen.

Den 28 December.

Werkan af Jesu uppenbarelse i köttet.

1 Joh. 4: 9.

Förlosningen är wunnen:
Guds Son från ewighet
Af Fadren är upprunnen
Till werldens salighet.
Han är den morgonstjerna,
Som lysa kan och wärna
I mörker och i qual.

Han menniska är worden.
En losward nådetid
Har uppgått öfwer jorden
Med ljus och hopp och frid.
Nu dödens makt är krossad
Och syndens boja lößad,
Och öppnad himlens port.

Bort med alla jordiska sorger och bekymmer. Jag flyr utur werldens stojande hwimmel i religionens lugna hamn. Der återfinner jag alltid genom heliga betraktelser det lugn, som jag förlorat i det dagliga lefnadsbullret. Detta sinneslugn upphöjer mig öfwer den jordiska uselheten, och stärker mig, att jag med wißhet kan bekämpa alla motgångar och med saktmod fördraga allt, som ej står att ändra.

Jag har ju redan gjort nog för mina husliga och borgerliga förhållanden! Äfwen själen fordrar nu sin frihetsdag. Ock, det är deß frihetsdag, då den höjer sig öfwer de jordiska, tryckande omständigheterna, och med andakt närmar sig till werldens högsta helgedom.

Bort ångest och fruktan för det tillkommande, smärta af det förflutna, och bekymmer för ett yttre wälstånd! Den, som oaflåtligt öfwerlemnar sig åt sådana jordiska omsorger, och blott derpå fästar hela sin uppmärksamhet, han nedsjunker i djurens låga krets. Ty äfwen djuret wet ju intet bättre, än att skydda sig för yttre wederwärdigheter, och underhålla sin kropp!

Men jag är menniska, och i kyrkorna firar wid denna tid den samlade Kristenheten Jesu födelses fest, — en fest, som lifligare påminner min själ deß höga wärde, än hwarje annan högtidlighet. — Jag är menniska, — äfwen Christus, Guds Son war menniska! — Att Han war det, är för mig det herrligaste bewis på sjelfwa menniskonaturens wärde och på mitt eget, som jag i Guds ögon har, jag må wara hög eller ringa, fattig eller rik.

Före Christi uppenbarelse i köttet, gåfwos wäl äfwen högt upplyste wise. Men hwilken af

dem hade en så ren, en så lefwande känsla af sitt wärde, som den, hwilken den Gudomlige förlänat oß? Genom den förtjusning, som dygden uppwäcker hos hwarje ädel menniska, erkände de wäl sin höghet öfwer andra djurslägter och wärdet af sin själ, genom deß stora egenskaper, genom deß sträfwande efter sanning och förening med Gud. Likwäl wacklade äfwen de wisaste mellan twifwelsmål, och deras läror woro hopflickade af inbillningar och sinnrika bilder, utan sansning.

Många, mindre upplysta än deßa, ansågo menniskan blott för en högre djurart, af skönare gestalt, skickligare, fintligare och förnuftigare, än apan och elefanten. De trodde, att menniskan först lärt af djuren, det som war nyttigt, och hwarest deßa stadnade med sina satser, fullföljde klokare lärare samma sak. De tänkte knappt på någon wäsendtlig åtskilnad mellan själ och kropp, och då fältets wäxter förtorkade, menniskors och djurs kroppar förmultnade, så trodde de, att med deras sista andedrag, skulle hela deras lif upphöra. — Och om äfwen en inre röst hos dem tydligt ropade: "Du är odödlig!" så förstodo de ej densamma. Många uppfunno dåraktiga fabler om själarnes tillstånd efter den jordiska förwandlingen och gerningarnes belöning eller bestraffning på andra sidan grafwen. Men de insigtsfullare bland folket belogo deßa fabler, och i det de förkastade dem, upphörde de äfwen att wara öfwertygade om wißheten af själens odödlighet, och förkastade således med denna willfarelse äfwen den höga, deruti förborgade sanning. Likwäl talade en inre röst hos dem om denna sanning och uppwäckte längtan efter ett oförgängligt lif. Genom denna motsägelse, hwilken de ej förstodo upplösa, uppkom begär efter ett odödligt namn bland menniskorna. Det syntes dem liksom wara en fortsättning af lifwet, då de kunde tro, att efter döden ännu länge så lefwa i efterkommandes minne. Och denna längtan, detta begär efter ett oförgängligt rykte, war moder till äfwen så många stora bedrifter, som skadliga företag.

Andre begrepo hwarken sig sjelfwa eller werlden. Hela naturen blef för dem en dunkel gåta. De ansågo allt för en utwerkling af döda krafter samt allt lefwande för ett slumpens werk. Wäl förwånades de ofta öfwer de wisa anordningarna i hela werldsbyggnaden, liksom i en enda dödligs öde; men de förklarade likwäl detta för sig genom en öfwer allt upphöjd nödwändighet, som beherrskade allt, utan medwetande af sig sjelf. Hwad deßt kallade nödwändighet, syntes för andra blott wara werkningar af den blinda slumpen, hwilken sammanförde sandåsar i hafwet, och styrde stjernornas lopp, att de ej i den oändliga rymden skulle krossas mot hwarandra.

Detta war ålderdomens wishet. Till och med bland Judarne trodde Fariseerne på kroppens uppståndelse efter döden, utan att hafwa afseende på själarnes förädling; och Sadduceerne förnekade, jemte de jordiska kropparnes återförening, äfwen själarnes odödlighet.

Då blef Christus född. Han syntes på jorden, gaf menniskoslägtet, genom sina gudomliga

uppenbarelser, en lifwande känsla, en fast öfwertygelse om sanningen af sina heliga läror. — Öfwertygelse, ej blott, att Gud har skapat menniskan och styrer hennes öden, utan att Han äfwen älskar henne, såsom en fader älskar sitt barn. Och denna Gudomlighetens kärlek till menniskan, bewisar hennes sanna wärde, hennes höga rang i kedjan af alla skapade ting. **Derpå är Guds kärlek till oß uppenbar worden, att Gud hafwer sändt sin enda Son i werlden, att wi skole lefwa genom Honom.** 1 Joh. 4: 9.

Jag har wäl ofta läst eller hört deßa märkwärdiga ord ur den Hel. Skrift, men utan att förstå deras djupa betydelse i detta hänseende. De tala om mitt höga wärde, som jag redan derigenom har, att den ewige Skaparen i kedjan af sina wäsenden danade mig till menniska. Men detta wärde känner jag först genom det högsta Wäsendets synnerliga kärlek till oß, Hans skapade andar; och denna kärlek uppenbarade Han för oß på det herrligaste sätt, derigenom, att Han sände oß sin enfödde Son.

Allt hwad Skaparen frambragt utur intet och gifwit warelse, älskar Han. Ty för allt har Han, sedan skapelsen, haft en oändlig, faderlig omwårdnad. Han bereder näring för lejonet i öcknen, för örnen i den höga luften, så wäl som för den minsta mask, som knappt kan urskiljas från det stoft, i hwilket den lefwer. För alla uppfann Han egna födoämnen, egna njutningar; — äfwen menniskan blef ej förgäten af Hans omtanke. Han gjorde djur- och wäxtriket henne underdånigt. — Dock, menniskan war mer än djur och planta. Gud hade ej allenast omsorg för att uppfylla hennes kroppsliga behof — utan äfwen för det högre, det ewiga hos henne, den lefwande själen.

Redan då menniskoslägtet framträdde ur Skaparens hand, war derföre beförjdt. Det är knappt något twifwel underkastadt, att de första skapade skulle hafwa stått i ett underbart nära förhållande med Gudomligheten. Ty ännu i dag finne wi af Moses' heliga böcker, som han, för fyra årtusenden sedan, skref om fornwerlden, att de första familjerna bland menniskorna, i sin enfaldiga herdelefnad, mer wißte om Gud och gudomliga ting, än deras efterkommande; att de hade större kunskap om jordens och himmelens underbara bildning samt om de lagar, efter hwilka det omätliga Allt styres, än om de sätt, hwarpå de kunde bygga sig säkra, bequäma boningar och bereda sig präktigare kläder, smakligare födoämnen eller andra fördelar. Ännu hafwa folkslag, som bo i några trakter af Österländerna, genom gamla sagor och fortplantade berättelser från flydda årtusenden, behållit en skicklighet att beräkna de himmelska stjernornas gång, utan att de känna den sanna grunden för riktigheten af deßa beräkningar.

Ju mer menniskan aflägsnade sig i tidens lopp från sitt ursprung, deß oftare underlät hon att rigta sina blickar till sitt gudomliga Upphof och Guds herrliga skapelse. Hon fästade sin uppmärksamhet på stoftet, på djuret och på det djuriska hos sig sjelf. Hon fästade sig wid jor-

den och glömde himmelen. Hon uppfann åt sig bequämligheter, husgeråd, nya förfinade födoämnen, nya konstwerk, nya njutningar, och glömde förfädernas gudomliga wishet, som ej hade begrepp om något af allt detta, men wißte deßmer om sin förbindelse till Gud. Så nedsjönko slägterna från tid till tid, allt djupare och djupare. De började ej allenast förgäta, att en lefwande Gud fanns, utan jemwäl att de woro deß anförwandter och odödliga själar. De nedföllo änнu djupare, ja, ända till djurens krets.

Då förbarmade sig Gud öfwer det fallna menniskoslägtet; det war tid, att återföra det till kännedom om deß första ursprung och höga bestämmelse efter detta lif. Alltså uppenbarade sig Skaparens kärlek till wåra själar; den återgaf oß det förlorade medwetandet af wårt högre wärde. Och Gud sände sin enfödda Son till werlden, att wi skulle lefwa genom Honom.

Alla menniskor äro söner och döttrar af Gud, barn af en gemensam, ewig Fader. Derföre kallar äfwen Christus oß för sina bröder och systrar. Men hwarest finnes någon dödlig, som liknat denna underbara, gudomliga warelse; hwarest finnes någon bland stoftets barn, som framställt dygden så ren, så oegennyttig, så skön och i sådant samband med Gud och ewigheten, som Christus? Hwarest är den skarpsinnige bland ålderdomens och den närwarande tidens lärare, som ägt förmåga att uppenbara menniskans förhållande till Gud i så ursprunglig enkelhet och tydlighet, som Christus? Hwar kan den Konung på jorden uppsökas, hwarest den oöfwerwinnerlige werldseröfrare från redan flydda årtusenden, som genom sina millioner krigares wapen, eller genom sina från alla länder samlade skatter, eller genom sitt förstånds öfwerlägsenhet, haft så oupphörligt fortfarande, så oförgängligt wälgörande inflytande på menniskoslägtets förädling, som Christus, medelst sina fredliga ord. Hwar finnes den, bland alla tiders ädlaste dödlige, som fört en så helig, så ren wandel, som lågande af kärlek för menskligheten, friwilligt uppoffrar sig för deß wäl? Han war en menniska; men det war ett högre wäsende i Honom, som ingen dödlig hos sig hyste. Gud werkade underbart genom Honom. Derföre blifwer Han med rätta af jordiska tungor kallad den enfödda Gudasonen, Herrans Utwalde!

Det är den ofwikligaste underpant af Guds kärlek till wåra odödliga själar, att Han sände oß sin enfödda Son, att wi skulle lefwa genom Honom.

Ja, Christus wäckte genom sin lefnad på jorden, menskligheten till ett nytt Lif. Han uppenbarade för oß wår öfwerjordiska härkomst, samt wärdet af wår wanhelgade menskliga natur. Han upphöjde oß åter öfwer låga och sinnliga njutningar, till det gudomliga och öfwerjordiska, från hwilket wi härstamme; och till hwilket wi höre, äfwen då kroppens stofthydda förwandlas och själen befrias från deß stängsel.

Redan äro inemot twå årtusenden förflutna, sedan den stora, ewigt märkwärdiga dag, då

såsom

såsom den Hel. Skrift uttrycker sig, Gud blef uppenbarad i köttet, — Gud genom sin Utwalde talade till menniskan. Ännu i dag fire wi Jesu Christi födelses dag, såsom den märkwärdigaste och wigtigaste af alla wåra högtider, kan jag annorlunda anse den än såsom en högtidsdag, på hwilken jag hedrar mitt eget wärde, i kedjan af skapade warelser? — War Christus menniska, hwilken förmån bewärdigade ej Skaparen mig, att äfwen jag blef en medlem i menskligheten!

Men ack, jemte denna upphöjande tanke, uppstår äfwen en annan, som djupt nedböjer mig, och den stolthet, jag såsom menniska kunde underhålla. Gud bewisade mig genom sin enfödda Son, sin oändliga kärlek; men beswarade jag den äfwen med kärlek? Christus uppenbarade för mig sin Fader; uppenbarar jag äfwen mig genom mitt sinne för den himmelske Fadren såsom Hans barn? Skaparen upphöjde mig öfwer millioner lägre wäsenden — har jag alltid warit wärdig min storhet såsom menniska, eller har jag någon gång genom mitt eget förwållande nedsjunkit till djurens låga ståndpunkt?

I sanning infaller, ej alldeles förgäfwes, högtidligheten af Christi födelse, wid slutet af ett år, efter wår tideräkning. — Gerna plägar man wid slutet af ett år, blicka tillbaka på deß mångfaldiga händelser; för att pröfwa, om man i sina tänkesätt skridit fram eller tillbaka. — Har jag under loppet af det förflutna året bibehållit min inre storhet, mitt fullkomliga wärde såsom menniska? — Wågar jag gläda mig åt den inträffade högtiden och firandet af Christi födelse?

Jag rädes. Jag ser tillbaka i det förflutna. Jag känner mig upprörd af mångfaldiga erinringar. Dock, mitt minne förwillar sig. Blott några spridda händelser, och några lifliga intryck, som jag derwid erfarit, blifwa mig tydliga. Jag kan ej nog erinra mig, en dag, en timme, om ej en synnerlig anledning wäcker hågkomsten deraf.

Men jag will söka mig en stilla, ensam stund, för att tänka på mig sjelf. Då will jag pröfwa och för mig förtydliga, mitt eget närwarande tillstånd, huru jag plägar tänka och handla; ty hwad och hurudan jag nu är, det har jag blifwit genom mitt sätt att wara under det förflutna året. Detta är den enklaste och tillförlitligaste wäg till kännedom af mitt wärde och mitt närwarande förhållande till Gud och ewigheten. Då skall jag inse om Jesus, Guds Uppenbarare, förgäfwes kommit till werlden för mig; om jag under alla lifwets skiften bibehållit mitt wärde såsom menniska, eller om jag förgätit och wårdslöst det; om jag med förnuftet tyglat mina böjelser och begär, eller om jag, oinskränkt tillfredsställande dem, nedsänkt mig till djuren.

Det ofelbaraste kännetecken på min likhet med Gud, mitt bibehållna inre wärde, är min själs frihet! — Har jag alltid kunnat bibehålla min frihet, emot begärens wåldsamhet? Handlar jag alltid efter förnuftets och samwetets föreskrifter, samt efter Guds, genom Christum, uppenbarade wilja?

Jag will söka mig en stund,

på hwilken jag ensam och ostörd får öfwerlemna mig åt tanken på mig sjelf — då wid pröfningen af mig sjelf, då, wid redowisande, inför mig sjelf och den allwetande Guden, af mina närwarande tänkesätt, will jag på ett wärdigt sätt sluta detta år, då jag, tilläfwentyrs såsom en dåre, genomlefwat det; då will jag, o, min Fader i himmelen, gifwa Dig ett heligt löfte, att jag med det nya året skall börja en wandel, med strängare uppmärksamhet på det wärde, som Du, oändligt kärleksfulle, förlänat mig! — O gif mig dertill kraft, genom Jesum Christum, din enfödde Son! Amen.

Den 29 December.

Hwad är att älska Gud och Christum?

1 Joh. 5: 1—3.

Hwad will du, höga kärlek, hwad
Kan du utaf mig önska?
Att jag dig åter älskar, att
Ditt ord jag troget håller.
Dig älska, fader, ack hur ljuft,
Och brödren äfwen ömhet ge,
Af dem att hjertligt älskas!

Hwad är att älska Gud? Hwad är att älska Christum? — En fråga, som, wid första påseendet, knappt tyckes förtjena att wäckas. Ty, hwar lefwer den dödlige, för hwilken wälwiljans, ömhetens och kärlekens känslor äro främmande? För hwem äro wäl en wäns, ett barns, en systers eller broders förhållanden obekanta?

Och likwäl måste jag förelägga mig denna fråga, och först göra den rätt tydlig för mig. Ty i deß riktiga beswarande ligger ju min religions hela grundwäsende. Intet, som rörer mitt förhållande till Skaparen och Återlösaren, är af likgiltig beskaffenhet; således allraminst kärleken till Gud och Jesum. Det gifwes så mycket, som i sig sjelft synes wara ganska klart och tydligt, och som, det oaktadt, wid en skarpare pröfning, befinnes wara mörkt.

Jag märker, utan swårighet, att jag ej kan älska det högsta, osynliga Wäsendet, med samma kärlek, som jag omfattar en dödlig: och huru olika beskaffade äro ej graden och arten af den tillgifwenhet, som jag egnar särskilta menniskor! Ej råder samma slags kärlek mellan man och hustru, föräldrar och barn, broder och syster; af annan beskaffenhet är och den känsla, som förenar wänner. Och huru olikartade äro ej särskilta wänskapsförbindelser! En person kan hafwa många förtrogne; men är han wäl på enahanda sätt fästad wid dem alla? Ja, den huldaste moder, som lika innerligt älskar alla sina barn, omfattar dock hwart och ett af dem på ett särskilt sätt; hennes ömhet för det ena är ej af samma natur, som för det andra barnet!

Och huru skall nu min kärlek

till Gud wara beskaffad? Huru min kärlek till den gudomlige Jesus, hwars lära förer mig gudomligheten närmare?

Gud är en ande, och de, som Honom nalkas, de, som Honom tillbedja, skola tillbedja Honom i andan och på det wärdigaste sätt. Gud är en ande; hos Honom finnes intet menskligt eller jordiskt; jag skall således nalkas Honom, ej blott med jordisk, mensklig kärlek, utan med en andlig, från hwarje sinnlig lidelse renad kärlek.

Men såsom sinnliga warelser kunne wi ej förhindra, att jordiska känslor inblandas i det rent andliga. Och derför kunne wi äfwen, oaktadt allt wårt sträfwande, aldrig älska Gud på det fullkomligaste och wärdigaste sätt. Wi äro menniskor! — Det är wäl den andliga delen af wår warelse, själen, som handlar; men det jordiska i oß, det will säga, wårt hjertas känslor, glädje, smärta, längtan, förtjusning, fruktan och hopp, hafwa äfwen inflytande. Såsom rena andar skulle wi wara frie derifrån; såsom menniskor kunne wi ej oß derifrån skilja. Men Gud skapade oß sjelf sådane, och det för wår lycksalighets skull. Han har öfwerseende med swagheterne, med ofullkomligheterne, ty det war Hans hand, som nedlade desamma i wår natur. Deßa jordiska swagheter böra dock icke öfwerwäldiga oß; wi böre sörja för, att de icke undertrycka själen. Kunne wi ej förekomma jordiska känslors inblandande i wår gudsdyrkan, så skole wi dock se till, att den ej blifwer alldeles jordisk. Ju fullkomligare, ju ädlare menniskan är, deß renare blifwer ock hennes förhållande till Gud. Den högre menniskan älskar Gud, såsom Jesus fordom Honom älskade; den råare menniskan dyrkar Honom stundom med slafwisk bäfwan, stundom med småaktigt swärmeri eller låg widskeplighet. Den högre menniskan offrar Gudi sina känslor och böjelser: den råare menniskan kan af kärlek till Gudomen mörda sina likar, störta familjer i elände, hata bröder, som ej åkalla Gud på samma sätt, i samma tempel, med samma föreställningar som hon.

Ett alltför starkt inblandande af jordiska känslor i kärleken till Gud, är ej blott en ofullkomlighet och brist på sann Gudsdyrkan, utan äfwen menligt för Religionens grundwal. En religion, som mest stöder sig på hjertats känslor, men icke på själens fromma handlingar, är obeständig och wacklande, samt förleder till dåraktiga utswäfningar, förderfliga swärmerier och öfwertro, ja, till gudlöshet!

Jordiska känslor äro aldrig beständiga, utan öfwergående. Men sådan skall kärleken till Gud och Jesum icke wara. Ju lifligare wår hänryckning i något skönt ögonblick af lifwet är, deß hastigare förswinner den. Själen är för swag att uthärda med fortfarandet af så stora ansträngningar. Efter häftiga sinnesrörelser följer nödwändigt omsider själens slapphet.

Huru många hafwa ej funnits, som med förebråelser plågade sig sjelfwe, redan derföre, att hwarken deras böner, eller deras känslor wid tanken på Gud alltid wore lika lifliga och warma. Denna oroande omständighet härleddes af dem från hjer-

tats kallsinnighet och förstockelse, ja, de tillskrefwo stundom en ond andes inflytelse hwad som dock slutligen endast war en ohjelplig swaghet i menniskonaturen. Huru många hafwa ej, genom föredragningssätt af religionslärorna, i sin ungdom kommit till öfwerspända, swärmiska känslor, och sedermera förlorat dem, emedan deßa, i följd af sin natur, ej kunna beständigt fortfara. Då anklagade deße swärmare sig sjelfwe, att de ej woro så fromme som förr, ej älskade Gud och Jesum så innerligt som fordom. De betänkte ej, att deßa känslor, hwilka då, medelst wältalighetens intryck på deras inbillningskraft, konstfullt wäcktes, i sig sjelfwa hwarken woro någon sann fromhet eller någon dygd; de besinnade ej, att deßa känslor omsider måste åter nedsjunka från sin höjd, när medlen, genom hwilka de blifwit uppdrifne, ej mera funnos för hand.

Wi menniskor, kunna äfwen inbördes älska hwarandra, utan att wåra känslor och lidelser i en ständig swallning brusa. Modren kan innerligt älska sitt barn, fastän åsynen af detsamma icke beständigt framkallar tjusningens tårar ur hennes ögon. Så kunne wi älska Gud, med wördnadsfull andakt och trängtan Honom nalkas i bönen, äfwen om wi sakne denna swärmiska själsstämning, denna känslornas häftighet, som wi, under många betydelsefulla ögonblick af wår lefnad, lärde känna.

Känslor äro ofta endast werkningar af nervernes retlighet; men derwid bör wår Religion, det will säga, wår kärlek till Gud, lika litet winna, som den derigenom bör förlora. Tider gifwas, då wi äro retligare och mera fallne för lifliga sinnesrörelser, än eljest. En högre eller mindre grad af sjuklighet bidrager ofta icke litet dertill. Huru olikartad skulle ej, till och med mot själens wilja, sjelfwa wår kärlek till Gudomen, wår religion blifwa, om den berodde af ett sådant omwexlande tillstånd! Mannen och den äldre quinnan äro ej lika fallne för och mäktige af hastigare uppbrusningar, hänryckning och förtjusning, som barnet och ynglingen. Skulle wäl barn och unga personer derföre älska Gud sannare, innerligare och wärdigare, än den lugne, dygdige mannen, än den ädle Kristne, med silfwerhåret? Nej, wår religion, wår kärlek till Gud skall wara så ren, som möjligt, från jordiska känslor, skall förblifwa, så mycket som möjligt är, oberoende af dem; den skall wara af andlig natur, såsom Gud är en ande.

Om man alltför mycket öfwerlemnar sig åt känslor, om man i gudsdyrkan tillägger dem ett alltför högt wärde, så öfwerwäldiga de utan swårighet förnuftet, undertrycka den fria anden, och wanställa förhållandet, hwari den bör stå till det högsta Wäsendet.

Källan till de flesta religionsswärmerier bör sökas i känslornas blinda wälde, som äfwen sträckt sig öfwer religiösa tänkesätt och handlingar. Det är, ty wärr, angenämare för mången dödlig, att leka med känslor, än att med sjelfuppoffring handla dygdigt och wälgörande; det är för dem lättare, att i templet eller ensligheten utgjuta rörelsens

tårar, än att med försakelse af egna bequämligheter, gå till lidande bröder, att från deras kind aftorka eländets tårar. Bönen är för dem lättare, än det mödosamma arbetet; lättare att i swärmiska betraktelser följa ingifwelserne af en retad inbillningskraft, än att tänka allwarligt och grundligt öfwer de pligter, som Jesus föreskref.

Derföre öfwergår religionen hos många menniskor endast till en lekande, själen på ett angenämt sätt sysselsättande förströelse, ej till strid mot widlådande fel och lustar. Man finner behag i att tilldela Jesus de mest smickrande binamn, och att barnsligt leka med det högsta Wäsendet, i stället att, såsom Han, genomwandra storm och dödsmörker, samt för menniskoslägtets sällhet utöfwa wälgörande handlingar. Man lefwer med nöje i drömmar, men wet ej, huru man skall bete sig i wakande och handlande.

Uti sådant själstillstånd är intet lättare, än att oförmärkt iråka sällsamma sinnesförwirringar, och hänföras af förderfliga swärmerier, i hwilka Kristendomens hufwudsak förgätes och den irrande sig i bisaker förlorar. Intet är då lättare, än att swärmaren, full af stolt sjelfförnöjelse, tror sig hafwa utwalt den bästa delen, samt föraktar och allwarligt beklagar de Kristne, hwilka icke lifwas af samma religiösa känslor och öfwertygelse som han. Han umgås endast med dem, som dela hans tänkesätt, samt uppreser en skiljemur mellan sig och andra, dem han ännu ej anser för omwände, botfärdige och wäckte. Han tillwäller sig domsrätt öfwer de dödliges hjertan och tro, dem endast Gud, samwetets domare, kan pröfwa. Swärmaren blifwer mot dem, som ej dela hans tänkesätt, mer eller mindre mißtrogen, frånstötande, undwikande, ja, ofta fiendtlig!

Men detta är ingen ren kärlek till Gud, ingen sann Kristendom. Hwad Jesus under sin jordiska lefnad kände i sitt hjertas innersta, det bewarade Han deruti; men offentligen och i hemlighet handlade Han efter Guds wilja. Den gudsdyrkan, som han åt oß framställde till mönster, bestod ej i ett långwarigt bedjande, eller i utsirande af altaren, grafwar och tempel; den yttrade sig ej i ett oupphörligt gråtande, suckande och betraktande: Han bad ute på marken, såwäl under resor som i templet; en tanke på den Allsmäktige, war i Hans ögon redan en bön; Han begrundade hwarje ögonblick sina pligter och eftersinnade, hwad Han widare kunde göra till sina bröders wäl. Och hwad Han fann sig hafwa att göra, det gjorde Han äfwen med den största sjelfförsakelse och uppoffring.

Men hwad som gör känslors och sinnesrörelsers inblandning i religionen allra farligast, det är, att deras öfwermått icke allenast förleder till ofruktbart swärmeri och dåraktig öfwertro, utan äfwen, — fastän det låter otroligt — till ogudaktighet och religionsförakt.

Ty då lifliga och öfwerspända känslor naturligtwis ej kunna äga waraktighet, så händer ofta, att menniskor, hwilkas gudaktighet hufwudsakligast deri bestod, slutligen kallna och öfwergå till lugnt eftersinnande. Då finna de sjelfwa, att deras fordna

känslor warit öfwerdrifna, att deras föreställningar saknat ordning och sanning. De finna sitt forna tillstånd, ej öfwerensstämmande med det sunda förnuftets begrepp, ja, ofta löjliga. De blygas deröfwer. De fatta mißtanke mot allt annat, som dermed i religiöst hänseende hade något sammanhang, för dem blifwer till och med det i sig sjelft ewigt wördnadswärda, mißtänkt. De wilja befria sig från det de kalla fördom och en oriktig uppfostrans werk, samt helt och hållet återwända till sin egen kraft, bortkastande, jemte den falska trons, swärmeriets och widskepelsens fjettrar, äfwen de stöd, hwilka Jesu Religion skänker menniskosjälen i deß ofullkomlighet. De företaga sig att bättre pröfwa allt, börja sitt werk med att förkasta allt, för att sedan deß lättare åter bemäktiga sig sanningen. Men stundom felas dem tid, stundom kraft till de nödwändiga undersökningarne, och de stå der, i en irrgång af twifwel, utan religion, smyckande sin andliga uselhet med det falska skimret af så kallad upplysning.

Derföre är det, när ungdomen erhållit sin första kristendomsunderwisning, en af själasörjarens wigtigaste angelägenheter, att, wid hjertats wäckande till det goda, isynnerhet inwerka på förståndet. Han bör till och med akta sig, att alltför lifligt reta ungdomens inbillningskraft, som utomdeß snart är satt i rörelse; ej heller bör han göra sig någon förtjenst af känslors lifwande och hjertans skakande genom rörande tal, utan endast begagna sådant till bimedel att försköna och förädla den af förståndet fattade läran.

Predikanter, föräldrar, lärare, uppfostrare, som wraktlåto detta, och mera bemödade sig att röra, än att underwisa ungdomen, hafwa, twärtt, emot sin afsigt, ofta anstiftat den förfärligaste skada. När inbillningskraftens drömmar och lekar försvinna, då inträda det waknande förståndets twifwel. På mångfaldigt sätt intygar erfarenheten, att menniskor utan religion, att till och med sådane, som welat anses för Gudsförnekare (werkliga ateister hafwa aldrig funnits) i sin ungdom woro de ifrigaste swärmare. Erfarenheten wisar ännu allestädes, att de wärsta religionsföraktare böra sökas der, hwarest den första widskeplighet herrskar.

Hwad är då att älska Gud och Jesum? Ju längre jag efterfinnar denna frågas betydelse, deß swårare synes den mig att beswara, ehuru jag i början tänkte twertom. Gud är en ande! Mißtrogen mot jordiska känslors inblandande och wälde, skall jag egna detta andliga wäsende en andlig kärlek.

Och hwad är en ren kärlek till Gud? — **Det är kärleken till Gud** (så säger den Hel. Skrift) **att wi hållom Hans bud, och Hans bud äro icke swår.** 1 Joh. 5: 3.

Och hwad är nu den sanna och rena kärleken till Jesu? Hören Christi egna ord! Han säger: **Den mig älskar, han warder hållande min bud, och min Fader skall älska honom; och wi skole komma till honom och blifwa boende när honom** (Joh. 14: 23). Och Jesu ord, hufwudsumman af Hans lära, är: **Du skall älska Herran din Gud af allt ditt hjerta, af allo din själ och af all din håg.**

Detta är det yppersta och största budet. Det andra är detso likt: Du skall älska din nästa som dig sjelf (Matth. 22: 37, 38). Waren fullkomlige, såsom eder himmelske Fader fullkomlig är. Matth. 5: 48.

Således yttrar sig den rena kärleken till Gud och Jesu ej blott i andaktsöfningar, fromma böner, iakttagande af kyrkobruk och trängtansfulla känslor, utan i Jesu efterföljelse och winnande af likhet med Gudomen.

Det är orimligt att älska det osynliga, högsta Wäsendet, liksom det wore en menniska; — sker detta, så löpe wi fara att förlora oß i känslosamt swärmeri och inbillningskraftens drömmar. Wi skole älska Gud, genom wår själs sträfwande att komma Honom närmare, att blifwa Honom mera like. Den högsta grad af kärlek är längtan efter den innerligaste förbindelse och förening med det älskade föremålet. Blifwe således endast förbindelse och förening med Gud, målet för mitt sträfwande. Men förening med Gudomen är intet annat, än ett, genom Jesu Ord och lära werkadt införlifwande med det gudomliga. Sålunda skall hela mitt wäsende blifwa fullkomligt, mitt wiljande, tänkande och handlande gudomligt wälgörande.

I det jag helt och hållet lefwer och werkar i Guds anda, upplöser sig småningom min själ i Gudomen; jag är deß werktyg till beredande af menniskoslägtets sällhet; jag är, jag blifwer broder åt Jesus, som kallade mig broder; jag skall blifwa Guds barn.

Detta är kärlek till Gud, sådan den bör wara, och sådan Jesus wille, att den skulle wara. Den är ej någon tom känsla, utan sällhetskänkande handling.

Wi äro emellertid menniskor. — Själ och kropp werka alltid uti innerlig förbindelse. Wi kunne och skole ej söka att hämma känslans sköna rörelse wid tanken på Gud. Känslor blifwa menliga för Religionen, endast när wi göre dem till hufwudsaken och förgäte handlingarne, som Gud befallt; men om wi icke alldeles öfwerlemne oß åt dem, så finnes ej några werksammare medel till wår själs höjning och styrkande i det goda.

Menniskan skulle förderfwas i trög likgiltighet och stå stilla på fullkomlighetens bana, om en känslans swallning ej stundom ryckte henne framåt.

Aktningswärda äro deßa sköna tjusningsrörelser, hwilka betraktandet af Guds storhet i naturen eller i wår lefnads skickelser wäcker. Aktningswärd den heliga ingifwelse, som fattar oß, wid tanken på Jesu fullkomlighet och uppenbarelse, kärlek och försoningsdöd. Aktningswärd är andaktens himmelska eld, af hwilken wår själ i den stilla bönen lågar, när hon skådar upp till den oändligt store och gode gifwaren af allt godt.

Wi äro menniskor. Barn äro wi i andarnes herrliga ordning; de ädlaste af dem stå Gud oändligt närmare än wi. Så wilje wi derföre älska Gud med detta barna-sinne, som Han sjelf oß förlänade; så wilje wi ewigt åkalla Honom, — "Abba, käre himmelske Fader!" — såsom Jesus lärde oß att Honom älska och åkalla. Så wilje wi icke blygas öfwer den tår, wi uti enslighetens

fälde, när wi bedjande knäböje för den ewige Fadren. Wår tår är ock en bön, wår suck äfwen ett hjertats ord; andaktens eld, som strålar från wåra ögon, är ock en dyrkan af den Allrahögste.

Wi äro blott swaga, omyndiga barn i Guds stora rike. Såsom barn älskar Du oß, huldaste Fader! Wi kunne ej med englatungor Dig prisa, men Du fordrar det ej heller af oß. Du hör äfwen gerna wårt barnsliga jollrande; icke är det, som wi göre, Dig behagligt, utan det wi wilje wara för Dig. Ej skola högtidliga, jordiska offer, ej festliga spel, sådane, som anställas till en swag dödligs ära, förwärfwa mig din nåd och betyga min kärlek: utan mitt uppfyllande af din wilja, min kärlek för Jesum, mot mina bröder, min rastlösa werksamhet i det goda och nyttiga, mitt bemödande att, så långt min kraft räcker, sprida wälsignelse, wälstånd, fred och glädje.

Den 30 December.

Dem renom äro alla ting rene.

Tit. 1: 15.

Salig den, som ren och tuktig
Uti ord och gerning är;
Den som, waksam och gudfruktig,
Segrar på sitt kötts begär.
Med ett sammet utan fläck,
Skall hans anda, Gudi täck,
Dagligt helgas till den fröjden,
Att få skåda Gud i höjden.

Hwadan de åtskilliga omdömena om werlden och menniskorna? Nästan hwar och en har sina egna åsigter; den ena yttrar helt andra tänkesätt än den andra. Denna skiljaktighet i meningar förwånade mig redan ofta, då jag, i samtal med mina wänner, wille inhemta underrättelse om, för mig ännu obekanta personer och förhållanden, eller af dem lära, huru jag i den ena eller andra angelägenheten skulle mig bete. Den ene uppmuntrade mig och intalade mig mod, då jag twekade; den andre warnade mig med ångstfull oro, anbefallde mig försigtighet, och sade, med warnande wänlighet: "men du känner ej menniskorna!"

För mig, såsom Kristen, är det ingalunda likgiltigt att winna klarare insigt i denna för mina handlingar så wigtiga angelägenhet. Äro menniskorna i sjelfwa werket alla så förderfwade, som de af stränga nitälskare pläga skildras. Eller äro de i det hela så oförderfwade, som den godsinte, genom mångfaldig erfarenhet upplyste, gråhårsmannen och menniskokännaren dem framställer?

Ju längre jag eftersinnar, och ju noggrannare jag pröfwar mig sjelf samt mina och andra menniskors af åtskillig sinnesart, på särskilta tider, om werlden fällda omdömen, deß tydligare börjar jag finna, att wår skildring af

densamma sällan wisar hwad och hurudan den är, utan endast hwad wi om den tycke. Wårt eget tillstånd i det sanna och goda, i kunskap och sedlighet, ljus och dygd, är just den spegel, i hwilken wi skåde werlden.

Således finne wi att werlden liksom helt annorlunda afspeglar sig i den enes föreställning än i den andres. Allt efter som wår erfarenhet, wårt lynne, wår helsoförfattning och ålder äro beskaffade, blifwer äfwen wår föreställning afwikande.

Upplys mig om dina tankar öfwer werlden; meddela mig dina omdömen om bekanta och obekanta föremål; säg mig, huru man i umgänget bör bete sig, för att klokt lefwa med menniskorna: och jag will åter säga dig, af hwilken beskaffenhet den erfarenhet warit, som du under din lefnad samlat; jag will för dig nämna, hwad som i din sinnesart är framstående.

Wi sjelfwe hafwa mindre att göra med werlden än med den bild, som wi af henne skåda i wår själs spegel. Är denna spegel dunkel, så synes allt mörkt; är den oren, så wisar sig allt sådant; är spegeln åter klar, så strålar äfwen allt emot oß i ett rosenskimrande ljus.

Skåden barnet i hwars själ ännu ingen ondska bor: — huru godsinnadt förtror det sig ej åt hwar och en! Det wet icke af någon förställning. Utan mißtänksamhet yppar det för hwar och en sina tankar, och befarar intet swek, emedan det icke beswikit någon. I sin sköna oskuld håller det allt för oskyldigt. Huru kan det frukta något ondt af werlden, då det ännu icke känner hwad ondt är?

Sen ynglingen, för honom wisar sig menniskoslägtet i en helt annan gestalt. Till hälften barn, till hälften man, lifwas han ännu af oskuldens ursprungliga godsinthet och känner redan farhågan, hwilken wäckes hos den, som wet, huru ofta man kan blifwa bedragen, och att man i hwarje ögonblick ej är densamme. I känslan af sin kraft, modig och fri, anser han allt för möjligt; den beslutsammaste för den lyckligaste; menniskorna mindre för onda, än fega och swaga; alla känsliga för det stora, sköna, sanna, ädla; alla hågfullt sträfwande efter det högsta, blott stundom på wilseförande afwägar.

Längre än ynglingen, bewarar den ljufware flickan sinnets barnsliga oskuld; retligare än han, förfäras hon af skenet, och försonar sig lika hastigt med det hon förr fruktat. Ej alltid litande på sitt eget omdöme, litar hon än mera sällan på andras mening. Allt syntes henne wara till för skönhetens, kärlekens och godhetens njutning; hon sjelf andas blott för det goda, milda, sköna och älskwärda.

Men ju mer alla slags begärelser sig utweckla, ju tydligare menniskan börjar inse sin själs omfattning, deß bättre tror hon sig lära känna werlden. Hwarje ny upptäckt i hennes inre wisar sig såsom en ny åsigt af werlden; en lidelse eller last har ej förr wunnit wälde i hennes själ, än hon redan skönjer eller förmodar den hos andra. Wällustingen håller de flesta menniskor för deltagare i hans skändliga nöjen; den äregirige ser allestädes medtäflare; den mißtrogne fruktar swek och mißtänksamhet i hwarje bröst;

den winningslystne upptäcker egen-
nyttans ränker och stämplingar
i alla andras handlingar; den
swårmodige finner hwar och en
intagen af hemligt mißnöje med
ödet. — På detta sätt betrakte
wi werlden sällan sådan hon
werkligen är, utan skåde alltid
endast oß sjelfwe mångfaldigade
i henne. Af sitt eget tillstånd i
det sanna och goda, i kunskap
och sedlighet, ljus och dygd, plä-
gar man äfwen sluta till andras.

Derföre är den Hel. Skrifts
ord, — Dem renom äro alla
ting rene (Tit. 1: 15), — ett
mycket sägande och uppbyggligt,
ett ur menniskonaturen djupt hem-
tadt ord. För den rene, äro alla
Guds werk rene; ja, äfwen med
alla deras fel, hwilka han mer
anser såsom förståndets willfarel-
ser och swaghet, förorsakad af
wanans makt, än såsom kärlek
till det onda, äro, i hans ögon
de flesta menniskor rena och goda.

Och ren skall en Kristen wa-
ra. — Jesus fordrar det. Sjelf
blef Han, urbilden af mensklig
helighet, det will säga, af den
fullkomligaste felfrihet;
ty denna betydelse har ordet he-
lig i Skriften. Och en ren själ
har andewerldens gudomliga lag,
såsom Jesus den stiftade och wårt
förnuft den wördar, till endå
rättesnöret för sina handlingar; —
en sådan själ låter ej köttsliga
(sinnliga) lustar och lidelser få
någon makt öfwer sig. Ett högre,
fullkomligare wäsende, en helig
ande, wore åter den, som, all-
deles ren, ej rönte något infly-
tande af det jordiska. "Men",
säger Jesus, "ingen är helig, mer
än Gud allena!"

Och hwad Gud skapade, det
är rent; ty hwad Han gaf, det
wittnar om Hans wishet och god-
het, samt är medel till wår lyck-
salighet. Sjelfwa besläcke wi,
genom wåra lidelser, äfwen det
renaste, förwandle, genom miß-
bruket af den store Gifwarens
skänker, balsamen i gift, och gö-
re, genom wår fåwiskhet och
wrånghet, till och med det heli-
ga oheligt.

Umgänge med syndare, wän-
skap med personer af främmande
trosbekännelse, njutning af wißa
maträtter, o. s. w., orena ej
menniskan; utan det onda syfte,
som hon dermed förenar, och miß-
bruket, som hon deraf gör för
sitt hjerta. Det, som genom
munnen ingår, — så lärde Je-
sus, — besmittar icke menni-
skan: utan det, som utgår af
munnen, det besmittar menni-
skan (Matth. 15: 11). Men ge-
nom munnen uppenbaras wåra
oheliga begärelser och wårt hjer-
tas förderf. Ty af hjertat ut-
gå onda tankar, mord, hor,
skörlefnad, tjufweri, falskt
wittne, hädelse. Deßa äro de
stycken, som besmitta menni-
skan. Matth. 15: 19.

Såsom Kristne böre wi sträf-
wa efter denna sinnets helighet,
af hwilken Jesus gifwit oß ett
mönster; efter denna barndomens
oskuld, utan hwilken ingen kan
inkomma i Hans rike.

Den, som är nog lycklig att
uppnå detta mål, han skall med
förtjusning röna werkan af dyg-
dens underbara makt; han skall
finna werlden förwandlad, då
han blott trodde sig arbeta på
egen förändring; han skall upp-
täcka frid, redlighet, trohet, ord-
ning, kärlek, då han förr hwar-
ken skönjde dem hos sig eller an-
dra. Hwad han sjelf är och älskar,

det skall från alla skiftor honom möta. Hans tänkesätt skall erhålla denna älsklighet, som alltid drager wårt hjerta så mäktigt till det okonstlade, menlösa, troende barnet. Godsinthet och förtroende, se her de tjusskrafter, hwilkas werkan är oemotståndlig!

Denna godsinthet, hwilken endast plägar utmärka barnet, är äfwen den skönaste egenskap hos en äldre menniska. Och huru högt stiger ej detta dyrbara smycke uti wärde, genom swårigheten att skydda det mot werldens och lustarnes förderfliga inflytelser! Mannens godsinthet är en öppen borgen för hans hjertas renhet, ett tillförlitligt wittne om hans menniskokärlek, hwilken ännu lågar i ett bröst, som så ofta led af andras ondska.

Den yttrar sig i wåra tänkesätt, då wi ej anse menniskor för båliga och förderfwade, utan att för ögonen hafwa de mest talande och otwetydiga bewis af deras nedrighet; då wi, i anseende till några fel hos en wiß person, icke genast frånkänne honom allt wärde, och öfwer hufwud ej förutsätte idel ondska hos wår nästa. Den menniskoälskande önskar ej förklara hwarje dödlig för en skrymtande bof. Icke anser han sina medwandrare för frie från hwarje frestelse och fel; men hans inre öfwertygelse säger honom, att större delen af deras odygder är en följd af deras wilsefarande förstånd, eller ett werk af uppfostran och förledande omständigheter. Han kan till och med ej hata mißdådaren, utan älskar honom ännu, och hans kärlek yttrar sig i medömkan. Ja, oaktadt hans fiender tillfogat honom så mycket ondt, will han ej helt och hållet fördömma dem, emedan han tror, att deras hat, som endast härflyter från willfarelse, skulle förswinna, om de närmare wille lära känna honom.

Så är allt rent för den rene. Han älskar menniskoslägtet, han önskar deß sällhet för det godas skull, som hwarje menniska har i sitt tänkesätt. Ty äfwen hos den mest förderfwade finnes något godt. Ingen är helig; men det gifwes ej heller någon, som är fullkomligt ond. Derföre skole wi lemna hwar och en sitt wärde, äfwen den, som emot oß uppfört sig illa, emedan han i sina öfriga förhållanden kan handla mycket berömligt, ja, förträffligt!

Men denna af själens oskuld och renhet alstrade godsinthet hindrar oß ej, att i sammanlefnaden bruka all försigtighet till afwärjande utaf den skada, som andras onda böjelser hota att tillfoga oß. Barnet, hwilket saknar all erfarenhet, förtror sig blindwis åt hwar och en, som med wänlig uppsyn nalkas deß oskuld. Den mognare menniskan, kännande både rosor och törnen, fruktar faran att i allt förtro sig åt en obepröfwad. Af sitt eget hjertas swagheter, af de dårskaper, som ofta öfwerwäldigade henne sjelf, af de fördomar, som ofta beherrskade henne, känner hon andras swagheter, dårskaper och fördomar. Undwikande deßa, utöfwar hon i lifwet den klokhet, som Jesus sjelf anbefallde sina egna, barnsligt sinnade lärjungar, när Han sade: **Waren sluge såsom ormar, men enfaldige såsom dufwor.**

Så kunna godsinthet och klokhet wara förenade i en och samma själ. Det förra införlifwar oß med allt godt i menniskonaturen, det senare bewarar oß för

menniskornas lastbara egenskaper; den förra lär oß älska och hedra wår nästa, utan att den senare hänför oß till hat och förakt.

Allt är rent för den rene, men ej för den orene och otrogne; ty hos dem äro både sinne och samwete besmittade (Tit. 1: 15). Ju mer den dödlige aflägsnar sig från barnasinnets enfald och godhet, ju mer han förlorar af sin själs sjelfständighet och låter kufwa sig af de köttsliga lustarne, deß uslare och öfwergifnare blifwer hans belägenhet. Werlden undflyr honom wäl icke; han stöter den sjelf från sig och skyr den, emedan han mißkänner densamma, troende den wara lika förderfwad, som han sjelf är. Då den godsinnade öfwerallt finner den hjertlighet och artighet, som äro hufwuddragen i hans eget wäsende, skrämmer menniskornas beständiga egennytta den sjelfkäre tillbaka. Han ser ej någon wänskap och frikostighet, utan blott behof af hjelp och ett beräknadt utsäde för rika skördar: allestådes återser han blott det, hwartill han sjelf är mäktig. Så tror han i sin willfarelse, att werlden werkligen är sådan, som den wisar sig i hans sinnes och inbillnings dunkla spegel, samt förhärdar sig sjelf till en hårdnackad förstockelse i alla sina sällhetsmördande fel.

För den rene är allt rent. Hans oskuld och dygd sprida i hans själ en ljuf glädje, hwilken, genom widriga tilldragelser wäl kan, för en kort tid, omhöljas med moln, men aldrig förstöras. Owanskelig genombryter den töcknen, sprider sitt blida sken, och strålar ofta herrligast, när ödets åskiga skyar som mörkast swäfwa öfwer honom. Nära och fjerran sträcker sig äfwen denna himmel i hans bröst öfwer allt omkring honom. Detta jordiska lif, ehuru ej någon ewig wår, är likwäl icke för honom en beständig winternatt. Här njuter han redan en förkänsla af öfwerjordisk salighet, då de orene känna en försmak af helwetets qual. Han uppsöker de goda, och hos de sämre forskar han till och med efter deras bättre egenskaper. Han finner de förra, och hos de senare äfwen alltid något af hwad han söker. Sålunda omgifwes han i denna werlden endast af det heliga, ädla och sköna. Deß anblick höjer mäktigare hans hjerta, förädlar, förskönar och helgar detsamma. En blifwande Engel lefwer han bland blifwande Englar, och finner omsider, i dödsstunden, blott utbytet af en himmel mot en annan; öfwergången från ett, genom Guds godhet, i det hela ganska angenämt och lycksaligt tillstånd, till ett ännu saligare.

Huru afundswärd är ej den renes lott, denne Jesu werklige efterföljares! Hwaraf kommer det, att icke hwar och en blifwer delaktig af denna lycksalighet? Hwarföre finna så många dödlige i denna Guds sköna werld en mörk jemmerdal? Hwarför plåga de sig sjelfwe ömsesidigt här, hwarest dock allt är kalladt till glädje, ej till den sinnliga, utan till den, som härflyter från medwetandet af egen oskuld?

Will du erfara den högsta sällhet, som den dödlige är i stånd att njuta; will du, upphöjd öfwer hwarje jordiskt öde, med sjelfförnöjelse hwila i Gudi, oberoende af alla yttre omständighe-

ters wärling: — wälan, blif hwad Christus war, blif hwad Han wille: war ren! — Du, som klagar öfwer menniskorna och deras förderf, sök ej att förbättra werlden, utan förbättra dig sjelf!

Detta är wißerligen icke lätt. Men besegra dina elaka wanor; utrota dina lustar, bekämpa dina lidelser: hwad är wäl allt jordiskt annat än förgängligt; hwad är all sinnlig njutning? Kan någon köttslig och jordisk begärelses mättande skänka dig lugnet och friden? — Det ewiga är det enda oförgängliga: dygdens medwetande den högsta njutning: lugn och frid äro frukter, som endast alstras af själens renhet. O, wänd ditt öga från andras fel: wanan, att hos andra endast söka det goda, skall göra dig sjelf god. Dygderna, som du hos dem beundrar, skola lifwa dig till ädel täflan. Sök det rena, och du skall känna afsky för det orena, som dig widlåder.

Du all renhets källa, helige Gud, till Dig wågar endast den renhjertade höja sin blick! Rena min wilja: låt din helige Ande, genom Jesu ord, intränga i min själ, att jag må blifwa ditt helgade barn!

Den 31 December.

Sista Dagen i Året.

Uppenb. B. 22: 13.

Så lyktar än ett år sitt lopp:
Deß dagar gå ej mera opp,
Deß timmar hafwa slagit;
Och tidens flod
Har ond och god
Med sig i farten dragit.

Men mig, o Herre! låter du
På jorden wandra qwar ännu,
Att dock jag måtte hinna
Omwända mig,
O Gud till dig.
Och nåd i himlen finna.

Ty will jag, medan än är tid,
Betänka hwad tillhör min frid
Och mer i synd ej falla;
Ack! dig jag will
Om kraft dertill
Med daglig bön åkalla.

Du Helige, du gode Gud!
Hjelp att med lydnad för ditt bud
Jag mot din kärlek swarar,
Och Jesu tro,
Till hjertats ro
Och helgelse, bewarar.

Det har redan mer än en gång fästat min uppmärksamhet, att Kristenheten firar Frälsarens födelsehögtid inemot slutet af året — Jesu ingång i sitt följdrika lif wid utgången ur ett wigtigt tidskifte af wårt eget lefnadslopp. Redan länge war henna glädjefest, utom sin egna högtidlighet, äfwen betydelserik för mig genom sjelfwa walet af tidepunkten för deß firande.

Så föll det mig owilkorligt i sinnet, att äfwen denna dag,

:n fista, i det nu tilländalöpan=
: året, häntyder på Jesum och
i det, som om honom säges i
ppenb. Bok. 22 Kap. 13 vers:
Jag är A och O, begynnel=
n och änden, den förste och
:n siste; — såsom han ock bör
ara för hwarje Kristen, hwilken
nner någon högre betydelse i sitt
jet lif.

Jesu födelsetimme firas nära
t tillryggalagdt års dödstimme!
iå slutade Gamla Testamentets
igar, när Christus trädde in i
erlden, och det nya förbundets
älsignade tider togo sin början.
werldshistorien ställde sig den=
a märkwärdiga tidpunkt, såsom
i skiljowägg mellan de århun=
'aden, som warit, och de århun=
aden, som warda skulle. Ett
inat lif, en annan ande, ja,
j skulle nästan wilja säga, ett
inat menniskoslägte wisar sig
:e och efter Jesu födelsestund.
rundwalen till folkslagens om=
ipelse, en omskapelse, som än=
fortfar, lades wid denna tid.
su födelse inträffade i Judiska
kets aftonskymning. Jerusa=
i war nära sitt fall: deß ur=
riga religion nära sin upplös=
ig; deß tempel skulle snart sjun=
i ruiner, och ej mera uppresa

Jesu födelse inträffade, då
mäktiga Romerska riket stod
spetsen af sin lycka, som war
nten af deß fall. Mer än
århundraden hade det blom=
t genom sina medborgares
jerhet och dygd, och utbredt
herrawälde öfwer alla då be=
:a länder på jordklotet. Men
sammanstörtade de gamle in=
ningar, medelst hwilka det
jat sin makt i trenne werlds=
r; ty detta gamla hednafolks
borgsmanna=sinne och med=
borgsmannadygder woro icke mer.
Friheten gick förlorad. Kejsa=
re skulle snart herrska merendels
grymt och wällustigt. Främman=
de folkslag började röra sig och
skaka på werldens kjettrar. Jesu
födelsetimme inföll i den afty=
nande hedendomens dödsstund.
En annan, en högre Religion ha=
de blifwit ett oundgängligt be=
hof. Greklands och Roms gudar
tillfredsställde numera knappt den
råa hopen; och de upplystare höj=
de sig genom twiflets skärseld till
ett renare ljus.

I en sådan, för hela menniskoslägtet
wigtig tidpunkt, inträffade
Werldsförsonarens födelsestund.
Det gamla skulle nytt
warda, och wardt nytt. Så hade
den gudomliga skickelsen anord=
nat; och den, som icke af Jesu
lefnad och underwerk, icke af Hans
lära och wandel, icke af ålderdo=
mens wittnesbörd och förutsägelser
öfwertygades om gudomligheten
af hans sändning, honom skul=
le sjelfwa werldshistorien kunna
öfwertyga, om han lyßnade till
deß röst.

Jesu födelsetimme infaller för
oß i närheten af det gamla årets
dödsstund. Det ligger härutinnan
något utomordentligt, nå=
got betydelserikt, som mäktigt in=
werkar på min själ. Födelsetim=
men och dödstimmen, allt hwad
båda äga högtidligt och rörande
ligger här sammanparadt i min
föreställning: waggan står bred=
wid grafwen, det nyfödda bar=
net bredwid den döende gubben.
Skulle jag i ett sådant ögonblick
kunna undgå att tänka på lif=
wets flyktighet? Det längsta men=
niskolif är, till slut, såsom ett in=
tet, när det är förbi, liksom det
war ett intet, innan det började

att njutas. Den lefnadströtte gubben ropar till det lefnadslustiga barnet: "Hoppfulla barn, hwad du är lyckligt, som ännu icke wet ditt ödes skick! Jag hoppades ock: och hwad blef min lott? Ständigt wexla de dödligas skiften; här är ingen waraktig stad: warelser komma, warelser gå. Du ler sorglöst dina öden till mötes; jag skådar dyster tillbaka på mina. Lifwets framsida är ljus, lifwets baksida, såsom den wisar sig wid grafwen, är mörker. Du ser endast de förhoppningar, som skola fyllas; jag endast dem, som blifwit swikna. Af allt, som wi lyckas att rädda undan ödets stormar, återstår till slut ingenting af waraktigt wärde, om icke den dygd och den wishet de uppwäckte i wår själ." — Födelsestunden och dödsstunden! — Se der lifwets förnämsta ögonblick; men Guds hand höljer, när de inträffa, wåra ögon, så att wi icke inse deras natur. Wårt lif är endast en liten punkt af werldstiden; det simmar lik en solbeglänst ö i ewighetens ocean, eller strålar, rundtomkring omtöcknadt, såsom en stjerna på det oändliga himlafästet. Ehuru wi med fullt medwetande känna wår tillwaro, weta wi icke, när och huru den börjat, ej heller när och huru den tager slut. Egentligen gifwes intet slut, ingen död; utan endast afdelningar i lifwet, likasom hwarje dag, hwarje natt, hwarje år föreställer större eller mindre underafdelningar. Alla wåra lefnadsstunder på jorden ligga inneslutne emellan twenne födelsestunder: den ena lemnar oß åt jorden, den andra åt ewigheten. Ingendera beror omedelbart af wår wilja. En högre makt leder oß i och ur wårt jordiska lif. Men, om wi undantage dygden, som med frihet och sjelfständighet af oß kan utöfwas: hwad är det wäl, hwarom wi skulle kunna säga, att det helt och hållet sker genom wår wilja? Är det icke alltjemt Gud, och endast Gud, som werkar i oß både wilja och gerning efter sitt goda behag?

Redan mången, som tänkt på sin andra födelsestund till ett bättre lif, har derwid frågat sig sjelf: "Huru skall detta ske? Hwilken resa måste min själ anträda till andra werldar? Huru är det möjligt, då hon icke känner ewighetens obekanta trakter? Måste icke Gud göra ett underwerk, och i samma ögonblick, som mitt jordiska lif upphör, förläna mig nya, hittills okända krafter, om jag i den dunkla ewighetens osedda nejder skall finna wägen till min ewiga bestämmelse?"

O, du fåwiske twiflare, tror du dig dermed hafwa uppkastat något särdeles wigtigt twifwelsmål? När den hos dig inneboende kraften, som kallas själ, i din första födelsestund inträdde i detta jordiska lif, skedde det wäl genom något ringare underwerk? Huru fann du då i den oändliga werldsrymden wägen till wårt jordklot? Det skedde, Dig omedwetet, genom en osynlig kraft, den du ännu i dag lika litet känner, som då, likasom det nyfödda barnet, äfwenledes förmedelst en medwetslös drift, finner wägen till modersbröstet, hwarur det hemtar sin första näring. Förklara för mig, o twiflare, detta första underwerk; så will jag förklara det sista för dig! Li-

kasom wi genom Allmaktens skickelse fördes in i detta lifwet, i deßa förhållanden, till deßa pligter och njutningar, och det utan wår åtgärd, utan wår wetskap, i följd af andenaturens egna, förborgade lagar: så skall ock samma Allmakts hand föra oß öfwer till en annan werld, till andra förhållanden, till andra pligter och njutningar.

Du säger: "Men förmodligen blef min själ först i min födelsestund af Gud skapad; och det är icke sannolikt, att jag tillförne skulle hafwa ägt en tillwaro, hwaraf nu intet minne återstår. Wälan: är skapandet af ett nytt wäsende, som förut icke war till, ej ett större underwerk, än ett redan befintligt wäsendes förflyttande till en annan, en bättre werld? Det senare kan åtminstone min inbillningskraft fatta och mitt förstånd begripa; men huru ur ett intet, ett lefwande, ett tänkande wäsende kan uppkomma, det är och förblifwer obegripligt för hwarje menskligt förnuft.

En lika så outgrundlig hemlighet, som wårt framtida inträdande i ewigheten, war wårt fordna inträdande i tiden. Hwaraf wår kropp leder sitt ursprung, tro wi oß weta. Af jord är han kommen, och till jord skall han åter warda, så snart själen lemnar sin jordiska hydda. Men hwarifrån leder själen sjelf sitt ursprung? Tror du måhända att hon är en werkan af blodets omlopp, af kroppens inre inrättning? Fåwiska tanke! Du förklarar det ena underwerket med ett annat, som är wida större. Huru kan den döda kraften alstra den lefwande? Huru kan det ringare frambringa det högre? Huru kan det medwetslösa utweckla det sjelfmedwetande, som i hwarje ögonblick känner sin åtskillnad från kött och blod, och werkar efter helt andra lagar, än den liflösa naturens blinda nödwändighet?

Betrakta det späda barnet! Det är i sanning icke deß späda kropp, som efter hand utbildar själen; nej, det är fastmer själen, som bildar och werkar i kroppen, som rigtar ögat mot ljuset, som wänder örat mot ljudet, som leder munnens rörelser. Icke ju mer kroppen får wälde öfwer själen, utan ju mer själen blifwer mäktig öfwer kroppen, sitt werktyg, genom fortsatt öfning och bruk; deßmer waknar barnets själ till medwetande af werlden och sig sjelf. Själens kraft tillwäxer genom öfning, kroppen förstoras endast genom jordisk näring. De utur kött och blod frambrytande wilda lustar och begärelser werka likaså mycket till själskraftens förminskning, som till kroppens utmärgling; men själens lugna herrawälde tyglar deremot de förderfliga lidelsernas häftighet och räddar till och med kroppens tillwaro. Hwadan denna wår själ leder sitt ursprung, är en hemlighet, den Gud allena wet och känner. Wi wete endast, att det är en ojemförligt ädlare, högre och underbarare kraft, än alla andra, ur det djupt fördolda werkande, medwetslösa naturkrafter. För alla deßa gäller nödwändighetens lag: men menniskosjälen äger medwetande af sin egen fria wilja, hwarigenom hon blifwer i stånd att adla sin werksamhet till dygd, eller förnedra den till last.

Nog af, wi äro till. Huru? Är för oß icke så wigtigt att weta. Wigtigare är det, och lärorikare tillika, att kasta en blick på wåra båda födelsestunder, med hwilka wårt inträde i detta och det andra lifwet är förknippadt.

Hwilka fröjderop höjas icke af föräldrar och anförwandter, då det nyfödda barnet inträder i werlden! Och wid slutet af lefnadsbanan, huru stor är icke de efterlemnades smärta! Hwadan wid waggan deßa glädjerop; hwadan wid grafwen denna jämmer? Ack, det är icke menniskornas kärlek till den födda eller döde, utan kärleken till sig sjelfwa, och glädjen öfwer hwad de emottagit, sorgen öfwer hwad de förlorat, som förorsakar deras fröjd och deras tårar. Kunde wi hysa den allrainnerligaste kärlek till någon annan mensklig warelse, så skulle wi kanske gråta wid hans wagga, och prisa honom lycklig wid hans graf.

Ty endast den förtjenar prisas lycklig, som lyckligt fulländat sin förelagda bana. Skatten derföre ingen dödlig, rigtigt lycksalig, innan hans sista timma slagit. Den, som i dag lyckan upphöjer öfwer alla sina likar, kan olyckan i morgon nedstörta i eländets afgrund. Den som i dag ser alla sina önskningar uppfyllda, är i morgon kanhända ett föremål för medömkan eller förakt. Huru många smickrets och hoppets sånger uppstämdes icke wid mångens wagga; men, ack, hwilka helt andra rop höres icke wid deras graf! Det är icke så sällsynt, att samma moder, som utgöt glädjetårar wid sitt barns födelse, sedermera wid anblicken af sin wanartiga son, sin förförda dotter, förbannade denna bedrägligt lyckliga stund, och önskade att aldrig hafwa upplefwat densamma. Det är icke något owanligt, att samma fader, som höjde tacksamhetens innerligaste suck till Gud, då den nyfödde för första gången lades på hans armar, samme fader, hwilkas hår grånade under omsorger och möder för sitt barns wälgång: på sin ålderdom röner otacksamhetens bittra lön, och med känslolös hårdhet bemötes af samma sitt älskade barn. — Wäl menniskan, att hon icke känner sitt ödes skick! Kunde wi i det nyfödda barnets anletsdrag läsa deß kommande öden, ack, huru ofta skulle ej föräldrarnes hus genljuda af förtwiflan och fasa, i stället för, af glädje och hopp! Men wisligen har den Allwise så ordnat menniskans och händelsernas natur, att icke ens den närmaste timma ligger öppen för de dödliges blickar. Endast sålunda blef det menniskan möjligt, att, obestucken af en säker fruktan eller ett tillförlitligt hopp, handla, enligt pligtens bud sjelfständigt och owäldigt. Eljest skulle hon icke hafwa tillhört sig sjelf, utan warit en blind slaf af förutsedda öden.

Det gudaktiga sinne, som från waggan till grafwen upplifwar menniskan för det sanna och goda, utgör i sanning hennes enda werkliga storhet och lycka, men icke rikedomens glans, som tilläfwentyrs blifwer hennes lott, eller måhända redan kringstrålar hennes wagga. För den nyfödde Jesus knäföllo wördnadsfulle Österlandets wise, upplåto sina håfwor och förärade Gudabarnet guld, rökelse och myrrha. Men

just detta gudomliga, af dem så högt dyrkade barn, dog den smädefullaste död på ett kors mellan mißdådare. Och du, Maria, wälsignad ibland quinnor, kunde du wäl ana, att de ljuswa tårar af modersglädje, dem du gret öfwer det nyfödda himlabarnet, engång på Golgatha skulle förbyta sig i blodiga jämmertårar öfwer din döende son? — Och likwäl, så olika omständigheterna woro wid den nyfödde Werldsförsonarens krubba och den döende Werldsförsonarens kors, war dock hans lefnad den skönaste, ädlaste, saligaste ifrån början till slut. Ringa, och dock högtidligt firadt war Hans inträde i werlden, hög och gudomlig Hans wandel här på jorden, och förklarad uppsteg Han till himmelen. — Gud! Hwilken lefwande bild af det jordiskas wanskliighet och det himmelskas ewiga, oförgängliga wärde!

Deßa betraktelser wäcka mitt sinne till djup eftertanka. O, min far, min mor! Med hwilka känslor hafwen J icke engång helsat mitt inträde i lifwet! Hwilka förhoppningar kringswäfwade Eder icke, då J, wälsignande och kärleksfulle, upptogo mig i edra armar! Har jag uppfyllt edra förhoppningar? Har jag warit eder fägnad och glädje? Wiljen J ännu i dag med samma innerlighet som då, wälsigna edert barn? O, att jag i min sista timma måtte röna deßa ljuft rörande känslor, som i detta ögonblick lifwa min själ wid Eder åtanka! Heliga föresatser till en rättskaffens wandel uppfylla i denna stund mitt innersta.

We, om deßa föresatser skulle gå förlorade, innan jag uppnått mina dagars mål! Jag står i dag wid randen af ett tillryggalagdt år: — huru olika är icke detta ögonblick mot det, då jag först helsade detta år wälkommet! Hwad har blifwit af mina förra föresatser? Huru har jag hållit mina fordna löften, dem jag i stillhet och andakt uppsände till himmelen? O, jag skulle med mina händer wilja dölja mitt af blygsel rodnande ansigte för den Allseendes blickar! Jag känner med smärta, att jag icke är, hwad jag borde wara. Ännu låda gamla fel wid mitt hjerta; ännu lockar mig lidelsernas makt till gerningar, dem jag sedan måste ångra; ännu fattas mig detta lugna, sansade allwar i tankar, ord och gerningar, hwarförutan ingen föresats står fast och orubblig; ännu är jag icke den werksamme, med råd och dåd tjenstfärdige menniskowän, som genom kärlek och undseende befordrar sin nästas lycka, frid, endrägt och wälstånd. — En eller annan god gerning har wäl lyckats mig; men huru liten ansträngning, huru liten uppoffring kostade de mig icke! Huru många tillfällen att göra godt, hafwa icke obegagnade gått mig ur händerna?

Årets in- och utgång påminner mig owillkorligt om lifwets ingång och utgång. Då jag för tolf månader sedan med tusende hemliga förhoppningar och önskningar helsade detta samma år, som nu om några timmar är utlupet, huru mycket war icke då annorlunda, än nu! Nu multnar under jorden stoftet af många tusende, som då woro friska och glada, som jag. Hwem wet, om icke jag är en bland de tusende, om hwilka man efter tolf

månader åter skall säga: de hafwa lefwat! Och mången af mina wänner, mången af mina älskade är icke mer! Frid öfwer Edert stoft, I Oförgätlige, och himmelens frid öfwer Edra lycksaliga själar i Er bättre werld!

Mycket har blifwit annorlunda! Blott Du, ewige, oföränderlige Gud och Fader, är wid årets slut den samme, som Du war wid årets begynnelse: din kärlek och nåd har alltid warit densamma ifrån mitt lifs början allt intill nu: din godhet och långmodighet undergå inga werlingar. Detta är min enda säkra tröst, min enda tillförlitliga glädje, såwäl under mitt eget sinnes ostadighet, som under mina ödens omskiften. Gud! Huru olycksalig wore jag icke, om Du, Herre, wore föränderlig, såsom menniskan förändrar sig! Men wanskligheten är blott wår lott: Du lefwer i ewigt ljus och fullkomlighet, och förbarmar Dig öfwer dina skapade warelser, som troende lyfta sina blickar till Dig och ropa: Abba, käre Fader!

Med känslan af min owärdighet, höjer jag likwäl tacksamhetens brinnande suck till Dig, för dina stora wälgerningar, för allt det goda Du under det förflutna året mig tillskyndat! Och allt hwad Du mig förlänat, war godt. Tack ware Dig för så mången stilla glädje, som jag af din huldhet emottog! Tack ware Dig för mödans wälsignelse, för de minas lycka, hwilka ännu med mig kunna fröjda sig af jordlifwets sällhet, den din faderskärlek oß beredt! Tack ware Dig ock för de smärtans stunder, för de wederwärdigheter, för de warnande skickelser, dem Du tillskickat mig, på det att jag skulle lära inse hwad min frid tillhörer, och allt närmare sluta mig intill Dig, all waraktig sällhets enda, outtömliga källa! Tack ware Dig för de lidanden, som böjt mitt sinne till undergifwenhet och förtröstan! Så bitter kalken än war, som lidandets Engel mig räckte, så mottog jag den dock, o Fader, med den barnsliga öfwertygelsen, att den innehöll läkemedel för min själ, hwilken war nära att insjukna.

Himmelske Fader! Endast tacksägelser offrar jag åt Dig: ingen bön! Ack, innan wi hunnit inse hwad oß nyttigt är, har Du redan förlänat oß det, som är wida gagneligare. Derföre går jag utan fruktan framtiden till mötes. Du är min och de minas ewige, oföränderlige Gud och Fader: Ske din wilje!

Blif när oß, o Gud, med din nåd, när det lider åt aftonen, lifwets afton! Förläna oß kraft att allt bättre lära känna Dig, och den, Du sändt hafwer, Jesum Christum; då skole wi, stärkte genom Ditt heliga ord, återlöste med din sons dyra blod, lifwade af din Andas nåd och kraft, icke förfela det stora, det sköna, det herrliga målet, som Du för oß utstakat, der dagarne och åren hafwa en ända!

Ära, pris och tack ware Dig, o Gud, i höjdene, Frid på jordene, och menniskomen en god wilje! Amen.

Slut på Fjerde och sista Bandet.

Förteckning
å Resp. Subscribenter på verket:
Andaktsstunder
eller
Christeliga Betraktelser m. m.

Stockholms Stad.

Arvidsson, C. E.
Berger, H.
Blanck, Anton.
Bæckborg.
Boman 2 Ex.
Bremer, Carl Fredrik.
Bruncrona, Eva Maria.
Campbell, David.
Carlberg, S.
Casström, S. N.
Chievitz, A. L.
Clarberg, A.
Fahlman, H. J.
Fahlström, A. V.
Flodin, G. E.
Foy.
Gederham, Margaretha
Grewesmühl, Carin.
Grubbens, af, född von Heland, 2 Ex.
Gräntz.
Gustafsson, C. G.
Gyllenborg, J.
Gyllenbååt.
Hagman, Arvid.
Hammarstrand, C.
Hebbe, Helene.
Holm, C. G.
Holmberg, Carol. Elis.
Hägerflycht, A.
Lalér, C. H.
Lanjon, J. G.
Lewin, H. L.
Liebholtz, Er. Gottfr.
Lindskog, N. A. 2 Ex.
Lock, Sofi.
Londicer.
Lüdeke, J. A. A.
Mæchel.
Moll, J. O.
Müller, J. C. 3 Ex.
Norbin, N. H.
Nordenadler, L. G.
Reuterskiöld, A.
Robson, af.
Rosenborg, född Wennerstedt.
Sandberg, C.
Sandels.
Sandels, P. 3 Ex.
Sandels, K. W.
Schön, C. M.
Schöne, Gustaf.
Silfversparre.
Svahn, Carl.
Svedberg, O. C.
Söderström, E. W.
Taxell, Anna Christ.
Thelin, L. Er.
Thorssell, J. F.
Troil, von.
Törnqvist, M. G.
Weman, J. f. v. Heland.
Westlund, C. F.
Öberg, G. A.

Upsala Stift.

Ahlbom, Gust.
Almgren, C. F.
Alner, E. J. 6 Ex.
Altberg, Anders.
Annerstedt, P.
Arvedson, Arv.
Arvedson, Eva.
Asp.
Backmark, Lars.
Baner, född von Both.
Beijer.
Beronius.
Björkman.
Björkman, A. U.
Björkman, Olof.
Björlingsson.
Bolin, P. A.
Brolin, Lars.
Bruzelius, Em. 12 Ex.
Bäckström.
Carlson, J. A. 73 Ex.
Cosse.
Dessle.
Drougge, Anders.
Edling, L. P.
Egnell, H.
Ekeroth, J.
Ekman 6 Ex.
Ekstedt, Maria Margar.
Elfbrink, O.
Elfstrand, G. A.
Elfstrand, P.
Engelkranz, Eleonore.
Enlund, Jonas.
Erikson, Er. 6 Ex.
Eriksson, O.
Ersson, Erik.
Fahlwik, A.
Falck, Henrik, 18 Ex.
Ferlin, Olof 6 Ex.
Florin, O.
Forssell, Anders.
Forssell, C. A.
Forssell, R. F.
Fraenell, Anders 6 Ex.
Fuchs, Zach.
Grape, Erik Dan. 6 Ex.
Gyllenbåga, A. Planting.
Göransson, Anders.
Hagbom, H. P.
Harbo Kyrka.
Hartman.
Hedman, Anders.
Hellström, Olof.

Holmberg, Maria Carol.
Holmberg, Sofi.
Huldberg, G. A.
Husberg, N. Fr.
Högberg, Br. Maria.
Höijer, G.
Jonsson, Anders.
Jonsson, Olof.
Isander, M. N. A.
Isæus, L. M.
Kingren, L.
Kolmodin, P.
Koraen, C. Fr. 6 Ex.
Küsel, C.
Källstedt, E.
Lagerbring.
Levenhaupt, G. A.
Liljenstolpe, A. F. 6 Ex.
Linderdahl, A.
Lundberg.
Lundgren, Johan.
Lundgren, Peter.
Lundqvist, P. N.
Lövenhjelm, C. G.
Malmgren, E. M. L.
Melin, A. P.
Moberger, O.
Naesén, A.
Norberg, Jonas.
Nordblad, Carl.
Norin, Erik.
Norlander, Nils 42 Ex.
Norström, E. A.
Nyman, A. C.
Nyman, P. B.
Odén, N. J.
Olof, Olof.
Olsson, Erik.
Oxenstjerna, G.
Pehrsson, Olof, i Lång-hed.
Pehrsson, Olof, i Näsby.
Petré, J. R.
Pettersson, J. 3 Ex.
Pihlman, N. O.
Rogberg, C. G. 6 Ex.
Rollin, C. G.
Rollin, Johan 3 Ex.
Rudbeck, född Oxen-stjerna.
Rydberg, C. P.
Sandberg, C.
Schedvin, C. O.
Sefström, A. G. 6 Ex.
Scherström, Anders.
Schilling, Erik Bengt.
Schoultz, Carl, von.
Schram, Em. 7 Ex.
Schröderheim, J. U. 6 Exempl.
Sohlin, A.
Stolpe, P. N.
Strandlund, Olof.
Streng, Carl Peter.
Sundelius, Salomon M.
Svartz, A.
Söderberg, N. P. 6 Ex.
Söderhjelm.
Söderman, Olof.
Söderstedt, J. M.
Tranberg, C. P.
Tersmeden, född von Rosenstein, 2 Ex.
Tersmeden, född Tersmeden.
Tersmeden, Fröken.
Tourén, L. L.
Törner, Patr.
Törners, M.
Utterström, O. Ph.
Wahlman, P.
Wallén, Is.
Wallenstéen, I. C. 36 Ex.
Wallenström, A. 6 Ex.
Wallin, Mårten.
Wallin, J. P.
Wallinder, El.
Wallinder, P. 2 Ex.
Weijel, H. W.
Wessblad.
Winbom, J. A. 3 Ex.
Wising, Ulrica.
Wistrand.
Zacco.
Zetterstén, Carl.
Zetterström, Carl.
Åberg, F.
Åhrman, P. S.
Åkerberg, S. A. 6 Ex.
Åström, Sven.
Östman, Olof.

Linköpings Stift.

Abrahamsson, J. 3 Ex.
Adler, P. G. 31 Ex.
Adlerz, J. A.
Almén, J.
Anær, Pehr.
Andersson, Anders.
Andersson, Jacob.
Andersson, Peter.
André, C.
Appelberg, Joh. 6 Ex.
Arenius, G. J.
Arnell,
Aronsson, A. 12 Ex.
Aschan, Pehr.
Asker, Claës Abr.
Asklöf, N. M.
Aspling, Sam.
Aspling, C. C.
Axenborg, C. E.
Becker, Joh. Er. 2 Ex.
Behm, Carl, 2 Ex.
Berg, C. J.
Bergman, C. G.
Bergenstråhle, N. F. 6. E.
Berselius, J. A.
Billsten, J.
Björkeroth, Axel. Jak.
Björkeroth, L. Christ.
Björklund, F.
Björkström.
Bladin, Erik.
Bleckertz, S.
Blidberg, Carl.
Boræus, L. J.
Boudrie, Pehr Gust.
Brunau, Sv.
Brunnius, C. G. född Rehbinder.
Bruun, A. 6 Ex.
Burén, Adolf.
Busch, Charlotta.
Båth.
Castens, Sally.
Cederborg, S. M. Th.
Cederqvist, Samuel.
Chambre, Jeannette E.
Cnattingius, J. A.
Dahl, Balzar Georg.
Dahlqvist, D.
Dahlström, J. F.
Dahlström, J. U.
Dedering, A. G.
Douglas, Gustaf.
Duberg, A. M.
Duse, G.
Dusén, C. J. 3 Ex.
Dyk, Sara, född Toll.
Edelfelt.
Edler, A.
Egnell, Fr. C.
Egnell, P.
Egnell, Carl Gust. 6 Ex.
Ehrenborg, Gustaf.
Ekborn, A. P. 3 Ex.
Ekenman, Hel. Cath.
Eklundh, Carl.

Ekström, A. 6 Ex.
Ekvall, P. Ludv.
Elgerus, D. G.
Elmberg, Fr.
Engelbrecht.
Engström, Carl P. 3 Ex.
Eriksson, Anders
Eschelsson.
Falk, C.
Fast, A. G.
Flodman, And. Fredr.
Forsberg, Sven.
Fosselius, Charlotta.
Fredrickson, G.
Friedner, Jon.
Funk.
Gahm, G.
Gegerfeldt, J. von.
Georgii.
Grevell, Joh. Fr. 2 Ex.
Grevell, G.
Grill, And. Wollter.
Grundelius, N. P.
Gustafsson, P.
Gyllensköld, Mariana.
Gylling, G. Er.
Göransson, G. P.
Hagelin, Fr.
Hagert, And.
Haglund, J. B. 12 Ex.
Hagrell, Elias Fr. 2 Ex.
Hagström, N.
Hall, G.
Haraldsson, Carl.
Havton, E. 6 Ex.
Hederström, Ad.
Hellström, P. Gust.
Henrichsson, A.
Hofstedt, C. G.
Hofstedt.
Hollman, M.
Holmers, Charles Emil.
Holmström, A.
Holst, Fru.
Hulthin, Sofi.
Hummelhjelm, C. F.
Hunterska Skolan i östra Stenby Socken.
Hvasser, A.
Håkansson, Lars
Häger, Nils.
Härnström.
Högberg, Aug.
Jakalin, C. F.
Jansson, Petter.
Johansson, Carl.
Johansson, J. F.
Jonsson, Magnus.
Julerums Bylag.
Jönsson, Carl.
Kastman, J. O.
Keij, H.
Kellberg, Jeannette M.
Kindberg, Henriette.
Kindstrand, S. L.
Kling, C. C. född Jung.
Kraft, G.
Kraft, J.
Kullberg, H. A.
Kurman, A. P.
Kuylenstjerna, Erik.
Köhler, Carl A.
Lagercrantz, Carl.
Lagergren, Carl Pet.
Lagergren, C. N. 6 Ex.
Lagerqvist.
Landerstedt, J. E.
Larsson, Sven 2 Ex.
Lejman, C. C.
Leijonhufvud.
Leijonhufvud, E. K:son.
Lewenhaupt, Charlotta.
Liljenstolpe, född Hederstjerna.
Lindblad, D. F.
Lindblad, J.
Lindblad, P. A.
Lindblom, Sofi Ulr.
Lindeberg, J.
Lindelius, A.
Ljung, J. P.
Lorin, Pehr.
Lovgren, Gust.
Lundborg, Helena.
Lundqvist, L. 2 Ex.
Lundvall, J. C.
Lutteman.
Löfgren.
Löfvendahl, O.
Löwenadler, C. F.
Malmström, P.
Mannerberg, Lars 2 Ex.
Maré, de, född Neræus.
Matson, Anders.
Mellen, von.
Mobeck, G. A.
Modig, J.
Montgomery, K. C:son.
Månsson, Lars.
Mörner, G. S.
Nelzén, N.
Nerén, J. P.
Nilsson, Sven.
Nordenfalk, född Risellschöld.
Nordenstolpe, M.
Nordström, Magn.
Nordvall, And. 6 Ex.
Nyberg, J. G.
Nygren, J. A.
Nylander, G.
Nystrand, J. Fr.
Ohrling, C. P. 2 Ex.
Olai, A. 24 Ex.
Olofsson, Nils.
Palmgren, Inga, född Widén.
Pehrsson, Nils.
Pehrsson, S. E. 3 Ex.
Petersson, S. E.
Petersson, Joh. Pet.
Pettersson, N. F.
Pettersson, P.
Pettersson, P. G.
Pihlgren, Fr.
Post, Ernst Reinh: von.
Qveckfeldt, Johanna.
Regna Sockenskola 2 E.
Rehbinder, F.
Rehnal, Axel.
Rejner, Pehr.
Ridderborg von Block.
Ringblom, N. G.
Ringborg. J.
Roloff.
Rothlieb, N. F.
Rothstein, Jonath.
Rydberger, M.
Rydström, Nils.
Röhman, Wilh. Gust.
Röök, G. von.
Sandahl.
Sandes, A. D.
Sandry, Joh. F. 2 Ex.
Scherqvist, H.
Schmiterlöw, A. B.
Schmiterlöw, A. M., född Palbitzki.
Silfversparre, G. U.
Sjögren, G. G.
Sondén, Joh. Ad. 2 Ex.
Sondén, Sven Daniel.
Staflund, Erik.
Stenkula, P. A. 4 Ex.
Steijern, H. von.
Steijern, Gustafva von.
Strömbäck, Samuel.
Stylin, Joh.
Ståhlhammar, J.
Sundberg, Pehr.
Sundström, P.
Suneson, C. Ad. 2 Ex.
Svensson, Nils.
Svensson, P. R.
Säby Sockenskola.
Söderberg, C. Christ.
Söderström, Er.

Södervall, Jon.
Södervall, N.
Söhrling, E.
Tenger, Christ. S:n.
Thamsten. I. P.
Thellander, Sv. Em.
Thunberg, J. P.
Tjellmo kyrka.
Tisell, Axel, W.
Tisell, D. P.
Tisell, Nils Fr.
Torssander, Joh.
Torselius, A.
Törnbom, Louise,
Ulander, L.
Wahlin, And.
Wallberg.
Wallberg, A. S.
Wallberg, S. J.
Wallberger, Hans Jak.
Wallerstedt, G.
Wallman, J.
Warelius, G.
Wassrin, Pehr.
Weibull, M.
Wennermark.
Wessén, J. M.
Westerberg, Augusta.
Westerberg, Anna C.
Westerberg, Leonora.
Westerberg, Minna.
Westerberg, Sofi.
Westerberg, W. Del.
Westerberg, Erik.
Westerberg, Joh. I.
Westermark, C.
Vicken, H. von.
Wide, Carl.
Wiger, J. F.
Wikblad, A.
Wikström, N. F.
Wilander, Peter.
Winberg, A. G.
Wimermark, P. J.
Wimermark, J. R.
Wirén, J.
Wolfeldt, Pamilla.
Zetterstrand.
Åberg, P. J. 2 Ex.
Åderman, C. U.
Åstrand, C. J.
Östensson, Sven.
Öster, J. 12 Ex.

Skara Stift.

Almberg, C.
Amnæus, S. H.
Andersson, Pehr.
Asp, Nils.
Aurelius, Sven.
Backman.
Becker, von, född Lil-
jestråle.
Behmer. 2 Ex.
Bergendahl, L. G.
Bergman.
Bergqvist.
Bergström, N.
Bergström, P. G.
Björk, B.
Blomberg, J. G. 6 Ex.
Blomgren, A. 4 Ex.
Bredberg, B. J. 2 Ex.
Bruno, Carl Joh. 2 Ex.
Bånge, Fr. Gabr.
Calén, G.
Calin, A.
Camitz, Georg.
Carlander, A.
Carlander, P. O. 7 Ex.
Carlbeck, L.
Carlberg, C. G.
Carlberg, P.
Carlén, C. G.
Carlén, G. J. 3 Ex.
Chytræus, H.
Darin, S. A.
Drös, Pehr.
Dyrén, Brita.
Ekengren & Hedenlund.
Eliæson, A.
Eneroth, J.
Enstedt, Sven.
Erikson, J.
Essen, Didr. Ad. von.
Fægersten, J.
Fægersten, N. J.
Fægerskjöld, B.
Fahnskjöld, J.
Faxe, Anders.
Flodin, C.
Fock, C.
Fogelqvist, P. S.
Forssblad, J. E.
Forssblad, J. S.
Forsselius, P. J.
Frese, Emanuel, de
Friberg.
Frick, Anders.
Frigell, J.
Frisell.
Frölich, C. G.
Frössberg, J.
Funck, F. W.
Gahm, And.
Gällander, Hans A.
Garp, G.
Gegerfelt, U. von.
Geijerstam, Em. af.
Gerdzlovius, N. L.
Gerdzlovius, P. F.
Granfeldt, G.
Gyllenhaal, Hedv. Marg.
Gyllenhaal, L. Herm.
Gyllensvärd, B.
Hallgren, Nils.
Hallgren, Sven 12 Ex.
Hammarhjelm, E. G.
Hasselström, C. M.
Hedenius, P.
Hedström, J.
Hjertberg, Gustaf.
Hjorth, F. E.
Holmberg, J.
Hultberg, Lars.
Hultman, C. A.
Hultman, P. A.
Håkansson, Jakob.
Hållander, J.
Högman, Carl.
Högman, Ben. M. 2 Ex.
Hörling, J. E.
Jansson, J.
Kellgren, Jac. Ax.
Kellman, A. G.
Kjellander, Ulrica.
Kjellberg, A. G.
Kjellén, J.
Kjellman, J.
Kjerner, Anders.
Kindberg, B.
Kingren, L. 6 Ex.
Knorring, B. U. von
Knös, A. C.
Knös, S.
Korsell, P. G.
Kullberg, O.
Kumlien, L.
Kyhlberg, L. W. 2 Ex.
Källgren, J. 24.
Lagerberg, Claës.
Lagerberg, P.
Lagergren, P.
Lampa, M. E.
Larsson, Anders.
Lejon, P.
Liborius, M. 2 Ex.
Lidberg, Johan.

Liedberg, J. M.
Liljestjerna, A. G.
Lilljehöök, L.
Lindberg, N.
Linderholm, O. 2 Ex.
Lindgren, C.
Lokrantz, J. D.
Lugner, J.
Lundberger, A. 6 Ex.
Lundblad, Carl P:son.
Lundén, P. E. 7 Ex.
Lundgren, C. W.
Lundqvist, Sven.
Lundqvister, A. J.
Lundström, Gustaf F.
Lundström, U.
Lustig, Carl.
Luth, W.
Löfgren, C. P.
Malm, H. C.
Mannerfeldt, C. E.
Mattsson, P. J.
Meijerhöffer, J. G.
Mellbin, G. A.
Mellin, G. A.
Mellin, J. F.
Mellin, A. M.
Moberg, Joh. Just.
Modin, P. A.
Myrtin, S.
Natt och Dag, C.
Nellson, H.
Nerman, C. U.
Netterblad, A.
Norder, Sv.
Norin, P.
Norlin, J. H.
Nylin, C.
Nyman, J. P.
Nyqvist, J.
Odhner, P. H. 6 Ex.
Odhner, Claës.
Olbers, M. C.
d'Orchimont, W. A.
Osbeck, A.

Otterborg, Sven L.
Pettersdotter, Maria.
Piper, Gustaf.
Posse, Arv. Arv:son.
Rehnstjerna, Charlotta, född Fleetwood.
Reutercrona.
Richert, M. E.
Richert, G. B.
Ridderbjelke, J.
Rudensköld, C.
Ruthensköld, G. A.
Rythén, J. H.
Rådberg, Em.
Sandahl, J. G.
Sandahl, P. G.
Sandberg, Christina.
Sandel.
Sandsjö, G.
Santesson, B. H. 2 Ex.
Scherdin, O. 2 Ex.
Scholl, J. N. 6 Ex.
Schoug, J. N.
Schånberg, O. P.
Segebaden, G. B. von.
Setterberg, A. G. 2 Ex.
Siberg, L.
Silfversvärd, A. F.
Sjöberg, P.
Sjöborg, N. W.
Sjöstedt, J.
Sneidern, von.
Sommar, J. F.
Sommelius, Joh.
Spindler, G.
Stahl, Moses.
Stenberg, A.
Stenborg, W.
Stolpe, And. Ephr.
Strokirch, I. H. von.
Strömvall, R.
Styrlander, G.
Sundén.
Sundius, C. G.
Sundler, Carl J. 6 Ex.

Svalander, J.
Swan, M.
Svartz, D.
Svensson, J.
Sydow, C. F. von.
Synnerholm, C. J.
Särnblad.
Söderqvist, A.
Tham, Pehr.
Thil, P.
Thorssander, E. M.
Thun, J.
Tidén, L.
Torin, C. M. 6 Ex.
Torin, J.
Torin, B.
Troselius, J. R.
Tulin, A. född Wästfeldt.
Tillberg, M. 3 Ex.
Wallgren, Jakob.
Wahlrund, P. J.
Wahlström, S.
Walberg, Sven. 7 Ex.
Wallin, N.
Warholm, Clas 2 Ex.
Wendels.
Wendels, Al. von.
Wennerberg, G.
Wennersten, N.
Westfeldt.
Westfeldt, G. A.
Westman, A.
Westman, H.
Victorin, W. F.
Witthoff, C. A.
Wästfeldt, Augusta, född von Braun.
Wästfeldt, Hedv. Sofia, född Arsenius.
Zweigbergk, S. G. von.
Öjebom, N.
Ölisch, P.
Örngrén, J. J.

Strengnäs Stift.

Almgren, Hedda.
Almqvist, Carl 2 Ex.
Almqvist, C.
Ankarsvärd, C. H.
Annell, J.
Anrepp, Jaquette.
Anstrin, G. F.
Arenfeldt, född Wennerstedt.
Arfvidsson, A. J. 6 Ex.
Arfvidsson, M.

Askengren, J. G.
Barvander, Lars Fredr.
Baumgardt, L. F.
Bergfalk, Erik.
Bergholm, I. I. 6 Ex.
Bergström, A. G. 6 Ex.
Berndes, F. A.
Bernhardt, G. 2 Ex.
Besk, Maria.
Blomberg.
Boberg, G.

Bonde, F. U.
Bremer, Charlotte.
Bremer, Frederique.
Brisman, C. D.
Bronell, M. 6 Ex.
Burenstam, Johan.
Carlsson, C.
Casström.
Cederborg.
Christiernson.
Dahlström, O. F.

Dahm, J. P.
De Géer, Gerard.
Djurklo.
Drakenberg, J. A. 2 Ex.
Drakenhjelm, J. G.
Eckerberg, C. Emil.
Edlund.
Ekström, Chr. L.
Ekstrand, A. 6 Ex.
Ekstrand, C. D.
Emthen, Carl.
Erlandsson, Anders.
Ersson, Erik.
Espling.
Floqvist.
Fock.
Forsberg.
Frigelius, Ch.
Gejerstam, Christina af, född Hofstén.
Gethe, född von Otter.
Giers, Carolina.
Grandelius, Nils 24 Ex.
Grandin, L. 2 Ex.
Grewesmühl, C. Albr.
Grill, A. J.
Gustavsson, Karl 2 Ex.
Hagberg, J. P. 6 Ex.
Hallberg, Johan 6 Ex.
Hallgren, C. U.
Hallman, G. A.
Hallongren.
Hamilton, C. D.
Hamilton, H.
Hebbe, And. Wilh.
Hedde.
Hedengren, C.
Hellberg, Johan M.
Hellström, Ad. Reinh.
Hoffman, Joh.
Hofstén, H. von.
Holmberg.
Holmlin, J. 2 Ex.
Holmstedt, Zach.
Horn, C. Lovisa von.
Hägerflycht, Ebba.
Hällberg.
Insulander, E. 2 Ex.
Jacobsson, H. von.
Jansson, Pehr.
Jennings, Sofi Eleon.
Jonsson, J.
Jonsson, P.
Julin, Pehr.
Kalling, Fredrik.
Kellmark, H. 2 Ex.
Kihlstedt, Gustaf 6 Ex.
Klingberg, C.
Kolmodin, Helena.
Kræmer, K. von.
Lagerstråle, Hedda.
Lagqvist, C.
Lahng, H. 3 Ex.
Lang, C. G.
Lejonadler, Fred. 5 Ex.
Lejonadler, Margaretha.
Lejonhufvud, C. E. 6 Ex.
Lennholm, Er.
Leth.
Lindahl, Jakob.
Lindberg, C. G.
Lindberg, Johan.
Lindberg, P. G.
Lindblad, J. H.
Lindbom, Johan.
Linderholm, O. 2 Ex.
Lindstein, J. H.
Ljungberg.
Ljungqvist, Gust. Gabr.
Lundberg, Christian.
Lundbom, G.
Lundgren, C. A.
Lundqvist, P. D.
Lybeck, H. M.
Löfdahl, O.
Löwen, W.
Magelius, Gustaf.
Malmgren, E. M. L.
Malmström, Johan.
Malmström, P. J.
Matern, von.
Matthsson, P. E. 2 Ex.
Mellström, Ad. R. 2 Ex.
Montgomery, Fabian.
Möller.
Mörner, född Silfversparre.
Nilson.
Nilsson, Bengt.
Nordeman, Y. U.
Nordenstolpe, B. M.
Nordevall.
Nordmark, P:son P.
Nyberg.
Nyberg, E. J.
Olofsson, L.
Olsson.
Ovén, H.
Palmær, Cath. M.
Pamp, J. F. 3 Ex.
Pehrsson, Anders.
Pehrsson, Pehr.
Petri, J. E.
Pfeiff, Charlotta.
Qvarnström.
Reenström, G.
Ringzelli, P.
Roman 2 Ex.
Runbergson, U.
Rundlöf, J. P.
Runström, C. M.
Rönholm, Theodor.
Sahlstedt, Mary. Jan.
Sahlström, P.
Schantz, C. J. von.
Schaumkell, J. G.
Schelin, P. G.
Schöldberg.
Segerstedt 6 Ex.
Seyén, P. C. 2 Ex.
Silfversköld, Laura, född Tarras.
Silfversparre, C. M.
Silfversparre, G. F.
Silfversparre, S.
Sparre, Gabriel Adolf.
Sparre, Wilhelm.
Stark, J. E.
Stenberg.
Stenmark, Johan.
Stenmark, S.
Strandberg, Olof 12 Ex.
Svedberg, J. F. 3 Ex.
Svedenstjerna, Friherrinna
Söderbom, C. M.
Söderman.
Söderqvist.
Tarras, Augusta.
Tarras, Emma.
Tersmeden, Hedda, född Wegelin 2 Ex.
Tingstadius 3 Ex.
Tingstadius, född Giers.
Tiselius, Gustaf 6 Ex.
Tisell, Gust. Ludv.
Torrén, E. P.
Tranberg, C. J.
Wadström, C.
Walström, C. G.
Wallström, Lars.
Wangstelius, A. F.
Wattrang, L. Cathar. född Breums.
Weidenhjelm, Henr.
Wennberg, C.
Wennergren, A. 6 Ex.
Wensjoe.
Westerling, Johan.
Widmark, N.
Widström.
Wikblad, Herrman.
Wikström, E. 3 Ex.
Wilkman, G.

Winge, P. E. 15 Ex.
Wirén, Erik 2 Ex.
Wrangel, Christian L.
Zaar L. 2 Ex.
Arman.
Åstrand.
Öman, Erik.
Östling, Nils.

Westerås Stift.

Ahenius.
Adlervald, C. J.
Ahl.
Almberg, J. Ph. 2 Ex.
Andersson, Anders.
Andersson, Bengt.
Andersson, Carl i Danby 2 Ex.
Andersson, Carl i Gryt-hyttehed.
Andersson, Erik.
Andersson, Georg.
Andersson, Gustaf.
Andersson, G. S. 17 Ex.
Andersson, Hans.
Andersson, Jan.
Andersson, Olof i Gässlinge 2 Ex.
Andersson, Olof i Brunshytta.
Apelqvist, C. O.
Arborelli, P. J. 3 Ex.
Arell, P.
Arhusiander, Carl.
Arosin, H. 12 Ex.
Aruhsell, Erik.
Barck.
Barkén, P.
Barkman, Johan.
Beckius.
Bedoire, C. F.
Bellander, Gustaf.
Bellander, J. Th.
Berg, Olof Olsson.
Bergholm, A.
Berglind, A. 18 Ex.
Berglund, C. 6 Ex.
Bergsten, C. A. 6 Ex.
Bergsten, Johan.
Berkén, Pehr.
Beskow, G.
Billow.
Björlingsson.
Blomberg, A. 2 Ex.
Blomberg, A. W.
Blumenberg. 2 Ex.
Bodell, C. J.
Borg, J. G.
Borgenstjerna, C. R.
Borén.
Bosæus, H.
Boström, Anders 5 Ex.
Bredberg, B. G.
Breitfeldt, Alexander.
Broberg, L. A.
Brogren, Anders.
Broman, A. J.
Bäck, C.
Carlström.
Carlström, Er.
Cederborg.
Dahlgren, Zacharias.
Delphin, J. 12 Ex.
Dragman, C. C.
Dunder, Joh.
Dunder, Jonas.
Eggertz.
Eggertz, Erik.
Ekstedt, J. A.
Ellström, Pehr.
Engeström, Ebba von.
Engström, J. O.
Erelius, Joh. 7 Ex.
Ericsson.
Ericsson, J.
Eriksson, Olof.
Eriksson, Erik.
Ersdotter, Brita 2 Ex.
Ersson, Gustaf.
Ersson, Lars.
Estenberg, B.
Evert, A.
Fahlander, J.
Fallström.
Fogelmark.
Forsgren, Pehr.
Forslind, C. C:son.
Forssberg, L. Fr.
Forsselles af.
Forssman, C. M.
Fredberg, Anders.
Fredrichsson, A. F.
Frodell, C.
Fröman, C. O. 6 Ex.
Geijer.
Gerdten, J. A. von.
Gjerling, S.
Gieslind, H.
Godenius, C.
Godenius, Gustaf.
Godenius, J. E.
Goffenger, Fr. 3 Ex.
Gothén, M. L., född Svedenstjerna.
Groen, A. H.
Groen, Maria U.
Groth, Fromh.
Groth, J. A.
Gussander, P. U.
Göthe 9 Ex.
Hagberg, C.
Haggren, Johan.
Hagström, Erik 2 Ex.
Hagström, J.
Halfvardsson, Olof.
Hammarin, C. G. 2 E.
Hammarsköld, W.
Hamnström.
Hansson, Hans
Hansson, Sven.
Harlingsson, W.
Hedberg, A.
Hedgren, Lars.
Hedmark, Erik.
Heggroth, Gustaf.
Heggroth, J. H.
Hellberg, Carl.
Hellenberg.
Hellerström, M.
Hendel, E.
Henschen, E. G.
Hillbom, J. E.
Hillgren, P.
Hinnersson, J. P. 6 Ex.
Holm, Daniel.
Holm, J. H.
Holmberg, C. A. 12 E.
Holmgren, J. O.
Hultin, Em.
Humlén, C. E. 2 Ex.
Höglund, P. 4 Ex.
Hölin, D.
Indebetou.
Ingberg, Gust.
Ingberg, Johan.
Iverus, G. F. 2 Ex.
Jakobsson, Jakob.
Janse.
Jansson, Anders i Himmet.
Jansson, Anders i Jernboås och Håkansboda.
Jansson, Anders i Björkhult.
Jansson, Erik.
Jansson, Jan.

Jansson, Jan, i Hjalsjö och Grönhult.
Jansson, Olof.
Kallstenius, C. D.
Kallstenius, J. J.
Karlin, E.
Kellberg, H.
Kihlman, J. H. 12 Ex.
Klinth, W.
Korsberger, J. G. 2 Ex.
Kraft, A. M.
Källström, Hans.
Lagergren, C. E.
Lagergren, H.
Lagnelius, A. P.
Langelius, I. W.
Larsson, Anders.
Larsson, Daniel.
Larsson, Lars.
Lejel.
Levton, C. H.
Liedström, J. P.
Liljenstolpe, G.
Liljehorn.
Lindblad, A. P.
Lindbohm, Carl.
Lindbohm, J. A.
Lindbom, C. U.
Lindborg, J.
Lindforss, A. W.
Lindgren, Joh.
Lindstedt, J. P.
Littmark, J.
Littmark, J. J.
Littmark, R. P.
Lundberg, A. F.
Lundblad, Erik.
Lundeberg, J.
Lundelius, P. O. 18 Ex.
Luth, Joh. E. 12 Ex.
Lyman, G.
Lyrberg, Carl 2 Ex.
Löf, Anders.
Mannerstråle, M. C.
Matsson, And. i Nordbäcksbo.
Matsson, And. i Stigbo.
Medin, O. C. 2 Ex.
Mellgren.
Muncktell, J. F. 6 Ex.
Muncktell, Joh. Theof.
Myckelberg, Johan.
Netzel, Fr.
Netzel, N. A.
Nilsdotter, Cathrina.
Nilsson, Nils.
Norberg, Anders.
Norberg, E.
Norberg, P.
Nordin, A. 2 Ex.
Norin, Johan J:son.
Norling, Nils.
Norström, J. 30 Ex.
Nyberg, A. W.
Nyberg, J. U.
Odelberg, C. G.
Olofsson, Pehr And.
Olsson, Anders 2 Ex.
Olsson, Lars.
Olsson, Olof 2 Ex.
Olsson Olof i Östra Långstrand.
Olsson, Pehr.
Olsson, Sven.
Pehrsson, And. i Jernboås och Sjöby.
Pehrsson, And. i Östra Djupkärra.
Pehrsson, And. i Snidertäckten.
Pehrsson, Erik.
Pehrsson, Ohl.
Pehrsson, Olof.
Pehrsson, Lars.
Pehrsson, Pehr.
Pehrsson, Pehr i Gammalhyttan.
Petré, M. F.
Pettersson, J.
Pettersson, Johan.
Pistolsköld, Eva Mar.
Ramsell, J. G.
Ramstedt, Carl.
Rathsman, S. C. 3 Ex.
Renström 2 Ex.
Restadius, L.
Rinman, P. S.
Rosenius, Olof 12 Ex.
Roth, Dav. Ulric.
Rothman, T. G.
Rudbäck, A. F.
Rydvall, C. W.
Salholm, Anders.
Schulzberg, E.
Schulzberg, Fr.
Schultz, Lars G. 6 Ex.
Schultzberg.
Steenman, J. R.
Steffenberg, C. 12 Ex.
Stenberg, B. E.
Stenberg, J. P.
Stockenström, E. von. 6 Exempl.
Stockenström, S. von
Strand, P. Z.
Strandell, A. G.
Strömberger, C. Th.
Sundell, Er.
Sundén, D.
Svensson, Sigge.
Svensson, Sven.
Södergren, P.
Söderholm, P.
Söderström, Erik.
Sörman, E.
Söderhjelm.
Tengman, P.
Thalén, Is.
Thunblad, G. 6 Ex.
Tilléus, C. C.
Torstenson, C. F. 2 Ex.
Torstenson, G. 2 Ex.
Trång, Daniel.
Trång, Johan.
Tysklind, Erik.
Törling.
Uneutz, Erland Jakob.
Unge, Fr. A. von.
Wahrenberg, C. E.
Wahlström, F.
Wall, 2 Ex.
Wallberg, And. 2 Ex.
Waller, E.
Wassberg, P. F.
Wedholm.
Wejel, H. M.
Westblad, Pehr.
Westlinger.
Weström, Olof.
Wågberg, Joh.
Zachrisdotter, Karin.
Zimmerman.
Åberg.
Åberg, Samuel.
Åsbrink.
Örnsköld, A. L. A.
Östberg, J. G. 2 Ex.
Östengren, O. J. H. 6 Exempl.

Wexiö Stift.

Ahlgren, J. C.
Ahlstedt, Joh.
Almark, Sam.
Almqvist.
Almqvist, S. J.
Andrén, L. 6 Ex.
Aschan, J. L. 24 Ex.
Aschan, Aurora.
Aschan, Carin.

Asker, J. 12 Ex.
Bask, A. P.
Bergqvist, N. U. 3 Ex.
Berzelius, Christina, f. Grapengiesser.
Björklund, J.
Björkman, C. A.
Blohm, Anders.
Bogren, P.
Bohmansson, S. A. 4 Ex.
Brummer, E.
Cavallius, C. Fr. 6 Ex.
Christophersson, Joh.
Dahlgrén, N. M.
De Marée, J. F.
Fagerberg, Carl.
Fleetwood, Charlotte.
Fryberg, M.
Fryberg, A. M.
Fryberg, C. J. 2 Ex.
Gasslander, C.
Hallengren, J.
Hallengren J. N.
Hamilton, Hugo 6 Ex.
Hasselberg, f. Munthe.
Hedenstjerna, Salomon.
Hedenstjerna, Erland.
Hederström, C. M.
Hjerta, C.
Hjortsberg, M. född Lundström.
Holmgren.
Hulst, A. E.
Håkansson, L.
Högberg, M.
Hök, A. C.
Johansson, Jonas.
Johnsson, I. P. 2 Ex.
Johnsson, Peter i Narremålen.
Jonasson, Sven.
Jönsson, Peter.
Kollind, M. 6 Ex.
Lagerbohm, G.
Lagergren, J. E.
Lagerman, M. El.
Liljeros, J.
Lindberg, L.
Lindgren, P. J. 6 Ex.
Lindqvist, A. P.
Lindqvist, Joh.
Lindvall, A.
Littorin, Sven.
Lofgren, F.
Lundblad.
Lundell, A.
Lundström, J. P. 15 Ex.
Mellin, S. G.
Mellberg, J.
Moberger, P. H. 2 Ex.
Månsson, Jakob.
Nilsson, Sven.
Nyberg, E.
Nyblæus, N. F.
Nyström, P.
Osander, Lars.
Otter, Carl von 12 Ex.
Persson, Anders.
Persson, And. i Ljunghult.
Pettersson, Sven.
Påhlman, G.
Rappe, A. W.
Reuner.
Reutersvärd.
Ringenson.
Rooth, Sven J. 6 Ex.
Rosengren, L. P.
Rosengren, M. H. 6 Ex.
Rosinius, Louise.
Rudebäck.
Rudqvist, E.
Rålin, Abr.
Sandahl, H. P. 12 Ex.
Sivers, P. A. von.
Schalander, N. F.
Settervall.
Silfversparre, W. 2 Ex.
Sjölin, A. 6 Ex.
Strandmark, Is.
Stridbeck, G.
Strussenfelt, Ulrica.
Svalander, Pehr, 6 Ex.
Svanbeck, G.
Tegnér, Esaias.
Tersmeden.
Thalin, Olof 6 Ex.
Theorin.
Tunström & Söderberg.
Täfvelsås Kyrka.
Ullberg, J.
Wadell, L. G.
Warnstedt.
Wennberg, C. J.
Westberg, S. J.
Wetterling, J.
Wettermark, Anders.
Wiberg, S. G.
Wilhelmson.
Wieslander, J. 6 Ex.
Åberg, G. J.
Åhman, Joh.
Öhrnberg, J. J.
Östberg, P. 11 Ex.

Lunds Stift.

Alm, S.
Andersin.
Anglin, P. N.
Aspegren, August.
Bagge.
Bagge, G.
Bengtsson, Sven.
Bolin, S. C.
Bordelius, P.
Borneman, af.
Brodd, J.
Bäck, G.
Bökman, J. F.
Carlsson, C. C.
Cedergreen, F. F.
Collin, C. J. 2 Ex.
Crona, Pehr.
Crona, Zacharias.
Danielson, Zacharias.
Dücker, Christ.
Ekegrén, J.
Elers, Rebecca.
Falk, G.
Falk, Josua.
Fehr, N.
Flodstedt, O. Wilh.
Florén, M.
Flygare, P. E.
Franck, Chr. G.
Frick, J. A.
Grenander, P.
Gulin.
Gullberg, C. G.
Gyllensköld, S. G.
Hahr, A. C.
Hallengren, G. A.
Hammar, D.
Hammar, O. 2 Ex.
Hammarstrand, J. F. 12 Exempl.
Hasselqvist, F. L.
Heden, A. H. 2 Ex.
Heidenstam, W. von.
Hjelm, Brita Christina.
Hjelm, C. F. C.
Holm, C.
Holm, C. U.
Holmberg, C.
Holmberg, J. A.
Holmudd, J.
Hommerberg, P.
Håkansson, G.
Håkansson, Mathias.
Håkansson, Nils.

Häggberg, N. P.
Jacobsson, Sone.
Jegerschöld, C. L.
Jeppsson, Jon.
Jonsson, Jon.
Jutman, P. J.
Jönsdotter, Elna.
Kindberg, J. H. 12 Ex.
Kindgren, O. B.
Klint, af.
Kronberg, S. M.
Lagerbjelke, S. J.
Larsson, Jon.
Lennvall, G. 9 Ex.
Lilljevald, S.
Lindegren, S. J.
Lindhberg, H.
Lindqvist, J.
Ljungberg, Joh. J.
Ljungstedt.
Lovén, Clara.
Lovén. C. R.
Lundstén, Helen Sofi.
Långstadius, C. G.
Melander, J. M.
Moberg, G. O.
Montelius, C. G.
Morin, Olof.
Månsson, El.
Möller.
Nilsson, I. 2 Ex.
Nilsson, Måns.
Nilsson, Pehr.
Nilsson, Sven.
Nordeman.
Nordin, J.
Nyström, N. M.
Olsson, B.
Osterman, A.
Osterman, C. D.
Osterman, Louise.
Ovenius, H. A.
Palmqvist.
Pehrsson, A. i Djursmåla.
Pehrsson, And. i Lösen.
Pehrsson, Eskil.
Pettersson, Carl.
Pettersson, G.
Pettersson, O.
Ploman, E.
Ramel, född Beckfriis 5 Exempl.
Rehn, L. C.
Ringheim, Fredrik.
Ringheim, S. P.
Ringius, Ad.
Rubin, E. W.
Rundcrantz, E.
Rydeberg, P. 12 Ex.
Rönbeck, I. F.
Rönström.
Rönström, Ulrica.
Sandeen, P.
Schaar, C. J.
Schartau, Henrik 6 Ex.
Schmidt, W.
Schwerin, Martina von 2 Exempl.
Sjöbohm, C. G.
Sjöbohm, Chr. J.
Skoog, Olof 6 Ex.
Strandberg, O. A.
Ståhlhammar, L. H.
Sundin, C. A.
Svensson.
Sylvander, J.
Södergren, J.
Syreen, P. H. 4 Ex.
Thomæ.
Treutiger, G. E.
Tullberg, J. W.
Wachtmeister, A. född Trolle.
Wahlberg, H. G.
Warberg, C. G.
Westrin, A. 5 Ex.
Wetter.
Wollin.
Vougt, Joh. Georg.
Åberg, Carl C.
Åberg, M. J. 20 Ex.
Ågren, J.
Ågren, N.
Östberg, J. P.

Götheborgs Stift.

Areschoug, M.
Agrell, O.
Ahlström, J. P.
Almgren, Claës.
Alströmer, J.
Andersson, Christina.
Beijer, C. H.
Bildt, A. G.
Bildt, Ferdinand.
Bissmark, H. C.
Bodell, L. 6 Ex.
Bratt, C.
Bredberg, Pehr.
Bruhn, H.
Carlbaum, C. J.
Carlsson, A.
Clase, Albertina Carol.
Clase, Lovisa.
Cullberg, Anna Chr.
Dahl, Dan.
Dahlander, Joh.
Dahlgren.
Dahlin, A. C.
Dahlin, J. M.
Dahlström, M. N.
Dannberg, Sara.
Diener, Betty.
Edberg, M.
Ehrencrona, I. G.
Ehrenstråle.
Eiserman, Jakob.
Eriksson, E. N.
Eriksson, P. E.
Forssberg, Joh.
Franck.
Fröding, Amalia, född Otterdahl.
Geijer, J. E.
Grundberg, C.
Grundberg, J. E. 2 Ex.
Grundberg, Reinhold.
Gundberg, Sven.
Gullbrandsson, And.
Gullbrandsson, Laur.
Gyzander, A. W.
Göthe, C. L.
Hagman, G. H. 6 Ex.
Hallström, J.
Hansson, Margaretha.
Hellman, Sara Maria.
Holmer, J. U.
Hoyt.
Hörbäck, J. P.
Höök, Helena.
Ifvenberg, E.
Jeansson, Jeannette.
Johnson, A. 6 Ex.
Johnsson, A.
Jonsson, A.
Jonsson, Christian.
Jonsson, Jeannette.
Johnsson, J. G.
Kellmodin, A.
Keppe, A. F.
Kollberg, C. G.
Krook, J. A.
Kullgren, C. G.
Lagerberg, C. J.
Lagerberg, Pehr.
Lidell, C. E.
Lidman, Sven.
Lindbohm, Sven 6 Ex.

Linderot, P.
Ljungvall, Joh. Em. 3 Exempl.
Lundberg, Lovisa Sofi.
Malmberg, Charlotta.
Matérn, J.
Mjöberg, Carl.
Mjöberg, P. 6 Ex.
Mällgren, A.
Nilsson, A.
Nordvall, J. 2 Ex.
Nyberg, P.
Osterman, Joh. Christ.
Otter, Sebast. von.
Pasch, N. F. 3 Ex.
Petersson, C. M.
Pettersson, B.
Pihlgren, B. 4 Ex.
Rabe, Carsten.
Rabe, Reinh. 2 Ex.
Ratzki, J. H.
Renström, J. H.
Rhodin, C. G.
Roempke, F. M.
Rogh, J. C.
Rommel, Niklas.
Ryberg, Eva Catharina.
Ryberg, Maria Susanna.
Sandbeck, Peter.
Sandberg.
Schantz, von.
Schultzström, J. W.
Segerlind, L.
Sivers, C. H. von.
Sjöblom, A. E. 12 Ex.
Sjögren, C. F.
Smidt, Carl Peter.
Smidt, J. G.
Sparre, Cl.
Stenfelt, M. G.
Stridsberg, J. O.
Strömberg, Johan.
Sundbeck, P. 3 Ex.
Swahn, A.
Svangren, G.
Svensson, Anna L.
Svensson, Isaac, L.
Tidron.
Treffenberg, A. O. 2 Ex.
Treffenberg, C. G.
Tullgren Wilhelmina.
Ullmann, Magnus.
Unger A. J.
Waernström, C. U.
Wahlgren, Berndt 6 Ex.
Wallgren, Nils Anton.
Wallmo, Johan.
Warenius, E. A.
Warenius, S.
Wedberg, C. D.
Weibull, A.
Wessberg 3 Ex.
Westfeldt, B. H.
Widell, A. C:son.
Wimnell, Jacob.
Winding, M. C.
Virgin.
Åberg, P. Fr.
Åbjörnsson.
Åkerman, Jeannette.
Åkerman, Carin, född Fröding.
Öhrvall, And.
Öhbom, Christian.

Calmar Stift.

Adlersparre, Axel.
Adlersparre, Sofi.
Ahlqvist, Pehr 12 Ex.
Andrén, Erik 2 Ex.
Arbin, Gustafva von.
Berg, C. Fr.
Carlsson, Sven.
Carlström, J. F.
Ekman, P. M.
Eskilsson, Nils.
Eskilsson, Pehr.
Gjerling, Dan. Gustaf.
Gottfriedz, A.
Havton, E. 6 Ex.
Johansson, Olof.
Isaacsson, Daniel.
Isaacsson, Peter.
Larsson, Olof.
Lindwall, B. M. 6 Ex.
Mannerskantz, C.
Nilsson, Johannes.
Pehrsson, Johannes.
Pettersson, Nils.
Rosén, Pehr.
Råfeldt, A.
Sabelström, Pehr.
Schröder, K. J.
Sjögren, A.
Sjöström, J. P.
Smodberg, J.
Strömmerstedt, H.
Sunesson, Jöns.
Tesche, O. F.
Uddenberg, J. G.
Westerström, P.

Carlstads Stift.

Almqvist.
Alsterblad, L. J.
Alsterlund, J.
Alstermark, J. D. 3 Ex.
Anderen, L. J.
Andersson, Bengt.
Andersson, Jan.
Andersson, J. A.
Andersson, L. i Tåssö.
Andersson, L. i Wall.
Andersson, N.
Andersson, Nils i Högåsen.
Andersson, Olof.
Andersson, P.
Andersson, Peter.
Andersson, Sven.
Antonsson, Magnus.
Appelberg, Joh. Geo.
Arvidsson.
Arvika, Pastors Embetet i, 6 Ex.
Austrin, född Dimberg.
Beckman, C.
Bellander, Melchior.
Bengtsson, B. 2 Ex.
Berg, I. N.
Berg & Son. 2 Ex.
Berg, Olof Lorentz.
Bergendahl, J. 4 Ex.
Berger, Johan.
Berger, Olof.
Berggren, B. U.
Berggren, Christopher.
Berggren, D.
Berggren, Johansson.
Berggren, P. G.
Bergh, C. G.
Bergmark, A. 6 Ex.
Bergman. 7 Ex.
Billbergh, O. E.
Billman, Henrik 2 Ex.
Bjurbäck, O. 3 Ex.
Björkman.
Björlin, A. F.
Blom, E.
Borgström, L. 2 Ex.
Branting 6 Ex.

Brask, Daniel.
Bratt, S.
Brattlöf, Pehr.
Bredsberg, E. M.
Brelin, P. 24 Ex.
Bruse, E.
Burman, P.
Bystedt, Joh.
Bågenholm, 6 Ex.
Camitz.
Carlgren.
Carlsten, J. G.
Cederroth, L.
Cederström, Sofi.
Christophersson, Chr.
Clevander, C. G.
Dahlgren, J. P.
Dahlgren, L. B.
Dahlgren, L. A.
Dahlman, S. född Fitinghoff.
Dahlström.
Dahlström, Anders.
Dyren, C. E.
Ek, C. J.
Ek, Nils.
Ek, O.
Ekelund, C. G.
Ekelund, J. H.
Eld, A. C.
Elfvendahl, P. 9 Ex.
Enbohm, 18 Ex.
Eneroth, M.
Engholm, Anna.
Eriksson, B.
Eriksson, E. 4 Ex.
Eurén, F. W.
Fahlbeck, C. född Ek.
Falck, Christina, född Geijer.
Falck, P. L.
Flack, Betty.
Forssell, A. 2 Ex.
Forssell, C. A.
Forssell, Julie.
Forsslöf, Pehr H. 2 Ex.
Freudenthal.
Frychius, L. M.
Fryckberg.
Fryckholm, Johan.
Fryckholm, O. N.
Frödin, S. V. 4 Ex.
Fröding, J.
Gabrielson, Jan.
Geyer.
Geyer, F. W.
Geyer, J. E.
Geyer, Betty, f. Westfeldt.
Gillstedt, Pehr.
Gylander, P. H. 6 Ex.
Gåsborn, Pastors-Embetet i 12 Ex.
Hammargren, A.
Hammarin, Joh. 6 Ex.
Hammarin, J.
Hansson, Martin.
Harling, J.
Hedberg, Elias.
Helén, J.
Helldén.
Helling, G. N. f. Kjellin.
Hindersson, Erik.
Hofstén, L. von.
Hofstén, A. L. von.
Hofstén, Johanna Fr. v.
Holm, Nils 6 Ex.
Håkansson, Nils.
Hårdh, Ernst Wilh.
Jansson, Nils.
Jonsdotter, Maria.
Jonsson, Lars.
Jonsson, Nils.
Jonsson, Olof.
Juel, H.
Jönsson, Jan.
Jönsson, Olof.
Kallin, Anders.
Kellberg 2 Ex.
Kellberg, S. 6 Ex.
Kjellberg, And. 2 Ex.
Kihlgren, Nils 6 Ex.
Kruskopf, S. A.
Källgren, E.
Lagerhjelm, J. E.
Lagerlöf, Erland.
Lagerlöf, M. 6 Ex.
Lalin, född v. Heland.
Lampa, P. G.
Lange, Nancy.
Lanner, Magnus.
Larson.
Larsson 9 Ex.
Larsson, Henrik.
Larsson, L.
Larsson, Lars.
Larsson, Magnus.
Larsson, N.
Laurell, Em.
Lennartson, Beata M.
Lennartson, Marg. C.
Lennartson, Märtha C.
Liljestjerna, A. E.
Liljestjerna, J. G.
Lilljman, Joh.
Lindberg, Fredrik.
Lindberg, Maria Chr.
Linroth, född Posse.
Lundberg, P.
Lundin, C. F.
Lyrholm, A.
Lysén, M. E.
Låftman.
Löthner, C. D.
Löthner, J. N.
Malmgren, E.
Matern von, f. Maule.
Mattsson, Anders.
Melén, Anders 6 Ex.
Mellgren, Beata.
Mellqvist, Nils.
Mellqvist, Pehr.
Mithander, Anna Marg.
Molinder, And. 2 Ex.
Molinder, C. W.
Molinder, Magnus.
Morén, B. Lovisa.
Myhrman, Johan.
Myhrman, Julie.
Månsson, Olof.
Nauclér.
Nauclér, R.
Nilsson.
Nilsson, Anders.
Nilsson, Jöns.
Nilsson, Olof.
Norberg, Johanna G.
Norbäck, Joh. 6 Ex.
Nordenfelt.
Nordmark, R.
Nordström, A. 4 Ex.
Nordström, J. N.
Norlin, Eleonora.
Norström, J.
Nygren, Chr.
Nyrén.
Offrell, Jon.
Olde, Johan.
Olofsson, Nils.
Olsson, Gustaf.
Olsson, Jan.
Olsson, Lars.
Otterström.
Pehrsson, Anders.
Pehrsson, Göran.
Pehrsson, Magn. 2 Ex.
Petersson, Lars.
Pettersson, Anders.
Pettersson, Johan.
Rehnström, Johan.
Rhodin, C. C.
Roman, Leonard.

Roman, Louise.
Rosenborg, Sv. O. 6 Ex.
Roth.
Rydberg, Anna.
Rydberg, N. E. 2 Ex.
Rydstedt.
Salmenius, A. G.
Salmenius, Charlotta, född Bliedberg.
Sahlström, G.
Schagerberg, L.
Schagerström, P.
Schough, E. Fr. 6 Ex.
Schröder.
Schröder, C. J.
Schröder. J. L.
Setterstén, Johan.
Sillén, D.
Sjöstedt, C. G.
Stenberg, H.
Stenbäck, A.
Stenmark.
Ståhlberg, Anders.
Sundberg, P.
Svanström, P.
Svensson, Jan.
Svensson, Olof.
Söderberg, Ch.
Tellin, P.
Tidström.
Timell, P.
Tingberg, G.
Tingström.
Tjeder, C. J. 2 Ex.
Tornberg.
Ullgren, Magnus.
Wackenfeldt, S. von.
Wallmo, Jonas.
Wahlund, J.
Wennergrund, P.
Wennergren, A. 6 Ex.
Wennerström, S.
Werling, E. G.
Wester.
Vicken, von.
Wingård, J. af.
Wohlfart, G.
Wåhlstedt, L.
Wärnhjelm, G. 6 Ex.
Wärnhjelm.
Ödman, Sven.
Örn, L. G.
Örtenblad, O. 6 Ex.
Östendahl, Emilie.

Hernösands Stift.

Ahn, J. M. von.
Alenius, E.
Amnéus, A. J. 6 Ex.
Andersson, Anders.
Andersson, Mauritz.
Aurén, H. P. 2 Ex.
Bergenström, A. J.
Bergström, J. P.
Bergstedt, C.
Bergstedt, Math.
Bergman, Olof 2 Ex.
Berlin, H. J.
Björner, J. O.
Blix, 3 Ex.
Bolin, Nils.
Bomfelt, Sara Maria.
Boström, N. J.
Burman, Erik.
Byström, Isaac 6 Ex.
Byström, Pehr.
Carleson, Erik 12 Ex.
Cederblad, C. A.
Clason, C. A.
Clason, Isaac.
Cygnæus, M. W.
Dalberg, Erik.
Danielson, Dan.
Dillner, G. E.
Dillner, Olof.
Edenmark, Severin.
Edström, Christ.
Eliæson, Anders.
Ersson, Erik.
Ersson, Hans.
Ersson, Pehr.
Ersson, Matts.
Falk, P. A.
Feltström, Nils.
Fjällström, C. Joh.
Fock, Fredric.
Fröberg, Emil.
Frösö Församling.
Fägerholm, And.
Fältström, Nils.
Gesén, E.
Gran, El.
Grönlund, Conr. 6 Ex.
Grönlund, P. O.
Gyllengahm, A.
Hagman, N. J.
Hallongrén, Sv. E.
Hallström, O.
Hamrin, J. E.
Hansson, Anders.
Hansson, Bror, P.
Hansson, Fredrik.
Hansson, Hans.
Hasselhuhn, Eric.
Hasselhuhn, Olof 2 Ex.
Holst, C. E.
Holst, N.
Husberg.
Huss, Christina Clementina af
Hüss, M.
Håkansson, Gabriel.
Häggmark, Is.
Högberg, Anders.
Höglin, Jakob.
Jansson, Jan.
Jansson, Olof.
Jerdin, Clem.
Johansson, Johan.
Johansson, Pehr.
Isaacson, Johan.
Isaacson, Zacharias.
Israelsson, Hans.
Kjellerstedt, A. M.
Kith, Johan.
Klippström, Erik.
Klippström, Paul.
Kuylenstjerna, C. W.
Lagergren. Pehr.
Lalér, A. W.
Larsson, Anders.
Larsson, Erik.
Larsson, Israel.
Larsson, Lars.
Leander, Joh.
Leufvenius, Mart.
Lidbell, Nils.
Lidzélius, Margaretha Christina.
Lindbäck.
Lindahl, C. P. 2 Ex.
Lindberg, E.
Lindberg, L. M.
Linder, J. 36 Ex.
Linderberg, Pehr.
Ljungberg, Joh.
Lockne Kyrka.
Lorichs, O. F.
Långström, P. J.
Lästander, David.
Löfgren, I. F.
Löfving, Anders 6 Ex.
Löfvenadler, M. Wolfg.
Martin, B. M.
Morell, J. P.
Nilsson, A. i Badstut.
Nilsson, Anders.

Nils-

Nilsson, Israel.
Nilsson, Nils.
Nordien, Nils, 6 Ex.
Nordlöf, Hans.
Norberg, E. O. 2 Ex.
Norberg, J.
Nygrén, A. 6 Ex.
Närman, Anna Maria.
Näs Kyrka.
Ocklind, A. 3 Ex.
Olofsson, Olof i Arfvidsjaur.
Olofsson, Olof i Botheå.
Olofsson, Olof i Umeå.
Orstadius, Em. 7 Ex.
Orstadius, S. U.
Pehrsdotter, Anna.
Pehrsson, Erik.
Pehrsson, Joh.
Pehrsson, Nils.
Pehrsson, N. i Råssön.
Pehrsson, Olof.
Pehrsson, O. i Arvidsjaur.
Pettersson, Olof.
Påhlsson, Pehr.
Renström, A. 2 Ex.
Rhen, G. E. 2 Ex.
Rissler, Pehr.
Ruth, Er.
Rönholm, Thomas.
Röring, A.
Sædén, C. G.
Sandal, H.
Sellstedt, Jonas.
Sjöstedt, J.
Skog.
Staaf, Pehr 3 Ex.
Stawerberg, J.
Stenberg, Elis C.
Stenberg, P.
Stenvall, Johan.
Ström, Pehr.
Sundberg, E. O. 30 Ex.
Sundén, Lars.
Sundström, Pehr.
Svanström, Nath.
Svedberg, Pehr 2 Ex.
Söderberg, J.
Söderlindh, P. 6 Ex.
Söderlindh, O. W. 12 E.
Södermark, P.
Thuresson, Clement.
Tjällström, Abraham.
Ulfhjelm, C.
Unæus, J. M.
Wallström, Carl.
Wallström, Erik.
Valter, G. Es. von.
Widmark, I. F.
Wikner, C. J 6 Ex.
Vincent, Joh.
Worman, P. D.
Wredenberg, L. D.
Åkerblom, C. M.
Åmann, I. P.
Öhrling, U. Joh.

Wisby Stift.

Bolin, Nils.
Gardell, Lars Johan.
Gustafsson, M. 2 Ex.
Herlitz, Johanna E.
Holmberg, Jakob, 6 Ex.
Jönsson, Sv.
Lutteman, L. N.
Lyth, H. 6 Ex.
Lyth, Gr. Eberh.
Löfvenberg, H. P.
Salsten, B. A.
Söderström, C. M.
Tranér, H. S.
Westberg, Johan.

Finland.

1. *Åbo Stift.*

Adlercreutz, C. H.
Ahlstedt, N. C.
Alopæus, Zacharias.
Becker, J. P. 3 Ex.
Bergroth, C. H. 6 Ex.
Bergroth, G. J. 6 Ex.
Blom, A.
Bäck, C. G.
Carlstedt, Charlotta.
Carstrén, Mathias.
Chydenius, J. G. 12 Ex.
Damsten, Henrik.
Dauers, A. F.
Elers, Nils.
Favorin, C. R.
Finnberg, Jakob.
Forselius, Fredrik.
Forsman, Zacharias.
Forssman, C. H. 3 Ex.
Forssman, G. 6 Ex.
Freudenthal, G.
Frosterus, J.
Frosterus, Margaretha Helena, f. Franzén.
Fuhruhjelm, E. 2 Ex.
Fuhruhjelm, Johan.
Gedda, B. F.
Gumerus, Gregorius.
Helenius, C.
Hipping, A. J.
Hildén, E.
Hirn, Gabriel.
Hjerpe, E. D.
Hjertman, A. J.
Ingman, G. H.
Ingman, Johan.
Juselius, Lovisa.
Kerrman, J. J.
Kihlgrén, Carl.
Kjellin, C. M.
Laureus, Johan.
Liljenstrand, A.
Lindgren, Pehr.
Malander, M. R.
Mellberg, C. G.
Möller, L. A.
Möller, Mathilda.
Olivecreutz, G.
Percklén, Johan.
Petterssén, W. af.
Pfaler, C. G. 2 Ex.
Pfaler, J. W.
Rancken, E 6 Ex.
Rönnbeck, A. J. 6 E
Sandberg, Henrik.
Saurén, S.
Skogberg, J. E.
Snellman.
Snellman, E. J.
Stenbäck, C. F.
Strandberg, C. U.

Sundius, Christian.
Sundmarck, Israël.
Sältin, C. G.
Söderling, Hans.
Tengström, Jakob.
Tolpo, N. M.
Toll, Dorothea.
Toppelius, F. M.
Troil, S. W. von.
Tvetman, Baltz.
Uskelin, R.
Utter, A. W.
Wessell, A.
Wichmann, C. 3 Ex.
Wichmann, Beata G.
Wideman, Henrik.
Wilenius, G.
Zidbäck, A. W.

2. Borgå Stift.

Björkstén, Jakob Joh. 6 Ex.
Boman, Ad. 59 Ex.
Carpelan, Fru.
Carpelan, Albertina.
Conradi.
Ehrenroth.
Hillebrand, G. A. 6 Ex.
Ingman, M. 6 Ex.
Kachzell, Christian.
Linder.
Riddersvärd.
Stråhlman, J. 6 Ex.
Wikstén, G. W.
Zitting, Magnus.

